

GENÇLİK ve DİN, DEĞER, AHLAK
KONULU ESERLER BİBLİYOGRAFYASI (1910-2017)
Türkiye Gençlik Bibliyografyası Serisi-1

ARAŞTIRMA

**Gençlik ve Din, Değer, Ahlak Konulu Eserler
Bibliyografyası (1910-2017)**

Türkiye Gençlik Bibliyografyası Serisi-1

Proje Yürütücüsü

Doç. Dr. Ömer Miraç Yaman

Yazarlar ve Proje Araştırmacıları

Abdullah Sabit Tuna

Ali Aydın

Bilgehan Toksoy

Burak Acar

Büşra Aydın

Büşra Uygun

Emel Bedir

Hakan Karaman

Kübra Demirçin

Nezire Demir

Ömer Miraç Yaman

Rabia Aydın

Rabia Çırpanlı

Şeymanur Dönmez

Genel Koordinatör

Hulusi Yiğit

Tasarım / Mizanpaj

Nuray Yüksel

ISBN

978-605-4036-95-0

İstanbul, Nisan 2019

Para ile satılmaz.

BASKI-CİLT

ÇINAR MAT. ve YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

100. Yıl Mahallesi Matbaacılar Caddesi

Ata Han No:34/5 Bağcılar - İSTANBUL

Tel: 0212 628 96 00 - Faks: 0212 430 83 35

Sertifika No: 12683

İletişim

Değerler Eğitimi Merkezi

Süleymaniye Cad. Elmaruf Sk. No: 3 Fatih/İstanbul

Tel: 0212 512 19 90 | Faks: 0212 512 19 91

www.dem.org.tr | info@dem.org.tr

TAKDİM

Değerler Eğitimi Merkezi olarak akademik ilgi alanımıza giren konulara ilişkin araştırmalar yapmayı ve bu araştırmaları alanda çalışanların istifadesine sunmayı en önemli işimiz olarak görmekteyiz. Bu kapsamda Merkez olarak “Araştırma Projeleri” açıyor ve bu projelerde üretilen bilgiyi, araştırılan konuları açık erişimle araştırmacıların ilgisine sunuyoruz. 2016 yılında Doç. Dr. Ömer Miraç Yaman’ın yürütücülüğünde başlattığımız “Gençlik Araştırmaları Projesi”nde Türkiye’deki gençlik alanında ortaya çıkan literatürü derleyip belirlenen temalara göre analiz etmeyi hedefimize koymuştuk. Proje kapsamında görev alan yüksek lisans ve doktora öğrenciyle beraber 1910-2017 yıllarını kapsayan gençlikle ilgili kitap, makale, tez gibi eserler incelemeye alındı. Böylece yaklaşık 20 bin eser incelemesi yapılarak bu eserler aşağıdaki temalara göre disiplinlerarası bir yaklaşımla değerlendirmeye alındı:

- Gençlik, Din, Değer ve Ahlak
- Gençlik ve Riskli Davranışlar
- Gençlik, Kemalizm, Siyaset ve Öğrenci Olayları
- Gençlik Kültürü ve Araştırmaları
- Gençlik, Kişilik, Kimlik ve Benlik
- Gençlik ve Okul Merkezli Çalışmalar

“Gençlik, Din, Değer ve Ahlak” başlığıyla yayınlanan bu bibliyografya, 6 temadan oluşan “Gençlik Araştırmaları Bibliyografyası Serisi”nin ilk çalışması olarak karşınızdadır. Serinin diğer çalışmaları da yayınlanarak araştırmacıların istifadesine sunulacaktır.

Gençlik alanında yapılacak çalışmalara ışık tutmasını umduğumuz bu çalışma; “Din, Değer ve Ahlak” alanındaki mevcut çalışmaları derlediği gibi bu temada ortaya konulan eserlerin hangi yönde yoğunlaştığını ve hangi yönlerde boşlukların olduğunu da göstermektedir. Bu çalışmanın ortaya çıkması için proje grubunu motive edici bir kararlılıkla yöneten Doç. Dr. Ömer Miraç Yaman’a; proje grubunda yer alan doktora ve yüksek lisans öğrencileri; Abdullah Sabit Tuna’ya, Ali Aydın’a, Bilgehan Toksoy’a, Burak Acar’a, Büşra Aydın’a, Büşra Uygun’a, Emel Bedir’e, Hakan Karaman’a, Kübra Demirçin’e, Nezire Demir’e, Rabia Aydın’a, Rabia Çırpanlı’ya ve Şeymanur Dönmez’e Değerler Eğitimi Merkezi adına teşekkür ederiz.

Değerler Eğitimi Merkezi

İÇİNDEKİLER

1. Giriş	11
1.1. Araştırmanın Yöntemi	12
1.2. Araştırma Süreci	13
2. Bulgular	14
2.1. Eser Türlerine Göre Dağılım	15
2.2. Dönemsel Olarak Dağılım	16
2.2.1. Dönemsel Dağılımda Eser Türleri	17
2.3. Tez Çalışmalarının Değerlendirmesi	19
2.4. Makale Çalışmalarının Değerlendirmesi	23
2.5. Kitap Çalışmalarının Değerlendirmesi	26
2.6. Öne Çıkan Yazarlara İlişkin Değerlendirme	27
2.7. Alt Temalara İlişkin Genel Değerlendirme	28
2.8. Tematik Değerlendirmeler	31
2.8.1. “Değer” Teması	31
“Değer” Temasına Ait Künyeler:	33
Tezler	33
Makaleler	39
Kitaplar	48
2.8.2. “Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” Teması	51
“Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” Temasına Ait Künyeler:	52
Tezler	52
Makaleler	59
Kitaplar	66
2.8.3. “Dini - Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun” Teması	66
“Dini – Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun” Temasına Ait Künyeler:	68
Tezler	68
Makaleler	71
Kitaplar	73
2.8.4. “Dini - Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” Teması	74
“Dini - Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” Temasına Ait Künyeler:	75
Tezler	75
Makaleler	80
2.8.5. “Dini - Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” Teması	83
“Dini - Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” Temasına Ait Künyeler:	84
Tezler	84
Makaleler	86
Kitaplar	91
2.8.6. “Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı/ Tasavvuru” Teması	91
“Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı/ Tasavvuru” Temasına Ait Künyeler:	94
Tezler	94
Makaleler	95
Kitaplar	99

2.8.7. “İbadet” Teması	100
“İbadet” Temasına Ait Künyeler:	102
Tezler	102
Makaleler	103
Kitaplar	108
2.8.8. “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” Teması	109
“Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” Temasına Ait Künyeler:	111
Tezler	111
Makaleler	112
Kitaplar	114
2.8.9. “Din/Değer/Ahlak ve Psikososyal Konular” Teması	120
“Din/Değer/Ahlak ve Psikososyal Konular” Temasına Ait Künyeler:	122
Tezler	122
Makaleler	131
Kitaplar	142
2.8.10. “Dindarlık ve Dindarlık Algısı” Teması	144
“Dindarlık ve Dindarlık Algısı” Temasına Ait Künyeler:	146
Tezler	146
Makaleler	153
Kitaplar	161
2.8.11. “Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” Teması	163
“Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” Temasına Ait Künyeler:	166
Tezler	166
Makaleler	180
Kitaplar	195
2.8.12. “Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” Teması	196
“Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” Temasına Ait Künyeler:	199
Tezler	199
Makaleler	206
Kitaplar	217
2.8.13. “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” Teması	224
“Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” Temasına Ait Künyeler:	227
Makaleler	227
Kitaplar	229
2.8.14. “Diğer” Teması	250
“Diğer” Temasına Ait Künyeler:	251
Tezler	251
Makaleler	254
Kitaplar	257
3. Sonuç	258
Kaynakça	265
Veri Kaynakları	266

ÖNSÖZ

3 yıl süren meşakkatli bir araştırma hikayesindeki yoğun emeğin bir meyvesi olan bu çalışma ile 1910-2017 yılları arasında Türkiye’de çeşitli disiplinlerin çatısı altında yapılan gençlik çalışmaları arasından “*Din/Değer/Ahlak*” temalı eserlerin bir araya getirilerek gençlik alanında çalışanlara ve ilgililere rehber bir metin sunmaktan mutluluk duyuyoruz.

Yaklaşık yirmi bin (20.000) künyeye erişim sağlanması ve her birinin konusuna göre ve kronolojik olarak tasnif edilmesinin yanı sıra künyelerin bibliyografik değerlendirilmesi büyük bir emeği ve fedakarlığı gerektirdi. Bu 3 yıllık süreçte nişan telaşıyla beraber veri girenlerimiz de düşün hafta-sı metin yazarlarımız da oldu. Kimi zaman yorulduk, kimi zaman bunaldık; öyle zamanlar oldu ki veriler arasında kaybolduğumuzu hissettik. Vazgeçmek isteyenlerimiz oldu belki ama yolda yalnız olmayışımız bizi her zaman motive etti. Evet, bu bir ekip çalışmasıydı ve birbirimize süreç boyunca verdiğimiz maddi-manevi destek ile alan yazında özgün ve öncü bir niteliğe sahip olacağını düşündüğümüz bu çalışmayı tamamlayabildik.

Bu yolculuğun başlamasına imkân tanıyan başta Değerler Eğitim Merkezi’ne (DEM), kıymetli çalışanlarına ve süreç boyunca desteğini her daim yanımızda hissettiğimiz, çalışmanın organize edilmesinde ve yürütülmesinde ilgi ve desteğini bizden esirgemeyen Merkezin Genel Koordinatörü Hulusi Yiğit’e teşekkür ederiz. Şüphesiz böylesine kapsamlı bir çalışmanın isimlerini yazamadığımız ama teşekkürü borç bildiğimiz başka destekçileri de var. Onlar da bu çalışmanın neticelenmiş olmasını sıcak bir tebessüm ile karşılayacaklardır inşallah.

Proje Grubu Adına

Doç. Dr. Ömer Miraç Yaman - Proje Yürütücüsü

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Toplam Yayın Sayısı (762)	16
Tablo 2: Yıllık Dönemlere Göre Eser Dağılımı	16
Tablo 3: 2010 ve Sonrasında Verilen Eser Sayısı (324)	17
Tablo 4: Eser Türlerinin Dönemsel Dağılımı	18
Tablo 5: Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı (166)	19
Tablo 6: Tezlerin Türlerine Göre Dönemsel Dağılımı	20
Tablo 7: Anabilim Dallarına Göre Tezlerin Dağılımı	21
Tablo 8: Enstitüye/Fakülteye Göre Tezlerin Dağılımı	22
Tablo 9: Üniversitelere Göre Tezlerin Dönemsel Dağılımı	22
Tablo 10: Yayın Yerine Göre Makalelerin Dağılımı	24
Tablo 11: Makalelerin Yayın Yerine Göre Dönemsel Dağılımı	24
Tablo 12: Öne Çıkan Dergiler ve Dönemsel Dağılım	25
Tablo 13: Öne Çıkan Yayınevleri ve Dönemsel Dağılıma Göre Eser Sayıları	26
Tablo 14: Öne Çıkan Yazarlar ve Eser Sayıları	27
Tablo 15: Tematik Olarak Eser Dağılımı	29
Tablo 16: Alt Temalara Göre Eser Türlerinin Dağılımı	30
Tablo 17: “Değer” Teması (64)	31
Tablo 18: “Değer” Temasında Dönemsel Dağılım	32
Tablo 19: “Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” Teması (34)	51
Tablo 20: “Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” Temasında Dönemsel Dağılım	51
Tablo 21: “Dini – Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun” Teması (29)	67
Tablo 22: “Dini – Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun” Temasında Dönemsel Dağılım	67
Tablo 23: “Dini - Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” Teması (19)	74
Tablo 24: “Dini – Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” Temasında Dönemsel Dağılım	75
Tablo 25: “Dini – Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” Teması (22)	83
Tablo 26: “Dini – Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” Temasında Dönemsel Dağılım	83
Tablo 27: “Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” Teması (23)	92
Tablo 28: “Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” Temasında Dönemsel Dağılım	92
Tablo 29: “İbadet” Teması (28)	100
Tablo 30: “İbadet” Temasında Dönemsel Dağılım	101
Tablo 31: “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” Teması (38)	110
Tablo 32: “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” Temasında Dönemsel Dağılım	110
Tablo 33: “Din – Değer – Ahlak ve Psikososyal Konular” Teması (68)	120

Tablo 34: “Din – Değer – Ahlak ve Psikososyal Konular” Temasında Dönemsel Dağılım	121
Tablo 35: “Dindarlık ve Dindarlık Algısı” Teması (53)	144
Tablo 36: “Dindarlık ve Dindarlık Algısı” Temasında Dönemsel Dağılım	145
Tablo 37: “Dini – Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” Teması (90)	164
Tablo 38: “Dini – Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” Temasında Dönemsel Dağılım	165
Tablo 39: “Din – Değer – Ahlak Bilgisi, Eğitimi” Teması (112)	197
Tablo 40: “Din – Değer – Ahlak Bilgisi, Eğitimi” Temasında Dönemsel Dağılım	198
Tablo 41: “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” Teması (149)	225
Tablo 42: “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” Temasında Dönemsel Dağılım	226
Tablo 43: “Diğer” Teması (33)	251
Tablo 44: “Diğer” Temasında Dönemsel Dağılım	251

1. Giriş

Toplumlara, tarihsel dönemlere ve kişilere göre farklı özellikler gösterebilen gençlik dönemi, bireyin birçok açıdan gelişim, değişim ve etkileşim yaşadığı bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Rollerin keşfedildiği ve sınandığı bir geçiş niteliği taşıyan bu dönem, hayatın diğer gelişim evrelerine kıyasla arayış ve çatışmaların yoğun olarak yaşandığı hareketli bir evredir. Yine bu dönem, hayatın geri kalan dönemlerini şekillendiren bir geçiş evresi olduğundan bireylerin yaşamlarında önemli bir zaman aralığıdır. Ayrıca bu süreçte yaşanan fiziksel, bilişsel ve duygusal süreçlerin hızı ve yoğunluğu, gençlerin gelişim serüvenlerini şekillendirmekle birlikte yaşamlarındaki birçok soruna da kaynaklık etmektedir. Dolayısıyla gençlik döneminde bireylerin karşılaşması muhtemel sorunlarına yönelik çeşitli düzeylerde yürütülen her çalışma, gençliğin ve gençlik döneminin anlaşılmasına yardımcı olması, sorunların çözümüne katkı sunması açısından oldukça değerlidir. Bu çalışmada; 1910-2017 yılları arasında Türkiye’de çeşitli disiplinlerin çatısı altında yapılan gençlik çalışmaları bir araya getirilmiştir. Bu derleme sürecinde gençliğe ilişkin meseleler olabildiğince kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Dolayısıyla bu çalışmayla birlikte Türkiye’de gençlik alanına ilişkin çalışmaları bir araya getirerek gençlik çalışmaları literatürünün detaylı bir fotoğrafını çekmek ve bibliyografik değerlendirmeler ışığında gençlik alanında çalışanlara rehber bir metin sunmak hedeflenmiştir.

Gençlik Araştırmaları Projesi 1910-2017 yılları arasındaki bir asırdan fazla olan süreçte Türkiye’de gençliğe ve gençlere yönelik verilen eserler üzerinden alana ilişkin geniş bibliyografik okuma yapmayı hedefleyen bir araştırma projesidir. Değerler Eğitim Merkezi’nin (DEM) çatısı altında, Doç. Dr. Ömer Miraç Yaman danışmanlığında yürütülen bu projede Türkiye’de gençlik alanına ilişkin değerler, eğilimler, sorunlar, hizmetler ve politikalar üzerine hazırlanan literatür derlenmiş; bu literatür disiplinler arası bir bakışla detaylı bir okuma sürecinden geçirilmiş ve yorumlanmış; son aşamada alana ilişkin gelecek çalışmalara rehberlik edebilecek bir veri bankası oluşturulmuştur. Ocak 2016 döneminde başlayan araştırmanın veri toplama süreci 2018 yılının ilk yarısında sona ermiştir. Araştırma sürecinin sonunda on iki binden (12.000) fazla makale, yaklaşık dört bin beş yüz (4.500) tez ve üç bin (3.000) kitap künyesine ulaşılmıştır. Tüm künyeler önce künye bilgileri ışığında niceliksel olarak tasnif edilmiş; ardından çalışma konularına göre tematik bir okuma yapılmıştır.

Hiç şüphe yok ki yaklaşık yirmi bin künyeye erişim sağlanması ve her birinin konusuna göre tasnif edilmesi büyük bir emek gerektirmektedir. Çalışma sonunda bilim insanlarına, gençlik çalışanlarına ve ilgililere gençliğe dair incelemek istedikleri spesifik konulara ilişkin tüm eserlere bir arada, sistematik ve kolay ulaşma fırsatını sunma heyecanı, bu meşakkatli süreçte görev alan araştırmacıların en büyük motivasyonu olmuştur. Türkiye’de gençlik literatüründe alana ilişkin verilen eserleri böylesine kapsamlı ve sistematik biçimde derleyen ve sunan herhangi bir çalışmanın bulunmaması, bu çalışmayı özgün ve öncü bir eser kılmaktadır.

1.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, betimleyici tarzda hazırlanmış bibliyografik bir çalışmadır. Bibliyografya çalışmaları, sınırları belirlenmiş konulara ilişkin hali hazırda literatürün keşfedilmesini ve ulaşılan verilerin nicel, nitel ya da her iki tarzda yorumlanmasını içerir. Böylesi çalışmalar en temelde diğer araştırmacıların çalışmalarını ve söylemlerini bir araya getirmek, önceden yapılmış bilimsel çalışmalara eleştiri geliştirmek, konular arasında ilişki kurmak ve bir alana ilişkin temel konuları tanımlamak amacıyla yürütülmektedir.¹ Bu çalışma, ifade edilen noktaların hepsini çeşitli düzeylerde içermektedir.

Veri toplama araçlarına bakıldığında web tabanlı tarama ve kütüphane ortamlarında tarama olmak üzere iki tür veri toplama metodu kullanılmıştır. İnternet tabanlı taramalar kütüphane katalogları, dergi arşivleri ve akademik arama motorları üzerinden yapılmışken kütüphane ortamındaki taramalar için birçok üniversite ve devlet kütüphanesi ziyaret edilmiştir. Verilerin toplandığı tüm kaynaklar eser sonunda listelenmiştir. Verilerin derlenmesi sürecinde nicel yaklaşım öne çıksa da verilerin analizinde nicel ve nitel perspektif birlikte yürütülmüştür. Bu anlamda eserlerde eser türü, yayın yılı, yayın türü, yayın yeri ve yazarı gibi değişkenler çerçevesinde nicel analizler yürütülmüşken tematik olarak tasniflerin yapılması ve her alt temanın içinde yer alan eserlerin konularına göre incelenmesi çalışmanın nitel analiz kısmını oluşturmuştur. Her ne kadar veriler görüşme formları aracılığıyla toplanmamış olsa da ön bir tasnifin yapılması ve devam eden süreçte yapılan gözlemler ve edinilen deneyimler çerçevesinde temaların yeniden düzenlenmesi açısından çalışmanın analiz yöntemi, nitel tekniklerden betimsel analizle büyük oranda benzeşmektedir. Nitekim tüm çalışma süresince betimsel analiz yönteminin ön gördüğü araştırma aşamaları tecrübe edilmiştir. Bu anlamda veriler derlenmeden önce yapılan ön çalışma neticesinde veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuş; ilk veriler bu çerçeve etrafında düzenlenmiş; sonrasında ilgili değişiklikler eklenmiş; böylece verilerin tematik dağılımı son halini almış; son çerçeveye göre veriler analiz edilmiş ve çeşitli değişkenlerle ilişkili olarak ortaya konulmuştur.²

Verilerin derlenmesi ve değerlendirilmesi sürecine dair okuyucunun hatırd tutması gereken iki önemli noktayı ifade etmekte fayda bulunmaktadır. İlk olarak bu metin Türkiye’de gençlik alanına dair üretilmiş metinleri derlemeyi hedefleyen bir projenin ilk kitabıdır. Yani gençlik alanına dair yürütülen geniş bir araştırmanın yalnızca bir kategorisini içermektedir. Bu araştırma süresince derlenen künyelerin tematik olarak hangi kategoride yer alacağına dair karar, bir yöntem tercihi olarak araştırmacının inisiyatifine bırakılmıştır. Nitekim bibliyografik okuma, araştırmacının öznel yaklaşımını sergilemesine fırsat tanımaktadır. Bu anlayışla, belirlenen alt temalar arasında birden çok temayla ilişkili olabilecek kimi eserlerin nihai olarak hangi kapsamda değerlendirileceği kararı araştırmacıya bırakılmıştır. Bu anlamda okuyucular kimi eserlerin yanlış tema altında tasnif edildiğini ya da birden çok temayla ilişkili olduğunu düşünebilir. Ancak bu noktada öznel bir okuma yapıldığının ve eserlerin hangi temaya uygun olduğunun araştırmacının tercihinin bağlı olarak belirlendiğinin bilinmesi, başka bir araştırmacı tarafından farklı bir yaklaşım sergilenebileceği ve daha farklı tematik ayrımların geliştirilebileceğinin anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Diğer yandan metnin yazımına, belirlenen çerçeve kapsamında ilk künyelerin derlenmesi aşamasından sonra ge-

1 Cooper, 2010; Akt: Creswell, 2016.

2 Yıldırım ve Şimşek, 2008.

çilmiştir. Yani ilk veriler derlenirken herhangi bir tema özelinde tarama yapılmamış; bunun yerine künyenin projenin kapsamına uygun olarak gençlik alanıyla ilişkili olup olmadığı öncelenmiştir. Dolayısıyla bu temada derlenen künyelerin tespit edilmesi, temaya ilişkin özel bir tarama sürecini içermemektedir. Bu açıdan çalışma, belirlenen ilk eserlerin tematik tasnifinden sonra oluşan tablonun değerlendirilmesi olarak kabul edilmelidir. Bu kabul, varsa bu çalışmada ele alınması gerekirken eksik kalan kimi eserlerin neden bu çalışmada yer al(a)mamış olmasını açıklamaya yardımcı olacaktır.

1.2. Araştırma Süreci

“Türkiye Gençlik Çalışmaları Bibliyografyası” hazırlanırken 1910 yılından 2017 yılına değin kitap, makale ve tez türünde ortaya konan tüm eserlerin listelenmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle eserlerin taranacağı kaynaklar belirlenmiştir. Kaynaklar arasında üniversite kütüphaneleri başta olmak üzere Türkiye’de önde gelen kütüphaneler, veri tabanları, akademik arama motorları ve arşivler ile alanında uzman dergiler gözden geçirilerek, literatüre kazandırılmış tüm eserlere ulaşılmaya gayret edilmiştir.

Çalışmanın başında gençlik çalışmalarını keşfetme yolculuğuna kılavuzluk edecek bazı anahtar kavramlar tespit edilmiş, böylece çalışmanın ana hattını teşkil edecek bir kavram haritası hazırlanmıştır. Bu kapsamda Genç, Ergen, Adolesan, Lise, Üniversite, Öğrenci, Okul, Arkadaşlık, Akran İlişkileri, Flört, Nesil, Kuşak, Kuşak Çatışması gibi kavramları ve türevlerini merkeze alan geniş kapsamlı bir tarama yapılmıştır. Yapılan tarama neticesinde on altı binin üzerinde veriye ulaşılmış; bu veriler daha öncesinde belirlenen kategoriler altına kronolojik olarak yerleştirilmiştir.

Veri taraması yapılmadan önce Ömer Miraç Yaman’ın 2010 yılında hazırladığı ve bu çalışmanın çıkış noktası olarak belirlenen “Türkiye Gençlik Çalışmaları Bibliyografyası 1923-2010” isimli çalışması referans alınarak, eserlerin tasnif edileceği kategori adları belirlenmiştir. Süreç içerisinde de eserler tarandıkça tematik ayrımın daha sağlıklı yapılması ve ilgililere daha iyi veri hizmeti sunulabilmesi adına yeni kategoriler eklenmiş; mevcut kategorilerin kapsamında değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklikler için de öncelikle künyeler konu temelli taranmıştır. Tarama sırasında her bir künyenin içeriğine bakılarak öne çıkan alt başlıklar/kavramlar kısaca not edilmiş; not edilen yaklaşık 3500 alt başlık/kavram arasından, kategori isminin kapsamına katkı sunacağı düşünülenler seçilmiş ve kategori adına eklenmiştir. Bu işlemin sonucunda elde edilen 3500 alt başlıktan faydalanılarak 23 farklı kategori oluşturulmuştur. Bu 23 kategori, ilişkili olan konuları ifade edecek ve kendi aralarında gruplanan alt başlıkları en kapsamlı düzeyde temsil edecek şekilde isimlendirilmiştir.

Verilerin toplanma aşamasında da yine araştırma sürecini zorlayan kimi durumlar söz konusu olmuştur. Araştırma sürecinde karşılaşılan bu zorluklardan söz etmek, ileride yapılacak benzer çalışmalar için bir tecrübe ve katkı olacaktır. Bir kitap hakkında fikir veren en öz metinler kitap arka kapak yazılarıdır. Bundan ötürü, kitap künyelerinde arka kapak yazılarının da olması gerektiğine karar verilmişse de bazı kitapların arka kapak yazılarına ulaşamaması karşılaşılan zorluklardan biri olmuştur. Arka kapak yazısına erişilemeyen kitapların bir kısmı eski yayın tarihli kitaplar olduğu için bu durum olağan karşılanmıştır. Ancak yeni yayın kitaplarında arka kapak yazılarının olmaması veya olanların bir kısmının internet ortamında erişime açık olmaması süreci zorlaştıran

etkenlerden olmuştur. Maalesef yayın evlerinin birçoğunun kendi yayın evlerinden çıkan kitapların dahi arka kapak yazılarını internet sayfalarında yer vermemeleri bu süreçte önemli bir dezavantaj teşkil etmiştir. Diğer yandan internet ortamında bilgisine ulaşamayan kitaplar için kütüphaneler birçok kez ziyaret edilmiştir. Bu süreçte “Beyazıt Devlet Kütüphanesi’nde” incelemek için talep edilen kitapların aynı anda çoklu olarak temin edilmemesi, ön görülen kütüphane çalışmaları sürecini önemli oranda uzatmıştır. Ayrıca kitabın arka kapak fotoğrafının çekilmesine izin verilmemesi, sadece fotokopi çekilmesine müsaade edilmesi kitap türü eserlerin bilgilerini derleme süresini uzatmıştır. Ancak bu süreçteki dezavantaj “scanpen” aracılığıyla kitap arka kapak yazılarının bilgisayara aktarılması suretiyle aşılmaya çalışılmıştır.

Bu süreçte karşılaşılan bir başka zorluk yazarlar ile ilgili olmuştur. Akademisyenlerin birçoğunun öz geçmişlerinin güncel olmayışı, güncel olanlarda ise kaleme aldıkları tüm eserlere yer verilmemiş olması derleme sürecini zorlaştırmıştır. Bunun yanı sıra aynı makalenin birden çok dergide basılmış olması süreç içerisinde eserlere karşı şüpheli bir bakışın gelişmesine sebep olmuştur. Başlangıçta dergi adının hatalı olabileceği ve derleme aşamasında bir sorunun olabileceği düşünülse de birçok kez kontrolü yapıldıktan sonra ortaya çıkan durum aslında dergi adının hatalı olmadığı ve makalelerin gerçekten de aynı isimle farklı yerlerde tekrar yayınlanmış olduğuydu. Yazarların isim kullanımlarındaki değişiklikler de süreci zorlaştıran bir diğer etmendir. Kimi zaman ilk isimleriyle kimi zaman ikinci isimleriyle kimi zamanda her iki ismini kullanarak yayın yaptıkları için derleme sırasında yazar adına ve o yazara ait tüm eserlere ulaşmaya çalışmak kimi zaman zor olmuştur.

Son olarak kütüphanelerde internet olmayışı da bu araştırma sürecini zorlaştıran bir başka etmendir. Makale ve yazar isimlerinin yazılışlarında herhangi bir standart olmaması makalelerin künye girişleri sırasında ciddi teknik zorluklar yaşanmasına yol açmıştır. Kaynakçalarda yer almasına rağmen hiçbir şekilde ulaşamayan kitaplar ve makaleler; makale tam metinlerine erişimin üyeliikle mümkün olması için birçok sitenin üyelik istemesi de yaşanan başlıca zorluklardan olmuştur.

Sonuç olarak; Osmanlı Devleti’nin son döneminden Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca, 1910’dan 2017’e kadarki sürede akademide ve akademi dışında yayınlanmış gençlik çalışmalarının detaylı bir tasnifi olan bu bibliyografya çalışması oluştu. Bu çalışma, gençliği daha iyi anlamak, onların sorunlarına çözüm üretebilmek ve gerekli gençlik politikalarını oluşumuna katkı sunmak ve gençlik incelemelerine hız kazandırma, araştırmacıların yazılı kaynaklardan kolayca istifade edebilmelerini sağlama, Türkiye’de yapılan ve yapılması planlanan gençlik çalışmalarına nicelik ve nitelik açısından destek sağlama bakımından önemlidir. Her bibliyografya çalışmasında olduğu gibi bu çalışmada da belli eksiklikleri olsa da, gençliğe dair çalışma yapmak isteyen araştırmacıların mevcut kaynakların büyük çoğunluğuna dair tematik ve sistematik bilgiye bu bibliyografya sayesinde ulaşabileceği söylenebilir.

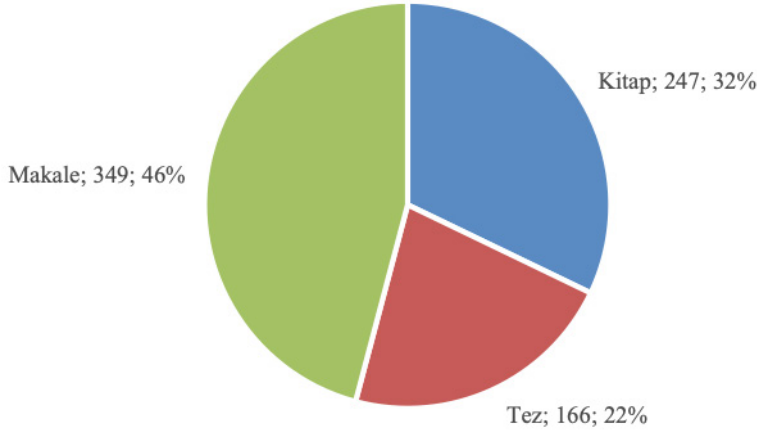
2. Bulgular

Bu çalışma, “Gençlik Araştırmaları Projesi” kapsamında Türkiye’de 1910-2017 yılları arasında gençlik ve din, değer ve ahlak konularında üretilen tüm eserlerin bibliyografik değerlendirmesini içermektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamında gençlik ve din, değer ve ahlak temasına ilişkin 762 esere ulaşılmış; bunlar tez, kitap ve makale olarak üç eser türünde kategorize edilmiştir. Derlenen

bu çalışmalar konusuna göre ayrılmış ve on dört (14) alt tema altında yeniden tasnif edilmiştir. Yine bu çalışmalar yayın yıllarına göre dönemsel olarak incelenmiştir. Bu kategoride seçilen dönemsel aralıklar, Türkiye’de gençlik ve din, değer ve ahlak alanında üretilen yayınların seyrinde etkili olduğuna ve eserlerin dönemsel dağılımında anlamlı farklılıklar oluşturduğuna dair araştırmacının kabulünü içeren kimi tarihsel olaylar çerçevesinde belirlenmiştir. Bu olaylar gençlere ve gençlik alanına özgü olabildiği gibi yakın dönem Türkiye tarihinde siyasal ve sosyolojik anlamda önemli kırılma noktaları olarak kabul edilen dönemleri de kapsamaktadır. Bu doğrultuda 1910-1949 ve 1950-1979 dönemleri temelde 2. Dünya savaşı öncesi ve sonrası olarak ayrılırken; 1950 sonrası süreç Türkiye’de kırdan kente hızlı ve yoğun göç hareketlerinin yaşandığı dönem olarak dikkate alınmıştır. Yine 1970’li yıllar, Türkiye’deki gençlik hareketlerinin artış gösterdiği dönem olarak bu aralıkta etkin olmuştur. 1980-1999 dönemi ise Türkiye için ikinci büyük iç göç hareketi olan büyük şehir merkezlerine olan göçleri, 1980 askeri darbesini, 1981 Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YÖK) kuruluşunu ve 1985 dünya gençlik yılını içermesi nedeniyle belirlenmiştir. 2000-2009 dönemi ise gençlik çalışmaları literatüründe popülist gençlik kuşağının gelişim gösterdiği süreç olarak dikkate alınmıştır. 2010 ve sonrası dönem de Türkiye’de politik aktörlerin etkisiyle üniversitelerin sayısal açıdan hızla arttığı bir döneme karşılık geldiğinden bilimsel yayın sayısını etkileyen bir olay olarak baz alınmıştır. Belirlenen bu beş (5) dönemin, gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eser literatüründe yaşanan belirgin değişimlerle paralellik arz ettiği de çalışma süresince gözlemlenmiştir. Okuyucular tarafından değerlendirme yapılırken belirlenen bu dönemlerdeki başlangıç ya da bitiş yıllarının dönemler arasındaki net bir tarihsel ayrıma karşılık gelmediği ve araştırmacının perspektifiyle hazırlandığı göz ardı edilmemelidir. Araştırmacının yaklaşımına göre şekillenen bir diğer nokta ise eser türlerinin belirlenmesinde ortaya çıkmıştır. Diğer eser türlerinin belirlenmesinde herhangi bir ikilem olmamış iken makale türünde yer alan eserlerin tasnifi sürecinde kimi bildiri metinlerinin ya da aktüel dergi yazılarının makale çalışması olarak kabul edilmesi ve değerlendirmeye alınması, çalışmanın içeriğiyle ilişkili olarak araştırmacının inisiyatifiyle belirlenmiştir. Dolayısıyla akademik bir çalışma olmayan fakat konu ile ilgili literatür değeri taşıdığı düşünülen dergi yazıları ve yayınlanmamış tam metin bildirileri de tek başlık altında “makale” türünde tasnif edilmiştir. Son tahlilde araştırma ekibi tarafından tema altında tasnif edilen eser sayıları 349 makale, 247 kitap ve 166 tez olmak üzere 762 olarak belirlenmiştir.

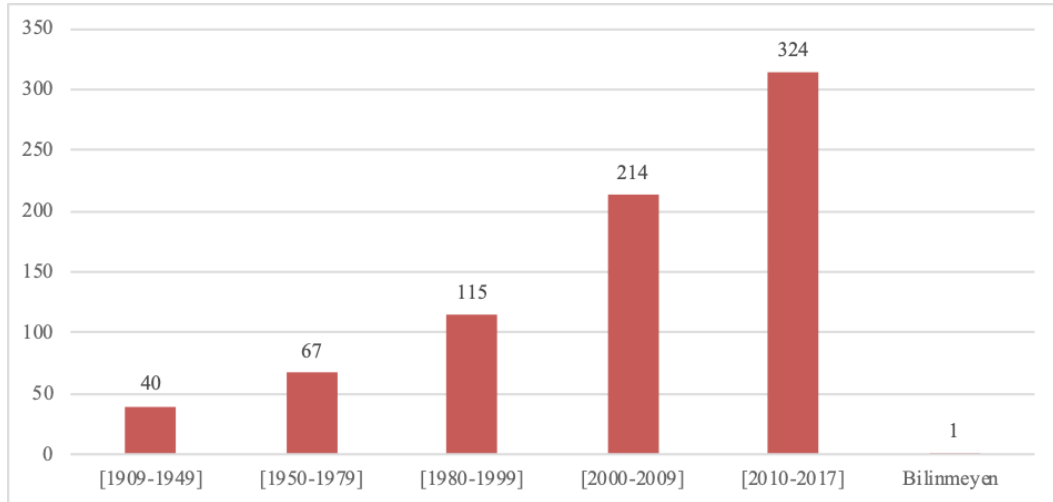
2.1. Eser Türlerine Göre Dağılım

1910-2017 yılları arasını kapsayan bu çalışmada gençlik ve din, değer ve ahlak konulu olarak toplamda 762 esere ulaşılmıştır. Eser türünde en çok üretilen yayın türleri sırasıyla makale (349), kitap (247) ve tez (166) olarak belirlenmiştir. Makaleler, toplam yayınların %46’sını oluştururken tezler %22 ile en az orana sahiptir.

Tablo 1: Toplam Yayın Sayısı (762)

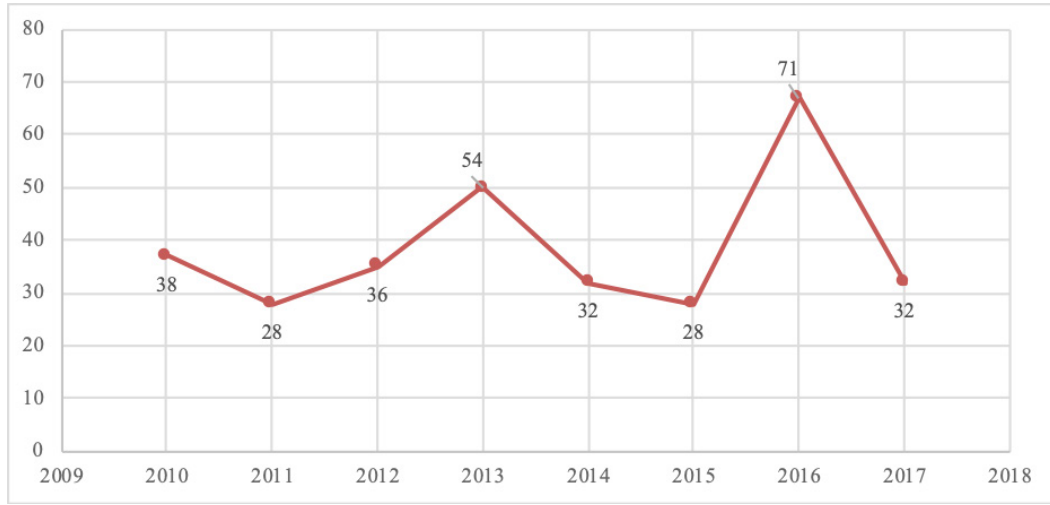
2.2. Dönemsel Olarak Dağılım

Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserlerin dönemlik dağılımına bakıldığında bu konuya ilişkin eserlerin olarak periyodik olarak artış gösterdiği görülmektedir. Nitekim 1909-1949 arasındaki 40 yıllık süreçte 40 eser kaleme alınmışken; 1950-1979 arasındaki 30 yıllık süreçte 67 eser; toplamdaki bu 70 yıllık süreçte yalnızca 107 eserin üretildiği görülmektedir. 1980-1999 yılları arasındaki 20 yıllık süreçte üretilen eser sayısının (115), 1980'den önceki 70 yılda verilen eser sayısından (107) fazla olduğu göz önüne alındığında ilk dönemlerde literatürün oldukça sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. Diğer yandan özellikle 1980 sonrasında gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserlerin üretiminde belirgin artış dikkati çekmektedir. Özellikle 90'lı yılların sonuna doğru 1995 (12), 1996 (14) ve 1999 (11) yılları, eser sayılarının ilk kez çift haneli rakamlara ulaştığı yıllar olmuştur.

Tablo 2: Yıllık Dönemlere Göre Eser Dağılımı

Genel gidişatta görünür olan bu ilk artışın ardından özellikle 2000’li yıllardan sonraki eser üretiminde belirgin bir artış olduğu gözlemlenmektedir. 2000-2017 yılları arasında üretilen toplam eser sayısı 538 iken, bu sayı toplam üretimin yaklaşık %70’ini oluşturmuştur. Daha özeld 2000 yılından sonraki süreç incelendiğinde ise 2010 yılı ve sonrası süreç alandaki literatürün önemli bir kısmına karşılık gelmektedir:

Tablo 3: 2010 ve Sonrasında Verilen Eser Sayısı (324)

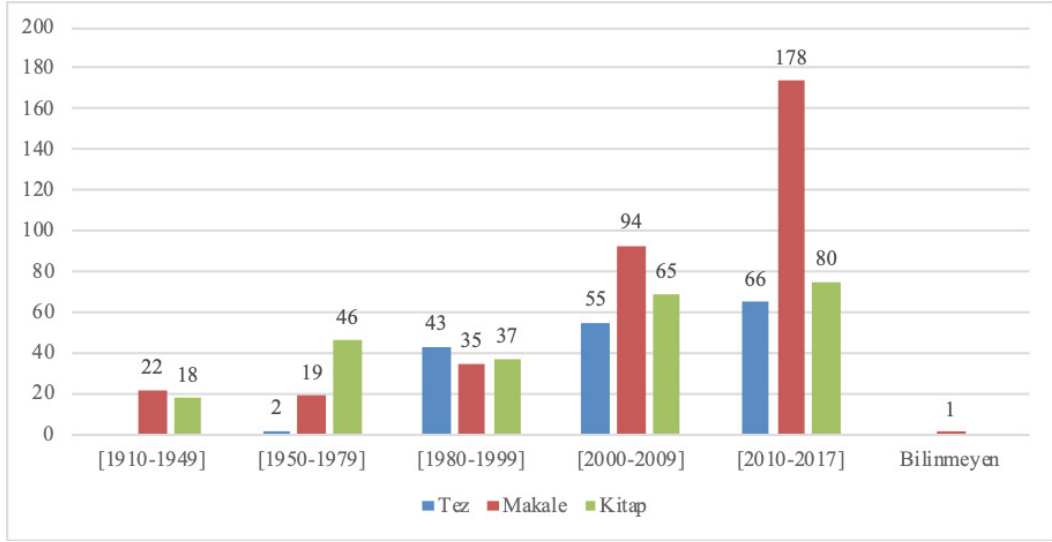

2010-2017 yılı arasındaki sekiz yıllık süreçte üretilen toplam eser sayısı 324’dür. Bu sayı toplam eser sayısının (762) yaklaşık %42’sini oluşturmaktadır. Bu süreçte 2016 yılı üretilen 71 eser ile 1910-2017 arasındaki tüm yıllarda yıl bazında en çok eserin üretildiği sene olmuştur. Bu dönemdeki diğer yıllara bakıldığında sırasıyla 2013 (54), 2010 (38), 2012 (36), 2014 ve 2017 (32) ve 2011 ve 2015 (28) yılları en çok eser üretilen yıllar olarak sıralanmaktadır. Yıl bazındaki genel değerlendirmeye göre bu dönem dışında kalan 2006 (41) ve 2003 (29) yılları haricindeki tüm senelerde, 2010-2017 yılı arasındaki yıllardan daha az eser üretilmiştir.

Bu veriler bağlamında gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserlerin üretiminde son yıllarda artış olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle 2010-2017 yılları arasındaki sekiz yıllık süreçte verilen eser sayısının tüm yıllarda üretilen eser sayısının %42’sini oluşturması oldukça dikkat çekicidir. Bu dönemi de kapsayan 2000 ve sonrasındaki 18 yıllık süreçteki üretimin (539) toplam eser sayısının %70’ini oluşturmasından hareketle, gençlik ve din/değer/ahlak konulu eserlerin üretimi son yıllarda hız kazanmakta olduğu ve genel literatürün de daha çok bu süreçten sonra biriktiği; dolayısıyla özellikle 1980 öncesi dönemde alandaki üretimin oldukça zayıf kaldığı gözlemlenmiştir.

2.2.1. Dönemsel Dağılımda Eser Türleri

Gençlik ve din, değer ve ahlak temalı verilen eser türlerinin dönemsel dağılımının incelenmesi, eserlerin hangi dönemlerde yoğunlaştığı, devam eden süreçte artıp artmadığı gibi soruların cevaplarını bulması, alana ilişkin genel akademik eğilimin anlaşılması için önem arz etmektedir.

Tablo 4: Eser Türlerinin Dönemsel Dağılımı

Gençlik ve din, değer ve ahlak konularına ilişkin çalışmaların 1980 öncesinde oldukça zayıf kaldığı ve özellikle 2000’li yıllardan sonra önemli bir artış gösterdiği daha önce ifade edilmişti. Yayın sayılarındaki bu gidişat eser türü bazında da öne çıkmaktadır. Tezler açısından bakıldığında 1910-1949 yılları arasında hiçbir esere ulaşılamamışken, 1950-1979 yılları arasında yalnızca iki (2) çalışmanın üretildiği görülmüştür. Eser sayısındaki artışın ilk kez görünür olduğu 1980-1999 yılları arası, tezler açısından en önemli artışın olduğu dönem olmuştur. Bu döneme kadar yalnızca iki (2) olan tez sayısı bu dönemle birlikte kırk dört (45) olmuştur. Diğer yandan devam eden süreçte genel eser sayısı 2000 yılından itibaren artış göstermesine rağmen bu artış tez türüne önemli oranda yansımamış; 2000-2009 arasında on iki (12), 2010-2017 arasında on bir (11) tez artışı olmuştur.

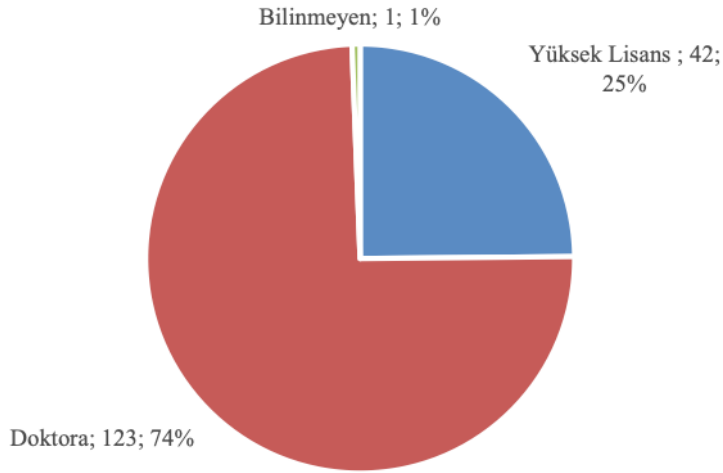
Makaleler açısından bakıldığında ise 2000’li yıllarla birlikte büyük oranda artışın olduğu dikkat çekmektedir. Bu anlamda ilk üç dönemde makale türünde toplamda yetmiş altı (76) eser üretilirken, 2000-2009 yılları arasında doksan dört (94); 2010-2017 yılları arasında yüz yetmiş sekiz (178) eser verilmiştir. Nitekim 2010-2017 yılları arasında üretilen makale sayısı (178), diğer tüm dönemlerin toplamından (170) fazladır. Bu durum makale türünde verilen eser sayısında önemli bir artış olduğunu göstermektedir.

Diğer eser türlerinden farklı olarak kitaplarda sayısal olarak önemli artışın yaşandığı dönemler 1950-1979 ve 2000-2009 olmuştur. 1910-1949 yılları arasında on sekiz (18) olan kitap sayısı, 1950-1979 yılları arasında kırk altı (46); 1980-1999 yılları arasında otuz yedi (37) olan kitap sayısı, 2000-2009 yılları arasında otuz iki (32) eser artarak bir önceki döneme göre yaklaşık %86’lık bir artış göstermiştir. Bu anlamda genel artışın olduğu dönemlerde (1980-1999) kitap türünün de arttığı gözlemlenirken önemli sıçramanın yaşandığı 2010-2017 yılları arasında kitap türünde ciddi bir artıştan söz edilememektedir. Tez türünde de aynı süreçte benzer bir gidişatın varlığı ve makale sayılarındaki önemli artış gözlemlendiğinde bu alanda çalışan araştırmacı ve akademisyenlerin makale türünde eser verme eğilimine girdiği söylenebilmektedir.

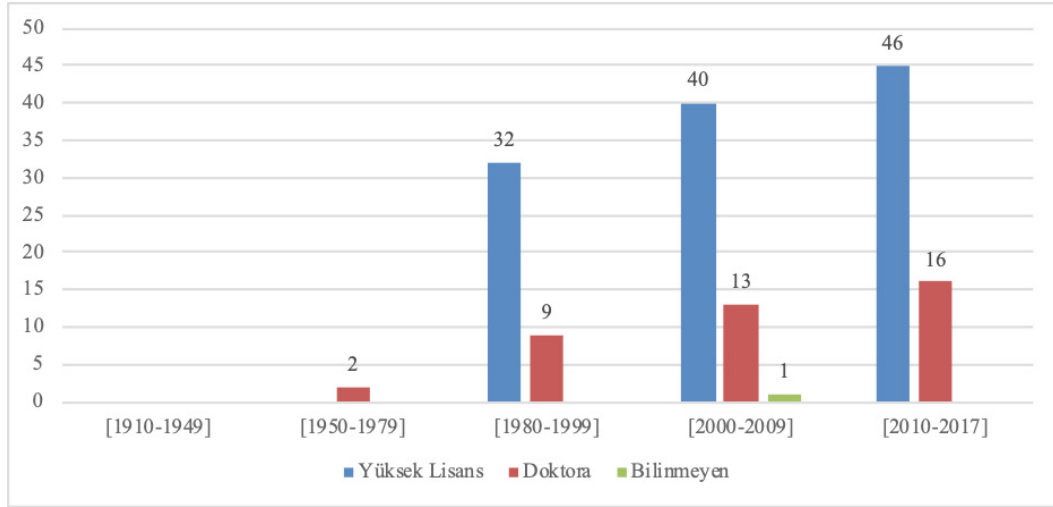
2.3. Tez Çalışmalarının Değerlendirmesi

Derlenen eserlere tez türü özelinde bakıldığında yüksek lisans tezlerinin yoğunluğu öne çıkmaktadır. Gençlik ve din, değer ve ahlak konusunda bugüne kadar yapılmış 166 tezin 124'ü, yani tüm tez çalışmalarının yaklaşık 3/4'ü, yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Diğer taraftan doktora tezleri ise toplamda 41 tez ile bütün tezlerin yaklaşık 1/4'üne karşılık gelmiştir. Doktora çalışmaları ilgili alana dair akademik anlamda uzmanlığın ve derinliğin geliştiği; literatür katkısı açısından daha özgün içeriklerin hedeflendiği çalışmalardır. Yüksek lisans tezleri ise akademik derinliğin gelişmesinden ziyade araştırmacının alan literatürüne hakimiyetini yansıtan, özgün akademik içerik beklentisinin nispeten daha az kaldığı türlerdir. Bu anlamda bakıldığında gençlik ve din, değer ve ahlak konulu üretilen tezlerde özgün çalışmalardan ziyade daha çok yansıtıcı çalışmaların yer aldığı söylenebilir.

Tablo 5: Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı (166)

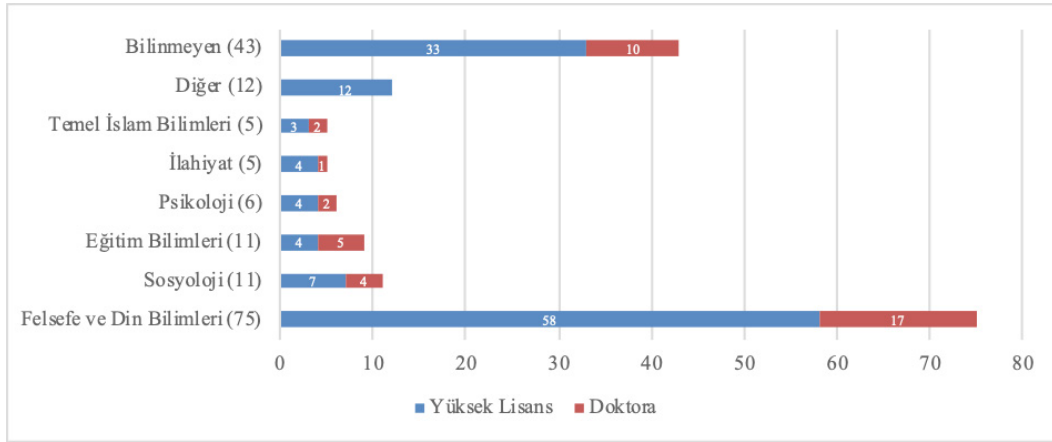

Tez türlerinin dönemsel dağılımının incelenmesi, akademik eğitim düzeyinde alana dair eğilimin yorumlanması açısından önem arz etmektedir. Bu anlamda tez türlerinin dönemsel dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre tez çalışmalarının ilk olarak 1980 döneminden sonra belirgin artış gösterdiği görülmektedir. Bu dönemden sonraki diğer iki dönemde de yüksek lisans tezlerinin, doktora çalışmalarından daha fazla üretildiği görülmektedir. Alanda tez türünde verilen ilk eser olarak 1978 yılında Bekir Onur'un Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırladığı "Orta Öğretimde Ahlak Eğitimi, Ahlak Eğitimi Açısından Lise Son Sınıflarda Öğrenci-Eğitimci İlişkilerini Belirleyen Koşulların Araştırılması" isimli doktora çalışmasına ulaşılmıştır.

Tablo 6: Tezlerin Türlerine Göre Dönemsel Dağılımı

Tez üretiminin en belirgin artışı gösterdiği 1980-1999 döneminden sonraki iki dönemde de her iki tez türünün benzer düzeyde artış gösterdiği görülmektedir. Genel eser üretiminde olduğu gibi her iki tez türünde üretimin en yoğun olduğu dönemin 2010-2017 yılı arası olduğu fark edilmektedir. Bu durum, Türkiye’de yüksek öğretim kurumları sayısındaki artışla paralel olarak yüksek lisans ve doktora programlarının artması ve kapasitelerinin yükselmesiyle ilişkili olarak yorumlanabilir. Bu bağlamda gençlik ve din, değer ve ahlak konulu tezlerdeki artışın ileriki dönemlerde devam edeceğini tahmin etmek mümkündür.

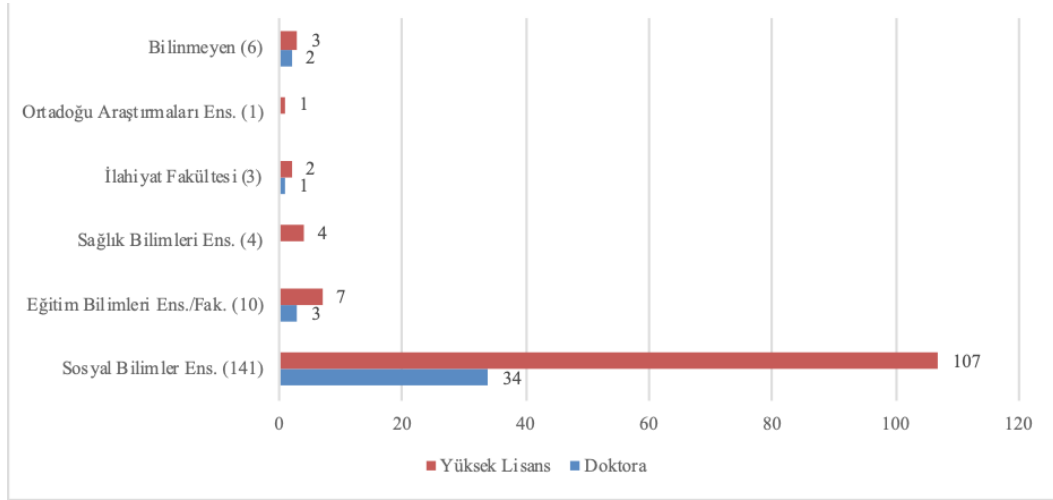
Tez çalışmalarının yürütüldüğü anabilim dalı, çalışmaların kapsamı ve içeriğini belirlemede önemli bir faktördür. Son yıllarda özellikle sosyal bilimlerde bilginin öne çıkan eklektik yapısı, bilim dalları arasındaki etkileşimi ve geçişkenliği arttırmaktadır. Dolayısıyla bu tür alanlarda çalışmaların sınırlarını belirlemek kimi zaman zor olsa da çalışma odağı araştırmanın yapıldığı bilim veya anabilim dalı ile ilişkili olmaktadır. Aynı şekilde çalışmanın yürütüldüğü bölüm ya da anabilim dalının bağlı bulunduğu enstitü de çalışmaların odağı ve sınırları hakkında ipuçları vermektedir. Nitekim çalışma alanları yakın olan bölüm ve anabilim dalları genellikle aynı enstitü altında çalışmaktadır. Dolayısıyla bir çalışma alanının hangi bilim dalları ile ilişkili olabileceği hakkında yapılacak bir değerlendirmede, bağlı bulunduğu enstitü bilgisi önemli bir kaynak olmaktadır. Bunun yanında Türkiye’de aynı bölüm veya anabilim dallarının bağlı bulunduğu enstitüler üniversitelere göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin sosyal hizmet anabilim dalı kimi üniversitelerde sağlık bilimleri enstitüsüne bağlı iken kimi üniversitelerde sosyal bilimler enstitüsü bünyesindedir. Dolayısıyla bölüm/anabilim dalı ayrımının enstitü ayrımına göre daha spesifik değerlendirmelere fırsat sunabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda gençlik ve din, değer ve ahlak konusunun birden çok disiplinle ilişkili olarak çalışılabilirdiği düşünüldüğünde, gerek anabilim dalı gerek enstitü açısından çeşitlilik gösterdiği görülmektedir:

Tablo 7: Anabilim Dallarına Göre Tezlerin Dağılımı

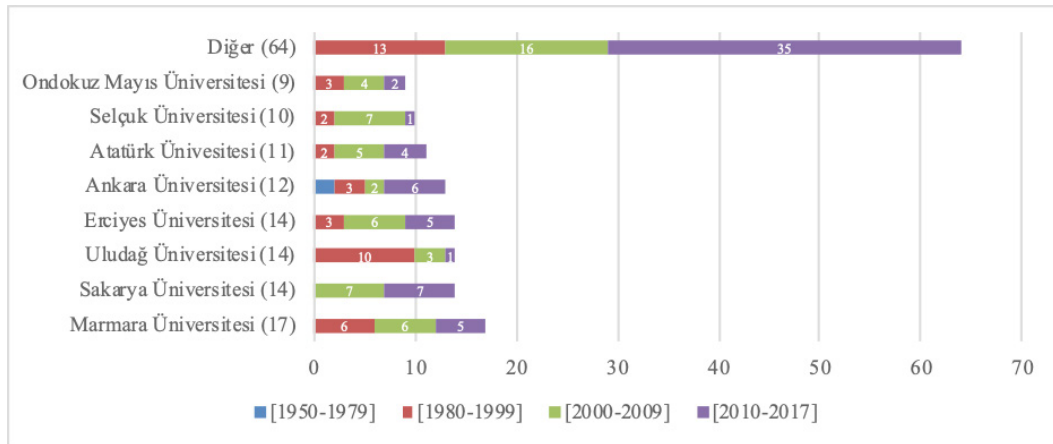
Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere gençlik ve din, değer ve ahlak konusundaki tez çalışmalarının büyük oranda felsefe ve din bilimleri anabilim dalı kapsamında (75) yürütüldüğü görülmektedir. Yine en çok doktora tezi bu anabilim dalı kapsamında verilmiştir (17). İkinci olarak sosyoloji anabilim dalı on bir (11) eser ile öne çıkmaktadır. Devamında dokuz (9) tez ile gelen eğitim bilimleri anabilim dalı doktora tezlerinin yüksek lisans tezlerinden fazla olduğu tek anabilim dalı olarak dikkat çekmektedir. Beşten daha az tezin bulunduğu diğer anabilim dalları arasında ise çocuk gelişimi ve eğitimi, hemşirelik, eğitim yönetimi ve denetimi, eğitimde psikolojik hizmetler, rehberlik ve psikolojik danışmanlık gibi alanlar bulunmaktadır. Anabilim dalı tespit edilemeyen tezlerin büyük çoğunluğu (43) ise nispeten daha eski tarihli tezler olmuştur. Dolayısıyla tez türünün ilk örnekleri olan bu eserlerin ve diğer yakın tarihli tezlerin bir kısmında bilgi eksikliği ya da erişim kısıtlılığı gibi etkenlerden dolayı anabilim dalı bilgilerine ulaşılamamıştır.

Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu olarak hazırlanan tezlerin enstitü/fakülte bilgisi ise aşağıdaki tabloda sunulmuştur.³ Tablodan görüldüğü üzere çalışmaların büyük çoğunluğunun (141 eser) sosyal bilimler enstitüsü kapsamında yürütüldüğü görülmektedir. Nitekim bir önceki tabloda verilen öne çıkan anabilim dallarının hepsi ("Diğer" ve "Bilinmeyen" hariç) sosyal bilimler enstitüleri kapsamındaki anabilim dallarıdır. Sosyal bilimler enstitüsünden sonra en çok çalışma içeren enstitü on (10) çalışma ile eğitim bilimleri enstitüsü olmuştur. Bu enstitü altında daha çok eğitim bilimleri anabilim dalı (5) olmak üzere rehberlik ve psikolojik danışmanlık anabilim dalı, eğitim yönetimi ve denetimi anabilim dalı gibi anabilim dalları yer almaktadır.

3 İlgili tablonun enstitü ve fakülte tablosu olarak hazırlanmasının sebebi tez künyelerinde yer alan bilgilerin farklılığındandır. Kimi tezlerde enstitü ve anabilim dalı bilgisi birlikte yer alırken kimi tezlerde fakülte ve anabilim dalı bilgisi birlikte verilmiş; kimilerinde ise yalnızca enstitü, fakülte ya da anabilim dalı bilgisi yer almıştır. Çalışmaların alanını ifade etmesi açısından enstitü ve fakülte bilgilerinin daha denk bilgiler olduğu düşünüldüğünde bu karışıklık çalışmada anabilim dalı – enstitü/fakülte şeklinde ayrılarak giderilmiştir. Bu anlamda enstitü/fakülte tablosunda eğitim bilimleri enstitüsü/fakültesi olarak verilen bölümde tezlerin eğitim bilimleri tezi olduğu net bilgi iken bu bilgi tez künyelerinde enstitü ya da fakülte bilgisi olarak yer almıştır. Benzer bir karışıklık da bir önceki tabloyla ilişkili olarak ilahiyat fakültesi/anabilim dalı verilerinde görülmektedir. Tezlerin ilahiyat alanında hazırlandığı künyelerinden anlaşılırken bu veri kimi tezlerden fakülte bilgisi olarak kimi tezlerden de anabilim dalı bilgisi olarak elde edilmiştir. Yapılan kategorik ayırım da anabilim dalı ve enstitü/fakülte şeklinde olduğundan hem anabilim dalı tablosunda hem de enstitü/fakülte tablosunda ilahiyat alanı yer almıştır. Dolayısıyla her iki tabloda ilahiyat alanından bilgiler olması okuyucuya verilerin tekrarlı olarak yazıldığını düşündürmemelidir. Bunun yerine ilahiyat alanındaki toplam veriyi görmek açısından okuyucu iki tablodaki ilahiyat verilerini birlikte değerlendirebilir.

Tablo 8: Enstitüye/Fakülteye Göre Tezlerin Dağılımı

Bir alanda öne çıkan üniversitelerin ve bu üniversitelerin alanda gösterdikleri eğilimin bilinmesi, ilgili alanda çalışma yapmayı planlayan araştırmacılar ve akademisyenler için önemli oranda bir zaman ve emek tasarrufu sağlamaktadır. Bu bilgiler, çalışılması planlanan alanla ilgili lisans ve master düzeyinde üniversite tercihleri, araştırma öncesinde kaynakların tespiti gibi konularda araştırmacılara yön göstermektedir. Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu tezlerin hazırlandığı üniversitelere ve bu üniversitelerde verilen eserlerin dönemsel dağılımına bakıldığında da bu yönde önemli veriler elde edilmiştir:

Tablo 9: Üniversitelere Göre Tezlerin Dönemsel Dağılımı

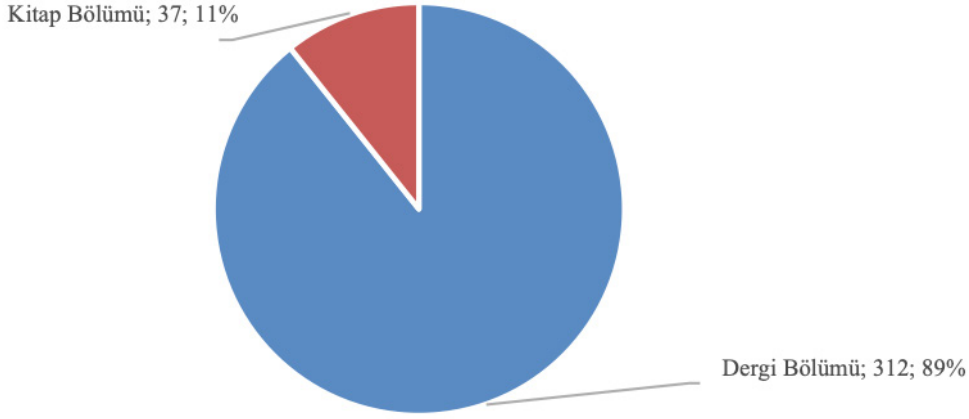
Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu tezlerde öne çıkan üniversiteler yukarıdaki tabloda sunulmuştur. Marmara Üniversitesi, on yedi (17) çalışmayla ilgili alanda en çok tezin üretildiği üniversite olurken, 2. sırayı on dörder (14) tez çalışmasıyla Sakarya Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi paylaşmaktadır. Ardından sırasıyla Ankara Üniversitesi (12), Atatürk Üniversitesi (11), Selçuk Üniversitesi (10) ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi (9) gelmektedir. Bu üniversitelerin dışında gençlik ve din, değer ve ahlak konulu tez üretilen diğer yirmi sekiz (28) üniversitede toplam altmış dört (64) tez verilirken toplamda otuz altı (36) farklı üniversitede tez çalışması hazırlanmıştır.

Önceki bölümlerde ifade edildiği gibi gençlik ve din, değer ve ahlak konulu tezler büyük oranda 1980'li yıllarla birlikte yazılmaya başlamıştır. Bu dönemden önce alanda ulaşılabilen iki (2) tezin de Ankara Üniversitesi'nde hazırlandığı görülmektedir. Bu iki (2) çalışmayla birlikte 2010 yılına kadar toplamda altı (6) tezin hazırlandığı Ankara Üniversitesi'nin, 2010-2017 yılları arasındaki altı (6) teze son dönemlerde hazırlanan tez sayısında en çok artış gösteren üniversite olduğu görülmüştür. Atatürk, Erciyes ve Ondokuz Mayıs üniversitelerinin dönemsel dağılımının benzer olduğu görülmekle birlikte her üç üniversitede de en çok tez 2000-2009 yılları arasında üretilmiştir. Marmara Üniversitesi ise toplamda en çok tezin üretildiği üniversite olarak dönemsel dağılımda oldukça eşit bir seyir göstermektedir. Bu anlamda Marmara Üniversitesi'nde 1980-1999 ve 2000-2009 dönemlerinde altı (6) tez, 2010-2017 yılları arasında ise beş (5) tez hazırlanmıştır. Sakarya Üniversitesi'ndeki çalışmalar ise 2000-2009 dönemi ile birlikte başlamıştır. Sakarya'da üretilen on dört (14) tez çalışmasının dönemsel dağılımı yedişer (7) teze eşit durumdadır. Selçuk ve Uludağ üniversitelerine bakıldığında ise son dönemlerde ilgili alandaki tez çalışmalarında düşüş yaşandığı görülmektedir. Selçuk Üniversitesi'nde en çok tezin üretildiği (7) 2000-2009 döneminden sonra yalnızca bir (1); Uludağ Üniversitesi'nde ise en çok tezin üretildiği (10) 1980-1999 döneminden sonra yalnızca dört (4) tez hazırlandığı görülmektedir. Ayrıca bu kurumların öne çıkan üniversiteler arasında birer (1) teze 2010-2017 yılları arasında en az tez üretiminin olduğu okullar olmuştur. Diğer yandan Uludağ Üniversitesi'nin, tez üretiminde genel sıçramanın olduğu 1980-1999 döneminde en çok tezin hazırlandığı üniversite olduğu görülmektedir. Diğer üniversiteler arasında da Süleyman Demirel Üniversitesi (7), İstanbul Üniversitesi (5), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (4), Hacettepe Üniversitesi (4), Gazi Üniversitesi (4), Dokuz Eylül Üniversitesi (4) öne çıkan üniversitelerdir.

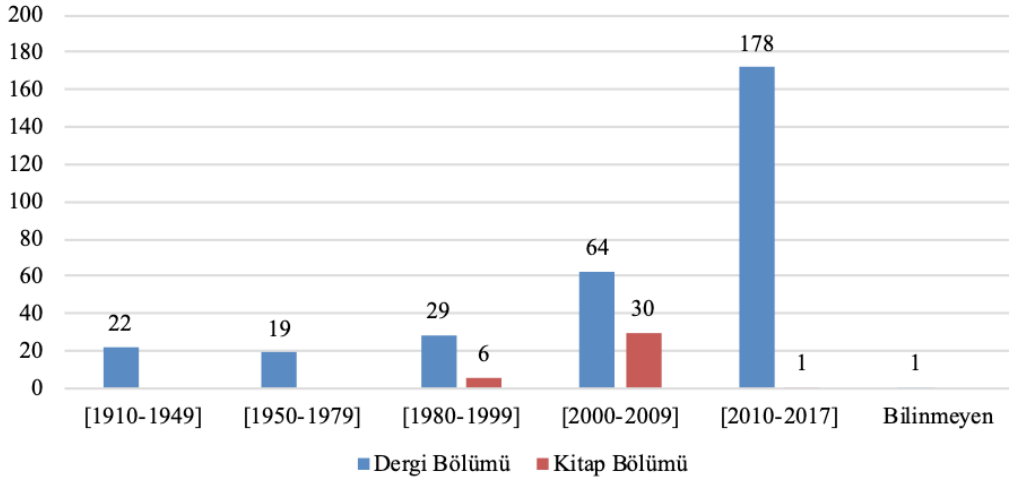
2.4. Makale Çalışmalarının Değerlendirmesi

Makale çalışmaları tez ve kitaplara kıyasla daha spesifik konuların daha dar kapsamlı çalışılabilirdiği ve eser bütününe odak konu etrafında şekillendiği; bu anlamda nispeten daha kısa sürede tamamlanan çalışmalardır. Bu sebeple makale türünün literatürde en çok üretimi yapılan eser türü olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca son yıllarda Türkiye'de araştırmacılara ve akademisyenlere sunulan akademik teşvik ve desteklerin de katkısıyla artan bilimsel yayın sayısında makale türünün öne çıktığı farkedilmektedir.⁴ Bu bağlamda gençlik ve din, değer ve ahlak konusunda makale türü en çok üretilen (349) eser olmuştur. Yayınlandıkları yere göre incelendiğinde toplam sayının yaklaşık %89'u (312) dergilerde; geriye kalan yaklaşık %11'lik (37) kısmı da kitap bölümü olarak yayınlanmıştır:

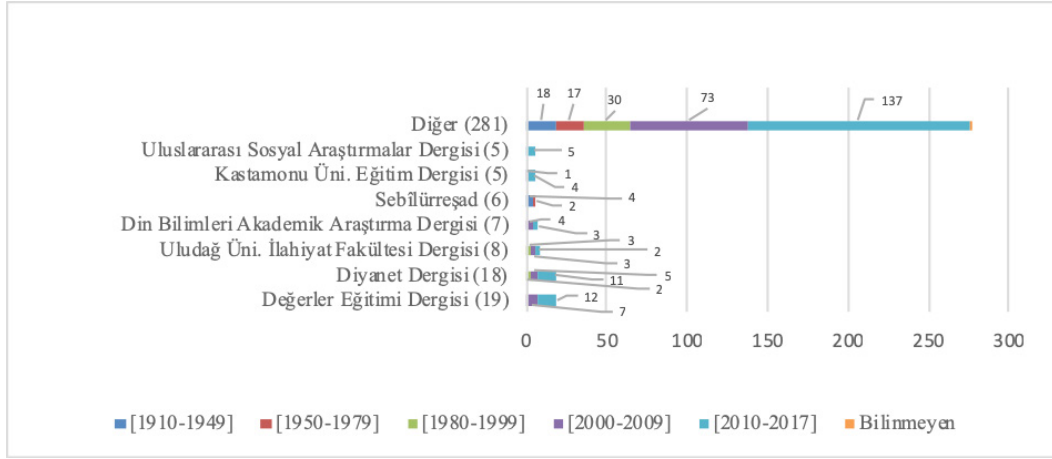
4 Bknz: 2018-2019 URAP Türkiye Sıralaması Basın Bildirisi, Erişim: <http://cabim.ulakbim.gov.tr/wp-content/uploads/sites/4/2016/07/Dünya-Ülkeler-ve-Gruplar-Bilimsel-Yayın-Sayısı-2010-2015.pdf>

Tablo 10: Yayın Yerine Göre Makalelerin Dağılımı

Yayın yerine göre makale türlerinin dönemsel dağılımı incelendiğinde elde edilen tablo aşağıda sunulmuştur. Makale türlerinin dönemsel dağılımında belirgin biçimde öne çıkan dergi makaleleri 1950-1979 döneminde bir önceki döneme göre düşüş gösterse de diğer tüm dönemlerde yıllarla doğru orantılı olarak artış kaydetmiştir. Özellikle 2010 sonrası dönemde dergide yayınlanan makale sayısı toplam dergi makale sayısının yaklaşık %56'sına karşılık gelmektedir. Dergi bölümü makalelerine kıyasla daha az kaleme alınan kitap bölümü makalelerinin ise 2000-2009 yılları arasında en büyük yükselişi göstermesi ve bu dönemde kendi türünün yaklaşık %81'lik oranına sahip olması dikkat çekicidir.

Tablo 11: Makalelerin Yayın Yerine Göre Dönemsel Dağılımı

Bilimsel yayınların yapıldığı dergilerde çalışılan alan ve ağırlık verilen disipline göre öne çıkan konular ve temalar söz konusu olmaktadır. Ulusal/uluslararası hakemli akademik dergilerin konusuna ilişkin olarak tasnif edilmesi ve değerlendirilmesi hem literatürün doğru okunması hem de araştırmacılara yönelik yönlendirici bir katkı sunması itibarıyla önemli bir bibliyografik veriye karşılık gelmektedir. Bu bağlamda gençlik ve din, değer ve ahlak konulu makalelerin yoğunlaştığı dergilerin dağılımını gösteren tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 12: Öne Çıkan Dergiler ve Dönemsel Dağılım

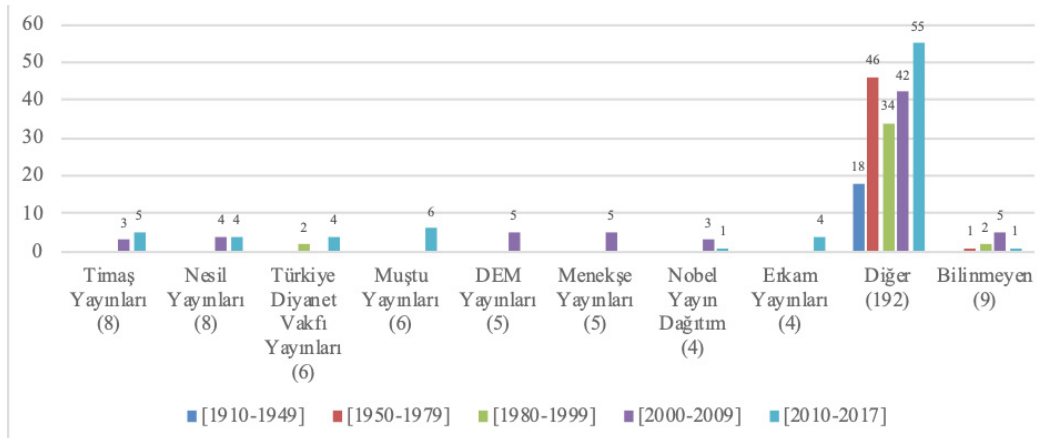
Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu makale çalışmalarının yer aldığı dergilere bakıldığında ilk olarak iki dergi göze çarpmaktadır. Değerler Eğitimi Dergisi on dokuz (19) ve Diyanet Dergisi on sekiz (18) çalışma ile alanda makale yayınlarının en yoğun olduğu iki dergidir. Özellikle Değerler Eğitimi Dergisi 2003 yılından bu yana altı ayda bir yayın yapmasına rağmen ilgili alanda en çok makalenin yayınlandığı dergi olmasından dolayı dikkate değerdir. Diğer yandan Diyanet Dergisi 1991 yılından itibaren yayın hayatında olmasına rağmen gençlik ve din, değer ve ahlak konusu makalelere Değerler Eğitimi Dergisi kadar yoğun yer vermemiştir. Yine de toplamda en çok makalenin yayınlandığı ikinci dergi olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca 2010 yılından sonra en çok makale yayınlayan dergiler olarak bu iki dergide son yıllarda da makale üretiminin artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi sekiz (8) eser ve Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi yedi (7) eserle toplam üretimde en çok makale yayın yapan diğer dergilerdir. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi'nin yoğun olarak 2010 yılı öncesinde eser ürettiği görülürken son yıllarda makale üretiminde gösterdiği azalma eğilimi dikkat çekmektedir. Aynı şekilde Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi'nin de son dönemde alandaki makale üretiminde azalma olduğu görülmektedir. Toplam üretimde dikkat çeken bir diğer dergi Sebilürreşad Dergisi (6) ise diğerlerinden farklı olarak bütün yayınlarını 1980 öncesi dönemde yapmış iken 1966 yılında yayın hayatına son vermiş; yaklaşık 50 yıl aradan sonra 2017 yılında yeniden yayın hayatına geri dönmüştür. Beşer (5) makale ile dikkat çeken diğer dergilerden olan Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi ve Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi özellikle 2010 yılından sonra makale üretimindeki artışla dikkat çekmektedir.

Gençlik ve din, değer ve ahlak konusunda makale yayınlayan dergi sayısı toplamda 168'dir. Yukarıda bahsedilen öne çıkan yedi (7) dergi haricinde toplam 281 eserin yayınlandığı 161 farklı dergi daha bulunmaktadır. Bu dergiler arasında ise altı (6) yayınlı Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, beş (5) yayınlı Turkish Studies Dergisi ve dörder (4) yayınlı Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Eğitim Yazıları Dergisi, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi ve zikredilebilir.

2.5. Kitap Çalışmalarının Değerlendirmesi

Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu olarak kitap türünde verilen eserlerin sayısı ve eserlerin dönemlere göre dağılımı Tablo 1. ve Tablo 4.'de gösterilmiştir. Buna göre toplam eserlerin 247 tanesi (%32'si) kitap türünde verilirken en çok kitabın yayınlandığı dönem 80 eserle 2010-2017 yılları arasındır. Bu bilgiler ışığında kitapların basımında öne çıkan yayınevlerine ve bu yayınevlerindeki dönemsel dağılıma bakıldığında gençlik ve din, değer, ahlak konulu kitapların yayın süreçlerine dair bir okuma yapmak mümkündür:

Tablo 13: Öne Çıkan Yayınevleri ve Dönemsel Dağılıma Göre Eser Sayıları

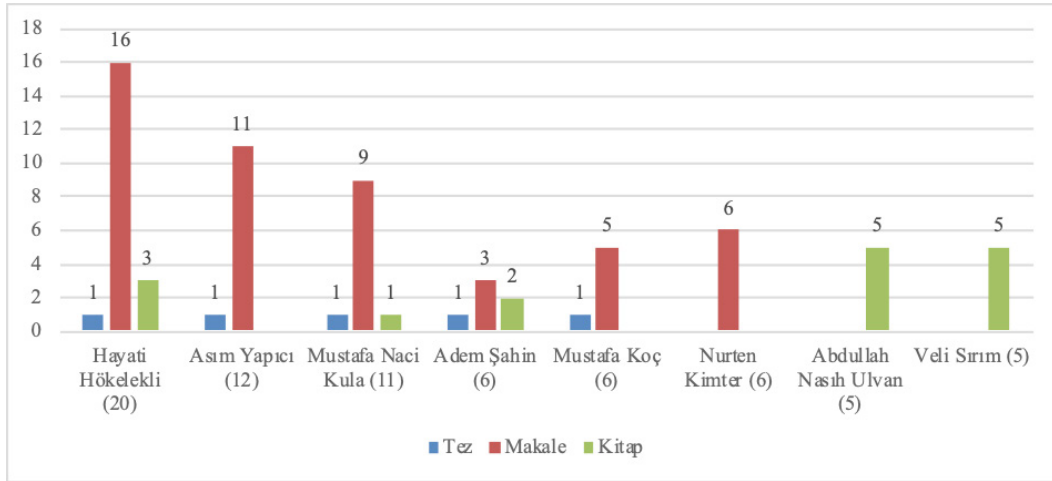
1910-2017 yılları arasında gençlik ve din, değer ve ahlak konulu kitapların en çok basıldığı yayınevleri sekiz eserle Timaş Yayınları ve Nesil Yayınları olmuştur. Her iki yayınevinden çıkan sekiz (8) kitabın da son iki dönemde çıktığı görülmektedir. Nesil Yayınları'nın 1968 ve Timaş Yayınları'nın 1982 yılında kurulduğu göz önüne alındığında konuyla ilişkili kitapların en çok yayınlandığı yayınevleri olarak kurulduktan uzun bir süre sonra gençlik ve din, değer ve ahlak konusuna ilişkin eser çıkarmış olmaları dikkat çekicidir. Diğer yandan en çok kitabın basıldığı üçüncü yayınevi olarak Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları'ndan 1980-1999 döneminde iki (2) eser çıkarken 2000-2009 yılları arasında hiç kitap çıkmamış; 2010-2017 yılları arasında dört (4) kitap yayınlanmıştır. Muştı Yayınları da toplamda altı (6) kitap yayınlamışken bunların hepsi son dönemde, 2010-2017 yılları arasında çıkmıştır. Diğer yayınevleri de sırasıyla DEM Yayınları beş (5), Menekşe Yayınları beş (5) ve Nobel Yayınları dört (4) olarak en çok kitabın çıktığı yayınevleri olmuştur. Bu yayınevlerinde çıkan kitaplar ağırlıklı olarak 2000-2009 döneminde basılmışken son dönemde belirgin bir azalmanın olduğu görülmektedir.

Ulaşılan veriler arasında gençlik ve din, değer ve ahlak konulu kitapların çıktığı toplam 170 yayınevi bulunmaktadır. Bu yayınevlerinden öne çıkan yedi (7) tanesi yukarıda sunulduğu gibidir. Bunların dışındaki diğer 163 yayınevinden toplam 192 kitap çıkmıştır. Bu yayınevleri arasında da Tahlil Yayınları, Akçağ Yayınları, Düşünce Kitabevi, Erkam Yayınları, Gonca Yayınevi, Türdav Basım Yayın ve Uysal Yayınlar üçer (3) eserle öne çıkan diğer yayınevleridir.

2.6. Öne Çıkan Yazarlara İlişkin Değerlendirme

Bibliyografik bir okuma alana dair kapsamlı bir değerlendirmeyi ve yorumlamayı gerekli kılmaktadır. Bunun için çalışılan alanla ilgili literatürde önem arz eden her verinin göz önünde bulundurulması gereklidir. Nitekim araştırmacı ve akademisyenlere kolaylık sağlamak adına tanımlayıcı ve yönlendirici bir niteliğe sahip olması elzemdir. Bu doğrultuda alan ve tema hakkında öne çıkan yazarların belirlenmesi önemli bir veridir. Bu bağlamda gençlik ve din, değer ve ahlak temalı çalışmalarda öne çıkan yazarlar ve bu yazarların yayın yaptığı eser türleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 14: Öne Çıkan Yazarlar ve Eser Sayıları

Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserlerin üretiminde ilk göze çarpan isim toplamda verdiği yirmi (20) eserle Prof. Dr. Hayati Hökelekli'dir. Bu alandaki çalışmalarının büyük çoğunluğunu makale türünde vermiş olan Hökelekli, 1975 yılında Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun olmuş ve 1983 yılında Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Ergenlik Çağı Gençlerinin Dini Gelişimi" adlı çalışmayla doktorasını tamamlamıştır. Çalışmalarını din psikolojisi ve din felsefesi alanlarında yoğunlaştıran Hökelekli'nin bugüne değin yayınlanmış on beş (15) kitabı, kırk dört (44) makalesi ve dört (4) makale çevirisi bulunmaktadır. Gençlik ve din, değer ve ahlak alanında öne çıkan, Mustafa Naci Kula, Mustafa Koç, Nurten Kimter, Halil Ekşi gibi isimlerin de yüksek lisans tez danışmanlıklarını yürütmüştür. Bu anlamda gençlik ve din, değer ve ahlak konulu çalışmalarda öncü bir isim olduğunu söylemek mümkündür.

Gençlik ve din, değer ve ahlak alanında öne çıkan bir diğer isim de hazırladığı on bir (11) makale ve bir (1) kitap çalışmasıyla Prof. Dr. Asım Yapıcı'dır. 2002 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim dalında "Gençlerde Dini Kalıp Yargılar" adlı çalışmasıyla doktorasını tamamlayan Yapıcı, çalışmalarını din psikolojisi, din sosyolojisi, değerler eğitimi ve sosyal psikoloji gibi alanlarda yoğunlaştırmıştır. Bugüne değin kırk (40) makale ve on üç (13) kitap/kitap bölümü yazarlığı yapmış olan Yapıcı halen Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyeliğine devam etmektedir.

Alanda öne çıkan bir diğer isim ise konuya ilişkin verdiği on bir (11) eser ile Dr. Mustafa Naci Kula'dır. 1993 yılında Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Psikolojisi Anabilim

Dalı'nda "Kimlik ve Din: Ergenler Üzerinde Bir Araştırma" isimli çalışmayla doktorasını tamamlamıştır. Çalışmalarını din ve ergenlik, engellilik ve ruh sağlığı temalarında yoğunlaştıran Kula, 20 makale ve 7 kitap/kitap bölümü yazarlığı yapmıştır. Halen Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

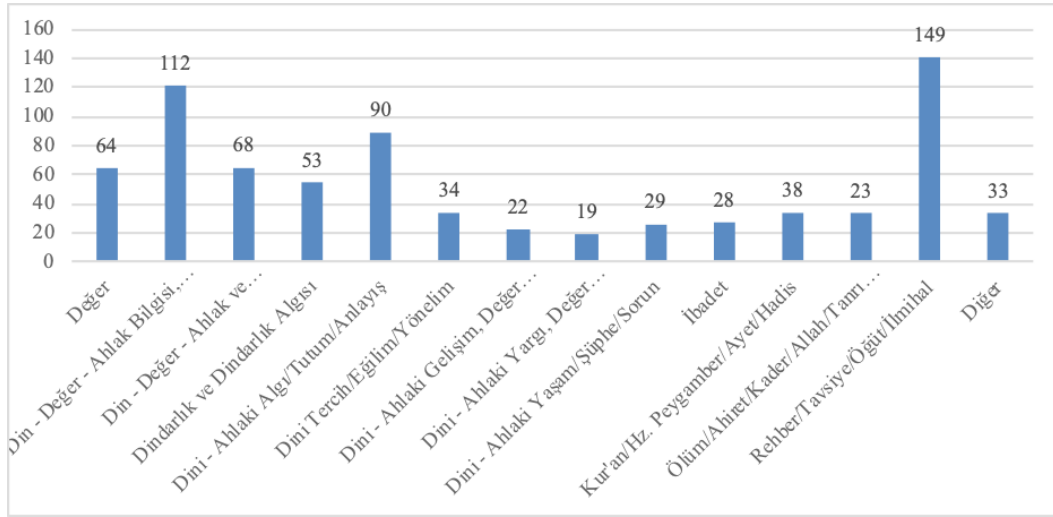
Özellikle öne çıkan bu üç yazar dışında alanda beş ve üzerinde eser veren isimler sırasıyla Adem Şahin (6 eser), Mustafa Koç (6 eser), Nurten Kimter (6 eser), Abdullah Nasih Ulvan (5 eser) ve Veli Sırım (5 eser) olarak bulunmuştur. Bu isimler arasında Nurten Kimter tüm eserlerini makale türünde vermişken Abdullah Nasih Ulvan ve Veli Sırım'ın yalnızca kitap türünde eser vermiştir.

2.7. Alt Temalara İlişkin Genel Değerlendirme

1910-2017 yılları arasında gençlik ve din, değer ve ahlak konulu çalışmaların bütünü 762 eserden oluşmaktadır. Bu eserler genel bir kategori olarak gençlik ve din, değer ve ahlakla ilgili olmakla birlikte her eserin daha özelden odaklandığı konular ve temalar söz konusudur. Bu anlamda ulaşılan 762 eser, tematik olarak incelendiğinde 14 alt tema altında tasnif edilmiştir. Belirlenen alt temalar şunlardır:

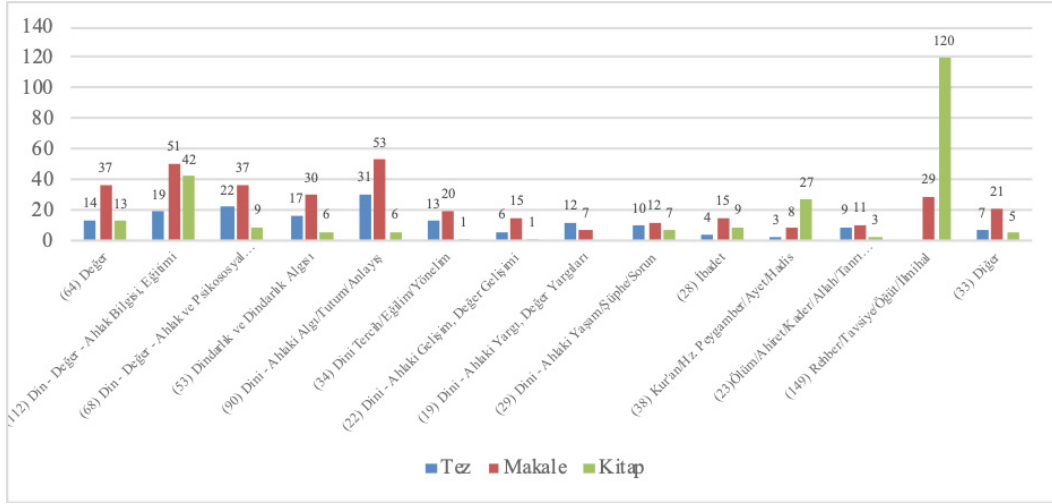
- Değer
- Din - Değer - Ahlak Eğitimi, Bilgisi
- Din - Değer - Ahlak ve Psikososyal Konular
- Dindarlık ve Dindarlık Algısı
- Dini - Ahlaki Algı, Tutum, Anlayış
- Dini Tercih/Eğilim/Yönelim
- Dini - Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi
- Dini - Ahlaki Yargı, Değer Yargıları
- Dini - Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun
- İbadet
- Kur'an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis
- Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru
- Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal
- Diğer

Literatürün doğru biçimde okunması ve yorumlanması yeni çalışmaların daha doğru yönde şekillenmesi açısından önemlidir. Nitekim bibliyografik bir değerlendirmede eserler arasındaki tematik dağılımın incelenmesi böylesi bir amaç için oldukça elzemdir. Bu anlamda gençlik ve din, değer ve ahlak konulu olarak elde edilen 762 eser tematik olarak incelendiğinde kimi temalarda yoğunlaşma olduğu görülürken kimilerinde oldukça az sayıda çalışmanın yapıldığı görülmektedir. İlgili tablo aşağıda sunulmaktadır:

Tablo 15: Tematik Olarak Eser Dağılımı

Verilere bakıldığında gençlik ve din, değer ve ahlak konularında en çok çalışılan alt temanın 149 eserle “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” olduğu görülürken en az çalışılan alt temanın 19 eserle “Dini - Ahlakı Yargı, Değer Yargısı” teması olduğu görülmektedir. Her bir alt tema başına ortalama 53 eser düştüğü göz önüne alındığında genel ortalamanın üstünde kalan diğer temalar sırasıyla “Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” (112), “Dini-Ahlakı Algı/Tutum/Anlayış” (90), “Din-Değer-Ahlak ve Psikososyal Konular” (68), “Değer” (64) ve “Dindarlık ve Dindarlık Algısı” (53) olmuştur. Diğer yandan ortalamanın altında kalan temalar ise sırasıyla “Kur'an/Hz. Peygamber/ Ayet/Hadis” (38), “Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” (34), “Dini-Ahlakı Yaşam/Şüphe/Sorun” (29), “Diğer” (33), “İbadet” (28), “Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” (23) ve “Dini-Ahlakı Gelişim, Değer Gelişimi” (22) olmuştur.

Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserlerin türlerine göre dağılımını incelemek de yine güçlü bir bibliyografik okuma için önemli bir veridir. Nitekim bu tematik inceleme alanında üretilecek yeni çalışmaların yoğunlaşacağı alana ve çalışmanın türüne dair araştırmacılara fikir vermektedir. Buna ilişkin tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 16: Alt Temalara Göre Eser Türlerinin Dağılımı

Tabloya göre tez çalışmaları incelendiğinde bu türde en çok çalışmanın yapıldığı alt tema otuz (31) teze “Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” teması olmuştur. Bu sayı toplam tez üretiminin yaklaşık %18’ine karşılık gelmektedir. Bu temayı ise sırasıyla yirmi iki (22) teze “Din-Değer-Ahlak ve Psikososyal Konular” ve on dokuz (19) teze “Din-Değer-Ahlak Eğitimi, Bilgisi” temaları takip etmiştir. Diğer yandan “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” alt temasında henüz hiç tez çalışması yapılmamışken, dört (4) teze “İbadet” ve üç (3) “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” temaları tez türünde en az eserin verildiği diğer alt temalar olmuştur.

Makaleler açısından bakıldığında da hemen her kategoride en çok eser verilen türün makale olduğu görülmektedir. Yalnızca “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” ve “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” alt temalarında en çok verilen eser türü kitap; “Dini-Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” alt temasında da makale sayısı tez sayısından daha az olurken diğer tüm alt temalarda makale türünde eser sayısı kitap ve tez türündeki eserlerden fazla olmuştur. Bunun yanında alt temaların her birinde bulunan eser türü yalnızca makale olmuştur. Kimi temalarda tez türünde kimi çalışmalarda da kitap türünde eser hiç verilmemişken makale türünde eserin üretilmediği alt tema olmamıştır. Makale türünün en çok verildiği alt temalara bakıldığında, “Dini/Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” teması elli üç (53) makaleyle; “Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” teması elli bir (51) makaleyle dikkat çeken alt temalar olmuştur. Makale türünün en az verildiği temalar ise “Dini-Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” (7), “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” (8), “Dini-Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun” (10) ve “Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” (11) olarak sıralanmıştır.

Kitapların alt temalara göre dağılımına bakıldığında ise “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” temasının belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir. Bu temada kitap türünde yüz yirmi (120) eser yer alırken bu sayı toplam kitaplar içerisinde yaklaşık %45’lik bir orana karşılık gelmektedir. İkinci olarak ise kırk iki (42) kitapla “Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” teması gelirken “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” teması yirmi yedi (27) kitapla bu türün en çok verildiği üçüncü tema olmuştur.

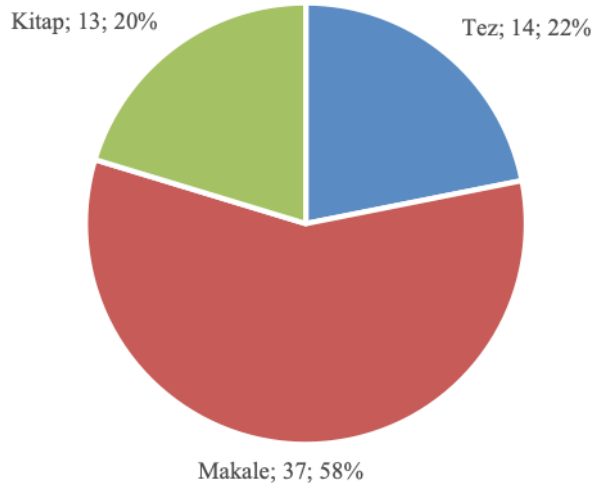
2.8. Tematik Değerlendirmeler

Araştırma süresince derlenen tüm çalışmalar 14 alt tema altında tasnif edilmiştir. Bu alt temaların isimlendirilmesi, eserleri daha doğru temsil edeceği düşüncesiyle, eserlerin anahtar sözcükleri mahiyetindeki kavramların tespit edilmesiyle belirlenmiştir. Bu yönde belirlenen 14 alt tema altında da eser türlerinin dağılımı, türlerin dönemsel dağılımı, öne çıkan eser içerikleri gibi başlıklar incelenmiştir:

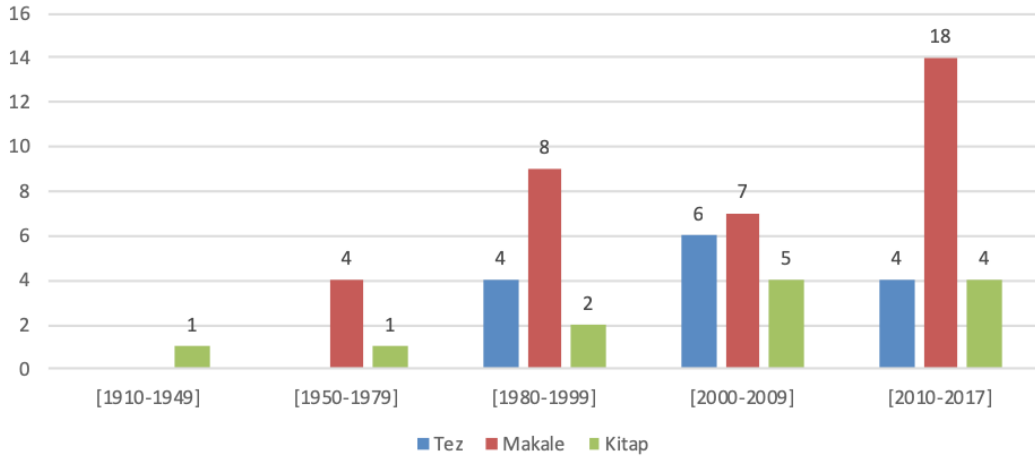
2.8.1. “Değer” Teması

Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserler arasından altmış dört (64) eser “Değer” teması altında tasnif edilmiştir. Bu altmış dört (64) eserin, on üçü (13) kitap, on dördü (14) tez ve otuz yedisi (37) makale olarak yayınlanmıştır. Çalışma genelinde olduğu gibi makale türü “Değer” temasında da en çok üretilen yayın türü olmuştur (%58).

Tablo 17: “Değer” Teması (64)

Dönemsel dağılım incelendiğinde “Değer” temalı çalışmaların periyodik olarak artış gösterdiği görülmektedir. Makale türündeki çalışmalar 2000-2009 yılları arasındaki süreçte bir önceki döneme göre azalmış olsa da sonraki süreçte yaklaşık 2 katı artış göstermiştir. Kitap çalışmalarında da özellikle 2000 yılı sonrasında görülen bir artıştan söz etmek mümkündür. Tez çalışmaları ise ilk olarak 1980-1999 döneminde verilmiş iken bu türde sonraki dönemlerde belirgin bir değişimden söz konusu olmamıştır.

Tablo 18: “Değer” Temasında Dönemsel Dağılım

Çalışmalar içerik açısından incelendiğinde tez çalışmalarında lise ve üniversite düzeyindeki okul merkezli çalışmalar ağırlıklıdır. Bu çalışmalar arasında da “görgü kuralları”, “değer araştırmaları”, “değerler sistemi”, “sosyal değerler” gibi konuların odağa alındığı görülmektedir. Bu anlamda değer temasında üretilmiş ilk tez çalışması olan Şirin (1996)’nın “Gençlerin Değerleme Sıralaması Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans çalışması buna örnek teşkil etmektedir. Okul merkezli çalışmalar hemen her dönemde üretilmiş olmakla birlikte özellikle 2000 sonrasında artmıştır. Bu anlamda Kaya’nın (2000) 15-16 yaşında İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin sorumluluk duygularını ve dini sorumluluklarını incelediği çalışma, Özensel’in (2005) farklı bölgelerden 7 ilde 1394 lise öğrencisi ile yaptığı “Türk Gençliğinin Değerleri: Liseli Gençlik Üzerine Bir Araştırma” isimli çalışması, Küçük’ün (2009) 800 lise öğrencisi ile yaptığı “Lise Gençliği Değerleri” araştırması, Ayduttu’nun (2013) üniversite öğrencilerinin konuşmaları üzerinden görgü kurallarının dile yansımalarını araştırdığı çalışma ve Ulubey (2017)’nin üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçiliği ile sahip oldukları değerler arasındaki ilişkiyi incelediği çalışması tez çalışmalarındaki konu eğilimini başarılı biçimde yansıtmaktadır.

Makaleler açısından bakıldığında da genel olarak dini ve ahlaki değerler, sosyal değerler, gelenek ve kültür merkezli değerler, sorumluluk, etik ve iş ortamına ilişkin değerler gibi alt temaların çalışıldığı görülmektedir. Araştırma çalışmalarında ise özellikle 2000 yıllı sonrasında ortaokul, lise ve üniversite düzeyinde okul merkezli çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Genel değerlerin tartışıldığı ve yorumlandığı çalışmalar ise nispeten daha eski tarihli çalışmalardır. Bu anlamda Sena’nın (1967) “Ahlaka ve Gençliğe Dair” adlı eseri, Hortaçsu ve Lecompte (1975) “Türk Üniversite Gençliğinin Değerleri: Kuşaklar Arası Değişiklik ve Kuramsal Kalıcılık Üzerine Bir Araştırma” adlı eseri ve Gölcük’ün (1988) “Gençlik ve Bazı Ahlaki Değerler” adlı eseri değer ve ahlak konularına dair genel değerlendirmelerin yapıldığı eserler olarak gösterilebilir. Diğer yandan Erdem’in (2013) yayınlanmış ve üniversitelerdeki bilimsel, insani ve etik değerleri vurguladığı “Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler” çalışması ile Seyhan ve Çelikkaya’nın (2016) değerlerin kazandırılmasına dair öğrenci görüşlerine yer verdiği “Değerlerin Kazanılmasındaki Etkili Faktörler (Öğrenci Görüşleri)” makalesi genel değer çalışmalarının yakın dönemlerde de mevcut olduğunu göstermektedir.

Gençlerin genel ve dini sorumluluklarını ele alan eserlerin farklı dönemlerde verildiği görülmektedir. Bu anlamda en eski eser olan Bilgiç'in (1977) "Cemiyette ve Gençlikte Mesuliyet Şuur-u" adlı çalışmasının yanı sıra Cilacı'nın (1986) "Gençlikte Görev ve Sorumluluk Anlayışı Üzerine" adlı makalesi Karaman'ın (2008) "Gençlik ve Sorumluluk Duygusu" adlı çalışması ve Acar'ın (2014) "İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Dini Sorumluluk Düzeylerinin İncelenmesi: Bingöl Örneği" eseri farklı dönemlerde sorumluluk temalı çalışmaların yürütüldüğünü göstermektedir.

Okul merkezli çalışmalara bakıldığında bu alandaki ilk çalışmanın İmamoğlu ve Karakitapoğlu (1999) tarafından yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin 1970'den 1990'a değer sıralamalarında görülen değişimler, cinsiyet farklılıkları, 1970'li yıllardaki kuşak farklılıkları ve 1990'lı yıllardaki temel değer boyutları incelenmiştir. Devam eden süreçte okul merkezli çalışma gruplarında bireysel ve profesyonel değerler, etik davranışlar, fair play kavramı, özgecilik seviyesi, sivil toplum gibi konular işlenmiştir (örn. Erdem, 2003; Işık ve ark., 2012; Erdoğan ve Eraslan, 2015; Özdemir ve Büyükbeşe, 2016).

"Değer" teması altında tasnif edilen kitap çalışmalarına bakıldığında özel olarak bir konuya odaklanan çalışmalar yerine genel olarak "gençlik ve değer" çizgisinde, gençliğe dair tavsiye veya eleştiri niteliğinde olan eserlerin olduğu görülmektedir. Bu anlamda "Değer" temasındaki en eski eser olan Öğün (1948) de bu kapsamda değerlendirilmiştir. Bunun yanında kitap türlerinde öne çıkan eserler gençlik değerlerini belirlemeye yönelik yapılmış araştırmalardır (örn. Çileli, 1990; Aratan, 2005). Dikkat çeken bir diğer konui modern dönem ve tüketim kültürü vurgusudur. Buna ilişkin olarak Atabek (2003) "Modern Dünyada Değer Kayması ve Gençlik" adlı çalışmasında modern dönemde gençlerin değişen değer algılarına ve yükselen tüketim kültürüne dair eleştiri geliştirdiği çalışması dikkat çekicidir. Aynı şekilde yine Atabek (2011) çok benzer çizgide "Tüketilen Değerler ve Gençlik" adlı çalışmasında eleştirel bir yöntem takip etmiştir.

"Değer" Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- Şirin, Ahmet, *Gençlerin Değerleme Sıralaması Üzerine Bir Araştırma*, 1986, Yüksek Lisans, 158s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.
- Arslan, Adile, *Savaş Konulu Sinematografik Yayınların Gençlerin Savaş ve Barışla İlgili Değerleri ve Tutumları Üzerindeki Etkileri*, 1992, Yüksek Lisans, 102s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

Özet: Bu araştırmanın amacı, savaş konulu sinematografik yayınların, gençlerin savaş ve barışla ilgili değerleri ve tutumları üzerindeki etkilerini kültürel yapı içinde incelemek ve irdelemektir. Örnekleme, benzer kültürel yapıda, 14-19 yaşlarında 20 kız 20 erkek toplam kırk kişiden oluşmuştur. 20 kişi (10 kız 10 erkek) kontrol grubu 20 kişi (10 kız 10 erkek) deney grubudur. Araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplamak için birinci grup ile katılarak gözlem ve görüşme (mülakat), diğer grup (deney grubu) ile film gösterimi ve soru kağıdını içeren bir deney yapılmıştır. Araştırmada ortaya çıkan bulgular şu şekilde özetlenebilir: (1) Savaş konulu sinematografik yayınların en belirgin etkileri, şiddetle ilgili değerler ve tutumlar, kadın ve erkek imajları, ulusal kalıp yargılarda ortaya çıkmıştır. (2) Film

tercihlerinin cinsiyetle ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Buna bağlı olarak savaş konulu sinematografik yayınların etkileri cinsiyete göre farklılıklar göstermiştir. (3) Savaş konulu sinematografik yayınların etkileri, aile, arkadaşlar, kitle iletişimi aracılı kültürleme ve kültürleşme süreçleri ile ilişkilidir. Etkilerin, mesajlar örneklemin kültürel değerleri ve içinde bulundukları kültürel süreçlerle uyumlu olduğu ölçüde belirginleştiği bulgulanmıştır. (4) Savaş konulu sinematografik yayınların etkileri, izlerken ya da izledikten hemen sonra ortaya çıkmıştır. Etkiler, benlik-tasarımları ile uyumlu olmadığı için, diğer zamanlarda ifade edilmemiştir. (5) Savaş konulu sinematografik yayınların savaş ve barışla ilgili değerler ve tutumlar üzerindeki etkilerinin doğrudan ve tek biçimli değil, kültürel öğelerle sınırlanmış, seçilmiş ve dolaylanmış olduğu bulgulanmıştır.

- Gürkan, Hülya, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okullarındaki Öğrencilerde Değerler Sisteminin Araştırılması*, 1997, Yüksek Lisans, 159s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Özet: Bu Araştırmamızda, günümüzde hızla değişmekte olan değer yargılarına veya kısaca değerlere ilişkin ve Ülkemizde halen bakir sayılabilecek Beden Eğitimi ve Spor Öğrencilerinde değerler sistemi konulu bir temayı işleyerek siz kıymetli okuyucularımıza ve konu ile ilgilenen araştırmacı ve meslektaşlarımıza takdim etmek istedik. Psikolojik değerler Sokrates'ten bu yana sayısız araştırmaya konu olmuş ise de metodolojik hatta ampirik gelişmesini bitmekte olan asrımızın son çeyreğinde idrak etmiştir. Biz bu çalışmamızı ilerleyen başlıklar altında da görüleceği üzere "Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okullarındaki Öğrencilerde Değerler Sisteminin Araştırılmasına" odakladık. Konu ile yakinen ilgilenenlerce de çok iyi bilindiği gibi Değerler Psikolojisi, psikoloji ilminin ki bugün hayli ileri merhalelere ulaşmıştır, önemli bir konusunu kapsar. Zira insanın daha doğru ve bilimsel bir deyimle bireyin sosyal gelişmesi ancak ve ancak değer yargılarının gelişmesiyle mümkündür. Çalışmamızı ülkemizin üç üniversitesinin (Celal Bayar Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Marmara Üniversitesi) Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okullarında öğrenim görmektedir olan üç yüz elli kız ve erkek öğrenci belli kesimlerinde yürüttük. Araştırmayı Milton Rokeach değerler hiyerarşisinde belirlenilmiş bulunan temel ve aracı değer yargılarını esas alan bir soru-cevap yazılı anketine dayanarak yönlendirdik ve elde olunan verileri bilgisayar programları ile çözümledik. Yaptığımız araştırmaya ilişkin bütün parametreleri genelde tablolar halinde topladık ve yorum keza sonuçları ile birlikte sunduk. Yaptığımız araştırmaya ilişkin bütün parametreleri genelde tablolar halinde topladık ve yorum keza sonuçları ile birlikte sunduk.

- Taşdelen, Arzu, *Üniversite Öğrencilerinde Ereksel ve Araçsal Değerler*, 1998, Yüksek Lisans, 82s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Özet: Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin değer hiyerarşileri saptanmaya çalışılmıştır. Bu genel çerçevede üniversite öğrencilerinin değer önceliklerinin; cinsiyet, öğrenim gördükleri bölüm, en uzun süre yaşadıkları yerleşim merkezi, politik görüşleri değişkenlerine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Çalışmada üniversite öğrencilerinin değer hiyerarşilerini belirlemek amacıyla, Milton Rokeach'ın geliştirdiği Rokeach Değer Envanteri D Formu kullanılmıştır. Araştırmada, 1996-1997 eğitim yılında Dokuz Eylül ve Ege Üniversitesine devam eden öğrenciler araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Örneklem grubu 141 kız, 121 erkek olmak üzere 262 öğrenci tesadüfi örneklem yoluyla belirlenmiştir. Verilerin istatistiksel analizlerinde "varyans analizi", "F testi" ve "korelasyon analizi" kullanılmıştır. Araştırmamızın verilerine göre üniversite öğrencilerinin, ereksel değerler de öncelikli

tercihleri; “özgürlük, kendine saygı, barış içinde bir dünya, gerçek dostluk ve iç huzur”, alt sıralarda ise; “heyecanlı bir yaşam, ulusal güvenlik, sosyal onay, zevk ve ahiret selameti” olarak sıralanmıştır. Araşsal değerlerde öncelikli değer tercihleri; “dürüst, bağımsız, cesaretli, geniş görüşlü ve mantıklı”, alt sıralarda ise; “neşeli, muktedir, temiz, kibar ve itaatkar” olarak sıralanmıştır. Deneklerin cinsiyet ve en uzun süre yaşadıkları yerleşim merkezi değişkenlerinde, benzerlikler farklılıklardan; öğrenim gördükleri bölüm ve politik görüş değişkenlerinde ise, farklılıklar benzerliklerden daha dikkat çekici bulunmuştur.

- Kaya, Feyza, *15-16 Yaş İmam Hatip Lisesi Ergenlerinde Sorumluluk ve Dini Sorumluluk Seviyelerinin İncelenmesi*, 2000, Yüksek Lisans, 150s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, Pdf.
- Kudryaşov, Gennadiy, *Türkiye ve Rusya Federasyonu Gençlerinin Sosyal Değer Anlayışlarının Karşılaştırılması*, 2002, Yüksek Lisans, 71s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi.

Özet: Geçen asrın 20’li yıllarından beri yapıp gelen değerler üzerine araştırmalar popülaritesini günümüzde de kaybetmiş değildir. “Türkiye ve Rusya Federasyonu Gençlerinin Sosyal Değer Anlayışlarının Karşılaştırması” adındaki araştırmamız da değer araştırmalarına bir katkıdır. Gençlerin sosyal değerleri, “modern-geleneksel”, “Doğu-Batı”, “Hristiyan- Müslüman” gibi bir takım sosyolojik tanımlama ve bu tanımlamaların yer aldıkları yaklaşımlarla konuyu şekillendirmelerine rağmen bu- lundukları devre has bir dinamîge sahiptirler. Kısacası benzer tarihi geçmişe sahip Rusya ve Türkiye gençleri ortak paydalara sahip olduklarını göstermişlerdir. Değer itemleri, sosyal değerler ve kurumsal değerler olmak üzere iki çeşit değer grubunda toplanmıştır. Varimax Rotasyonlu Faktör Analizinden geçen sosyal değerler araştırmanın sonuçları-ki bunları genel olarak faktörlere göre yorumluyoruz-, her iki ülke gençlerinin 3-4 kategoriye bölündüklerini gözümüzün önüne seriyor. Türkiye ve Rusya gençlerinin belli bir kısmı toplumcu bir eğilime sahip olmakla birlikte, bu eğilim Rusya gençlerinde daha da geniş bir yer edinmiş gözüküyor. Toplumculuğun yanında Rusya gençleri bireyci alam çizip şenlikten de yanadır. (Türkiye gençlerinde ise bu pek yankı bulmuyor). Kurumlar değerlendirmesinde ise her iki örneklem deneklerinin bir birine son derece yakın yanıtlar verdiklerini görmekteyiz. Toplumcu soyut kurumlar yüksek puan alırken, kuruluş da diyebileceğimiz siyasi-bürokratik kurum- lar günümüz Rusya ve Türkiye üniversite öğrencilerinin dikkatlerini pek çekmiyorlar.

- Özensel, Ertan, *Türk Gençliğinin Değerleri: Liseli Gençlik Üzerine Bir Araştırma*, 2004, Dokto- ra, 186s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: “Türk Gençliğinin Değerleri” başlıklı araştırmamız, ülkemizin yedi coğrafi bölgesini temsil edeceği düşünülen İstanbul, İzmir, Antalya, Konya, Samsun, Elazığ ve Diyarbakır il merkezlerinde, liseye devam eden 1394 genç öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, gençlerin mevcut toplumsal değer yapılarını ve toplumumuzda önemli işlevlere sahip mevcut toplumsal kurumları önemseme durumları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bilindiği gibi “değer” konusu sosyologlar ara- sında önemli bir tartışma alanı olmuştur. Tartışmaların odak noktası da, değerlerin ancak öznel bir yaklaşımla ele alınabileceğidir. Oysa toplumsal yapıyı teşkil eden temel toplumsal kurumların tü- münün kendine ait değer içerdiği bilinmektedir. Değerler, toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren ölçütlerdir. Ayrıca sosyal kişi ve bu kişinin davranış örüntüleri sosyolojik incelemenin başlangıç

noktasıdır. Nitekim Max Weber'in Protestan etiği üzerinde yaptığı çalışma ve Protestan etiğinin yarattığı bir çalışma ahlakı, sanayi toplumunun oluşmasında değerlerin oynadığı role işaret etmesi bakımından oldukça anlamlıdır. Araştırma sonucunda, gençlerin bireysel ve toplumsal modern değerlere katılımlarının yüksek olduğu, hatta bu değerlere katılımın ahlaki ve dini değerlere katılımından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gençlerin Milli ve dini değerlere katılımı heterojen bir dağılım sergiledikleri, bölgesel, cinsiyet ve lise türlerine göre çeşitli farklılıklar arz ettiği ortaya çıkmıştır.

- Calp, Özcan, *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Değerlere Bakışlarının İncelenmesi*, 2006, Yüksek Lisans, 180s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma ile Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Değerlere Bakışları incelenmiştir. Araştırmanın evrenini, MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlı, Hatay Merkez ilçede bulunan liselerin son sınıflarında okuyan öğrencilerden random yolla seçilen 1491 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada araştırmacı tarafından geçerlilik ve güvenilirliği tespit edilmiş değer ölçekleri kullanılmış, veriler bu yolla elde edilmiştir. Araştırmada, gençlerin mevcut toplumsal değer yapılarını ve toplumumuzda önemli işlevlere sahip mevcut toplumsal kurumları önemseme durumları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Verilerinin analizinde Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Varyans Analizi, Sheffe Testi ve t Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, gençlerin bireysel ve toplumsal değerlere katılımlarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

- Likaj, Matilda, *Gençliğin Kültür ve Değerleri: Türk ve Arnavut Gençliğinin Karşılaştırmalı Araştırması*, 2008, Yüksek Lisans, 204s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma Türkiye'de Selçuk Üniversitesi'nde, Arnavutlukta ise Tiran Üniversitesi'nde okuyan gençler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın örneklemini, 830 üniversite öğrencisidir. Değerler ile kültür arasında vazgeçilmez bir ilişki söz konusudur. Değerler, kültür içinde şekillendiklerinden, bir kültürü daha iyi anlamak için değerlerin ölçülmesi gerekli ve anlamlı olmaktadır. Bu çalışmada, küreselleşmenin de etkisiyle hızlı değişim geçirmekte olan iki farklı kültürün gençleri arasındaki ortak ve farklı yönleri ile değerler, sosyal kurumlar ve kültürel yaşamın analizi yapılmaktadır. Türk toplumu yaklaşık kırk yıldır modernleşme açısından hızlı bir değişim geçirmektedir. Arnavut toplumu ise yirmi yıldır aynı süreci yaşamaktadır. Türkiye ve Arnavutluk, bugün farklı devletler olarak dünya haritasında yer almakla beraber, ortak tarihsel kökleri ve yüzyıllardır devam eden toplumsal ilişkileri sebebi ile böyle bir karşılaştırmalı araştırmanın konusu olarak seçilmiştir. Sonuç olarak Türk ve Arnavut gençlerinin arasında belirgin farklar bulunmaktadır. Türk gençlerinin en çok önemsedikleri değerler, toplumsal ve dini değerler olurken, Arnavut gençlerinin en çok önemsedikleri değerlerin bireysel ve geleneksel değerler olduğu tespit edilmiştir.

- Küçük, Lütfi, *Lise Gençliği Değerleri*, 2009, Yüksek Lisans, 163s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Lise Gençliği değerleri başlıklı araştırmamız, Ankara il merkezinde liseye devam eden 800 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Herhangi bir toplum yapısının analiz edilebilmesi için, o toplumsal yapıdaki kurumların, süreçlerin ve rollerin bilinmesi gerekir. Bu kurum, süreç ve rollerin sosyal aktörler tarafından anlamlandırılmaları da bilindiği gibi değerler aracılığıyla mümkün olur. Gençler,

farklı ekonomik, siyasal, kültürel etkilere toplumun diğer kesimlerine oranla daha fazla açıktırlar. Bu sebeple, araştırmamızın objesi Türk gençliğini temsil ettiğini düşündüğümüz lise gençliğidir. Lise gençliğinin değerlerini tespit ederken gençlerin belirli değer itemlerine ve toplumsal kurumlara katılım düzeylerini ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu araştırma betimleyici bir araştırmadır. Günümüz Türkiye'sinde liseli gençlerin değer yargılarını ortaya koymayı hedeflediğinden, her hangi bir hipotez sınamasına da gidilmemiştir. Ayrıca, belirlenen faktörlere katılımın bağımsız değişkenlerimiz olan cinsiyet, okullar ve sosyo-ekonomik seviyeleri (SES) arasında herhangi bir farklılığın olup olmadığını da belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, lise gençliğinin, bireysel değerlere katılımın yüksek olmasının yanı sıra toplumsal modern değerlere de katılımının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Lise gençliğinde, ahlaki ve dinî değerlere belirli bir oranda katılım belirlenirken buna karşın, modern bireysel ve toplumsal değer yargılarına katılımın ise belirgin şekilde daha da yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, Millî ve dinî değerlere, lise gençlerinin katılımının yüksek fakat heterojen bir dağılım sergilediği ortaya çıkmıştır. Araştırmada faktör analizi ile mevcut değerler, yedi faktör altında toplanmış ve bu faktörlere katılım, cinsiyet, lise türü, lisede okunan sınıf ve ekonomik seviye değişkenleri bağlamında ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

- Bakırcı, Mustafa, *Dini ve Kültürel Değerlerin Taşıyıcısı Olarak Üç Nesil (Giresun Örneği)*, 2010, Doktora, 261s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma, günümüzün değişen sosyo-kültürel ortamında, nesiller arasında dini ve kültürel değerlerde nasıl bir tutum farklılığının ortaya çıktığını araştırmaya yönelik yapılan bir saha araştırmasıdır. Araştırmanın evrenini, Giresun il merkezinde ikamet edip, doğma-büyüme Giresunlu olan 18 yaş üstü bireyler oluşturmaktadır. Bu araştırma, 2008 yılı Ocak-Haziran aylarında arasında evrenden, basit tesadüfî örnekleme yöntemiyle seçilen 62 denekle gerçekleştirilen görüşme ve 538 kişi üzerinde uygulanan anketlerden elde edilen bilgi ve verilere dayanmaktadır. Bu yönüyle çalışmada nitel ve nicel veri toplama teknikleri birlikte kullanılmıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle, başta nesil (yaş grubu) olmak üzere, cinsiyet, eğitim, ekonomik, medeni, siyasi durum ve öznel dindarlık algısı gibi bağımsız değişkenler esas alınarak, dini ve kültürel değerlere yönelik tutum ve tutumlara yönelik değişim incelenmeye çalışılmıştır. Giresun ilinde yaşayan üç neslin dini ve kültürel değerlere yönelik tutumları ve bu tutumların nesillere göre değişimini tespiti yönelik yaptığımız bu çalışmamızın temel problemleri şunlardır: 1. Demografik değişkenler insanların dini ve kültürel değerlere yönelik tutumlarında bir farklılaşmaya yol açmakta mıdır? 2. Giresun'da toplumun sahip olduğu dini ve kültürel değerlerin toplumsal yaşayıştaki boyutları ve formları nasıl bir görünümde ortaya çıkmaktadır? 3. Giresun'da yaşayan üç neslin dini ve kültürel değerlere yönelik tutum ve davranışlarında bir farklılık söz konusu mudur? Bu araştırmayla, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin önemli bir şehri olan Giresun örneğinden hareketle en azından bölgesel bir yönelimi tespit etmeyi hedefliyoruz. Giresun ilinin geçirdiği tarihsel sürecin, sahip olduğu toplumsal yapının ve yaşadığı sosyal değişimin, Türkiye'nin modernleşme süreci ve dinamikleriyle birçok açıdan benzerlikler gösterdiğini düşünmekteyiz. Dolayısıyla bu araştırmanın, nesiller arasındaki değer farklılaşmasına yönelik bölgesel bir yönelimi göstereceği düşüncesinin ötesinde, Türkiye geneline yönelik de bir takım yorumlar ve değerlendirmeler yapmaya da imkân vereceğini düşünmekteyiz.

- Toprak, Ayben, *Gençlik ve Değerler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Tomarza ve Hacılar İlçeleri*, 2010, Yüksek Lisans, 381s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma, ülkemizin İç Anadolu Bölgesi sınırları içinde bulunan Kayseri iline bağlı, gelişmişlik düzeyleri bakımından birbirinden farklı olan Tomarza ve Hacılar ilçelerinde bulunan liselerin 11. sınıfında öğrenim gören 225 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma, söz konusu iki ilçede bulunan liselerin, 11. sınıfında öğrenim gören gençlerin sahip oldukları değerlerin neler olduğunu iki ilçe arasında mukayese yaparak tespit etmeyi amaçlayan, betimleyici bir çalışmadır. Araştırma kapsamında, gençlerin ailevi değerleri, toplumsal cinsiyet konusundaki değerleri, evlilik ile ilgili değerleri, siyasi değerleri, ahlâki değerleri ve dini değerlerine yönelik bir tespit yapılmaya çalışılmıştır. Bir alan araştırması olan bu çalışmada, veriler anket tekniği kullanılarak toplanmış, daha sonra sahadan toplanan veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Analizler sonucu elde edilen bulgular, tablolar ve grafikler halinde iki ilçe arasında mukayese yapılarak sunulmaya çalışılmıştır.

- Ayduktu, Serpil, *Üniversite Öğrencilerinin Günlük Konuşmalarında Görgü Kurallarının Edim Bilimsel İncelemesi*, 2013, Yüksek Lisans, 141s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Mersin Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu tezde, Türkiye Türkçesinde görgü kurallarının dile nasıl yansıdığı sözlü metinlerden hareketle gösterilmeye çalışılmıştır. Bunu yaparken de yetiştikleri aile ortamı, geldikleri şehir, ait oldukları sosyo-kültürel çevreler birbirinden farklı olan bireylerin meydana getirdiği büyük bir grup olan üniversite öğrencilerinin günlük konuşmalarından yararlanılmıştır. Konuşmalar, Leech'in ilkeleri (1983) ve Brown-Levinson'un (1987) evrensel olduğunu iddia ettikleri görgü modeli esas alınarak incelenmiştir. Ayrıca görgü kurallarının dile nasıl yansıdığını araştıran bir bilim dalı olan edim bilim hakkında bilgi verilmiştir. Üniversite öğrencisinin kim olduğuna dair 13 soruluk bir anket hazırlanarak 100 öğrenciye uygulanmış ve üniversite öğrencisinin tanımı yapılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda öğrencilerin kendi aralarındaki günlük konuşmalarında görgü kurallarına genellikle uymadıkları tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin, kız öğrencilerle konuşurken, erkek öğrenciler de diğer erkek öğrencilerle konuşurken, birbirlerine karşı görgü kurallarını ihlal ettikleri, fakat kız öğrencilerle erkek öğrencilerin birlikte sohbetlerinde ise, kısmen diğer konuşmalara göre, öğrencilerin daha dikkatli konuştukları saptanmıştır.

- Ulubey, Mehmet, *Üniversite Öğrencilerinde Mükemmeliyetçilik ve Değerler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2017, Yüksek Lisans, 144s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçiliği ile sahip oldukları değerler arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma grubu 2013-2014 eğitim öğretim yılında Necmettin Erbakan üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi'nin farklı bölüm ve sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrencilerden tesadüfi yöntemle seçilen 92'si erkek, 226'ü kız olmak üzere toplam 318 öğrenciden oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında Dilmaç ve Arıca (2012) tarafından geliştirilen Değerler Ölçeği ve Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate (1990) tarafından geliştirilen Özbay ve Mısırlı-Taşdemir (2003) tarafından türkçeye uyarlanan Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin özlük nitelikleriyle ilgili bilgileri elde etmek için ayrıca kişisel bilgi formu

kullanılmıştır. Araştırma genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde Korelasyon ve Regresyon Analizi Tekniği kullanılmış ve istatistiksel analizler SPSS 15.00 paket programında yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda toplumsal değer ile düzen ve kişisel standartlar arasında; kariyer değeri ile kişisel standartlar, aile beklentisi ve düzen arasında; entelektüel değer ile kişisel standartlar ve düzen arasında; maneviyat ile düzen ve aile eleştirileri arasında; materyalistik değer ile aile beklentisi arasında; insan onuru ile düzen ve kişisel standartlar arasında; özgürlük ile kişisel standartlar ve düzen arasında; fütüvvet ile kişisel standartlar ve düzen arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Romantik değer ile mükemmeliyetçilik alt boyutları arasında anlamlı ilişkinin olmadığı görülmüştür.

Makaleler

- Payaslıoğlu, Arif Turgut - Frey, Frederick Ward - Hyman, Herbert H., *Türk Yüksek Tahsil Gençliğinin Değerler Sistemi: Bir Seçkinler Grubunun Batılılaşma Vetiyesi Üzerinde Bir İnceleme*, 1959, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 14(1), 95-121, Ankara, Pdf.
- Sena, Cemil, *Ahlaka ve Gençliğe Dair*, 1967, Türk Mason Dergisi, 17(67), 3444-3452, İstanbul.
- Hortaçsu, Nuran - Lecompte, William Ayhan, *Türk Üniversite Gençliğinin Değerleri: Kuşaklar Arası Değişiklik ve Kuramsal Kalıcılık Üzerine Bir Araştırma*, 1975, Amme İdaresi Dergisi, 8(2), 109 - 125, Ankara, Pdf.
- Bilgiç, Emin, *Cemiyette ve Gençlikte Mesuliyet Şuuru*, 1977, Milli Kültür Dergisi, 1(10), 2-6, Ankara.
- Sakaoglu, Saim, *Kültür Değerlerimiz ve Gençliğimiz*, 1985, Milli Kültür Dergisi, (48 (Özel Sayı)), 40-41, Ankara.
- Tan, Nail, *Milletlerarası Gençlik Yılı Dolayısıyla: Örf ve Adetlerimiz*, 1985, Karınca Dergisi, 51(583), 28-32, Ankara.
- Cilacı, Osman, *Gençlikte Görev ve Sorumluluk Anlayışı Üzerine*, 1986, Diyanet Dergisi, 22(3), 59-64, Ankara.
- Gölcük, Şerafeddin, *Gençlik ve Bazı Ahlaki Değerler*, 1988, II. Milli Gençlik Kongresi kitabı içinde 181-186, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya.
- Ayas, M. Rami, *1940'lı Yıllardan Bugüne Türk Gençliğinin Dini Değerleri (The Religious Values of Turkish Youth: From The 1940's to The Present Date)*, 1992, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (7), 1-5, Pdf.
- Burcu, Esra, *Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerdeki Ailelerde Kuşaklar Arası Bazı Değer ve Normlardaki Farklılaşmalar*, 1994, Tarih Çevresi Dergisi, (12), 47-55, Ankara.
- Gökçe, Orhan, *Türk Gençliğinin Sosyal ve Ahlaki Değerleri*, 1994, Ata Dergisi, Konya.
- İmamoğlu, E. Olcay - Karakitapoğlu, Zahide Aygün, *1970'lerden 1990'lara Değerler: Üniversite Düzeyinde Gözlenen Zaman, Kuşak ve Cinsiyet Farklılıkları*, 1999, Türk Psikoloji Dergisi, 14(44), 1-22, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmada zaman içinde (1970'lerden 1990'lara) üniversite öğrencilerinin değerlerinin önem sıralamasındaki değişimler, cinsiyet farklılıkları, 1970'li yıllardaki kuşak farklılıkları ve 1990'lı

yıllarda gözlenen temel değer boyutları incelenmiştir. Bu amaçla Hacettepe Üniversitesi'nde 1970'lerin sonunda 150 öğrenciye (32 kız, 118 erkek) ve anne babalarına (27 anne, 30 baba); 1990'ların başında ise 114 öğrenciye (22 kız, 91 erkek, 1 belirtilmemiş) Rokeach "Değer Ölçeği" uygulanmıştır. 1990'lardaki uygulamada değerlere ilişkin önem sıralamasının yanısıra, 7-basamaklı önemsiz-önemli ölçeği kullanılarak dereceli ölçümler de alınmıştır. Araştırma bulguları, 1970'li yıllardaki üniversite öğrencilerinin değerlerinde (özellikle amaç değerlerinde) farklılıktan çok benzerlikler gözlemlendiğine; bununla birlikte bireysel değerlere verilen önemde göreceli artışlar olduğuna işaret etmektedir. Cinsiyete ilişkin bulgular da farklılıktan çok benzerliğe dikkat çekmektedir. Diğer yandan, 1970'lerdeki gençlerin değerlerinin ebeveynlerinden özellikle amaç değerler yönünden göreceli farklılıklar gösterdiği; gençlerin daha bireysel değerleri benimserken, ebeveynlerin farklılıklarının genel olarak zaman ve cinsiyet farklılıklarından daha belirgin olduğuna işaret etmiştir. 1990'larda üst düzey değer yönelimleri olarak gençlerde Özerklik, Olgunlaşma-Gelişme ve Uyum-Saygılık-Sevgi Yönelimleri saptanmıştır. Saptanan değer yönelimleri ve diğer bulgular, kültürler arası çerçevede ve ülkemizde benlik gelişimi konusunda gözlenen eğilimlerle ilişkili olarak tartışılmıştır.

- İnal, Nezahat Durkan, *Gençliğin Temel Sorunu Rekabetçi Etikdir*, 2000, Öğretmen Dünyası Dergisi, 21(245), 7 - 8, Ankara.
- Bilgin, Mehmet, *Üniversite Öğrencilerinin Değerlerinin ve Fonksiyonel Olmayan Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İrdelenmesi*, 2001, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(8), 33-69, Adana, Pdf.

Özet: Araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin değerlerinin fonksiyonel olmayan tutumlarına etkisini bazı değişkenler açısından incelemektir. Araştırma 2000-2001 öğretim yılı güz döneminde Çukurova Üniversitesi'nin Sınıf Öğretmenliği ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalına devam eden 323 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Öğrencilere Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Verilerin analizinde Ki Kare ve ANOVA istatistikleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

- Aydın, Mustafa, *Gençlerin Dini ve Ahlaki Değerleri*, 2003, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi Kitabı II* kitabı içinde, 243-257, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Erdem, Ali Rıza, *Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler*, 2003, Değerler Eğitimi Dergisi, 1(4), 55-72, İstanbul, Pdf.

Özet: Değerler, başarı için önemli olduğuna inanılan performans standartları, müşteri ve işgörenlere nasıl davranıldığı şeklindeki uygulamalar konusunda örgütlerin sahip oldukları inançlar, örgütte neyin istenir, neyin istenmez olduğunu belirleyen işgörenlerce benimsenmiş ölçütlerdir. Eğitim-öğretim, araştırma ve topluma hizmet görevlerini üstlenen üniversitelerin sahip olması gereken değerlerin başında bilimsel değerler (bilimsellik, bilgiye değer verme, bilgi üretimi için fedakârlık), insanî değerler (hizmet sunulan kişilerin değerli oluşu, öğrencinin kişiliğine saygı) ve etik değerler (dürüstlük, doğruluk, güven) gelmektedir. Paydaşlara göre Pamukkale Üniversitesinin şu anda sahip olduğu ilk üç değer eğitiminde niteliğe önem verme, bilimsellik ve öncülük, ileride sahip olması gereken üç değer öncülük, bilimsellik ve çağdaşlıktır.

- Karaman, Fikret, *Gençlik ve Sorumluluk Duygusu*, 2008, Diyanet Dergisi, (209), 30-32, Ankara, Pdf.
- Aktan, Dilek - Turan, Selahattin, *Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler*, 2008, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2), 227 - 259, Ankara, Pdf.

Özet: Araştırmalar, okul yaşamında öğretmen ve okul müdürlerinin değerlerle ilgili birçok soruyla karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Son çeyrek yüzyılda, okul ve eğitimle ilgili tartışmalarda değerlerin müfredattaki yeri ile okul yaşamı açısından önemi tartışıla gelmektedir. Hangi değerlerin okul ve toplum yaşamında önemli olduğuyla bunların öğretimi ve içselleştirilmesinin öğretmen öğrenciler açısından ve ülkenin geleceği bakımından hayati önemine vurgu yapılmaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre okul yaşamında var olanla olması gerektiği düşünülen sosyal değerlerle, bunların okul yaşamında yer alma derecesini belirlemektir. Araştırmanın örneklemini, Bilecik iline bağlı Bozüyük ilçesi ilköğretim okullarında görev yapan 119 öğretmen ile 6. 7. ve 8. sınıflarda okuyan 112 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada da kullanılan Sosyal Değerler Ölçeği (SDÖ) yazarlar tarafından geliştirilmiştir. Araştırma bulguları, okul yaşamında var olan ve olması gerektiği düşünülen sosyal değerlerin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

- Yıldırım, Adem - Coşkun, Yemliha, *Üniversite Öğrencilerinin Değer Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, 2009, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), 311-328, Van, Pdf.

Özet: Bu çalışma ile üniversite öğrencilerinin değer yargısı düzeylerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır. Araştırmaya Adıyaman Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan 392 öğrenci katılmıştır. Araştırmada, öğrencilerin değer yargı düzeyini ölçmek için, 'Değerler Ölçeği'; kişisel özellikleri belirlemek üzere 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, kız öğrencilerin değer düzeylerinin erkeklere oranla; sağlık yüksekokulu öğrencilerin değer düzeylerinin ise fen/edebiyat bölümü öğrencilerinininkinden yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

- Akari, Ömer Faruk, *Gençlik Spor İlişkisi ve Evrensel Değer Arayışı Olarak İzcilik Örneği*, 2010, Eğitim Yazıları Dergisi, (18), 83-88, İstanbul.
- Işık, Burçin - Şenyuva, Emine - Kaya, Hülya - Kaya, Nurten, *Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel ve Profesyonel Değerleri*, 2012, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 15(1), 19-26, Erzurum, Pdf.

Özet: Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin öğretim yılı başında ve sonunda bireysel değerlerinin ve öğretim yılı sonunda mesleki değerlerinin belirlenerek üst sınıflardaki eğitim programlarına ışık tutacak verileri ortaya koymak amacı ile gerçekleştirildi. Çalışma, bir hemşirelik yüksekokuluna 2009-2010 öğretim yılında kayıt yaptıran birinci sınıf öğrencilerinin tümü ile kesitsel ve boylamsal (longitudinal) türde yapıldı. Veriler; "Bilgi Formu", Güngör (1998) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Değer Tercihleri Ölçeği", Orak (1995) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Hemşirelerin Profesyonel Değerleri Ölçeği" ve "Profesyonel Değer Öncelik Sırası Ölçeği" kullanılarak toplandı. Hemşirelik öğrencileri-

nin öğretim yılı başında ve sonunda bireysel değerlerde sosyal değeri, mesleki değerlerde insan onurunu tercih ettikleri, profesyonel değerlerin tamamını önemli buldukları belirlendi. Bu sonuçlar, hemşirelik öğrencilerinin mesleki davranışlarının etik ilkeler ve değerlerle yüklü olduğuna işaret etmekte olup hemşirelik eğitim programlarının yapılandırılmasına ışık tutması açısından önemlidir.

- Öztürk, Ali Osman - Babacan, Mehmet - Alayoğlu, Nihat, *Üniversite Öğrencilerinin İş Ahlakı Algısı ile Özel Sektör ve Kamu Çalışanlarının İş Ahlakı Uygulamalarının Karşılaştırılması*, 2012, İş Ahlakı Dergisi, 5(9), 7-35, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu ampirik araştırmada iş hayatı uygulamalarının belirlediği tutumlar ile üniversite öğrencilerinin algıları karşılaştırılmıştır. Türkiye’de İstanbul ağırlıklı olmak üzere 135 üniversite öğrencisi, 148 özel sektör ve 117 kamu çalışanından elde edilen veriler de ontolojik kuram temelinde bir yaklaşım ile analiz edilmiştir. Analizin ilk basamağında her üç grubun algı ve tutumları değerlendirilmiş, ikinci basamağında ise kamu-özel sektör çalışanlarının tutumları karşılaştırılmıştır. Sonuçlar, geleceğin çalışanları olacak öğrencilerin beklenti düzeyindeki iş ahlakı algılarının ister kamu sektörü ister özel sektörde çalışanların tutumlarından farklılaştığını; fakat çalışanlar grubu içinde böyle bir farklılığın olmadığını göstermesi bakımından anlamlıdır. Yine özel sektör ile kamu sektörü çalışanlarının iş ahlakı tutumlarındaki farklılaşmanın önemli ölçüde kamu sektörüne dair önermelerde ortaya çıkması, her iki sektör çalışanlarının iş hayatında sıkça karşı karşıya konumlanması neticesinde ortaya çıkmış görünmektedir.

- Kahraman, Burcu Bayrak - Aşiret, Güler Duru - Devrez, Nilgün - Büken, Nüket Örnek - Gül, Şenay, *Etik Dersi Alan ve Almayan Hemşirelik Öğrencilerinin Etik Karar Verebilme Düzeylerinin İncelenmesi*, 2013, Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 15(1), 23-31, Ankara, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırma etik dersi alan ve almayan hemşirelik öğrencilerinin etik karar verebilme düzeylerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan araştırma Ankara’da, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde 2011-2012 yılında eğitim gören ve çalışmaya katılmayı kabul eden 146 öğrenci ile yapılmıştır. Veriler öğrencilerin demografik özelliklerini içeren bir veri toplama formu ve Hemşirelik Etik İkilem Testi kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerden (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, ortanca) yararlanılmıştır. Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin % 54.1’i etik dersi aldığını, % 45.9’u henüz almadığını belirtmiştir. Öğrencilerin % 16.4’ü ise lisans dersi dışında da etik eğitimi aldıklarını belirtmişlerdir. Çalışmamızda etik dersi alan öğrenci hemşirelerin, ilkesel düşünme ve pratik düşünme puan ortalamalarının 17.07 ± 4.51 olduğu ve ikilemlere benzer durumlara aşına oldukları (17.67 ± 2.17) belirlenmiştir. Etik dersi almayan öğrenci hemşirelerin ise ilkesel düşünme ve pratik düşünme puan ortalamalarının 13.92 ± 6.04 olduğu, ikilemlere benzer durumlara aşına olmadıkları (22.23 ± 5.64) belirlenmiştir. Sonuç: Hemşirelik eğitiminde verilen etik derslerinin öğrencilerin etik karar verme düzeylerini geliştirdiği düşünülmektedir.

- Acar, Muhammet Cevat, *İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Dini Sorumluluk Düzeylerinin İncelenmesi: Bingöl Örneği*, 2014, Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (4), 152-161, Bingöl, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı imam-hatip lisesi öğrencilerinin dini sorumluluk düzeylerinin analiz edilmesidir. Araştırma 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Bingöl ilindeki imam-hatip liselerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya tabaka ve kümeleme örnekleme yöntemleriyle seçilen 364 öğrenci katılmıştır. İlişkisel tarama modeliyle yapılan bu çalışmada, Kaya (2000) tarafından geliştirilen Dini Sorumluluk Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada dört değişken analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencinin okuduğu okulun kendi seçimi olup olmadığı ve okul türü değişkenlerinin öğrencilerin dini sorumluluk düzeylerinde farklılaşmaya yol açtığı; cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerinin ise öğrencilerin dini sorumluluk düzeylerinde farklılaşmaya yol açmadığı görülmüştür.

- Erdoğan, Erdi - Eraslan, Levent, *Değerler, Gençlik ve Sivil Toplum Kuruluşları*, 2015, Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi, 5(2), 122-139, Sakarya, Pdf.

Özet: Değer eğitimi, son yıllarda önemli çalışma alanlarından biri haline gelmiştir. Sağlıklı bir toplum düzeninin sağlanması açısından önemini gelecek yıllarda da koruyacağı öngörülmektedir. Bu araştırma değerler eğitimi bağlamında üniversite gençlerinin hem değer kavramına bakışlarını hem de sivil toplum kuruluşları - değer ilişkisine dönük görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, hem nicel hem de nitel olarak modellenmiştir. Çalışma, nicel açıdan tarama modeline dayalı betimseldir. Nitel açıdan ise kişilere evrensel ve yerel değer algıları sorulmuştur. Nicel verilerinin analizinde SPSS 15.0 paket programından yararlanılmış, yüzde ve frekans değerleri belirtilmiştir. Nitel verilerin analizinde ise içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 18-28 yaş arasındaki 170 kişiden oluşan üniversite öğrencileri ve üniversite mezunları oluşturmaktadır. Üniversite öğrencilerinden oluşan çalışma grubu; PDR, Türkçe Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, BÖTE, Mezun grup ise; İşletme, İktisat, Ekonometri, Kamu Yönetimi, Edebiyat, Tarih, Coğrafya, Müzik, Din Kültürü ve Matematik gibi alanlardan oluşmaktadır. Araştırmanın bulguları ışığında, katılımcıların sivil toplum kuruluşlarının değer eğitimi sürecinde önemli bir yerinin olduğu, yerel değerler olarak aile, din ve hoşgörüyü, evrensel değerler olarak barış, insan hakları ve özgürlüğü gördükleri, değerlerine oldukça önem verdikleri ve aile değerine özel bir anlam yükledikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

- Korkmaz, İsa, *Öğrencilerin Dürüstlük ve Doğruluk Değerlerinin Senaryo Temelli Ölçülmesi*, 2015, Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 5(4), 445-454, Ankara, Pdf.

Özet: Bireylerin herhangi bir konuya ilişkin değer yargılarını, tercihlerini ve tutumlarını ölçmede kullanılan yaklaşımlardan biri de senaryo temelli veri toplamadır. Bu çalışmanın amacı üniversitede okuyan öğrencilerin dürüstlük ve doğruluk değerlerine ilişkin tutumlarının incelenmesidir. Senaryo temelli veri toplama nitel yaklaşım geleneğine dayanmaktadır. Bu çalışmaya eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören toplam 104 dördüncü sınıf öğrencisi katılmıştır. Çalışma durum tespitiye yönelik olup ve çalışma grubuna beş senaryo verilmiştir. Öğrencilerden bu senaryolardaki durumlarla karşılaştıklarında nasıl davranabileceklerini açıklamaları istenmiştir. Verilen senaryoya göre öğrencilerin tahmini olarak gösterecekleri davranış onların değer yargılarıyla ilişkilidir. Katılımcıların davranış tercihleri ve açıklamaları içerik analizi yapılmıştır. Katılımcıların tercihleri en çok tercihten en aza doğru sıralanmıştır. Her bir senaryoda cevaplayıcı herhangi bir ipucu almadan tamamen kendisine ait duygu ve düşüncelerini ifade etmektedir. Bu çalışmaya katılan öğrencilerin kopya çekmeyi çok kötü bir davranış olarak algılamamaktadırlar. Bir başka senaryonu sonucuna göre öğrencilerin ailelerine karşı sorumluluk duygusunun güçlü olduğunu görülmektedir. Bu çalışmaya katılan öğrencilerin doğrudan kendini ilgilendirmeyen konularda toplumun düzeni ve haklarının hak-kını alması adına tavır almaları anlamlı ve önemlidir.

- Altıntaş, İrem Namlı, *9-11 Yaş Arası Öğrencilerin Çizgi Film ve Animasyonlar Edindikleri Değerler ve Rol Model Alma Durumları*, 2016, Route Educational Social Science Journal, 3(2), 316-335.

Özet: Değerler, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimidir. Çizgi film ve animasyonlar da çocukların değer anlayışlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmanın amacı 9-11 yaş aralığındaki çocukların izledikleri çizgi filmlerden ve animasyonlardan edindikleri değerleri ve rol model alma durumlarını tespit etmektir. Araştırmanın modeli durum çalışması olarak belirlenmiştir. Aydın merkez ilçedeki özel bir okulda çizgi filmler ve animasyonlar hakkında nitel görüşme yapılmıştır. Katılımcıların 4 tanesi erkek 8 tanesi kadındır. Katılımcılar, gönüllü öğrencilerden seçilmişlerdir. Öğrencilere izledikleri çizgi filmleri ve animasyonları tercih etme nedenleri, model aldıkları kahramanlar ve çizgi filmlerden edindikleri değerler sorulmuştur. Bu animasyonlar katılımcıların verdikleri cevaplara göre araştırmacı ve bir nitel araştırma ile ilgili çalışma yapan uzman tarafından incelenmiştir. Animasyonlardan bulunan değerlerin güvenilirlik oranı Miles ve Huberman'ın güvenilirlik formülüne göre %85 olarak belirlenmiştir. Katılımcılar animasyonları ebeveynleriyle izlediklerini söyledikleri için bir yönlendirme olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin cevaplarını değerlendirmek amacıyla Sınıf Öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler Öğretmenleriyle de bir görüşme yapılmıştır. Sosyal Bilgiler Öğretmeniyle görüşme yapılmasının sebebi bulunan değerlerin Sosyal Bilgiler Öğretmeni tarafından programda yer aldığının bilinmesidir. İlkokulda sınıf öğretmenliğinden başka bir branş olmadığı için değerle hakkında sınıf öğretmenleriyle görüşme yapıldı. Çalışmanın çizgi film ve animasyon izleme ile ilgili sonuçlarındaki belirgin farklılık animasyonlardaki ebeveyn yönlendirmesidir. Katılımcıların popüler kültür, aileleri ve akran gruplarından etkilendikleri tespit edilmiştir. Ayrıca rol-model aldıkları kahramanların özellikleri, kendi bakış açılarını da yansıtmaktadır.

- Beldağ, Adem- Keskin, Sinan, *Bilim ve Sanat Merkezlerinde ve Diğer Okullarda Öğrenim Gören Öğrencilerin Sahip Oldukları Değerlere İlişkin Öğretmen Görüşleri*, 2016, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1), 9-24, Kırıkkale, Pdf.

Özet: Bu çalışmada bilim ve sanat merkezlerinde öğrenim gören özel yetenekli öğrencilerin sahip oldukları değerler açısından diğer öğrencilerden farklı olup olmadıklarının öğretmen görüşleri doğrultusunda ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Nitel yaklaşıma uygun olarak desenlenen araştırma olgubilim çerçevesinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma gurubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği ile belirlenen bilim ve sanat merkezinde görev yapmakta olan 13 öğretmenden oluşmaktadır. Bu doğrultuda bilim sanat merkezinde görev yapan öğretmenlere uygulanmak üzere açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu alan yazın doğrultusunda uzman görüşü ve pilot uygulama aşamalarından geçirilerek geliştirilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz tekniğinden yararlanılarak çözümlenmiştir. Öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören özel yetenekli öğrencilerde en fazla özgüven ve doğruluk değerlerinin, bilim ve sanat merkezinde öğrenim görmeyen öğrencilerde ise vefa ve sevgi değerlerinin gözlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenler bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören ve görmeyen öğrencilere empati ve sorumluluk değerlerinin kazandırılması gerektiği hususunda görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler, bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören öğrencilere değerler eğitimi yönelik programların uygulanması ve uygulanacak değerler eğitimi programının örtük program çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmen görüşlerine göre, bilim ve sanat merkezlerinde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında özgüven, vefa, sevgi, saygı, cesaret gibi değerlere sahip olma açısından farklılıklar görüldüğü tespit edilmiştir.

- Özdemir, Cafer, *Değerlerin Aktarımı Bağlamında Âşık Edebiyatı ve Gençlik*, 2016, Karadeniz Dergisi, 8(32), 223-237, Ardahan, Pdf.

Özet: Âşık Edebiyatı İslam öncesinden günümüze farklı tesirlerin etkisinde kalarak değişim ve dönüşüme uğramış, fakat yine de Türk Edebiyatının önemli bir geleneği olarak varlığını devam ettirme başarısı göstermiştir. Zaman zaman kesintilere uğrasa da Türk toplumunun benimsediği ve özümlediği yapısını yüzyıllar boyunca asla kaybetmemiştir. Halkın diliyle onun düşünce tarzını yansıtmaması ve geleneğin temsilcilerinin toplumun büyük çoğunluğu tarafından benimsenmelerinin bunda önemli bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Toplum içinde geniş bir etki alanına sahip olan Âşık edebiyatının toplumun değerlerini benimsemesi ve bunları gelecek kuşaklara aktarma kaygısı taşıması son derece önemli görülmelidir. Çünkü sanat faaliyetleri estetik kaygı taşımalarının yanında arka planda faydacı bir işleve de sahiptir. Uzun yıllar toplumun aynası olan Âşık Edebiyatı geçmişten getirdiği değerleri bünyesinde harmanlayarak zengin bir kimliğe bürünmüştür. Bu kimliğin yaşaması ve kültürün devamlılığı açısından bu edebiyatın genç nesillere hitap etmesi ve onları eğitmeye yönelen söylemlerinin olması kaçınılmazdır. Bu bağlamda âşıkların/ozanların dile getirdikleri kültürel değerleri barındıran nasihatname türü eserler, geleceğin mimarı olacak gençlere hitap eden aktarım aracı olarak görülmelidir. Bu türde sanat kaygısının ikinci plana itildiği, gelecekte var olma kaygısının hissedildiği söylenebilir. Osmanlı'nın 17, 18 ve 19. yüzyıl olmak üzere son üç büyük yüzyılını incelediğimizde âşıkların söyledikleri şiirlerde çeşitli değerleri dile getirdikleri ve bunların geleceğe aktarım kaygısını taşıdıkları görülmüştür. Çeşitli ahlâkî kaideler başta olmak üzere aile büyüklerine saygı ve onların duasını alma, büyüklere saygı, büyüklere danışma ve nasihat dinleme, minnet etmeme, cömertlik, dedikodu yapmama, doğruluk, yalan söylememe, kötülük yapmama, fitne çıkarmama, kötü söz söylememe, iftira atmama, kibirli olmama, kul hakkını riayet etme vb. bu değerlere örnek olarak gösterilebilir. Şiir vasıtasıyla ifade edilen bu değerlerin toplumsal nizamı tesis etme ve sağlıklı bir nesil inşasına katkı sağlama görevlerinin olduğu görülmektedir. Sonuçta Âşık edebiyatının değerlerin aktarımı ve gençliğin yetişmesinde pozitif bir etki yaptığı ve bu açıdan zengin malzemeye sahip olduğu görülmüştür. Bu edebiyatın günümüzde de yaşatılması ve yaygınlaştırılması ahlâken ve değerlerine sahip bireylerin yetişmesinde önemli vazifeler icra etmeye devam edecektir.

- Seyhan, Osman - Çelikkaya, Tekin, *Değerlerin Kazanılmasındaki Etkili Faktörler (Öğrenci Görüşleri)*, 2016, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(36), 167-191, Balıkesir, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler dersi programı çerçevesinde doğrudan kazandırılması hedeflenen değerlerin kazanılıp kazanılmamasında etkili olan faktörleri öğrenci görüşleri ile belirlemektir. Bu hedefi gerçekleştirirken değerleri kazandıracak olan öğretmen, okul, aile, medya, çevre gibi faktörlerin etkisinin yanında değerleri kazanması gereken yarının büyükleri olan çocukların görüşleri, beklentileri ve önerileri de önem arz etmektedir. Bu amaçla öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşme yapılarak kazandırılmak istenilen değerlerden haberdar olup olmadıkları, bunları kazanmalarında etkili olan faktörleri, bu faktörlerin nasıl etkili olduğunu (örnek uygulamalar), bu değerlerin dışında kazanılması gereken değerlerin neler olduğunu, değerlerin kazanılması için başta bireyin kendisine, ailesine, öğretmen, okul ve çevre gibi etkili faktörlere düşen görevlerin neler olduğu ve neler yapılması gerektiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada verilerinin toplanması amacıyla, nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırma, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Kırşehir il merkezindeki özel bir etüt merkezine giden beş farklı okul öğrencilerinden ölçüt

örnekleme ile belirlenen ve gönüllülük esası dikkate alınarak 50 ortaokul 8.sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlemesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Öğrenciler değer kavramını programdan ve TDK'nin tanımlarından farklı olarak açıklamışlardır. Öğrenciler programda var olan 20 değerden 5 değeri hiç belirtmemiş olup öğrenciler programda var olan değerlerden en çok saygı ve sevgi değerlerini en az ise barış, bilimsellik, çalışkanlık, temizlik değerlerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler, programda var olan değerleri kazanmalarında başta aileleri ve öğretmenlerinin etkili olduklarını ifade etmişlerdir.

- Cumaliyeva, Diana - Halis, Mine, *Kariyer Seçiminde Manevi Değerlerin Kariyer Değerlerine Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, 2016, Route Educational and Social Science Journal, 3(2), 17-30, Pdf.

Özet: İnsan yaşamının önemli bir parçası olan kariyer yönelimi, insanı birçok alternatif arasından bir seçim yapmak durumunda bırakmaktadır. Kariyer tercihinde, insanın algıladıkları kariyer değerleri ve manevi değerleri etkili olmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin manevi değerleri ile kariyer değerleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. Araştırma örneklemini Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi dört fakültesinin birinci ve dördüncü sınıfında okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Öğrencilerin kariyer değerleri ile ilgili verilerin toplanmasında Kariyer Değerleri Ölçeğinden (KDÖ) ve Kariyer Boyutları Envanterinden alınan sorulardan oluşturulan anket; manevi değerler ile ilgili verilerin toplanmasında ise İnsan Manevi Değerleri Envanteri (MDÖ) kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde temel istatistikler, değişkenler arası ilişkileri incelemek için regresyon analizleri kullanılmıştır. KDÖ ve MDÖ arasında pozitif ve anlamlı ilişki saptanmıştır.

- Uğurlu, Celal Teyyar, *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri*, 2016, Kastamonu Üniversitesi Eğitim Dergisi, 16(2), 367-378, Kastamonu, Pdf.
- Doğanay, Güngör - Gümüş, Hüseyin - Karakullukçu, Ömür F. - Kurtipek, Serkan - Saraçlı, Sinan, *Ortaöğretim Öğrencilerinde Fair Play Kavramı*, 2016, International Journal of Science Culture and Sport, 4(2), 430-438, Pdf.

Özet: Spor alanının yanı sıra sosyal alanda da fair play anlayışına uygun davranışların artması bakımından eğitim kademelerinde fair play olgusunun sorgulanması elzemdir. Ahlaklı sporcular yetiştirebilmenin ve onların topluma örnek olmalarını sağlayabilmenin ancak küçük yaştan itibaren verilen eğitimle mümkün olacağı konusunda otoritelerin hem fikir olduğu görülmektedir. Ahlaklı sporcular için bir yaşam felsefesi olan fair play kavramının eğitimin çeşitli kademelerinde nasıl algılandığı araştırılmaya değerdir. Bu bağlamda araştırmanın amacı orta öğretim öğrencilerinin fair play kavramına ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Çalışmaya orta öğretim kademesinde eğitim alan 333 kadın (yaş: 15,75 ± 1,25) 339 erkek (yaş: 16,34 ± 1,80) toplam 672 birey (yaş: 16,04 ± 1,10) katılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan demografik bilgi formunun yanı sıra spor da fair play davranışlarını sorgulayan anket kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 20 paket programından yararlanılmıştır. Verilerin çözümlemesinde frekans ve yüzde dağılımları bulunmuş, ayrıca gruplar arası ilişkisel duruma Ki-Kare (x2) testi ile bakılmıştır. Sonuç olarak erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla fair play konusunda sertliğe daha yatkın oldukları, takım çıkarları söz konusu olduğunda lisanslı öğrencilerin diğer öğrencilere oranla fair play kavramına daha az önem verdiği ve yine lisanslı öğrencilerin aldatıcı ve yanıltıcı davranışları onayladıkları görülmektedir.

- Karakaya, Ferhat - Arslan, Orhan, *Öğrencilerin Hayvan Deneylerine Yönelik Etik Yaklaşımları 9. Sınıf Örneği*, 2016, Turkish Journal of Education, 5(4), 203-223, Kahramanmaraş, Pdf.

Özet: Bilim ve teknolojiye meydana gelen hızlı gelişme bilim insanlarının araştırmalarında canlılardan yararlanma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Hayvanların deneylerde kullanılması süreci etik tartışmaları da beraberinde getirmiş ve bilim okuryazarı yetiştirme hedefi doğrultusunda fen öğretim programlarında bu konuların ele alınmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Fen eğitimi süreçlerinde konuları ele alma yollarının belirlenmesinde öğrencilerin konuya ilişkin görüşleri oldukça önemlidir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin hayvanların deneylerde kullanımı ile ilgili etik yaklaşımlarının ve tercihlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Obezite hastalığı, hastalıkların tedavisinde ilaç kullanımı, kanser tedavisi ve mesleki etik, kozmetik sanayisi, test aşaması ve ürün geliştirme araştırmada kullanılan etik ikilemlere dayalı senaryoların alt konu başlıklarını oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini Ankara ilinde öğrenim gören 431 ortaöğretim 9. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmacılar tarafından hazırlanan senaryolara verilen cevaplar nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi ile incelenmiş; oluşturulan tematik kodlar doğrultusunda öğrenci görüş ve tercihleri yüzde ve frekans değerleri verilerek irdelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin etik karar vermede tercih ettiği yaklaşımların alt konu başlıklarına göre değişkenlik gösterdiği belirlenmiştir.

- Özcan, Ahmet - Polat, Seyat, *Öğretim Elemanlarının Öğrencilerde Görmek İsteddiği Değerler*, 2016, International Online Journal of Educational Sciences, 8(1), 138-149.
- Çelebi, Çiğdem Demir - Ekşi, Halil - Sayın, Mine, *Üniversite Öğrencilerinin Özgecili ve Otantiklik Seviyeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2016, Değerler Eğitimi Dergisi, 14(32), 79-102, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu makale, üniversite öğrencilerinin özgecili ve otantiklik seviyelerinin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama yöntemiyle dizaynedilmiştir. Çalışmada, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmektedir olan 314 öğrenciye Kişisel Bilgi Formu, Özgecili Ölçeği ve Otantiklik Ölçeği uygulanmış; yapılan ayıklama işleminin ardından bunların 291'i analize tabi tutulmuştur. Verilerin analizinde, değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon analizi ve grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıkları belirlemek için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin özgecili ile otantiklik seviyeleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

- Özdemir, Aydın - Büyükebeş, Tuba, *Üniversitelerde Bireysel ve Örgütsel Değerler ile Üniversite Öğrencilerinin Değerlerle Yönetime Yönelik Algıları*, 2016, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(47), 743-754, Pdf.

Özet: Değerlerin bir toplumun kültürel yapısı çerçevesinde biçimlendiği ve örgütlerin açık bir sistem olması nedeniyle toplumun yapısından etkilendiği birlikte ele alındığında yönetimde değerlerin önemli bir rolü olduğunu söylemek mümkündür. Değerlerin örgütlerdeki bu önemli rolü eğitim kurumlarında da kendini göstermektedir. Özellikle gelişme ve yetişkinlik çağında öğrencilere hizmet veren eğitim örgütleri açısından bakıldığında bu durum daha büyük bir önem taşımaktadır. Bu çalışma eğitim kurumları açısından değerleri ve değerlerle yönetimi araştırma gayesi gütmektedir. Araştırma örneklemini örnekleme eğitim kurumlarının yönetici veya eğitimcilerini almak yerine hizmet verilen kesim olan öğrencileri alarak, üniversitelerdeki bireysel ve örgütsel değerler ile üni-

versite öğrencilerinin değerlerle yönetime yönelik algılarını ölçmek amacıyla Adıyaman Üniversitesi Besni Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören ve gönüllü olarak ankete katılan 602 öğrenci üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırma kullanılan ölçeklerin Cronbach Alpha katsayıları; bireysel değerler için; 0,984, örgütsel değerler için; 0,981 ve değerlerle yönetim için; 0,886 olarak bulunmuş olup söz konusu katsayıların yüksek güvenirlikte olduğu söylenebilir. Araştırma neticesinde katılımcıların bireysel değerlerden 'Dürüstlük' değerine yönelik algısının en yüksek, 'Para' değerine yönelik algısının ise en düşük olduğu, örgütsel değerlerden 'Yaratıcılık' değerine yönelik algısının en yüksek, 'Bağımsızlık' değerine yönelik algısının ise en düşük olduğu, değerlerle yönetim ölçeğinin demografik değişkenlerden sadece cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Kitaplar

- Öğüt, Mehmet Cemal, *Ahlak- Çocuklarda Ana Baba Saygısı*, 1948, 40s., Kurtulmuş Basımevi, İstanbul.
- *Türk Yüksek Tahsil Talebelerinin Fikir ve Değerleri*, 1961, 15s., Cahit Matbaası, İstanbul.
- Çileli, Meral, *Gençlik Değerleri Üzerine Bir Araştırma*, 1990, 70s., Ara Yayınları, Ankara.
- Topçuoğlu, Abdullah, *Üniversite Gençliğinin Değerleri*, 1999, Vadi Yayınları, Ankara.
- Atabek, Erdal, *Modern Dünyada Değer Kayması ve Gençlik*, 2003, 246s., Alkım Yayınevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Elinizdeki kitap yitirdiğimiz değerlerin dökümünü yapıyor ve tüketim çağında kendimize bir ayna tutuyor. Modern dünyada değer kayması hangi yana?... Gençlik bu süreçte nasıl yetişiyor?... Dünyanın doğasını tüketen salgın, insanın geleceğini de yok mu edecek?... Gezegimiz bir soru ve sorun karşısındadır; çoğu kişinin bilincine tam anlamında erişemediği bu konu, uygar dünya insanı için hızla güncelleşti. Türkiye'de, Atatürk Cumhuriyetinin değerlerini kemiren bu sürecin eğik düzeyinde kayıyor. "Modern Dünyada" da değer kaymalarını algılayabilecek tarih bilincine yakın bir toplum olmakta önde geliyoruz. Elinizdeki kitapta bu bilincin sayfalara döküldüğünü görüyoruz; bir usta kalem sahibinin politikanın dar ufuklarını aşarak gerçekleştirdiği bu uyarı, dileriz ki amacına ulaşır, hedefini bulur.

- Artan, İnci Erdem, *Üniversite Gençliği Değerler Araştırması*, 2005, 80s., Tesev Yayınları, İstanbul.
- Avcı, Nazmi, *Toplumsal Değerler ve Gençlik*, 2007, 160s., Siyasal Kitabevi, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu eser kavramların kargaşa fırtınasına tutulduğu bir sürecin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. İdeolojik çağın bazı sosyologları, içinde yaşadıkları dönemi toplumsal yönüyle değerler buhranı ya da bunalımı hali olarak adlandırmayı doğru bulmuşlardı. Çünkü çoğu zaman değerler sosyal bilimlerin tanımlanabilir bir olgusu olarak kabul edilmemiş ve yaşanan süreç bireysel ve toplumsal açıdan sonuç olarak düşünüldüğü için nedenlere bağlı buhran-bunalım açıklanmaya çalışılmıştır.

- Şahin, Halil, *Gençlerimiz İçin Değerlerimiz*, 2008, 288s., Nun Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: ÇİĞLİK...! 'ÇİĞLİK' Sesleri Birilerini Uyandırır...! Milleti Millet Yapan Değerler... Milletin bir içi, bir de dışı vardır. Cismi var, ruhu var; maddesi var manası var; toprağı var, dini imanı var, ırzı var, namusu var... Milletin dışını, cismini, maddesini, toprağını ordusu korur.

İcabında ayette emrolunduğu gibi, bütün bir millet bu cihada katılır, savaşır. Ama milleti millet yapan asıl değerler, ruh, mana, din, iman, ahlâk, namus ise, manevî ordu olan ilim adamlarının koruması altındadır. Asıl millet, bu değerlerden meydana gelir. Bunlar korunabilirse, bir millet, her zaman her yerde, kendisini yeniden inşa edebilir. İşte o manevî ordu, ilim okuyan gençler, sizlersiniz. Milletin manevî müdafaasını ehl-i ilim yapar. Sizler, bu mukaddes vazifeyi yapacak olan manevî ordunun kumandanlarısınız... Samimi olarak söylüyorum. Ah keşke, ben de sizin gibi talebe olsaydım... (Osmanlı'nın son Şeyhul İslam'ı Mustafa Sabri Efendi) Kadın erkek, yaşlı genç, farkında olmadan her gün birer parçasını kaybettiğimiz ' DEĞERLERİMİZ' eriyip giderken, yerine bizim olmayan ama çabuk alıştığımız yaşıntı şekilleri hayatımızı işgal etmektedir... Bu kitap bir 'ÇİĞLİK'tır kendince... Avrupa'da yaşayan bir Karınca'nın, Gençliği Hak yoluna davet ÇİĞLİĞİ'dir...!

- Çalışkur, Ayşem, *Psikolojide Değerler ve Gençlik*, 2009, 96s., Papatya Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İnsan yaşamındaki en önemli sosyopsikolojik etmenlerden birisi olan değerler, insanın kendisinin oluşturduğu ve yaşamında olumlu-olumsuz yönleriyle kullandığı bir kavramdır. Değerler evrenselidir ve zaman içerisinde sosyal dinamizme bağlı olarak değişime uğradığı gibi bireylerarası farklı anlamlılığa da sahiptir. Ayrıca, bazı değerlerin birey ve toplumlarda daha baskın olduğu görülür. Bu baskın değerler birey ve toplumların kişiliğini belirler. Dr. Çalışkur, bu kitabında bilişsel, sosyal, duygusal ve kişilik gelişiminde anahtar rol oynayan değerleri farklı açılardan ele alarak, Türkiye'nin geleceğinde etkili olacak olan Türk Üniversite Gençliğinin değer önceliklerini incelemiştir. Kitap hem üniversitelerde konuyla ilgili bir ders kitabı özelliğindedir; hem de gençlerin değer profilini sunarak, ilgili araştırmacılara ve değerler literatürüne önemli bir katkıda bulunmaktadır. Prof. Dr. Mücella Uluğ

- Atabek, Erdal, *Tüketilen Değerler ve Gençlik*, 2011, 230s., Cumhuriyet Kitapları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Elinizdeki kitap yitirdiğimiz değerlerin dökümünü yapıyor ve tüketim çağında kendimize bir ayna tutuyor. Modern dünyada değer kayması hangi yana?.. Gençlik bu süreçte nasıl yetişiyor?.. Dünyanın doğasını tüketen salgın, insanın geleceğini de yok mu edecek?.. Gezegelimiz bir soru ve bir sorun karşısındadır; çoğu kişinin bilincine tam anlamda erişemediği bu konu, uygar dünya insanı için hızla güncelleşti. Türkiye de, Atatürk Cumhuriyetinin değerlerini kemiren bu sürecin eğik düzeyinde kayıyor... Erdal Atabek bu eğik düzeyin dış dünya ile örtüşen yazgı birliğini gözler önüne serinkanlı ve dengeli biçimde seriyor... İlhan Selçuk

- Sergiovanni, Thomas J., *Ahlaki Liderlik: Okul Gelişiminin Özüne İnmek*, 2015, 192s., Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Yeni liderlik, daha fazla liderlik olmadan okulları geliştirmede bir anahtardır. Birçok insan liderliğin okulları geliştirmede önemli bir unsur olduğunu kabul eder, ancak şu an yürürlükte olan liderlik uygulamalarından çok az insan memnundur. Bu kitapta, Thomas J. Sergiovanni, amaçları, değerleri ve inançları çerçevesinde ahlâk boyutunu merkezine almış; okulu bir örgüt, bir topluluğa dönüştürebilen, sadakat ve bağlılık türlerini benimseyebilen ve okullarımızın daha iyi bir hâle gelmesine hizmet edebilen yeni liderlik uygulamasının nasıl oluşacağını göstermektedir. "Ahlaki liderlik, ne olması konusunda bir vizyon ortaya koyar, anlam yüklüdür ve okuyucu daha fazla fikir edinmek için bazı bölümleri yeniden değerlendirmek isteyebilir. "Bir Eğitim Lideri "Deneyimli yöneticiye çok şey sunan harika bir kitap ve yönetim derslerine giriş için okunması gerekenler liste-

sinde olmalıdır.” Ortaokul Müdürleri Ulusal Derneği Bülteni “Bu kitap, kısa süreli (gündelik) şeyler ya da planlar olmaksızın gerçekten okul gelişimi ile ilgilenen birinin ilgisine layıktır. Ahlâki liderlik geniş bir topluluğa ulaşmalıdır.” Bir Okul Yöneticisi “Günümüzdeki en önemli iki mesele olan ‘liderlik ve eğitim’ üzerinde duran bir kitap. Derin bir anlayış, durum çalışmaları ve kavramsal bir parça ile zenginleştirilmiş. Ahlâki liderlik, etkileyici kitaplarından biri olabilir.” Warren Bennis, tanınmış iş yönetimi profesörü (Güney Kaliforniya Üniversitesi), Bir Lider Olabilmek Üzerine (On Becoming a Leader) ve Neden Liderler Liderlik Yapamazlar (Why Leaders Can’t Lead) adlı kitapların yazarı. “Ahlaki liderlik, bizlerin kalp değerlerini -duygu, önsezi, toplum bağı ve ahlâki otorite- ve şimdilerde sadece yönetim düşüncesine hâkim olan mantıksal değerleri hesaba katmamız gerektiğini tartışmaktadır. Okul müdürleri ve bölge üyelerinden denetmenlere kadar tüm okul liderleri, Dr. Sergiovanni’nin tezini, minimum bir çabayla elde edilen gözle görünür ve uzun süre kalıcı gelişimlere öncülük yapan ‘yüksek etki noktası’ stratejileri için kışkırtıcı bir davet olarak görecektir.” Samuel G. Sava, Uzman Yönetici, İlkokul Müdürleri Ulusal Derneği

- Güngör, Özcan, *Çalışan Gençlik ve Değerler*, 2015, 136s., Akçağ Yayınları, Ankara.

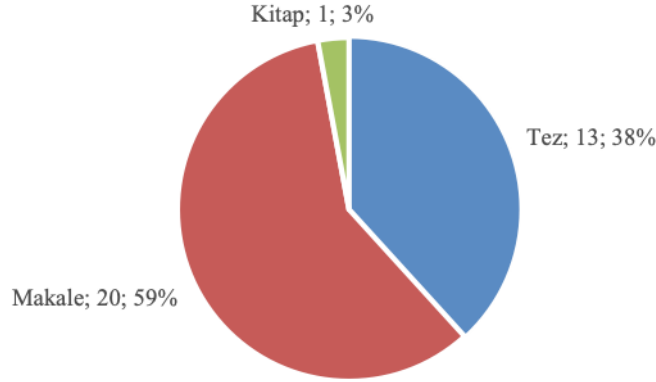
KAPAK ARKA YAZISI: Günümüzde artan intihar olayları, uyuşturucu kullanma oranlarının ilköğretim seviyelerine inmesi, şiddetin pek çok versiyonunun sürekli medya ve toplumda gözlemlenmesi, yüce ve yüksek değerlerin sanki eskimiş gelenek gibi algılanması daha çok sosyal değişim evresi içerisinde gençlik üzerinde etki bırakmakta ve gençlikle birlikte yaşama alanında görülmektedir. Ancak biliyoruz ki değerlerini kaybetmiş ve başkalarının değerlerini yaşayanların dünyaya sunacakları yeni bir medeniyet olamaz. Çünkü başkalarının gölgesinde kalanların da kendi gölgeleri olmayacaktır. Ayrıca teoride kalan ve yaşanmayan değerler, denizin dibindeki inci gibidir. Değerlidirler ancak kullanılmadıkları için bir işe yaramazlar. İşte bu çalışmada değerlerin; bir yönüyle insanın davranışlarını yönlendirici bir güç olması sebebiyle psikolojiyi, toplumun yaşantısını etki eden yanı sıra sosyolojiyi, her kültürün kendine has bazı değerler taşıması sebebiyle antropolojiyi ve her dinin toplumu düzene koyma ve mutluluğunu sağlama amacıyla getirdiği emirleri vasıtasıyla da tefsir ve hadis bilimini yakından ilgilendirdiği dikkate alınarak interdisipliner bir perspektif uygulanmıştır. Bir anlamda denizin dibindeki incilerin göz önüne farklı sunumlarla getirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın merkezi kavramları değerler ve çalışan gençlik olarak belirlenmiş, bu çerçevenin tamamlanabilmesi için konular oluşturulmuş ve alanında uzman ilgili Akademisyenlere teklif edilmiştir. Çalışmada gündemde olan değerler eğitiminin okullardaki programlara katkısı, etkisi ve projeksiyonu hedef alınmamıştır. Ancak daha çok temel değerler etrafında konular işlendiği için okullarda da istifade edilebilecek bir eser ortaya çıkmıştır. Çalışma temel olarak akademik bir eser olarak tasarlanmamış, üslup, atıf ve konular daha çok lise seviyesi eğitim düzeyine sahip kişiler bazalarak dizaynedilmiştir. Bu yüzden sade, akıcı ve anlaşılır bir üslup olması konusunda özen gösterilmiştir. Anlamlandırılması, bilgiye dönüştürülmesi ve bu bilginin de kişisel hayatlarımıza yansiyarak başkalarının gölgesinden kurtulup gerçek inci Mü’minler olmamız dileğiyle.

- Topçu, Hülya - Günerigök, Mustafa, *Dini Değerler ve Gençlik*, 2016, 199s., İlahiyat Vakfı Yayınları, Ankara.

2.8.2. “Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” Teması

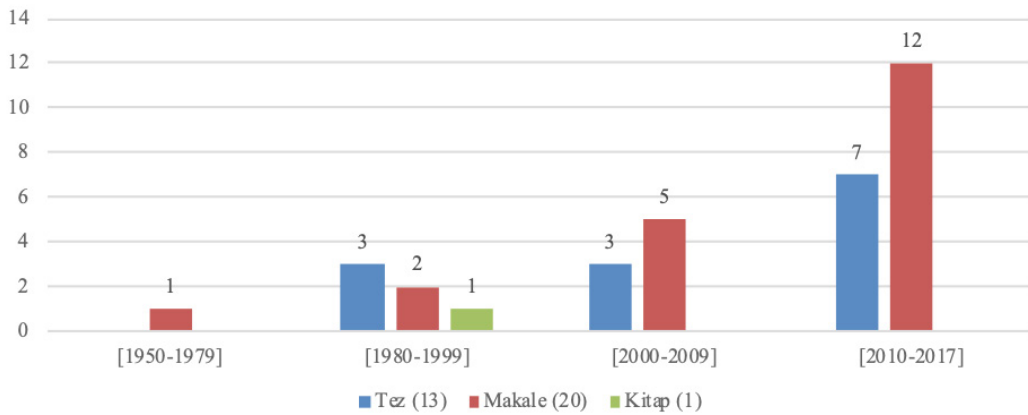
Gençlik ve din, değer ve ahlak teması altındaki otuz dört (34) eser “Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” alt teması altında derlenmiştir. Bu otuz dört (34) eser türüne göre on üç (13) tez, yirmi (20) makale ve bir (1) kitap olarak ayrılmıştır. Genel dağılımda olduğu gibi makale türü bu alt temada en çok verilen eser türü olmuştur (%59).

Tablo 19: “Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” Teması (34)

“Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” temasında verilen eserlerin dönemsel dağılımı incelendiğinde düzenli bir artış söz konusudur. [1910-1949] döneminden önce hiç eserin verilmediği bu temadaki ilk eser Varış’ın (1963) “Gençlerin Hissi ve Ahlaki Temayülleri” adlı makalesi olurken bu temaya ilişkin ikinci eser yaklaşık 20 yıl sonra (Arslantürk, 1984) verilmiştir. Bununla birlikte [1980-1999] dönemi bu temadaki eserlerin üretimindeki belirgin artışın olduğu ilk dönem olmuştur (6) eser. Devam eden süreçte [2000-2009] döneminde sekiz (8) eser verilmişken on dokuz (19) eserle en çok eserin üretildiği dönem [2010-2017] arası olmuştur. Nitekim son dönemde verilen bu eserler temaya ilişkin toplam eser sayısının yaklaşık %55’ini teşkil etmektedir. Dolayısıyla “Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” temalı eserlerin üretiminde son yıllarda belirgin bir artış yaşandığını söylemek mümkündür.

Tablo 20: “Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” Temasında Dönemsel Dağılım

Bu tema altında verilen eserlere içerik yönünden bakıldığında ise daha çok gençlerin dini ve değer yönelimlerini/tercihlerini merkeze alan çalışmalar söz konusudur. Değer yönelimini genel olarak ölçen çalışmalar olmakla birlikte değer yönelimlerinin şiddet, çevreye yönelik tutum, yaşam doyumu, psikolojik dayanıklılık, dindarlık, özerklik, öz anlayış gibi değişkenlerle ilişkisini inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Bu eserlere Karakitapoğlu'nun (1996) 202 üniversite öğrencisiyle değerlerin kavramsal boyutlarını incelediği tez çalışması, Bacanlı'nın (1999) üniversite öğrencilerinin değer tercihlerini araştırdığı makale çalışması, Mehmedoğlu'nun (2006) ilahiyat fakültesine devam eden 262 üniversitesi öğrencisiyle değer yönelimi ve dindarlık arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışma, Güneş'in (2015) şiddet eğilimi ve değer eğilimi arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışma örnek olarak sunulabilmektedir.

Öne çıkan bir diğer konu ise genel dini yönelimin ölçümü ve dini yönelimin anne-baba tutumu, dine yönelme, bireysel değerler, kişilik gibi etkenlerle ilişkisinin incelenmesi olmuştur. Bu anlamda Karataş (1999) ve Bartan'ın (1999) eserleri genel dini yönelimin araştırıldığı çalışmalar olurken, Dinç'in (2007) 157 ergenle ve Gözlükaya'nın (2014) 244 lise öğrencisiyle yaptığı çalışmalarda anne-baba tutumunun gençlerin dini yönelimine etkisinin araştırıldığı çalışmalar olmuştur. Diğer konulara örnek olarak da Cirhinlioğlu (2006), Yüce (2009) ve Yılmaz'ın (2013) çalışmaları örnek olarak verilebilmektedir.

Çalışma grubu itibarıyla lise ve üniversite merkezli araştırma çalışmalarının hem tezlerde hem de makalelerde öne çıktığı görülmektedir. Üniversite merkezli çalışmaların daha geniş dönemli olduğunu söylemek mümkün iken (örn. Karakitapoğlu, 1996; Yapıcı ve Zengin 2003; Bilmaç ve ark., 2009; Kıran 2016) lise çalışmalarının son yıllarda ağırlık kazandığı görülmektedir (örn. Kundakçı, 2014; Güneş, 2014; Altun, 2015; Dursun, 2016). Üniversite merkezli çalışmalarda belirgin biçimde ilahiyat fakültesi öğrencileriyle çalışıldığı görülürken sosyal hizmet öğrencileri, eğitim fakültesi öğrencileri gibi gruplarla da yapılan çalışmalar bulunmaktadır (örn. Tunç ve Arslan, 2013; Kaya ve Balbay, 2014; Acar ve ark., 2016). Lise çalışmalarında ise öne çıkan bir okul türünden ziyade Fen Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi gibi okul gruplarında yürütülen çalışmalar mevcuttur. Bunların yanında Sesli'nin (2014) 431 ortaöğretim öğrencisiyle değer yönelimi ile özerklik düzeyi ve kendini ayarlama düzeyi arasındaki ilişkiyi ölçmek için yaptığı tez araştırması ortaöğretim düzeyinde yapılan tek araştırma olmuştur. Sesli'nin bu çalışması 2016 yılında makale olarak da yayınlanmıştır (Bknz. Sesli ve Başaran, 2016).

“Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- Karakitapoğlu, Zahide, *Contemporary Value Orientations of Adults and University Students (Yetişkin ve Üniversite Öğrencilerinin Günümüz Değer Yönelimleri)*, 1996, Yüksek Lisans, 89s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, Türk yetişkin ve üniversite öğrencilerinin değerlerinin kavramsal boyutları (kavramsal değer boyutları) incelenmiştir. Cinsiyet ve gruba (yetişkin veya öğrenci) göre belirli değer gruplarına verilen önem farklılıkları da araştırılmıştır. Örneklem 202 kişiden oluşmuştur. Yansı, Genel Psikoloji dersini alan, farklı bölümlerden ODTÜ öğrencileridir, öğrencilerin yaş ortalaması

2P'dir. Örneklemin geri kalan kısmını, Ankara'nın farklı yerlerinden çalışmaya katılmayı kabul etmiş yetişkinler oluşturmaktadır. Yetişkinlerin yaş ortalaması da 41'dir. Deneklere, 77 maddeden oluşan değerler anketi verilmiş ve bu maddeleri "yaşamlarına yön verici ilkeler olarak" değerlendirmeleri istenmiştir, ölçek, "çok önemli" (7) "çok önemsiz" (1) arasında değişen yedi dereceden oluşmaktadır. Maddelere yapılan faktör analizi sonucunda, belirli değer gruplarını içeren on dört değer alanı belirlenmiş ve bu değer alanlarına yapılan üst-düzey analizler sonucunda da bu alanlar değer yönelimleri olarak adlandırılan dört faktöre indirgenmiştir. Bu yönelimlerden birincisi, Evrensellik, Çevrecilik, Güvenilirlik, ve Toplumsallık Yanlısı Olmak (Prosocialism) gibi değer alanlarından oluşan Evrensel Yönelimdir. İkinci, Geleneksel yönelim, Geleneksellik ve Dindarlık, Uyum, Kuralcı Kalıplaşma gibi pozitif yüklü ve Kendini Yönlendirme gibi negatif yüklü değerlerden oluşmaktadır. Bireysel Yönelim, Bireyselleşme, Sosyal Güç ve İtibar, Zevk, ve Başarı gibi değer alanlarından oluşan üçüncü yönelim olarak belirmektedir. Son olarak, Tevekkül ve Yakın İlişki gibi değer alanları da Yakın İlişki yönelimini oluşturmaktadır. Yönelimlere ilişkin varyans analizleri yetişkinler ve öğrenciler arasındaki tek farklılığın Geleneksel yönelimde olduğunu göstermiştir. Yetişkinlere oranla gençler, geleneksel yönelimlere daha az önem verme eğilimindedirler. Ayrıca, Toplumsallık Yanlısı Olmak (Prosocialism), Güvenilirlik, Geleneksellik ve Dindarlık, Uyum, Kuralcı Kalıplaşma ve Tevekkül gibi alanlarda grup farklılıkları bulunmuştur. Bütün bu değer alanlarını yetişkinler daha önemli görmüşlerdir. Fakat öğrenciler Kendini Yönlendirme alanını yetişkinlere göre daha önemli bulmaktadırlar. Aynı zamanda, Evrensellik, Bireyselleşme, Basan, Yakın İlişki gibi alanlarda önemli cinsiyet farklılıkları bulunmuştur ve kadınlar erkeklere kıyasla bu alanlara daha fazla önem yüklemişlerdir. Araştırmanın sonuçları, Türk toplumunun sosyal yapısındaki süregelen değişimler çerçevesinde tartışılmaktadır.

- Karataş, Hakan Ragıp, *Almanya'daki Türk Gençlerinin Din Eğilimleri*, 1999, Yüksek Lisans, 64s., Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, Ortadoğu Sosyolojisi ve Antropolojisi Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Din, insanoğlunun yaratılışından günümüze kadar toplumlar üzerinde en önemli unsurlardan birisini oluşturmuştur. Din sayesinde insanlar huzuru bulmuş, hayat nizamı olarak dini seçenler mutlu bir hayat yaşamışlardır. Tarih boyunca Türk milleti içinde islam dini bir hayat nizamı olmuş, dine sahip çıktıkça yeryüzünde sözü dinlenir bir millet olmuştur. Ne zamanki din geri plana düşmüş, o zaman millette bunalımlı bir hayat sürmeye başlamıştır. Anayurdumuz Türkiye'den binlerce kilometre uzakta da olsa, gurbetteki Türk insanı gün geçtikçe dinine daha çok sahip çıkmaya başlamıştır. Almanya'da doğup orada büyüyen ikinci ve üçüncü nesil öz benliklerini korumanın mücadelesini veriyorlar. İçinde yaşadıkları egemen kültürden en az etkilenerek, Müslüman-Türk olmanın bilinciyle kimliklerini korumaya çalışıyorlar. Yapmış olduğum yüksek lisans çalışması, Almanya'da yaşayan Türk gençliğinin din eğilimlerini araştırma amacıyla yapılmış olup, bir nebze de olsa problemlere ışık tutma ve gelecekte bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalara zemin oluşturduğu düşüncesindeyim.

- Bartan, Faruk, *İlahiyat ile Kamu Yönetimi Eğitimi Alan Öğrencilerin Din ve Siyaset Eğilimlerinin Araştırılması*, 1999, Doktora, 199s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnönü Üniversitesi, Pdf.
- Cırhinlioğlu, Fatma Gül, *Üniversite Öğrencilerinde Utanç Eğilimi, Dini Yönelimler, Benlik Kuruluşları ve Psikolojik İyi Hali Arasındaki İlişkiler*, 2006, Doktora, 170s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada cinsiyet, üniversitedeki sınıf, utanç eğilimi, dini yönelimler benlik kurgulan ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmaya 328 üniversite öğrencisi katılmıştır. Utanç düzeyi, Öz Bilince İlişkin Duyuş Testi içsel ve dışsal dini yönelim düzeyleri, Dini Yönelim Ölçeği, bağımsız ve bağlaşıklık benlik kurgusu düzeyleri ise Benlik Kurgusu Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Psikolojik iyilik hali hem depresyon, kaygı, somatizasyon, düşmanlık ve olumsuz benlik algısı düzeyleri olarak negatif boyutta hem de kişisel gelişim, diğerleri ile olumlu ilişkiler kurma, kendini kabul etme, çevre ile ilişkilerde hakimiyet kurma ve özerklik düzeyleri olarak pozitif boyutta ele alınmıştır. Bu amaçla Kısa Semptom Envanteri ve Psikolojik İyilik Hali Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, kız öğrenciler utanç eğilimi, bağımsız benlik kurgusu, diğerleri ile olumlu ilişkiler kurma ve kendini kabul etme açısından erkek öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek puan almıştır. Birinci sınıf öğrencileri dördüncü sınıf öğrencilerine göre anlamlı derecede daha yüksek düzeyde bağlaşıklık benlik kurgusuna sahiptir. Bulgular utanç eğiliminin depresyon, kaygı, olumsuz benlik algısı, kişisel gelişim, diğerleri ile olumlu ilişkiler kurma, kendini kabul etme, çevre ile ilişkilerde hakimiyet kurma ve özerkliği anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir. İçsel dini yönelimin; diğerleri ile olumlu ilişkiler kurmayı ve özerkliği, dışsal dini yönelimin kişisel gelişimi anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Bağlaşıklık benlik kurgusunun depresyon, diğerleri ile olumlu ilişkiler kurma ve özerkliği anlamlı düzeyde yordadığı, bağımsız benlik kurgusunun depresyon, kaygı, somatizasyon, düşmanlık, olumsuz benlik algısı, kendini kabul etme, çevre ile ilişkilerde hakimiyet kurma, diğerleri ile olumlu ilişkiler kurma ve özerkliği anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Araştırmamızdan elde edilen bulgular, temel alman teoriler ve diğer araştırma bulguları çerçevesinde tartışılmıştır.

- Dinç, Ayşenur, *Ergenlerde Anne-Baba Tutumları ve Dini Yönelim*, 2007, Yüksek Lisans, 120s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Ergenlik dönemi bireyin dünyaya geldikten sonraki ilk 8 ayı hariç hayatı boyunca değişimi en yoğun yaşadığı dönemdir. Dolayısıyla ergenlik dönemi yaşam dönemlerinin en önemlilerindendir. Ergenlik döneminde birey biyolojik anlamda vücudunda değişiklikler yaşarken kimlik gelişimini tamamlamaya da çalışır. Kimliğin bir parçası olan dini yönelim de bu dönemde oluşmaya ve bireyin kişiliğinde oturmaya başlar. Hiç şüphesiz ergenlik dönemindeki birey bütün bu değişimleri yaşarken çevresinden ve en önemlisi de o ana dek en yakınında bulunan anne-babasından ve onların tutum ve davranışlarından etkilenir ve bu etkilenme ergenin kişiliğine ve dolayısıyla dini yönelimine de yansır. Bu çalışmada İstanbul'da yaşayan 157 ergen örneklem alınmış ve anne babalarının tutumlarının söz konusu bireylerin dini yönelimlerine dönük etkisi araştırılmıştır. Araştırma neticesinde; Ebeveynler ceza ve yaptırım içeren tutumları daha çok erkek çocuklarına uygulamaktadır, 17 ve üzeri yaş dilimi daha yoğun dini tutumlara sahip olma eğilimindedir ve ergenlerin dini yönelim durumlarına ebeveyn tutumlarından; koruyuculuk, standartların belirliliği, çocuk bakımı ve tutarlı disiplin tutumları arasında pozitif, duygusal cezalandırma negatif etki etmektedir sonuçlarına ulaşılmıştır.

- Yüce, Fatma, *Gençlerde Dini Yönelim ve Kişilik*, 2009, Yüksek Lisans, 194s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Teorik bölümü olan ve alan araştırmasını kapsayan bu çalışma, gençlerde dini yönelim ve kişilik özellikleri arasında ne tür bir ilişki olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bununla birlikte demografik özelliklerle dini yönelim ve demografik özelliklerle kişilik özellikleri arasında ne düzeyde bir ilişkinin olduğuna dini yönelimin boyutları ve kişiliğin boyutları çerçevesinde bakılmıştır. Araş-

turmada belirlenen amaçlara ulaşabilmek için dini yönelimi ölçebileceğine kanaat getirdiğimiz Dini Yönelim Ölçeği ve kişiliği ölçebileceğini düşündüğümüz Kişilik Ölçeği kullanılmıştır. Sonuçlar araştırmanın başında belirlenen hipotezleri büyük oranda desteklemiştir. Giriş ve üç bölümden oluşan bu çalışmada dini yönelim ile kişilik arasındaki ilişki yapılan alan araştırması çerçevesinde incelenmiştir. Bununla birlikte demografik özelliklerle dini yönelim ve kişilik arasındaki ilişkiler belirlenmiş ve ayrı başlıklar altında sunulmak suretiyle çalışmada yerini almıştır. Çalışmanın Giriş bölümünde, araştırmanın konusu, amacı ve önemi belirtilmiştir. Birinci bölümde araştırmada kullanılan temel kavramlar, bireyi ve toplumu en çok etkileyen bir unsur olarak din, psikolojinin en cazip konularından biri olan kişilik ve bu iki kavramın en kritik çağını yaşadığı gençlik, hakkında ayrıntılı bilgi sunulmuştur. Yine bu bölümde gençlik döneminde din ve kişilik kavramı incelenmiştir. İkinci bölüm metod, araştırmada model, evren ve örneklem konularını kapsamakta aynı zamanda araştırmanın hipotezleri, problemleri, varsayımları ve sınırlılıkları bu bölümde bulunmaktadır. Uygulama, işlem ve analize ilişkin bilgilerin yer aldığı bu bölümde ölçme araçları tanıtılmıştır. Araştırmanın üçüncü ve son bölümünde gençlere yönelik yapılan alan araştırmasından elde edilen bulgular ve bu bulgulardan çıkarılan sonuçlara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

- Şahin, Kamil, *Türkiye’de Gençliğin Muhafazakar Eğilimleri*, 2010, Doktora, 358s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Muhafazakâr düşünce, tarihsel kökleri çok gerilere kadar götürülse de modern anlamda Aydınlanma döneminin rasyonel toplum inşası projelerine karşı toplumun sahip olduğu geleneklerin ve değerlerin korunması çerçevesinde gelişmiştir. Muhafazakâr düşüncenin karakterinin belirlenmesinde Edmund Burke’ün Fransız Devrimi’ne yönelttiği eleştiriler önemli bir rol oynamıştır. Toplumsal değerlerin korunması temelinde oluşan muhafazakâr düşünce, toplumda gerçekleştirilecek her türlü devrim niteliğine sahip şiddetli değişimlere karşı çıkmış ve toplumun çağın koşullarına uyum sağlamasında evrimci değişimi savunmuştur. Muhafazakâr düşünce, içinde geliştiği toplum yapısına göre farklılık göstermektedir. Muhafazakârlığın toplumdan topluma farklılık göstermesi bağlamında Türkiye’de modern anlamda gelişen muhafazakâr düşüncelerin, Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmak üzere başlattığı yenileşme hareketleri ile ilk görünümünü kazandığı görülmüştür. Yapılan yeniliklerin ve düzenlemelerin toplumda hissedilme düzeyi, muhafazakâr tepkinin pozitif yönlü olarak artışına sebebiyet vermektedir. Değişim ve yenilikler bağlamında Türkiye’de muhafazakâr düşüncenin gelişimi bakımından Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş döneminde, yapılmış olan devrim niteliğindeki büyük değişimler, işgalden kurtulmuş olma ve yeni devlet kurmanın vermiş olduğu coşku içerisinde toplumsal bağlamda Cumhuriyetin ilk yıllarında fazlaca eleştirilmiştir. Ancak ilerleyen süreç içerisinde inkılapların toplumsal alanlarda köklü değişimler içermesi, özellikle aydınlar bağlamında muhafazakâr bir kıpırdanmaya sebep olmuştur. Fakat ortaya çıkan muhafazakâr görüşler, yeni kurulan devletin temel niteliklerini tehdit etme bağlamında tutucu bir yapıya dönüşme endişesiyle resmi ideoloji tarafından sistem dışı bırakılmıştır. Böylece bu dönemde muhafazakâr düşünce Türkiye’de Cumhuriyetçi muhafazakârlık biçimini almıştır. Muhafazakâr düşüncenin söylem boyutunda Türk siyasal hayatında kullanılması çok partili dönemde gerçekleşmiştir. Türkiye’de toplumun sahip olduğu kültür ve değerlerine karşı hassas tutumu muhafazakâr söylemlerin siyasal hayatta işlevsel olması sonucunu doğurmuştur. Muhafazakârlık, Batı’da siyasal açıdan ideolojik bir tavır olarak karşımıza çıkar iken Türkiye’de ise kültürel bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Muhafazakâr düşüncenin kendini tanımladığı parametreler çerçevesinde toplumun

tutumları değerlendirildiğinde, Türkiye’de muhafazakârlık eğilimlerinin kültürel olduğu da daha açık bir biçimde ortaya çıkacaktır. Türkiye’de muhafazakârlık eğilimlerinin kültürel olması, o kültürde yetişmiş olan bireylerin genel olarak bu eğilimlere sahip olması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda toplum içerisinde gençlerin muhafazakâr bir eğilime sahip olması, bu eğilimin kültürel olarak aktarıldığını ve kültürel olduğunu göstermektedir. Bu çalışma da Türkiye’de toplumun muhafazakârlık düzeyinin belirlenmesi bağlamında gençliğin muhafazakârlık eğilimleri, belirlenen örneklem grup içerisinde yedi ölçekten oluşan bir anket formu vasıtasıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler ise Türkiye’de gençlik örnekleminde toplumunun muhafazakârlık eğilimlerinin oldukça yüksek olduğunu ve muhafazakârlık eğilimlerinde kültürün belirleyici bir faktör olduğunu ortaya çıkartmıştır.

- Gözlükaya, Mehmet, *Lise Öğrencilerinde Anne Baba Tutumlarının Dini Yönelime Etkisi (Denizli Örneği)*, 2014, Yüksek Lisans, 125s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma; lise öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının dini yönelimleri üzerindeki etkilerini belirlemek ve lise öğrencilerinin demografik özelliklerine göre algıladıkları anne-baba tutumları ile dini yönelimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Amaç doğrultusunda kişisel bilgi formu, dini tutum ölçeği ve anne-baba tutumu envanterinden oluşan anket formu; 2011-2012 eğitim öğretim yılında Denizli ili merkez ilçede faaliyet gösteren ve anket uygulamasını kabul eden 244 öğrenciye uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 17.0 istatistik programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; lise öğrencilerinin dine karşı yüksek düzeyde yönelim gösterdiği, ancak davranışsal yönelimlerinin düşünsel ve duygusal yönelimlerinden daha düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne-babalarının düşük düzeyde olumsuz tutumlar sergiledikleri, daha çok olumlu anne-baba tutumları gösterdikleri saptanmıştır. Ayrıca araştırmada anne-baba tutumunun lise öğrencilerinin dine karşı yönelimlerinde istatistiksel açıdan anlamlı etkilerinin olduğu ortaya konulmuştur.

- Kundakçı, Zehra, *Lise Öğrencilerinin Değer Tercihleri İle Çevreye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki (Denizli İli Örneği)*, 2014, Yüksek Lisans, 83s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, Yeditepe Üniversitesi, Pdf.

Özet: Uzun zamandır bilinene göre birçok çevresel problemin esasını sorumsuz çevresel davranışlar oluşturmaktadır. Şüphesiz davranışları etkileyen etmenlerden en önemlisi tutumdur. Bireyin tutumlarının oluşumunda değişik etkilerden söz edilebilir. Değerlerin ve çevrenin insan yaşamındaki önemi düşünüldüğünde; çevreyi korumanın insanlara bir değer olarak kazandırılmasının önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Günümüzde çevreyi korumak için düşünülen çözümleri başında, etkin bir çevre eğitimi gelmektedir. Etkili bir çevre eğitiminde ise değerlere yönelik eğitimin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma kapsamında Denizli İlinde rastgele seçilen 10 adet lisede yine rastgele yöntemle seçilen 303 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, 19 yaşındaki öğrencilerin 17 yaşındaki öğrencilere göre çevresel düşünce puanlarının yüksek olduğu, 17 yaşındaki öğrencilerinde geleneksellik alt boyutu puanlarının 19 yaşındaki öğrencilere göre yüksek olduğu saptanmıştır. Cinsiyetin evrensellik ve uyum alt boyutları puanları için belirleyici olduğu saptanmıştır. Çevresel düşünce puanları ve uyum, başarı alt puanlarının annenin eğitim durumuna göre değiştiği saptanmıştır. Yardımseverlik, uyum, başarı vb. alt boyutların yine babanın eğitim seviyesine göre anlamlı değiştiği saptanmıştır.

- Sesli, Çiğdem, *Ortaöğretim Öğrencilerinin Özerklik Düzeyleri ile Değer Yönelimleri ve Kendini Ayarlama Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2014, Yüksek Lisans, 205s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma ortaöğretim öğrencilerinin özerklik düzeyleri, değer yönelimleri ve kendini ayarlama düzeylerini tespit etmek, bu düzeylerin farklı değişkenlere göre farklılaşma durumunu belirlemek ve özerklik düzeyleri ile değer yönelimleri ve kendini ayarlama düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. İlişkisel tarama modelinde olan bu çalışmanın evrenini 2012-2013 Eğitim Öğretim yılında Kayseri il merkezinde yer alan Kocasinan, Melikgazi ve Talas ilçelerindeki Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinin 9. ve 12. sınıftaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma belirlenen bu evren içinden tabakalı örnekleme yoluyla seçilen 431 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma verilerini toplamak için öğrencilere Kişisel Bilgi Formu verilmiş bunun yanı sıra Ergen Özerklik Ölçeği, Portre Değerler Ölçeği ve Kendini Ayarlama Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 17.0 programında 0,05 anlamlılık düzeyinde analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin davranışsal özerklik düzeylerinin duygusal özerklik düzeylerinden daha yüksek olduğu, öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi ve anne eğitim düzeyine göre duygusal özerklik düzeyinin farklılaştığı ancak davranışsal özerklik düzeyinin farklılaşmadığı, hem duygusal hemde davranışsal özerklikin okul türüne göre farklılaştığı baba eğitim düzeyi ve aile aylık gelir düzeyinin duygusal ve davranışsal özerkliğe etki etmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Değer yönelimleri açısından bulgular incelendiğinde öğrencilerin Evrenselcilik, Özyönelim ve Güvenlik değerlerine daha çok, Geleneksellik-Uyma ve güç değerlerine daha az önem verdikleri; öğrencilerin değer yönelimlerinin cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılaştığı ancak aylık gelir düzeyine göre değer yönelimlerinin farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin Kendini ayarlama düzeyleri açısından sonuçlar değerlendirildiğinde ise öğrencilerin kendini ayarlama düzeylerinin cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi baba eğitim düzeyi ve aylık gelir düzeyine göre farklılaşmadığı ancak anne eğitim düzeyine göre kendini ayarlama düzeyinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra bu çalışmada öğrencilerin özerklik düzeyleri ile kendini ayarlama düzeyleri arasında bir ilişki olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte öğrencilerin iyilikseverlik, geleneksellik-uyma ve güvenlik değerleri ile davranışsal ve duygusal özerklik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin güç, başarı, uyarılım, özyönelim ve evrenselcilik değerleri ile davranışsal özerklik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ancak bu değerler ile duygusal özerklik arasında bir ilişkinin olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Hazcılık değerinin duygusal ve davranışsal özerklikle ilişkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

- Güneş, Adem, *Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Değer Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Rize İli Örneği)*, 2015, Doktora, 271s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Cumhuriyet Üniversitesi, Pdf.

Özet: Araştırmamızda şiddet eğilimiyle, değer eğilimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bunun için şiddet ve değer ölçekleriyle öğrencilerin şiddet ve değer eğilimlerinin durumu belirlenmiş; bağımsız değişkenler vasıtasıyla, ikisi arasındaki ilişki ortaya çıkarılmıştır. Araştırmada kullanılan değer eğilim ölçeği (MİDÖ) araştırmacı tarafından bu çalışma için geliştirilmiştir. Manevi-İnsani Değerler Ölçeği 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırmamızın ortaya çıkardığı en genel bulgu; şiddet ile değerler arasında negatif bir korelasyon olduğudur. Yani şiddet eğilimi arttıkça değer eğilimi azalmakta, değer eğilimi arttıkça şiddet eğilimi azalmaktadır. O halde aile ve okulda gerçekleştirilecek manevi-insani değerlerin eğitimi şiddetin azaltılmasında önem arz etmektedir. Medyanın ise bu süreçte bütün organlarıyla negatif bir faktör olmasının önüne geçilmelidir.

- Dursun, Hayriye, *Lise Öğrencilerinin Değer Tercihleri ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki*, 2016, Yüksek Lisans, 128s., Eğitim Bilimleri Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi.

Özet: Bu araştırma, farklı liselere devam eden öğrencilerin değerleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmış betimsel bir çalışmadır. Araştırmancın çalışma grubunu oluşturmak amacı ile 2013-2014 eğitim ve öğretim yılında farklı liselere devam eden 9., 10., 11. ve 12. sınıf düzeyinde 1155 öğrenciye, yaşam doyumlarını belirlemek için Diener ve ark. (1985), tarafından geliştirilen, Köker ve Yetim (1991), tarafından Türkçe'ye uyarlanan Yaşam Doyumu Ölçeği, değer eğilimlerini belirlemek için Dilmaç (2007), tarafından geliştirilen İnsani Değerler Ölçeği ve diğer bağımsız değişkenler hakkında bilgi toplamak için de araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Veri analizinde Pearson-Moment Çarpım Korelasyonu, LSD Post Hoc testi, t-testi, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Çoklu Lineer Regresyon Analizi testleri uygulanmıştır. Araştırmada yaşam doyumu ve değerler arasındaki ilişki anlamlı bulunmuş, öğrencilerin cinsiyetlerinin, öğrenim gördükleri okul türünün, sınıf kademesinin, babalarının eğitim durumunun, babalarının hayatta olma durumunun, günlük internet kullanım ve TV izleme oranlarının, yetiştikleri sosyo-kültürel çevrenin büyüklüğünün değer tercihlerinde etkisi bulunmuş, diğer faktörlerin ise öğrencilerin değer tercihlerinde herhangi bir etkisi bulunamamıştır. Ayrıca öğrencilerin okudukları sınıf kademesinin, anne ve baba eğitim düzeylerinin, kardeş sayılarının, algılanan ekonomik durumun, günlük TV izleme oranlarının yaşam doyumları ile ilişkisi bulunmuştur.

- Ağırkan, Murat, *Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki*, 2017, Yüksek Lisans, 141s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzincan Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin değer yönelimleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma, iki ya da daha fazla değişken arasındaki değişim varlığını ya da var olan durumu belirlemeyi amaçladığından ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmancın örneklem grubunu 2016-2017 akademik yılında Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 3766 öğrenci arasından tabakalı örneklem yöntemiyle belirlenen 200'ü erkek (%36,3) ve 351'i kız (%63,7) olmak üzere toplam 551 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Portre Değerler Anketi (PDA57), Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDÖ) ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler için Bağımsız Gruplar t-Testi, Varyans Analizi, Kısmi Korelasyon Analizi ve Çoklu Regresyon Analizi yöntemleri uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri yaşamlarının çoğunun geçtiği yerleşim yeri, algılanan sosyo-ekonomik gelir ve günlük televizyon izleme süresi değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermekte iken; cinsiyet, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve sosyal medya kullanım sıklığı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Araştırmada ayrıca üniversite öğrencilerinde Uyarılma, Özyönelim-Düşünce, Evrenselcilik-Hoşgörü, Başarı, Güç-Kaynaklar, Güvenlik-Toplumsal ve Evrenselcilik-Doğa değer tipleri birlikte psikolojik dayanıklılık düzeyinin yaklaşık % 33'ünün anlamlı birer yordayıcıları olduğu tespit edilmiştir.

Makaleler

- Varış, Fatma, Gençlerin Hissi ve Ahlaki Temayülleri, 1963, Emekli Öğretmen Dergisi, 4(45), 12-13, İstanbul.
- Başaran, Fatma, The University Students Value Preferences, 1986, Araştırma Dergisi, (14), 13-25, Pdf.

Özet: In this paper, university students' value preferences based on a research that was done because of "Youth Year" will be presented. Values are one of the most important inner factors in determining and shaping the attitudes and behaviors of an individual. Because of this reason, human being's way of arrangement of human values in order of their importance to them is very important. The aim of this research is to study how university youth arrange human values in the order of their importance to them. Research sample consist of 679 students selected by random sampling from different faculties in Ankara. As a research instrument "The Rokeach Value Survey" was used. Data analyses were carried out for the total sample of Turkish Students as well as for sex and the generational subgroups. The results are presented with comparisons of the findings of similar studies conducted in different cultures (U.S.A., Australia, Israel and Canada).

- Bacanlı, Hasan, Üniversite Öğrencilerinin Değer Tercihleri, 1999, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 5(20), 597-610, Ankara, Pdf.

Özet: Toplamların kültürleri onların değer tercihleri şeklinde kendini gösterir. Türk toplumunun kültürü de onların değer tercihleri üzerinde yansımaktadır. Bu çalışma, son yıllarda, değer tercihleri ve değerlerin örgütlenmeleri konusunda Schnvartz tarafından geliştirilen ve çeşitli kültürlerde test edilip doğrulanmış olan değer örgütlenmesi kuramının Türk toplumu üzerinde test edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, üniversite öğrencilerinin değer tercihleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bulgular hem genel grup, hem de cinsiyetler açısından farklılık gösterip göstermediklerine bakılarak analiz edilmiştir. Cinsiyetler açısından ilginç olan bulgu kızların evrensel ve barışçı değerlere daha çok önem verirken, erkeklerin geleneklere bağlılık ve dindar olmaya değer vermeleridir. Bulgular toplumsal yapı açısından tartışılmıştır.

- Yapıcı, Asım-Zengin, Zeki Salih, İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları Üzerine Psikolojik Bir Araştırma: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği, 2003, Değerler Eğitimi Dergisi, 1(4), 173-206, İstanbul, Pdf.

Özet: İnsanların benimsediği değerler zamanla değişmektedir. Bu değişim ise çok çeşitli faktörlerin etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Günlük hayatı etkileyen değerlerde ortaya çıkan gelişmeler bireyin tutum ve davranışlarını etkilediği gibi, sosyal değişimin yaşandığını da göstermektedir. Değerler değişmeseydi hem bireyler hem de toplum statik bir yapı kazanırdı. Eğer değerler çok hızlı bir şekilde sürekli değişen bir karakter gösterseydi, bu durumda, hem bireyin kişilik yapısında hem de toplumsal yapı da denge ve istikrar sağlanamazdı. Bu noktada insanların tercih ettikleri değerlerin farklı faktörlere bağlı olarak değiştiği söylenebilir. Böyle bir teorik öngöründen hareket eden bu çalışmada ilâhiyat fakültesi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları ve bunları etkileyen bazı değişkenler incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; cinsiyet ve öğrenim görülen bölüm etkenleri değerlerin tercihinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkarmamıştır ($p>.05$). Bununla birlikte ekonomik durum, ilâhiyat fakültesini isteyerek ya da istemeden tercih etme, öğrenime devam edilen sınıf ve dine önem verme düzeyi gençlerin değer tercihlerinde anlamlı farklılıklar meydana getirmiştir.

- Mehmedoğlu, Ali Ulvi, İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık-Değer İlişkisi (M.Ü. İlahiyat Fakültesi Örneği), 2006, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (30), 133-167, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, yüksek din öğrenimi gören ilâhiyat fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri ve dindarlık-değer ilişkisi araştırma konusu yapılmıştır. Bu amaçla, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören toplam 262 öğrenciye Schwartz Değerler Ölçeği ile Dindarlık Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma bulguları, ilâhiyat fakültesi öğrencilerinin, İyilikseverlik, Güvenlik ve Uyma değerlerine yüksek; Hazcılık ve Uyarılım değerlerine ise daha düşük önem verdiğini göstermektedir. Bulgular dindarlığın, Gelenek, İyilikseverlik, Uyma, Başarı, Evrenselcilik ve Güvenlik değerleriyle anlamlı pozitif; Hazcılık değeriyle ise anlamlı negatif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Diğer taraftan sosyo-demografik faktörler, ilâhiyat fakültesi öğrencilerinin değer yönelimlerinde farklılıktan çok benzerliğe işaret etmektedir. Sonuçlar, değer yönelimleri ve dindarlık değer ilişkisi konusunda daha önce yapılmış olan araştırmaların bulgularıyla mukayeseli olarak tartışılmıştır.

- Kapıkıran, Necla Acun, Üniversite Öğrencilerinde Ahlaki Davranışın Empatik Eğilim ve Kendini Ayarlama Açısından İncelenmesi, 2007, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(28), 33-47, Ankara, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinde ahlaki davranışın empatik eğilim ve kendini ayarlama açısından incelemektir. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinden örneklem tesadüfi olarak 636 (Kız:373, % 57;Erkek:273, % 43) öğrenci olarak belirlendi. Üç farklı ölçek kullanılmıştır. Etik Davranışı Değerlendirme Ölçeği (Hogan, 1973; Blasi, 1980) ahlaki davranışı ölçmek için kullanılmıştır. Empatik Eğilim Ölçeği (Dökmen, 1988) empatik eğilimi belirlemek için kullanılmıştır. Kendini Ayarlama Ölçeği (Synder, 1974) sosyal ortamlarda bireyin davranışlarını ayarlama düzeyini ölçmek için kullanılmıştır. Bulgular kişisel ahlaki karakterin empatik eğilim ölçeği ve bölüm değişkenleri ile anlamlı olarak yordanırken, sözel ahlaki girişkenlik empatik eğilim ve dışa dönüklük ile anlamlı olarak yordanmıştır.

- Küyel, Nilay Özkan - Cesur, Sevim, Ebeveyn Tutumları ve Gençlerin Ahlaki Muhakeme ve Ahlaki Yönelimleri Arasındaki İlişkileri, 2009, Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 29(1), 65-91, İstanbul, Pdf.

Özet: Kohlberg'in (1976, 1981) kuramı, bireyin ahlaki gelişiminin altı basamaklık bir sıra takip ettiğini iddia etmektedir. Kohlberg, daha üst seviyedeki basamakları ahlakla ilişkilendirmektedir. Öte yandan Gilligan (1982), Kohlberg'in iddiasına "başkalarıyla ilgilenme (care) ve sorumlulukla (responsibility) ilgili alan" ve "adalet (justice) ve haklarla (rights) ilgili alan" olmak üzere iki atan olduğu iddiasıyla itiraz etmektedir. Ona göre, kadınlar daha ziyade ilgilenme yönelimli muhakemeyi, erkeklerse daha ziyade adalet yönelimli muhakemeyi kullanır. Araştırmalar, insanların çoğunluğunun ahlaki karar verirken hem ilgilenme hem de adaletle ilgili muhakemeyi aynı anda kullandıklarını (Bebeau ve Brabeck, 1994) ve kadınlarla erkeklerin kesin çizgilerle ayrılması için yeterince kanıt olmadığını göstermektedir (Colby ve Damon, 994). Literatürde ebeveyn tutumlarının çocukların ahlaki gelişimlerinde Önemli bir rol oynadığına dair kanıtlar vardır. Anne-babaların etkileşim (arızları çocukların ahlaki gelişimlerini tahmin etmeye yardımcı olabilir (Walker ve Hennig, 1999) ve belirli çocuk yetiştirme tutumları çocuklarda ve ergenlerdeki ilgilenme'nin gelişmesinde önemli görünmektedir

(Lansdale, Wakschlag, ve Gunu, 1995). Bu araştırmanın amacı da, anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının çocuklarının ahlaki muhakeme ve ahlaki yöne/imleriyle ilişkisini incelemektir. Bu çalışmada, Ahlaki Yönelim Ölçeği-AYÖ (the Measure of Moral Orientation) ve Değerlerin Belirlenmesi Testi-DBT (the Defining Issues Test), 60 üniversite öğrencisi tarafından (30 kız ve 30 erkek) ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği-AHÇYÖ (Parental Attitude Research Instrument) bu öğrencilerin anne ve babaları tarafından (60 anne ve 60 baba) doldurulmuştur.

- Dilmaç, Bülent - Deniz, Mehmet Engin - Deniz, Metin, Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları ile Değer Tercihlerinin İncelenmesi, 2009, Değerler Eğitimi Dergisi, 7(18), 9-24, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerin öz-anlayışları ile değer tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve üniversite öğrencilerin öz-anlayışları ve değer tercihlerinin cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamaktır. Araştırma veri bağlamında nicel bir paradigmaya sahiptir. Çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi'nin çeşitli anabilim dallarında öğrenim görmekte olan 398 kız, 145'i de erkek olmak üzere toplam 543 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Neff (2003b) tarafından geliştirilen Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması Deniz, Kesici ve Sümer (2008) tarafından yapılan Öz-Anlayış Ölçeği ile Schwartz (1992) tarafından geliştirilen Schwartz Değerler Listesi kullanılmıştır.

- Tunç, Esra - Arslan, Mustafa, İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimlerindeki Farklılaşmalar, 2013, Değerler Eğitimi Dergisi, 11(26), 7-39, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu makalede, uluslararası geçerliği olan ve ülkemize de uyarlanan Schwartz'ın Değerler Ölçeği kullanılarak İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri belirlenmeye çalışılmıştır. 56 maddelik ölçek ile -1-7 değer aralığında İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden tabaka-seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilen 223 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerin birey düzeyi değerleri kategorisinde üst düzey değerler olarak "iyilikseverlik, evrenselcilik, güvenlik, özyönelim" değer grupları gelmektedir. Alt düzey değerlerin sıralanması ise en alt düzeyden itibaren "hazcılık, uyarılım, uyma" şeklindedir. Bu çerçevede ana değer gruplarının sıralaması ise "özaşkınlık, muhafazacı yaklaşım, yeniliğe açıklık, özgünlük" olarak görülmüştür. "Cinsiyet" ve "öğrenim görülen sınıf" öğrencilerin değer eğilimlerinde anlamlı farklılık oluşturmaktadır.

- Yılmaz, Kürşad, Üniversite Öğrencilerinin Dini Yönelimleri ile Bireysel Değerleri Arasındaki İlişki, 2013, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(29), 129-146, Balıkesir, Pdf.

Özet: Problem Durumu: Değerler, bireylerin davranış, değerlendirme ve tutumlarına yön veren temel kültürel unsurlardır. Bu anlamda değerler bir şeyin arzu edilebilir (iyi) ya da edilemez (kötü) olduğu hakkındaki inançtır. Değerler farklı birçok psikolojik ve kültürel unsur ile etkileşim halindedir. Bu unsurlar arasında tutumlar, inançlar, normlar, ideolojiler, varsayımlar, istekler, ilgiler ve ihtiyaçlar sayılabilir. Değerler ile ilişkisi olabilecek kavramlardan biri de dini yönelim kavramıdır. Çünkü din geçmiş ve günümüz toplumlarında önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin mensup oldukları dine ilişkin görüşleri, onların dini yönelimlerini ortaya koymaktadır. Dini yönelim,

bireyin bir dini, herhangi bir derecede benimseme veya benimsememe şeklindeki değerlendirmesi olarak tanımlanabilir. Araştırmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin dini yönelimleri ile değer tercihleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Bu amaca ulaşmak için şu sorulara yanıt aranmıştır: 1) Üniversite öğrencilerinin dini yönelimleri nasıldır? 2) Üniversite öğrencilerinin dini yönelimleri cinsiyete göre değişmekte midir? 3) Üniversite öğrencilerinin değer tercihleri nasıldır? 4) Üniversite öğrencilerinin değer tercihleri cinsiyete göre değişmekte midir? 5) Üniversite öğrencilerinin dini yönelimleri ile değer tercihleri arasında nasıl bir ilişki vardır? Yöntem: Araştırma, tarama modelindedir. Araştırmanın örnekleminde, seçkisiz olarak belirlenen 221 üniversite öğrencisi bulunmaktadır. Veriler, Dini Yönelim Ölçeği ve Bireysel Değerler Envanteri ile toplanmıştır. Araştırmada betimsel istatistikler ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Bulgular ve Sonuçlar: Elde edilen bulgulara göre katılımcılar yüksek düzeyde bir dini yönelime sahiptir. Katılımcılar, ölçekte yer alan 18 maddenin 10'una "her zaman", 6'sına "çoğu zaman", 2'sine ise "bazen yanıtını vermiştir. Katılımcılar, ölçekte yer alan maddeler arasında en yüksek katılımı "Dinî inancın gerekli olduğunu düşünürüm" maddesine gösterirken, en düşük katılımı ise "Nafile (farz olmayan) ibadetler yaparım" maddesine göstermiştir. Katılımcıların dini yönelimleri cinsiyete göre değişmemektedir. Üniversite öğrencileri bireysel değerlerde de yüksek bir ortalamaya sahiptir. Katılımcılar, ölçekte verilen değerlerin kendilerini "genellikle" tanımladığını düşünmektedir. Katılımcılar bireysel değerlerde en yüksek katılımı sırası ile "Paylaşım", "Dürüstlük", "Saygı ve Doğruluk", "Disiplin ve Sorumluluk" ve "Güven ve Bağışlama" boyutlarına göstermiştir. Katılımcıların, Bireysel Değerler Toplam Puan, Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama ve Saygı ve Doğruluk alt boyutlarındaki görüşleri cinsiyete göre değişmemektedir. Ancak, Dürüstlük ve Paylaşım alt boyutlarındaki görüşleri cinsiyete göre değişmektedir. Katılımcıların dini yönelimleri ile bireysel değer tercihleri, disiplin ve sorumluluk değerleri, güven ve bağışlama değerleri ve saygı ve doğruluk değerleri arasında aynı yönde ve anlamlı ilişkiler vardır. Ancak katılımcıların dini yönelimleri ile dürüstlük değerleri ve paylaşım değerleri arasında anlamlı ilişki yoktur. Belirlenen bu ilişkiler düşük düzeydedir.

- Kaya, Ahmet - Balay, Refik, Eğitim Fakültesinde Okuyan Öğretmen Adaylarının Ahlaki Değer Yönelimleri, 2014, Değerler Eğitimi Dergisi, 12(28), 7-45, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırma, betimsel-ilişkisel ve tarama modelinde bir çalışmadır. Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ahlaki değer yönelimlerini betimlemeyi ve çeşitli değişkenlere göre incelemeyi amaçlayan bu araştırma, Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde İlköğretim Sınıf Öğretmenliği, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, Güzel Sanatlar Resim-İş ve Müzik Öğretmenliği programlarında okuyan 242 öğrenci/öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğretmen adaylarının ahlaki değer yönelimlerini belirlemek amacıyla Balay (2011) tarafından geliştirilen Moral Erdemler Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada ölçek yoluyla elde edilen verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi betimsel istatistikler yanında, öğretmen adaylarının ahlaki değer yönelimlerinin çeşitli değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğini tespit amacıyla ikili gruplar için t-testi, ikiden fazla gruplar için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bu testlere ilişkin varsayımların karşılanmaması durumunda bunların parametrik olmayan karşılıkları olarak Mann Whitney-U testi ile Kruskal Wallis H testine başvurulmuştur. Normal dağılım koşullarının sağlandığı parametrik testlerde ise farkın kaynağını bulmak amacıyla Tukey's HSD testi kullanılmıştır. Analizlerde Alfa=.05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. Araştırma sonunda öğretmen adaylarının ahlaki değer yönelimlerinin saygı, adalet ve sadakat boyutlarında düşük; cesaret, dürüstlük, zarafet ve güven boyutlarında ise orta düzeyde olduğu görülmüştür.

- Altun, Rıza, Fen Lisesi ve İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri (Samsun Örneği), 2015, Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 3(2), 195-224, Tokat, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, Samsun ilinde, Fen Lisesi ve Anadolu/İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin değer yönelimleri araştırma konusu yapılmıştır. Bu kapsamda 9.,10.,11. ve 12. sınıfta 177 kadın, 154 erkek olmak üzere toplam 311 öğrenciye cinsiyet, sınıf, okul türü ve yaşadıkları yer değişkenleri açısından değer yönelimlerini tespit etmek amacı ile uluslararası geçerliliğe sahip Schwartz Değerler Ölçeği (SDÖ) uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin cinsiyet açısından güvenlik, başarı, geleneksellik, uyum, evrensellik, öz yönelim, uyarılma ve hazcılık alt boyutları puanları arasında anlamlı bir fark görülmez iken, güç değerinde erkekler, yardımseverlik değerinde ise kız öğrenciler lehine bir farklılık görülmektedir. Öğrenim gördükleri okul türü değişkenine göre güç, başarı, hazcılık, uyarılma, evrensellik, yardımseverlik ve uyum değerleri açısından anlamlı bir fark olmadığı ancak öz-yönelim ve geleneksellik değerleri açısından anlamlı farkın olduğu, bu farkında öz-yönelim değerinde Fen Lisesi lehine, geleneksellikte ise Anadolu/İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin lehine olduğu tespit edilmiştir. Sınıf değişkenine göre değerlere yönelim boyutları, başarı, hazcılık, uyarılma, öz-denetim, evrensellik, yardımseverlik, geleneksellik, uyum ve güvenlik değer puanlarında fark görülmez iken, güç alt boyutu puan değerleri puanlarında istatistiksel anlamda anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu fark 12. sınıfta belirgin şekilde ortaya çıkmıştır. Yaşadıkları yer değişkenine göre değerleri algılama düzeylerinden, güç, uyarılma, evrensellik, geleneksellik ve uyum alt boyutları puan değerleri açısından aralarında istatistiksel anlamda anlamlı fark görülmez iken, başarı, hazcılık, öz-yönelim, yardımseverlik ve uyum değerleri arasında fark görülmektedir. Araştırmamızdan elde edilen sonuçlar, değer yönelimleri açısından daha önce bu konuda yapılmış olan araştırmaların bulgularıyla mukayeseli olarak tartışılmıştır.

- Toklu, Gülüzar-Acuner, Hacı Yusuf-Kızılgöç, Muhammed, İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık-Değer İlişkisi (Rize Örneği), 2015, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (8), 43-84, Rize, Pdf.

Özet: İnsanın varlık yapısının ve manevi dünyasının anlaşılmasında ve açıklanmasında değerler büyük bir öneme sahiptir. Özellikle değer kaybının yaşandığı günümüz dünyasında, gençlerin değer algısını belirlemek, hangi değerlerin hayatlarına yön verdiğini tespit etmek oldukça önemlidir. Buna binaen, Rize, RTEÜ İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin değer yönelimlerinin tespiti ve bazı demografik değişkenlerin değerler üzerinde etkisi olup olmadığı belirlenmeye çalışıldı. Araştırmamızda öncelikle ölçme araçlarının iç tutarlık analizi sonuçları aktarılacak. Ardından demografik değişkenlerle değer ve dindarlık yönelimlerine ait bulgular ve yorumlar aktarılacaktır. Daha sonra dindarlık ve değer alt boyutları arasındaki ilişkilerle ilgili bulgulara yer verilecektir.

- Şen, Gamze-Dağ, İhsan, Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması, Geçerlilik ve Güvenilirliğinin Üniversite Öğrencilerinde Sınanması, 2016, Anadolu Psikiyatri Dergisi, (17 Ek: 1), 100-107, Sivas, Pdf.

Özet: Amaç: Bu araştırmada, davranışın kaynağını kişi içi süreçler ve tercihlerin yanında dış baskı ve zorlama algısına yönelik olarak değerlendirebilen Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçeğinin (GNYÖ) Türkiye'de bir üniversite örnekleminde uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Yöntem: Bu amaca uygun olarak önce GNYÖ'nün Türkçeye çevirisi beş uzman yargıcının katılımıyla yapılmıştır. Yargıcıların görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenen ölçek Hacettepe Üniversitesi'nde

çeşitli bölümlerde öğrenim gören 363 (239 kız, %66.6; 124 erkek, %33.4) katılımcıya uygulanmıştır. Ölçek test-tekrar test güvenilirliği için 51 kişiden oluşan psikoloji bölümü öğrencilerine üç hafta ara ile tekrar uygulanmıştır. Bulgular: Madde analizi, Pearson korelasyonu ve faktör analizi teknikleriyle yapılan analizler sonucunda, ölçeğin son formu elde edilmiştir. GNYÖ'nün özgün formundan farklı olarak her kişilik yönelimini eşit oranda temsil eden 51 madde yerine, ikisi tersine puanlanan 40 madde olarak uygulanmasına karar verilmiştir. Bu son haliyle GNYÖ'nün iç tutarlılık katsayısı 0.81'dir. Geçerlilik sınaması için kullanılan diğer ölçeklerle (Kontrol Odağı Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri) korelasyonları 0.10-0.39 arasında, düşük düzeyde ancak kavramsal ilişkileri anlamlı olarak yansıtan değerlerde bulunmuştur. GNYÖ'nün ve alt ölçeklerinin tekrar ölçümle korelasyonu 0.71-0.86 arasında değişmektedir. Sonuç: GNYÖ'nün görece yalın yapıda çıkan faktör örüntüleriyle, üniversite örnekleminde güvenli ve uygulanması kolay, kültürümüze uygun bir araç olduğu görülmüştür.

- Kiran, Özgür-Gül, Seyfullah, Lise Öğrencilerinin Değer Yönelimlerinin Schwartz Değerler Ölçeği Açısından İncelenmesi, 2016, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(47), 487-495, Pdf.

Özet: Bir toplumda yaşayan tüm bireylerin o toplumun toplumsal değerlerini aynı düzeyde önemsemeleri mümkün değildir. Bireylerin değer sistemlerinin oluşumu, yaşamlarının ilk yıllarından başlayarak öncelikle aile daha sonra çevre, eğitim, inanış, medya araçları gibi önemli bir takım etkenler tarafından belirlenir. Bireylerin yaşadıkları ailenin çekirdek ya da geleneksel olması, yine parçalanmış ya da sağlıklı olması, yetiştikleri sosyo-kültürel ve ekonomik çevrenin kırsal ya da kent ortamı olması tüm bu değerlerin benimsenmesi sürecinde etkilidir. Bu çalışmada lise öğrencilerinin davranışlarına yön veren değerler, "Schwartz Değerler Ölçeği" kullanılarak incelenmiştir. Araştırmamız günümüz ortaöğretim gençlerinin sahip oldukları değer yönelimlerinin tespit edilmesi ve bu anlamda değerlerin gelecekte seyredeceği yönü belirlemesi bakımından da işlevsel bir öneme sahip olacaktır. Yine araştırmadan elde edilecek sonuçlara göre değerleri korumanın ve sürdürmenin toplumsal açıdan ne derece önemli olduğunun ortaya konması hedeflenmektedir. Araştırmada bireysel değer sistemi üzerinde önemli etkileri olduğunu düşündüğümüz cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve yaşanan yer, bağımsız değişkenler olarak belirlenmiştir. Araştırmada bir anket formu ve bir de S. Schwartz tarafından geliştirilerek birçok ülkede de uygulanmış olan 57 maddelik, "Schwartz Değerler Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler SPSS 20 paket programında çözümlenerek tablolar halinde sunulmuştur.

- Sesli, Çiğdem - Başaran, Semra Demir, Ortaöğretim Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Özerklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, 2016, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(34), 238-258, Antakya, Pdf.

Özet: Bu çalışma ortaöğretim öğrencilerinin değer yönelimleri ile özerklik düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kayseri il merkezindeki Anadolu ve Meslek Liselerinin 2012-2013 yılında 9 ve 12. sınıftaki 431 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma verileri Portre Değerler Ölçeği ve Ergen Özerklik Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin evrenselcilik ve öz yönelim değerlerinin daha çok, geleneksellik ve uyma değerlerinin daha az benimsendiği tespit edilmiştir. Ayrıca davranışsal özerklik düzeylerinin duygusal özerklik düzeylerinden daha yüksek olduğu, değer yönelimlerinin cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılık gösterdiği, özerklik düzeyleri ile iyilikseverlik, Geleneksellik-Uyma ve Güvenlik değerleri ile hem Davranışsal hem de Duygusal özerklik arasında ve Güç, Başarı, Uyarılım, Öz yönelim ve Evrenselcilik değerleri ile Davranışsal Özerklik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

- Acar, Hakan - Akar, Mürüvvet - Acar, Yüksel Baykara, Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Değer Yönelimleri, 2016, Kastamonu Eğitim Dergisi, 24(1), 97-118, Kastamonu.

Özet: Çalışmanın amacı sosyal hizmet öğrencilerinin değer yönelimlerinin belirlenmesidir. Çalışmada Türkiye'deki yedi üniversitenin sosyal hizmet bölümlerinde öğrenim gören 318 öğrenciye ulaşılmıştır. Veriler "Kişisel Bilgi Formu" ve "Schwartz Değerler Ölçeği" aracılığıyla toplanmıştır. Öğrencilerin değer boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet, en uzun süre yaşanan yer, gelir durumu, anne ve babanın eğitim düzeyi, lise türü, sosyal hizmet bölümünü tercih nedeni gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı, t testi, tek yönlü varyans analizi ve LSD testleri kullanılarak araştırılmıştır. Araştırma sonuçları öğrencilerin cinsiyet, en uzun yaşadığı yer, gelir durumu, anne ve babanın eğitim durumu, mezun olduğu lise türü ve sosyal hizmet bölümünü tercih nedeni ile değer tipleri arasında anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir.

- Kıran, Özgür, Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri (OMÜ Örneği), 2016, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(43), 1266-1274, Pdf.

Özet: The values to bedecisivein term so finclusion and social relations on the basis of human behavior for individual sand society hasan important place. Values give meaning to ensure the people's life and shows them the way. The values are relative and can therefore vary according to the society and time. Moreover, difference scan be seen in the values that guide the behavior of individuals living under the same roof. This study aimed to determine which of the current value of that university youth and that these values have been demonstrated to be effective in giving direction to what extent their behavior. Research was carried out with 792 students from On dokuz Mayıs University. The values caleused in research in the international value of the Schwartz Value Scale was administered. Accordingly, the most important in terms of giving direction to behavior among university students (universalismand benevolence consisting oflowervalue size) then given to selftranscendence values (tradition, securityandcofirmconsisting oflowervalue size) has been determined that complimented the conservative values. Young people between the value type is the least important (consisting of self-orientation and warned bought value size) was found to be the aperture type of innovation.

- Aşlamacı, İbrahim, Üniversite Öğrencilerinin Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmetlerine Yönelim Durumları: İnönü Üniversitesi Örneği, 2016, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(6), 1563-1582, İstanbul, Pdf.

Özet: Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye'de din hizmetleri ve yaygın din eğitimi sunan tek resmi kurumdur. Bir devlet kurumu olarak diğer dini gruplardan farklı olarak üyelik, bağlılık, mensubiyet istemeyen Diyanetin hizmetlerine yönelim daha çok ona duyulan güven ve memnuniyet ile ilgili bir husustur. Bu nedenle bu kuruma duyulan güven ve memnuniyet düzeyinin farklı örneklemelerde bilimsel olarak tespit edilmesi, bu kurumun hizmet planlamalarına katkı sunması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin Diyanet hizmetlerine yönelim düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 öğretim yılında İnönü Üniversitesi'nde 5 farklı fakültede lisans eğitimi alan toplam 302 öğrenci oluşturmuştur. Karşılaştırmalı ilişkisel tarama modelinde yürütülen araştırmada veri toplama aracı olarak Onay tarafından geliştirilen Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmetlerine Yönelim Ölçeği (DİBYÖ) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin diyanet hizmetlerine yönelim düzeylerinin cinsiyet, fakülte, mezun olunan lise ve okul dışı din eğitimi alma durumu değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir.

- Erol, Haticeül Kübra - Özcan, Zeynep, Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık-Değer İlişkisi (Karabük Örneği), 2017, Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 6(4), 913-947, Karabük, Pdf.

Özet: Değerler sosyal bilimcilerin son dönemlerde üzerinde yoğunlaştığı konulardan birisi olarak dikkat çekmektedir. İnsan davranışlarını açıklamada özel bir öneme sahip olan değerler, bu araştırmanın da konusudur. Araştırmanın temel amacı, Karabük Üniversitesi örneği üzerinden yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmektedir olan öğrencilerin değer tercih yönelimlerini ortaya koyarak, dindarlık-değer ilişkisi ve değer yönelimleri ile demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırmada hazır bilgiden yararlanma tekniğinin yanı sıra ilişkisel tarama yöntemine uygun olarak anket tekniği kullanılmıştır. Karabük Üniversitesi'nin değişik bölümlerinde öğrenim görmektedir olan 300 kişilik bir örneklem grubuna uygulanan araştırmada kişisel bilgi anketinin yanı sıra Schwartz Değerler Ölçeği ve Dinin Etkisini Hissetme Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin değer yönelimlerinin genel olarak toplum merkezli değerler yönünde olduğu, birey merkezli değerlere ise daha az önem atfedildiği görülmektedir. Dinin Etkisini Hissetme ve değerler arasındaki ilişkiye bakıldığında ise Muhafazakârlık değerleriyle pozitif, Yeniliğe Açıklık değerleriyle ise negatif yönde anlamlı ilişkilerin bulunduğu tespit edilmiştir. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Kendini Aşma ve Muhafazakârlık değer gruplarında daha fazla puan aldığı görülen araştırmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran toplum merkezli değerlere daha fazla önem atfettikleri görülmüştür. Ayrıca değerler ve demografik değişkenler arasındaki ilişki açısından dikkat çeken diğer bir husus da annesi ilkökul mezunu olan ve köyde yaşayan öğrencilerin dindarlık değerine atfettikleri önemin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu yönündedir.

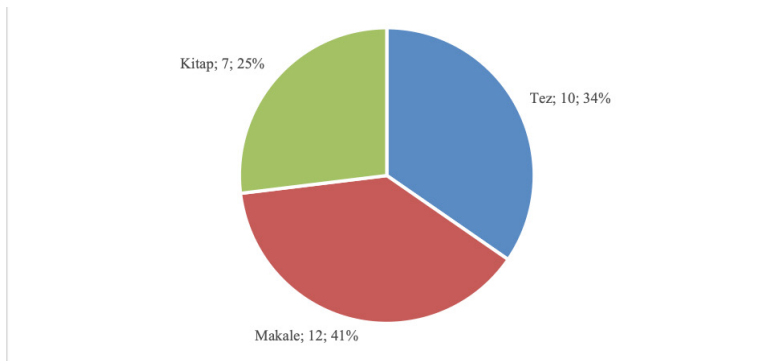
Kitaplar

- Aslantürk, Zeki, 21. *Yüzyılda Din Olgusu ve Türk Gençlerinin Dine Karşı Eğilimleri*, 1984,-, Bolu.

2.8.3. “Dini - Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun” Teması

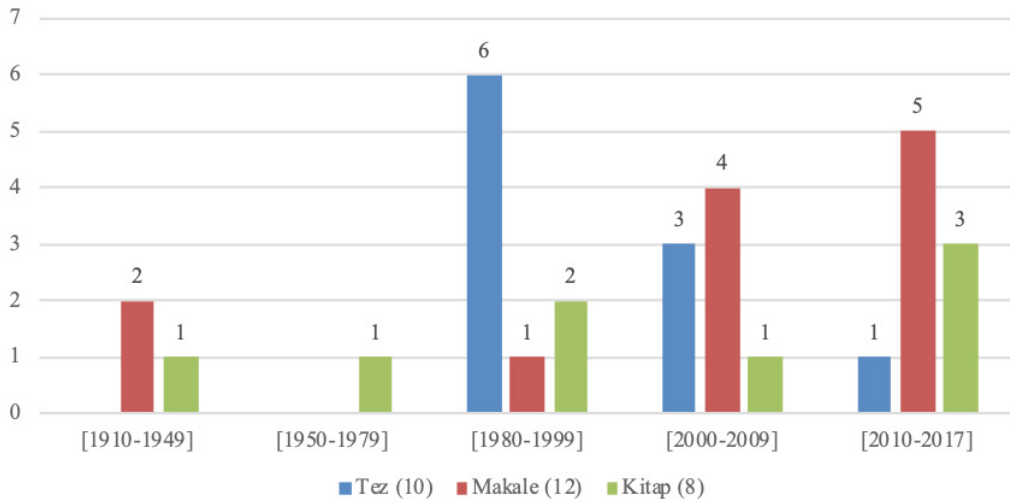
Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu olarak hazırlanan eserlerden yirmi altı (26) tanesi “Dini - Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun” temasında tasnif edilmiştir. Tematik dağılımda nispeten daha az eseri içeren alt temalardan biri olan “Dini - Ahlaki Yaşam, Şüphe, Sorun” temasında eserler, türlerine göre on (10) tez, on iki (12) makale ve yedi (7) kitap olarak ayrılmıştır. Bu dağılıma göre “Dini - Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun” teması, tez, makale ve kitap türlerinin sayısal açıdan en dengeli dağıldığı alt tema olduğu söylenebilir.

Tablo 21: “Dini – Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun” Teması (29)

Bu tema altında tasnif edilen eserlerin dönemsel dağılımı ise aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir. Buna göre ilk tez ulaşılan [1980-1999] dönem, aynı zamanda en çok tez çalışmasının yapıldığı dönem olmuştur (6 tez). Bu dönemden sonra ise periyodik bir azalış söz konusudur. Nitekim [2000-2009] döneminde hazırlanan üç (3) tezdten sonra bu temaya ilişkin herhangi bir tez çalışmasına rastlanamamıştır. Bu anlamda “Dini - Ahlaki Yaşam, Şüphe, Sorun” temasındaki ilk tez çalışması 1986 yılında hazırlanan ve yazarı tespit edilemeyen “*Ergenlik Çağındaki Gençlerin Dini Şüphe ve Tereddütleri*” isimli çalışma iken, son tez çalışması Elçi’nin (2016) “*Çokkültürlü Seküler Toplumda Türk Genç Yetişkin Kadınların Dini Sosyalleşmeleri (Amsterdam Örneği)*” isimli çalışması olmuştur.

Tablo 22: “Dini – Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun” Temasında Dönemsel Dağılım

Makaleler açısından bakıldığında son yıllarda temaya ilişkin eserlerin arttığı görülmektedir. Her ne kadar [1910-1949] döneminde temaya ilişkin iki (2) makale bulunsun da devam eden süreçte 2000’li yıllara kadar yalnızca bir (1) makaleye erişilebilmiştir (Bknz: Hökelekli, 1988). 2000’li dönemle birlikte makale çalışmalarında görülen artışı takiben son 7 yıllık dönem, en çok makalenin üretildiği dönem olmuştur (5 makale).

Kitap türü incelendiğinde ise kitapların her dönemde üretilmiş olan tek eser türü olduğu dikkat çekmektedir. Buna ilişkin, dönemsel olarak dağılımda belirgin bir eğilimin olduğunu söyleyememekle birlikte dikkat çeken bir nokta [1950-1979] döneminde temaya ilişkin yalnızca kitap türünde esere rastlanmış olmasıdır (Bknz: Serdaroğlu, 1975). Ek olarak [2010-2017] dönemiyle birlikte bu temada üretilen kitapların arttığı söylenebilmektedir.

Çalışmaların içeriğine yönelik bakıldığında dini şüphe/tereddüt, dini sorun/kriz, dini yaşam, inanç sorunları ve ahlaki sorunlar gibi konuların öne çıktığı görülmektedir. Dini şüphe/tereddüt konusuna ilişkin olarak daha çok tez ve makale türünde eserler olduğu görülürken bu eserlerin daha çok eski tarihli olması dikkat çekicidir. Bu anlamda yazarı belirlenemeyen 1986 tarihli “*Ergenlik Çağındaki Gençlerin Dini Şüphe ve Tereddütleri*” ismindeki çalışmayla Bahadır’ın (1994) “*Ergenlik Dönemindeki Dini Şüphe ve Tereddütleri*” isimli çalışması bu konudaki tez çalışmalarına

örnek verilebilirken, Hökelekli'nin (1988) "Ergenlik Döneminde Dini Şüpheler" isimli çalışması, Bahadır ve Hökelekli'nin (2006) "Ergenlik Döneminde Dini Şüphe ve Tereddütler" adlı çalışması ve Osmani'nin (2015) "Kalkandelen'de Yaşayan Gençlerde Dini Şüphelerin Kaynakları ve Etkileri" eseri konuya ilişkin makale türünde verilmiş eserlerdir. Dini şüphe/tereddüt temalı çalışmaların genelinde ergenlik dönemine ilişkin vurgu dikkat çekicidir. Bu konuya ilişkin tek kitap olan Zapsu'nun (1946) "16 Yaşındaki Oğlum Pertev'in Din Sorguları" isimli eseri de yine ergenlik dönemindeki bir bireyi konu alan bir eser olarak göze çarpmaktadır.

Dini yaşam konusuna ilişkin verilen eserlere bakıldığında ise dini şüphe/tereddüt konusunun tersine üniversite öğrencilerine ilişkin çalışmaların öne çıktığı görülmektedir. Bu anlamda Arıcı (1995) Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye gelen öğrenciler üzerinden çevre değişimi ve dini yaşam arasındaki ilişkiyi çalışırken Şahin (1999) ve Şahin (2001) farklı fakültelerde okuyan üniversite öğrencilerinin dini yaşamlarını karşılaştırmalı biçimde incelemiştir. Diğer yandan Küçükali (1996) ise 13-17 yaş grubundaki yetiştirme yurdu gençlerinin dini yaşamlarına bakarken; Yapıcı (2012) diğerlerinden farklı olarak modernleşme-sekülerleşme sürecinde Türk gençlerinin dini yaşamını meta-analizi yöntemiyle incelemiştir.

Genel olarak dini ve ahlaki sorunların tartışıldığı eserlere bakıldığında da buna ilişkin eserlerin çeşitli dönemlerde verildiği görülmektedir. Kazmaz (1943) "Gençlikte Ahlak Buhranı" çalışmasıyla bu konudaki ilk eseri vermişken; Şen (1995), Ulvan (1996), Baran (2000), Esmeli (2002), Kula (2003), Balaban (2008) ve Bayraktar (2009) devam eden süreçte çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaları arasında, Bayraktar (2009) Kur'an kurslarına devam ergenlik dönemi öğrencilerinin sorunlarını; Baran (2000) üniversite dönemi öğrencilerinin inanç problemlerini araştırmıştır. Dikkat çeken diğer çalışmalarda ise Ulvan (1996) Müslüman gençliğin önündeki engelleri şeytan, nefis, kültürel emperyalizm, batıcılık, ümitsizlik gibi kavramlarla açıklarken, Esmeli (2002) gençlerde ve genç yetişkinlerdeki ahlaki sorunları psikososyal açıdan incelemiştir.

"Dini – Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun" Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- *Ergenlik Çağındaki Gençlerin Dini Şüphe ve Tereddütleri*, 1986, Yüksek Lisans, Uludağ Üniversitesi.
- Bahadır, Abdülkerim, *Ergenlik Dönemindeki Dini Şüphe ve Tereddütler*, 1994, Yüksek Lisans, 208s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Uludağ Üniversitesi, Pdf.
- Arıcı, Hasan Basri, *Çevre Değişmesi ile Dini Hayat Arasındaki İlişkiler (Türk Cumhuriyetleri'nden Türkiye'ye Gelen Öğrenciler Örneği)*, 1995, Yüksek Lisans, 162s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, Pdf.
- Şen, Süleyman Zihni, *Kur'an Kursu Öğrenci ve Öğreticilerinin Beklenti ve Sorunları*, 1995, Yüksek Lisans, 105s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uludağ Üniversitesi, Pdf.
- Küçükali, Adnan, *Erzurum'da Orta Öğrenim Yurtlarında Barınan 13-17 Yaş Grubu Gençlerde Dini Yaşayış*, 1996, Yüksek Lisans, 87s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Ülke nüfusunun sayısal çoğunluğunu teşkil eden gençlerin büyük çoğunluğu orta öğrenime devam etmekte ve bunların bir kısmı yurtlarda barınmaktadır. Kişinin ilerki gelişim dönemlerinde pek fazla değişmeyen kanaat, inanç ve yaşayış biçimlerinin özellikle bu gelişim döneminde netleştiği dikkate alınarak 13-17 yaş grubu gençlerinin dini yaşayışı incelemeye değer önemli bir konu olarak görülmüştür. Bu nedenle Erzurum şehir merkezindeki orta öğrenim öğrenci yurtlarında barınan gençler üzerinde anket çalışması yapılarak sonuçlar değerlendirilmiştir. Bu araştırmada dini realitenin ilk defa şuurlu ve anlaşılır bir biçimde algılanıp, kabul edildiği dönemin, ergenlik çağı olduğu ortaya çıkarılmıştır. Gençlerin dine karşı duydukları ilgi ve ihtiyaç, uygun bir şekilde tatmin edildiğinde, onların dini yaşantılarında bir canlılık görülmektedir. Özellikle Erzurum bölgesinde yetişen ve öğrenci yurtlarında barınan gençlerin büyük çoğunluğunun, sosyo-kültürel ortamın da etkisi ile dini tutum ve davranışlar sergiledikleri açık şekilde görülmüştür.

- Şahin, Adem, *İlahiyat, Tıp ve Mühendislik Fakültelerinde Okuyan Öğrencilerde Dini Hayatın Boyutları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, 1999, Doktora, 153s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı farklı alanlarda öğrenim gören üniversite öğrencilerini dinî hayat ve boyutları açısından karşılaştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle, dindarlık ve dindarlığın boyutları ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiler, daha sonra tesbit edilen bu ilişkilerin öğrenim alanları açısından nasıl gerçekleştiği ele alınmıştır. Araştırmanın örneklem grubu, Selçuk Üniversitesine bağlı İlahiyat, Mühendislik, Tıp Fakülteleri ile Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji ve Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümlerinin bütün sınıflarından tesadüfî örneklem yöntemiyle seçilmiş 898 öğrenciden oluşturulmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden bir grup öğretim üyesinin geliştirdiği Dinî Hayat Ölçeği kullanılmıştır.

- Baran, İrmak, *İnönü Üniversitesi Gençliğinin İnanç Sorunları*, 2000, Yüksek Lisans, 250s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, İnönü Üniversitesi, Pdf.
- Esmeli, Abdülhamid, *18-30 Yaşlar Arası Genç Yetişkinlerde Görülen Ahlakî Sorunların Psiko-Sosyal Açısından Tablili (Sapanca Örneği)*, 2002, Yüksek Lisans, 162s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi.

Özet: Ülkemizde özellikle dinî açıdan görülen manevî yozlaşmanın son yıllarda büyük ölçüde artması gerçeğine binaen toplumdaki ahlâkî sorunların psiko-sosyal açıdan bilimsel veriler etrafında doğru olarak değerlendirilmesi, bu hususta alınacak önlem ve tatbik edilecek eğitim bakımından hayati bir önem arz etmektedir. Onun için bu çalışmada, toplumdaki ahlâkî sorunların psiko-sosyal yönden tahlili amaçlanmış ve bu çerçevede çeşitli analizlerde bulunulmuştur. Ancak bütün bir toplumu ve her yaş grubunu ele alarak böyle bir değerlendirme yapmak, çok sathî kalacağından toplumun belli bir kesiminin ve belli bir yaş grubunun ele alınıp derinlemesine incelenmesi tercih edilmiştir. Bu meyanda Sakarya'nın Sapanca ilçe halkı ve onların içinden de 18-30 yaş arası "genç yetişkin" tabir edilen kimseleri kapsayan bir araştırma ve değerlendirme yapılmıştır. Dört bölümden oluşan çalışmada, araştırmaya konu olan şahısların demografik özellikleri, ahlâkî ve dinî tutum ve davranışları incelenmiştir. Aralarındaki anlamlı ilişkiler ve farklılıklar araştırılıp gerekli analizler yapılmıştır. Gözlem, anket ve mülakat metodlarının kullanıldığı pratik ağırlıklı olan çalışma, aynı zamanda ahlâk ve ahlâkî çözümlemeyle ilgili teorik bir çerçeveye de sahiptir. Sonuç olarak; araştırma verilerinde, konusuna göre belli oranlarda bir ahlâkî çözülmenin yaşandığı; tezde ortaya konan problem ve varsayımların,

araştırma bulgularıyla paralellik arz ettiği ve desteklendiği görülmüştür. Gençlerle ilgilenebilmek için onların durumuna vakıf olmak gerektiği düşünüldüğünde, bu çalışma, tamamen olmasa da, onları tanıma ve tanıtmaya görevini yerine getirmektedir.

- Bayraktar, Neslihan, *Kur'an Kurslarında Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri*, 2009, Yüksek Lisans, 159s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Rize Üniversitesi, Pdf.

Özet: Kur'an Kurslarında Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları başlığını taşıyan bu çalışma Giriş ve Sonuç bölümleri dışında iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, araştırmanın problemi, amaç ve önemi, yöntemi, evren ve örnekleme, hipotezleri, sınırlılıkları ve konuyla ilgili daha önce yapılan çalışmalar dile getirilmiştir. Birinci bölümde, ergenlik dönemi gençlerin genel gelişim özellikleri ve dini gelişim özellikleri incelenmiştir. İkinci bölümde, araştırmada öğrencilerin öğrenim gördükleri Kur'an Kursları, öğrencilerin kurslar hakkındaki düşünceleri ve buralardan beklentileri ile ilgili elde edilen bulgular ele alınıp yorumlanmıştır. Sonuç bölümünde ise araştırma sonucunda elde edilen veriler ve neticeler değerlendirilmiş, tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

- Elçi, Kübra, *Çokkültürlü Seküler Toplumda Türk Genç Yetişkin Kadınların Dini Sosyalleşmeleri (Amsterdam Örneği)*, 2016, Yüksek Lisans, 125., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma ile çokkültürlü seküler bir toplumda yaşayan Türk Müslüman kadınların dini sosyalleşmelerini ve bu duruma konu olan etken faktörlerin araştırılarak örnekler, röportajlar, kaynaklar ışığında sunulması amaçlanmıştır. Toplumsallaşan çokkültürlü bir ortamda bireyin, sosyalleşmesine ve bunun özelinde olarak dini sosyalleşmesine, çeşitli demografik değişkenler (yaş, ikamet yeri, medeni durum, eğitim ve meslek düzeyi, aile tipi gibi) ve sosyal faktörler etki etmektedir. Bu sosyal faktörler, aile-yakın çevre, (dini) eğitim, toplumsal çevre ve kitle iletişim araçlarıdır. Konu, yetişkin bir bireyin dini sosyalleşmesi üzerinde etkili olan faktörlerin dereceleri ve sayılan demografik değişkenler ışığında araştırılmıştır. Bu bağlamda bir temel ve altı alt-hipotez olmak üzere, yedi hipotez oluşturulmuş, alan araştırması sonunda ve çalışma boyunca test edilmiştir. Araştırmanın evrenini, Hollanda'nın Amsterdam şehri ve çevre illerinde ikamet eden 20-35 yaş arası Türk genç yetişkin kadınlar oluşturmaktadır. Tesadüfi yöntemle seçilen 25 genç kadın üzerinde derin mülakat tekniği uygulanmıştır. Teorik çerçeve bilgileri yardımıyla analizi yapılmış, nitel ve yorumsamacı yaklaşım kullanılmıştır. Bu tekniklerle, göçmen aile kökenli olan Türk genç yetişkin kadınların, çokkültürlü ve seküler bir toplumda, gelişim süreçleri, dini yaşantıları, genç yetişkinlik tecrübeleri, (dini) sosyalleşme süreçleri ve bunlara etki eden sosyal faktörler araştırılmıştır. Bu veriler sonucunda hipotezler test edilmiş ve varılan sonuçlar bağlamında bir değerlendirme yapılmıştır. Bununla beraber çokkültürlü bir toplumun, genç yetişkin Müslümanın dini sosyalleşme sürecine katkısı veya etkisi de ortaya çıkarılmıştır. Bu katkı veya etki ise, 'özgürlük' ilkesini benimseyen çokkültürlü bir ortamda Müslümanların birbirine bağlanması ve dini sosyalleşme süreçlerini daha rahat ve 'başarılı' bir şekilde gerçekleştirmeleri olarak karşımıza çıkarılmıştır.

Makaleler

- Berberoğlu, R. Semha, *Açık Yazı ve Resimler Gençleri Nasıl Bozuyor*, 1924, Resimli Ay, (9), 35 - 37.
- Kazmaz, Süleyman, *Gençlikte Ahlâk Buhranı*, 1943, Kök Dergisi, (1), 5-9, Ankara.
- Hökelekli, Hayati, *Ergenlik Döneminde Dini Şüpheler*, 1988, MEB Din Öğretimi Dergisi, (14), 73-83.
- Kula, Mustafa Naci, Heyet, *Gençlerde İstirap Tecrübesine Bağlı Dini Krizle Başa Çıkmaya Yönelik Öneriler*, 2003, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi Kitabı II.* kitabı içinde, 103-133, Ensar Neşriyat, İstanbul, Pdf.
- Bahadır, Abdülkerim - Hökelekli, Hayati, *Ergenlik Döneminde Dini Şüphe ve Tereddütler*, 2006, *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi* kitabı içinde, DEM Yayınları, İstanbul.

Özet: “Ergenlik Döneminde Dini şüphe ve Tereddütler” başlıklı makale, gençlik özelliklerinden yola çıkarak şüphenin kaynakları üzerinde durmaktadır. Yazar, lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasının verilerini bu çerçevede değerlendirmektedir.

- Balaban, Ayfer, *Prof. Dr. İsmail Doğan ile Gençlik Dönemi, Dini-Ahlaki Sorunlar Üzerine*, 2008, Diyanet Dergisi, (210), 30-33, Ankara, Pdf.
- Yapıcı, Asım, *Modernleşme-Sekülerleşme Sürecinde Türk Gençliğinde Dini Hayat: Meta-Analitik Bir Değerlendirme*, 2012, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12(2), 1-40, Adana, Pdf.

Özet: Modernleşme-sekülerleşme sürecinde bireysel ve sosyal hayat başta olmak üzere pek çok alanda dinin konumu, değeri ve geleceğinin ne olacağı meselesi bilim çevrelerinde sürekli tartışma konusu edilmiştir. Bu tartışmaları üç temel görüş etrafında toplamak mümkündür: Birincisi klasik sekülerleşme teorisidir. Söz konusu teoriye göre sekülerleşme sürecinin sonunda din ya tamamen tarih sahnesinden silinecek ya da sosyal hayat ve siyasetten uzaklaşarak kendi asli yeri olan vicdanlara çekilecektir. İkincisi yeniden dindarlaşma teorisidir. Bu teoriye göre dinin yok olması ya da sadece vicdanî bir mesele halini alması diye bir durum söz konusu değildir. Din, modern dünyada daha güçlü bir şekilde hissedilir olmuştur. Üçüncüsü ise uzlaşımçı teoridir. Buna göre sekülerleşme dini, din ise sekülerleşmeyi etkilemiş, bu sebeple her ikisi kesin ve katı tutumlarını esneterek “bireysel dindarlık” adı verilen ortak bir noktada buluşmaya başlamıştır. Söz konusu her üç yaklaşımla ilgili pek çok örnek bulmak mümkündür. Bu çalışmada “Acaba Türkiye nasıl bir süreçten geçmektedir?” sorusuna “gençlerin dinî hayatlarının yönü ve yoğunluğu” açısından cevap aranmaktadır. Meta-analiz yöntemi kullanılmıştır. Veriler 1998-2008 yıllarıyla sınırlanmıştır. Gençlerin inanç düzeyini tespiti için 13792’ye ulaşan 28 çalışma; ibadet hayatını tespiti için 15253’e ulaşmış 28 çalışma; genel anlamda dindarlık düzeyini dindarlık ölçekleriyle analiz eden örneklem sayısı 8322’ye ulaşan 18 çalışma incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre Türk gençliğinin kurumsal dinle ilişkisi kuvvetli bir şekilde devam etmektedir. Bu sonuç sekülerleşme teorisinin özellikle katı yorumunun Türk gençliği açısından geçerli olmadığı, ılımlı yorumunun ise tadilata ihtiyaç duyduğu anlamına gelmektedir.

- Osmani, Medjit, *Kalkandelen’de Yaşayan Gençlerde Dini Şüphelerin Kaynakları ve Etkileri - (2)*, 2015, Balkan Araştırmaları Dergisi, 6(2), 67-108, Pdf.

Özet: Ergenlik dönemi, her yönden geçici bir kararsızlık dönemidir. Bu kararsızlığın doğmasına yol açan faktörlerin, kişinin bedeni ve ruhi gelişimiyle doğrudan ilgili olduğunu tesbit etmek mümkündür. Din ile ilgili şüphe, kararsızlık ve çatışmalar insan hayatında en çok bu dönemde kendisini gösterirler. Geleneksel dini kalıpları tenkit ve değerlendirmeye tabi tutarak şahsi bir din anlayışına ulaşma, genel olarak bu bunalımlı safhayı izler. Din psikolojisi üzerine olan bu araştırma, sosyo-psikolojik metot ve tekniklerden faydalanılarak hazırlanmış olup Makedonya’nın Kalkandelen şehrinde yaşayan Arnavut gençlerinin dini şüphelerinin kaynakları ve etkileri üzerinedir. Bu bağlamda makale, onları dini şüpheye götüren faktörler, dini şüphelerin kapsamı, dini şüpheye sebep olan konular, konuların ardındaki nedenler ve dini şüphelere karşı tercih edilen çözüm yolları ile elde edilen sonuçlar gibi boyutları içermektedir.

- Hamarta, Erdal - Baş, Veysel, *Üniversite Öğrencilerinde Değerler ve Yaşamın Anlamı Arasındaki İlişki*, 2015, Değerler Eğitimi Dergisi, 13(29), 369 - 391, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı değerlerin yaşamın anlamı üzerindeki etkisini belirlemek ve cinsiyete göre değerler ile yaşamın anlamının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubu Konya İl Merkezindeki farklı üniversitelerde öğrenim görmekte olan öğrenciler arasından seçilmiştir. Çalışma Grubu 589’u kız 321’i erkek olmak üzere toplam 910 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında “Dilmaç ve Arıcak Değerler Ölçeği” ve “Yaşamda Anlam Ölçeği (YAO)” kullanılmıştır. Verilerin analizinde pearson korelasyon katsayısı, çoklu regresyon analizi ve bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; değerler ile yaşamın anlamı arasında pozitif ve negatif yönlü farklı düzeylerde ilişkiler bulunmaktadır ve değerlerin yaşamın anlamının önemli bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Ayrıca değerlerin bir kısmı cinsiyete göre farklılık gösterirken bir kısmı farklılık göstermemektedir. Diğer yandan yaşamın anlamının cinsiyete göre farklılaşmadığı da anlaşılmıştır.

- Topuz, İlhan, *Yaşamın Anlamı ve Din: Gençler Üzerinde Bir Araştırma*, 2016, İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi, 1(4), 540-560, Kütahya, Pdf.

Özet: Literatürdeki verilere göre yaşamın anlamına ulaşmayı etkileyen en önemli faktör dindir. Bu araştırmanın temel amacı, yaşamın anlamı ve din arasındaki ilişkiyi, genç yetişkinlik dönemindeki bireyler üzerinde ampirik düzeyde incelemektir. Bu amaç kapsamında, araştırmanın verileri Süleyman Demirel Üniversitesi’ne devam eden 328 lisans öğrencisinden Yaşamın Anlamı Ölçeği, Dinî Şuur Ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılarak toplanmıştır. Toplanan veriler Çoklu Regresyon Analizi, Pearson Korelasyon Analizi ve t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, yaşamın mevcut anlamını açıklamada dinî şuur düzeylerinin (dinî bilinç, dinî değer ve dinî davranış boyutlarının) etkili olduğunu ve alınan din eğitiminin yaşamın anlamına ulaşmaya katkı sağladığını göstermektedir. Genç yetişkinlerde yaşamın mevcut anlamını açıklayan en önemli bağımsız değişken dinî şuur değişkenidir. Dinî bilinç, dinî değer ve dinî davranış puanları ile yaşamın mevcut anlamı puanları arasında anlamlı ve pozitif ilişkiler belirlenmiştir. Fakülte değişkeninin de yaşamın mevcut anlamına ulaşmayı açıklamada etkili olduğu anlaşılmaktadır. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin yaşamın mevcut anlamını diğer fakülte öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde hissettikleri anlaşılmaktadır. Analiz sonuçları ayrıca,

yaşamda aranan anlamı açıklamada dinî şuur düzeylerinin etkili olmadığını, bununla birlikte, yaşamda aranan anlam ile dinî bilinç düzeyi arasında negatif ve anlamlı ilişkilerin olduğunu göstermiştir. Dinî bilinç düzeyleri arttıkça, yaşamda yeni bir anlam arama ihtiyacının azaldığı belirlenmiştir. Sonuç olarak din, genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin yaşamın anlamına ulaşmalarına katkı sağlamakta ve bireyleri, normatif dinî bilgilere göre yaşamaya yönlendirmektedir.

Kitaplar

- Zapsu, Abdurrahim, *16 Yaşındaki Oğlum Pertev'in Din Sorguları*, 1942, 22s., Aydınlik Basımevi, İstanbul.
- Serdaroglu, M. Nihat, *Tamam mı? Gençliğin Yeni Sloganı*, 1975, 137s., Sebat Matbaası, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Günün gençliği, dünyanın gençliğine göre bir cevher ve kıymet olup, daha bilinçli, zeki ve uyanıktır. Ancak neden bunalım içindedir? Yazara göre bunun nedeni manâ eksikliğidir. Manâyı bilmeyenler, anlamsız bir yaşam içindedirler, yükümlülükleri yoktur. Kudretli olduklarını sanırlar, hem bilmezler, hemde bunun farkında değildirler. Bu anlayıştan yoksundurlar. Bunu gidermek ise tam bir kültürle, eğitimle mümkündür. Eğitim, yaşantının daha güzel daha iyi olması için bir ortam sağlanması yoludur. Yazar bu ortamı sağlamak için neler gerektiğini, İslâmiyet ile bağdaştırarak anlatmaktadır.

- Ulvan, Abdullah Nasih, *Müslüman Gençliğin Önündeki Engeller*, 1996, 282s., Risale, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Yazar bu eserinde müslüman gençlerin önüne çıkan engelleri ele almakta, şeytan, nefis, kültür emperyalizmi, ahlâkî çöküntü, batıcılık, İslâmî çalışmalardan ümit kesme gibi konuları işlemektedir

- Şahin, Adem, *Üniversite Öğrencilerinde Dini Hayat: Fakülteler Arası Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, 2001, İstanbul., Ofset Hazırlık, Konya.
- Şenlikoğlu, Emine, *Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar*, 2011, 342s., Mektup Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Yüzlerce soruya yüzlerce cevap verdik. Ve dedik ki, “Nedenler niçinler nedendir bilinmez. Bir şeyi inkar için “yok” diyebilmek yetmez.”

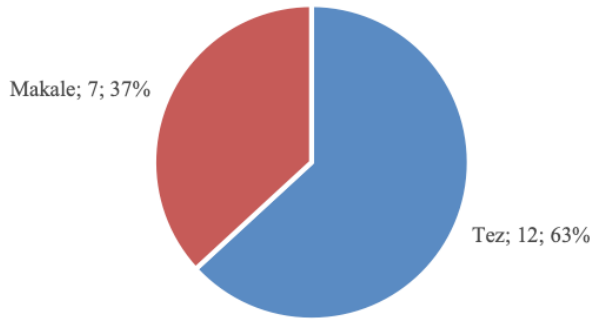
- *Gençlerin Gözüyle Türk Dünyasının Dini Meseleleri*, 2012, 114s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Yasa, Metin, *Gençlik ve Varoluş: Genç İnsanda Varoluşsal Bilinç Oluşturma Çabası*, 2017, 124s., Elis Yayınları, -.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu çalışmamızda, gençlik ve varoluş sorununun öz ve kavramlarının keşif noktasını, mitoloji, etik, felsefe, teoloji ve estetik alanları içinde değerlendirilebilecek kimi örneklerden hareketle belirlemeye çalıştık. Bize göre, etkin açıklayıcılar olarak görülmesi koşuluyla, bir yandan teolojik inanç ve etik değer gencin kalbine yerleştirilmesi, öte yandan mitolojik veri, felsefi düşünce ve estetik duygunun gencin aklında hak ettiği yeri alması gerekir. Çünkü mitolojik veri, etik değer, felsefi düşünce, teolojik inanç ve estetik duygu, sıradan değil, aksine dönüştürücü ve yönlendirici gücü olan kavramlardır. Doğrusu, çalışmamızda atıfta bulunduğumuz alanlar ile gençlik ve varoluş sorunu arasındaki ilişki, şiirsel imaj halinde, şöylece ifade edilebilir: Mitolojiye yakın Çoğu şeyden de sakın Felsefeyi anla, koş Akıl ile yürü, koş Etik değerlere bak Gençlik için ol kapak Teolojiye uzak Her veri olur tuzak Estetik duyguyu al Türlü çirkinliği sal.

2.8.4. “Dini - Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” Teması

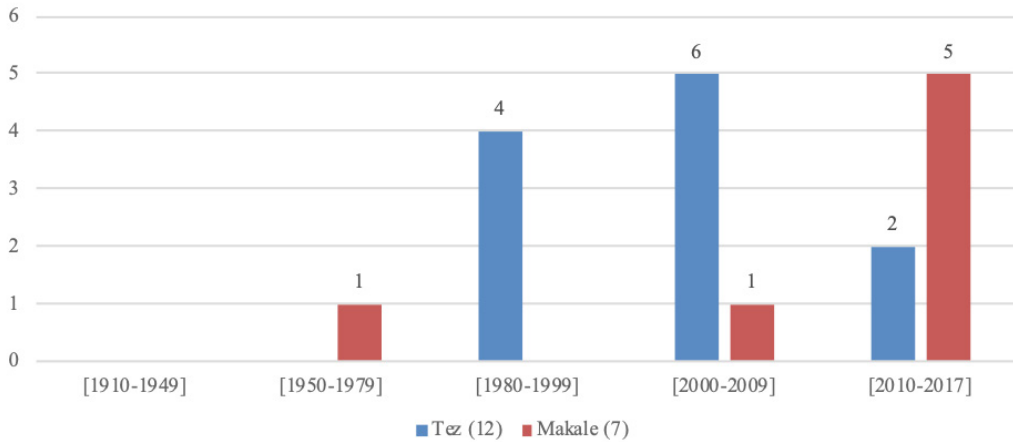
Gençlik ve din, değer ve ahlak temalı eserler arasında en az eser sayısını içeren alt tema, on dokuz (19) eserle “Dini - Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” teması olmuştur. Toplamda on iki (12) tez ve yedi (7) makalenin üretildiği bu temada henüz hiç kitap türünde esere rastlanmamıştır. Bunun yanında “Dini - Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” teması toplam dağılımda en fazla üretilen türün tez olduğu tek kategori olmuştur.

Tablo 23: “Dini - Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” Teması (19)

“Dini - Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” temasında üretilen eserlerin dönemsel dağılımına bakıldığında [1980-1999] dönemindeki tez çalışmalarıyla birlikte yayın sayısında artış olduğu görülmektedir. Nitekim bu dönemden önce konuya ilişkin yalnızca makale türünde eser yayınlanmıştır (Unat, 1965). Genel olarak tez çalışmalarının arttığı [1980-1999] dönemiyle birlikte bu alanda ilk akademik üretimin başladığı görülmektedir. Bu dönemde üretilen dört (4) tez çalışmasını takiben [2000-2009] döneminde altı (6), [2010-2017] döneminde iki (2) eser verilmiştir. Özellikle son dönemde bir önceki döneme göre tez sayısının azalması ve makale sayısının artmasıyla birlikte alandaki eğilimin makale türüne kaydığı görülmektedir.

Tablo 24: “Dini – Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” Temasında Dönemsel Dağılım

“Dini - Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” alt temasında çalışılan konulara bakıldığında özellikle ahlaki yargı ve değer yargıları çalışmalarının öne çıktığı görülmektedir. Ahlaki yargı konularındaki eserler arasında gençler arasında ahlaki yargı düzeyini ölçen ve bu ölçümleri karşılaştırmalı olarak yapan çalışmalar olduğu gibi, ahlaki yargının ebeveyn tutumu, eğitim, demografik faktörler, empati becerisi, kendini gerçekleştirme düzeyi gibi psikososyal faktörlerle ilişkisini tartışan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu anlamda Kaya (1993) ve Şengün (2006) genel ahlaki yargı ölçümünün yapıldığı çalışmalara örnek gösterilebilirken; Çiftçi (2001) ve Keskin (2013) ahlaki yargı becerilerinin Türkiye-Almanya ve Türkiye-İngiltere düzeyinde karşılaştırıldığı çalışmalar olmuştur. Çırak’ın (2006) “Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yetenekleri ve Ahlaki Yargı Yetenekleri ile Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması” adlı çalışması, Seydooğulları’nın (2008) “Demokratik ve Otoriter Ana Baba Tutumlarının Lisede Öğrenim Gören Öğrencilerin Ahlaki Yargı Yeteneğine Etkisi” adlı çalışması ve Gültekin’in (2008) “Psikoloji, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Sosyal Hizmet Öğrencilerinde Üniversite Eğitiminin Ahlaki Yargı Yeteneğine Etkisi” adlı çalışması ahlaki yargının psikososyal etkenlerle ilişkisini inceleyen tez çalışmaları olurken, Yüksel ve Arıdağ (2010) ve Koç ve ark. (2014) buna ilişkin üretilen makalelere örnek teşkil etmiştir. Bu çalışmalarda genellikle lise ve üniversite düzeyinde öğrencilerle çalışmalar yapıldığı dikkat çekmiştir. Bunlardan farklı olarak Bayer (2008), ergenlerde ahlaki yargı düzeyini ölçmek için yaptığı araştırmasını Çocuk Eğitim Evleri’nde kalan 45 ve Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda kalan 95 ergenle yapmıştır. Yine farklı bir grupta çalışma olarak Keskin’in (2013) ortaöğretim öğrencilerinin ahlaki yeterliliklerini Türkiye-İngiltere karşılaştırmalı olarak çalıştığı makalesi ilgi çekici bir diğer çalışmadır.

Değer yargılarının çalışıldığı eserlere bakıldığında da yine üniversite ve lise gruplarında yapılan çalışmalar dikkat çekmektedir. Bu çalışmalarda değer yargı düzeyini ölçen çalışmalarla birlikte, değer yargılarının sosyolojik analizi çalışmaları ve karşılaştırmalı çalışmalar yapılmıştır. Bu anlamda Ünal (1993) “Üniversite Öğrencilerinin Değer Yargılarının Sosyolojik Analizi” adlı tezinde üniversite öğrencilerinin yaşam hakkındaki tutum ve değerlerini sosyoekonomik koşullarla incelerken benzer konuyu Ulufer (1998) “Ankara’daki İki Lisenin Öğrencilerinin Tutum ve Değer Yargılarının Sosyolojik Analizi” isimli tez çalışmasında lise öğrencilerine yönelik çalışmıştır. Diğer yandan Oktay (1999) farklı orta öğretim okullarındaki kız öğrencilerinin değer yargılarını annelerin değer yargıları ile karşılaştırarak çalışmışken; Dişkaya (2016) Malatya ilinde 355 lise öğrencisiyle yaptığı çalışmayla öğrencilerin dini, ailevi ve sosyal değerleri belirlemeye çalışmıştır. Bunların yanında ilgi çekici bir diğer çalışmada Balaman (2016), dijital öykülemenin üniversite öğrencilerinin demokratik değerlerine etkilerini araştırmıştır.

“Dini - Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- Ünal, H. Belgin, *A Sociological Analyses of The Value Judgment of University Students (Üniversite Öğrencilerinin Değer Yargılarının Sosyolojik Analizi)*, 1993, Yüksek Lisans, 147s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin yaşam hakkındaki tutum ve değerlerinin belirlenmesidir, öğrencilerin düşünce ve değerleri sosyo-ekonomik koşullarıyla karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada veri toplamak için anket düzenlenmiştir. Anket iki bölümden oluşmuş olup; ilk bölümde öğrencilerin yaş, cinsiyet, üniversite, fakülte, bölüm, memleket ve ailelerine ilişkin bilgiler (bulundukları yer, eğitim, meslek ve gelir düzeyleri); ikinci bölümde ise sosyal yaşantının farklı yönlerine ilişkin değerler, düşünceler ve tavırlar hakkında sorular yer almaktadır. Örneklem, Ankara Üniversitesi, ODTÜ, Bilkent Üniversitesi ve Polis Akademisinden 434 kişiyi kapsamaktadır.

- Kaya, Mevlüt, *Bazı Kişisel Değişkenlere Göre Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Yargıları*, 1993, Doktora, 217s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı düzeyleri ile ilişkisi olabileceği düşünülen bazı kişisel değişkenler ele alınmış; bu değişkenlerin ahlaki yargı düzeyleri üzerinde etkili olup olmadığını belirlemek amacıyla 20 denence test edilmiştir. Araştırmanın örneklemini 1991-1992 öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı fakültelere devam eden ve seçkisiz (random) örnekleme yoluyla seçilen (432 kız, 643 erkek) 1075 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan, öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri, J. Rest (1979) tarafından geliştirilen "Ahlaki Yargılar Envanteri - Defining Issues Test (DIT)"in Türkçe formu ile ölçülmüştür. Araştırmanın bağımsız değişkenleri olarak; öğrencilerin uyum düzeyleri, Özgüven (1992) tarafından geliştirilen Hacettepe Kişilik Envanteri, benlik tasarımı düzeyleri ise Baymur (1968) tarafından geliştirilmiş olan Benlik Tasarımı Envanteri ve diğer bağımsız değişkenler araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Anketi ile elde edilmiştir. Anket ve Envanterler ile örnekleme giren öğrencilerden toplanan bilgilerin analizinde, tek-yönlü varyans analizi (F testi) ve t-testi teknikleri kullanılmıştır. 169 Bağımsız değişkenlere göre, öğrenci gruplarının ahlaki yargı puan ortalamaları arasındaki farkın önem kontrolünde en az.05 önem düzeyi benimsenmiştir. Denencelerle ilgili olarak çalışmada elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir: 1. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı fakültelere devam eden öğrencilerin ahlaki yargı düzeylerinin, geleneksel düzeyde olduğu görülmüştür. 2. Fakülteler bakımından, öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri arasındaki farkın önemli olmadığı anlaşılmıştır. 3. Sınıf düzeyi yükseldikçe, öğrencilerin ahlaki yargı düzeylerinin de yükseldiği görülmüştür. 4. Cinsiyete göre, kız öğrencilerin ahlaki yargı düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. 5. Üniversite öğrencilerinin yaşlarına göre, ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli bir fark görülememiştir. 6. Öğrencilerin mezun oldukları liselere göre ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli bir farkın olmadığı anlaşılmıştır. 7. Lise mezuniyet koluna göre, öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli bir fark bulunamamıştır. 8. Öğrencilerin akademik başarıları bakımından, ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli fark görülememiştir. 9. Zekâ düzeylerini algılayışlarına göre, öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli bir fark görülememiştir. 10. Kendi kavrama gücünü yüksek olarak algılayan öğrencilerin ahlaki yargı düzeylerinin, kavrama gücünü düşük algılayan öğrencilerin ahlaki yargı düzeylerine göre daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. 11. Hayatının çoğunu geçirdiği yerleşim yerine göre, öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli bir fark olmadığı anlaşılmıştır. 12. Anne-baba tutumlarına göre, öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli bir fark görülememiştir. 13. Anne-babalarının öğrenim düzeylerine göre, öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri arasında fark önemli bulunamamıştır. 14. Anne-babalarının meslekleri bakımından, öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli bir fark görülememiştir. 15. Ailede birlikte yaşadığı kişi sayısına göre, öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli bir fark görülememiştir. 16. Kardeş sayısına göre öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli bir fark bulunamamıştır. 17. Ailede çocuk doğum sırasına göre, öğrencilerin ahlaki

yargı düzeyleri arasında önemli bir fark görülememiştir. 18. Ailenin ekonomik durumuna göre öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli bir fark bulunamamıştır. 19. Benlik tasarımı düzeyi yükseldikçe, öğrencilerin ahlaki yargı düzeylerinin de yükseldiği görülmüştür. 20. Kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyleri yüksek olan öğrencilerin ahlaki yargı düzeylerinin, uyum düzeyleri düşük olan öğrencilerin ahlaki yargı düzeylerinden daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyi, cinsiyeti, kavrama gücü, benlik tasarımı düzeyi ve uyum düzeyi ile ahlaki yargıları arasında önemli ilişkilerin olduğu anlaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin ahlaki yargı düzeylerinin yükselebilmesi ve daha yeterli hale gelebilmesi amacı ile çeşitli öneriler yapılmıştır.

- Ulufer, Betül, *Sociological Analysis of The Attitudes and Value Judgements of Two High Schools in Ankara (Ankara'daki İki Lisenin Öğrencilerinin Tutum ve Değer Yargılarının Sosyolojik Analizi)*, 1998, Yüksek Lisans, 134s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, iki farklı lisenin öğrencilerinin yaşam hakkındaki tutum ve değer yargılarının karşılaştırılmasıdır. Öğrencilerin inanç, düşünce ve değerleri içinde bulundukları sosyo-ekonomik koşullarıyla karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada veri toplamak için anket düzenlenmiştir. Anket iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde öğrencilerin yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne-baba eğitimi ve mesleği, aile geliri ve cep harçlığı gibi demografik özelliklerine ilişkin sorular; ikinci bölümde ise öğrencilerin, sosyal hayat ve insanlar hakkındaki inanç, değer, düşünce ve tutumlarını araştıran sorular bulunmaktadır. Örneklem, biri özel diğeri devlet lisesi öğrencileri olmak üzere 600 kişiyi kapsamaktadır.

- Oktay, Berrin, *Kuşaklararası Karşılaştırma (Farklı Öğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Kız Öğrenciler ve Annelerin Değer Yargılarının Karşılaştırılması)*, 1999, Yüksek Lisans, 356s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi.
- Çiftçi, Nermin, *Almanya ve Türkiye'deki Türk Lise Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yeteneklerinin Karşılaştırılması*, 2001, Doktora, 224s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi.
- Yapıcı, Asım, *Gençlerde Dini Kalıp Yargılar (Sosyal Psikolojik Bir Araştırma)*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, Doktora, pdf.
- Çırak, Gönül Karakavak, *Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yetenekleri ve Ahlaki Yargı Yetenekleri ile Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması*, 2006, Yüksek Lisans, 174s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı yetenekleri, bunları etkileyen faktörler ve üniversite öğrencilerinin, ahlaki yargı yetenekleri ile kendini gerçekleştirme düzeyleri arasında fark olup olmadığı karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, İnönü Üniversitesi 2004-2005 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, Eğitim Fakültesi, İktisadi-İdari Bilimler Fakültesi ve Mühendislik Fakültesinin birinci ve dördüncü sınıflarına devam eden, oranlı küme örnekleme yöntemi ile seçilen ve ulaşılabilen 638 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan, ahlaki gelişim düzeyini ölçmek üzere Değerlerin Belirlenmesi Testi (Defining Issues Test-DIT) kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerden olan kendini gerçekleştirme düzeyinin belirlenmesi için, Kişisel Yönelim Envanteri (Personal Orientation Inventory) ve öğrencilerin, cinsiyeti, yaşı, fakülteleri, sınıf

düzeyleri, annelerinin öğrenim durumu, babalarının öğrenim durumu, mezun oldukları lise türü ve yaşadıkları yerleşim birimlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yeteneği Puanlarını etkileyen faktörler incelendiğinde, çeşitli faktörler arasından, annenin okuryazar veya ilkökul mezunu olması, Kendini Gerçekleştirme Puanında düşük kategoride bulunma ve erkeklerin Ahlaki Yargı Yeteneği Puanına göre geleneksel gruba girmede risk faktörleri olduğu bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin, Kişisel Yönelim Envanterinin, Zamanı İyi Kullanma ve Desteği İçten Alma Düzeyleri Alt Ölçekleri Puanlarına göre Ahlaki Yargı Yeteneği Puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu; birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin, Ahlaki Yargı Yeteneği Puanları arasında ise, anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur.

- Bayer, Fazilet, *Çocuk Eğitim Evleri ve Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Kalmakta Olan Ergenlerin Ahlaki Yargı Düzeylerinin İncelenmesi*, 2008, Yüksek Lisans, 131s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma Çocuk Eğitim Evlerinde kalmakta olan ergenler ile Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalmakta olan ergenlerin ahlaki yargı düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Adalet Bakanlığı'na bağlı Ankara, Elazığ ve İzmir İllerinde bulunan Çocuk Eğitim Evlerinde kalan 45 ve Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalmakta olan 95 olmak üzere toplam 135 ergen oluşturmaktadır. Araştırmada, ergenlerin ahlaki yargı düzeylerini ölçmek için Değerlerin Belirlenmesi Testi (DIT) ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmada, Çocuk Eğitim Evleri ve Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalmakta olan ergenlerin ahlaki evre puan sonuçlarına göre; evre 2 puanları, evre 3 Puanları, evre 5a puanları ve P düzeyi puanları arasında anlamlı farklılık görülmektedir ($p<0.05$). Çocuk eğitim evlerinde kalan ergenlerin evre 5a ve P düzeyi puanlarının daha yüksek olduğu, Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalan çocukların ise evre 2 ve evre 3 puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bütün evreler dikkate alındığında Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalan ergenlerin, alt ahlaki gelişim evrelerinde; Çocuk Eğitim Evinde kalan ergenlerin ise üst ahlaki gelişim evrelerinde daha yüksek puan aldıkları gözlenmektedir. Araştırmada, değişkenlerin yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, ergenlerin öğrenim süresi, suç türü, kurumda kalma süresi ve ailede sabıkalı birey olma durumu Çocuk Eğitim Evleri ve Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalmakta olan ergenlerin ahlaki yargı düzeyi üzerinde anlamlı farklılık yaratmadığı gözlenmiştir.

- Gültekin, Filiz, *Psikoloji, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Sosyal Hizmet Öğrencilerinde Üniversite Eğitiminin Ahlaki Yargı Yeteneğine Etkisi*, 2008, Yüksek Lisans, 94s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Disiplinlerarası Sosyal Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, psikoloji, psikolojik danışma ve rehberlik, sosyal hizmetler bölümlerinde eğitim görmekte olan üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı yeteneklerinin, sosyodemografik değişkenler, bölüm ve eğitimde bulundukları aşama açısından incelenmesidir. Çalışma Hacettepe Üniversitesi Psikoloji, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Sosyal Hizmet Bölümlerinde 2006-2007 öğretim yılında eğitim gören birinci ve dördüncü sınıflar üzerinde yapılmıştır. Araştırmada ahlaki yargı yeteneğinin ölçülmesi için Lind (1977) tarafından geliştirilen ve Çiftçi (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Ahlaki Yargı Testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin

bilgiler araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ile belirlenmiştir. Verilerin analizinde ikili karşılaştırmalarda bağımsız gruplar için t testi; çoklu karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. F değerinin anlamlı olduğu durumlarda post-hoc test olarak LSD kullanılmıştır. Araştırmada hata payı .05 olarak alınmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin ahlaki yargı yeteneği puanları cinsiyet, bölüm, sınıf, yaş, yaşamın çoğunun geçirildiği yer, annenin eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılaşmamaktadır. Babaları üniversite eğitimi almış öğrencilerde ahlaki yargı yeteneği puanları diğer gruplara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Araştırma bulguları, konu ile ilgili daha önce yapılmış araştırmaların bulgularıyla birlikte tartışılıp yorumlanmıştır. Bu bulgular doğrultusunda ahlak gelişimine ve daha sonra yapılacak araştırmalara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

- Dişkaya, Mahmut, *Lise Gençliği Değer Yargıları: Malatya Lisesi Örneği*, 2016, Yüksek Lisans, 179s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Pdf.

Özet: Değer kavramı yüzyıllar boyunca üzerinde konuşulan konular arasında yer almış, felsefi tartışmalara konu olmuş, kişilerin yargılarıyla, toplumların yaşamlarıyla, ahlâkî ilkeler ve inançlarıyla ilişkilendirilmiş, farklı şekillerde tarif edilmiş, fakat üzerinde uzlaşılmış bir tarifi yapılamamıştır. Değer, bireylerin kişisel ve toplumsal olarak neye ne zaman ne kadar önem verdikleri ile ilgili bir kavramdır. Toplumun sürekliliği, düzeni, emniyeti, mutluluğu, barış içinde yaşaması, eşitlik, adalet, özgürlük, sevgi, saygı çerçevesinde mutlu bireyler ve aileler oluşturması, değerler sisteminin toplum tarafından içselleştirilmesiyle alakalıdır. “Lise Gençliğinin Değer Yargıları: Malatya Lisesi Örneği” adlı bu çalışma Malatya merkezinde bulunan bünyesinde Anadolu ve Genel Lise öğrencisini barındıran Malatya Lisesi’nde 200’ü kız, 155’i erkek olmak üzere toplam 355 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Küme örneklem yöntemiyle evrenden öğrenci seçimi yapılmış her sınıf düzeyinde cinsiyetler dikkate alınarak %25’lik bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Betimsel bir çalışma olan bu araştırmada veriler anket ve ölçek araçları kullanılarak toplanmış, SPSS programı ile analize tabi tutulmuştur. Çalışmada değerlerin bir kavramsal çerçevesi oluşturularak sosyolojik açıdan değerlerin önemi üzerinde durulmuş, lise gençliğinin sosyal, dini, ailevi değerleri değer yargıları açısından betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda gençlerin milli ve manevi değerlere önem verdikleri, dinin eylem boyutlarını yerine getirmede pasif davrandıkları, aile ve arkadaşlık değerlerini oldukça önemsedikleri, bireysel, toplumsal ve modern değerlere katılımlarının yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanında hayat görüşü, yaşam biçimi, gelecek beklentisi konularında gençlerin kendilerini farklı gördükleri, bireysel zihinlerde ve toplumsal yaşamda değerlerin yozlaştığı gençler tarafından önemli sorunlar olarak ortaya konmuştur.

- Söylemez, Bilal, *Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Muş Alparslan Üniversitesi Örneği*, 2017, Yüksek Lisans, 72s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Çığ Üniversitesi, Pdf.

Özet: Ahlaki yargı, mevcut bir duruma göre karşıt görüşte olmasına karşın, kendi içselleştirmiş olduğu ilkelere dayanarak kabul veya red etme yeteneğidir. Çalışmamız üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı düzeylerini belirlenmiş olan bazı değişkenlere göre incelemeyi amaçlamaktadır. Üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı düzeylerini inceleyen tezimiz, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde altı lisans bölümlerinden birinci ve dördüncü sınıfa devam eden 630 öğrenciden 332 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada bağımsız değişkenleri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgiler Formu; ahlaki yargı yeteneğinin öl-

çülmesi için ise Lind tarafından geliştirilen, Çiftçi tarafından da Türkçe'ye uyarlaması yapılan Ahlaki Yargı Testi (MUT-Tr Ahlaki Yargı Testi) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiş, bu sebeple non-parametrik testler kullanılmıştır. Verilerden ikili grup karşılaştırmalarında Mann-Whitney U testi, üç ve daha fazla gruplu karşılaştırmalarda ise Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Çalışmamız neticesinde öğrencilerin ahlaki yargı puanları sınıf, cinsiyet, yetiştikleri sosyo kültürel çevre, annenin-babanın eğitim düzeyi, mezun olunan lise türleri, kardeş sayısı, anne-babanın çalışma durumu ve yaş değişkenlerine göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$). Öğretmen adaylarının ahlaki yargı puanları ortalamasının bölüm/anabilim dallarına göre farkın test edilmesine ilişkin bulunan değer ise anlamlıdır.

Makaleler

- Unat, Nermin Abadan, *Türk Gençliğinin Değer Yargıları ve Siyasi Davranışı*, 1965, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 20(1), 199-221, Ankara, Pdf.
- Selçuk, Mualla, *Gençlik Çağı ve İnanç Olgusu*, 2000, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi* kitabı içinde, 335-363, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Şengün, Mustafa, *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ahlaki Düşünce ve Yargıları-Samsun İli Örneği*, 2006, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 6(3), 297-316, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, ahlaki düşünce ve yargıyı etkilediği düşünülen bazı faktörler ele alınmıştır. Araştırma, alan araştırmasına dayanmaktadır. Alan araştırması, Samsun il sınırları içinde faaliyet gösteren liselerden, random yöntemiyle seçilen 500 lise son sınıf öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın verileri, Ahla-ki Öykü Örnekleri ve Kişisel Bilgi Anketi ile toplanmıştır. Verilerin analizi ki-kare (X^2) testi ile yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda; lise türüne, cinsiyetine, başarı durumuna, dindarlık düzeyine göre öğrencilerin ahlaki düşünce ve yargıları arasındaki ilişki her bir öyküde farklı sonuç vermiştir. Dolayısıyla bu bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkene etkisi de öykülere göre farklılık arz etmiştir. Ancak hayatının çoğunu geçirdiği yerleşim yerine göre öğrencilerin ahlaki düşünce ve yargıları arasındaki ilişkinin üç öyküde de anlamlı olmadığı görülmüştür.

- Kaplan, Hasan, *Dini İnanç ve Davranışların İnsan Hakları Tutumu Üzerine Etkisi: Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, 2010, EKEV Akademi Dergisi, 14(45), 43-58, Ankara, Pdf.

Özet: Çalışmanın amacı lise son sınıf öğrencilerinin çeşitli insan hakları konusundaki tutumlarını anlamak ve bu tutumlar üzerinde dinin ne derece etkili olduğunu incelemektir. İslami geçmiş ve günümüzdeki sosyo-politik konumunu dikkate aldığımızda, Türkiye'de böyle bir çalışma yapmak, bir başka ifadeyle, Türk gencinin insan hakları konusunda ne düşündüğünü ve dinin buna olan etkisini anlamak oldukça önemlidir. Bu vesileyle, Türkiye'nin çeşitli illerinden 353 lise son sınıf öğrencisi üzerinde araştırma yapıldı. Çalışmanın ilk etabında yaptığımız çeşitli istatistiksel analizler anlamlı sonuçlar verdi. Ama her ne kadar önemli bir etkisi tespit edilse de dindarlık ve insan hakları tutumu arasındaki ilişki oldukça karmaşık bir yapı arz etmektedir. Çünkü dindar öğrencilerin insan hakları konusundaki tavrı onların dindarlık tarzına ve konunun mahiyetine göre farklılıklar arz etmektedir.

- Yüksel, Asuman - Arıdağ, Nermin Çiftçi, *Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yetenekleri ile Empati Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2010, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10(2), 683-727, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, ahlaki yargı yeteneği ile empatik beceri arasında ilişki olup olmadığını üniversite öğrencileri üzerinde incelemektir. Makalede iki farklı örneklem grubu üzerinde yürütülmüş olan iki araştırmanın bulguları sunulmaktadır. Birinci araştırmaya Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerinde okuyan, 20-29 yaşlarında (ortalama=22,85) 68 bayan ve 61 erkek öğrenci katılmıştır. Veriler Davis'in Kişiler Arası Tepkisellik Ölçeği ve Lind'in Ahlaki Yargı Testi (MJT) ile toplanmıştır. İkinci araştırma ise Uludağ Üniversitesinin farklı fakültelerinde okuyan 18-30 yaşları arasındaki (ortalama=22,30) 294 bayan ve 141 erkek öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Veriler Dökmen'in Empatik Beceri Ölçeği ve Lind'in Ahlaki Yargı Testi (MJT) ile toplanmıştır. İki ayrı araştırmada da öğrencilerin Ahlaki Yargı Testi puanları ile Empatik Beceri testlerinden aldıkları genel empati puanları arasında anlamlı bir ilişki belirlenememiştir. Kişiler Arası Tepkisellik Ölçeği puanları alt ve üst % 27'lik dilimde yer alan öğrencilerin Ahlaki Yargı Testi puanları arasındaki ilişki incelendiğinde, öğrencilerin "kişisel sıkıntı" alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ahlaki Yargı Testi'nin işçiler ikilemine ait puanları arasında negatif yönde. 46 düzeyinde ($p>0.01$) anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Veriler ahlaki yargı ve empati ilişkisini inceleyen ilgili literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

- Keskin, Yakup, *Ortaöğretim Öğrencilerinin Ahlâki Yargı Yeterlilikleri: Türkiye-Samsun ve İngiltere Lancashire Karşılaştırılması*, 2013, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32(1), 217-249, Samsun, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, Türkiye (TR) ve İngiltere (UK) ölçeğinde ortaöğretim öğrencilerinin ahlâki yargı yeteneklerinin ampirik olarak karşılaştırılmasıdır. Bu kapsamda, Türkiye ve İngiltere'de ortaöğretim öğrencilerinin ahlâki-bilişsel gelişimleri; ülke, cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi açısından karşılaştırmalı olarak ortaya konulmuştur. Çalışma, araştırmacı tarafından 2012 yılı Haziran ayında Türkiye-Samsun ile İngiltere-Lancashire bölgesinde bulunan benzer yapıya sahip 4 ayrı ortaöğretim okul türünde okuyan 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırmada, Kohlberg'in bilişsel gelişim teorisine dayanan (Çağdaş ve ark.2002; Çiftçi, 2003a, Ekşi 2006) ve Georg Lind (1978) tarafından geliştirilen, temel olarak işçi ve doktor olmak üzere iki ahlâki ikilemden oluşan ahlâki yargı yeteneğini veya ahlâki yeterlilik ölçüsünü C-skora göre ölçen Moralischer Urteil Test (MUT)'un yine Lind tarafından İngilizceye uyarlanan versiyonu olan Moral Judgment Test (2009 yılı versiyonu) (MJT) kullanılmıştır. Nermin Çiftçi (2001a) tarafından Türkçeye uyarlanan "Ahlâki Yargı Testi" (AYT) uygulanmıştır. Böylelikle İngiltere ve Türkiye ortaöğretim kademelerinde öğrencilerin performansları MJT/AYT kapsamında ele alınmıştır. MJT/AYT'nin Lind tarafından geliştirilen değerlendirme ölçütü, Ahlâki Yargı Puanı olan bilişsel/yapısal C-puanı hesaplanmış, verilerin analizinde ölçeğin ikili karşılaştırmalarda bağımsız gruplar için t testi; çoklu karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. F değerinin anlamlı olduğu durumlarda post-hoc test olarak HSD kullanılmıştır. Araştırmada hata payı, 05 olarak alınmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin ahlâki yargı yeteneği puanlarının cinsiyet, okul türü ve sınıf değişkenlerine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Araştırma bulguları, daha önce yapılan yerli ve yabancı çalışmaların bulguları doğrultusunda tartışılarak yorumlanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen çıktıların kültürlerarası değer ve ahlâki eğitim karşılaştırmalarına, eğitim öğretim süreçlerine, ortaöğretim programlarının geliştirilmesine ve ahlâki gelişime ilişkin yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi açılarından önemli olduğu düşünülmektedir.

- Koç, Mustafa - Arıdağ, Nermin Çiftçi - Seydoogulları, Sedef Ünsal, *Lise Öğrencilerinde Ahlaki Yargı Yeteneğinin Anne-Baba Tutumları Açısından İncelenmesi*, 2014, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 47(2), 21-40, Ankara, Pdf.

Özet: Bu araştırmada lise öğrencilerinin ahlaki yargı yetenekleri ana baba tutumlarına göre incelenmiştir. 447 öğrencinin katıldığı araştırmada öğrencilerin ahlaki yargı yeteneklerinin lise türüne, anne ve babalarının eğitim düzeyine, algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre incelenmiştir. Veriler; Ahlaki Yargı Testi, Anne Baba Tutum Ölçeği, Kişisel Bilgiler Anketi ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, t testi, tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Anne-baba tutumlarına göre öğrencilerin ahlaki yargı yetenekleri arasında anlamlı bir fark saptanamamıştır. Araştırma sonucuna göre fen lisesi ve anadolu lisesindeki öğrencilerin ahlaki yargı yeteneği puanları meslek lisesindeki öğrencilerin ahlaki yargı yeteneği puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Annesi ve babası üniversite mezunu olan öğrencilerin ahlaki yargı yeteneği puanları, annesi ve babası ilkökul mezunu olan öğrencilerin ahlaki yargı puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin algıladıkları sosyoekonomik düzeylerine göre ahlaki yargı puanlarında anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.

- Balaman, Fatih, *Dijital Öyküleme'nin Üniversite Öğrencilerinin Demokratik Değer Yargılarına Etkisi: Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği*, 2016, Current Research in Education, 2(1), 42-52, Pdf.

Özet: Çalışmada Dijital Öyküleme Yöntemi'nin üniversite öğrencilerinin demokratik değer yargıları üzerine etkisi incelenmiştir. Tek gruplu ön-test son-test modeline dayalı çalışma Mustafa Kemal Üniversitesi Kırıkhan Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören 50 öğrenci ile yürütülmüştür. Veriler Aktif Vatandaşlık Demokratik Değerler Ölçeği ve yarı yapılandırılmış görüşme ile elde edilmiştir. Nicel verilerin analizinde İlişkili Örneklemeler t Testi, nitel verilerin analizinde Betimsel Analiz yöntemleri kullanılmıştır. Analizlerden elde edilen sonuçlara göre Dijital Öyküleme Yöntemi'nin üniversite öğrencilerinin demokratik değer yargılarını düşük derecede etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca Dijital Öyküleme Yöntemi'nin elde edilen videoların daha fazla duyuya hitap etmesinin, süreç boyunca öğrencilerin dijital öykülemede aktif rol almasının ve grup çalışmasının öğrenciler üzerinde olumlu katkılar sağladığı ve demokratik değer yargıları konusunun öğrencilerin ilgilerini çektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

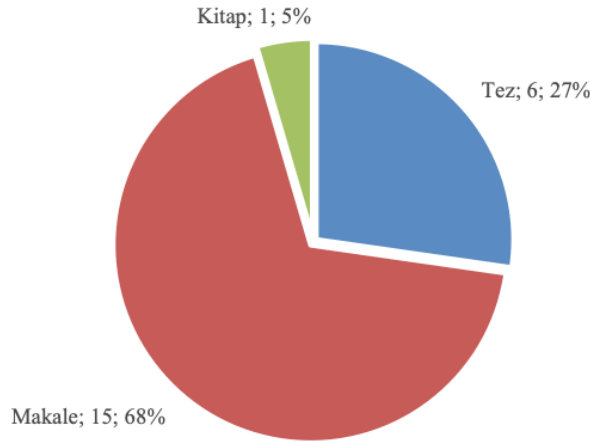
- Canöz, Kadir - Bakan, Ömer, *Kültürlerarası İletişim Bağlamında Türk Üniversite Öğrencilerinin Japonlara Yönelik Kalıp Yargıları*, 2017, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (37), 91-107, Konya, Pdf.

Özet: Kültürlerarası iletişimi etkileyen önemli faktörlerden birisi kalıp yargılardır. Türk üniversite öğrencileri Japonlara ilişkin çeşitli kalıp yargılara sahiptir. Bu kalıp yargıların belirlenmesi Türkler ve Japonlar arasında sağlıklı bir etkili iletişim kurma yolunda önemli katkılar sağlayabilir. Bu çalışmanın amacı Türk üniversite öğrencilerinin Japonlara yönelik sahip oldukları kalıp yargıları belirlemektir. Bu doğrultuda Selçuk Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir alan araştırması yürütülmüştür. Çalışmanın genel bir sonucu olarak "Japonlara" ilişkin sahip olunan olumlu kalıp yargıların olumsuzlara göre çok daha fazla olduğu belirlenmiştir.

2.8.5. “Dini - Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” Teması

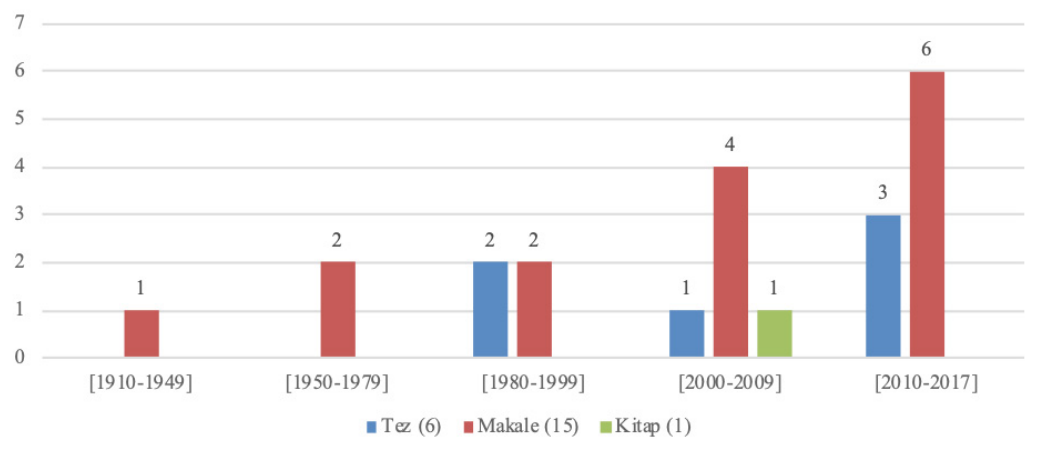
Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserlerin tasnifinde sayısal açıdan en az eser barındıran ikinci alt tema olan “Dini-Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” teması toplam yirmi iki (22) eseri içermektedir. Bu yirmi iki (22) eserin türlere göre dağılımı ise altı (6) tez, on beş (15) makale ve bir (1) kitap şeklindedir.

Tablo 25: “Dini – Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” Teması (22)

Tema altındaki eserlerin türlerine göre dönemsel dağılımına ilişkin tablo aşağıda sunulmuştur. Buna göre “Dini-Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” temasında en çok verilen eser türü olan makale, her dönemde üretilmiş tek eser türüdür. Nitekim bu temaya ilişkin verilmiş ilk eser de yine makale türündedir (Bknz. Antel, 1927). Tezler açısından bakıldığında da genel dağılımda olduğu gibi ilk tez çalışmaları [1980-1999] döneminde verilmiştir. Ancak bu dönemde üretilen 2 tez çalışmasının devamında yalnızca dört (4) tez üretilerek bugüne değin toplamda altı (6) tez akademik yazına kazandırılmıştır. Bunların yanında “Dini-Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” temasına ilişkin olarak kitap türünde yalnızca bir (1) eser bulunmaktadır (Bknz. Çağdaş ve Seçer, 2002).

Tablo 26: “Dini – Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” Temasında Dönemsel Dağılım

“Dini-Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” teması altında tasnif edilen eserlerin içeriği incelendiğinde öne çıkan konuların dini gelişim, ahlaki gelişim, dini kimlik, değer-tutum gelişimi gibi konular olduğu görülmüştür. Dini gelişim ve ahlak gelişimine ilişkin genel değerlendirmeleri içeren eserler olmakla birlikte her birini farklı etkenlerle ele alan çalışmalar mevcuttur. Örneğin Antel (1927), Öymen (1962), Gruber (1979) ve Erdoğan (2014) gibi yazarlar ergenlerin dini gelişimine dair değerlendirmeler yapmışken, Çağdaş ve Seçer (2002) ahlak gelişimine dair genel bir çalışma hazırlamıştır. Bunun yanında dini gelişim ve ahlak gelişimine ilişkin yapılmış karşılaştırmalı çalışmalar da söz konusudur. Bu anlamda Hökelekli’nin (1983) “Gençlik Çağı Gençlerinin Dini Gelişimi” adlı yüksek lisans çalışması bu konuya ilişkin karşılaştırmalı çalışmaların ilk örneğini teşkil etmektedir. Hökelekli bu çalışmasında ilköğretime köy okulunda devam 11-15 yaş arası gençlerle şehir okulunda devam eden 11-15 yaş grubu gençlerin dini gelişiminde etkili olan faktörleri araştırmıştır. Benzer bir çalışmayı Tuncer (2004) de “Dini İnanç Gelişimi Açısından Köy ve Şehir Çocuklarının Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tezi olarak hazırlamıştır. Karşılaştırmalı çalışmaların bir diğer örneği olarak Çelik (2016) ise üniversite birinci sınıf öğrencileri ile 6. Sınıf öğrencilerinin ahlak gelişimlerini karşılaştırdığı yüksek lisans çalışması bulunmaktadır. Karşılaştırma çalışmalarının yanında dini gelişim ve ahlak gelişimini çeşitli faktörlerle ilişkili olarak açıklayan çalışmalar da söz konusudur. Bu anlamda Albayrak’ın (1995) ergenlerin dini gelişiminde sevgi ve korku motifinin etkisini araştırdığı çalışma, Güler ve arkadaşlarının (2009) ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin ahlaki gelişimlerinde sporun etkisini araştırdığı çalışma, Orhan’ın (2014) ergenlerin dini kimlik kazanımlarında sosyal öğrenmenin etkisini tartıştığı eser, İhtiyaroğlu’nun (2016) meslek lisesi öğrencilerinde meslek derslerinin ahlak gelişim düzeylerine etkisini ölçtüğü araştırma öne çıkan diğer konulara ilişkin örneklerdir.

Bu tema altında verilen eserlerin daha çok lise ve ortaokul düzeyindeki gruplarla ilişkili olduğu ve üniversite grupları ile yapılan çalışmaların daha geri planda kaldığı görülmektedir. Üniversite grubu çalışmaları diğer alt temalarda çoğu kez ortaokul gruplarından daha çok çalışılan gruplar olmasına rağmen bu temada ortaokul öğrencilerine ilişkin çalışmalar daha çok öne çıkmaktadır.

“Dini - Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- Hökelekli, Hayati, *Gençlik Çağı Gençlerinin Dini Gelişimi*, 1983, Doktora.
- Albayrak, Ahmet, *Ergenlerin Dini Gelişiminde Sevgi ve Korku Motifinin Etkinliği*, 1995, Yüksek Lisans, 196s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Uludağ Üniversitesi, Pdf.
- Tuncer, Aydın, *Dini İnanç Gelişimi Açısından Köy ve Şehir Çocuklarının Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma*, 2002, Yüksek Lisans, 158s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma dini inanç yönünden köy ilköğretim okulu öğrencileri ile şehir ilköğretim okulu öğrencilerini karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için önce konunun

teorik zemini hazırlanmış, daha sonra öğrencilerin dini gelişimlerini etkileyeceğini düşündüğümüz anket sorularıyla uygulamaya geçilmiştir. Araştırma yaşları 11 ile 15 arasında değişen şehir ve köy ilköğretim okulu öğrencilerine tesadüfi örneklem yoluyla uygulanmıştır. Elde edilen veriler, geçerlilik ve güvenirlik ilkelerine bağlı kalınarak, gerekli istatistiksel metotlarla değerlendirilmiştir. İstatistiksel işlemlerde SPSS paket programı bilgisayar ortamında kullanılmıştır. Ölçüt olarak ki-kare testi, tek yönlü varyans analizi ve T testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda temel iman esaslarına inanç bakımından öğrencilerin genelde iyi seviyelerde olduğu görülmüştür. Ancak, dini duygu, düşünce, kavramlar ile dini pratikleri yerine getirme açısından; köy ilköğretim okulu öğrencilerinin daha duyarlı olduğu tespit edilmiştir. Soyut düşünce yeteneği gerektiren ahiret inancı şehir ilköğretim okulu öğrencilerinde daha üst seviyede iken; teslimiyet gerektiren kader inancının da köy ilköğretim okulu öğrencilerinde daha üst seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Orhan, Filiz, *Ergenlerin Dini Kimlik Kazanmalarına Sosyal Öğrenmenin Etkisi*, 2014, Yüksek Lisans, 134s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu tez, sosyal öğrenme kuramının din alanı ile ilişkisini kurarak uygulayarak bu alana yeni bir açılım getirmeyi hedeflemektedir. Araştırma ergenlik dönemi temel alınarak ortaya konulmuştur. Ergenlik döneminin belirgin özelliklerinden olan bireyin sosyalleşme gereksinimi, kimlik bulma (aidiyet) sorunu, kendini ve çevresindeki olup bitenlere anlam verme çabası bireyi çevresi ile etkileşime sokar. Bu gereksinimleri karşılamak birey için çok önemli hale gelir. Bu dönemde yaşamında bazı modeller daha çok ön plana çıkmaktadır. Bunlar arkadaş gruplarıdır. Birey için bu gruplarda varlık gösterebilmek, onlar tarafından benimsenmek son derece önemlidir. Grup tarafından kabullenilme bireyi grubun olumsuz isteklerini de yapmaya itebilmektedir. Araştırmada da ön plana çıkarıldığı gibi sosyal etkinin bireyin üzerinde sahip olduğu tahmin edilenin de ötesinde bir güce sahiptir. Fakat olumsuz da olsa bu grupların bireye ihtiyaç duydukları bir kimlik sağladıkları yadsınamaz bir gerçekliktir. Araştırmada bireyin etkisinde kaldığı arkadaş grupları, cinsiyet rolleri vb. açıklanarak dinin bireye nasıl bir kimlik kazandırdığı sosyal öğrenme bağlamında ortaya konulmuştur. Sosyal öğrenme bireyin dini sosyal olarak öğrendiği tezinden hareket etmekte ergenin dini kimlik kazanmasında çevresindeki rol modellerin davranışlarını gözlemlenmesine ve model almasına önem vermektedir. Araştırma; sosyal öğrenmenin din ile ilişkilendirmesi sonucu ortaya çıkarılan bu ürün ile ergenin dinin beklentileri doğrultusunda dini bir kimliğe daha etkin bir şekilde sahip olmasına katkı bulunmaktadır.

- Aksoy, Bekir, *Dini İnanç Gelişimi Açısından Köy ve Şehir Çocuklarının Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma (Kastamonu Örneği)*, 2016, Yüksek Lisans, 85s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Iğdır Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bilişsel, fiziksel, sosyal ve ahlaki gelişim gibi dini inancın da bir gelişim alanı olarak ele alınması önemlidir. Bu çalışma köy ve şehirlerde yaşayan çocukların dini inanç gelişimlerini ve bu çocuklar arasında sınıf, yaş, cinsiyet, ebeveyn eğitim durumu ve gelir durumu gibi değişkenler açısından ne gibi farklılıklar olduğunu konu edinmektedir. Temel konusu dini inanç gelişimi olan bu çalışmada gelişim, dini inanç gelişimi ve ergenlik dönemi hakkında bilgiler verilmiştir. Teorik bilgiler yanında alan araştırması uygulanan bu çalışmada amaca uygunluğu sebebiyle “Dini İnanç Gelişim Anketi” uygulanmış ve bu yöntemle istenen veriler 6.-7.-8. sınıf öğrencilerinden elde edilmiştir. Toplanan verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara gelince köy ve şehirde yaşayan çocuklar arasında Allah’a, meleklerle, kitaplara ve peygamberlere iman

gibi konular açısından önemli bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Yine köy ve şehirde yaşayan öğrencilerin dini bilgi düzeyleri arasında da anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Öğrencilerin dini bilgileri çeşitli değişkenler açısından karşılaştırıldığında, 8. sınıf öğrencileri 7. ve 6. sınıf öğrencilerinden, 14 yaşındaki öğrenciler de 13, 12 ve 11 yaşlarındaki öğrencilerden bilgi düzeyi açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedirler. Ayrıca dini bilgi düzeyi üzerinde cinsiyetin, ebeveyn eğitim durumunun ve ekonomik durumunun anlamlı bir etkisi yoktur.

- Çelik, Banu, *Üniversite 1. Sınıf Öğrencileri ile Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Ahlak Gelişimlerinin Karşılaştırılması*, 2016, Yüksek Lisans, 152s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Maltepe Üniversitesi, Pdf.

Özet: Ahlak, toplumsallaşma sürecinde kültürü, toplumu ve dolayısıyla gençleri şekillendiren önemli unsurlardan biridir. Bu nedenle Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülke için, gençlerin ahlak gelişimini anlamının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın temel amacı Türkiye’deki farklı yaşlardaki gençlerin ahlak gelişim düzeylerinin karşılaştırılması ve bu düzeylere etki eden unsurların incelenmesidir. Araştırmada İstanbul’un çeşitli üniversitelerinde okuyan 92 öğrenci ve ortaokul 6. sınıfta okuyan 124 öğrenci olmak üzere toplam 216 öğrencinin ahlak gelişim düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırma verileri iki bölümden oluşan anket yöntemi ile toplanmıştır. Birinci bölümde öğrencilere ait demografik bilgiler alınmıştır. İkinci bölümde ise ahlaki değerlerin incelenmesi için öğrencilere “Değerleri Belirleme Testi” uygulanmıştır. Araştırma verileri SPSS 21 paket programı ile incelenmiştir. T testi ile ve tek örneklem t testi uygulanmış ve sonuçları yorumlanmıştır. Araştırma sonuçları ortaokul ve üniversite öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerinin birbirinden anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermiştir. Ayrıca, araştırmada diğer faktörlerin ahlak gelişim düzeyi üzerindeki etkisini incelerken, yaş aralıklarına göre ahlaki değerlendirmenin önemli olduğu anlaşılmıştır.

Makaleler

- Antel, Sadreddin Celal, *Gençlerin Ahlâkî ve İctimaî Teşekkülleri Meselesi*, 1927, Terbiye Dergisi, (2), 138-153, Ankara.
- Öymen, Hıfzırahman Raşit, *Çocukluk ve Gençlik Çağlarının Dini Gelişimi*, 1962, Eğitim Hareketleri Dergisi, 8(88-89-90), 1-7/13-20/3-7, Ankara.
- Gruber, A., *Ergenlik Çağı Gençlerde Dini Gelişme*, 1979, Fikir ve Sanatta Hareket Dergisi, 7(43382), 15-20, İstanbul.
- Guittard, Louis - Özyılmaz, Ömer, *Gençlerde Dini Gelişim*, 1987, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(2), 229-232, Bursa, Pdf.
- Büyükkaragöz, S. Savaş, *Gençlerde Törel Gelişim ve Bu Gelişimi Etkileyen Sebepler*, 1987, *Uluslararası Terörizm ve Gençlik* kitabı içinde, 20-38, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kılavuz, Mehmet Akif, *Anne Baba Örnek Davranışlarının Çocukların ve Ergenlerin Dinî Kişiliğinin Oluşumuna Etkileri*, 2005, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 14(2), 41-58, Bursa, Pdf.

Özet: Örnek davranışları gözlemleyerek model alma süreci, çocuk ve gencin sosyal hayatı öğrenme kaynakları arasında önemli bir yere sahiptir. Bu araştırmada, çocukların ve ergenlerin anne babalarını örnek almalarında hangi faktörlerin etkili olduğu ortaya konduktan sonra onların ahlâkî ve dinî sosyalleşmesinde, örnek alma yoluyla öğrenimin yeri ele alınmaya çalışılmıştır. Çocuk ve gençler fiziksel

ve psikolojik açıdan kendine benzediğini düşündüğü aile bireylerinin örnek davranışlarından etkilenmektedirler. Ayrıca anne babanın çocuk ve gence gösterdiği sevgi ile disiplin anlayışı da onların anne babalarını model almalarında etkili olmaktadır. Yine çocuk ve gençler, benzemek istedikleri anne babalarının dinî değerlerinden daha fazla etkilenmektedirler.

- Albayrak, Ahmet - Hökelekli, Hayati, *Ergenlerin Dini Gelişiminde Sevgi ve Korku Motifinin Etkinliği (İmam Hatip Lisesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma)*, 2006, *Gençlik, Din ve Değerler* kitabı içinde, 369-404, DEM Yayınları, İstanbul.
- Bahadır, Abdülkerim, *Ergenlik Döneminde Dini Gelişim Aşamaları ve Temel Değişmeler*, 2007, Ribat Dergisi, (293).
- Güler, Elif Dilara - Baştuğ, Gülsüm - Akandere, Mehibe, *Orta Öğretim Kurumlarında Spora Katılımın Çocuğun Ahlaki Gelişimine Etkisi*, 2009, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 3(1), 59-68, Niğde, Pdf.

Özet: Ortaöğretim okullarında Beden Eğitimi ve Spor derslerinin ahlaki gelişime etkisinin araştırıldığı çalışmanın evrenini, Çanakkale ilindeki ilköğretim okulları ikinci kademe sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminin oluşturulmasında tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İl merkezindeki ilköğretim okullarından 11 tanesi tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu şekilde 2005-2006 öğretim yılında ilköğretim ikinci kademedeki öğrenim gören 200 öğrenci örnekleme alınmıştır. Örneklem grubu olarak; spor yapan 65 kız ve spor yapan 65 erkek öğrenci spor yapmayan 70 öğrenci olmak üzere toplam 200 öğrenci ele alınmıştır. Deneklere, Rest (1979)'ın, Ahlaki Yargılar Envanteri (Defining Issues Test-DIT), çalışmanın başında uygulanarak Ahlaki Yargı düzeyleri belirlenmiştir. Araştırma verilerinin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, varyans analizi (f testi) teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular istatistiksel olarak 0.05 düzeyinde anlamlılık sınanmıştır. Araştırmanın sonucunda; spor yapan öğrencilerin yapmayanlara kıyasla daha yüksek ahlaki yargı düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Sportif branşların ahlaki yargı düzeyini etkilemediği, spor yapan kız öğrencilerin ahlaki yargı düzeyinin, spor yapan erkeklerden daha yüksek olduğu, spor yapmayan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ahlaki yargı düzeylerinde farklılık olmadığı, spor yapan öğrencilerin ahlaki yargı düzeyinin spor yapmayanlardan daha yüksek bulunması, sporun ahlaki yargı düzeyini olumlu olarak etkilediğini göstermiştir.

- Kabaday, Abdülkadir - Aladağ, Kezban Sibel, *Farklı İlköğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Ahlaki Gelişimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*, 2010, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(1), 878-898, Sakarya, Pdf.

Özet: Bu araştırma, farklı eğitim kurumlarına devam eden öğrencilerin ahlaki yargıları arasında önemli bir fark olup olmadığını ortaya çıkarmak amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Özel Diltaş Eğitim Kurumları, Özel Lale Eğitim Kurumları ve Rebii Karatekin İlköğretim Okulunun 8. sınıf 104 resmi, 108 özel okula devam eden toplam 212 öğrenciden oluşmaktadır. Bu 212 öğrencinin tümüne Defining Issues Test (DIT): Değerlerin Belirlenmesi Testi'nin Türkçe formu uygulanmıştır. Toplanan bilgilerin analizinde bağımsız t testi kullanılmıştır. Farklı eğitim kurumlarına devam eden öğrencilerin ahlaki yargıları devam ettikleri eğitim kurumları, cinsiyetleri, okul öncesi eğitim durumları değişkenlerine göre ele alınmıştır. Bu

değişkenler arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Araştırmada elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin ahlaki yargı düzeylerinin yükseltilmesi ve daha yeterli hale gelebilmesi amacı ile çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

- Meneviş, İpek - Doğruer, Nazan - Eyyam, Ramadan, *Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Gelişim ve Kendini Geliştirme Düzeyleri: Kuzey Kıbrıs Örneği*, 2012, Eğitim Araştırmaları Dergisi, 12(49A), 83-102, Ankara.

Özet: Problem Durumu: Öğrenciler mezun olduklarında çalışmaya başlarlar ve okul dışındaki gerçek ve zor hayatla yüzleşirler. Ayrıca hem kendi ayakları üzerinde durmak, hem de yaşadıkları toplumda iyi birer birey olmak zorundadırlar. Dahası eğitim fakültesi öğrencileri geleceğin eğitimcileri olacaklar ve sınıflarında okuyacak birçok insanı etkileme şansına sahip olacaklardır. Bu yüzden ki üniversite öğrencilerinin özellikle de eğitim fakültesi öğrencilerinin ahlaki gelişimi üzerine bir çalışma yapmak çok önemlidir. Ayrıca Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin en üst düzeyinde bulunan kendini gerçekleştirme konusu da insanın güdülenmesinde bir güç olduğu için önemli bir konudur. Araştırmacının Amacı: Bu çalışmanın esas amaçlarından bir tanesi eğitim fakültesinde okuyan öğrencilerin yaşları, cinsiyetleri, okudukları yıl, ailelerinin eğitim düzeyleri, mezun oldukları okul türü, geldikleri şehir ve kendini gerçekleştirme düzeyleri gibi değişkenlerin ahlaki gelişim düzeyleri üzerinde etkisi olup olmadığını araştırmaktır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeyleri ile kendilerini gerçekleştirme düzeyleri arasında belirgin bir farklılık olup olmadığını araştırmak çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır. Bu amaçlar göz önünde bulundurularak araştırmacılar tarafından dört araştırma sorusu belirlenmiştir. 1. Yaş, cinsiyet, bölüm, bulundukları yıl, anne-babanın eğitim yılı, mezun olunan lise türü, geldikleri şehir ve kendilerini gerçekleştirme düzeyleri gibi değişkenlerin, üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı düzeyleri üzerinde etkisi var mıdır? 2. Üniversite öğrencilerinin "Zamanı İyi Kullanma" puanları ile ahlaki değer yargıları arasında anlamlı bir fark var mıdır? 3. Üniversite öğrencilerinin "Desteği İçten Alma" puanları ile ahlaki değer yargıları arasında anlamlı bir fark var mıdır? 4. Öğrencilerin okudukları yıllar ile ahlaki değer yargıları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Araştırmacının Yöntemi: Çalışmanın örneklemini 2011-2012 Bahar Döneminde Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin farklı bölümlerinde okuyan ve araştırmacıların derslerine katılan 155'i kız ve 74'ü erkek toplam 229 eğitim fakültesi öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada Akkoyun tarafından 1987 yılında Türkçe'ye uyarlanan Ahlaki Yargılar Ölçeği (DIT) ve Kuzgun tarafından 1973 yılında Türkçe'ye uyarlanan Kişisel Yönelim Envanteri kullanılmıştır. Envanterlerle birlikte katılımcıların yaş, cinsiyet, ailelerin eğitim düzeyi gibi demografik bilgilerini toplamak amacıyla bir giriş bölümü araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Kohlberg'in ahlak gelişimi modelindeki altı evreye dayandırılarak, objektif olarak ahlak yargısını ölçmek için James Rest (1979) tarafından geliştirilen DIT, ahlaki ikilem içeren altı öyküden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması, Akkoyun tarafından yapılmıştır. Orijinal envantere altı hikâye bulunmasına rağmen bu çalışmada beş hikâye kullanılmış ve hikâyelerden bir tanesi Türk öğrencilerin kültürlerine uygun olmadığı için çalışmadan çıkarılmıştır. Ahlaki Yargılar Ölçeği'nde her bir öykü ile ilgili, çeşitli yargıları temsil eden 12 düşünce yer almaktadır. Öğrencilerden, bu düşüncelerin her birini kendilerine uygunluk bakımından 5'li Likert ölçeği üzerinde önem sırasına göre (çok önemli, önemli, biraz önemli, az önemli, önemsiz) işaretlenmeleri istenmektedir. Daha sonra bu 12 düşünce içerisinde, öğrencinin en önemli bulduğu dört düşünceyi, yine önem sırasına göre (en önemli, ikinci önemli, üçüncü önemli, dördüncü önemli) sıralaması gerekmektedir. Teste göre belirlenen evre puanları, öğrencilerin en yüksek puanı topladığı evreye atanması yoluyla oluşturulmuştur. Her öğrencinin 5A, 5B ve 6. Evreye denk gelen puanları-

nın toplanması yoluyla P puanları elde edilmiştir. Kişisel Yönelim Envanteri (KYE) bireyin kendini gerçekleştirme düzeyini belirlemede kullanılmaktadır. KYE’de, 150 çift davranış ya da değer karşılaştırılmasına olanak veren ifadeden meydana gelmiştir ve katılımcıların bu iki ifadeden birini seçmeleri gerekmektedir. İfadeler “Zamanı İyi Kullanma” ve “Desteği İçten Alma” özelliklerini ölçmektedir. Bu iki ölçek çifti, envanterin temel ölçekleri olup, tamamen birbirlerinden farklı maddelerden meydana gelmiştir. Envanterin bu iki temel ölçeği dışında, 10 alt ölçek daha bulunmaktadır. Bu alt ölçekler; Kendini Gerçekleştirmeye Götüren Değerleri Benimseme, Varoluşsal Bir Hayat Sürme, Duygusal Bakımdan Açık Olma, İçten Geldiği Gibi Davranabilme, Kendine Saygı, Kendini Kabul Edebilme, İnsan Tabiatı Hakkında Olumlu Bir Görüşe Sahip Olabilme, Dünyaya Uzlaşıcı Bir Gözle Bakabilme, Saldırganlık Eğilimlerini Kabul Edebilme ve Başkaları ile Yakınlık Kurmadır. Çalışmada envanterin iki temel ölçeğinden alınan puanlar göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmada kullanılan ölçme araçları uzun olduğu ve katılımcıların sıkılabilmek ya da konsantrasyonlarını kaybedebilmek riski olduğu için araştırmacılar, ölçekleri iki farklı zamanda vermeyi tercih etmişlerdir. Daha sonra toplanan veriler bilgisayar ortamına girilmiştir ve PASW18 istatistik programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma Bulguları: araştırma soruları göz önünde bulundurularak ortaya çıkan sonuçlar şu şekilde ifade edilmiştir; 1. Yaş, cinsiyet, bölüm, bulundukları yıl, anne-babanın eğitim yılı, mezun olunan lise türü, geldikleri şehir ve kendilerini gerçekleştirme düzeyleri gibi değişkenlerin, üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı düzeyleri üzerinde etkisi var mıdır? Çalışmanın sonucunda annenin eğitim düzeyinin katılımcıların ahlaki yargılarında çok önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmıştır. Annenin eğitim düzeyi ile doğru orantılı, bir şekilde çalışmaya katılanların ahlaki değer yargılarının daha üst düzeyde olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların bölümlerinin de ahlaki değer yargı düzeylerinin belirlenmesinde etkili olduğu görülmüştür. 2. Üniversite öğrencilerinin “Zamanı İyi Kullanma” puanları ile ahlaki değer yargıları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Çalışmaya başlarken ‘Zamanı İyi Kullanma’ ile ahlaki değer yargı puanları arasında anlamlı bir fark bulunması ve zamanı iyi kullanma puanları yüksek olan katılımcıların ahlaki değer yargı puanlarının da yüksek olması beklenmiştir çünkü zamanı iyi kullanma özelliği olan kişilerin hayatlarında değişikliklere ve yeniliklere açık oldukları bilinmektedir. Çalışma bu varsayımı destekleyecek sonuçlar içermektedir. Kısacası ‘Zamanı İyi Kullanma’ puanı yüksek kişilerin ahlaki değer yargılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. 3. Üniversite öğrencilerinin “Desteği İçten Alma” puanları ile ahlaki değer yargıları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Çalışmanın başında ‘Desteği İçten Alma’ puanları ile ahlaki değer yargı puanları arasında anlamlı bir fark bulunması öngörülmüştür çünkü desteği içten alan kişilerin daha bağımsız, demokratik, özerk ve öz-düzenlemeli oldukları bilinmektedir. Ancak çalışma sonuçları bu öngörüğü desteklememiş ve katılımcıların ‘Desteği İçten Alma’ puanları ile ahlaki değer yargı puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. 4. Öğrencilerin okudukları yıllar ile ahlaki değer yargıları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Üniversite eğitiminin öğrencilerin ahlaki yargı değerleri üzerinde olumlu etkisi olacağı düşünülmüş ve öğrencilerin bulundukları yıl ile ahlaki değer yargıları arasında anlamlı bir fark olacağı öngörülmüştür. Çalışmanın sonuçları öngörüğü desteklemiş ve üniversitenin son yılında olan öğrencilerin ahlaki yargılarının ilk yılında olanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna da varılmıştır. Araştırmanın Önerileri: Çalışmanın sonuçları ışığında kişilerin değer yargılarını etkileyen kişisel ve kültürel nedenleri bulabilmek için daha fazla çalışmalar yapılmalı, farklı kişisel boyutların etkisini ortaya çıkaracak çalışmalar yapılarak bunlar ortaya konmalıdır. Ayrıca psikolojik seanslar yapılarak bu boyutların katılımcılar üzerindeki etkisini ve ahlaki değer yargılarındaki değişimi ortaya çıkarmak amacıyla deneysel çalışmaların da yapılması önerilmektedir.

- Erdoğan, Halide Nur Özudoğru, *Ergenlik Döneminin Dini ve Toplumsal Gelişimi*, 2014, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1), 153-165, Bolu, Pdf.

Özet: Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir. İnsanların ve toplumların yaşamlarını insan onuru ve eşitliği temelinde birlikte sürdürebilmeleri için gerekli olan değerler özgürlük, adalet, ayrımcılık yapmamak, başkalarına saygı göstermek, hoşgörü ve sorumluluktur. Ergenlik bireyin çocuksu tutum ve davranışlarının yerini yetişkinlik tutum ve davranışlarının aldığı, cinsiyet yetilerinin kazanıldığı dönemdir. Genel olarak 12-20 yaş arası ergenlik dönemi olarak adlandırılır. Ergenlik döneminde ortaya çıkan dini değişimleri, ilk basamak dini şuurun uyanması ve gelişmesi, dini kabullerin sorgulanması ve şüphe, son olarak da dini tutumların belirginlik kazanmasıdır. Araştırmada ergenliğin tanımı ve özellikleri, ergenlerin davranış ve tutumları ve sosyal gelişimleri ele alınacaktır.

- Duman, Mehmet Zeki, *Üniversite Gençliğinin Değer ve Tutum Geliştirme Biçimleri Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma (Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Örneği)*, 2014, Gençlik Araştırmaları Dergisi, 2(3), 102-121, Ankara, Pdf.

Özet: Modern toplumların en önemli özelliği, değişime açık olmalarıdır. Bilimsel ve teknolojik yeniliklerin altlık ettiği bu değişim; ekonomik ve kültürel yaşamımız üzerinde inanılmaz etkiler bırakmaktadır. Zira yapısal değişimin söz konusu olduğu her yerde başta toplumsal ilişkiler, kurumlar ve değerler olmak üzere sosyal habitusları meydana getiren her tür norm ve ahlak kuralları da dönüşüme uğramaktadır. Bu dönüşümden en çok etkilenen toplumsal kesimlerin başında işe henüz kimlik arayışını tamamlayamamış olan eğitim ve öğretim sürecindeki gençler olmaktadır. Özellikle üniversite gençliği, eğitimsel faaliyetlerin şekillendirdiği ideolojik tutumlardan ziyadesiyle etkilenmekte ve yetişkinlere oranla daha fazla davranış değişikliğinde bulunmaktadır. Yaşama ilişkin beklenti düzeyleri yüksek olduğu için de farklı sosyalizasyon süreçlerinden geçmekte. Gençler aynı zamanda kitle iletişim araçları tarafından sürekli yönlendirildiklerinden hem toplum tarafından geleneksel değerlerin taşıyıcısı olmaya hem de modern yaşamın gerekliliklerine uymaya zorlanmaktadır. Nitekim gençlik sosyolojisi bize, kültürel şokla karşılaşan gençlerin, bir süre sonra başta aile olmak üzere toplumsal değerlere karşı mesafeli durmaya, çevrelerine yabancılaşmaya, otoriter ve saldırgan davranışlar sergilemeye, yetişkin rol modellerini değiştirmeye ve birtakım güçlükler yaşamaya başladıklarını göstermek gençlik dönemini de dikkate alarak özellikle üniversitede okuyan gençlerin yaşadıkları kültürel çatışmanın farklı boyutları üzerinde durmak, toplumsal değer yargılarını ve tutum geliştirme biçimlerini anlamak, bu çalışmanın esas amacını oluşturmaktadır.

- Yıldız, Mualla - Karanfil, İbrahim, *Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumlarındaki Hükümlülerde Din Hizmetlerine Katılım ve Değerler Sistemleri Üzerine Bir İnceleme*, 2015, Dini Araştırmalar Dergisi, (46), 66-96, Ankara, Pdf.
- Çavdar, Duygu - Aybek, Eren Can - Özabacı, Nilüfer Şehriban - Mutlu, Tansu, *Gençlerin Ahlak ve Duygusal Zekâ Gelişiminde Ebeveyn Rolüne Yönelik Toplumsal Cinsiyet Farklılıkları*, 2016, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 13(2), 2599-2609, Sakarya, Pdf.

Özet: Ahlak, bireyin doğru ile yanlış ayırt edebilmesini sağlayan ilkeler ve değerler bütünüdür. Ahlak gelişimi toplumun tüm değerlerine kayıtsız şartsız edilgin bir uyma değil, topluma etkin bir uyum sağlamak için değerler sistemi oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır. Duygusal zekâ, kişinin kendisinin ve başkalarının hislerini tanıma, kendisini motive etme, içindeki ve ilişkilerindeki duyguları

yönetme yetisidir. Ona göre duygusal zekâ ahlaki boyutun bir parçasıdır. Araştırma, probleme uygun olarak algıların gerçekçi ve bütüncül bir biçimde, derinlemesine ortaya konmasını hedefleyen nitel araştırma modeli ve olgu bilim deseni ile desenlenmiştir. Araştırmaya Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde 2013-2014 öğretim yılında öğrenim gören 8 lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler, daha önceden kendilerine Duygusal Zekâ Ölçeği (Ergin, İşmen ve Özabacı, 1999) ve Değerlerin Belirlenmesi Testi (Rest, 1979) uygulanmış olan 183 lisans öğrencisi arasından aykırı durum örneklemesi (Yıldırım ve Şimşek, 2008) yardımıyla en az ve en çok puan alan bireyler arasından seçilmiştir. Veriler nitel veri toplama tekniklerinden görüşme tekniği ile araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin toplanması aşamasında elde edilen ses kayıtlarının dökümü yapılmış ve dökümler üzerinden betimsel analiz yapılmıştır. Kodlamaların ardından, kodlayıcılar arası tutarlılığın belirlenebilmesi için Kap-pa katsayısı hesaplanmıştır. Çalışma grubundaki bireylerle yapılan görüşmeler sonucunda bireylerin çoğu kendisini adaletli, dürüst, duygusal olarak tanımladığı bulunmuştur.

- İhtiyaroğlu, Neslin, *İmam Hatip Liselerindeki Meslek Derslerinin Öğrencilerin Ahlak Gelişim Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi*, 2016, Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi, 12(1), 269-285, Çanakkale, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, imam hatip liselerindeki meslek dersleriyle öğrencilerin ahlak gelişim düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelenmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için 2015-2016 eğitim öğretim yılının ilk haftası 618 öğrenciye Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişim kuramı temel alınarak James Rest tarafından (1979) geliştirilen ve Akkoyun (1987) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Görüşleri Belirlleme Testi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin cinsiyetleri ve yaşları ile ahlaki gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı saptanmıştır. Buna karşın, öğrencilerin sınıf düzeyleri ile ahlaki gelişim düzeyleri ve ahlaki ikilemler arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Ayrıca 9. sınıf öğrencilerinin ahlak gelişim düzeyinin düşük, 12. sınıf öğrencilerinin ahlak gelişim düzeyi orta olduğu saptanmıştır. Bu nedenle öğrencilerin aldıkları mesleki derslerin ahlaki gelişim düzeylerine katkı sağladığı söylenebilir. Çalışmanın sonunda öğrencilerin ahlaki gelişim düzeylerini arttırmaya yönelik öneriler sunulmuştur.

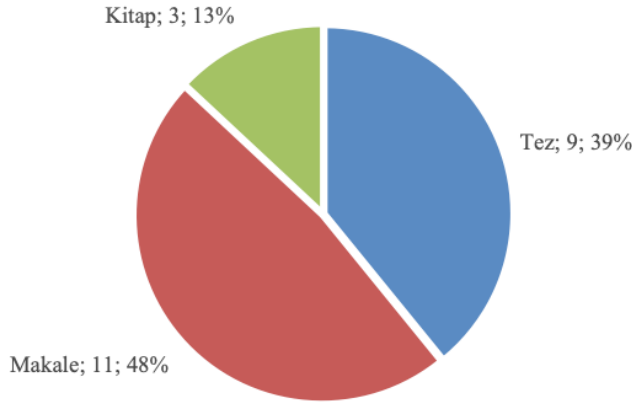
Kitaplar

- Çağdaş, Aysel - Seçer, Zariye Şahin, *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*, 2002, 145s., Nobel Yayın Dağıtım, Konya.

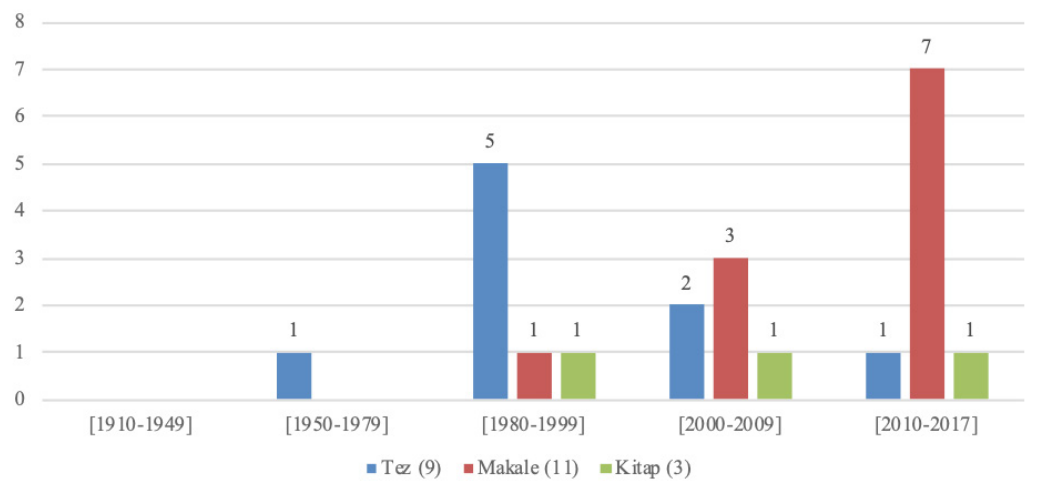
KAPAK ARKA YAZISI: Günümüzde sosyoloji, psikoloji ve eğitim alanındaki araştırmalar çocukluk ve ergenlik döneminin öneminin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Bilimdeki hızlı gelişmeye paralel olarak çocuk ve ergenin gelişimi ve eğitimi ile ilgili çalışmalar her geçen gün artmaktadır. Bilimdeki hızlı gelişme teknolojisinde de hızlı bir gelişime neden olmuştur.

2.8.6. “Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı/ Tasavvuru” Teması

Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserlerde belirlenen alt temalardan bir diğeri “Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” olmuştur. Toplamda yirmi üç (23) eserin bulunduğu bu alt temada tez türünde verilen eser sayısı dokuz (9); makale türünde verilen eser sayısı on bir (11) ve kitap türünde verilen eser sayısı üçtür (3).

Tablo 27: “Ölüm/Ahret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” Teması (23)

Çalışma türlerinin dönemsel dağılımına bakıldığında “Ölüm/Ahret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” temasına ilişkin verilen ilk eserin Fırat’ın (1977) “Üniversite Öğrencilerinde Allah İnancı ve Din Duygusu” adlı tez çalışmasının olduğu görülmektedir. Bu tarihten önce temaya ilişkin verilmiş hiç bir eser bulunmadığı gibi bu çalışmanın üretildiği [1950-1979] döneminde başka bir eser verilmemiştir. [1980-1999] dönemiyle birlikte diğer alt temalarda olduğu gibi tez çalışmalarında artış olduğu görülmektedir. Yine makale ve kitap türündeki eserler de ilk kez bu dönemde üretilmiştir. [2000-2009] dönemine geçildiğinde tez çalışmalarının azaldığı görülürken makale çalışmalarının arttığı görülmektedir. Aynı dönemde kitap türünde yine bir (1) esere rastlanmıştır. [2010-2017] dönemi ise birçok temada olduğu gibi makalelerin artış gösterdiği dönem olarak belirlenmiştir. Bu dönemde kitap sayısında bir artış görünmezken tez sayısında da azalma olduğu görülmektedir. Genel eğilime bakıldığında [1980-1999] döneminde bu yana tezlerde periyodik bir azalma seyrederken makale türünde periyodik bir artış söz konusudur. Aynı süreçte kitap türü eğiliminde ise herhangi bir değişim olmamıştır.

Tablo 28: “Ölüm/Ahret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” Temasında Dönemsel Dağılım

“Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” kategorisi altında tasnif edilen eserlerin içeriğine bakıldığında özellikle Allah/tanrı algısı ve tasavvuru, din inancı/duygusu ve ölüm gibi çalışma temaları öne çıkmıştır. Diğer yandan ahiret, kader, günah, tövbe ve dua konularına ilişkin yapılmış çalışmalar da bulunmaktadır. Özellikle Allah/tanrı algısı ve tasavvuru konusuna ilişkin hazırlanmış çalışmalar dikkat çekerken bu konuya eğilimin son yıllarda arttığı görülmektedir. Her ne kadar Fırat (1977), Öztürk (1992) ve Özbay’ın (1995) benzer biçimde üniversite öğrencilerinde ve ergenlerde Allah inancı ve din duygusuna dair yaptıkları çalışmalar olsa da son yıllarda Küşat ve ark. (2006), Koç (2011), Zafer ve ark. (2014), Erdoğan (2014), Seyhan (2014) ve Arıcı’nın (2017) doğrudan “Allah/tanrı tasavvuru” başlıklı çalışmaları dikkat çekmiştir. Bu çalışmalar arasında Koç (2011) 217 üniversite öğrencisiyle hazırladığı tez çalışmasında tanrı tasavvurunun benlik algısı ve öfke yaşantısı arasındaki ilişkiyi araştırmışken Zafer ve ark. (2014) tanrı algısıyla sosyal kaygı ve umut düzeyi arasındaki ilişkiyi bir makale çalışmasında incelemiştir. Diğer yandan Seyhan (2014) tanrı tasavvuru ve dua tutumu arasındaki ilişkiyi incelerken Erdoğan (2014) tanrı algısıyla dini yönelim biçimleri arasındaki ilişkiye; Arıcı (2017) tanrı algısıyla hoşgörü eğilim düzeyleri arasındaki ilişkiye bakmıştır. Apak (2016) ise sosyal hizmet bölümünde okuyan 274 öğrencinin tanrı algılarını ortaya koymuştur. Bu çalışmalarda ilgi çekici noktalardan biri “Allah” ve “tanrı” kullanımları arasındaki farklılaşma olmuştur. Allah/tanrı algısı ve tasavvuruna ilişkin çalışmalarda yalnızca Küşat ve arkadaşlarının (2006) “Allah” ifadesini kullandığı görülürken konuya ilişkin diğer çalışmaların hepsinde (Koç, 2011, Zafer ve ark., 2014; Erdoğan, 2014; Seyhan, 2014; Arıcı, 2017) “tanrı” ifadesinin tercih edildiği görülmüştür. “Allah” ifadesi ise daha çok “inanç” kavramıyla birlikte kullanılırken “tanrı inancı” vb. şeklinde bir kullanım olmamıştır (örn. Fırat, 1977; Öztürk, 1992; Özbay, 1995). Bu anlamda literatürde “Allah” ve “tanrı” ifadeleri her ne kadar muadil kavramlar olarak algılansa da çalışmaların içeriğine göre kullanımlardaki farklılık dikkat çekmiştir.

“Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” temasında ilgi çeken bir diğer nokta ise çalışma gruplarına ilişkin olmuştur. Konuya ilişkin eserlerin üretildiği ilk yıllarda daha çok ortaokul ve lise düzeyi yaş gruplarına yönelik çalışmalar ön plana çıkarken son yıllarda üniversite öğrencileri ile ilgili çalışmaların arttığı görülmektedir. Nitekim Öztürk (1992), Özarlan (1994), Baykan (1994), Ünlü (1996), Şenel (1998), Çevik (2002) gibi yazarların çalışmalarında “ortaokul gençliği”, “ergen”, “lise gençliği” gibi kullanımlarla ifade edilen gruplarla çalışma yapılmışken Akçın ve Kaya (2005), Koç (2011), Sayhan (2014), Erdoğan (2014), Özdelikara ve ark. (2016), Apak (2016), Arıcı (2017) gibi yazarlar üniversite öğrencileri ile birlikte çalışmalar yapmıştır. Çalışma gruplarındaki bu farklılaşma ayrıca eser türünde de belirgin bir yönelim değişikliğine işaret etmiştir. “Ergen”, “ortaokul gençliği” ve “lise gençliği” gruplarıyla yapılan çalışmalar daha çok tez çalışmaları iken üniversite gençlerine yönelik yapılan çalışmalar daha çok araştırma makaleleri olmuştur. Bu anlamda “Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” temasına ilişkin olarak son yıllarda makale türünün ve üniversite öğrencisi çalışma gruplarının ön plana çıktığını söylemek mümkündür. Bunların dışında din duygusu, ölüm kaygısı, dua tutumu gibi konuların da araştırma makalesi olarak çalışıldığı belirlenmiştir (örn. Öztürk, 1992; Ayten, 2009; Seyhan, 2014).

“Ölüm/Ahret/Kader/Allah/Tanrı/ Tasavvuru” Temasına Ait Künyeler:**Tezler**

- Fırat, Erdoğan, *Üniversite Öğrencilerinde Allah İnancı ve Din Duygusu*, 1977, Doktora, İlahiyat Fakültesi, Ankara Üniversitesi.
- Özarslan, Selim, *14-18 Yaş Lise Gençlerinde Kader*, 1994, Yüksek Lisans, 109s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Pdf.
- Baykan, Erdal, *Ahret İnancının Ortaöğretim Gençliği Üzerindeki Anlamı ve Etkileri (Alan Araştırması)*, 1994, Yüksek Lisans, 78s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Pdf.
- Özbay, Ekrem, *Ergenlerde Allah ve Din İnancı*, 1995, Yüksek Lisans, 92s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, Pdf.
- Ünlü, Seyfi, *Ahret İnancının Orta Öğretim Gençliğinin Davranışlarına Etkisi*, 1996, Yüksek Lisans, 81s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, Pdf.
- Şenel, Mahmut, *Ortaöğretim Gençliğinde Günah ve Tevbe Kavramları Üzerine Bir Alan Araştırması*, 1998, Yüksek Lisans, 74s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, Pdf.
- Çevik, Şükran, *Ergenlerde Ölüm Düşüncesi ve Ölüm Ötesiyle İlgili Dini İnançlar*, 2002, Yüksek Lisans, 171s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Uludağ Üniversitesi, Pdf.
- Coşkun, Seyfullah, *Kader Anlayışının 15-18 Yaşlar Arasındaki Gençlerin Tutum ve Davranışlarına Etkisi*, 2002, Yüksek Lisans, 104s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Kader kavramı, insanlık tarihi boyunca tartışılan konuların başında gelmiştir. İnsanlık düşünce tarihinde bir problem olarak günümüze kadar gelen kader, toplumların yaşayışlarında son derece etkili olmuştur. İslam dininde de kaderin, yüzyıllar boyunca İslâm teologları tarafından tartışıldığı görülmektedir. Araştırma önemini; gelişen dünyada toplum yapısında hâlâ geçerliliğini koruyan dinî düşünce ve buna bağlı olarak kader inancının gençler üzerindeki etkisinden almaktadır. Bu araştırmada tespit edilen temel ve alt problemler doğrultusunda, 15-18 yaşlar arası gençlerin kader inançlarıyla, bu inançlarının tutum ve davranışlara etkisi tasviri mahiyette ortaya konulmuştur. Bütün bunlar; Psikoloji ve onun bir alt bilim dalı olan Din Psikolojisi'nin sınırları ve bakış açılan dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın teorik ve uygulama olmak üzere iki boyutu vardır. Teorik çerçevenin oluşturulması için, ilk önce literatür taraması yapılmış ve konunun sınırları belirlenmiştir. Daha sonra konuyla ilgili temel kavramlar olan; kader kavramının ve İslâm dünyasında yaygın olan kader ekollerinin genel özellikleri ve son olarak ta 15-18 yaş gençlerin psiko-sosyal özellikleri ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir. Konunun teorik çerçevesi belirlendikten sonra, örneklem ünitesinden bilgi toplamak amacıyla anket tekniği uygulanmıştır. Anket, üç farklı okulda 288 öğrenci üzerinde tesadüfi örnekleme yöntemiyle uygulanmıştır. Bu uygulamalarda, yaş, cinsiyet, okul türü temel değişkenleri ile kader inancı arasındaki ilişki bilimsel metotla tespit edilmiş ve konu hakkında geliştirilen hipotezler test edilmiştir. Araştırmanın sonunda da elde edilen veriler doğrultusunda genel değerlendirme yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

- Koç, Ayşe, *Üniversite Öğrencilerinde Tanrı Tasavvuru, Benlik Algısı ve Öfke Yaşantısı*, 2011, Yüksek Lisans, 135s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde; Tanrı tasavvuru, benlik algısı ve öfke arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini 217 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcıların Tanrı tasavvurları, benlik algıları ve öfke yaşantıları değerlendirilmiştir. Bu amaçla Tanrı Algısı Formu I ve II, Kişilerarası Tarz Ölçeği'nin Öfkeli Tarz alt ölçeği, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve Çok Boyutlu Öfke Ölçeği'nin 'Kişilerarası Öfke' boyutu kullanılmıştır. Demografik form kullanılarak; "yaş, cinsiyet, dini eğitim" gibi konularda bilgi alınmıştır. Yapılan analizlerde; olumlu (sevgi temelli) bir din eğitimi alan öğrencilerin, Tanrı tasavvurlarının, olumsuz (korku temelli) bir din eğitimi alan öğrencilerden daha olumlu olduğu, yine din eğitimi daha çok yakın birileri tarafından alan öğrencilerin Tanrı tasavvurlarının, daha çok okulda din eğitimi alanlardan daha olumlu olduğu görülmüştür. Regresyon analizi sonuçlarına göre, öfke yaşantısını ve Tanrı tasavvurunu yordayan değişkenler saptanmıştır. Ayrıca Tanrı tasavvuru, benlik algısı ve öfke yaşantısı arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Tüm sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, Olumlu Tanrı tasavvuru için benlik algısının ve olumlu (sevgi temelli) dini eğitiminin önemli rol üstlendiği söylenebilir. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmıştır.

Makaleler

- Öztürk, Hüseyin, *Ergenlerde Din Duygusu ve Allah İnancının Boyutları*, 1992, MEB Din Öğretimi Dergisi, (32), 44-55, Ankara.
- Akçın, Emine - Kaya, Hülya, *Hemşirelik Öğrencilerinin Ötenaziye İlişkin Görüşleri*, 2005, Türkiye Klinikleri Tıp Etiği Hukuku Tarihi Dergisi, 13(2), 115-119, Ankara, Pdf.

Özet: Sağlık alanında yaşanan gelişmeler, tıp ve hukuk alanını karşı karşıya getirmekte ve ciddi tartışmalara neden olmaktadır. Bu tartışmalar arasında ötenazi önemli bir yer oluşturmaktadır. Bu nedenle sağlık bakımı alanında görev alacak hemşirelik öğrencilerinin ötenazi konusundaki görüşlerinin belirlenmesi oldukça önemlidir. Araştırma, hemşirelik öğrencilerinin ötenaziye ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu'nda 2002-2003 öğretim yılında öğrenimini sürdüren toplam 450 öğrenciden tabakalı örneklem yöntemiyle seçilen 135 öğrenci oluşturmuştur. Veriler öğrencilerin, sosyo-demografik özelliklerini ve ötenaziye ilişkin görüşlerini içeren 15 sorudan oluşan bilgi formu kullanılarak elde edilmiş, SPSS programında yüzdeleme ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin %31.9'u ülkemizde ötenazi uygulandığını düşünmekte, %71.9'u "hemşire" olarak ötenazi uygulamasında aktif rol almak istememekte, %54.1'i kendisi için, %74.1'i ailesi/yakınları için ötenazi istememektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun dini inançlarına, insan haklarına, meslek ahlakına, etik kurallara aykırı olması, teknolojideki ve sağlık alanındaki gelişmeler nedeniyle ötenazi uygulamak ve ötenazi uygulamasında aktif rol almak istemedikleri; kendileri ve ailesi/yakınları için ötenazi istemeyecekleri belirlenmiştir.

- Mustafa, Küşat, Ali - Mehmedoğlu, Ali Ulvi - Yapıcı, Asım - Kayıklık, Hasan - Şahin, İlkey - Güllü, İsmail - Taş, Kemaleddin - Yavuz, Kerim - Arslan, *Ergenlerde Allah Tasavvuru*, 2006, *Dindarlığın Sosyopsikolojisi* kitabı içinde, 113-157, Karahan Kitabevi, Adana.

- Ayten, Ali, *Üniversite Öğrencilerinde Ölüm Kaygısı: Türk Ve Ürdünlü Öğrenciler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, 2009, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 9(4), 85-108, Samsun, Pdf.

Özet: Araştırmada, ölüm kaygısının iki farklı kültürdeki değişimi, cinsiyet, yaş, sosyal çevre, sosyo-ekonomik durum ve öznel dindarlık algısıyla olan ilişkisi incelenmektedir. Araştırma, tarama yöntemine uygun, anket tekniğinin kullanıldığı bir saha araştırması niteliğindedir. Araştırma örneklemini, İstanbul'da bulunan Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (126 kişi-%51) ve Ürdün, İrbid'de bulunan Yermük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde (121 kişi-%49) okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların 132'si (%53,4) kız, 115'i (%46,6) ise erkek öğrencidir. Örneklem grubuna daha önce pek çok araştırmada kullanılan "Templer Ölüm Kaygısı Ölçeği" uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, son ergen ve ilk yetişkinlerden oluşan örneklemin ölüm kaygısının ortalamanın üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

- Yapıcı, Asım, *Allah ve Kutsal Kavramlarının Çağrıştırdıkları Anlamlara Sosyo-Psikolojik Bir Bakış: Çukurova Üniversitesi Örneği*, 2010, Değerler Eğitimi Dergisi, 8(20), 169-206, İstanbul, Pdf.

Özet: Her din, mensuplarına bir dünya görüşü sunar. Bu dünya görüşü ise, dinlerin tanrı ve kutsal anlayışla yakından ilişkilidir. Bu sebeple tanrının ve kutsalın nasıl algılandığının tespit edilmesi inanan insanın değer yargılarının anlaşılmasında önemli bir rol oynayabilir. Ancak, kutsal kavramı din bilimlerinde kazandığı anlam genişliği ile oldukça esnek ve kaygan bir zemin üzerinde durmaktadır. On dokuzuncu yüzyıldan itibaren yapılan din tanımlarında sık sık kutsal ve din dışı ayrımına atıf yapılması gelenek haline gelmiştir. Kutsal; büyüleyici, hayranlık uyandırıcı ve korkutucu bir sır olarak tanımlanmıştır. Bu süreçte din olgusunu anlamada "kutsalın tecrübesi" ifadesi anahtar bir kavram olarak kullanılmıştır. Bu da kutsal ile ilahi olanın birbirine benzer kavramlar olduğu fikrini beraberinde getirmiş, hatta dini olan ile kutsal olan neredeyse birlikte anılmaya başlamıştır. Neticede kutsal, bir yandan, korkulan ve hayranlık uyandıran, öte yandan, çift kutuplu, belirsiz(muğlak) bir güç olarak tarif edilmiştir. Bu haliyle kutsal terimi aşırı bir anlam yükü ile doldurulmuştur. Bir de onun "sır" olduğu söylenince bu kavram daha da belirsiz bir hal almıştır. Böyle bir kutsal kavramıyla dini ve ilahi olanı açıklamaya çalışmak çeşitli hatlara sebep olabilmektedir. Bu düşünceden hareketle, bu ampirik çalışmada tansı ve kutsal kavramlarının nasıl tanımlandıkları araştırılmıştır. Araştırma verileri Çukurova Üniversitesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bir anketten elde edilmiştir. Araştırmanın tezi ise, ilahi ile mukaddesin gençler tarafından farklı bir biçimde algılanacağı, bu sebeple de dini tanımlamada kutsalın gerekli, fakat yeterli kavram olmadığı yönündedir.

- Zafer, Hakan - Batan, Nazlı - Baş, Selma - Uysal, Veysel, *Ergenlerin Tanrı Algılarıyla Sosyal Kaygı ve Umut Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*, 2014, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi, 11(42), 221-237, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmada ergenlerin Tanrı algılarıyla sosyal kaygı ve umut düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca, bu değişkenler ile cinsiyet, okul dışında dinî içerikli eğitim alıp almama, ebeveyn öznel dindarlık algısı ve ailenin gelir düzeyine ilişkin algı gibi faktörler arasındaki ilişki de incelenmiştir. Cinsiyet faktörü ergenlerin Tanrı'yı algılama biçimlerinde bir farklılık meydana getirmemiştir. Bulgular, kızların erkeklere nazaran ulaşmak istedikleri amaca daha çok güdülendiklerini; ancak daha fazla olumsuz değerlendirilme korkusu yaşadıklarını ortaya koymuştur. Okul dışında dinî içerikli

eğitim alıp almama ergenlerin sosyal kaygı ve umut düzeylerinde bir farklılaşma meydana getirmemiştir. Ancak okul dışında dinî içerikli eğitim faaliyetine katılanlar Tanrı'yı kendilerine daha yakın hissettiklerini ifade etmişlerdir. Annelerine ilişkin dindarlık algıları yüksek olan ergenler Tanrı'yı kendilerine daha yakın bulduklarını belirtmişlerdir. Ekonomik durum ergenlerin Tanrı algıları, sosyal kaygı ve umut düzeylerinde fark meydana getirmemiştir. Tanrı'yı olumlu biçimde algılama ve O'nun kendilerini koruduğunu düşünme ergenlerin, sırasıyla, amaçlarına ulaşma yolları arama ve amaçlarına güdülenme düzeylerini arttırıcı, genel sosyal kaygı düzeylerini düşürücü etki yaratmıştır.

- Seyhan, Beyazıt Yaşar, *Üniversite Öğrencileri Örnekleminde Dua Tutumu ve Tanrı Tasavvuru*, 2014, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 14(2), 175-204, Samsun, Pdf.

Özet: Bu makalenin amacı, üniversite öğrencilerinin dua tutumu ile olumlu-olumsuz Tanrı tasavvuru arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyan toplam 670 öğrencinin katılımı ile yapılmıştır. Cinsiyet değişkeninde dua tutum boyutları ile olumlu-olumsuz Tanrı tasavvuru arasında fark görülmüştür. Kız öğrencilerin dua tutum boyutları ve olumlu Tanrı tasavvuru anlamlı olarak erkek öğrencilerden daha yüksek iken olumsuz Tanrı tasavvuru daha düşüktür. Hem kız hem erkek öğrencilerin olumlu Tanrı tasavvurlarını dua amaç ve his boyutu yordamaktadır. Dua amaç boyutu kız ve erkek öğrencilerin olumsuz Tanrı tasavvurunu -düşük oranda- negatif yönde yordarken, dua sıklık boyutu ise sadece erkek öğrencilerin olumsuz Tanrı tasavvurunu -düşük oranda pozitif yönde yordamaktadır.

- Erdoğan, Emine, *Üniversite Öğrencilerinde Tanrı Algısının (TA) Dini Yönelim Biçimleri ile İlişkisi*, 2014, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(25), 167-185, Hatay, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin Tanrı algılarını ve dini yönelim biçimlerini ortaya koymak ve bu iki değişken arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca, araştırma kapsamında Tanrı algısı (TA) ve dini yönelim puanlarının cinsiyet ve fakülte açısından değişip değişmediği de incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 596 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Tanrı Algısı Ölçeği ve Yeniden Yapılandırılmış Müslüman Dini Yönelim Ölçeği kullanılmıştır. Sonuçlar, üniversite öğrencilerinin Tanrı'yı sevgi yönelimli ve olumlu özellikleriyle algıladığını göstermektedir. Dini yönelim biçimleri içinde içsel dini yönelim biçimine ait puan en yüksek iken sorgulayıcı dini yönelim biçimine ait puan en düşük bulunmuştur. TA puanları içsel dini yönelim ve katı kuralcı dini yönelim ile pozitif yönlü, sorgulayıcı dini yönelim ile negatif yönlü ilişkilidir. Fakülte türü ve cinsiyet değişkenleri TA ve Yönelim Ölçeğinin bazı alt boyutları açısından farklılık göstermektedir.

- Özdelikara, Afıtap - Şahin, Dilara - Boğa, Nuran Mumcu - Alkan, Seval Ağaçdiken, *Öğrenci Hemşirelerde Ölüm Kaygısı*, 2016, Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(1), 1-16, Samsun, Pdf.

Özet: Araştırma, bir hemşirelik yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin ölüm kaygısını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2013-2014 bahar yarıyılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik bölümü 1.ve 4. sınıfta öğrenim gören 167 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından literatür ışığında hazırlanan 7 soruluk anket ve Ölüm kaygısı ölçeği (ÖKÖ) ile toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 15 paket programında yüzdeler, ortalama ve t testi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmamıza katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.79 ± 2.50 olarak

bulunmuştur. Öğrencilerin %73.1'i kız öğrenci, %57.5'i son sınıf öğrencisi, %76'sı ailede kayıp yaşamadığını, %87.4'ü kronik hastalığının bulunmadığını, %72.5'i ölüm tehlikesi yaşamadığını ve %70.1'i ise yatağa bağımlı hastaya bakım vermediğini ifade etmişlerdir. Araştırmamızda öğrencilerin Ölüm kaygısı ölçeğinden aldıkları ortalama puan 6.71 ± 2.28 olarak bulunmuştur. 'Ölmekten hiç korkmam' ifadesi 0.15 ± 0.35 ile en düşük puan ortalamasına sahip soru olurken, 'Acı içinde ölmekten korkarım' ifadesi ise 0.85 ± 0.35 ile en yüksek puan ortalamasına sahip soru olmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerden yatağa bağımlı hastaya bakım vermeyen öğrencilerin ölçek toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

- Apak, Hıdır, *Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Tanrı Algısı Bingöl Üniversitesi Örneği*, 2016, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(11), 220-231, Bingöl, Pdf.

Özet: Tanrı imajı; sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin gelecekteki profesyonel uygulamalarını etkileyebilecektir. Bu araştırmanın amacı Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin Tanrı algılarını incelemektir. Araştırmanın örneklemini Bingöl Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde okuyan 274 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak; sosyo-demografik veri formu ve Tanrı Algısı Ölçeği uygulanmıştır. Bu çalışma, tarama modelinin kullanıldığı incel bir araştırmadır. Araştırma kapsamında Tanrı algısının, cinsiyet ve bölüme isteyerek gelip gelmeme açısından değişip değişmediği de incelenmiştir. Sonuçlar, Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin Tanrı'yı sevgi yönelimle ve olumlu özellikleriyle algıladığını göstermektedir. Ayrıca, öğrencilerin cinsiyet, bölüme isteyerek gelip gelmeme ve subjektif dindarlık algılarının Tanrı algıları düzeylerinde farklılaşmaya yol açtığı; sınıf düzeyi değişkenlerinin ise öğrencilerin Tanrı algıları düzeylerinde farklılaşmaya yol açmadığı görülmüştür.

- Tokur, Behlül - Arıcı, İsmail, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Tanrı Algıları ve Hoşgörü Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişki*, 2017, Turkish Studies International Periodical For the Languages Literature and History of Turkish or Turkic, 12(10), 31-48, Ankara, Pdf.

Özet: İlahiyat Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin hem kendi kişisel gelişimlerinde hem de görev yapacakları alanlardaki mesleki yeterlik ve başarılarında Tanrı'ya yönelik algılarının ve hoşgörü eğilimlerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple öğrencilerin Tanrı algılarının ve hoşgörü eğilimlerinin hangi düzeyde olduğu ve bunlar arasında bir ilişki olup olmadığı önemli bir konudur. İşte bu araştırma, İlahiyat Fakültesi son sınıf öğrencilerinin Tanrı algılarını ve hoşgörü eğilim düzeylerini, bu düzeyler arasında bir ilişki olup olmadığını ve bu düzeylerin hangi değişkenlere göre farklılaştığını tespit etmek amacıyla, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören 288 son sınıf öğrencisinden oluşan çalışma grubu üzerinde gerçekleştirilmiş nicel bir çalışmadır. Araştırmada, Tanrı Algısı Ölçeği (TAÖ), Hoşgörü Eğilim Ölçeği (HEÖ) ve katılımcıların kişisel özellikleri ile ilgili çeşitli bağımsız değişkenlerin yer aldığı anket formu yoluyla veriler toplanmış ve bu veriler SPSS paket programında istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin Tanrı algıları olumludur ve hoşgörü eğilim düzeyleri yüksektir. Öğrencilerin Tanrı algıları ve hoşgörü eğilim düzeyleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Öğrencilerin Tanrı algıları cinsiyetlerine ve ailelerinin kendilerine yaklaşım biçimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Öğrencilerin hoşgörü eğilim düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşırken, ailelerinin kendilerine yaklaşım biçimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Kitaplar

- Sevinçgöl, Ömer, *Alınyazımı Ben mi Yazıyorum?*, 2004, 140s., Timaş Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Şeytan nasıl ürer? yok edemez miydi şeytanı? peygamber niçin çok hanımla evlendi? kadından peygamber olmaz mı? tanrıya inansam, dine inanmasam? hadi bana mucize göster... türküm türkü söylerim.. nerden çıktı şu mezhepler? ne demek hazreti? akıl dışı öyküler satıyorum... ey ruh, toplandık seni bekliyoruz! niye o çirkin de ben güzelim? alınyazımı ben mi yazıyorum?

- Okur, Hüseyin, *Asr-ı Saadet Gençliği*, 2013, 96s., Semerkand Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İslam'ın yayılmasında Resulullah'a (s.a.s.) asıl desteği veren gençler olmuştur. Mesela genç yaşta İslam'ı kabul edenlerden Hz. Ali on, Zeyd b. Harise on beş... Bunların dışında genç yaşta İslam'ı kabul eden daha pek çok sahabe olmuştur. Bu sahabiler arasında gerek Resulullah'ın (s.a.s.) hayatında gerekse onun vefatından sonraki dönemlerde çok önemli vazifeler üstlenenler olmuş, içlerinden valiler, komutanlar çıkmıştır.

- Pekşen, Ahmet Mahir, *Bir Gencin Feryadı*, 2011, 94s., Kaynak Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Mavi ve serin sulara bakarken aklımdan geçen bir düşünceydi bu: Sonsuz kadar geniş bir boşluk ne ile dolar ki? İşte ismini bilmediğim resmini bile görmediğim biri kim bilir dünyanın hangi köşesinden bana mesaj yolluyor ve bu sonsuz boşluğu doldurmanın yolunu gösteriyordu. Kıvılcım şimşğe dönüşmüştü. Gökyüzünün koyu karanlığı sık sık şimşeklerle yarıyor, içime sonsuz bir ışık hüzmeleri doluyordu. İş Allah'a inanmaktaydı. Fakat anne, siz bana Allah hakkında hiçbir şey söylememiştiniz ki?

- Öze, Özkan, *Genç Adam ve Allah*, 2014, 144s., İlk Gençlik Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Eğer kendini sık sık soru(n)lar ormanında uçmaya çabalayan minicik bir kuş gibi hissediyorsan, bil ki ben de öyle hissettim. İşte bu yüzden sana yazdıklarımı okumalısın! Ama yine de sen bilirsin. Bu kitap, hayatını büyük ihtimalle bir bu kadar daha yaşayamayacak kadar yaşamış tecrübeli bir 'dünyalı'nın, ilkençlik çağlarında çok aradığı ama bulamadığı kitaplardan biridir ve Allah hakkında merakını giderecek bir şeyler söylemektedir...

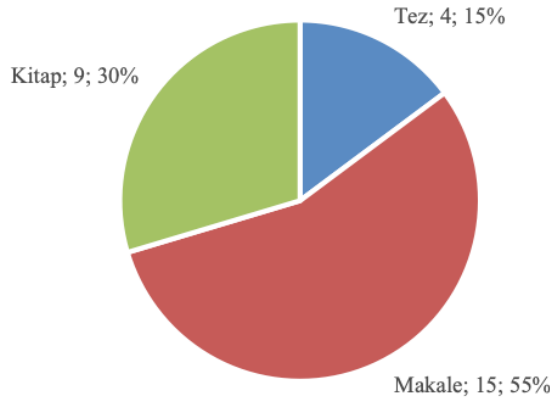
- Bozgeyik, Burhan, *Gençlik ve Ölüm*, 1995, 456s., Türdav Basım Yayın, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Her ne hikmetse gençlikle ölüm birbirine uzak zannediliyor. Gücün, kuvvetin zirvede olduğu çağlarda, enerji ve hayat doluyken ölümün yakaya yapışmayacağını zannediyor insanoğlu. Bugün beli bükülmüş, saç-sakalı ağarmış insanlar dün genç değil miydi?... Gidip soralım o ihtiyarlara, "Gençlik ne de çabuk geçti, sanki göz açıp kapayıncaya kadar..." cevabını alacağız. İşte bu bakımdandır ki Peygamberimiz "en hayırlı gençleri" kimler olduğunu şu şekilde tarif buyurmuştur: "En hayırlı genç odur ki; ihtiyar gibi ölümü düşünüp ahiretine çalışarak, gençlik hevesatına esir olmayıp gaffette boğulmayandır." Elinizdeki bu eser, hayırlı gençlerimizin sayısını çoğaltmaya vesile olabilir ne mutlu bize...

2.8.7. “İbadet” Teması

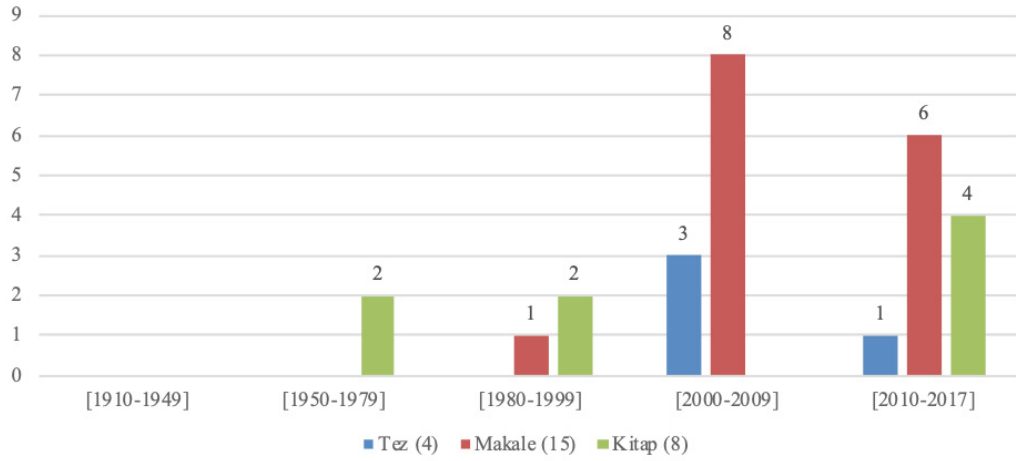
Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserlerin temalandırılmasında belirlenen bir diğer alt tema “İbadet” olmuştur. Bu tema altında toplam yirmi sekiz (28) eser tasnif edilirken bunların dördü (4) tez, on beşi (15) makale ve dokuzu (9) kitap olarak hazırlanmıştır.

Tablo 29: “İbadet” Teması (28)

“İbadet” temasına ilişkin eserlerin dönemsel dağılımına bakıldığında özellikle 2000’li yıllardan sonra konuyla ilgili çalışmaların arttığı görülmektedir. Nitekim toplamda verilen yirmi sekiz (28) eserin yirmi iki (22) tanesi [2000-2009] dönemi ve sonrasında verilmiştir. Bu dönemden önce verilen beş (5) eserde ise kitap türünün öne çıktığı görülürken yalnızca bir (1) eser makale türündedir. Nitekim konuya ilişkin verilen ilk eser olarak erişilebilen Bilgin’in (1970) “Namaz Hocası: Gençlere Din Dersleri” isimli eseri kitap türünde verilmiştir. 2000’li dönemle birlikte alana ilişkin eserlerde özellikle makale türünde belirgin bir artış söz konusu olmuştur. Bu dönem öncesinde ibadet temasına ilişkin yalnızca bir makale bulunurken (Aydar, 1999), [2000-2009] döneminde sekiz (8), sonraki dönemde altı (6) makale yayınlanmıştır. Aydar’ın (1999) “Bir Din Eğitimi Konusu Olarak Namaz ve Öğrencilerin Hayatındaki Tezahürleri” isimli çalışması her ne kadar belirgin ilk artışın yaşandığı [2000-2009] döneminden önce verilmiş olsa da tarihsel açıdan bu döneme oldukça yakın olmasından dolayı makaledeki bu artış sürecinin ilk eseri olarak da yorumlanabilmektedir.

Yine 2000’li dönemle birlikte tez türündeki yayınların da ilk kez üretildiği dikkat çekmektedir. Diğer yandan gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserlerin dönemsel dağılımındaki genel eğilimin aksine 2010 ve sonrası dönemde ibadet temalı makalelerin azaldığı; bunun yerine bir önceki dönemde hiç üretilmemiş olan kitap türü eserlerin arttığı görülmektedir. Aynı süreçte tez türünde ise bir azalma söz konusu olmuştur.

Tablo 30: “İbadet” Temasında Dönemsel Dağılım

“İbadet” temasında yer alan eserlerin içeriğine bakıldığında öne çıkan konuların dua, namaz, cami ve gençlik, oruç/ramazan gibi konular olduğu görülmektedir. Özellikle duaya ilişkin çalışmaların yoğun olduğu dikkat çekerken daha özelde duanın dini gelişimdeki etkisi, dua ve ruh sağlığı/psikoloji, demografik özellikler ve dua gibi çalışma konuları ele alınmıştır. Özellikle [2000-2009] döneminde bu çalışmaların yoğunluk kazandığı görülmektedir. Bu anlamda Güzel (2001) dini gelişim sürecinde duayı, Koç (2002) dua ve ibadet psikolojisinin ruh sağlığı üzerindeki etkisini ve Özel (2003) ergenlerin duaya ilişkin tutumlarını araştırırken, Koç (2003) dua ve ibadet psikolojisi üzerine teorik bir değerlendirme hazırlamıştır. Yine “İbadet” temasında tasnif edilen tez çalışmalarının tümü dua konusuna ilişkin olduğu görülürken (Güzel, 2001; Koç, 2002; Özel, 2003, Küçük, 2010) yazarlardan Mustafa Koç’un bu alanda yoğunlaştığı belirlenmiştir (Bknz: Koç, 2002; 2003; 2004; 2005).

Öne çıkan çalışma konularından bir diğeri olan namaz ise daha sıklıkla namaz eğitime yönelik rehber ve tavsiye içerikli eserlerde çalışılmıştır. Yine bu çalışmaların yoğun olarak 2000 öncesi dönemde ve kitap türünde verildiği görülmüştür. Buna ilişkin olarak Bilgin’in (1970) gençler için bir din dersi olarak namaz eğitimi anlattığı çalışması, Yavuz’un (1978) “Gençler İçin Namaz Hocası” adlı eseri, Özcan’ın (1984) ve Dedeoğlu’nun (1987) namaz eğitime ilişkin “rehber” olarak tanımladığı kitap çalışmalarının yanı sıra Aydar’ın (1999) namazın öğrenci yaşamındaki etkilerini araştırdığı makalesi, bu konudaki örnekliği sunan çalışmalardır. Bunların yanında Darcan’ın (2013) genel değerlendirmeler içeren “Genç İnsan ve Namaz” kitap çalışması da yayınlandığı dönem itibariyle diğer namaz konulu çalışmalardan farklılaşmıştır.

Literatürün tanımlanması açısından öne çıkan bir diğer nokta ise “camî ve gençlik” temalı çalışmalarla ilgilidir. “Cami ve gençlik” temasına ilişkin verilen beş (5) eserin tümü 2014 yılı içerisinde yayımlanmış; makale türündeki 4 eserin tümü Diyanet Dergisi’nde yayınlanmıştır (Bknz: Görmez, 2014; Arpacı, 2014; Keskin, 2014 ve Çelebi, 2014). Bu eserler cami ve gençlik ilişkisini yansıtan ve bu ilişkinin geliştirilmesini önceleyen değerlendirmeleri içermektedir.

“İbadet” Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- Güzel, Fahri, *Ergenlik Dönemi Dini Gelişiminde Dua*, 2001, Yüksek Lisans, 117s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma, ergenlik dönemi dini gelişiminde duanın etkisi ile dini ilgi düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için önce konunun teorik zemini hazırlanmış, daha sonra anket tekniği ile 12-21 yaş arası ergenlerin duaya yaklaşımları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bulgular, duanın ergenlik dönemi dini gelişiminde önemli bir yere sahip olduğunu, dua sıklığı, dua konuları, duanın kabulüne olan inanç ile ilgili bulguların demografik değişkenler ve dini ilgi düzeyine göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca elde edilen bulguların, araştırma öncesi ortaya konan hipotezleri büyük oranda destekler nitelikte oldukları görülmüştür.

- Koç, Mustafa, *Ergenlik Döneminde Dua ve İbadet Psikolojisinin Ruh Sağlığı Üzerindeki Etkileri*, 2002, Yüksek Lisans, 228s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Uludağ Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma, bireyin çocukluktan sonraki gelişiminin temel basamağı olan ergenlik döneminde yapılan dua ve ibadetin, ergenlerin ruh sağlıkları üzerinde ne gibi psikolojik etkilerinin olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bir alan araştırmasıdır. Bu amacı gerçekleştirmek için konunun önce teorik çerçevesi çizilerek kavramsal zemini hazırlanmış, daha sonra ergenlerin yaptıkları dua ve ibadetlerin ruh sağlıkları üzerindeki etkilerini ölçmek için konuyla ilgili değişik kaynaklardan faydalanılarak anket soruları hazırlanmıştır. İki bölüm olarak düzenlenen bu anket formu, Türkiye’de orta öğrenim gören ergenlerin seçtiği evreni temsilen, Bursa il sınırları içerisinde dört farklı türden orta öğrenim kurumunda öğrenim gören 400 ergen üzerinde tesadüfi örneklem yoluyla uygulanmıştır. Uygulanan anket aracılığıyla deneklerden alınan ham veriler, yaş, cinsiyet, dua ve ibadet etmenin sıklık ve içtenlik düzeyleri gibi nicel karakterdeki bağımsız değişkenlerle parametrik olmayan istatistiksel analiz tekniklerinden chi-kare tekniği uygulanarak, beklenen değerlerle gözlenen değerler arasındaki anlamlılık ilişkisi sınanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda; “ergenlik döneminde yapılan dua ve ibadetin, ergenlerin ruh sağlıkları üzerinde olumlu psikolojik etkileri vardır”, tezini ön gören temel hipotezle birlikte diğer hipotezlerin birçoğunun oldukça yüksek bir düzeyde desteklendiği tespit edilmiştir. Öte yandan araştırmanın teorik çerçevesi, ergenlik döneminde dua-ibadet psikolojisi ve ruh sağlığı olarak çizilmiş ve bu ana konuların alt bölümlere ayrılarak psikolojik tahlilleri yapılmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada, ibadet kavramı, ergenlerin yapabilecekleri ibadetler göz önünde bulundurularak namaz kılma, oruç tutma, Kur’an okuma ve tövbe etme ibadetleriyle; ruh sağlığı kavramı da stres, kaygı ve depresyonla sınırlandırılmıştır. Bunun yanı sıra dinin uygulama (ritüalistik) boyutunu ifade eden dua ve ibadete ilişkin, deneklerin dini tutum ve davranışları tespit edilerek, söz konusu tutum ve davranışların araştırma öncesinde ortaya konan hipotezleri büyük ölçüde desteklediği görülmüştür.

- Özel, İsa, *Ergenlik Döneminde Dua*, 2003, Yüksek Lisans, 149s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma, ergenlik döneminde bulunan öğrencilerin dinî tutum düzeyleri temel alınarak dua ile ilgili tutumlarını, istek ve arzularını, korku ve kaygılarını duaya yansıtıp yansıtmadıklarını araştırmak amacıyla düzenlenmiştir. Araştırmada, 2001-2002 öğretim yılında Ordu ilinde bulunan Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Fen Lisesi, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Ordu Lisesi, Cumhuriyet Lisesi, Fatih Lisesi ve Sağlık Meslek Liselerine devam eden 417 öğrenci örneklem alınmıştır. Araştırmada, öğrencilerin dinî tutum düzeyleri ile yaş, cinsiyet, sınıf, annesinin öğrenim durumu, sosyo-ekonomik gelir düzeyi, dua etme sıklığı, duaya yönelme nedenleri, aile, arkadaş ve karşı cinse yönelik dua istekleri, ülke ve dünya ile ilgili yapılan dualar, içinde yaşanan an ve geleceğe yönelik dua istekleri, bedensel görünüm ve sağlıkla ilgili dua istekleri ile ahirete yönelik dua istekleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada, “Kişisel Bilgi Toplama Mülakat Formu”, “Dinî Tutum ölçeği” ve ergenin duaya bakışı, duaya yönelme nedenleri ve dua isteklerini içeren ve üç bölümden oluşan bir anket kullanılmıştır. Anket yoluyla elde edilen bilgilerin analizinde ki-kare (X²) testi kullanılmıştır. Sonuçların önemlilik düzeyi ile dinî tutum puan ortalamaları arasındaki farkın kontrolünde 0.05 hata payı kabul edilmiştir. Sonuç olarak elde edilen bulguların ışığında, ergenlerin büyük oranda duaya yöneldiği, ihtiyaçlarını, problemlerini, kaygı ve korkularını, istek ve arzularını duaya yansıttıkları tespit edilmiştir.

- Küçük, Emine, *Ergenlerin Duasına Psikolojik Yaklaşım (Edirne/Keşan Örneği)*, 2010, Yüksek Lisans, 188s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma bir saha çalışması olarak ele alınmış, Keşan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim ve orta öğretim okullarında öğrenim gören ergenlerin dua anlayışı anket uygulaması ile cinsiyet, sınıf düzeyi, devam edilen okul, ailenin aylık geliri, annenin dindarlığı, anne babanın sağ olması, dramatik yaşanmışlık ve yaşanmış hastalık değişkenlerine göre incelenmiştir. Elde edilen verilere göre öğrencilerin duası bu değişkenlere bağlı olarak istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemiş, genel olarak öğrencilerin duası İslami öğretilere paralel bir eğilim içerisinde olduğu görülmüştür. Ancak, öğrenciler çoğunlukla dua etme eyleminde bulunmakta, duayı ihtiyaç olarak görüp, dua ettiklerinde maddi manevi faydasının olduğuna inanmaktadırlar. Dua ederken sadece kendilerini değil ailelerini ve bütün insanlığı düşündüklerini ilgili seçeneklere katılarak belirtmişlerdir. Duayı sadece çaresiz oldukları zamanlarda değil içlerinden geldiği ve dinsel önem taşıyan zamanlarda da düzenli olarak gerçekleştirdiklerini göstermişlerdir. Duayı maddi faydasından çok manevi güç olarak görmektedirler. Öğrenciler içinde bulundukları gelişim dönemi özelliği itibarıyla de soyut bir kavram olan duanın manevi gücünü kavrayabilmişlerdir.

Makaleler

- Aydar, Hidayet, *Bir Din Eğitimi Konusu Olarak Namaz ve Öğrencilerin Hayatındaki Tezahürleri*, 1999, Kur'an Mesajı İlmi Araştırmalar Dergisi, (18), 121-148, İstanbul, Pdf.
- Hayta, Akif, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin İbadet ve Ruh Sağlığı (Psiko-Sosyal Uyum) İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*, 2000, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9(9), Bursa, Pdf.

- Saktanber, Ayşe, *We Pray Like You Have Fun: New Islamic Youth Between Intellectualism and Popular Culture in Turkey (Siz Nasıl Eğleniyorsanız Biz de Öyle İbadet Ediyoruz: Entelektüellik ve Popüler Kültür Arasında Türkiye'nin Yeni İslamcı Gençliği)*, "Fragments of Culture: The Everyday of Modern Turkey", 2002, 254-27, Londra- New York, Pdf.
- Koç, Mustafa, *Ergenlik Döneminde Dua ve İbadet Psikolojisi Üzerine Teorik Bir Yaklaşım*, 2003, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7(1), 373-397, Sivas, Pdf.

Özet: Diğer gelişim dönemleri gibi ergenlik dönemi de din psikolojisi açısından değişik yönleriyle incelenen bir gelişim dönemidir. Bu makalede, din psikolojisinin ana literal konuları içinde yer alan ve dinî pratikler çerçevesinde değerlendirilen dua ve ibadet fenomenlerinin ergenlik döneminin dinî gelişimi içindeki seyri, gerek teorik bazdaki değerlendirmelerle gerekse konuyla ilgili yapılan ampirik çalışma sonuçları dikkate alınarak tahlil edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda öncelikle, dua ve ibadet kavramlarının psikolojik değerlendirmeleri yapılarak ergenlerin dua ve ibadet karşısındaki tutum ve davranışları ele alınmıştır. Daha sonra dua ve ibadet psikolojisinin ergenlerin kişilik ve kimlik gelişimine olan etkileri ifade edilmiş ve son olarak da, söz konusu dinî davranışların dinî başa çıkma bağlamında ergenlerin ruh sağlığı üzerindeki etkileri belirtilmiştir.

- Bayyigit, Mehmet, Heyet, *Gençlerin Dini İnanç, İbadet ve Problemlerine Bağlamsal Bir Bakış*, 2003, 221-243, İstanbul.
- Koç, Mustafa, *Ergenlik Döneminde Dua ve İbadet Algılarının Ruh Sağlığına Etkileri Üzerine Bir Alan Araştırması*, 2004, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6(10), 115-157, Sakarya, Pdf.

Özet: In this article, the results of a field research that was carried out demonstrate the psychological effects of prayers and worships on adolescents' mental health. The results of the questions were examined in the context of perception of prayer-worship and mental health. A questionnaire was applied to randomly selected sample of 450 adolescent studying at secondary schools in the province of Bursa, which is assumed to represent the whole population of adolescents in Bursa. The statistics used to analyze the gathered data included chi-square test along with other descriptive statistics such as frequencies, means and percentages. The results of statistical analyses revealed that the prayer and worship in the adolescence period have positive psychological effects upon mental health of adolescents.

- Koç, Mustafa, *Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Döneminde Dua ve İbadet Psikolojisinin Gelişimi*, 2005, EKEV Akademi Dergisi, 9(25), 75-88, Erzurum, Pdf.

Özet: Makalede, dinin ritüelistik boyutları içerisinde değerlendirilen dua ve ibadetin ergenlik dönemindeki profili çıkarılmadan önce kısaca dua ve ibadet fenomenlerinin psikolojik analizi yapılmaya çalışılmıştır. Daha sonra ergenlik döneminde dua ve ibadete yönelik geliştirilen dinî tutum ve davranışlar, konuyla ilgili yapılan ampirik araştırma sonuçları da göz önünde bulundurularak ayrı ayrı ele alınmış, dua ve ibadetin ergenlerin kişilik ve kimlik gelişimlerine yaptığı etkiler kuramsal olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Kısaca ergenlik dönemindeki dinî hayatın ritüelistik boyutunun tasviriyle sınırlanan bu makalede sonuç olarak; ergenlerin dinî hayatlarının, yaşamın diğer boyutlarına paralel olarak değişkenlik gösterdiği, dolayısıyla dua ve ibadetlerde de nitelik ve nicelik olarak farklılıklar olduğu vurgulanmıştır.

- Abay, Ercan - Vardar, Erdal - Çalıyurt, Okan - Molla, Sebahat, *Üniversite Öğrencilerinde Ramazan Dönemi Oruç Tutma Davranışının Benlik Saygısı, Sigara ve Alkol Kullanımına Etkileri*, 2005, Bağımlılık Dergisi, 6(1), 3-8, İstanbul.

Özet: Amaç: Ramazan döneminde oruç tutma Müslümanlar için bir görevdir. Oruç tutma sırasında güneşin doğuşu ve batışı arasındaki dönemde Müslümanlar yemez, içmez, sigara kullanmaz ve cinsel ilişkiye girmezler. Oruç tutmanın birçok olumlu ve olumsuz tıbbi ve psikolojik etkileri bildirilmiştir. Bu çalışmada üniversite öğrencileri arasında Ramazan dönemi oruç tutmanın sigara ve alkol kullanımına olan etkileri araştırılmıştır. Ayrıca Ramazan döneminde oruç tutmanın benlik saygısına olası yansımaları ve bu durumun sigara ve alkol kullanımına etkileri değerlendirilmiştir. Yöntem: Toplam 198 Sağlık Meslek Yüksekokulu öğrencisine sosyodemografik bilgi formu ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılarak tarama yapılmıştır. Bulgular: Ramazan döneminde sigara kullanımının hem kız hem de erkek öğrencilerde azaldığı gözlenmiştir. Sigara kullanımının benlik saygısı üzerine olumsuz etkileri oruç tutan öğrencilerde gösterilmiştir. Diğer yandan benlik saygısı ile Ramazan'da oruç tutma arasında bir ilişki saptanamamıştır. Sonuç: Ramazan döneminde oruç tutma davranışının sigara kullanımını azaltması ve diğer yandan da benlik saygısının sigara kullanımı ile olumsuz yönde etkilenmesi. Ramazan döneminde bu maddeye bağımlılığı olanları değerlendirmede oruç tutma davranışının sorgulanması ve göz önüne alınmasının önemini ortaya çıkartmaktadır.

- Arıcı, Asude - Hökelekli, Hayati, *Ergenlerde Dini Başa Çıkma Yöntemi Olarak Dua*, 2006, Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi kitabı içinde, 529-557, DEM Yayınları, İstanbul.
- Görmez, Mehmet, *Cami ve Gençlik*, 2014, Diyanet Dergisi, (286), 6-7, Ankara, Pdf.

Özet: Diyanet İşleri Başkanlığımız, 1986 yılından itibaren Ekim ayının ilk haftasını "Camiler Haftası" olarak kutlamaktadır. 2003 yılında "Camiler Haftası"na "Din Görevlileri" de ilave edilerek bu hafta, "Camiler ve Din Görevlileri Haftası" olarak kutlanmaya başlanmıştır. Aslında böylesine önemli bir haftanın sıradan kurumsal bir meslek haftasına dönüştürülmesi doğru değildir. Bu haftayı daha doğru değerlendirebilmek için 2011 yılından itibaren camileri, hayatın ve şehrin kalbine yeniden taşıyabilmek adına hayatın içinden temalar belirlemeye başladık. 2011 yılında "Camiler ve Din Görevlileri Haftası"nın temasını "Cami ve Çocuk" olarak belirledik. Bununla geleceğin büyüklerinin, Yüce Yaratıcı ile sağlıklı bir bağ kurmalarına yardımcı olmak, onları camiye alıştırmak, caminin manevi ortamıyla buluşturmak ve ibadetin huzurunu hissetmelerini sağlamak hedeflenmiştir.

- Arpacı, İbrahim, *Cami ve Gençlik Üzerine*, 2014, Diyanet Dergisi, (286), 29-34, Ankara, Pdf.

Özet: Camiler ve Din Görevlileri Haftası, Diyanet İşleri Başkanlığınca her yıl belirlenen bir tema üzerinden kutlanmaktadır. Bu doğrultuda yurt genelinde gerek Başkanlığımız gerek Müftülüklerimiz aracılığı ile çeşitli çalışmalar ve etkinlikler düzenlenmektedir. Bu yılki temamız ise "Cami ve Gençlik" olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede Başkanlığımız bünyesinde "Cami ve Gençlik" temasının en etkili bir şekilde işlenmesi için ülke genelinde çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Diyanet Aylık Dergi olarak biz de Ankara, İstanbul, İzmir il müftüleri, yazarlar ve gençlere sorduğumuz sorulara verilen cevaplardan oluşan Cami ve Gençlik üzerine bir Soruşturma dosyası hazırladık.

- Keskin, Yusuf Ziya, *Kalpieri Mescitlere Bağlı Olan Gençler*, 2014, Diyanet Dergisi, (286), 13-16, Ankara, Pdf.

Özet: İnsan hayatının ergenlikle orta yaş arasındaki yıllarını ifade eden gençlik; olumlu ve olumsuz duyguların yoğun bir şekilde yaşandığı bir dönemdir. Çocukluktan orta yaşa doğru giden bu süreçte meydana gelen hızlı fiziksel ve ruhsal değişiklikler önemli bir gerilim kaynağı olabilmektedir. Bu zor dönemi yumuşak bir geçişle atlatmak için gençlerin iyi bir rehberliğe ve manevi desteğe ihtiyaçları vardır. Bu desteğin önemli ayaklarından biri iman ve irade eğitimidir. Bu eğitimi alan ve sağlam bir iman ve iradeye sahip olan genç, Allah'a kul olmanın şuuruna varacak, ibadete yönelecek ve nefsinin olumsuz isteklerine gem vurup kendisini günahlardan ve aşırılıklardan koruyacaktır. İbadet, insanı beşerî zaaflarından arındıran, irade ve sabrı öğreten, kişiyi disipline eden bir özelliğe sahiptir. Allah'a bağlılığın ve itaatın özü olan ibadet samimiyetle yapıldığı takdirde kişiyi birçok kötü duygu ve düşünceден uzak tutar.

- Çelebi, Selahaddin, *Yaşayan Cami Modeli ve Gençlik*, 2014, Diyanet Dergisi, (286), 53-55, Ankara, Pdf.

Özet: Cami; birlik, kardeşlik ve bilgi mekânıdır. İnananları bir araya toplamasıyla birlik, düzenli olarak bir araya getirmesi ve toplumun sorunlarına çözüm arayış mekânı olmasıyla kardeşlik, içinde gerçekleştirilen ibadetler, vaaz-sohbet ve okumalara ev sahipliği yapmasıyla da bilgi mekânıdır. İslam medeniyeti cami merkezli bir medeniyettir. Hz. Âdem'den bu yana insanlığın inşa ettiği medeniyetler hep mabet merkezli olagelmıştır. Fitri açıdan da insanın mabet çevresinde bir hayat kurmaya müsait olduğu, medeniyetler incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Yeryüzünde ilk inşa edilen mabedin Kâbe olduğunu düşünürsek insanlığın bir mabet etrafında hale hale genişlediğini ve yeryüzünü önce mabet yaparak imar ettiğini görürüz. Sevgili Peygamberimiz'in Medine'ye geldiğinde ilk iş olarak mescit yapma niyetini izhar etmesi ve inşasında çalışarak ashabına örnek olmasında bir hikmetin var olduğu gözardı edilemez. Zira Hz. Peygamber yeni bir medeniyet kuruyordu ve bu medeniyetin merkezi mescit olacaktı. Sıyer kaynakları bize ilk dönemde kurulan mescidin birçok toplumsal faaliyete ev sahipliği yaptığını haber vermektedir... Mescit, öncelikle toplum ve cemiyet hayatının merkezinde rol alan bir mekân olmuştur. Mescid-i Nebevi, Hz. Peygamber'in imametinde kılınan günlük beş vakit namaza ev sahipliği yapmanın yanı sıra, devlet yönetimi ile ilgili istişarelerin yapıldığı, kararların alındığı, Ashab-ı Suffa dediğimiz örgün eğitimin ilk örneğinin sergilendiği, toplumun beşerî ihtiyaç ve münasebetlerinden kaynaklanan birçok sorununun da çözüm mekânı olmuştur. Her yıl ekim ayında kutladığımız "Camiler ve Din Görevlileri Haftası"nın bu sene için belirlenen temasının "Cami ve Gençlik" olması, önceki yıllardaki; cami ve çocuk, cami ve engelli, cami ve kadın temalarının bir müttemmimi olarak da son derece önemlidir. Caminin asr-ı saadette olduğu gibi hayatın merkezindeki rolüne yeniden kavuşması bu çalışmalarda ana düşünce olarak yer almaktadır. Dolayısıyla ana hedef; yaşayan cami modelini oluşturmaktır. Yaşayan cami modeli; günün belli saatlerinde açılıp kapanan, fiziki olarak mahallenin-şehrin merkezinde bulunduğu hâlde, cemiyetin zihin ve gönül dünyasının merkezine yerleşememiş bir cami modeli değildir. Yaşayan cami modeli; toplumun hep birlikte dünya ve ahiretini inşa ettiği bir cami modelidir. Bu camide insanlar günün her anında bir araya gelme imkânına sahiptir. Bu cami modeli toplumun her kesimine ayırım yapmaksızın hizmet verme istidadı taşır. Bu camiye, kadın, erkek, yaşlı, genç, çocuk ve engelli vatandaşlar başta olmak üzere toplumun bütün fertleri gelmek istediğinde rahatça ulaşabilir. Yaşayan cami modeli, bünyesinde kadın kolları, gençlik kolları, çocuk mekânları barındıran, dinî, sosyal ve kültürel hizmetlerin yürütüldüğü camidir. Bu konuda örnek camilerimiz olmakla birlikte maalesef sayıları çok azdır. Öncelikle kalabalık nüfu-

sun yaşadığı ve sosyal sıkıntıların arttığı il-ilçe merkezlerinden başlamak üzere, camilerimizin yaşayan camilere dönüştürülmesi projesi toplumun din hizmeti talebine cevap verilmesi açısından son derece önemi haizdir. Bugün yaşayan camilere ne kadar da ihtiyacımız var. Zira yaşayan cami modeli sayesinde toplum, farklılıkları bir zenginlik olarak görebilir, sorunlarına burada çözüm arayabilir. Yüce Yaratıcının engin rahmet ve mağfireti ile belki de bizatihi sorun olmayan ancak sorun olarak telakki edilen birçok mevzu ilahi hikmet penceresinden bakılarak burada çözüme kavuşturulabilir.

- Kızılgeçit, Muhammed - İşlek, Mustafa, *Demografik Özellikler ile Dua Tutumu Arasındaki İlişki: Lise Öğrencileri Üzerine Ampirik Bir Araştırma*, 2016, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 16(2), 93-123, Samsun, Pdf.

Özet: Varlığının evren açısından nasıl değerlendirdiğiyle de ilgilidir. Ayrıca duanın, inanç ve inançsızlık ve iç güdümlü-dış güdümlü dindarlık açısından tutum ve davranışları belirleyici bir köprü olduğu söylenebilir. Her bir gelişim dönemi için farklı önemi olan duanın, kimlik arayışını içeren gençlik dönemi için ayrı bir yeri olduğu ifade edilebilir. Araştırmanın amacı, lisede okuyan öğrencilerinin dua davranışlarının çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi ve farklılıklarının belirlenmeye çalışılmasıdır. Bu çalışma-nın örneklemini, Rize ilindeki Anadolu İmam Hatip lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Sağlık Meslek Lisesinde öğrenim gören öğrenciler arasında tesadüfi seçilmiş 362 kişi (erkek=219, kız=360) oluşturmaktadır. Deneklerin yaş aralığı, 13-21 olup yaş ortalaması 17'dir. Veri toplama araçları olarak Demografik "Değişkenler anketi" ile "Dua Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyet değişkeni açısından dua ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için yapılan t-testi sonucuna göre, kız öğrencilerin genel dua puanları erkek öğrencilerin puanlarından yüksek tespit edilmiş ve aralarındaki fark anlamlı bulunmuştur. Ayrıca okul türü dua ilişkinin anlamlı olduğu görülmüştür. Toplam duada en yüksek ortalama puanı 'Sağlık Meslek Lisesi' öğrencileri alırken en düşük ortalama puanı 'Sosyal Bilimler Lisesi' öğrencileri almıştır.

- Gashi, Feim, *Dua ve Hayat Memnuniyeti Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi Öğrencileri Örneği*, 2016, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 25(2), 1-29, Bursa, Pdf.

Özet: Günümüzde insanoğlu her ne kadar teknolojik alanda ilerlemiş olsa da dini inancından vazgeçmemiştir. Çünkü insanoğlu sıkıntılı dönemlerinde en önemli desteğini dini değerlerden bulmaktadır. Özellikle dua ile sıkıntılarını dile getiren ve talepte bulunan birey kendisini güven içinde hissedebilmektedir. Bu araştırma ile dua ve hayat memnuniyeti, fakülte farklılığı, cinsiyet, sosyal çevre, ekonomik durum ve öznel dindarlık algısı arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Örneklemimiz, Kırklareli Üniversitesi İlahiyat (N=113) ve Fen-Edebiyat Fakültesi'nde (N=112) okuyan 225 öğrenciden oluşmaktadır. Örnekleme, "Duanın Ölçek Yapısı" ve "Hayat Memnuniyet Ölçeği" uygulanmıştır. Bulgulara göre, dua ve hayat memnuniyeti ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakta, buna karşın medeni durum ve alınan eğitim türüne göre dua ve gelir durumu arasında farklılık bulunmaktadır.

Kitaplar

- Bulut, Ahmet, *Gençler İçin Sorularla Namaz*, 2016, 176s., Timaş Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: “Allah namaz kılmamı emrediyor ama bir türlü başlayıp dikiş tutturamıyorum... Annem, babam, bazen öğretmenlerim ısrarcı olabiliyorlar “hadi hadi” diye... Bazen arkadaşlarımdan utanıyorum, bazen işim oluyor, ders çalışmaktan vakit bulamıyorum, kimi zaman da sadece üşeniyorum... Ama namaz çok önemli, bunu biliyorum... Allah ile muhatap olabileceğim, onunla birebir konuştuğum tek yer orası. Elimde değil, içimde bir direnç var... Tam olarak kendimi veremiyorum. Bazen namaza bir başlayıp bir bırakmak daha kötü gibi geliyor... Ne yapabilirim bilmiyorum... “ Yıllardır kitapları ve konferansları ile namaz bilincini yüzbinlerce kişiye kazandırmaya gayret eden Ahmet Bulut, senin gibi gençlerin zihinlerinde dolaştırıp durdukları, kendi başına cevap veremedikleri namaza dair soru ve şüphelere yanıtlar arıyor... Namazın gerçek ruhuna daha yakın olmak için...

- Karagöz, İsmail, *Cami ve Genç*, 2014, 104s., Kar Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Ruhumun senden, ilahi, şudur ancak emeli: Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli, Bu ezanlar ki şahadetleri dinin temeli Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli. Mehmet Akif Ersoy

- Darcan, Hasan, *Genç İnsan ve Namaz*, 2013, 168s., Muştu Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençlik, Yüce Yaratıcı’nın kullarına bahşettiği en büyük nimetlerden biridir. Genç insan sağlıklıdır, dinamikdir. Güç, kuvvet ve zekânın fidanıdır. Terbiye ve ıslah edildiği takdirde; zorlukları yenen, gönüllere aydınlık ve dünyaya nizam vadeden bir güç hâline gelebilir. Bu gücü hayırdan kullanmanın değeri öyle büyüktür ki Allah Teâlâ, böyle yapan genci takdir ve tebcil eder. Kulluğuna hususi bir nazar atfeder, ona lütuflar bahşeder. Ummadığı şeylere nail kılar.

- Vural, Faruk, *Genç İnsan ve Ramazan*, 2011, 125s., Muştu Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Dünyamıza nazlı bir misafir gibi gelen oruç ayı Ramazan, sürprizler ayıdır. Dünyada ya da âhirette mutlaka hissedilecek olan lütuflar taşır içinde. Tekrar geleceğinin ümidiyle bir sene kendisini iştiaqla beklettirir ki bizim dünyamızda Ramazan çok başkadır. Bir baştan bir başa Ramazan soluklanır, Ramazan yaşanır... Kadir Gecesi’yle duygular ve beklentiler zirveye ulaşır ve bayramla da güzel bir son bulur. Ellerde Kur’ân, dillerde tesbih, şenlenen camiler, nur yüzlü mü’minler ülkemizin ufkunda ayrı bir derinlikle hissettirir kendini. İç dünyalarında Ramazan’ı hissedip duyanlar, Allah’a yaklaşmanın lezzetiyle dopdoludurlar. İftarlar ayrı, sahurular ayrı bir neşveyle coşturur gönüllerimizi. Teravihlerde cıvı cıvı olur camiler. Başlangıcı rahmet, ortası mağfiret, sonu da günahlardan kurtulma vesilesi olan kutlu bir zamandır oruç ayı Ramazan.

- Yavuz, Yunus Vehbi, *Gençler İçin Namaz Hocası*, 1978, 151s., Çığır Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Müslümanlık en mükemmel bir dindir. Bu dinin üstünlüğünü anlattığımız oranda yaygınlaşmasını sağlarız. Eser Müslümanlığa ait ilki bilgileri, özellikle namazı yeni nesillere öğretmek amacıyla kaleme alınmıştır.

- Albayrak, Ahmet, *Gençlerde Dua Psikolojisi*, 2013, 158s., Düşünce Kitabevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Dua etme pratiği, insanın, varoluşu hem kendi varlığı, hem de kâinat açsından nasıl değerlendirdiğiyle ilgilidir. Dindar insan inancı ölçüsünde dua pratiğine başvurur. İnandığı varlığı tanımlarken ona hangi sıfatları yüklüyorsa o çerçevede dua edecektir. Ayrıca dua, insanın kader hakkındaki düşünceleriyle de ilgilidir. İnsan başına gelenlerin veya çevresinde olup bitenlerin sadece sebep sonuç ilişkisi içinde geliştiğini düşünüyorsa, dua isteklerin yerine gelmesi için bir araç konumundadır. Ancak insan, kaderin üstünde de bir kader olduğunu ve mutlak varlığın iradesiyle kaderin tecelli ettiğini biliyorsa, duanın anlam ve fonksiyonu genişler. Dua artık Yaratıcı ile ilişkinin adıdır ve dua sözleriyle birlikte hayat serüveninde gözlemlenen eylemler de birer duadır. Eserin giriş kısmında, yapılan araştırma ve geliştirilen dua ölçek hakkında detaylı teknik bilgilere yer verilmiştir. İki ana bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde, dua kavramıyla ilgili psikolojik yaklaşımlar hakkında bilgi verilmiştir. Diğer bölümde ise, ölçek verilerinden elde edilen bulgular tablo göstergeleriyle birlikte yorumlamaya çalışılmıştır.

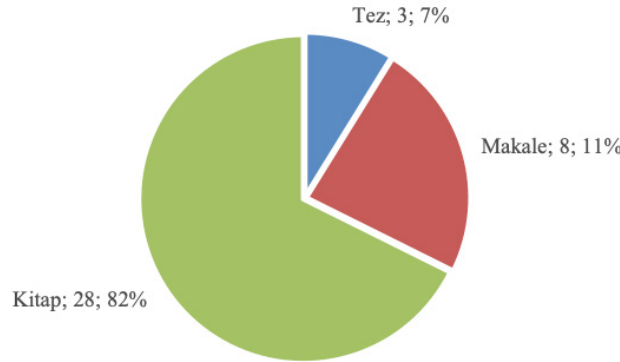
- Dedeoğlu, Abdulkadir, *Gençlere Namaz Rehberi*, 1987, 80s., Osmanlı Yayınevi, İstanbul.
- Özcan, Yusuf, *Gençlik ve Namaz: Namaz Rehberi*, 1984, 251s., Türdav Basım Yayın, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Hayatın suya muhtaç olması gibi, imanın da namaza muhtaç olduğunu söyleyen yazar kitabım; a) Namazın önemim günün gençliğine gerektiği şekilde anlatabilmek, b) Gençlerle beraber namaz konusunda hiçbir şey bilmeyenlere gerekli açıklamaları yapmak, c) Özellikle bilinmesi gerekli önemli konuların açıklamak amacıyla ‘kaleme almıştır. Bu kitabın birinci bölümü “Namazın Ehemmiyeti”ni, ikinci bölümü “Namazın Ahvalı”ni, üçüncü bölümü “Taharet Bahsi”ni, dördüncü bölümü de “Sureler ve dualar”ı içermektedir. Bahislerin önem sırasına göre daha kolayca kavranması için, kitabın tertip ve metodunda şimdiye kadar yazılanlardan farklıca bir yol tutulmuştur. Namaz ve temizlik konusunda her mükellefin bilmesi gereken bütün meseleler, mümkün olduğu kadar açık bir ifadeyle anlatılmıştır. Eserde, ilk bakışta namaz hususunda bilgisi olmayan gençlere mahsus bir hitap özelliği görülür. Fakat eseri okuyanlar, bunun herkes için gerekli ve önemli bir “namaz rehberi” olduğunu göreceklerdir.

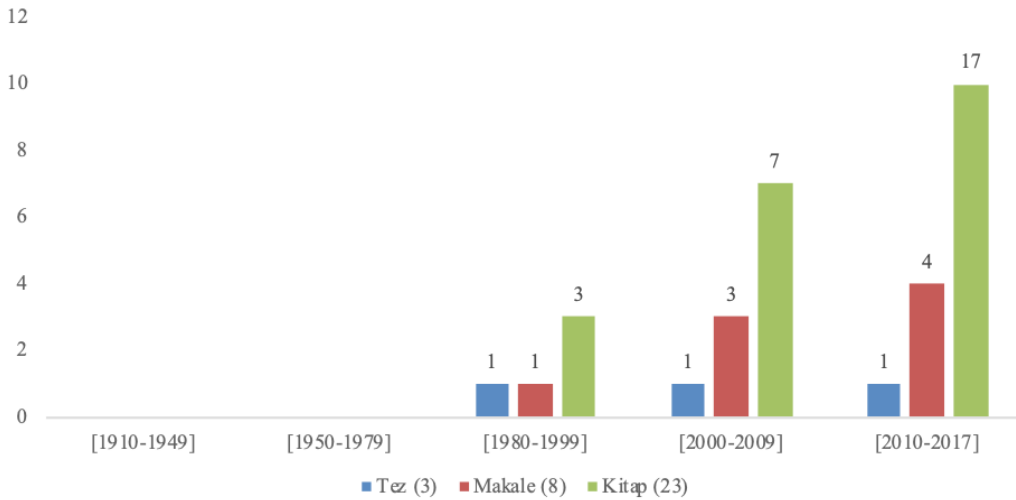
- Bilgin, Hafız, *Namaz Hocası: Gençlere Din Dersleri*, 1970, 64s., Aziz Bozkurt ve Ort. Matbaası, İstanbul.

2.8.8. “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” Teması

Gençlik ve din, değer ve ahlak kategorisi altında oluşturulan alt temalardan bir diğeri “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” teması olmuştur. Bu alt tema altında toplam otuz sekiz (38) eser verilirken bu eserlerin türlerine göre dağılımı üç (3) tez, sekiz (8) makale ve yirmi yedi (27) kitap şeklinde olmuştur. Bu dağılıma göre “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” teması en çok eserin kitap türünde verildiği ikinci alt tema olmuştur.

Tablo 31: “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” Teması (38)

Tema altındaki eserlerin dönemsel dağılımı incelendiğinde “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” konulu eserlerin ilk olarak [1980-1999] döneminde verildiği ve sonraki dönemlerde, özellikle [2010-2017] döneminde, periyodik biçimde arttığı görülmektedir. Eserlerin verildiği üç dönemde de kitap türü eserlerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Nitekim temaya ilişkin verilen ilk eser Beşoğlu’nun (1984) “Gençler İçin Peygamberimizin Örnek Hayatı” adlı kitap çalışması olmuştur. Her ne kadar toplam eser üretiminin %11’lik bir dilimine karşılık gelse de makale türü eserlerin dönemsel olarak artış gösterdiği görülmektedir. Bu anlamda makale türünün en çok verildiği dönem [2000-2017] dönemi olmuştur. Tez çalışmaları açısından bakıldığında konuya ilişkin verilen üç (3) tez çalışmasının birer (1) tezle son üç dönem arasında dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 32: “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” Temasında Dönemsel Dağılım

Bu tema altında genel itibarıyla Kur’an ve Hz. Peygamber temalı çalışmalar tasnif edilmiştir. Ana ekseninde bu iki konu çerçevesinde şekillenen çalışmalar içerik itibarıyla Kur’an ve gençliğe dair değerlendirmeler, Kur’an’a göre genç ve gençlik, gençlerin Kur’an algısı, Hz. Peygamber’e göre gençlik, peygamber döneminden gençler, gençlere göre/gençlerin dilinden Hz. Peygamber ve siyer

çalışmaları gibi konular etrafında hazırlanmıştır. Bu anlamda özellikle Hz. Peygamber merkezli çalışmaların sayısal açıdan daha yoğun çalışıldığı görülmüştür. Bu çalışmalar da Hz. Peygamber'e göre/Hz. Peygamber döneminden ve gençlere göre/gençler için Hz. Peygamber şeklinde olmak üzere iki farklı pencereden hazırlanmıştır. Bu noktada Kollektif (1995), Kara (1996), Boz (1996), Kutlay (2006), Akpolat (2007), Tokpınar (2007) ve Kara (2009) Hz. Peygamber'in gençliğe dair bakışını ve tavsiyelerini teorik kapsamda sunarak Hz. Peygamber ve gençliğe dair genel değerlendirmeleri içeren eserler hazırlanmıştır. Diğer yandan Apak (2006), Düz (2010), Tekin (2013), Paksu (2013) ve Arslan (2014) Hz. Peygamber'in dilinden ve döneminden, gençliğe ve genç tipolojisine dair örnek ve tavsiyeleri içeren eserleri kaleme almıştır.

Gençlere göre ve gençler için anlatılan Hz. Peygamber konulu çalışmalara bakıldığında da siyer çalışmaları dikkat çekmektedir. Beşoğlu (1984), Kula (2006), Aydın (2006), Doğan (2008), Kutup (2010), Algül (2011), Gökçe (2012) ve Kandemir (2017) gibi isimler gençler için Hz. Peygamber'i gerek kişilik itibarıyla yaşam pratiğine dönük olarak gerek peygamber yaşamını kronolojik biçimde siyer formatında anlatarak hazırlanan biyografik eserler hazırlarken Kula (2006) ve Gül (2016) gibi yazarlar siyer çalışmalarının tekniğine ilişkin değerlendirmeler sunmuştur. Bunların dışında Bekiroğlu (2015) "Gençlerin Kimlik Oluşumunda Hz. Peygamber'in Örnekliliği" isimli çalışmasıyla Hz. Peygamber örnekliliğinin gençlerin psikolojik gelişimlerine etkisini araştırmasıyla çalışmalarda ki genel yönelimden farklılaşarak meselenin gençlerin gelişimine ilişkin boyutunu öne çıkarmıştır.

Bir diğer çalışma konusu Kur'an ve gençlik sayısal olarak kıyasen az çalışılmış bir konu olsa da Hz. Peygamber çalışmalarının yanında öne çıkan bir diğer konu olmuştur. Bu konuda çalışılan eserler arasında da Kur'an'a göre genç ve gençlik çizgisinde hazırlanan eserler dikkat çekmektedir. Bu anlamda Günay (2003) doktora tez çalışması olarak Kur'an'da yer alan gençlik tipolojilerini anlatırken, Ay (2003) Kur'an'da yer alan gençlik ifadelerine ilişkin bir çalışma hazırlamıştır. Aynı çizgide Günay (2013) ise Kur'an'da gençlerin "ruhi, hissi, zihni ve bedeni" gelişimlerine ilişkin noktalara odaklanan bir çalışma hazırlamıştır. Diğer yandan saha araştırması olması nedeniyle temaya ilişkin eserlerden farklılaşan Dağcı (2016), 194 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada gençlerin Kur'an'a yönelik algılamalarını ölçmüş; gençlerin Kur'an'ı daha çok "yönlendirici", "yaşam kaynağı", "açıklayıcı" olarak yorumladığını belirtmiştir.

"Kur'an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis" Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- Kara, Seyfullah, *Hz. Peygamber (sav) Döneminde Gençlik*, 1996, Yüksek Lisans, 131s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmamızda, "Hz. Peygamber Döneminde Gençlik" konusunu işledik. Bu tez, bir giriş ve dört bölümü ihtiva eder. Giriş bölümünde gençliğin sınırı hakkında bilgi verdik. Birinci bölümde Hz. Peygamberin gençliği üzerinde durduk. İkinci bölümü ise tebliğ ve eğitim hayatında gençlerin faaliyetlerine ayırdık. Üçüncü bölümde de gençlerin siyasi, idari ve askeri sahalardaki hizmetlerini ele aldık. Nihayet dördüncü bölümde, toplum, ekonomik ve spor hayatında gençliği inceledik. Kısaca bu etüdümüzde Asr-ı Saadet gençliğini çok yönlü olarak ortaya koymaya gayret ettik.

- Günay, İlhami, *Kur'an-ı Kerim'de Gençlik Tipolojileri*, 2003, Doktora, 263s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Pdf.
- Kılıç, Elif, *Kur'an Okumanın Ergenlik Dönemi Bireyleri Üzerindeki Etkileri (Sakarya ve İzmit Kur'an Kursları Örneği)*, 2010, Yüksek Lisans, 136s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmada Kur'an okumanın ergenlik dönemi bireyleri üzerindeki psikolojik etkileri incelenmiştir. Kur'an, İslam inancına göre ilahi bir kitaptır. Onun okunması ibadet olmanın yanı sıra psikolojik etkiler de oluşturmaktadır. Bu etkiler, ergenlik dönemi bireyleri üzerinde de oldukça fazladır. Çünkü ergenlik dönemi, biyolojik ve psikolojik değişikliklerin yaşandığı bir dönemdir. Böyle dönemlerde insanlar, değişik faktörlerden etkilenme eğilimi taşırlar. Kur'anın Allah kelamı kabul edilmesi, onu büyük bir etkinlik gücüne çıkarmaktadır. Ergenlerin Kur'an okuduklarında yaşadıkları dini ve ruhi tecrübeler çalışmamızın özünü oluşturmaktadır. Yaptığımız araştırmalar çerçevesinde, bu konuyla doğrudan alakalı akademik bir çalışmaya rastlayamadık. Bu durum bizim zorluklarımızdan birisidir. Kur'an okumanın ergenlik dönemi bireyleri üzerindeki psikolojik etkileri incelenirken teorik ve empirik metot birlikte kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ergenler, Kur'an okumaktan değişik şekil ve boyutlarda etkilenmektedirler. Ergenler Kur'ana saygı duymaktadırlar. Onu değişik duygu modlarında okumaktadırlar. Kur'an okumak onları duygu ve düşünce açısından geliştirmektedir. Onlara belli oranda sosyal saygınlık kazandırmakta ve sosyal kimliklerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Kur'an okumak ergenlerin dini şüphelerini de önemli oranda gidermektedir. Ergenler bu sayede öbür dünyayla ilgili sorularına cevaplar bulmaktadırlar. Ergenler Kur'anı daha iyi anlayarak okumak istemektedirler. Bunun için Kur'anı tefsir ve mealyle paralel bir şekilde okumayı arzulamaktadırlar. Bu arzunun Kur'anı hayatla bağ kurarak okumak isteği olarak da değerlendirilebilir.

Makaleler

- *Gençlerimize Peygamberimizi Nasıl Anlatalım?*, 1995, Hz. Muhammed ve Gençlik (Kutlu Doğum Haftası 1992) kitabı içinde, 67-72, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Ay, Mehmet Emin, Heyet, *Kur'an'da Gençler ve Gençlik Değerleri*, 2003, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi Kitabı II* kitabı içinde, 15-37, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Kula, Mustafa Naci, *Gençlerimize Peygamberimizi Nasıl Anlatalım?*, 2006, *Örnek İnsan Hz. Muhammed* kitabı içinde, 127-133, Çağrı Vakfı Yayınları, Çorum.
- Akpolat, Sabri, *Peygamberimiz ve Gençlik*, 2007, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12(17), 243-257, Şanlıurfa, Pdf.

Özet: Genç; içinde bulunduğu dönemin rûhî ve psikolojik bunalımı; batı kültürünün de bir yandan cezbedici görünüşü, öbür taraftan beyin yıkayıcı baskın etkisiyle âdeta şaşkına dönmektedir. Kendi geleneksel kültüründen ve değer yargısından kopmaya ve zaman içinde yabancılaşmaya başlamaktadır. Artık o, ben neyim? gibi soruların cevabını ararken zorlanmaktadır. Hatta bazen bu tür soruları kendisine sormayı bile gereksiz görmekte ve kendisine sunulanları, yanlış bile olsa kabullenmeyi yeğlemektedir. Bu da onu hazır reçetelere götürmektedir. Günümüzde, bütün dünyada şahit olunan çatışmaların, savaşların, çeşitli ideolojik hareketlerin ve değişim isteklerinin hep gençlerden gelmesi, ilginç olduğu kadar da düşündürücüdür.

- Dilekçi, Ebubekir, *Gençlikte Peygamber Sevgisi*, 2010, Eğitim Yazıları Dergisi, (18), 59-61, İstanbul.
- Bekiroğlu, Haydar, *Gençlerin Kimlik Oluşumunda Hz. Peygamber'in Örneği*, 2015, Diyanet Dergisi, (293), 37-43, Ankara, Pdf.
- Gül, Mutlu, *Hadislerin Ma'nen Rivayeti Bağlamında Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatında Sıyerin Kurgusal Anlatımı*, 2016, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 25(2), 59-80, Bursa, Pdf.

Özet: Hz. Peygamber'in hayatı, İslam tarihinin ilk dönemlerinden itibaren, gerek manzûm gerek mensûr olarak tüm yönleriyle işlenmeye çalışılmıştır. Konuyla ilgili onlarca edebî tür oluşturulmuş, sayılamayacak kadar da çok eser kaleme alınmıştır. Son zamanlarda ülkemizde Hz. Peygamber'in hayatını anlatan çalışmalarda ciddi bir artışın yaşandığı görülmektedir. Ancak bu eserler içerisinde çocuklara ve genç yaştaki okuyucuya hitap eden, onların ilgiyle ve beğenerek okuyacakları eserler de son derece sınırlı sayıdadır. Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı alanındaki yayınlardaki hem nicelik hem de nitelik yönünden artışın yaşandığı günümüzde, Hz. Peygamber'i anlatan eserlerdeki tek düze anlatım üslubu, bu alandaki göze çarpan eksikliklerden biridir. Makalede hadis ve fıkıh usulünün bir konusu olan hadislerin mana olarak rivayeti çerçevesinde, ilk dönem İslam tarihini kurgu üslubunu kullanarak anlatmanın imkân ve sınırlılıkları üzerinde durulmaktadır.

- Dağcı, Abdullah, *Üniversite Öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim'e Yönelik Algıları: Müslüman-Türk Örneği*, 2016, Journal of Turkish Studies, 11(7), 101-120, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim'e ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 eğitim öğretim yılında Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Sosyal Hizmetler bölümünde öğrenim gören 194 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada nitel ve nicel yöntemler birlikte kullanılmıştır. Araştırma verileri, "Kur'an-ı Kerim....gibidir, çünkü....." cümlesini ve demografik değişkenleri içeren bir form aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizi ve yorumlanmasında içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmada Kur'an'a ilişkin 44 farklı metafor geliştirildiği tespit edilmiştir. Bu metaforlardan 'yönlendirici', 'yaşam kaynağı', 'açıklayıcı', 'anahtar', 'koruyucu', 'öğretici', 'derman', 'kelam' ve 'diğer' olmak üzere 9 farklı kategori oluşturulmuştur. Üretilen metaforların 'yönlendirici', 'yaşam kaynağı' ve 'açıklayıcı' kategorilerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Demografik değişkenler ile metafor kategorileri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak araştırmanın ikincil amaçlarından ve bu yönüyle sonuçlar değerlendirildiğinde değişkenler ile kategoriler arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Demografik değişkenler ile kategori ilişkisinde fakülte değişkeni açısından ilahiyat öğrencileri 'açıklayıcı' ve 'öğretici' kategorilerinde daha fazla metafor üretirken sosyal hizmet öğrencileri 'yaşam kaynağı' kategorisinde daha fazla metafor üretmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından ise kız öğrenciler 'derman' ve 'diğer' kategorilerinde daha fazla metafor üretirken erkek öğrenciler 'yönlendirici' kategorisinde daha fazla metafor üretmiştir. Lise mezuniyeti açısından bakıldığında da İHL'den mezun olanlar 'anahtar' ve 'kelam' kategorilerinde daha fazla metafor üretirken diğer lise mezunları 'yönlendirici' kategorisinde daha fazla metafor üretmiştir. Kur'an Kursu eğitimi alma değişkeni açısından ise Kur'an kursu eğitimi alanlar 'derman' ve 'diğer' kategorilerinde daha fazla metafor üretirken Kur'an Kursu eğitimi almayanlar 'yönlendirici' kategorisinde daha fazla metafor üretmiştir. Ayrıca öznel dindarlık ve aile dindarlık algılarıyla metafor kategorileri arasında da anlamlı ilişkiler elde edilmiştir.

Kitaplar

- Beşoğlu, İnci, *Gençler İçin Peygamberimizin Örnek Hayatı*, 1984, 176s., Vahdet Yayınları, İstanbul.
- Hz. Muhammed ve Gençlik, 1995, 203s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Boz, İsmail, *Hz. Peygamber'in Gençliğe Verdiği Önem*, 1996, 142s., Arkadaş Yayıncılık, Ankara.
- Öztürk, Canan, *Genç Kuşaklar Kur'an'la Başbaşa*, 2003, 79s., Yeni Boyut, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: "O göklerde de Allah'tır yerde de. O sizin İç dünyanızı da bilir, açığa vurduklarınızı da. Neler kazanmakta olduğunuzu da bilir O." "... O'dur başarı lütfeden, kolaylık sağlayan, O'dur her şeyi bilen."

- Apak, Adem, *Hz. Peygamber'in (sav) Etrafındaki Çocuklar ve Gençler*, 2006, 209s., Düşünce Kitabevi, Bursa.

KAPAK ARKA YAZISI: Hz. Peygamber'in (sav) Etrafındaki Çocuklar ve Gençler başlığıyla yayımlanan bu çalışma üç ana başlıktan oluşmaktadır. Birinci Bölümde Hz. Peygamber'in (sav) çocukluğu ve gençliği hakkında bilgiler sunulmaktadır. Kitabın bu kısmı Allah Rasûlü'nün (sav) risaletine kadar geçen hayatının kısaca özetlenmiş sekli olarak görülebilir. İkinci Bölümde ise çalışmanın esasını teşkil eden Hz. Peygamber'in (sav) çocuklar ve gençlerle ilişkileri onun yeni yetişen nesillerle irtibatı hayatından örneklerle sunulmaktadır. Bu bahiste ayrıca çocukların ana-babalarıyla ilişkileri merkezinde özellikle Kur'an'da zikri geçen bazı peygamberlerin çocuklarıyla irtibatı ve onların çocuk yetiştirmedeki gayretleri takdim edilmektedir. Kitabın üçüncü ve son bölümünde ise gerek Mekke gerekse Medine döneminde İslam ile erken dönemde müşerref olan dinin yayılmasına ve İslami ilimlerin gelişmesine mühim katkılar sağlayan çocuk ve genç sahabilerin hayatlarını ihtiva eden bir seçki sunulmakta onların kısaca hayatları ve dine hizmetleri hakkında muhtasar bilgiler verilmektedir. Burada sunulan özet biyografilerin günümüz gençleri için ideal rol - model olabilecekleri düşünülebilir.

- Aydın, Erkan, *Hissettim ve Sevdim: Liseli Gençlerin Dilinden Rahmet Peygamberi*, 2006, 128s., Ravza Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Adım Bora. Seni henüz yeni tanımaya başlıyorum. Senin hakkında bildiklerim sadece annem ve babamın anlattıkları kadardır. Babamın dediğine göre sen Allah'ın elçisisin ve Allah tarafından tüm insanlara elçi olarak seçildin. Ama galiba bunun doğruluğuna sadece biz müslümanlar inandık. Bir de hristiyanlar, yahudiler ve bir sürü batıl dinler varmış. Üzgünüm ama bunlar hakkında pek bir şey bilmiyorum. Çünkü babama sorduğumda bunları zamanı gelince öğretmenlerimin bana öğreteceklerini söyledi. Aslında öğrenmem gereken o kadar çok şey var ki...

- Kutlay, Halil İbrahim, *Peygamberimizin Gençliğe Yaklaşımı*, 2006, 72s., Rağbet Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Yedi grup vardır ki, Allah'ın arşının gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmayacağı gün kıyamet günü Allah, bu yedi grubu arşının gölgesinde gölgelendirecektir: Birinci grup: Adaletli devlet başkanı, İkinci grup: Allah'a kuluk içinde yetişen genç.. Allah'ın Kitabı'nda gençlere, çok önemli tarihi bir olay vesilesiyle açıkça yer verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'deki Ashab-ı Kehf kıssası Onlar Rablerine iman eden gençlerdi. Biz de onların hidayetini artırdık, şeklinde başlamaktadır. Burada gençliğe dikkat çekilmekte, gencin imanlı olmasının önemine işaret edilmekte, imanlı gence ilahi destek vaad edilmektedir.

- Tokpınar, Cemil, *Peygamberimizin Diliyle Gençlik*, 2007, 138s., Nesil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Hayatımızın en renkli, zevkli, ama bir o kadar da hassas ve tehlikeli olan gençlik dönemi hakkında herkes bir şeyler söylüyor. Piyasada, gençliğimizle ilgili yığınla kitap bulmak mümkün. Hiç düşündünüz mü, Sevgili Peygamberimiz (a.s.m.) gençlerle ilgili neler söylemiş, hangi tavsiyelerde bulunmuş, gençlere nasıl davranmış? Bütün insanlığın en büyük öğretmeni olan Yüce Efendimiz (a.s.m.), gençlerle muhatap olurken, onları en iyi tanıdığını, fitratlarını ve psikolojik yapılarını en iyi bildiğini göstermiştir. Gençlere öylesine şefkatli, öylesine candan ve sevgiyle dolu bir yürekle davranmıştır ki, onlar etrafında pervane olmuş, ona can ü gönülden bağlanmışlardır. Yüce İslâm davasını öncelikle gençler omuzlamış, rahmet Peygamberi olan Yüce Efendimiz (a.s.m.), onları şefkatle bağrına basmış, gençliğin tehlikelerine karşı uyarılmış ve bu imtihanı başarıyla sonuçlandırabilmeleri için tavsiyelerde bulunmuştur. İşte bu kitap, Peygamberimizin (a.s.m.) özellikle gençlere yönelik hadislerle derlenmiştir.

- Doğan, Bilal, *Dinini Merak Eden Gençler İçin 99 Soruda Peygamberimiz*, 2008, 160s., -, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Kitap üç bölümden oluşuyor. Birinci bölümde Kur'an kültürü üzerine en temel bilgiler yer alırken, ikinci bölümde bir müminin niçin Kur'an okuması gerektiği üzerinde duruluyor. Üçüncü bölümde ise Kur'an okurken dikkat edilmesi gerekli hususlar ele alınıyor. Ayrıca her bölümde Kur'an'la alakalı çok sorulan, kafaları karıştıran soruların cevapları da yer almakta.

- Kara, Seyfullah, *Peygamber Döneminde Gençlik*, 2009, 178s., Ağaç Kitabevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu çalışmada Hz. Peygamber döneminde gençlerin çok yönlü faaliyetleri hakkında bilgiler verilmeye gayret edilmiştir. Hz. Peygamber ve gençlik arasındaki ilişkiyi tespit etmek, onların nasıl büyük sorumluluklar aldıklarını, kendilerine nasıl çok ciddi görevler verildiğini, onların da bu görevlerin hakkını nasıl verdiklerini, gerek tebliğ ve eğitim hayatında gerek siyasi idari ve askeri alanlarda, gerekse de içtimai, iktisadi ve sportif hayatta başarılarına nasıl damga vurduklarını ortaya koymak.

- Günay, İlhami, *Kur'an'da Gençlik ve Gençler*, 2010, 320s., Pınar Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençlere küçükken kazandırılan ve gençliklerinden kaynaklanan hasletleri, gelecekteki hayatlarında son derece önemli bir etkiye sahiptir. Her türlü konudan bahseden Kur'an'ın, gençlerden bahsetmemesi elbette düşünülemez. Kur'an, gençlerin ruhi, hissi, zihni ve bedeni gelişiminin, onda doğrudan veya dolaylı olarak meydana getirdiği çalkantılara işaret etmektedir. Gençler; Allah'ın bir lütfu ve hayatın bir süsü olarak beyan edilmiş, çocukluk devresinden itibaren önemsenmiş inancıyla, takvasıyla, ahlakıyla, iffetiyle, dürüstlüğüyle- itinalı bir şekilde yetiştirilmelerine dikkat çekilmiştir. Gençlerin, müspet-menfi davranışlarıyla Kur'an'da yer alması, onların müspet yönlerini takviye ve menfi davranışlarını terbiye etmek için model oluşturma hedefini taşımaktadır. Bu yönüyle Kur'an, bir taraftan asırlar boyu değişmeyen insan karakterlerini tanıtmakta, diğer yandan gençlerin şahsiyetinde genel geçer kıstaslar oluşturmaktadır. Allah genellikle peygamberlerini gençlik dönemlerinde görevlendirmiştir. Böylece onları gençlere örnek olmalarının yanında, çağdaşı gençlerle birlikte tevhide dayalı toplum inşasını hedeflemişlerdir. Kur'an, Hz. İbrahim'den, Yusuf'tan, Musa'dan bahsederken onların peygamberlik öncesi ve sonrası özelliklerine yer vererek yaşadıklarıyla, heyecanlarıyla, endişeleriyle, sevinçleriyle, dirençleriyle, tevhid mücadeleleriyle birer model olma özelliklerini ortaya koymuştur. Beşeri sistemlerin, gençleri istismar ettiği, onları sırf tüketim aracı olarak gördüğü, inançsız ve idealsiz, fitratından kopuk hale getirdiği bu karmaşa ortamında gençlik, Kur'an'ın dosdoğru rehberliğine muhtaçtır.

- Kutup, Muhammed Ali, *Gençler İçin Hz. Muhammed'in Hayatı*, 2010, 150s., İlke Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Usta yazar Muhammed Ali Kutup'un özellikle gençler için kaleme aldığı siyer çalışması Türk okuruyla buluşuyor. Allah Resulü'nün anlatmakla bitmeyecek, yazmakla tükenmeyecek örnekliklerle dolu hayatının, genç zihinlerin daha rahat kavrayacağı ve daha büyük bir ilgiyle takip edebileceği bir dil ve anlatımla kaleme alındığı çalışma, Hz. Muhammed'in dünyaya teşrifinden önceki dönemin kısa bir özetiyle başlıyor. Ardından Peygamber'in çocukluk ve gençlik yılları, yirmi üç yıllık risaletinin Mekke ve Medine dönemleri baştan sona aynı akıcı üslup ve aynı dinamik anlatımla aktarılıyor. Genç bireylerin O'nun hayatını okumaya bugün her zamankinden daha çok ihtiyaçları var!...

- Düz, İbrahim, *Peygamberimizin Sevdiği Genç*, 2010, 144s., İki Dünya, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençlik hayatın kavşak noktasıdır. Gidilecek yön ve yol bu dönemde belirlenir. Böyle önemli bir süreçte insanın şaşmayan ve şaşırtmayan bir rehber ihtiyacı vardır. Bu rehber de hiç kuşkusuz kainatın efendisi, Hz. Muhammed olmalıdır. Peki, Peygamberimizin sevdiği gencin özellikleri kısaca nedir? Kainatın Efendisi; "Allah, gayr-i meşru şehvet peşinde olmayan genci pek beğenir." "Allah, gençliğini Allah'a itaat yolunda zenginleştiren genci sever." (Deylemi) buyurmaktadır. Bu hadislerde, hayatının en fırtınalı ve en tehlikeli dönemlerini yaşayan gençler için Allah'a ve Resulü'ne uymaları durumunda çok büyük müjde vardır: Allah'ın beğenmesi, sevmesi. Tabii ki Allah'ın sevdiğini Efendimiz (s.a.v) de sevecektir.

- Algül, Hüseyin, *Gençlerin ve Çocukların Gönlündeki Sevgili Hz. Muhammed Aleyhisselam*, 2011, 166s., Işık Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Kur'an-ı Kerim, Efendimiz Hazretlerinin en güzel ahlakla donatıldığını söylüyor ve O'nun bu güzel ahlakını bize örnek gösteriyor. Allah'ın rızasına erişebilmek ve ahirette mutluluğu yakalayabilmek için O'nun ahlakını örnek almalı, tutum ve davranışlarımızı, örneğiğimiz olan Efendimiz Hazretlerine göre şekillendirmek için duyarlı davranmalı, O'nun insana güzellik ve mutluluk getiren örnek ahlakının günümüzdeki temsilcileri olmalıyız. Bu gerçekler ışığında elinizdeki kitapta önce Sevgili Peygamberimiz'in hayat hikayesi sade bir dille anlatılıyor. Ardından O'nun çocuklara ve gençlere olan sevgi ve ilgisi asr-ı saadette yaşanmış örneklerle ifade ediliyor. Bu kitabı okuduğunuzda çocukları ve gençleri çok seven, şefkat ve merhametle yaklaşan, sorunlarıyla ilgilenen, onları eğiten, öğreten ve geleceğe donanımlı bir şekilde hazırlanmaları için çaba gösteren Peygamberimiz'e sevginiz, hayranlığınız ve bağlılığınız pekişecek.

- Öze, Özkan, *Peygamberin (s.a.v.) Genç Arkadaşları: Mekke Gençleri*, 2011, 192s., İlkgençlik Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: "ANARSAN uzağın yakınındır, anmazsan yakının uzağındır." Bu hikmetli vecizeyi ilk işittiğim günden beri edindiğim bütün not defterlerine, tuttuğum bütün günlüklere yazdım... Yeri geldi, söyleyip başkaları ile paylaştım... Yeri geldi, uzak mektuplara sitemkar sitemkar ilave ettim... Yeri geldi... Okumakta olduğunuz bu kitabın başında, eskilerin tabiri ile bir ifade-i me-ram etmek için, masamın başına oturduğumda, aklıma ilk düşen, yine aynı derinlikli cümle oldu... "Anarsan uzağın yakınındır..." Evet, öyledir! Mekanın türlü mesafeleri, zamanın asırları hatta bin yıl-

ları, sıradağlar gibi, geçit vermez vadiler gibi, çöller gibi aramıza girmiş olsa da; anmak, andıklarımız ile aramızda ışıktan bir köprü kurar ve o köprüden ışık hızında geçer gideriz. Neden Peygamberimizin Genç Arkadaşları? Bugün adını andığımızda çoğumuzun zihninde, bembeyaz sakalları göğsünü kaplamış ihtiyar kimseler olarak beliren Zübeyr b. Avvam, Talha b. Ubeydullah, Sad b. Ebu Vakkas, Abdullah b. Mesud... gibi büyük sahabiler; İslam'ın çağları aydınlatacak ışığına koştuklarında on beş, on altı, on yedi yaşlarındaydılar... Peygamber Efendimiz (asm), peygamberlik davası ile ortaya çıktığında, onun çağrısına koş koş cevap verenlerin çoğu, fidan gibi, sırim gibi gençlerdi, delikanlılardı... Ona düşman kesilenler ise, çoğunlukla ömürlerinin sonlarına gelip dayanmış, Ebu Cehil, Ebu Leheb ve Velid b. Mugire gibi ihtiyar bir takım adamlardı... Bu kitabın sayfaları arasında sizlerle aynı yaşlardayken, Allah'ın Elçisi'ne (asm) arkadaş olmuş sahabeleri, çok çok uzaklarda ve çok çok eski zamanlarda yaşamış bir takım tarihi şahsiyetler olarak görmekten çıkıp, onların müthiş hayatlarından kendi hayatlarınıza, renk katacak, yol gösterecek, yön verecek hatıralar okuyacaksınız... Bu kitap ile zihinlerimize yerleştirilmiş ihtiyar, beli bükülmüş sahabe imajını biraz olsun değiştirebilirsek, sevineceğiz! Kendilerine sahabeleri örnek almak isteyen gençlere, "Sen daha gençsin hele biraz yaşlan, saçın sakalın ağarsın..." diyen o köhne anlayışı yerle bir edebilirsek, sevineceğiz!

- Gökçe, İsmail, *Gençler İçin 33 Hadis*, 2012, 96s., Işık Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençlik dönemi; insan hayatının en önemli ve her açıdan dikkat edilmesi gereken bir dönemidir. Bu dönemde insan, ailesine, topluma, vatanına, milletine, dinine ve dünyaya karşı sorumluluklarının bilincine vararak, kimlik, karakter ve kişiliğini elde eder. Gençler, hayati kararların alındığı bu devrede, Allah ve Peygamber sevgisini, temel ahlâki dinamikleri, eğitimle ilgili değerleri, dinine karşı olan yükümlülüklerini ve güzel erdemleri de öğrenmelidir. "Gençler İçin 33 Hadis" kitabında, Allah Resûlü'nün sözleri arasında gençlere hitap eden hadisler, tercüme, açıklama ve gençlerin dikkat etmeleri gereken tavsiyeler ile okuyucuya sunuluyor. "Gençler İçin 33 Hadis" İsmail Gökçe imzası taşıyor.

- Daniş, Münire, *Gençler İçin Peygamberler Tarihi*, 2012, 254s., Timaş Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Eski baskısında (Gençler İçin Peygamberler Tarihi) olan kitabın adı Yeni baskıda Peygamberlere Yolculuk olarak değişti. Peygamberlerin yaşam öyküleri aynı zamanda onların davet öyküleridir. Çünkü onlar model insanlardır. Kendilerine peygamberlik gelmeden önce bile günahlardan korunur ve örnek davranışlarıyla doğruyu temsil ederler. İlk insan ilk peygamberdir; yani ilk insan ilk medenidir ve peygamberler tarihi bir anlamda insanlık tarihi/medeniyet tarihidir. Peygamberlerin tarihi; inanç ve irade, örnek mücadele, lekesiz ve dürüst yaşam sahneleridir. Onların davet öyküleri bütün zamanlara hitap eden dersler, ibretler ve ilhamlarla doludur. Onun için Kur'an-ı Kerim'de Allah sık sık peygamberlerden örnek gösterir. Bu kitap doğrudan doğruya gençlere seslenen bir üslupla Allah'ın bize örnek kıldığı o model insanların hikâyesini anlatıyor. Sıkmadan, yormadan...

- Kılıç, Tekin, *Peygamberimizin (sav) Sevdiği Genç*, 2013, 160s., Gül Nesli, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Peygamber Efendimiz (sav) gençlere büyük önem vermiş, onları hep iyiye, güzele, doğru yola yönlendirmiştir. Kıymetini bilmemizi tavsiye ettiği nimetlerin başında gençlik nimeti olduğunu haber vermiş, sahip olduğumuz nimetler gibi kıyamet gününde gençlik nimetinin de hesabını vereceğimizi, gençliğini nerede, nasıl geçirdiğinden sorguya çekileceğini bildirmiştir. Ayrıca Efendimiz (sav) gençliğini Rabbimize kullukla geçiren kimseler kıyamet gününün dehşetinden uzak

kalacaklarını müjdelemiş; gençlik döneminde Allah'a (cc) ve Peygamber'e (sav) iman eden, Kur'an'a sınıksız sarılan, onu okuyan ve onunla amel eden, haya ve edep sahibi, gözlerini haramlardan koruyan, anne babasına itaat eden, gençliğini Allah'a kullukla geçiren, yalandan, gıybetten, zinadan uzak duran, namazlarını vaktinde ve cemaatle kılan, gecelerini ibadetle geçiren, sağlık ve boş vaktinin kıymetini bilen, az da olsa devamlı Salih amelde bulunan, güzel ve doğru sözlü, insanları Hakk'a çağıran, nefesine hakim, günahlardan korunan gençleri sevdiğini bildirmiştir. Bu kitapta, başta Kütüb-i Sitte olmak üzere Riyazü's-Salihin, Camiü's-Sağır ve meşhur ve güvenilir hadis kitaplarından Efendimizin (sav) gençlere yol gösterici, ümit bahşeden sözleri ve tavsiyeleri bir araya getirilmiştir.

- Sevinçgül, Ömer, *Gençler İçin Kur'an Meali*, 2013, 400s., Carpe Diem Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Kur'an kitaplar üstü bir kitap... Okumanı bekliyor... Kur'an hitaplar üstü bir hitap... Sana sesleniyor... Kur'an yol gösteren bir rehber... 'İzle beni!' diyor... Kur'an bir ilahi kelim... Saf gerçeği anlatıyor... Rabbin seninle konuşuyor! Peki, ne söylüyor? Bilmek istemez misin?

- Sevinçgül, Ömer, *Gençler İçin Hadis El Kitabı*, 2013, 260s., Carpe Diem Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: "Böyle bir kitaba gençlik yıllarımda nasıl da ihtiyaç hissetmişim! Bir elimde Kur'an vardı ve ben öbür elime derli toplu bir Hadis kitabı almak istiyordum. Fakat ne mümkün! Hadisler o kadar çok, Hadis kaynakları o kadar hacimliydi ki, yararlanabilmek için neredeyse bir Hadis âlimi olmak gerekiyordu. Beni yıllar sonra böyle bir kitap hazırlamaya sevk eden işte bu hatıram oldu." Gerek seçmeli derslere, gerekse günlük hayata yönelik elinizden düşürmeyeceğiniz bir başucu kitabı.

- Paksu, Mehmed, *Peygamberimizden (a.s.m.) Gençlere Sesleniş - 1*, 2013, 125s., Nesil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: En hayırlılarınız, ömrü uzun ve ahlâkı güzel olanlarıdır. İşlediğin günah seni üzer ve iyilik yapmak da sevindirirse, bu imandır ve sen müminsin. Sevdiğin kişiyi ölçülü sev, bir gün gelir düşman olabilir. Düşmanlık yaptığın kişiye de aşırı kin besleme. Bir gün gelir, o da dostun olabilir. Peygamber Efendimiz aleyhissalâtu vesselamın, çağlar öncesinden bizlere miras olarak bıraktığı sünnetine sahip çıkmak her müminin görevi. İşte bu kitap nebevî mirasın yolundan gitmenin imkânlarını ortaya koyuyor.

- Arslan, M. Lütfi, *Genç Peygamber ve Genç Dostları*, 2014, 128s., Genç Dergisi Kitapları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Yer İstanbul. Kalabalık bir semt çarşısı. Çarşının işlek bir köşesinde bedava kitap dağıtan bir stant. Dağıtılan kitap Âlemlere Rahmet Efendimizle alakalı. Standın başındaki vazifeli ilgililere elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyor. Bir ara oradan geçen bir bayan soruyor: "Ne yapıyorsunuz burada?" Vazifeli cevap veriyor: "Peygamber Efendimizle ilgili bir kitap dağıtıyoruz." Kadın stanttaki kitaplara bakarak dudak büküyor: "Ha şu çok evlenen adam mı?" O anda bir yerlere bir ateş düşüyor. Bu ateşin bir kısmının stantta duran o vazifelinin yüreğine düştüğünü tahmin edebiliriz, çünkü neresinden çıktığını bilemediği bir ses ve acı bir tebessümle kadına o anda şunu söylüyor: "Hanımefendi müsaadeniz olursa şu çok evlenen adamı birazcık anlatmak isterim size." Kadın razı oluyor ve yarım saat kadar dinliyor stanttaki o vazifeliyi. Yarım saat sonra ayrılırken stanttaki ziyaretçi defterine şunları yazıyor: "Ya Rasûlallah, keşke senin zamanında yaşasaydım da

seninle evlenmek için can atan o hanımlardan birisi de ben olsaydım...” Ne anlattı acaba o vazifeli? Ne anlattı ki o ters bakışın sahibi kalbi aldı bir seven kalbine çevirebildi kısa bir zaman içerisinde? O gencin ne anlattığının çok önemli olmadığını şuradan çıkarabiliriz ki sonuçta siyer kitaplarının yazdıkları bellidir. Özellikle o hanımın merakı çerçevesinde anlatılacaklar da üç aşağı beş yukarı tahmin edilebilir. Ama o gencin anlattıklarını nasıl kendisinin yaptığı, Peygamberini kalbine nasıl nakşettiği merak edilmesi gereken, işte budur. Acaba o genç, Peygamber Efendimizi kalbinde nasıl yaşıyor, nasıl temsil ediyor ve O’ndan bahsederken ne hissediyordu? Kalbini O’nun sevgisi ile diriltmiş birisinin söylediği her söz muhakkak kalbinden çıkacaktır. Kalpten çıkan ise gider muhatabının kalbini bulur. Bulmakla da kalmaz, istidadı ve nasibi varsa alır kendisi gibi yapar. Rasûlullâh Efendimizi ne kadar okursak okuyalım, ne kadar müzakere edersek edelim, eğer O’nu kalbimizle yaşamaz, tatmaz ve hissetmezsek edindiğimiz bilgilerin semeresini göremeyiz.

- Demirel, Ali, *Genç İnsan ve Kur’an*, 2014, 144s., Muştu Yayınları, İstanbul.
- Ergin, Şemsettin, *Genç Adamla Sohbetler: Ayet ve Hadisler Işığında*, 2015, 261s., Gonca Yayınevi, İstanbul.
- Okumuş, Fatih, *Hz. Muhammed’in Yaşam Öyküsü*, 2016, 336s., Timaş Genç, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: O gece bir yıldız doğdu. Yahudi bilginleri son peygamberin doğduğunu bu yıldızdan anladılar. Dedesi onun adını Muhammed (sav) koydu. Yerdekilere ve gökdekilere onu övsün istiyordu. Babası onu hiç görmedi. Annesi yalnız altı yıl sevip okşayabildi. Dedesinin gözdesiydi, amcası Ebu Talip’in gözbebeği. Mekke’nin “güvenilir” delikanlısıydı. Ama her şeyden öte, Allah’ın en seçkin kulu, sevgilisiydi. 40 yaşına geldiğinde kendine peygamberlik görevi verildi. Halkı, işkenceler yaparak onu ve sevenlerini Mekke’den çıkardı. Taifler onu taşıdı. Medineliler bağrına bastı. Çok geçmeden onbinlerce yürek O’nun sevgisiyle coştı. 63 yaşına geldiğinde Kabe’de yaptığı veda konuşmasında dinleyicilerin sayısı 100.000’i geçmişti. Eşsiz yaşamı tüm çağlara ve coğrafyalara örnek oldu.

- Suavi, Cüneyd, *Gençlerin Gözünden Allah Rasûlü*, 2016, 272s., Timaş Genç, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu kitabı yazarken, gençlik yıllarımı hatırlamadan edemedim. Tam yarım asır önce ortaokul ya da lise yıllarındayken, kendime bir soru sorup durdum: “Gençliğe adım atarken ‘ÖRNEK’ olarak kimi seçmeliyim? Kime benzemeliyim ki hayatım ona göre şekillensin?” O günlerde belki yaşım gereği, düşündüğüm tek şey meşhur olmaktı. Herkes beni tanıyıp sevmeliydi. Saygı duy-masalar bile bana özenmeliydi. Zaten uzun yıllar boyu önüme konan örnekler hep meşhur kişilerdi: Müzisyenler, aktörler, sanatçılar... Yani herkes tarafından alkışlananlar... ‘68 Kuşağı’ndan biri olarak, sonunda bir gitarla yola çıktım. Ve en değerli yıllarımı o nedenle harcadım. Ama sonra fark ettim ki, gerçek alkış ‘meleklerin’ alkışlarıymış. Allah’ın ve Resulü’nün rızasındaymış. Madem hakikat budur, ben de Allah Resulü’nün hayatından bahsederek ‘EN GÜZEL ÖRNEK’i göstermeye çalıştım. Öyle bir örnek seçmek, ebedî gençliğin anahtarıdır.

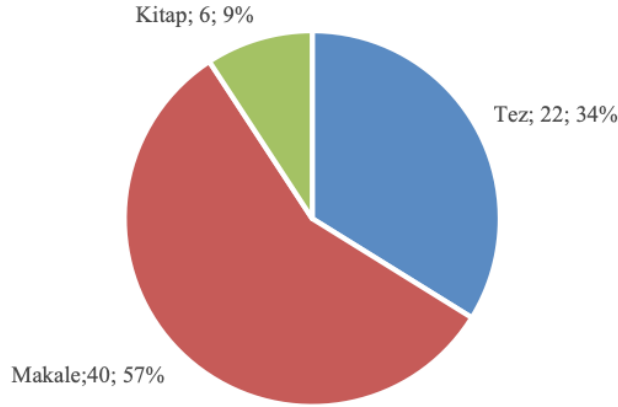
- Kandemir, Mehmet Yaşar, *Gençler İçin Peygamberimizin Hayatı*, 2017, 240s., Genç Nesil, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençler İçin Peygamberimizin Hayatı, Efendimizin çocukluğundan, vefatına kadar yaşadığı süreci anlatmaktadır. Sadece hayatını değil, onun kişiliğini, ashabıyla ve ailesiyle olan ilişkilerini de bulabileceğiniz bu kitap, her yaştan insana siyer okuma zevkini tattırmaktadır. Hz. Muhammed (s.a.v) başlıklı öğrenme alanı ve Hz. Muhammed’in Hayatı dersine uygun olarak hazırlanmıştır.

2.8.9. “Din/Değer/Ahlak ve Psikososyal Konular” Teması

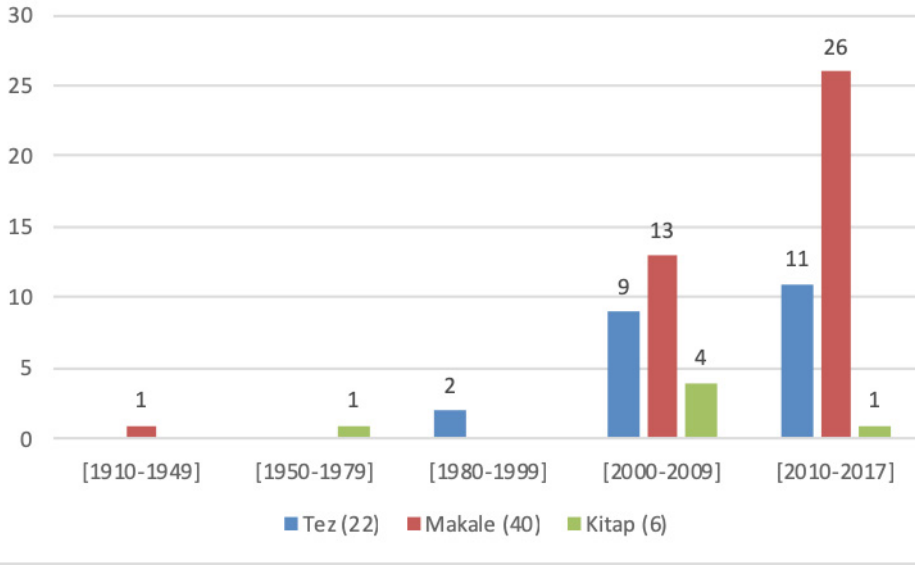
Gençlik ve din, değer ve ahlak teması altında tasnif edilen alt temalardan bir diğeri de bu kavramlarla ilintili olarak çalışılan psikososyal konuların derlendiği “Din/Değer/Ahlak ve Psikososyal Konular” teması olmuştur. Bu alt tema altında toplam altmış sekiz (68) eser tasnif edilmişken bu eserlerin türlere göre dağılımı yirmi iki (22) tez, kırk (40) makale ve altı (6) kitap şeklinde olmuştur.

Tablo 33: “Din – Değer – Ahlak ve Psikososyal Konular” Teması (68)

Bu alt tema altında tasnif edilen çalışmaların dönemsel dağılımına bakıldığında literatürdeki eğilimin görülmesi açısından bazı önemli verilere ulaşılabildiği görülmektedir. Genel anlamda makale türündeki eserlerin yoğunlaştığı bu temada özellikle 2000’li yıllarla birlikte önemli bir artış olduğu dikkat çekmektedir. Öyle ki tema altında verilen altmış sekiz (68) eserin yalnızca dört (4) tanesi [2000-2009] döneminden önce verilmişken diğer altmış dört (64) eser son 17 yıllık dönemde üretilmiştir. Dolayısıyla temaya ilişkin literatürün son yıllarda oluşmaya başladığını söylemek mümkündür.

Temaya ilişkin verilen ilk eser Başgöz’ün (1943) “Gençlikte Ahlak ve Karakter” adlı makale çalışması olurken ikinci eser Gülal’ın (1968) “Maneviyatsız Nesilde Ruhi Çöküntü” isimli kitabı olmuştur. Her ne kadar konuya ilişkin ulaşılan ilk eserin 1943 senesinde olduğu görülse de ulaşılan ikinci eserin yaklaşık 25 yıl sonra olması ve 2000 yılına kadar toplamda yalnızca dört (4) esere erişilebilmiş olması gençlik ve din, değer ve ahlak konusunun psikososyal bağlamda oldukça geç çalışılmaya başladığını göstermektedir. Yine bu süreçte verilen diğer iki (2) eser de diğer alt temalardaki durumla benzer biçimde [1980-1999] döneminde ilk örnekleri verilen tez çalışmaları olmuştur (Bknz. Çileli, 1981; Kula, 1993). [2000-2009] dönemiyle birlikte görülen artışta ise tez ve makale çalışmaları dikkat çekmektedir. Bu anlamda özellikle makale çalışmaları ön plana çıkarken son 7 yıllık dönemde verilen makale çalışmaları dikkate alındığında konuya ilişkin çalışmalarda makale türüne eğilimin arttığı söylenebilmektedir.

Tablo 34: “Din – Değer – Ahlak ve Psikososyal Konular” Temasında Dönemsel Dağılım

“Din/Değer/Ahlak ve Psikososyal Konular” alt temasında tasnif edilen çalışmalara içerik yönünden bakıldığında birçok psikososyal konunun gençlik ve din, değer ve ahlak bağlamında çalışıldığı görülmektedir. Tez çalışmaları özelinde bakıldığında din konusuna ilişkin olarak kimlik, kişilik, ruhsal gelişim, benlik, umutsuzluk, stres yönetimi, obsesif ve kompulsif bozukluk (OKB) gibi psikolojik çalışmalar yapılmışken; dini inançların sosyokültürel etkenleri, dini hayat ve toplumsal bütünleşme gibi sosyal içerikli çalışmalar da hazırlanmıştır. Tema altındaki eserler daha çok din konusuyla ilişkili çalışmalar olmakla birlikte ahlaki yargı ve zihinsel gelişim, bireysel ve toplumsal ahlak düzeyi, yaşam değeri ve kişilik, tanrı tasavvuru ve benlik, Kur’an öğreniminin kişilik gelişimine etkisi, muhafazakar yaşam ve iyi olma düzeyi, bağlanma kuramı bağlamında tanrı gibi daha spesifik konular da bu tema altındaki tez çalışmalarının konusu olmuştur. Hazırlanan tez çalışmaları, teorik çalışmaları da içermekle birlikte daha çok saha araştırmasına dayanan çalışmalar olmuştur. Bu minvalde özellikle lise ve üniversite merkezli çalışmaların ağırlıklı olduğu görülmüştür. Tezlere ilişkin bu değerlendirmeyi kolay anlaşılır kılabilmek adına eserleri konularına göre *üniversite merkezli psikolojik çalışmalar* (örn. Hatunoğlu, 2003; Özudoğlu, 2003; Çalışkur, 2008; Yavuz, 2009; Subaşı, 2012; Bilekli, 2016), *lise merkezli psikolojik çalışmalar* (örn. Çileli, 1981; Demir, 2013; Kırmızı, 2013; Şeftalici, 2017), *lise merkezli sosyal içerikli çalışmalar* (örn. Özudoğlu, 2013; Çelik, 2006) ve *diğer* (örn. Sinanoğlu, 2002; Akyüz, 2010; Kesmen, 2012; Yıkılmaz, 2016) olmak üzere dört başlıkta tasnif etmek mümkündür.

Benzer bakış açısıyla makale çalışmaları incelendiğinde yine din konulu çalışmaların ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bunun yanında makalelerin hem sayısal açıdan çokluğundan hem de çalışma türünden kaynaklı olarak din konusunun dışındaki diğer spesifik konular tezlere kıyasla daha çok çalışılmıştır. Bu anlamda din konusuna ilişkin psikolojik içerikli metinlerde kimlik, kişilik, kendini gerçekleştirme, umutsuzluk, benlik, psikolojik iyi olma/dayanıklılık, depresyon, önyargı ve hoşgörü, ruh sağlığı, obsesif kompulsif bozukluk (OKB) ve yas gibi konular işlenmişken; diğer çalışmalarda din değiştirmede psikososyal ortam, yabancılaşma, sosyalleşme, toplumsal değişim,

sosyal sapma ve tüketim gibi içerikler söz konusu olmuştur. Din konulu çalışmaların dışında da ahlak ve karakter (Başgöz, 1943), üniversite ortamında türban (Hatipoğlu, 2004), ibadet ve kendini gerçekleştirme ve umutsuzluk (Göcen ve Hökelekli, 2006; Hökelekli ve Kimter, 2006), yaşam değeri ve kişilik (Çalışkur, 2013), tanrı tasavvuru ve psikolojik iyi olma (Seyhan, 2014), sosyal değer ve küresel sosyal sorumluluk gibi konuları içeren metinler üretilmiştir. Yine makalelerde de saha araştırması olan çalışmaların yoğunluğu dikkat çekmektedir. Ancak tezlerden farklı olarak üniversite çalışmalarının lise çalışmalarından daha yoğun olduğu görülmüştür. Bu anlamda Hatipoğlu (2004), Eşer ve Hökelekli (2006), İmamoğlu ve Yavuz (2011), Seyhan (2013), Seyhan (2014), Demirci ve İkiz (2017), Kara (2017) gibi çeşitli konulardaki makaleler üniversite çalışmalarına örnek olurken Dilmaç ve Seki (2015), Gürsu (2015), Çelebi ve Sezgin (2015), Budak ve Küçükşen (2017) lise çalışmalarından kimi örneklerdir.

“Din/Değer/Ahlak ve Psikososyal Konular” Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- Çileli, Meral, *14-18 Yaşları Arasındaki Öğrencilerde Ahlaki Yargının Zihinsel Gelişim Psikolojisi Yaklaşımı İle Değerlendirilmesi*, 1981, Doktora, Eğitim Fakültesi, Ankara Üniversitesi.
- Kula, Mustafa Naci, *Kimlik ve Din: Ergenler Üzerine Bir Araştırma*, 1993, Doktora, 207s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uludağ Üniversitesi, Pdf.
- Ekşi, Halil, *Başaçıkma, Dini Başaçıkma ve Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma: Eğitim, İlahiyat ve Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Karşılaştırılması*, 2001, Doktora, 277s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Uludağ Üniversitesi, Pdf.
- Sinanoğlu, A. Faruk, *Genç Nüfusta Toplumsal Bütünleşmeye Dini Hayat (Elbistan Örneği)*, 2002, Doktora, 174s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma, sosyo-kültürel yapılanması içerisinde, Elbistan ilçesindeki genç nüfusun toplumsal bütünleşme ve din arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmadır. Araştırmanın giriş bölümünde, konu ile ilgili teorik bilgileri müteakiben çalışmamız içerisinde kullanılan yöntem, genç nüfus ve Elbistan'ın sosyo-kültürel yapısı hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Sonra da elde edilen bulgularla, sosyal bütünleşme ve din ilişkisi üzerinde yorumlar yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucu olarak, genç nüfusun toplumsal bütünleşme anlayışında dinin önemli bir faktör olduğu görülmüştür.

- Altın, Tuğba, *12-18 Yaş Arası Ergenlerin Ruhsal Gelişimi ve Din İlişkisi*, 2003, Yüksek Lisans, Erciyes Üniversitesi.
- Koç, Bozkurt, *Ergenlikte Benlik Gelişimi ve Din İlişkisi*, 2003, Doktora, 186s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Son yıllarda psikologların üzerinde en çok durduğu konulardan birisi de benlik kavramıdır. Bireyin kişilik bütünlüğünü sağlayabilmesinde ve kendini gerçekleştirebilmesinde, benlik gelişiminin önemli bir yeri bulunmaktadır. Araştırmada, birey ve toplum açısından en dinamik ve hareketli bir

dönem olarak bilinen ergenliğin, çeşitli gelişim özellikleri incelenmiştir. Yine, kişiliğin öznel yanını oluşturan benlik kavramının genel özellikleri ortaya konulmuş, farklı değişkenlerle ilişkisi araştırılmıştır. Bu kapsamda, benlik gelişimini etkileyen önemli faktörlerden birisi de dindir. Araştırmada, ergenlik döneminde önem kazanan benlik gelişimi ile din arasındaki ilişki temel problem olarak ele alınmıştır. Din ile benlik gelişimi arasında pozitif bir korelasyon olduğu ortaya çıkmıştır.

- Hatunoğlu, Aşkın Gültekin, *Farklı Ahlaki Gelişim Düzeylerinde Bulunan Üniversite Öğrencilerinin Kendilerinin ve Toplumun Ahlak Düzeyini Değerlendirmeleri ve Psikolojik Belirti Düzeylerinin Karşılaştırılması*, 2003, Doktora, 116s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma ahlaki gelişim düzeyi farklı olan üniversite öğrencilerinin öz ahlaki değerlendirme, toplumsal ahlaki değerlendirme ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkileri, cinsiyet ve sınıf düzeyi gibi demografik faktörleri de göz önüne alarak incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma 2001-2002 öğretim yılında ağı Eğitim Fakültesi'nde birinci ve dördüncü sınıfta öğrenim gören 200 kadın, 200 erkek olmak üzere toplam 400 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere araştırma amacına göre seçilmiş kısa semptom envanteri, ahlaki gelişim ölçeği öz ahlaki değerlendirme ölçeği uygulanmıştır. Uygulanan ölçüm araçlarından elde edilen verilere uygun istatistiksel işlemler uygulanarak ileri sürülen hipotezlerin doğrulukları test edilmiştir. Sonuç olarak ortaya çıkan bulgular şöyle özetlenebilir; Kohlberg ahlaki gelişim düzeyleri ile toplumsal ahlaki değerlendirme ve kısa semptom envanteri puanları arasındaki ilişkiler anlamsız bulunmuştur. Bununla birlikte kısa semptom envanteri ile öz ahlaki değerlendirme, arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bireylerin kendilerine verdiği ahlak notu yükseldikçe psikolojik belirti düzeyi de düşmektedir. Kohlberg ahlaki gelişim düzeylerine göre öz ahlaki değerlendirme, toplumsal ahlaki değerlendirme ve kısa semptom envanteri bulguları arasında önemli bir fark bulunamamıştır. Cinsiyet açısından bakıldığında, erkeklerin % 6'sı 1. evrede, %5.5 2. evrede ve %88.5 3. evrede iken; kızların %1.5 1. evrede, %3'ü 2. evrede ve %95.5 3. evrede-dir. Kızlar erkeklere göre ahlaki gelişim açısından daha fazla olgunlaşmışlardır. Kız ve erkek denekler psikolojik belirtiler açısından bakıldığında, anksiyete bozukluğu, fobik anksiyete, obsesif kompulsif bozukluk ve öz ahlaki değerlendirme boyutlarında farklılık göstermişlerdir. Kızların fobik anksiyete, anksiyete bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk ve öz ahlaki değerlendirme puanları erkeklerden yüksektir. Kızlar ve erkekler rahatsızlık ciddiyeti indeksi açısından fark göstermemektedirler. Sınıf düzeyi açısından bakılırsa; 1 ve 4 sınıf öğrencileri arasında ahlaki gelişim düzeyi açısından farklılık yoktur. 1. sınıf öğrencilerinin psikolojik belirtileri incelendiğinde obsesif kompulsif bozukluk, depresyon, fobik anksiyete düzeyleri 4. sınıfta bulunan öğrencilere göre daha yüksektir. 4. sınıf öğrencilerinin ise toplumsal ahlaki değerlendirme düzeyleri 1. sınıf öğrencilerine göre daha yüksektir. 1.sınıf öğrencileri ile 4. sınıf öğrencilerinin rahatsızlık ciddiyeti indeksi düzeyleri açısından aralarında farklılık vardır. 1. sınıf öğrencilerinin rahatsızlık ciddiyeti indeksi düzeyi 4.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Tüm öğrenci grubu dikkate alındığında psikolojik belirtiler boyutunda rahatsızlık düzeyi en yüksek çıkan obsesif kompulsif düşüncelerdir.

- Özüdoğru, Halide Nur, *İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Dini İnanç ve Tutumları ile Sosyo-Kültürel Beklenti ve Sorunları (Konya Örneği)*, 2003, Yüksek Lisans, 127s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Pdf.
- Çelik, Fatih, *Lise Öğrencilerinin Dini Sosyalleşme Sürecine Katılımı*, 2006, Yüksek Lisans, 79s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Tezimizin araştırma konusu 15-18 yaş grubu liseli gençlerin dindarlaşma sürecidir. İstanbul kentinde lise öğrenimi almakta olan dört okuldaki öğrenciler ele alınmıştır. Kişilik, aile, eğitim, dindarlık ve alışkanlıklar olmak üzere gençler incelenmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu, hali hazırda dini bilgilerinin aileden alındığını belirtmişlerdir. Gençler, kendileri ile ilgili kararlarda, özellikle babalarının etkin olduğunu söylüyorlar. Öğrenciler, büyük oranda, hem kendilerini hem de ailelerini dindar olarak kabul ediyorlar. Tabii burada dindarlığın ölçütü farklı olabiliyor. Beş vakit namazını kılan bir genç de kendini dindar sınıfına koyuyor, cumadan cumaya veya bayramdan bayrama camiye gidende dindar olduğunu söyleyebiliyor. Ancak gençlerin, Dini kurallar yaşayışını etkiliyor mu sorusuna büyük oranda evet ve bazen cevaplarını verdiklerini görüyoruz. Ama öğrencilerle yapılan birebir görüşmelerde ibadet anlamında büyük eksikler olduğunu, dinin haram kıldığı bir takım şeylerin rahatlıkla yapıldığını hatta yaygın olduğunu gözlemliyoruz. Buradan da gençlerin sosyalleşme sürecindeki ajanların ne kadar önemli olduğunu, her bir kategorinin ayrı bir önem taşıdığını anlıyoruz. Öğrencilerin büyük çoğunluğu en iyi akla yatkın olan din olarak islamiyet demişlerdir. Edindiğimiz kanaat, iman noktasının, ibadet noktasına göre daha sağlam olduğudur. Genel olarak bu dört lise ana hatlarda birbirine benzemektedir. Okulların, bulunduğu muhit ve hitap ettiği kesimlerin sosyo-kültürel ve ekonomik farklılığından dolayı dini tutum, davranış ve sosyalleşme de kısmen farklı olmaları da tabiidir. Çalışma sonunda geline nokta, ailenin sosyalleşmedeki etkisinin eğitim sürecinde de hissedilir derecede devam etmesidir. Ayrıca dikkat edilecek bir diğer noktada şu görülmektedir: hangi kültür ve yaşam tarzını benimsersek benimseyelim, eğitim kurumlarımızın kendilerinden beklenen görevleri yerine getiremedikleri anlaşılmaktadır. Sosyo-kültürel değerlerin nesilden nesile sağlıklı bir şekilde aktarılması ve bununla birlikte dinini bilen, dini sosyalleşme sürecini olumlu bir şekilde sürdüren bireylerin oluşması için aile ve eğitim sürecine islerlik kazandırılması gerekmektedir.

- Çalışkur, Eşber Ayşem, *Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Değerleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki*, 2008, Yüksek Lisans, 180s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin yaşam değerlerinin sıralamasını belirlemek, yaşam değerleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi sınamak ve yaşam değerlerinin cinsiyet, üniversite türü, ÖSS alanları, sınıf düzeyi, yaş değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Araştırmada kullanılan yöntem, korelasyon türü ilişkisel tarama modelidir. Araştırmanın örneklemini; ÖSS alanlarından EA-2, SAY-2, SÖZ-2 ve DİL puan türüyle öğrenci alan iki devlet üniversitesi ile iki vakıf üniversitesinde 2., 3. ve 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerden, küme örnekleme yoluyla seçilen 527 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında, örneklem grubuna Rokeach Değer Envanteri ve Sıfat Listesi (ACL) ölçekleri uygulanmış ve ölçek uygulamaları 12 hafta boyunca, haftanın çeşitli günlerinde 20 dakikalık oturumlar biçiminde gerçekleştirilmiştir. Uygulama ve verilerin toplanması aşamasından sonra, elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemeleri yapılmıştır. Araştırma grubunun amaçsal ve araçsal değerlerinin genel sıralamasını saptamak, ayrıca cinsiyet değişkeni, üniversite türü değişkeni, ÖSS alanı değişkeni, sınıf düzeyi değişkenine göre grubun medyan

değerleri ve değer sıralama sonuçlarını elde etmek için Medyan Testi kullanılmıştır. Amaçsal ve araçsal değerlerle yaş değişkeni arasındaki ilişkiyi, sınamak üzere Spearman-Rho Sıra Farkları Korelasyon Testi kullanılmıştır. Amaçsal ve araçsal değerlerle kişilik özellikleri ilişkisi (18 amaçsal değer grubuyla 24 alt gruptan oluşan kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ve 18 araçsal değer grubuyla 24 alt gruptan oluşan kişilik özellikleri arasında) sınamak üzere Spearman-Rho Sıra Farkları Korelasyon Testi kullanılmıştır. Kişilik özellikleri alt gruplarının aritmetik ortalama ve standart sapma puanları dağılımı hesaplanmıştır. Böylece araştırma grubunun genel yaşam değerleri sıralaması, yaşam değerleriyle kişilik özellikleri arasında ilişki olup olmadığı, yaşam değerlerinin yaş, cinsiyet, üniversite türü, ÖSS alanı ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmiştir. Elde edilen istatistik sonuçların anlamlılığı 0.05, 0.01 ve 0.001 düzeyinde test edilmiştir. Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin yaşam değerleri (ahiret selameti, aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarı hissi, bilgelik, eşitlik, güzellikler dünyası, heyecanlı bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, mutluluk, olgun sevgi, özgürlük, rahat bir yaşam, sosyal onay, ulusal güvenlik, zevk, bağımsızlık, bağışlayıcılık, cesaretli olma, dürüstlük, entelektüellik, geniş görüşlü olma, hayal gücü kuvvetli olma, hırslı olma, itaatkarlık, kendini kontrol etme, kibarlık, mantıklı olma, muktedir olma, neşeli olma, sevecenlik, sorumluluk sahibi olma, temizlik, yardımseverlik) ile kişilik özellikleri arasında ilişki olduğu sadece gerçek dostluk ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Ayrıca üniversite öğrencilerinin yaşam değerlerinin cinsiyet, üniversite türü, ÖSS alanı, sınıf düzeyi ve yaş değişkenlerine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda, değerler psikolojisi, kişilik psikolojisi, eğitim psikolojisi alanlarında yapılacak araştırma ve eğitim programlarında faydalı olabilecek önerilerde bulunulmuştur.

- Yavuz, Adem, *18-25 Yaş Üniversite Gençliğinde Dini İnanç ve Umutsuzluk İlişkisi (Sakarya Üniversitesi Örneği)*, 2009, Yüksek Lisans, 135s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, din psikolojisinin konuları içinde yer alan dini inançların özellikle de Allah, ahiret ve kader inançlarının ayrıca dua etme davranışının gençlik döneminin dini gelişimi içindeki seyri, gerek teorik bazdaki değerlendirmelerle gerekse konuyla ilgili yapılan ampirik çalışma sonuçları dikkate alınarak tahlil edilmeye çalışılmıştır. Yine gençlik döneminde umut ve umutsuzluk kavramları ele alınmıştır. Bu bağlamda öncelikle, gençlik dönemi gelişim özellikleri ve gençlerin dini gelişimi ele alınmış, umut ve umutsuzluk sebep ve sonuçlarıyla incelenmiş ardından dini inançlarla umut-umutsuzluk ilişkisi irdelenmiştir. Daha sonra da yapılan anketten elde edilen bulgular ve yorumları verilmiştir. Bu çalışmanın amacı, 18-25 yaş üniversite gençliğinde dini inançlar ve umutsuzluk ilişkisini incelemektir. Bu amaçla, Sakarya Üniversitesi bünyesinde Fen Edebiyat-Güzel Sanatlar-İktisadi ve İdari Bilimler-İlahiyat-Mühendislik Fakülteleri ve Sağlık Yüksek Okulunda öğrenim gören 419 öğrenciye Dini İnanç Ölçeği ve Beck Umutsuzluk Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, araştırmada yer alan üniversiteli gençlerin dini inanç düzeylerinin genel olarak yüksek düzeyde olduğu buna karşın umutsuzluk düzeylerinin düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra dini inançların öğrenim gördükleri fakülte, aylık gelir ve cinsiyet açısından; umutsuzluk düzeyinin okudukları fakülte ve cinsiyet açısından anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Çalışmanın sonunda dini inanç düzeyi ile umutsuzluk düzeyinin ilişkili olduğu, dini inanç düzeyindeki artışın umutsuzluk düzeyindeki düşüşle paralellik gösterdiği kanısına varılmıştır.

- Akyüz, Züleyha, *Gençlerde Benlik Saygısı ve Tanrı Tasavvuru*, 2010, Yüksek Lisans, 151s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı gençlerde benlik saygısı ile Tanrı tasavvuru arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla İstanbul, Trabzon ve Isparta'dan tesadüfî örneklem metoduyla seçilmiş, 13-20 yaş arası, 261 gençten müteşekkil bir gruba Kişisel Bilgi Formu, Tanrı Tasavvuru Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nden oluşan anket formu uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre araştırmanın örneklemi oluşturan ergenlik dönemindeki bireylerin tanrı tasavvuru boyutları ile benlik saygısı alt ölçeklerdeki düzeyleri arasında bir takım ilişki ve cinsiyet, yaş, sosyal çevre, öğrenim durumu gibi sosyo-demografik değişkenler ile aralarında anlamlılık seviyesine ulaşan farklılıkların var olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın sonucunda ebeveynlerin, gençlerin tanrı tasavvurları ve benlik saygıları üzerindeki etkileri oldukça dikkat çekmiş, gençlerin Tanrı tasavvurlarının daha ziyade pozitif bir tutumda olduğu ve benlik saygılarının genel itibarı ile yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında gençlerin dinî bilgi düzeyleri ve öznel dindarlık algıları ile Tanrı tasavvuru boyutları ve benlik saygısı alt ölçekleri arasında ilişkilere rastlanmıştır.

- Karabulut, Fatıma Melek, *Gençlik ve Din Kur'an Kursu Öğrencilerinin Kişilik Gelişmesi Üzerine Bir Din Psikolojisi Araştırması (Kayseri/Develi Örneği)*, 2010, Yüksek Lisans, 88s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu alan araştırmasına Kayseri İlinin Develi İlçesindeki Güneyaşağı Kur'an Kursu öğrencileri katılmıştır. Araştırmanın genel amacı Kur'an Kursuna devam eden genç öğrencilerin kişilik gelişimini araştırma konusu yapmakla birlikte, kişilik gelişimi din ilişkisini, ergenlerin temel problemlerini, ergenlerin dine bakış açılarını, ergenlikte arkadaş etkisini, kursların genel durumunu, öğrencilerin memnuniyet durumlarını, kurstaki temel problemlerini de ortaya koymaktadır. Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kavramsal ve kuramsal çerçeve oluşturulmuş ve araştırmamıza yol gösterecek kavramlar açıklanmıştır. İkinci bölümde öğrencilere uygulanan anketten elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Son bölümde ise genel değerlendirme yapılarak sorunların çözümü için çeşitli öneriler sunulmuş ve araştırma sonuçlandırılmıştır. Dinin ergenlerin kişilik gelişimine referans sağlayarak onların kişilik gelişimine katkı sağladığı saptanmıştır. Öğrencilerin sosyo-ekonomik seviyesi düşük ailelerden geldiği hipotezi doğrulanmıştır. Kurstaki öğrencilerde grup psikolojisinin etkisiyle şekilci dindarlığa rastlanmış, kalıplaşmış yargıların varlığı gözlemlenmiştir. Ergenlik dönemi çocuklukta sorgulanmadan kabul edilen dini bilgilerin akıl süzgecinden geçirildiği bir dönemdir. Ancak öğrencilerde dini şüphenin az olduğu, dinin sorgulanmadan kabul edildiği tespit edilmiştir.

- İşgör, İsa Yücel, *Üniversite Öğrencilerinin Muhafazakâr Yaşam Tarzları ile Psikolojik İyi Oluşlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, 2011, Doktora, 182s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı; üniversite öğrencilerinin muhafazakâr yaşam tarzları ile psikolojik iyi oluşlarını bazı değişkenler (yerleşim yeri, lise türü, sosyo-ekonomik düzey, dini bir cemaat/görüşe sahip olma ve ailenin algılanan dindarlık durumu) açısından incelemektir. Araştırmanın evrenini 2010-2011 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi'nin 9 fakültesine devam eden 251'i kız, 319'u erkek olmak üzere toplam 570 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada, Ryff (1989) tarafından geliştirilen, Cenkseven (2004) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği", araştırmacı (2010) tarafından geliştirilen "Muhafazakâr Yaşam Tarzı Ölçeği" ve bilgi formu kullanılmıştır. Elde edilen verilerin ana-

lizinde boyutlar arası iç tutarlılık Cronbach alfa, t testi, faktör analizi, korelasyon, Kruskal-Wallis testi, ANOVA ve post-hoc istatistik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmada, muhafazakâr yaşam tarzı ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif yönde düşük bir ilişki olduğu, yerleşim yeri, sosyo-ekonomik düzey ve ailenin algılanan dindarlık düzeyleri ile psikolojik iyi oluş puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu, yerleşim yeri, lise türü ve sosyo-ekonomik düzey ile muhafazakâr yaşam tarzı puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu, lise türü ile psikolojik iyi oluş puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulgulanmıştır.

- Kesmen, Berna, *Gençlerdeki Hazcılığa (Hedonizm) Psikolojik ve Manevi Yaklaşım*, 2012, Yüksek Lisans, 141s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Hedonizm dünyada hızla yayılmakta ve insanlık için risk oluşturmaktadır. Her eyleminde haz almayı ön planda tutan, kişisel ve toplumsal sorumluluk bilincinden yoksun bir genç nesil profili ile karşı karşıyayız. Hazza düşkünlük ve benmerkezcilik tehlikeli boyutlara doğru hızla ilerliyor. Bu çalışmada haz düşkünlüğünün (özellikle bedensel hazlara düşkünlük, ahlakî düşkünlük) kaygıdan kaçış için bilinçsizce geliştirilen psikolojik bir savunma mekanizması olduğunu göstermeyi amaçladık. Temel ihtiyaç ve sorumlulukları çerçevesinde insanı tanıtmaya çalıştık. Kaygılarının sebebini açıkladık ve ardından kendini bilmeyi önerdik. Gençler din, değerler, edep ve ahlağın unutulmaya yüz tuttuğu bir dünyayla karşı karşıyalar. İstek ve arzuları sınır tanımıyor. Yüce Yaratıcı ile aralarına adeta psikolojik bir duvar örülmüş. İlahi rabıtası olmayan insan, nefsi emmarenin meyilli olduğu maddi hazların esiri oluyor. Oysaki çağımızda, sorumluluk sahibi, çalışkan, açık fikirli, manevi dokusu sağlam, ruh asaletine sahip, verimli bir gençliğe ihtiyacımız var. Bu çalışma vasıtasıyla, dünyayı ve insanı Kuran'dan hareketle tanıma ve anlama ihtiyacı duyan fakat içinin bu arzusundan bihaber kaygı içinde yaşayan gençlere ve ailelerine ışık tutabilmeyi ümit ediyoruz. Yaşanılan kaygıların tamamının aslında fani benliğin ruhun ezelde Rabbine vermiş olduğu sözü (kulluk sözü) hatırlamamasından ve nefsin kemâle ermeyişinden kaynaklandığını izah etmek istiyoruz.

- Subaşı, Hacer, *Üniversite Öğrencilerinin Tanrı ile İlişkilerinin Bağlanma Kuramı Açısından Değerlendirilmesi*, 2012, Yüksek Lisans, 157s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu kesitsel araştırmanın amacı, yetişkin bağlanma tarzları ile Tanrı'ya bağlanma tarzları arasındaki ilişkiyi Türk örnekleminde incelemektir. Çalışmaya Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde eğitim gören 109 kişi ile İstanbul şehrindeki çeşitli üniversitelerde ilahiyat dışı bölümlerde okuyan 104 kişi katılmıştır. Katılımcıların yetişkin bağlanma tarzları, Yetişkin Bağlanma Ölçeği ile Tanrı'ya bağlanma tarzları ise; Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği ve Tanrı'ya Bağlanma Envanteri (TBE) ile ölçülmüştür. Katılımcıların hem insanlara hem de Tanrı'ya güvenli bağlanmaya eğilim gösterdiği tespit edilirken, ilahiyat eğitim alanların almayanlara kıyasla Tanrı'ya daha güvenli bağlandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, sosyo-demografik değişkenlerle Tanrı'ya bağlanma tarzları arasındaki olası ilişkiler tartışılmıştır. Yetişkin bağlanma tarzı ile Tanrı'ya bağlanma tarzı arasındaki ilişkiyi analiz etmek için gerçekleştirilen ANOVA ve t-test sonuçlarına göre, Tanrı'ya kaçınan bağlanma tarzı ile kaygılı yetişkin bağlanma tarzı arasında kısmen anlamlı bir ilişki bulunurken, özellikle yetişkinlikte kaygılı bağlanma ile Tanrı'ya kaygılı bağlanma arasında oldukça anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen bulgular ile literatürdeki ikame hipotezi desteklenmiştir.

- Demir, Şükran Çevik, *Ergenlerde Benlik Saygısı ve Dini Başa Çıkma*, 2013, Doktora, 253s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Uludağ Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmada, ergenlik döneminde benlik saygısı ile dini başa çıkma arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu doğrultuda öncelikle çalışmanın ilk bölümünde, benlik saygısı, ergenlik dönemi benlik saygısı gelişimi, başa çıkma ve dini başa çıkma konuları teorik olarak ele alınmış, araştırmanın konusu, amacı ve önemi üzerinde durulmuştur. Daha sonra ikinci bölümde araştırmanın yöntemine ve konuya ilişkin yapılan anket çalışmasından elde edilen analiz ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Araştırma Burs'daki 5 farklı ortaöğretim kurumunda öğrenim görmekte olan 578 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. "Dindarlık Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Başa Çıkma ve Dini Başa Çıkma Ölçeği"nden oluşan anket formu, tesadüfi örneklem yolu ile seçilen gruba uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulguların analizi sırasında, t-testi, One way ANOVA, Pearson Korelasyon Analizi gibi istatistiksel analiz teknikleri kullanılmıştır. Demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey, okul türü v.b.) ile dindarlık, benlik saygısı, başa çıkma ve dini başa çıkma arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ve ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, dindarlık ile benlik saygısı arasında, negatif yönde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Benlik saygısı ile dini başa çıkma ilişkisine yönelik olarak, benlik saygısı ile olumlu dini başa çıkma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, buna karşılık benlik saygısı ile olumsuz dini başa çıkma arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu, dolayısıyla benlik saygısı düzeyi düştükçe olumsuz dini başa çıkma etkinliklerine başvurma sıklığının arttığı ortaya konmuştur. Örneklem grubunun dindarlık düzeyi ile hem olumlu ve hem de olumsuz dini başa çıkma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu; yani dindarlık düzeyi yükseldikçe hem olumlu hem de olumsuz dini başa çıkma tarzlarına başvurma düzeyinin de yükseldiği ortaya konmuştur.

- Kırman, Fatma, *Stres ve Din: Lise Gençliği Üzerine Psikolojik Bir Araştırma (Kahramanmaraş Örneği)*, 2013, Yüksek Lisans, 107s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Pdf.

Özet: Stres modern günlük yaşantının yaygın bir özelliğidir. Aynı durum başka biri için rahatsız edici olmasa da, günlük yaşantıdaki beklentiler birey üzerinde önemli fiziksel ve psikolojik etkiye sahiptir. Son yıllarda sayısız teorik ve uygulamalı stres çalışması yapılmış olsa da, stresin tanımı üzerinde ortak bir yaklaşıma hala ulaşılamamıştır. İnsanlar çeşitli nedenlerden dolayı strese maruz kalmaktadırlar. Stres, bireyin olumsuz koşullarla karşılaştığı ve üstesinden gelmek için mücadele etmekten kaçınan, özellikle ben merkezli ve özgüven duyguları zayıf ya da gelişmemiş insanlarda görülme olasılığı güçlüdür. Ortaöğretim öğrencileri de kendilerini ergenlik dönemi sıkıntıları, yoğun ders yükü ve üniversiteye giriş sisteminin stresi altında hissetmektedirler.

- Erzi, Seda, *Genç Yetişkinlerin Olumlu Sosyal Davranışlarının Suçluluk Duyguları Olumlu Sosyal Ahlaki Muhakemeler ve Ahlaki Benlik Özellikleri Bakımından İncelenmesi*, 2016, Doktora, 180s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Maltepe Üniversitesi, Pdf.

Özet: Olumlu sosyal davranışlar, toplumların varlığını sağlıklı biçimde sürdürebilmesi bakımından önem taşımaktadır. Bu çalışmada, suçluluk duyguları, ahlaki muhakemeler ve ahlaki kimlik özelliklerinin yardım etme davranışları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmaya 18-28 yaş arası, 175 kadın 65 erkek olmak üzere 240 lisans öğrencisi katılmıştır. Katılımcılar, suçluluk kendisi tarafından onarma (SKO), suçluluk başkası tarafından onarılma (SBO), suçluluk ve kontrol grubu olmak

üzere 4 farklı suçluluk manipülasyonu grubuna seçkisiz olarak atanmıştır (n=60). Kontrol grubu tarafından okunan senaryo haricinde diğer senaryolar ortaktır ve suçluluk duygusu içermektedir. SKO ve SBO grupları, suçluluk yaratan durumun bireyin kendisi ve başkası tarafından onarıldığı birer senaryo daha okumuştur. Seçkisiz olarak aynı manipülasyon grubuna atanan bir grup katılımcı (n=6), suçluluk içeren senaryoyu okuduktan sonra, suçluluk duygu durumuyla ilgili Likert tipi bir ölçek doldurmuştur. Bunun ardından katılımcıların yardım davranışını ölçmek üzere kamusal mallar oyunu oynanmıştır. Bu oyunda okunan senaryo, finansal olarak zorluk yaşayan iş arkadaşlarına yardım etme üzerinedir. Katılımcılar, kamusal mallar oyunu sonrasında sırasıyla, Olumlu Sosyal Ahlaki Muhakemeler Ölçeği, Bakış Açısı Alma Ölçeği ve Ahlaki Kimlik Ölçeği'ni cevaplamışlardır. Suçluluk grubunda yer alan katılımcıların diğer gruplarda yer alanlardan anlamlı düzeyde daha fazla para yardımında bulunduğu görülmüştür. Onay odaklı muhakeme puanı düşük olan katılımcıların yaptıkları yardım miktarı, yüksek olanlardan anlamlı düzeyde fazladır. İhtiyaç odaklı muhakeme puanı yüksek olan katılımcıların yardım miktarı ise, puanı düşük olanlardan anlamlı düzeyde fazladır. Yapılan regresyon analizi neticesinde, yapılan yardım miktarının, annenin eğitim düzeyi, suçluluk puanı, ahlaki muhakeme toplam puanı ve onay odaklı muhakemeler bakımından anlamlı düzeyde açıklandığı görülmüştür. Çalışmanın bulguları ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

- Yıkılmaz, Murat, *Üniversite Öğrencilerinde Varoluşsal Kaygı: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Kontrol Odağı ve Travma Sonrası Gelişimin Yordayıcılığı*, 2016, Doktora, 216s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Anadolu Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, ilk olarak üniversite öğrencilerinin varoluşsal kaygı ve onun alt boyutları olan anlamsızlık, ölüm, yalıtılmışlık ve özgürlük kaygısı düzeyleri betimlenmektedir. İkinci olarak ise üniversite öğrencilerinde cinsiyet, travmatik olay yaşama durumu, kontrol odağı ve erken dönem uyum bozucu şema alanlarının varoluşsal kaygı ve onun alt boyutlarının her birini yordayıcılıkları incelenmektedir. Sonrasında ise travmatik yaşantısı olan üniversite öğrencilerinde cinsiyet, ölümcül travmatik olay yaşama durumu, kontrol odağı, erken dönem uyum bozucu şema alanları, travma sonrası gelişimin varoluşsal kaygı ve onun alt boyutlarının her birini yordayıcılıkları incelenmektedir. Araştırmanın çalışma grubu 831 üniversite öğrencisinden oluşmuştur. Veriler Varoluşsal Kaygı Ölçeği, Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği, Young Şema Ölçeği Kısa Form-3, Travma Sonrası Gelişim Envanteri, travmatik yaşantı anketi ve kişisel bilgi formu aracılığıyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde betimleyici istatistikler, korelasyon analizi ve aşamalı regresyon analizinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları üniversite öğrencilerinin varoluşsal kaygı, anlamsızlık kaygısı, ölüm kaygısı, yalıtılmışlık kaygısı ve özgürlük kaygısı düzeylerinin orta düzeyin altında olduğunu ortaya koymuştur. Zedelenmiş otonomi, ayrılma-reddedilme, başkalarına yönelimlilik, yüksek standartlar şema alanları ve kontrol odağının varoluşsal kaygıyı anlamlı düzeyde yordadığı ortaya çıkmıştır. Travmatik yaşantıya sahip olan grupta ise travma sonrası gelişim ve ölümcül travmatik olay yaşama değişkenleri de anlamlı yordayıcılar olarak modele dahil olmuştur. Varoluşsal kaygının alt boyutlarının yordanmasına ilişkin bulgular ise anlamsızlık kaygısının zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar, ayrılma-reddedilme, başkalarına yönelimlilik, zedelenmiş sınırlar şema alanları ve kontrol odağı tarafından anlamlı düzeyde yordandığını ortaya konmuştur. Travmatik yaşantıya sahip olan grupta ise kontrol odağı, zedelenmiş sınırlar şema alanı ve ayrılma-reddedilme şema alanının anlamlı yordayıcılar olmadığı, travma sonrası gelişimin ise anlamlı bir yordayıcı olduğu dikkati çekmektedir. Ölüm kaygısının zedelenmiş otonomi, başkalarına yönelimlilik, zedelenmiş sınırlar şema alanları ve cinsiyet (Kadın) değişkeni tarafından anlamlı düzeyde yordandığı ortaya konmuştur. Travmatik yaşantıya sahip olan grupta

ölüm kaygısının yordayıcıları değişmemiştir. Yalıtılmışlık kaygısının ayrılma-reddedilme, zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar şema alanları ve kontrol odağı tarafından anlamlı düzeyde yordandığı ortaya konmuştur. Travmatik yaşantıya sahip olan grupta da yalıtılmışlık kaygısının yordayıcıları değişmemiştir. Özgürlük kaygısının ise zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, ayrılma-reddedilme şema alanları ve travmatik olay yaşama değişkeni tarafından anlamlı düzeyde yordandığı ortaya konmuştur. Bulgular, travmatik yaşantıya sahip olan grupta ölümcül travmatik olay yaşama ve yüksek standartlar şema alanı değişkenlerinin de anlamlı yordayıcılar olduğunu, ayrılma-reddedilme şema alanı değişkeninin ise anlamlı bir yordayıcı olmadığını göstermiştir.

- Bilekli, İlgün, *Zihinsel Bulaşma, Dindarlık, Kendini Affetme, Suçluluk ve Düşünce Eylem Kaynaşmasının Obsesif Kompulsif Bozukluk Semptomlarıyla İlişkisinin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinde Deneyisel Bir Çalışma*, 2016, Yüksek Lisans, 168s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Pdf.

Özet: Obsesif Kompulsif Bozukluk'ta (OKB) yaygın görülen semptomlardan biri, bulaşma/kirlenme obsesyonu ve yıkama kompulsiyonudur. Son zamanlarda kirlenme korkusunun kirli bir nesne ile fiziksel temas olmadan ortaya çıkabileceği düşünüldükçe Rachman (1994) tarafından zihinsel bulaşma/kirlenme kavramı ortaya atılmıştır. Zihinsel kirlenme, kirli bir nesneye herhangi bir temas olmadan, birtakım düşüncelerle, imgelerle, anılarla veya bazı olumsuz yaşam olaylarıyla ortaya çıkabilen, içsel kirlilik hisleriyle ifade edilen ve ahlaki bir boyutu olan bir kavramdır. Bu çalışmanın temel amaçlarından biri, zihinsel kirlenme olgusunun ülkemizdeki örüntüsünü ve dindarlık, kendini affetme, suçluluk, kirlenmeye ilişkin düşünce-eylem kaynaşması (DEK) ve OKB belirtileriyle olan ilişkisini incelemektir. Çalışmanın bir diğer temel amacı ise, yüksek ve düşük düzey dindar katılımcıların belirlenerek, alanyazında zihinsel kirlenmeyi tetiklediği bilinen senaryoların bu katılımcılara dinletilerek grupların birbirinden nasıl farklılaşacağına incelenmesidir. Çalışmanın birinci aşamasına Hacettepe Üniversitesi'nde eğitim gören 409'u kadın 66'sı erkek 476 kişi katılmıştır. Elde edilen bulgular, dindarlık düzeyinin genel obsesif-kompulsif semptom düzeyiyle ve semptom alt türlerinden sıralama, yıkama, nötralizasyon ve kontrol semptomlarıyla pozitif yönde ilişkili olduğuna işaret etmiştir. Bununla birlikte, beklenenle tutarlı olarak dindarlık düzeyi kirlenmeye ilişkin DEK inançlarıyla, suçluluk duygularıyla ilişkili bulunurken; beklenenin aksine zihinsel kirlenme duygularıyla ve kendini affetmeyle ilişkili bulunmamıştır. Ancak zihinsel kirlenme duyguları, obsesif kompulsif semptom düzeyi, kirlenmeye ilişkin DEK inançları, suçluluk duyguları ve kendini affetmeme ile anlamlı ilişkiler göstermiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında, birinci aşamaya katılmış katılımcılar arasında yüksek düzeyde dindar (n = 48) ve düşük düzeyde dindar (n = 44) olarak belirlenen toplam 92 katılımcı yer almıştır. Zihinsel kirlenmeyi tetiklediği bilinen öpüşme senaryoları katılımcılara dinletilmiş ve zihinsel kirlenmeye ilişkin değişkenler açısından gruplar karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarının beklenenle tutarlı olarak, dindarlık düzeyinin ve senaryo koşulunun zihinsel kirlenme duyguları üzerindeki etkilerini destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular, klinik ve araştırma doğruları açısından alanyazın ışığında tartışılmıştır.

- Şeftalici, Büşra, *Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Sınav Kaygısı ve Maneviyat Şanlıurfa-Viranşehir Örneği*, 2017, Yüksek Lisans, 159s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma lise son sınıf öğrencilerinin yaşadıkları sınav kaygısı ile dindarlık ve maneviyat düzeyleri arasındaki ilişkiyi konu edinmektedir. Örneklem Şanlıurfa'nın Viranşehir İlçesinde Fen Lisesi ve Anadolu Liselerinde öğrenim gören 12. sınıf öğrencileri arasından tesadüfi yöntemle seçilmiştir. Uygulama her iki okul türünden toplam 552 öğrenci üzerinden gerçekleşmiştir. Ölçme araçları olarak değişen maneviyat tutumlarını belirlemeye yönelik hazırlanan maddeler, sınav kaygısıyla başa çıkma da kullanılan stratejiler ve öğrencilerin sınav kaygı düzeylerini belirlemeye yönelik geliştirilen ve bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi esasına dayalı Revize Edilmiş Sınav Kaygısı Ölçeği (Revised Test Anxiety) kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler cinsiyet, yaş, okul türü, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, ebeveynin tahsil düzeyi ve sınava yönelik yaşanan kaygı düzeyidir. Ulaşılan bulgular kız öğrencilerin sınav kaygısı yaşama, maneviyat düzeylerinin bu aşamada artış göstermesi ve sınav kaygısıyla başa çıkmada dini-manevi başa çıkma stratejilerini kullanmaları bakımından erkek öğrencilerden anlamlı derecede farklılaştığını göstermiştir. Okul türü ile yaşanan sınav kaygısı arasında anlamlı düzeyde bir farklılık tespit edilememesine rağmen, Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin aldıkları puanların ve maneviyat düzeylerinin Fen Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte sınav kaygısıyla başa çıkmada dini-manevi başa çıkma stratejilerini kullanma bakımından kız öğrencilerin erkek öğrencilerden, Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin de Fen Lisesi'ndeki öğrencilerden anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Kız öğrenciler sınav kaygısıyla başa çıkmada ağlama, uyuma, yemek yeme, içe kapanma gibi içe dönük başa çıkma stratejilerini tercih ederken, erkek öğrencilerin internete takılma ve sinemaya gitme gibi daha çok dışa dönük başa çıkma stratejilerini kullandıkları sonucu bulunmuştur. Ayrıca duanın sınav öncesinde ve sınav esnasında hissedilen kaygıyı azaltıcı ve rahatlatıcı etkisi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Buna karşın okul türü ile öğrencilerin maneviyat düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Makaleler

- Başgöz, Rasim, *Gençlikte Ahlak ve Karakter*, 1943, Görüşler Dergisi, (52), 9-11, Adana.
- Saroglou, Vassilis, *Gençlerin Dinleri ve Kişilikleri: Belçika' da Yapılan Yeni İncelemeler*, 2000, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (19), 123-144, İstanbul, Pdf.
- Bahadır, Abdülkerim, *Ergen Kişiliği Bağlamında Din-Kişilik İlişkisi*, 2002, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 14(14), 111-123, Konya, Pdf.

Özet: Personality is an concept that includes both imlicitly or explicitly all features of human being. Since the all messages of religion drected to human being there is a mutual relationship between religion and personality. A strong religiosity serves to form a stable personality and a stable personality helps with forming a strong religiosity. Religion plays an important role in devoloping of personality during the period of adolescence that means a new formation. Briefly speaking, religion plays an important role in both forming personality of adolescent and protecting it.

- Karaca, Faruk, Heyet, *Gençlik ve Dinsel Yabancılaşma*, 2003, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi Kitabı II* kitabı içinde, 137-161, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Hatipoğlu, Mehmet Tahir, *Dünden Bugüne Üniversitede Türban*, 2004, Mülkiye Dergisi, 28(242), 181-204, Ankara, Pdf.
- Koç, Mustafa, *Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Döneminde Dini Yaşam*, 2006, Diyanet İlmî Dergi, 42(3), 7-32, Ankara.
- Göcen, Gülüşan - Hökelekli, Hayati, *Dini İnanç ve İbadetin Kendini Gerçekleştirme ile İlişkisi (Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma)*, 2006, *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi* kitabı içinde, 559-611, DEM Yayınları, İstanbul.
- Hökelekli, Hayati - Kimter, Nurten, *Dini İnanç, İbadet ve Dua'nın Umutsuzlukla İlişkisi Üzerine (Üniversite Öğrencisi Üzerinde)*, 2006, *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi* kitabı içinde, 217-249, DEM Yayınları, İstanbul.
- Çayır, Celal - Hökelekli, Hayati, *Gençlerin Din Değiştirip Hristiyan Olmasında Etkili Olan Psiko-Sosyal Etkenler*, 2006, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 15(1), 23-46, Bursa, Pdf.

Özet: Din olgusu, insanlığın yeryüzünde var olması ile birlikte insan hayatının temel unsurlarından biri olmuştur. Bu makale din değiştirip Hristiyanlığa geçen 25 kişiyle yapılan anket ve mülakat sonuçlarına dayanmaktadır. Örneklem 13 bay ve 12 bayandan oluşmaktadır. Din değiştirme tecrübesinin psikolojik ve sosyolojik köklerini anlamaya çalıştık. Ayrıca, yaş, cinsiyet, eğitim vb. değişkenler ile din değiştirme arasındaki ilişkiyi araştırdık.

- Hökelekli, Hayati - Kula, Mustafa Naci, *Gençlik Döneminde Kimlik ve Din*, 2006, 33-81, İstanbul.
- Sinanoğlu, Ahmet F., *Günümüz Türkiye'si Genç Nüfusta Toplumsal Değişim, Bütünleşme ve Din İlişkisi-Elbistan Örneği*, 2006, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 6(1), 195-216, Sam-sun, Pdf.

Özet: Bu çalışma, sosyo-kültürel yapılanması içerisinde, Elbistan ilçesindeki farklı dinî gruplara mensup genç nüfusta toplumsal bütünleşme ve din arasındaki ilişkiyi inceleyen bir alan araştırmasıdır. Araştırmanın giriş bölümünde konu ile ilgili teorik bilgileri müteakiben, çalışmamız içerisinde kullanılan yöntem, genç nüfus ve Elbistan'ın sosyo-kültürel yapısı hakkında bilgiler verilmiştir. Sonra da elde edilen bulgularla, sosyal bütünleşme ve din ilişkisi üzerinde yorumlamalar yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucu olarak, genç nüfusun toplumsal bütünleşme anlayışında dinin önemli bir faktör olduğu görülmüştür.

- Arslan, Mustafa, *Türk Genç Ergenleri Arasında Dini Toplumsallaşma ve Temel Etkenleri: Uygulamalı Bir Araştırma*, 2006, Akademik Araştırmalar Dergisi, 8(31), 221-251, Kilis.

Özet: Bu çalışmada, demografik değişkenler ve toplumsallaşma etkenlerinin geç ergenlerin dini toplumsallaşma düzeylerine etkileri, ayrıca ergenlerin anne baba destek ve kontrol algıları ile dini toplumsallaşmaları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma, Malatya kent merkezi ve kırsalında 302 lise son sınıf öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Bilgi toplamak amacıyla, geçerlik ve güvenilirlikleri test edilen Dini toplumsallaşma ölçeği, Anne baba kontrol ve destek ölçekleri ile Dini etki ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada, ergenlerin dini toplumsallaşma düzeylerinin “cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, dini

eğitim, dindar aile” gibi demografik değişkenlerden, ayrıca “cami-Kur’an kursu, dini sohbet halkaları, aile, arkadaş grubu” gibi toplumsallaşma faktörlerinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ailenin, en etkin toplumsallaşma faktörü olduğu görülmüştür. Ayrıca, ergenlerin dini toplumsallaşma düzeyleri ile anne baba destek algıları arasında pozitif ilişki olduğu sonucuna varılmıştır

- Eşer, Hatice - Hökelekli, Hayati, *Üniversite Öğrencilerinde Dini İnanç ve Benlik Saygısı İlişkisi*, 2006, *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi* kitabı içinde, 491-528, DEM Yayınları, İstanbul.
- Özbay, Özden, *Üniversite Öğrencileri Arasında Din ve Sosyal Sapma*, 2007, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31(1), 1-24, Sivas, Pdf.

Özet: Türkiye’de din ve sosyal sapma ilişkisi konusunda çalışmalar çok azdır. Varolan çalışmalarda salt din ve sosyal sapma ilişkisini araştırmak amacıyla yapılmamıştır. Bu çalışmanın verileri, 974 üniversite öğrencilerinin bizzat kendilerince doldurulan soru kâğıdı yoluyla elde edilmiştir. Din kavramı şu değişkenler aracılığıyla ölçülmüştür: Ailenin dindarlığı, anne/ablanın öğrencinin dini davranışlarını kontrolü, öğrencinin dindarlığı, bu dünyalılık/öbür dünyalılık ve farklı mezheplere toleranstır. Sosyal sapma kavramı ise şiddet, madde kullanımı, yolsuzluk, ekonomik, akademik ve kurbanlı suçlardan oluşmaktadır. Genelde, din ile sosyal sapma davranışları arasındaki ilişki zayıf, tezat ve tutarlı (tekrar eden) değildir. Araştırmanın en ilginç bulgusu, öğrencinin fala baktırması ve sosyal sapma davranışları arasında tutarlı ve pozitif bir ilişkinin var olmasıdır.

- Kula, Mustafa Naci, *Gençlik Döneminde Kimlik Gelişimi ve Din*, 2010, Diyanet Dergisi, (233), 8-12, Ankara, Pdf.
- İmamoğlu, Abdulvahit - Yavuz, Adem, *Üniversite Gençliğinde Dini İnanç Ve Umutsuzluk İlişkisi*, 2011, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 13(23), 205-244, Sakarya, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, din psikolojisinin konuları içinde yer alan dini inançların özellikle de Allah, ahiret ve kader inançlarının ve dua etme davranışının gençlik döneminin dini gelişimi içindeki seyri, gerek teorik bazdaki değerlendirmelerle gerekse konuyla ilgili yapılan ampirik çalışma sonuçları dikkate alınarak tahlil edilmeye çalışılmıştır. Yine gençlik döneminde umut ve umutsuzluk kavramları ele alınmış ve dini inançlarla umut-umutsuzluk ilişkisi irdelenmiştir. Daha sonra anket tekniğiyle elde edilen bulgular ve yorumları verilmiştir. Çalışmanın amacı, 18-25 yaş üniversite gençliğinde dini inançlar ve umutsuzluk ilişkisini incelemektir. Bu amaçla, Sakarya Üniversitesi bünyesinde Fen Edebiyat, Güzel Sanatlar, İktisadi ve İdari Bilimler, İlahiyat, Mühendislik Fakültesi ve Sağlık Yüksek Okulunda öğrenim gören 419 öğrenciye Dini İnanç Ölçeği ve Beck Umutsuzluk Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, araştırmada yer alan üniversiteli gençlerin dini inanç düzeylerinin genel olarak yüksek düzeyde olduğu buna karşın umutsuzluk düzeylerinin düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

- Seyhan, Beyazıt Yaşar, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Diğer Fakülte Öğrencileri ile İnanç Tarzları, Denetim Odağı ve Psikolojik İyi Olma Hali Açısından Karşılaştırılması*, 2012, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 16(2), 533-571, Sivas, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet Üniversitesi’ne bağlı beş ayrı fakültede (İlahiyat, Edebiyat, İ.İ.B.F., Fen ve Eğitim) öğrenim gören öğrencileri, inanç tarzları, denetim odağı ve psikolojik iyi olma hali değişkenleri bakımından inceleyerek, İlahiyat Fakültesi öğrencileri ile diğer fakülte öğrencileri

arasındaki farklılıkların anlamlı olup olmadığını saptamaktır. Araştırmaya 955 lisans (K: 559 -%58,1; E: 403 -%41,9) öğrencisi katılmış ve araştırmada veri toplama araçları olarak “Dini Tutum ve İnanç Tarzları Ölçeği” ile “Denetim Odağı ve Psikolojik İyi Olma Hali Ölçeği” kullanılmıştır. Ulaşılan bulgulara göre; İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin dini tutumları anlamlı olarak daha yüksektir. Ancak onlar dini tutum ile pozitif korelasyonu olduğu ileri sürülen “kesin inanç” tarzında anlamlı olmayan en yüksek ortalama puana sahiptirler. İlahiyat Fakültesi öğrencileri esnek inancı en düşük, dönüşen inanç tarzları ise en yüksek anlamlı puanı almışlardır. Denetim odağında içsel denetim odağına en yakın puanları alan İlahiyat Fakültesi öğrencileri, psikolojik iyi olma halinde ise anlamlı olarak en düşük ortalama puanlara sahip olmuşlardır.

- Ayten, Ali, *Kimlik ve Din: İngiltere’deki Türk Gençleri Üzerine Bir Araştırma*, 2012, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12(2), 101-119, Adana, Pdf.

Özet: Makalede, dindarlık-kimlik ilişkisi James Marcia’nın geliştirmiş olduğu “kimlik statüsü” kuramı bağlamında ele alınmaktadır. Bu çerçevede, genç bireylerin kimlik statüleri ile dindarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin nasıllığı; kimlik statülerinin cinsiyet ve yaş gibi demografik değişkenlere göre ne tür bir farklılık gösterdiği konusu yapılan alan araştırmasının bulguları çerçevesinde incelenmektedir. Araştırmanın örneklemini, İngiltere’nin Londra kentinde yaşayan 67’si kadın ve 64’ü erkek olmak üzere 131 Türk gencinden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kimlik Statüleri Ölçeği ve Dindarlık Ölçeği kullanılmıştır. Bulgulara göre dindarlığın, gurbette yaşayan gençlerin yaşadıkları “kimlik karmaşasını” azalttığı anlaşılmıştır. Araştırmada ayrıca, “bağımlı kimlik”, “kimlik karmaşası”, “kimlik arayışı” gibi kimlik statülerinde kadınların ortalamalarının erkeklerle göre daha yüksek olduğu ve yine söz konusu kimlik statülerinde ergenlerin ilk yetişkinlere göre daha yüksek ortalamalar aldığı tespit edilmiştir.

- Günay, İlhami, *Kur’ân-ı Kerim’de Gençlerin Aklî-Zihnî Gelişimi ve Eğitimi*, 2013, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(2), 543-564, Elazığ, Pdf.

Özet: Dinî yükümlülüğün temel şartı akıldır ve o Allah’ın en büyük nimetidir. Duyular kişinin, dış ve iç dünyasından bilgi toplama araçlarıdır. Allah insanı, bu iki vasıfla donattıktan başka fizik ve metafizik dünyasında hataya düşmemesini sağlayan ilahi/vahiy bilgisiyle desteklemiştir. Allah, insanın maddi-manevi âlemden öğrendiklerini, vahiy bilgiyle mezc ederek fikir üretmesi ve bu istikamette medeni bir hayat kurabilmesi imkânını lütfetmiştir. İnsanın, içerisinde mutlu olabileceği hayatı inşası, doğru ve sağlam bilgiyle mümkündür. Bilginin kirlenmesi ve onun olumsuz etkileri, hakikate meftun insanı iç ve dış dünyasında buhrana sevk edecektir. İnsanın bu çıkmazdan kurtulabilmesi, mutlak doğru bilgi ve onun güçlendirdiği akılla üretilen bilginin kaynaştırılmasıyla sağlanabilecektir. Bunun en kestirme yolu ise, yeni kuşakların zihin ve gönlüne; akıl, vahiy ve ilmin uyumluluğunu erken yaşlarda benimsetebilmektir.

- Günay, İlhami, *Kur’ân-ı Kerim’de Gençlerin Sosyal Gelişimi ve Eğitimi*, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(7), 489-512, Elazığ, Pdf.

Özet: İnsanın medeni fitratı, aile ortamında güzel geliştirildiği takdirde medeniyeti kurma yetkinliği kazanmaktadır. Bu yüzden ailenin sağlam temeller üzerinde kurulması ve fertlerinin hak ve ödevlerinin bilincinde olması gerekmektedir. Kur’ân-ı Kerim bu gerçeği; ailenin kuruluşunu sağlam temellere dayandırmak ve fertlerinin hak ve ödevlerini nazari ve pratik misallerle genişçe açıklamak suretiyle

ortaya koymaktadır. Bilhassa kıssalar içerisinde yerleştirilen olumlu davranış modelleri, nesillerin nasıl sosyalleştirileceğine dair önemli bilgileri haiz bulunmaktadır. Kur'an-ı Kerim'in en dar topluluk olan aile ve en geniş haliyle toplum için ön gördüğü sosyalleştirme ilkesi; hakkın her şeyden üstün tutulması ve inanç birliğine dayalı kardeşlik bilinci kazandırmaktır. Böylece hakka dayalı sağlam aile örgüsü genişleyerek sağlam cemiyet oluşturmaya uzanacak ve nihayetinde bütün insanlık, halifeliliğinin gereği olan huzurlu dünyayı kuracaktır. Kur'an ebeveyn ve toplumun yetişkinlerine; bunun başlangıç noktasının nesillerini aileden başlayarak yakın ve uzak çevresiyle hak bilinci ve tevhit inancı etrafında sosyal bağlar kurmaya alıştırmaları olduğunu telkin etmektedir. Mali ve bedeni ibadetlerin ve bilhassa bunların cemaatle eda edilenlerinin, sosyal çevre oluşturmakta ve fertleri birbiriyle kaynaştırarak olgunlaştırmakta önemli role sahip olduğunu bildirmektedir. Bütün bu Kur'ani teklifler, yeni kuşaklara sırf telkin yoluyla değil; fakat aynı zamanda ahlaki değerleri haiz sosyal rol modeller eşliğinde verilmesi şeklindedir. Kur'an yetişkinlerin, güzel ahlaki yaşayarak hayata aktarmalarının, gençlerin güzel bir sosyal çevre oluşturmalarına zemin hazırlayacağını, gençler üzerinden ve hayatın her kesitinden misallerle göstermiştir.

- Seyhan, Beyazıt Yaşar, *Dua Tutumu ile Psikolojik İyi Olma Hali Arasındaki İlişkiler: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, 2013, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17(2), 157-183, Sivas, Pdf.

Özet: Bu makalenin amacı, üniversite öğrencilerinin dua tutumu ile psikolojik iyi olma hali arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırma Sivas Cumhuriyet Üniversitesinin beş (İlahiyat, Edebiyat, Eğitim, İ.İ.B.F. ve Mühendislik) fakültesinde okuyan 672 öğrencinin katılımı ile yapılmıştır. Cinsiyet değişkeninin dua tutumu ile arasında anlamlı fark varken psikolojik iyi olma hali ile anlamlı fark bulunmamıştır. Kız öğrencilerin dua tutumu erkek öğrencilerden daha yüksektir. Birinci sınıfta okuyan öğrencilerin dua tutumu üst sınıflarda daha yüksek çıkmıştır. Hem kız hem erkek öğrencilerin dua tutumları psikolojik iyi olma halini düşük düzeyde olsa da yordamaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular bilimsel yazınla genellikle paralellik arz etmektedir. Araştırmada dua tutumunun psikolojik iyi olma halini düşük bir seviyede yordaması, üniversite öğrencilerinin ilk yetişkinlik döneminde bulunmalarına bağlanmaktadır.

- Çalışkur, Ayşem, *Türk Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Değerleri ve Kişilik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma*, 2013, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(3), 109-141, Eskişehir, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin yaşam değerleriyle kişilik özelliklerinin örtüşen yönlerini incelemektir. Araştırmada kullanılan yöntem, ilişkisel tarama modelidir. Araştırmanın örneklemini ; ÖSS alanlarından EA-2, SAY-2, SÖZ-2 ve DİL puan türüyle öğrenci alan iki devlet üniversitesi ile iki vakıf üniversitesinde 2., 3. ve 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerden, küme örnekleme yoluyla seçilen 527 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında, örneklem grubuna Rokeach Değerler Envanteri ve Sifat Listesi (ACL) ölçekleri uygulanmıştır. Amaçsal ve araçsal değerlerle kişilik özellikleri arasındaki örtüşmeyi (18 amaçsal değer grubuyla 24 alt gruptan oluşan kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi araçsal değer grubuyla 24 alt gruptan oluşan kişilik özellikleri arasında) sınamak üzere Spearman-Rho Sıra Farkları Korelasyon Testi kullanılmıştır. Verilerin toplanması aşamasından sonra, elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemeleri yapılmıştır. Böylece yaşam değerleriyle kişilik özellikleri arasında ilişki olup olmadığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin yaşam değerleri ile kişilik özellikleri arasında ilişki olduğu, sadece gerçek dostluk değeri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur.

- Kimter, Nurten, *Gençlikte Din ve Depresyon: Üniversiteli Gençler Üzerinde Ampirik Bir Araştırma*, 2014, EKEV Akademi Dergisi, 18(60), 223-260, Erzurum, Pdf.

Özet: Depresyon çağımızda en sık rastlanan psikolojik rahatsızlıklardan birisidir. Din, insan için üzüntü ve ıstırapları azaltan, ona teselli veren bir umut kaynağıdır. Bu nedenle son zamanlarda psikiyatrik araştırma ve uygulamalarda din ve depresyon arasındaki ilişkiye bir hayli ilgi duyulmaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın temel amacı, üniversiteli gençlerde dindarlık (dinsel yaşantı biçimleri ve öznel dindarlık algısı) ile depresyon ve sosyo-kültürel ve demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi din psikolojisi açısından incelemektir. Araştırma evrenini, Uludağ Üniversitesi ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise söz konusu üniversitelerin farklı fakültelerinde öğrenim gören 632 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için örneklem tarama yöntemi ve anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "kişisel bilgi formu," "dindarlık ölçeği" ve "depresif duygulanım ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, üniversiteli öğrencilerin dindarlık düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasında anlamlılık derecesinde bir ilişki olmadığı görülmüştür. Buna karşılık sosyokültürel ve demografik faktörlere göre üniversiteli öğrencilerin depresyon düzeylerinde anlamlılık derecesinde bir takım farklılıklar ve ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

- Seyhan, Beyazıt Yaşar, *Üniversite Öğrencilerinde Tanrı Tasavvuru ve Psikolojik İyi Olma Hali Arasındaki İlişkiler*, 2014, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 18(1), 65-97, Sivas, Pdf.

Özet: Bu makalenin amacı, üniversite öğrencilerinin Tanrı tasavvuru ile psikolojik iyi olma hali arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesinin beş (İlahiyat, Edebiyat, Eğitim, İ.İ.B.F. ve Mühendislik) fakültesinde okuyan toplam 672 öğrencinin katılımı ile yapılmıştır. Cinsiyet değişkeninde olumlu-olumsuz Tanrı tasavvuru ile arasında fark görülürken psikolojik iyi olma hali ile fark bulunmamıştır. Kız öğrencilerin olumlu Tanrı tasavvuru anlamlı olarak erkek öğrencilerden daha yüksek iken olumsuz Tanrı tasavvuru daha düşüktür. Sınıf değişkeni açısından öğrencilerin olumlu-olumsuz Tanrı tasavvurunda anlamlı fark yoktur. Hem kız hem erkek öğrencilerin olumsuz Tanrı tasavvurları olumlu Tanrı tasavvurlarına göre psikolojik iyi olma halini daha yüksek yordamaktadır. Araştırmada olumsuz Tanrı tasavvurunun psikolojik iyi olma halini yordaması, bilimsel yazınla genellikle paralellik arz etmektedir.

- Günay, İlhami, *Kur'an'da Gençlerin Duygu Gelişimi ve Eğitimi*, 2015, Turkish Studies Dergisi, 10(2), 435-460, Ankara, Pdf.

Özet: Çalışmamız, temiz bir fitrat üzere yaratılan insanın, çocukluk döneminden itibaren vicdanında yerleşik dini duygusunun gelişimi ve eğitimi hususunda Kur'an-ı Kerim'in rehberliğini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Konu, hayatın her kesitinden çokça örnek sunan Kur'an kıssalarını arka planıyla birlikte incelenmiştir. Kur'an-ı Kerim, steril bir hayat vaat etmediği için, gündelik yaşam içerisinde tabii ortamda hayatını sürdüren aile fertlerinin dini duygularının niceliğini ve niteliğini kıssalar içerisinde ölçülü bir şekilde işlemektedir. Kur'an-ı Kerim'in, duyguları iman, ibadet, ahlak ve cinsellik merkezinde ele aldığı tespit edilmiştir. Bilhassa duygunun, iman ve ibadetin dışı yansıması manasına gelen ahlakla ilişkisine, müstakil bir makale konusu olabilecek hacimde yer verdiği anlaşılmıştır.

- Yapıcı, Asım - Kayıklık, Hasan, *Dinsel Eğilimle Ön Yargı ve Hoşgörüsüzlük Arasındaki İlişkiler Üzerine Psikolojik Bir Araştırma*, 2015, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1), 413-426, Adana, Pdf.

Özet: Bu çalışma dinsel eğilimle ön yargı ve hoşgörüsüzlük arasındaki ilişkileri tartışmak istemektedir. Çünkü Allport'a göre insanın kişilik yapısı dinsel yaşantısını etkilemektedir. Dolayısıyla içe dönük bireylerde içsel (deruni) bir dindarlık, dışa dönüklerde ise buna uygun (dış beklentiye yönelik) bir dindarlık eğilimi görülmektedir. İçe dönük dindarlar inandıkları dini yaşarlar, dışa dönükler ise dinlerini kullanma eğilimindedirler. Bu sebeple dışa yönelik dindarlara nispetle içe yönelik dindarlar daha az ön yargılı, daha fazla hoşgörülüdür. Allport ve arkadaşları yaptıkları deneysel çalışmalarda bu teorik öngörüğü destekleyen sonuçlar elde etmişlerdir. Ancak gerek Batıda, gerekse Ülkemizde bu görüşü desteklemeyen bulgulara da ulaşılmıştır. Biz de bu çalışmada Allport'un kuramsal yaklaşımını Müslüman bireyler üzerinde test etmeyi amaçladık. Bu çerçevede üniversiteli gençlerin dinsel eğilimleriyle dinsel partikülerizm, dinsel dogmatizm, dinsel gruplara yönelik sosyal mesafe tercihleri ve hoşgörüsüzlük düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledik. Elde edilen sonuçlar; içe dönük dindarların daha ön yargılı, dışa dönük dindarlarınsa daha hoşgörülü olduğunu ortaya koymuştur. Bu da Allport'un kuramsal yaklaşımının uygulama yaptığımız örneklemede desteklenmediği anlamına gelmektedir.

- Dilmaç, Bülent - Seki, Tolga, *Ergenlerin Sahip Oldukları Değerler İle Öznel İyi Oluş Ve Sosyal Görünüş Kaygı Düzeyleri Arasındaki Yordayıcı İlişkiler: Bir Model Önerisi*, 2015, Eğitim ve Bilim Dergisi, 40(179), 57-67, Ankara, Pdf.

Özet: Araştırmada ergenlerin sosyal görünüş kaygıları, öznel iyi oluşları ve sahip oldukları değerler arasındaki yordayıcı ilişkileri ortaya koymak ve bu ilişkiden hareketle oluşturulan modeli test etmek amaçlanmıştır. Araştırma, genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 2013-2014 eğitim- öğretim yılında Konya il merkezinde bulunan devlet okullarında eğitim gören ergenlerden uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Çalışma grubu; 322'si erkek, 278'si kız olan ve yaşları 13 ile 18 arasında değişen 600 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada Dilmaç (2007) tarafından geliştirilen "İnsani Değerler Ölçeği", Eryılmaz (2009) tarafından geliştirilen "Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği", Hart (2008) tarafından geliştirilen ve Doğan (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan "Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği Ergen Formu" kullanılmıştır. Araştırma "Yapısal Eşitlik Modeli"ne göre AMOS 19 Programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, değerlerin sosyal görünüş kaygısı ve öznel iyi oluş üzerinde doğrudan etkileri ve sosyal görünüş kaygısının öznel iyi oluş üzerinde doğrudan etkisi görülmüştür.

- Gürsu, Orhan, *Ergenlik Dönemi Dindarlığı ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2015, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 34(34), 49-75, Şanlıurfa, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, ergenlik döneminde ortaya çıkan ruh sağlığı sorunları ile ergen dindarlığı arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Bu doğrultuda, Konya ilindeki 8 farklı ortaöğretim kurumunda öğrenim görmekte olan 508'i kız ve 501'i erkek olmak üzere toplam 1009 kişilik örneklem grubu oluşturulmuştur. Araştırmada, ruh sağlığı sorunlarını tespit etmek için "Kısa Semptom Ölçeği" ve dindarlığı ölçmek için "Dini Hayat Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Ergenlerde dindarlık düzeyi yükseldikçe, psikolojik sağlıkları da olumlulaşmaktadır. Araştırmada ayrıca toplam dindarlık puanının yüksek olması ile ruh sağlığı arasında olumlu ilişkilerin var olduğu tespit edilmiştir.

- Şentepe, Ayşe - Güven, Metin, *Kişilik Özellikleri ve Dindarlık İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Araştırma*, 2015, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17(31), 27-44, Sakarya, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı kişilik özellikleri ile dindarlık ve dinsel eğilim arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırmanın örneklemini Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde (181 öğrenci) ve Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde (213 öğrenci) lisans öğrenimini görmekte olan toplam 394 öğrenci oluşturmaktadır. Anket, katılımcılara 2013 bahar döneminde, sınıflarında uygulanmıştır. Bu araştırmada kişilik özelliklerini ölçmek için Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin kısa versiyonu (NEO-FFI), dindarlığı ölçmek için ise Dindarlık Ölçeği ve Dinsel Eğilim Ölçeği uygulanmıştır. Bulguların analizinde t-test ve pearson korelasyon katsayılarından faydalanılmıştır. Araştırmanın bulguları, kişilik özelliklerinin bazı boyutları ile dindarlık ve dinsel eğilim arasında anlamlı ilişkiler göstermektedir. Dindarlık ile kişiliğin uyumluluk ve sorumluluk boyutu arasında pozitif ilişki çıkarken, dindarlık ile açıklık boyutu arasında anlamlı bir ilişki elde edilmemiştir.

- Çelebi, Çiğdem Demir - Sezgin, Osman, *Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşları ile Ahlâki Olgunluk Seviyeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2015, Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 5(2), 99-146, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırma, lise öğrencilerinin öznel iyi oluşları ile ahlâki olgunluk seviyeleri arasındaki ilişkinin ortaya konması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, ilişkisel tarama modelinde kurgulanmış olup veriler Üsküdar ilçesinde öğrenim gören lise öğrencilerinden bizzat araştırmacı tarafından toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 17.0 programı ile analiz edilerek tablolar hâlinde sunulmuştur. Analizlerde öznel iyi oluş ve ahlâki olgunluğun yaş, cinsiyet, okul türü, sınıf seviyesi, öğrencinin hayatının çoğunu geçirdiği yer, annenin eğitim seviyesi, babanın eğitim seviyesi, öğrencinin ailesinin gelir seviyesi, annenin hayatta olma durumu ile babanın hayatta olma durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği ile öznel iyi oluş ile ahlâki olgunluk arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı test edilmiştir.

- Kimter, Nurten, *Ruh Sağlığı Bağlamında Namaz ve Benlik Saygısı İlişkisi*, 2015, Turan-Sam Dergisi, 7(27), 36-65, Pdf.

Özet: İslam dinindeki en temel ibadetlerden birisi olan namaz ibadetinin bedensel yönden pek çok faydaları olduğu gibi ruhsal açıdan da birçok faydaları vardır. Bu bağlamda 15 yaş ile 66 yaş ve üzeri 410 kişi üzerinde gerçekleştirilen bu araştırmada temel amaç, namaz ibadeti ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi psiko-sosyal yöntem ve tekniklerle din psikolojisi açısından incelemektir. Anket tekniği ve tesadüfî örnekleme yöntemiyle gerçekleştirilen bu ilişkisel araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu" ve "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde ise SPSS 18.0 paket programı ve SPSS Amos programı kullanılmış olup değişkenler arasındaki ilişkileri göstermek ve test etmek için de frekans tabloları, faktör analizi, pearson korelasyon, tek yönlü varyans analizi ve Tukey HSD testinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda "örneklemin farz ve nafiye namazları kılma sıklığı ile benlik saygısı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlılık derecesinde bir ilişki olduğu görülmüştür.

- Erdoğan, Emine, *Tanrı Algısı, Dini Yönelim Biçimleri ve Öznel Dindarlığın Psikolojik Dayanıklılıkla İlişkisi: Üniversite Örnekleme*, 2015, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(29), 223-246, Hatay, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencileri örnekleminde Tanrı algısı, dini yönelim biçimleri ve dindarlığın psikolojik dayanıklılık ile ilişkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini eğitim ve ilahiyat fakültelerinin farklı sınıflarında öğrenim gören toplam 596 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak; sosyo-demografik veri formu, olumsuz yaşam olaylarını içeren risk faktörleri listesi, Tanrı Algısı Ölçeği (Güler, 2007b), Yeniden Yapılandırılmış Müslüman Dini Yönelim Ölçeği (MROS-R) (Ercan, 2009) ve Yılmazlık Ölçeği (Gürkan, 2006) uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, betimsel analiz, varyans analizi (ANOVA) ve çoklu korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler tarafından en sık belirtilen risk faktörleri düşük maddi gelire sahip olmak, akademik başarısızlık yaşamak, değer verdiği biri tarafından aldatılma, terk edilme veya istemeden ayrılma durumunda kalmak, değer verdiği birini kaybetmek ve okul dönemi içinde para kazanma için çalışmak zorunda kalmaktır. Varyans analizi erkek öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin kız öğrencilerin dayanıklılık düzeylerinden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Çoklu korelasyon analiz sonuçları, sevgi yönelimli Tanrı algısının, içsel dini yönelimin ve öznel dindarlık düzeyinin psikolojik dayanıklılıkla olumlu ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

- Yıldırım, Fatih, *Amerika Birleşik Devletleri’nde Cami ve Müslüman Gençlerin Kimlik İnşası*, 2016, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (44), 123 - 153, İzmir, Pdf.

Özet: Bu makale Ohio eyaletinin Columbus şehrindeki Somalili gençlerin kimlik inşalarında caminin rolünü ele almaktadır. Bu çalışma Columbus’taki en büyük Somali Camisi’nde katılımcı gözlem ve etnografik mülakat teknikleri istihdam edilerek gerçekleştirilmiştir. Çalışma neticesinde, Somalili gençlerin kimlik gelişimlerinde iki ana eğilim gözlemlenmiştir. Bunlardan birisi, araştırmaya konu olan gençlerin Somali, Amerikan ve Müslüman kimliklerini mezcerek kendine özgü bir Müslüman Amerikalı kimliği geliştirmeleridir. Bununla birlikte, bu gruptaki gençler birbirine zıt iki alt-kategoriye ayrılabilir: Müslüman baskın/aslı kimlikleriyle Amerikan toplumuna entegre olanlar vs. Müslüman baskın/aslı kimlikleriyle Amerikan kültürü ve toplumundan kendilerini dışlayanlar. Bu kimlikleri sentezlemede gösterdikleri kabiliyet ve istek noktasında camiye katılımın kilit bir rolüdür. Bu çalışmada ortaya çıkan iki ana eğilimden diğeri ise, Somalili gençlerin Müslüman, Somali ve Amerikan kimlikleri arasında kimlik çatışması deneyimlemeleridir. Birincisine nazaran bu gruptakiler birbirinden farklı ahlaki ve davranış tarzına sahip bu kimlikleri birbirleriyle uzlaştırmada zorlanmışlar ve başarısız olmuşlardır. Bu noktada, camiye katılımın bu kimlik çatışmasını daha da derinleştirdiği gözlemlenmiştir.

- İkiz, Selin - Demirci, Zeynep Apaydın, *Çocuk Gelişimi Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişki: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Örneği*, 2017, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(54), 678-685, Pdf.

Özet: Bu çalışma Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Çocuk Gelişimi bölümüne devam eden ön lisans 1. ve 2. sınıf, lisans 1.,2., ve 3. sınıf öğrencilerinin iletişim becerileri ve empatik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Katılımcılara, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, Korkut (1996) tarafından geliştirilen “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ve Dökmen (1989) tarafından geliştirilen “Em-

patik Eğilim Ölçeği” uygulanmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak 225 öğrenci katılmıştır. Elde edilen bulgulara öğrencilerin iletişim becerisi ve empatik eğilim puan ortalamalarının orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca cinsiyet, yaş ve öğretim kademesi değişkenleri açısından bu beceriler anlamlı farklılık göstermezken aile tutumları değişkeninin, öğrencilerin hem iletişim becerileri hem de empatik eğilimleri arasında anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

- Bakioglu, Fuad - Deniz, Metin, *Ergenlerde Sır Saklamanın Duygusal Özerklik, Ahlaki Olgunluk, Yalnızlık, Utangaçlık ve Sosyal Destek açısından İncelenmesi*, 2017, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(3), 1118-1133, Bartın, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, ergenlerde sır saklamanın çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma kapsamında sır saklama ile duygusal özerklik, ahlaki olgunluk, yalnızlık, utangaçlık ve sosyal destek arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu yaşları 15-19 arasında değişen, % 71.1'i kız (n=160), % 28.9 erkek (n=65) olan toplam 225 birey oluşturmaktadır. Araştırmada “Kendini Gizleme Ölçeği”, “Duygusal Özerklik Ölçeği”, “Ahlaki Olgunluk Ölçeği”, “UCLA Yalnızlık Ölçeği”, “Utangaçlık Ölçeği” ve “Sosyal Destek Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada Bağımsız t-testi, ANOVA, Pearson korelasyon analizi ve aşamalı çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları, ergenlerin cinsiyet ve kardeş sayısına göre sır saklama düzeylerinin farklılaşmadığı, sınıf düzeyi ve en uzun yaşanan bölgeye göre sır saklama düzeylerinin farklılaştığı bulunmuştur. Yordanan ve yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında sır saklama puanları ile yalnızlık ve utangaçlık arasında pozitif yönde, ahlaki olgunluk, duygusal özerklik (idealleştirmeme, bireyleşme, bağımsızlık) ve sosyal destek arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

- Bayraktar, Muhammet Mustafa, *Gençlik Döneminde Görülen Obsesif Kompulsif Belirtinin İnanç, İbadet ve Dini Bilgi Düzeyi Gibi Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, 2017, Marife Dergisi, 17(1), 151-175, Konya, Pdf.

Özet: Obsesif kompulsif belirti, bireyin yaşamında farklı şekillerde ortaya çıkabildiği gibi dini düşünce ve davranışlarında da tezahür edebilmektedir. Bireyde psikolojik açıdan panik, endişe, korku ve depresyona sebep olabilmekte; davranışlara yansıyan yönüyle de aile ve meslek hayatı göz önüne alındığında yaşam kalitesini ciddi şekilde etkileyebilmektedir. Obsesif kompulsif belirtinin, bireyde görülmeye başladığı andan patolojik düzeye ulaşıncaya kadar nedenlerinin bilinmesi ve önceden gerekli düzenlemelerin yapılması önem arz etmektedir. Bu çerçevede araştırmamızın amacı, dini bilginin edinildiği kaynak, dini inanç durumu, dini bilgi düzeyi, namaz kılma ve dua etme durumuna göre gençlik döneminde görülen obsesif kompulsif belirtinin din eğitimi açısından değerlendirilmesidir. Gençlik döneminde görülen obsesif kompulsif belirti, alan araştırmasından elde edilen veriler ışığında incelenecek; inanç ve ibadet gibi değişkenlere ilişkin bulgular yorumlanacaktır. Araştırmamızın evreni, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde 2006-2007 eğitim-öğretim yılında öğrenime devam eden gençlerden oluşmaktadır. Bu evren içinden örneklem olarak tesadüfi yöntemle 571 öğrenci seçilmiştir. Araştırmada “Kişisel Bilgi Formu”, “Dini Tutum Ölçeği” ve “Moudsley Obsesif Kompulsif Belirti Ölçeği” (Moudsley Obsessional-Compulsive Questionnaire-MOCO) kullanılmıştır. Örneklem giren öğrencilerin yarısında obsesif kompulsif belirtinin mevcut olduğu görülmüştür. Bununla birlikte dini bilgi düzeyi, bazı ibadetleri yerine getirme ve dini inanç düzeylerine göre obsesif kompulsif belirti arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Araştırmamız gençlik döneminde görülen obsesif kompulsif

belirti ile inanç, ibadet ve dini bilgi ilişkisini psikiyatri, din eğitimi ve din psikolojisi bağlamında disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan Türkiye'deki ilk alan araştırması olma özelliği taşımaktadır. Bu bağlamda henüz başka bir çalışmanın yayınlanmamış olması da araştırmanın önemini arttırmaktadır. Aynı zamanda araştırmamız obsesif kompulsif belirti açısından toplumsal tabanlı bir araştırma olma özelliği taşımaktadır. Obsesif kompulsif belirtinin yaygınlığına ilişkin genel bir değerlendirme yapma açısından klinik tabanlı çalışmalarda olgu sayısı yeterli değildir. Çünkü klinik tabanlı çoğu çalışma hastanede yatmış ya da polikliniğe başvurmuş hastalarla sınırlıdır. Klinik tabanlı çalışmaların toplumdaki obsesif kompulsif belirti yaygınlığını örnekleyemeyeceği göz önüne alındığında, epidemiyolojik alan çalışmalarının önemi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca araştırmamız istatistik açısından 2007 yılına ait kesitsel veriler sunmaktadır. Bilimsel araştırmalardaki bilgi birikimi, kaynak ve metodoloji açısından bakıldığında araştırmamızın bu alanda yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlayacağı ve kesitsel veriler açısından yeni çalışmalarla karşılaştırma ve değerlendirme imkanı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Budak, Hatice - Küçükşen, Kübra, *Lise Öğrencilerinin Sosyal Değer Tercihlerinin Küresel Sosyal Sorumluluk Düzeylerine Etkisi*, 2017, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(3), 1813-1826, Pdf.

Özet: Bu çalışmada lise öğrencilerinin sosyal değer yönelimleri ile küresel sosyal sorumluluk düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılan betimleyici bir araştırmadır. Konya merkez ilçelerde bulunan farklı beş Liseden 410 öğrenciye anket uygulanmıştır. Örneklem basit tesadüfi yöntemle seçilmiştir. Anket formu öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili sorular ile Başer ve Kılıç tarafından hazırlanan ve geçerlik- güvenirlik çalışması aynı yazarlar tarafından yapılan Küresel Sosyal Sorumluluk Ölçeği ve Bolat tarafından geliştirilen Çok Boyutlu Sosyal Değerler Ölçeğinden oluşmaktadır. Öğrencilerin Çok Boyutlu Sosyal Değerler Ölçeğinden aldıkları genel puan ortalamaları = 3,88, küresel sorumluluk ölçeği genel puan ortalamaları ise = 3,39 dur. Araştırma sonucuna göre sosyal değer yönelimleri ile küresel sosyal sorumluluk arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

- Çerçi, Merve - Seyfi, Mustafa, *Üniversite Öğrencilerinde Dinin Etkisi ile Tüketici Karar Verme Tarzları Arasındaki İlişki*, 2017, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2), 185-200, İstanbul, Pdf.

Özet: Küreselleşme ve artan rekabet ortamında tüketici davranışlarının belirlenmesine yönelik birçok sınıflandırma çalışmaları yapılmaktadır. Dinsel etkilerde sadece kişilerin dini yaşam alanlarını değil aynı zamanda din dışı başka davranışlarını biçimlendirdiği için tüketici karar verme süreçlerinde etkisinin araştırılması oldukça önemli bir konudur. Bu çalışmanın amacı gençlerin dinsel etkileri hissetme düzeyleri ile tüketim tarzları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu bağlamda Tüketici Karar Verme Tarzları ve Gençlerin Dinsel Etkiyi Hissetme Düzeyleri ölçekleri kullanılarak İstanbul ve Tokat'da yaşayan gençlerin katılımıyla bir anket araştırması yürütülmüştür. Elde edilen veriler ile yüzde ve frekans hesapları, ilişkisiz grup t testleri, pearson çarpım moment korelasyonu, regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırma sonuçları ve sınırlılıkları tartışılmıştır.

- Şirin, Turgay, *Üniversite Öğrencilerinin Dini Tutumları ile Ruh Sağlığı İlişkisinin İncelenmesi*, 2017, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(4), 65-88, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin dini tutumları ile ruh sağlığı arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Araştırmanın örneklemini 315 kız ve 76 erkek olmak üzere toplamda 391 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Ok-Dini Tutum Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri (KSE) kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS-21 programı kullanılmıştır. Araştırma neticesinde araştırmaya katılan öğrencilerin dini tutumları ile KSE puanları arasında genel anlamda anlamlı bir ilişki bulunamazken, dini tutum puanları ile KSE'nin "Hostilite" alt faktöründe negatif yönlü zayıf bir korelasyonel ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca dini tutum puanlarında, cinsiyet, akademik başarı, anne ve babanın eğitim seviyesi açısından anlamlı farklılıklar tespit edilirken, KSE puanlarının yalnızca yaş ile negatif yönlü anlamlı korelasyonel ilişkisi tespit edilmiştir.

- Kara, Elif, *Üniversite Öğrencilerinin Yas Sürecindeki Dini Yaklaşımları Üzerine Nitel Bir Çalışma*, 2017, Spiritual Psychology and Counseling, 2(2), 203-223, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin yakınlarının ölümleri sonrasında yaşadıkları yas sürecini dini yaklaşımları bağlamında incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Muş Alparslan Üniversitesindeki üç farklı fakülteden (Eğitim, Fen-Edebiyat ve İlahiyat) ölçüt örnekleme yoluyla belirlenen 15 katılımcı oluşturmaktadır. Çalışma fenomenoloji desenindedir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonunda elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Buna göre ilk olarak, öğrencilerin kayıplarının yakınlığına göre duygu ve davranışlarının değiştiği, özellikle de anne-baba-kardeş gibi daha yakın kayıplarda isyan ve öfke gibi olumsuz duyguların baskın olduğu sonucuna varılmıştır. İkinci olarak ise araştırmaya katılan öğrenciler Allah'a inanç, ölüm ve ötesine inanç, cennete inanç gibi temel inançlara sahip olmakla birlikte, kayba uyum ve yaşamı yeniden düzenlemekte manevi desteğe ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Bu çalışma neticesinde öğrencilerin yas süreçlerine yönelik "manevi bakım/danışmanlık" geliştirilmesi ve uygulanmasının gerekliliği tartışılmıştır.

Kitaplar

- Gülal, Hamdi, *Maneviyatsız Nesilde Ruhi Çöküntü*, 1968, 111s., Fazilet Yayınları, Ankara.
- Gürses, İbrahim, *Kölelik ve Özgürlük Arasında Din: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Sosyal Psikolojik Bir Araştırma*, 2002, 176s., Arasta Yayınları, Bursa.

KAPAK ARKA YAZISI: Dindarların otorite karşısında kolayca boyun eğen bir yapıda olduğunu, sıkça gözlemleyiz. Tanrıya inanmak ve teslim olmak, güç karşısında boyun eğmeyi mi gerektirmektedir ki, dindarlar baskı karşısında kolayca boyun eğmektedirler? İnanmayan insanlarda da aynı kör itaat davranışı var mıdır? Neden farklı inançları ve farklı siyasi eğilimleri olan fertler birbirleri hakkında kalıpyargılı ifadeler kullanırlar?

- Kula, Mustafa Naci, *Kimlik ve Din: Ergenler Üzerine Bir Araştırma*, 2003, 197s., Ayışığı Kitapları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Çocukluktan ergenliğe geçen genç, daha öncede belirtildiği gibi kimliğini toplumsallaşmasına paralel olarak özdeşleşeceği örneklerle kazanmaya başlar. Ancak gencin özdeşim örnekleri sık sık değişiyor ya da toplum tarafından ona ideal örnekler sunulmuyorsa genç, kimliğini bulmada zorlanacak ve birtakım sıkıntılar çekecektir. Zira genç çevresinde yeterli özdeşim örneği bulamayınca özdeşim örneklerini sık sık değiştirmek zorunda kalacak veya ideal örnek olmayınca mevcut örneklerle özdeşim kurarak kimliğini oluşturmaya çalışacaktır. Fakat bu durum onda kimlik krizine yol açacak ya da krizin artmasına sebep olacaktır. Nitekim kimliğini oluşturmada gerekli modeli bulamayan bir genç, sıkıntılarını şu cümlelerle dile getirmektedir. “Nedeni neydi, neye davranıyordum bilmiyorum, ama sürekli bir boşluk duyuyordum. Kimi kez aşırı neşeli, kimi kez durgunluk ve derimin tüm gözeneklerinden sızan sıkıntı ve yalnızlık.

- Hökelekli, Hayati, *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*, 2006, 611s., DEM Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençlerin yaşadıkları sorunlar yalnızca gelişmiş ülkelere mahsus bir durum olmayıp, çeşitli kültürlerde ve zamanlarda az çok benzerlerine rastlanan, neredeyse evrensel bir olgudur. Bununla birlikte bu sorunların gerek derinliği gerekse yaygınlığı, son yüzyılda çok ileri boyutlara ulaşmış gözükmektedir. İlk olarak Erikson tarafından dile getirildiği şekliyle, günümüz gençleri bir “kimlik bocalaması” ya da “bunalımı” sürecini yaşamaktadırlar. Kendini tanıma ve tanımlama, toplumdaki rolünü ve hayattaki amacını belirleme konusunda gençlerin ciddi sıkıntıları ve arayışları gözlenmektedir. Bu sorunun yaygınlığı konusunda uzmanlar hemen hemen görüş birliği içerisinde olmakla birlikte, sonuçlarının değerlendirilmesinde kötümserlerin yanında iyimserler de bulunmaktadır. Gençlerin yaşadıkları kimlik bunalımının temelinde, hızla değişen ve gelişen toplum şartları içerisinde birbirine zıt rol beklentileri ve çoklu tercihler karşısında kalmaları ile sosyal yapıların onlara zorla dayattığı yaptırımların varlığından söz edilmektedir.

- Hökelekli, Hayati, *Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din*, 2009, 238s., DEM Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Çocuk ve gençlerin kişilik ve karakter gelişiminde dini inanç ve öğretilerin, ahlaki ve toplumsal değerlerin çok önemli yeri olduğu bilimsel bir gerçektir. Günümüz seküler kültürünün hiçbir şekilde karşılamadığı anlam sorunsalı ve bunun sonucu olan varoluşsal boşluk ve hiçlik duyguları, yıkıcı ve olumsuz karakter yapılarının gelişmesinde en önemli etkidir. Tabiatı itibariyle zor ve sancılı olan insan gelişimi ve eğitimi, hayatın bütününe kapsayan bir anlayışla yeneden ele alınmak ve uygulanmak durumundadır. Bu noktada inanç ve değer boyutunun güçlü bir şekilde açığa çıkarılması ve vurgulanması gerekir. İnsan kalitesini yükseltmede, bilimsel bilginin din ve değerler alanının bilgisiyle işbirliğine girmesi ve bütünleştirilmesine ihtiyaç vardır. Bu kitapta yer alan yazıların ortak konusu çocuk, genç ve ailedir. Özellikle din, ahlak ve değerler psikolojisi açısından ele alınan bu araştırma ve incelemelerde, eğitim ve uygulamaya yönelik tespit ve önerilere de yer verildiği olmuştur. Ülkemizde bu konular etrafında yapılan çalışmalarda genellikle din ve değerler boyutunun görmezden gelindiği ya da ihmal edildiği dikkate alınırsa, bu yazıların önemli bir boşluğu dolduracağı söylenebilir. Sosyal bilimciler ve eğitimcilerin din ve değerler konusuna uzak durmaları ya da bu konuları ele alırken ön yargılardan kendilerini kolayca kurtaramamaları, bu alanlarda verimli çalışmaların ortaya çıkmasını engellemiştir. Ümit ederiz ki, bu benzeri çalışmalarda ele alınan konular, ön yargısız, akademik ve bilimsel hakikat sevgisi ve tarafsızlığı anlayışı ile tartışılır ve yeni açılımlar gerçekleştirilir.

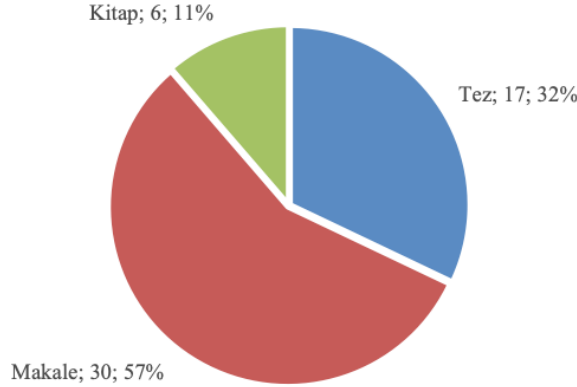
- Yeğin, Hüseyin İbrahim, *Üniversite Gençliğinde Vefa Duygusu*, 2016, 194s., Rağbet Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İnsanın bedensel ve ruhsal özellikleri yaşadığı çevre ile ilişkileri neticesinde bir anlam ve işlerlik kazanır. Çünkü insan sosyal bir varlıktır. Şüphesiz insanın kişilik özelliklerinin dini ve ahlaki değerler ile yoğrulması, insanın gerçek anlamda yaratılış gayesine uygun hale gelmesinde önemli bir süreçtir. İşte bu değerlerden biri de Vefa duygusudur. Bu kitapta, genelde bireysel ve toplumsal hayatımızda vefa duygusunun yeri nedir? Vefakârlığın dindarlık ile ilişkisi var mıdır? Bazı sosyo-kültürel ve demografik özelliklere göre farklılık göstermekte midir? Sorularına Din Psikolojisi'nin verileri doğrultusunda cevap aranmıştır. Bunu yaparken, toplumun bir aynası olan ve toplumun sosyo-kültürel özelliklerini yansıtmaları bakımından önemli bir yapıya sahip olan üniversite gençliğinden yararlanılmıştır. Çünkü gelecekte topluma yön verecek ve yönetecek olan üniversite gençliği, toplumun yapısını, gelişmesini ve problemlerini anlamada önemli verilere sahiptir.

2.8.10. “Dindarlık ve Dindarlık Algısı” Teması

Gençlik ve din, değer ve ahlak temaları eserlerin tasnif edildiği bir diğer alt tema ise “Dindarlık ve Dindarlık Algısı” temasıdır. Tema altında tasnif edilen elli üç (53) eserin türlerine göre dağılımı ise on yedi (17) tez, otuz (30) makale ve altı (6) kitap çalışması şeklinde olmuştur.

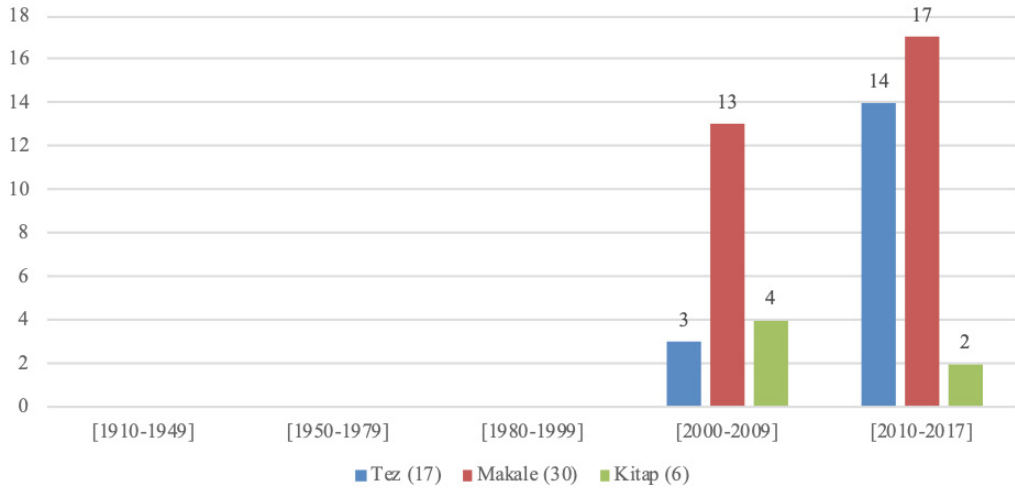
Tablo 35: “Dindarlık ve Dindarlık Algısı” Teması (53)

“Dindarlık ve Dindarlık Algısı” temalı çalışmaların dönemsel dağılımı incelendiğinde dikkat çeken noktalardan ilki, eserlerin hepsinin 2000’den itibaren verilmiş olmasıdır. [2000-2009] döneminden önce konuya ilişkin hiçbir eser verilmemişken, bu anlamdaki ilk eser Yıldız’ın (2001) “Dindarlık ve Ölüm Kaygısı: Tasavvufi Yaklaşım ve Günümüz Üniversite Öğrencileri” isimli makale çalışması olmuştur. Nitekim makale çalışmaları diğer alt temaların birçoğunda olduğu gibi bu alt temada da %57 oranla en çok verilen eser türü olmuştur. Konuya ilişkin literatürün gelişmeye başladığı dönemde de yine ilk eserlerin ağırlıklı olarak makale türünde verildiği görülmektedir (%65). [2010-2017] döneminde de makale türünde eserlerin arttığı görülmekle birlikte tez çalışmalarında da belirgin bir artış söz konusudur. Nitekim [2000-2009] döneminde dört (4) olan tez sayısı [2010-2017] arasındaki yedi yılda on dört (13) artarak on yedi (17) teze çıkmıştır. Bu anlamda dindarlık ve dindarlık algısına ilişkin tez çalışmalarının da makalelerde olduğu gibi son

dönemde artış gösterdiği; ancak bu artışın makalelerde görülen artıştan daha büyük olduğu görülmüştür. Bunların yanında kitap çalışmaları da genel dağılımda %11’lik dilime karşılık gelmekte iken [2000-2009] dönemde dört (4) olan kitap sayısı [2010-2017] döneminde ikiye (2) düşmüştür. Dolayısıyla genel anlamda temaya ilişkin eser sayısı artarken, diğer iki eser türünün aksine kitap türünde azalma söz konusudur.

Tablo 36: “Dindarlık ve Dindarlık Algısı” Temasında Dönemsel Dağılım

“Dindarlık ve Dindarlık Algısı” temalı çalışmaların içeriğine bakıldığında özellikle lise ve üniversite gruplarıyla yapılan saha çalışmalarının ağırlıklı olduğu görülmekte iken bu çalışmalarda çoğu kez dindarlığın psikolojik bir konuyla etkileşimi araştırılmıştır. Bu anlamda öne çıkan konulardan ilki dindarlık ve benlik çalışmaları olmuştur. Her üç eser türünde de çalışılmış tek konu olan dindarlık ve benlik konusundaki tez çalışmasında Çapar (2008) 555 ortaöğretim öğrencisiyle benlik ve dindarlık arasındaki ilişkiyi araştırırken, Çapar ve Yıldız (2010) aynı çalışmayı makale türünde “benlik saygısı ve dindarlık” olarak yeniden yayına hazırlamıştır. Aynı konudaki kitap çalışmasında ise Şahin (2007) dindarlığın ergen benliği üzerindeki etkisini araştırmıştır.

Dindarlık ve benlik konusu dışında üç türde de konu edilen başka bir konu olmazken tez, kitap ve makale türlerinden ikisinde çalışılan kimi konular bulunmaktadır. Bu konulardan ilki olan dindarlık ve kaygı Öztürk (2007) ilköğretim öğrencilerinde dindarlık ve kaygı arasındaki ilişkiyi tez çalışması olarak hazırlamışken makale türünde Yapıcı ve Kayıklı (2005) ruh sağlığı bağlamında dindarlığın öz saygı ve kaygı ile ilişkisini çalışmıştır. Diğer yandan Yıldız (2001) tasavvufi yaklaşım perspektifinden ölüm kaygısı ve dindarlık arasındaki ilişkiye bakarken yine Yıldız’ın (2002) boy-lamsal bir çalışma olarak ölüm kaygısı ve dindarlık arasındaki ilişkide ilahiyat fakültesi öğrencilerinin 1. ve 4. sınıftaki sonuçları arasında farklılık olup olmadığını incelediği çalışması bu konudaki makale türünün örneklerindendir. Diğer yandan iki eser türünde çalışılan ikinci konu olarak da dindarlık ve empatiyi Çetin (2010) yüksek lisans tez çalışması kapsamında 446 öğrenciyle birlikte dindarlık ve empati arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında; Şahin (2008) aynı konuda 552 öğrenci ve 72 yetişkin ile yaptığı makale araştırmasında çalışmıştır. Bunların yanında farklı eser türlerinde çalışılmış yakın içerikli konulara göz atıldığında ise tezlerde psikolojik sağlamlık (Sez-

gin, 2016) ve öznel iyi oluş (Öztürk, 2017); makalelerde kendini gerçekleştirme (Ayten, 2005) ve kimlik (Hökelekli ve Gürses, 2006) çalışmaları dikkat çekmektedir.

Bu çalışmaların dışında tez, makale ya da kitap türlerinden yalnızca birinde çalışılmış konulara bakıldığında ise birçok farklı konu tespit edilmiştir. Bu bağlamda herhangi bir eser türünde yoğun çalışılan bir çalışma konusu söz konusu olmazken, konuların birçoğuna ilişkin yalnızca tek bir çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Bu anlamda tezlerde çalışılan konulara bakıldığında dindarlığın şiddet eğilimi, akademik başarı, sanal bağımlılık, aile içi iletişim, başarı algısı, yaşam anlamı ve siyasal katılım gibi konularla etkileşimi çalışmıştır. Makaleler açısından bakıldığında ise konuların daha çeşitli olduğu görülmektedir. Bu anlamda makalelerde dindarlık ve insan hakları, problem çözme, dini gruplara yönelim, ahlak yargı, sosyal çevre, yalnızlık, anne-baba tutumu, affetme ve hayat memnuniyeti, mutluluk, ahlaki olgunluk ve merhamet gibi konu içeriklerinin bulunduğu görülmüştür. Yine dindar gençlik tartışmaları, gençlerde dindarlaşma süreci, genç dindarlığı gibi konular makalelerde konu edilen diğer temalar olmuştur. Kitap çalışmaları için de dindarlık ve değişim, İstanbul'da dindar gençlik, dindarlık kriterleri gibi konuların söz konusu olduğu görülmektedir.

“Dindarlık ve Dindarlık Algısı” teması altında tasnif edilen eserler çalışma grupları açısından incelendiğinde eser türlerine göre öne çıkan çalışma gruplarında farklılıklar olduğu görülmüştür. Genel anlamda ortaokul, lise ve üniversite düzeyi olarak ayrılan çalışma gruplarından ortaokul düzeyine dair oldukça sınırlı sayıda çalışma verilmişken tez çalışmalarında lise grupları; makale çalışmalarında üniversite grupları öne çıkmıştır. Özellikle makale çalışmalarında son yıllarda artan çalışmalarda daha çok üniversite öğrencilerine ilişkin çalışmaların belirgin biçimde arttığı görülmüşken [2010-2017] döneminde yazılan araştırma makaleleri arasında on kez üniversite grubu çalışılmışken, lise grupları iki kez, ortaokul grupları ise bir kez çalışılmıştır.

“Dindarlık ve Dindarlık Algısı” Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- Atalay, Talip, *İlköğretim ve Liselerde Dindarlık Üzerine Bir Araştırma (Diyarbakır Örneği)*, 2002, Doktora, 221s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Pdf.
- Öztürk, Zeynel Ahmet, *İlköğretim Öğrencilerinde (4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıflar) Dindarlık ile Kaygı Arasındaki İlişki*, 2007, Yüksek Lisans, 82s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma, ilköğretim (4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflar) öğrencilerinde dindarlık ile kaygı arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızda ilk olarak konuyla ilgili genel bilgiler ve kuramlar ele alınmıştır. İkinci olarak, dindarlık ve kaygı kavramları çeşitli boyutlarıyla incelenmiş, sonra ilköğretim (4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflar) çağındaki öğrenciler, dindarlığın çeşitli boyutları açısından karşılaştırılarak aradaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Son olarak bu konudaki bulgular tartışılmış ve araştırmanın sonucuna ulaşılmıştır.

- Çapar, Betül, *Farklı Orta öğretim Öğrencilerinde Dindarlık ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2008, Yüksek Lisans, 161s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, orta öğretim öğrencileri arasında dindarlıkla benlik saygısı arasında bir ilişki olup olmadığını ve bu iki değişkenle bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Araştırmanın örneklemini İzmir ilinde bulunan Fen Lisesinden 158, İlkkurşun Lisesi'nden 142, İmam Hatip Lisesinden 130, Karataş Lisesi'nden 88, Özel Yamanlar Lisesi'nden 37 öğrenci olmak üzere 555 orta öğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Bu örneklem grubunun 263'ü kız, 282'si erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerden 10'u ise cinsiyetini belirtmemiştir. Örneklemin yaş ortalaması 16,46'dır (yaş aralığı 14-20). Veri toplama aracı olarak Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim Dalı öğretim elemanları tarafından geliştirilen 97 maddeden oluşan Dini Hayat Ölçeği ve Çuhadaroglu tarafından Türkçeye çevrilmiş olan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği tek bir formda birleştirilerek uygulanmıştır. Elde edilen bulgular dindarlık değişkeni ile benlik saygısı ($r = -.00$) arasında anlamlı bir korelasyonun olmadığını göstermiştir ($p > .05$). Aynı şekilde dindarlık değişkeni ile cinsiyet ($r = -.05$) değişkeni arasında da anlamlı bir korelasyonun olmadığı tespit edilmiştir. Dindarlıkla, yaş değişkeni ($r = .11$) ve öğrencisi oldukları okul değişkeni arasında ($r = -.11$)

- Avcı, Özlem, *Bir Özneleşme Örneği Olarak İstanbul'da Dindar Üniversite Gençliği*, 2010, Doktora, 390s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada din sosyolojisinin, din ve toplum arasındaki bir etkileşimin bir sonucu olarak ortaya çıkan ve toplumsal bir gerçeklik alanını inceleyen bir disiplin olmasından hareket edilmiştir. Böylece sosyolojinin dinin içeriğini değil, insan ilişkileri bağlamını incelemesi gerekliliği düşüncesinden hareketle üniversitede okuyan dindar gençlerin yaşam biçimleri ve dindarlık ölçütleri üzerinde durulmuştur. Özellikle bu dindar gençlerin bireysel ve toplumsal ihtiyaçları çerçevesinde aşkın bir varlıkla olan ilişkilerini hangi ölçüde kurdukları, modernlikle birlikte dini değer ve kurallara yükledikleri anlamlar ve böylece farklılaşan dini yaşam biçimleri ve dindarlık algıları çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın temel hareket noktası olarak ele alınan üniversite okuyan ve dini bir kimliğe sahip olan gençlerinin gündelik yaşamlarında dini değerlerin, kuralların ve pratiklerin yeri ve önemi, değişen toplumsal koşullar da göz önünde bulundurularak incelenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle, Türkiye'de 1980 sonrasında yaşanan ekonomik, toplumsal ve siyasal değişimlerden hareketle İslami yaşam biçimlerinde görülen değişimler üzerinde durulmaktadır. Kendisini "dindar" olarak tanımlayan, dini davranış biçimlerini ve ibadetlerini gündelik yaşamın merkezine koyarak ya da gündelik yaşam alanının boşluklarına dini alışkanlık ve değerlerini yerleştiren üniversite gençlerinin dindarlık algılamaları ve biçimleri çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle İstanbul'daki vakıf ve devlet üniversitelerinde okuyan 60 öğrenci ile derinlemesine görüşmelere yapılarak, birçok değişken ekseninde bu algılamalar ve görünümeler anlaşılmalı ve açıklanmaya çalışılmıştır.

- Çetin, Ümit Fahri, *Ortaöğretim Düzeyi Gençlerde Dindarlık-Empati İlişkisi (Isparta Örneği)*, 2010, Yüksek Lisans, 126s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinde dindarlık ve empati ilişkisini tespit etmektir. Araştırmanın örneklemini Isparta'da öğrenim görmekte olan öğrencilerden, seçkisiz örneklem yoluyla seçilen,

268 kız ve 178 erkek olmak üzere 446 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada, dindarlığı ölçmek için Veyssel Uysal'ın İslami Dindarlık Ölçeği, empatiyi ölçmek için, Üstün Dökmen'in Empatik Eğilim Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 11 paket programı kullanılarak, araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Beklentimizle uyumlu olarak dindarlık ve empatik eğilim arasında anlamlı ilişkiler elde edilmiştir.

- Nalbant, Haldun, *Üniversite Öğrencilerinde Dindarlık ile Başarı Algısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma (MAKÜ Örneği)*, 2010, Yüksek Lisans, 103s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde dindarlık ve başarı algısı ilişkisini tespit etmektir. Araştırmanın örneklemini Burdur'da öğrenim görmekte olan öğrencilerden, seçkisiz örneklem yoluyla seçilen, 256 kız ve 164 erkek olmak üzere 420 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada, dindarlığı ölçmek için İslami Dindarlık Ölçeği, başarıyı ölçmek için, öğrenci ifadeleri ve bilgileri kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 11 paket programı kullanılarak, araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Beklentimizle uyumlu olarak dindarlık ve başarı eğilim arasında bazı ilişkiler elde edilmiştir.

- Gürsu, Orhan, *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi*, 2011, Doktora, 328s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, ergenlik döneminde ortaya çıkan psikolojik sağlık sorunları ile ergen dindarlığı arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Bu doğrultuda, Konya ilindeki 8 farklı ortaöğretim kurumunda öğrenim görmekte olan 508'i kız ve 501'i erkek olmak üzere toplam 1009 kişilik örneklem grubu oluşturulmuştur. Araştırmada, psikolojik sağlık sorunlarını tespit etmek için Kısa Semptom Ölçeği ve dindarlığı ölçmek için Dini Hayat Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; sosyodemografik değişkenlerle psikolojik sağlık ve dindarlık arasında anlamlı farklılıklar söz konusudur. Kızlar, erkeklere göre daha dindar fakat aynı zamanda daha olumsuz psikolojik sağlık göstergelerine sahiptirler. Öğrenim görülen okul açısından, Kız Meslek Lisesi'nde öğrenim görenlerin diğer 8 okul içerisinde en olumsuz psikolojik sağlık düzeyine; İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim görenlerin ise, en yüksek dindarlık düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Aileden alınan dini eğitim, aile dindarlığı gibi değişkenlerin ergen dindarlığını üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Ergenlerde dindarlık düzeyi yükseldikçe, psikolojik sağlıkları da olumlulaşmaktadır. Araştırmada ayrıca toplam dindarlık puanının yüksek olması ile psikolojik sağlık arasında olumlu ilişkilerin var olduğu tespit edilmiştir.

- Yakut, Selahattin, *Lise Öğrencilerinde Dindarlık-Şiddet Eğilimi İlişkisi*, 2012, Yüksek Lisans, 180s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Pdf.

Özet: Modern dünyada bireyleri ve toplumları tehdit eden, onları psiko-sosyal açıdan yıkıma uğratan ve çağımız insanının üstesinden gelemediği bir olgu olan şiddet, her geçen gün kendini daha çok hissettirmektedir. Gelişen teknoloji ve yaşam araçlarının çeşitlenmesiyle sosyal hayatın hemen hemen her alanında daha görünmez, dolaylı ve örtülü çeşitli şekillerde ve çeşitli tonlarda görülen şiddet, insanlığın daha yaşanılır bir dünya idealinin önündeki en büyük engeldir. Her birey tarafından farklı algılanabilecek kadar çok boyutlu bir olgu olarak karşımıza çıkan şiddet unsurlarının, son zamanlarda özellikle görsel iletişim araçlarında dinle ilişkilendirilmesi; insan hayatının bütününe nüfuz edebil-

me ve her anı anlamlı kılabilmek potansiyeline sahip olan; insanı mutlu kılma vaadini her vesileyle yenileyen dinin, zihinlerde sorgulanmasına zemin hazırlamaktadır. Güvenli okul ortamları oluşturmak açısından okullardaki şiddetin nedenlerini saptamak, eğitimin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi açısından hayati öneme sahiptir. Şiddetin etkilerini engellemeye yönelik çalışmalar için en temel unsur, öncelikle şiddetin kaynaklarını belirlemek ve bu kaynakların nedenleri üzerinde yoğunlaşmaktan geçmektedir. Araştırmamızda lise öğrencilerinin şiddete yönelik eğilimlerini ortaya çıkarmak ve dinin şiddet eğilimine olan etkilerini belirleyerek sağlıklı bir din anlayışının oluşmasına katkı sağlamanın yanında, eğitimin hedeflerine yönelik yapılacak çalışmalarda araştırmacılara farklı bakış açıları sunmak amaçlanmıştır.

- Sönmez, Özlem Altunsu, *Religiosity, Self-Monitoring and Political Participation: A Research on University Students (Dindarlık, Kendini İzleme ve Siyasal Katılım: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma)*, 2012, Doktora, 457s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Pdf.

Özet: Öncelikle bu çalışma kapsamında dindarlık içsel ve dışsal dindarlık olarak ele alınmış ve bununla kişinin kendini izleme düzeyinin yüksek ya da düşük olması arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Burada önemli olan nokta aynı zamanda dindar olmayanların da incelenebilmiş olmasıdır. Çalışmanın bir diğer önemli unsuru dindarlık ve siyasal katılım ilişkidir. Siyasal katılım da dindarlık gibi çok boyutlu olarak ele alınmış ve konvansiyonel, konvansiyonel olmayan ve post modern siyasal katılım hem dindar olmayanlar hem de içsel ve dışsal dindar olanlar açısından incelenmiştir. Benzer biçimde siyasal katılım ve kendini ayarlama ilişkisi de analiz edilmiştir. Burada bu çalışma için önemli olan çalışmanın bir benzerine ne ulusal ne de uluslararası literatür de rastlanılmamış olması ve bu nedenle literatüre yapacağı katkısıdır. Araştırma teorik ve ampirik bölümlerden oluşmaktadır. Ampirik bölümde farklı üniversitelerden 872 üniversite öğrencisine anket yöntemi uygulanmıştır. Bu araştırma kapsamında, bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya koyabilmek adına çok sayıda analiz yapılmıştır. Bunların sonucunda ise içsel dindarlığın düşük kendini izleme, dışsal dindarlığın ise yüksek kendini izleme ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca kendini izleme düzeyinin siyasal katılım üzerinde pozitif yönde etkili olduğu da saptanmıştır. Kendini izlemenin dindarlıkla olan ilişkisine paralel olarak dışsal dindarların her siyasal katılım boyutunda içsel dindarlardan daha fazla katılım gösterdikleri de tespit edilmiştir.

- Ulu, Mustafa, *Dindarlığın Tanımı, Boyutları ve Ölçülmesi Üzerine Psikolojik Bir Araştırma: Erciyes Üniversitesi Öğrencileri Örneği*, 2013, Doktora, 303s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın genel amacı betimsel bir yaklaşımla, üniversite gençliğinin sahip oldukları dindarlık algıları ve düzeylerini tespit etmeye çalışmak ve elde edilen bulguları, psikolojik özellikleri açısından yorumlamaktır. Çalışma giriş, dindarlık, maneviyat gibi temel kavramların ele alındığı birinci bölüm, anket sonucunda elde edilen verilerin hipotezlerle olan ilişkisinin değerlendirildiği ikinci bölüm ve elde edilen bulguların yorumlandığı sonuç bölümü olmak üzere toplam dört bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın evrenini 2011-2012 yıllarında Erciyes Üniversitesi'ne bağlı fakültelerde lisans düzeyinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu evren içerisinde tesadüfi yöntemle belirlenen 553 öğrenci üzerinde anket uygulanmıştır. Anket, betimleyici ve Likert tarzı sorulardan oluşturulmuştur. Çalışmada bağımsız değişkenler olarak bilim alanı, fakülte, bölüm, sınıf, yaş, cinsi-

yet, üniversiteye gelmeden önce en uzun süre yaşanan çevre, mezun olunan lise, annenin ve babanın eğitim durumları ve eğitim esnasında kalınan yer alınmıştır. Veriler analiz edilirken, yüzde, frekans dağılımları, betimsel istatistikler, varyans analizi (tek yönlü ANOVA) ve T- Testleri ve Ki-Kare (χ^2) teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet, yaş, bilim alanı, fakülte ve bölüm, mezun olunan lise hakkındaki hipotezlerin doğrulandığı diğerlerinin ise reddedildiği ortaya çıkmıştır.

- Alıcıküşu, Mustafa, *Lise Öğrencilerinde Dindarlık ve Akademik Başarı*, 2013, Yüksek Lisans, 95s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Pdf.

Özet: Din insanın hayatında var olan az ya da çok onun duygu düşünce ya da davranışlarını etkileyen bir gerçektir. Enerji ve zamanlarının büyük bir kısmını okulda ve eğitimle geçiren öğrencilerin dini durumlarının bu dönemde kendilerini nasıl etkilediği önemli bir konudur. Çalışmada, ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler arasında dindarlık, dini davranış, okul türleri, akademik başarı ve ders çalışma gibi değişkenler nicel araştırma yöntemlerine göre incelenmiştir.

- Çoban, Ramazan, *Lise Öğrencilerinde Dindarlık ve Sanal Bağımlılık Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma (Burdur Gölhisar Örneği)*, 2013, Yüksek Lisans, 176s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinde dindarlık ve sanal bağımlılık arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Araştırmanın örneklemini, Burdur ili Gölhisar İlçesindeki liselerde öğrenim görmekte olan öğrencilerden seçkisiz örneklem yoluyla tespit edilen öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada Dindarlığı ölçmek için Prof. Dr. Veysel Uysalın Dindarlık Ölçeği, Sanal Bağımlılığı ölçmek için Bağımlılık Tanı ve Tedavi Merkezinin Oluşturduğu İnternet-Bilgisayar Bağımlılığı Ölçeği kullanılmış, elde edilen sonuçlar da SPSS 15.00 Programıyla analiz edilmiştir.

- Bilge, Emine Zehra, *Liseli Gençlerde İç ve Dış Güdümlü Dindarlık ve İyilik Algıları (Ankara Örneği)*, 2013, Yüksek Lisans, 195s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Pdf.

Özet: Dindarlık eğilimi ve iyilik algısını konu edinen bu araştırmanın amacı; lise düzeyinde bulunan gençlerin iç güdümlü ve dış güdümlü dindarlık eğilimleri ile iyilik algıları arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Araştırmanın ana problemini dindarlık eğilimi ile iyilik algısı arasındaki ilişki, alt problemlerini ise bu iki değişkenin cinsiyet, yaş, sınıf, okul türü ve sosyo-ekonomik düzey gibi demografik değişkenlerle olan ilişkisi oluşturmaktadır. Bu çalışma teorik ve alan araştırması olmak üzere iki ana bölümden meydana gelmiştir. Teorik kısımda dokümantasyon, alan araştırmasında ise anket tekniği uygulanmıştır. Bu doğrultuda, Ankara ilinde beş farklı lise türünde öğrenim görmekte olan ve 379 kişiden oluşan örneklem gurubuyla anket çalışması yapılmıştır. Bu uygulamada “Dini Yönelim Ölçeği” ve “İyilik Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; iç güdümlü dindarlık eğilimi ile iyilik algısı arasında pozitif yönde anlamlı, dış güdümlü dindarlık ile iyilik algısı arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca dindarlık eğilimi ve iyilik algısı ile bazı demografik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

- Çamur, Zeliha, *Yaşamda Anlam ve Dindarlık İlişkisi (Geç Ergenlik Dönemi)*, 2014, Yüksek Lisans, 75s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pdf.

Özet: Araştırmamızın hedefi geç ergenlik dönemindeki gençlerde yaşamda anlam ile dindarlık arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasıdır. Bu amaçla 2013-2014 öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin farklı bölümlerinde öğrenim görmekte olan, yaşları 16-27 arasında değişen toplam 591 katılımcıyla çalışma yürütülmüştür. Katılımcılardan Kişisel Bilgi Formu, Yaşamda Anlam Ölçeği ve Dindarlık Ölçeği'ni doldurmaları istenmiştir. Araştırmada bağımsız değişken olarak cinsiyet, yaş, medeni durum, yaşamın büyük kısmının geçtiği yer, öğrenim görülen sınıf, gelir düzeyi, öznel dindarlık algısı ve öznel yaşamda anlam algısı ele alınmıştır. Araştırma temel olarak dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın amacı, hipotezler ve araştırmanın önemi belirtilmiştir. İkinci bölümde teorik çerçeve sunulmuş, yaşamda anlam, dindarlık ve geç ergenlik döneminin özellikleri anlatılmıştır. Yaşamda anlam ve dindarlık ilişkisi konusunda alanda yapılmış yerli ve yabancı çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde örneklemin ve kullanılan ölçme araçlarının özellikleri açıklanmıştır. Dördüncü bölümde verilerin analizi sunulmuş ve sonuç kısmında bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır. Toplanan veriler ANOVA, t-test ve Pearson Korelasyon Analizi istatistikleri kullanılarak SPSS 21.0 programı ile analiz edilmiştir. Elenen 130 form çıkartılmış, 591 katılımcının formları değerlendirmeye alınmıştır. Sonuçlar cinsiyet, yaşanan yer, öğrenim görülen sınıf, öznel dindarlık ve yaşamda anlam algısının yaşamda anlam varlığını, anlam arayışını ve dindarlığı etkilediğini; ayrıca yaşamda anlam varlığı ile dindarlık boyutları arasında pozitif yönde yüksek düzeyde ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

- Asar, Büşra, *Lise Gençliği Dindarlığı ve Aile İçi İletişim (Çankırı İli Çerkeş İlçesi Örneği)*, 2016, Yüksek Lisans, 86s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, lise öğrenimi gören genç bireylerin dindarlık ve aile içi iletişim düzeylerini bazı bağımsız değişkenler açısından incelemek ve aralarındaki ilişkiyi açıklamaktır. Araştırma, 2015 yılında Çankırı İlinin Çerkeş İlçesinde, lise öğrenimi gören tesadüfi olarak seçilen 262 genç birey üzerinde yapılmıştır. Araştırmada bireylerin dindarlık ve aile içi iletişim düzeyleri üzerinde etkili olduğu düşünülen cinsiyet, öğrenim gördüğü okul türü, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, annenin çalışıp çalışmama durumu, babanın çalışıp çalışmama durumu ve ailenin aylık gelir düzeyi olmak üzere yedi bağımsız değişken ele alınmıştır. Araştırmada bağımlı değişkenleri oluşturan bireylerin dindarlık ve aile içi iletişim düzeylerini ölçmek için düzenlenen "Dindarlık Envanteri" ve "Aile İçi İletişim Envanteri" ile "Kişisel Bilgi Anketi" kullanılmıştır. Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın amacı, problem ve alt problemler, hipotezler, temel kavramlar ve ilgili çalışmalar bulunmaktadır. İkinci bölümde gençlik, dindarlık, aile ve ailede iletişim genel başlıklarıyla kuramsal çerçeve bulunmaktadır. Üçüncü bölümde yöntem ve uygulama; dördüncü bölümde bulgular ve yorum kısmı bulunmaktadır. Sonuç kısmında ise, araştırmada elde edilen bulgular ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Sonuç olarak dindarlığın aile içi iletişimin artmasında önemli bir etken olduğu görülmüştür. Anahtar Sözcükler: Gençlik, dindarlık, aile, iletişim.

- Sezgin, Kasım, *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık ve Dindarlık Düzeylerinin İncelenmesi (Dicle Üniversitesi Örneği)*, 2016, Yüksek Lisans, 107s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dicle Üniversitesi, Pdf.

Özet: Pozitif psikoloji, son yıllarda psikoloji biliminde çok çalışılan alanlardan birisidir. İnsanın olumlu yönlerine odaklanan pozitif psikoloji insanın güçlü yönlerine vurgu yapmaktadır. Psikolojik sağlamlık; felaket, travma, güçlükler, zorluklar ve süregelen belirgin yaşam stresleriyle karşılaşıldığında uyum sağlayabilme yeteneği olmakla birlikte yaşamdaki zorluklara karşı gelebilmek için bireyin sahip olduğu gücü geliştirme kapasitesi olarak tanımlanabilir. Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ve dindarlık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Buna yönelik ilişkisel tarama modelinde nicel bir çalışma yapılmıştır. Bu araştırma Dicle Üniversitesi'nde farklı fakültelerde eğitime devam eden öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dindarlık boyutlarına göre üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun inançlı olduğu, dini bilgi düzeylerinin yüksek olduğu, duygu ve etki boyutunda ise ortanın üstünde oldukları görülmüştür. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre erkeklerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu; kadınların ise dindarlığın etki ve duygu boyutlarındaki düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne eğitim durumu yükseldikçe psikolojik sağlamlık düzeyi de artarken, baba eğitim düzeyine göre psikolojik sağlamlığın farklılaşmadığı elde edilen önemli sonuçlardan biridir. Son olarak dindarlığın duygu boyutuyla psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

- Öztürk, Yusuf, *Ergenlerde Dindarlık ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Çarşamba Örneği)*, 2017, Yüksek Lisans, 94s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Hitit Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma sürecinde lise öğrencilerinin dindarlık özellikleri ile öznel iyi oluş durumları arasındaki ilişkiler çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Bu kapsamda Samsun ili Çarşamba ilçesinde liselerde öğrenim görmekte olan toplam 540 öğrenciye ulaşılarak araştırma sürecinde kullanılan veri toplama araçları uygulanmıştır. Araştırma sürecinde toplanan verilerin veri analizine uygunluğunu belirlemek için normallik testleri yapılmış ve veri setlerinin parametrik nitelik taşıdığı belirlenmiştir. Bu kapsamda araştırma sürecinde veri analizi için t testi, varyans analizi, korelasyon analizi ve regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre lise öğrencilerinin dindarlık puanlarının cinsiyet ve anne baba tutumlarına göre anlamlı farklılaşma göstermediği bulunmuştur. Buna karşın lise öğrencilerinin dindarlık puanlarının yaş değişkenine göre bilgi ve duygu alt boyutunda anlamlı farklılaşma gösterdiği, ailenin gelir düzeyine, duygu ve etki alt boyutlarında anlamlı farklılaşma gösterdiği, herhangi bir dini gruba ait olma değişkenine göre ibadet, bilgi ve duygu alt boyutlarında anlamlı farklılaşma olduğu, dini yayınları takip etme değişkenine göre sadece etki alt boyutunda anlamlı farklılaşma olduğu, anne eğitim düzeyi değişkenine göre inanç, bilgi, duygu ve etki alt boyutlarında anlamlı farklılaşma olduğu, baba eğitim düzeyi değişkenine göre bilgi ve duygu alt boyutlarında anlamlı farklılaşma olduğu bulunmuştur. Ayrıca, lise öğrencilerinde dindarlık ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu ve dindarlığın öznel iyi oluşu tüm alt boyutları ile pozitif yönlü ve anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgulardan hareketle dindarlığın lise öğrencilerinde öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde etkileyen önemli bir değişken olduğu ve öznel iyi oluşu artırarak yaşam doyumunu artırmayı hedefleyen çalışmalarda dindarlık değişkeninin önemli bir etmen olarak göz önünde bulundurulmasının yararlı olacağı söylenebilir.

Makaleler

- Yıldız, Murat, *Dindarlık ve Ölüm Kaygısı: Tasavvufi Yaklaşım ve Günümüz Üniversite Öğrencileri*, 2001, Journal of Religious Culture, (43), 1-8, Almanyada, Pdf.

Özet: Ölüm yabancı bir hadisedir. Herhangi bir sebepten dolayı sık sık karşımıza çıkan ve bizde karmaşık duyguların yaşanmasına yol açan kaçınılmaz ve evrensel bir olgudur. İnsan, böyle bir gerek karşısında, hissettiği kaygı ve korkuların olumsuz etkilerini azaltmak veya mümkünse ortadan kaldırmak için kültürel, felsefi ve dinsel araçlara yönelmiştir. Buna karşın, felsefi ve dinsel sistemler de, insanın ölüm kaygı ve korkusuyla başetmesine yardımcı olma gibi bir fonksiyonlarının olduğunu ileri sürmüşlerdir. Antropoloji ve etnoloji bilim dalları tarafından yapılan araştırma sonuçları, ölüm ve din kavramlarının, birbiriyle ilgili olduklarını ve bu ilişkinin varlığının insanlık tarihi kadar eskiye dayandığını ortaya koymuştur. Ölüm ve din, her dönemde filozoflar, bilim adamları, şairler, yazarlar ve din adamları başta olmak üzere, tüm insanların ilgilerinin üzerinde odaklaştığı iki kavram olmuştur (Yıldız, 1999). Ölüm söz konusu olduğunda, ünlü sufilere “sanki ölüm yokmuş”, “sanki ölüm onlar için geçerli değilmiş” gibi bir tutum sergilemiş olduklarını ilgili kaynaklardan öğrenmekteyiz. Onlar ölümü “uykudan uyanmak, sevgiliye kavuşma, ten kafesinden kurtuluş, mekân değiştirme, dosta ulaşmayı sağlayan bir köprü” olarak değerlendirmişlerdir. Sufiler, her zaman ölümün kaçınılmazlığının farkındadırlar. Fakat onlar, ölümden korkmak veya kaçmak yerine onu, amaçlarına ulaştıran bir araç olarak değerlendirirler, yani bir köprü olarak, Allah’a ulaştıran bir geçit olarak kabul ederler. Bunun yanı sıra, hayatın bir rüya hali, ölümün ise uykudan uyanma hali olduğu sufilere tarafından sık sık dile getirilmiştir. Gazali’ye göre, insan uykuda iken rüyada görülen bir takım şeylerin varlığına inanır. Rüya esnasında onlardan şüphe etmez. Sonra uyanınca rüyada gördüklerinin hiçbirinin aslının olmadığını anlar. Dünya hayatı ahirete nispetle bir uyku hali sayılabilir. Öyleyse içinde bulunduğumuz hayat, bir rüyadan başka bir şey değildir, ölünce uyanacağız. (Gazali, 1970, s.16-17). Sufilerde ölüme ilişkin ikinci anlayış ise, ölüm fenomeninin bir dönüş, göç olarak değerlendirilmesiyle ilgilidir. Sufilere göre, ölüm insanın dünyaya gelmeden önceki mekanına ve Tanrı’sına dönüşünü sağlar.

- Yıldız, Murat, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Dindarlık ve Ölüm Kaygıları Üzerine Boylamsal Bir Çalışma*, 2002, Akademik Araştırmalar Dergisi, 4(14), 161-174, Kilis, Pdf.

Özet: Bu çalışma, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin dindarlık (dinî hayat) ve ölüm kaygısı değişkenleri açısından 1. sınıftaki durumlarıyla 4. sınıftaki durumları arasındaki farklılıkları saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Dinî Hayat Ölçeği ve Templer’ın Ölüm Kaygısı Ölçeği’nden oluşan form, D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden bir gruba, ilk olarak 1996 yılında 1. sınıftayken, son olarak da 1999 yılında 4. sınıftayken uygulanmıştır. İstatistik analizler sonucunda bulgular, öğrencilerin bu akademik süreç içinde ölüm kaygısı ve dindarlığın inanç, davranış ve bilgi boyutlarına ilişkin düzeylerinde anlamlı bir değişikliğin olmadığını ortaya koymuştur. Buna karşın, öğrencilerin dindarlık ortalama puanlarının, 2. uygulamaya oranla 1. uygulamada anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. (t=2.64, p)

- Onay, Ahmet, *Mezun Oldukları Liselere Göre Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Düzeyleri, Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmetlerini ve Dinî Gruplara Yönelim Durumları*, 2003, Değerler Eğitimi Dergisi, 1(1), 171-194, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu makalede, üniversite öğrencilerinin mezun oldukları liselere göre dindarlık seviyeleri, Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) hizmetlerine ve dinî gruplara yönelim düzeyleri belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca, dindarlık seviyeleri, Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetlerine ve dinî gruplara yönelim düzeyleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırma, Ankara ve Erciyes üniversitelerine bağlı 23 fakülte ve yüksekokuldan, 1149 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Analizlerden elde edilen sonuçlar, İmam Hatip Lisesinden gelen öğrencilerin dinî yönelimleri ile dinî grup yönelimlerinin yüksek; Özel Liselerden gelen öğrencilerin de dindarlık puanlarının, Diyanet ve dinî grup yönelimlerinin düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca, dindarlık puanları ile DİB, DİB’na duyulan ihtiyaç ve dinî gruplara yönelim arasında pozitif ve anlamlı; dindarlık ile din işlerinin dinî gruplara bırakılması arasında ise negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

- Ayten, Ali, *Kendini Gerçekleştirme ve Dindarlık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, 2005, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (29), 185-204, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu makale, kendini gerçekleştirme ile dindarlık arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan deneysel bir araştırmadan oluşmaktadır. Makalede ayrıca bireylerin demografik özellikleriyle (fakülte, cinsiyet, yaş ve öznel dindarlık) kendini gerçekleştirme düzeyleri arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinden oluşan 239 kişilik bir örneklem grubunda yapılan araştırmada “dindarlık ölçeği” ve “kişisel yönelim envanteri” kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, kendini gerçekleştirme ve dindarlığın bazı alt boyutlarında anlamlı ilişkiler görülmüştür. Kendini gerçekleştirmenin alt boyutları olan “kendini kabul, başkalarıyla yakınlık kurma, duygusal bakımdan aşık olma” ile dindarlığın bazı alt boyutları arasında anlamlı negatif ilişki bulunurken, “zamanı değerlendirme ve kendine saygı” alt boyutları ile “bilgi-ibadet ve tecrübe” boyutları arasında anlamlı pozitif ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca deneklerin genelinin kendini gerçekleştirme eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Yapıcı, Asım - Kayıklık, Hasan, *Ruh Sağlığı Bağlamında Dindarlığın Öz Saygı ve Kaygı ile İlişkisi: Çukurova Üniversitesi Örneği*, 2005, Değerler Eğitimi Dergisi, 3(9), 177-206, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın temel amacı, ruh sağlığı bağlamında, öz saygı ve kaygı ile dinsel yaşayış arasında nasıl bir ilişki olduğunu tespit etmekten ibarettir. Araştırmada Allport ve Ross’dan hareketle Kayıklık tarafından geliştirilen dinsel eğilim ölçeği, Eysenk ve Wilson’dan hareketle Yapıcı tarafından geliştirilen öz saygı ölçeği ve Öner ve LeComte’un geliştirdiği sürekli kaygı ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, iç güdümlü ve dış güdümlü dindarlıkla öz saygı ve kaygı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p>.05$). Gençlerin dine önem verme seviyeleri, namaz kılma, oruç tutma ve dua etme davranışları öz saygı düzeylerini farklılaştırmamıştır ($p>.05$). Ancak öznel dindarlık algıları ve öznel dinsel bilgi düzeyleri bu hususta anlamlı farklılıklar oluşturmuştur ($p.05$). Sadece öznel dinsel bilgi düzeyiyle kaygılı olma arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür.

- Küçükalp, Emine, *Ahlaki Yargı Gelişimi ve Dindarlık Arasındaki İlişki (Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma)*, 2006, *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi* kitabı içinde, 447-489, DEM Yayınları, İstanbul.

- Hökelekli, Hayati - Gürses, İbrahim, *Dindarlık ile İlgili Tutumlar ve Otoriteriyen Kişilik İlişkisi (Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma)*, 2006, *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi* kitabı içinde, 83-136, DEM Yayınları, İstanbul.
- Yapıcı, Asım, *Yeni Bir Dindarlık Ölçeği ve Üniversiteli Gençlerin Dinin Etkisini Hissetme Düzeyi: Çukurova Üniversitesi Örneği*, 2006, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6(1), 66-116, Adana, Pdf.

Özet: Bu çalışma üniversiteli gençlerin dindarlığın etki ve sonuçlarını nasıl ve ne düzeyde hissettiklerini incelemeyi amaçlar. Bu sebeple öncelikle çalışmanın amacına uygun olarak “Dinin Etkisini Hissetme Ölçeği” olarak isimlendirilen bir ölçek geliştirilmiştir. Daha sonra bu ölçekle dinî inancın gençlerin gündelik hayatlarını, sosyal ilişkilerini ve bireysel tercihlerini etkileme düzeyi incelenmiştir. Çalışmanın evreni Çukurova Üniversitesi lisans öğrencileridir. Örneklem basit tesadüfi yöntemle seçilmiştir. Bu çerçevede 418’i kadın 422’si erkek olmak üzere toplam 840 kişi üzerinde uygulama yapılmıştır. Cinsiyet, yaş, gelir durumu, öğrenim görülen fakülte/bölüm, öznel dindarlık algısı ve dine önem verilme düzeyi değişken olarak alınmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; cinsiyetle dinin etkisini hissetme arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p>.05$). Ancak yaş, gelir durumu, yükseköğrenimde alınan eğitimin içeriği, öznel dindarlık algısı ve dine önem verilme düzeyinin dinin etkisini hissetme düzeyiyle anlamlı derecede ilişkili olduğu görülmüştür.

- Şahin, Adem, *Ergenlere Dindarlık, Algılanan Anne-Baba Dindarlığı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki*, 2007, Marife Dergisi, 7(1), 221-247, Konya.

Özet: Bu araştırmanın amacı, ergenlerde dindarlık ile algılanan anne-baba tutumları ve dindarlığı arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Araştırmanın örneklem grubu Konya il merkezindeki ilköğretim ve liselerde öğrenim görmekte olan öğrencilerden tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen 578 ergenden oluşmaktadır. Örneklem %56.2’si ($s=325$) kız, %43.8’i ($s=253$) erkektir. Araştırmada dindarlıkla ilgili verileri elde etmek için “Dini Hayat Ölçeği”; ergenlerin anne-baba dindarlığı ve çocuk yetiştirme tutumlarına dair algılarını tespit etmek için tutum ifadelerinden yararlanılmıştır. Araştırma neticesinde, ergenlerde dindarlık ile ebeveyn dindarlığı ve çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı ilişkilerin olduğu; anne babanın çocuk yetiştirme tutumlarının, ergen dindarlığı ve algılanan anne-baba dindarlığı arasındaki ilişkiyi etkilediği tespit edilmiştir.

- Şahin, Adem, *Ergenlerde Dindarlık ve Empati*, 2008, Marife Dergisi, 8(1), 149-166, Konya.

Özet: Bu araştırmanın amacı, ergenlerde dindarlık ve empati arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Araştırmanın örneklemini, Konya il merkezinde öğrenim görmekte olan öğrencilerden tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen 311’i kız, 241’i erkek olmak üzere toplam 552 öğrenci ve ergenlerle ilgili bulguları karşılaştırmak için araştırmaya dâhil edilen 72 yetişkinden oluşmaktadır. Araştırmada dindarlığı ölçmek için, “Dini Hayat Ölçeği”, empatiyi ölçmek için ise Üstün Dökmen’in “Empatik Eğilim Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma neticesinde, dindarlık ve empati arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Bulgulara göre, ergenlerde dindarlık yükseldikçe empatik eğilim de yükselmektedir.

- Karaköse, Şaban, *Gençlerin Dindarlaşma Süreci*, 2008, Gülistan Dergisi, (89), 23-25.
- Çapcıoğlu, İhsan, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Yakın Sosyal Çevre ile İlişkilerinde*

- *Etkili Bir Faktör Olarak Dindarlık*, 2008, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, (3), 49-64, Ankara, Pdf.

Özet: Dindarlık, birçok yönüyle, bireyin sosyalleşme sürecinde çevresindeki diğer insanlardan edindiği bir özellik ve yaşama biçimidir. Çünkü dini sorumluluk, fiziksel ve zihinsel gelişme ve olgunlaşmaya bağlı olarak bireyin içinde yaşadığı sosyo-kültürel ortama göre zamanla şekillenmektedir. Bu süreçte, bireyi kuşatan yakın ve uzak çevrenin ürettiği sosyo-kültürel çevre koşulları etkili olmaktadır. Bu makalede, dindarlığın ilahiyat fakültesi öğrencilerinin yakın çevre ilişkilerine, eş ve arkadaş seçimine ve alışveriş tercihlerine etkisi üzerinde durulmaktadır. Bu çerçevede öğrencilerin eş ya da arkadaş olarak seçtiği ve alışverişte ilişki kurduğu insanların dindarlığını önemli bir faktör olarak değerlendirip değerlendirmedikleri ve bu konulardaki etkilenme kaynakları incelenmektedir.

- Eren, Selim - Ok, Üzeyir, *İnsan Hakları Ve Dindarlık: Bir Grup Lise Öğrencisinin Sivil Hakları Algılama Biçimleri Üzerine Bir Araştırma*, 2009, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 9(2), 75-96, Samsun, Pdf.

Özet: Bu çalışmada 422 lise öğrencisi örnekleminde dindarlıkla (sivil haklar bağlamında) insan hakları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgulara göre, öğrenciler insan haklarını kendilerinin dinle ilgili konularına uygun olacak biçimde algıladıkları ortaya çıkmıştır. Buna göre, geleneksel anlamda dindar olan, politik sağ kanatta yer aldıklarını ileri süren ya da dinsel etkiyi daha fazla hisseden gençler (dinsel özgürlükler dışındaki) özgürlükleri içeren sivil hakları desteklemeye daha az istekli gözükümlerler. Buna karşılık, geleneksel anlamda daha az dindar olanlar, politik sol kanatta yer alanlar ya da dinin etkisini daha az hissedenler ise bir bütün olarak sivil hakları desteklemekle birlikte dinsel özgürlükler konusunda sivil hakları daha az destekliyor gözükümlerler.

- Taş, Kemaleddin, *Dindarlığa Yüklenen Anlamlar: Üniversite Öğrencileri Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma*, 2010, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 15(2), 47-62, Elazığ, Pdf.

Özet: Yaşama ve hissetme yönüyle bireysel, tezahürleri açısından ise toplumsal bir olgu olan dindarlık, bireysel yönüyle sübjektif, sosyal yansımaları açısından ise objektif ve gözlenebilir bir karaktere sahiptir. Dindarlığın çeşitli faktörlerden etkilenmesi ve bu doğrultuda değişmesi ve şekillenmesi doğaldır. Görece bir kavram olan dindarlığa birbirinden çok değişik anlamlar yüklenebilir. Dolayısıyla dindarlığın sınırlarını tam olarak belirlemek ve tüm yönlerini kuşatacak bir yaklaşım sergilemek oldukça zordur. Her grubun veya kişinin dindarlık anlayışları farklı olabilir. Bu bağlamda Türk toplumunda da çok çeşitli dindarlık tiplerine rastlamak mümkündür. Makalemizin konusunu oluşturan “gençlik dindarlığı” da bu dindarlık tipleri içerisinde en belirgin olanlardandır. Türk gençliği ve özelde de üniversite gençliğinin dini yönelim ve anlayışlarında, farklılaşan kişisel ve toplumsal şartlara göre bazı değişimler olması kaçınılmazdır. Ülkemizde yaşanan hızlı sosyal değişim ve gelişmeler Türk gençliğinin diğer hususlara olduğu gibi din veya dindarlık ile ilgili konulara da bakış açılarını önemli ölçüde etkilemiş ve dindarlıkla ilgili yeni algılar ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda üniversite gençliğinin dindarlık anlayışları ve yöneldikleri dindarlık tipleri farklılaşmakta ve dindarlığa yükledikleri anlamlar değişiklik göstermektedir.

- Çapar, Betül - Yıldız, Murat, *Orta Öğretim Öğrencilerinde Benlik Saygısı ile Dindarlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2010, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 10(1), 103-131, Samsun, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, orta öğretim öğrencilerinde benlik saygısının dindarlık ve bazı demografik değişkenlerle arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemi, İzmir İl merkezinde belirlenen beş lisede öğrenim gören toplam 555 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin % 50,8'i (n=282) erkek, % 47,4'ü (n=263) kız öğrenci olup, % 1,8'i (n=10) ise ilgili soruyu cevapsız bırakmışlardır (yaş ortalaması 16,4; yaş aralığı 14-20'dir). Veri toplama aracı olarak, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile Dini Hayat Ölçeği tek bir formda birleştirilerek uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, benlik saygısı ile dindarlık değişkeni ($r = -.005$) arasında anlamlı bir korelasyonun olmadığını göstermiştir ($p > .05$). Ayrıca benlik saygısı değişkeninin, öğrencisi olduğu okul değişkeniyle ($r = -.163$) ve sosyo-ekonomik düzey değişkeniyle ($r = -.163$) ve sosyo-ekonomik düzey değişkeniyle ($r = -.176$) $p < .001$ düzeyinde anlamlı ilişkilere sahip olduğu tespit edilirken benlik saygısıyla cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

- Yapıcı, Asım, *Gençlerde Dindarlığın Farklı Görüntüleri ile Yalnızlık Arasındaki İlişkiler: Çukurova Üniversitesi Örneği*, 2011, Değerler Eğitimi Dergisi, 9(22), 181 - 208, İstanbul, Pdf.

Özet: Hem yalnızlık hem de dindarlık temel insani olgu ve deneyimlerdenidir. Ancak söz konusu her iki deneyim de tek boyutlu değildir. Bunlar çeşitli faktörlerin etkisiyle çok değişik biçimlerde tezahür edebilmektedirler. Dolayısıyla farklı bakış açılarından hareketle farklı şekillerde tanımlanmakta ve sınıflandırılmaktadır. Bu çalışmada dindarlıkla yalnızlık arasındaki ilişki incelenmektedir. "Allah'ı iç dünyada hissetme", "namaz kılma", "oruç tutma", "dua etme", "tövbe etme", "dine önem verme" ve "özel dindarlık algısı" dindarlığın farklı görüntüleri olarak kavramlaştırılmıştır. Yalnızlık ise UCLA Yalnızlık Ölçeği ile respite çalışılmıştır. Araştırmanın evreni Çukurova Üniversitesi öğrencileridir. Örneklem basit rastlantısal yöntemle seçilmiştir. Çalışmaya 312'si (%50.8) kadın, 302'si (%49.2) erkek olmak üzere toplam 614 kişi katılmıştır. Elde edilen bulgulara göre gençlerin yalnızlık düzeyi dindarlığın çeşitli görüntülerine göre farklılaşmaktadır. Dindarlıkla yalnızlık arasındaki 133 bulgunun %87.97'si nötr, %3.01'i pozitif, %9.02'si ise negatif ilişki göstermiştir. Buradan hareketle dindarlıkla yalnızlık arasındaki ilişkinin tek yönlü ve tek boyutlu olmadığı, değişkenlere göre çeşitlilik arz ettiği söylenebilir.

- Kimter, Nurten, *Üniversiteli Gençlerde Dindarlık ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*, 2011, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(2), 39-60, Çankırı, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinde dindarlık (dinsel yaşantı biçimleri ve özel dindarlık algısı) ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi Din Psikolojisi açısından incelemektir. Bu çerçevede Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi'nin değişik fakülte ve bölümlerinde öğrenim gören 632 üniversiteli genç üzerinde anket tekniği kullanılarak gerçekleştirilen araştırma sonucunda, dindarlık boyutlarından (dinsel yaşantı biçimleri) inanç boyutu ile benlik saygısı arasında pozitif ve anlamlılık düzeyine ulaşan bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle üniversite öğrencilerinin dini hayatın inanç boyutundan aldıkları puanların yükselişine paralel olarak benlik saygısı puanlarının da yükseldiği gözlenmiştir. Buna karşılık araştırmamızda dindarlığın ibadet, etki boyutları ve özel dindarlık algısı ile benlik saygısı arasında anlamlılık düzeyine ulaşan herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır.

- Tankut, Tülin, *Dindar Gençlik Tartışması Üzerine*, 2012, Evrensel Kültür Dergisi, (243), 94-96.
- Özmen, Ünal, *Dindar Gençlik: Ama Ne Kadar Dindar?*, 2012, Evrensel Kültür Dergisi, (243), 94-96.
- Şahin, Adem - Solmaz, Bünyamin, *Ergenlerde Dindarlık ve Sosyal Benlik*, 2012, Marife Dergisi, 12(2), 145-158, Konya, Pdf.

Özet: Ergenlik biyolojik, bilişsel, duygusal ve sosyal açıdan gelişme ve olgunlaşmanın gerçekleştiği, çocukluktan yetişkinliğe bir geçiş dönemidir. Ergenlik aynı zamanda, diğer gelişim yüzlerinde olduğu gibi, dindarlık açısından da bir muhakeme ve tekrar şekillenme dönemidir. Bu makalenin amacı ergenlerde dindarlık-sosyal benlik ilişkisini ortaya koymaktır. Çalışmada öncelikle ergenliğin tanımı ve bu dönemde gelişimin temel özellikleri, daha sonra ergenlik döneminde dini gelişim ve son olarak ergenlerde dindarlık-sosyal benlik ilişkisi ele alınacaktır. Araştırmada dindarlıkla ilişkisi değerlendirilen sosyal benlik değişkenleri, aile ve arkadaş çevresi öncelikli olmak üzere meslek seçimi, eğitim hedefleri ve karşı cinsle ilişkilerdir.

- Kırac, Ferdi, *Üniversite Öğrencilerinde Dindarlık Eğilimi ve Anlam Duygusu*, 2013, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mukaddime Dergisi, 7(7), 165-177, Mardin, Pdf.

Özet: Varoluşun büyük gizemi karşısında meraklanan insan, bu evrenin, evren içinde kendi varlığının ve ölümünün ne anlama geldiğini sorgulamıştır. İnsanlık tarihinde, varoluşun anlamı nedir sorusuna en doyurucu yanıtın dinler tarafından verildiği ve halen verilmekte olduğu açık bir gerçektir. Bu nedenle bireyin yaşamda bir anlam keşfedebilmesinde dinî inancın rolü tartışılmaz. Fakat anlam yaratmada dindarlığın doğası önem kazanmaktadır. Dindarlık her türü bireyin anlam yakalama sürecine katkı sağlamamaktadır. Bu çalışmada, dindarlık eğilimi ile varoluşsal bir kaygı olarak anlam duygusu ve amaçlılık arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmaya, ülkemizde üniversite eğitimi gören öğrenciler katılmıştır. Araştırma bulguları, dindarlık eğilimi ile anlam duygusu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bulgular ilgili yazın ışığında tartışılmıştır.

- Tekin, Mustafa, *Genç Dindarlığı ve Algılar*, 2014, Diyanet Dergisi, (286), 12-14, Ankara, Pdf.

Özet: Türkiye dindarlığı hiç şüphesiz kendi içerisinde hem dindarlığın farklı boyutlarını, hem de genel dindarlık içerisindeki farklı dindarlık biçimlerini de ihtiva eder. Dindarlığın kapsamı içine giren ve konumuz bağlamında tartışılması gereken bir diğer dindarlık da gençlik dindarlığıdır. Ya da gençlik ve dindarlık arasındaki ilişkidir. Biz bu makalede gençlik ve dindarlık arasındaki ilişki üzerinde durmaya çalışacağız. Burada gençlerin dindarlık düzeylerine dair bilgi ve istatistik aktarmaktan ziyade, gençliğin din, dindarlık algıları ile bu algılardaki dönüşüme eşlik eden sosyolojik faktörlere kısaca temas edeceğiz. Genelde Türkiye’de dindarlık ölçen çalışmalar, kendi içerisinde itikat, ibadet, dinin etkileme boyutlarına dair istatistikler çıkarırlar. Bu ölçümlerde çoğunlukla klasik ibadetleri yerine getirme oranlarının ileri yaşlardaki kişilerde gençlere nazaran daha fazla olduğunu gözlemliyoruz. Biz burada gençlerin klasik anlamda itikat ve ibadetleri üzerinden değil, daha çok Türkiye’nin değişen konjonktürüne, bu konjonktürde bazı faktörler üzerinden mevcut gençliğin dindarlığına dair bazı analizlerde bulunmak istiyoruz.

- Kimter, Nurten, *Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme, Psikik İzolasyon ve Dindarlık: Üniversiteli Gençler Üzerinde Ampirik Bir Araştırma*, 2014, Bilimname, (2), 207-236, Kayseri, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın temel amacı, üniversiteli öğrencilerde dindarlık (dinsel yaşantı biçimleri ve öznel dindarlık algısı) ile kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme ve psikik izolasyon arasındaki ilişkiyi din psikolojisi açısından incelemektir. Araştırmanın bir diğer amacı, söz konusu öğrencilerin kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme ve psikik izolasyon düzeylerinin belirlenen sosyo-kültürel ve demografik değişkenler açısından araştırılmasıdır. Bu bağlamda araştırma evrenini Bursa Uludağ Üniversitesi ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi ise söz konusu üniversitelerin değişik fakülte ve bölümlerinde öğrenim gören toplamda 632 kız ve erkek öğrenci teşkil etmektedir. Anket tekniği kullanılarak gerçekleştirilen araştırmada veri toplama aracı olarak "kişisel bilgi formu," "dindarlık ölçeği," "kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme ölçeği" ve "psikik izolasyon ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda üniversiteli gençlerin kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyleri ile dindarlık düzeyleri (dinsel yaşantı biçimleri ve öznel dindarlık algıları) arasında anlamlılık derecesinde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin psikik izolasyon düzeyleri ile dindarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ayrıca araştırma sonucunda, bazı sosyokültürel ve demografik değişkenlere göre öğrencilerin kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme ve psikik izolasyon düzeylerinde anlamlılık düzeyinde farklılıklar ve ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

- Kimter, Nurten, *İlgili Anne-Baba Tutumları ve Dindarlık: Üniversiteli Gençler Üzerinde Ampirik Bir Araştırma*, 2015, Bilimname, (2), 109-140, Kayseri, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın konusu, ergenlik çağı gençlerinin dinî inanç ve davranış özellikleri ile anne-babalarının çocuklarına karşı ilgili olma durumları arasındaki ilişkiyi din psikolojisi açısından incelemektir. Bu bağlamda araştırmada öncelikle gençlerin dindarlık profilinin ve anne-babalarının ilgi düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada bir sonraki amaç ise örneklemin ortaya çıkan dindarlık profili ile anne-babalarının ilgi düzeyleri arasındaki ilişki ve etkileşimin tespit edilmesi ve bu ilişkinin dindarlığa bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğinin ortaya çıkarılmasıdır. Ayrıca araştırmada, gençlerin anne-babalarının ilgi düzeylerinin sosyo-kültürel ve demografik faktörlere göre bir farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması da hedeflenmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda oluşturulan hipotezleri test etmek için SPSS 10.0 paket programı kullanılmış ve t-testi, korelasyon, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve scheffe testinden yararlanılmıştır. Dindarlık ve ilgili anne - baba tutumlarını iki ana değişken olarak kabul eden araştırmada ölçme aracı olarak "kişisel bilgi formu", "dindarlık ölçeği" ve "ana-baba ilgisi alt ölçeği" kullanılmıştır. Örneklem tarama yöntemi ve anket tekniği ile gerçekleştirilen araştırma sonucunda anne-baba ilgisi ile dindarlık, aile dindarlığı, sınıf, yaş ve gelir durumu gibi değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlılık düzeyinde herhangi bir fark ve ilişki görülmezken fakülte, cinsiyet ve eğitim düzeyi ile anne-baba ilgisi arasında anlamlılık düzeyinde fark ve ilişki görülmüştür.

- Ayten, Ali - Ferhan, Hamza, *Affetme, Dindarlık ve Hayat Memnuniyeti İlişkisi: Türk ve Ürdünlü Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, 2016, Spiritual Psychology and Counseling, 1(1), 79-84, İstanbul, Pdf.

Özet: Affetme; sağlık, kişilik, bağlanma ve dindarlıkla ilişkilendirilerek başta din psikolojisi olmak üzere psikolojinin farklı alt dallarında incelenmiştir. Bu makalede affetme, dindarlık ve hayat mem-

nuniyetiyle (yaşam doyumu) ilişkisi bağlamında araştırılmaktadır. Araştırmanın temel amacı dindarlığın hem affetme hem de hayat memnuniyeti üzerindeki rolünün belirlenmesi, aynı zamanda affetmenin hayat memnuniyeti üzerindeki rolünün tespiti. Ayrıca araştırmada cinsiyet ve yaşın affetme eğilimindeki rolü ele alınmış, Ürdün ve Türkiye'den iki farklı örneklem seçilerek kültürel bir karşılaştırma da hedeflenmiştir. Araştırma örneklemini İstanbul ve İrbid'de okuyan üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların 223'i (%75,6) kadın, 72'si (%24,4) erkektir. Katılımcıların yaşları, 17 ile 50 arasında değişmektedir. Yaş ortalaması ise 22'dir. Örnekleme, Affetme Eğilimi Ölçeği ve Hayat Memnuniyeti Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, affetme eğiliminin ölçme alt boyutunda cinsiyetin anlamlı bir farklılık oluşturduğu anlaşılmıştır.

- Uysal, Veysel, *Gençlerde Empati Eğilimi, Anne-Baba Tutumları ve Dindarlık*, 2016, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (Din Psikolojisi Özel Sayısı), 7-40, İzmir, Pdf.

Özet: Gençlerde dindarlık, empatik eğilim ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiler bu araştırmanın ana konusudur. Araştırmanın örneklemini oluşturan 468 kişi İstanbul'un çeşitli ilçelerindeki lise öğrencileri ve biri devlet diğeri özel olmak üzere iki üniversitenin öğrencileridir. Çalışmada öğrencilerin kişisel bilgilerini toplamak için geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, öğrencilerin empatik eğilimini ölçmek için Dökmen Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ), öğrencilerin dindarlıkları ile ilgili veri elde etmek için Milli Eğitim Bakanlığı'nın okulların rehberlik birimlerince kullanılmasını onayladığı Dinî Tutum ve Davranış Ölçme Envanteri ve öğrencilerin anne-baba tutumlarını ölçmek için de Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği (LAAÖ) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, faktör analizi ve regresyon analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Sonuçta empatik eğilim ile dindarlık ve anne-baba tutumları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

- Aktaş, Hamza - Kartopu, Saffet, *Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Eğilimlerine Göre Ahlaki Olgunluk Düzeylerinin İncelenmesi: Gümüşhane Üniversitesi Örneği*, 2016, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 4(35), 121-143, Elazığ, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın konusu, Ahlaki olgunluğun dindarlık eğilimleriyle ilişkisidir. Dindarlık eğilimine göre Ahlaki olgunluk düzeyinde farklılaşma olup olmadığı temel problemimizi oluşturmaktadır. Çalışma alan araştırmasına dayanmaktadır. Bu bağlamda, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde (n=75), Edebiyat Fakültesi'nde (n=64), İlahiyat Fakültesi'nde (n=76) ve Mühendislik ve Doğa Bilimleri (n=75) Fakülteleri'nde 2015-2016 öğretim yılı bahar döneminde öğrenim gören öğrencilerden toplam 290 öğrenci üzerinde, basit tesadüfî yöntemle belirlenen örneklem grubunun Ahlaki olgunluk düzeyleri ortaya konulmuş ve dindarlık eğilimiyle ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmada, Frekans, T Testi ve Tek Yönlü Anova testleri kullanılmış olup, verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS 16.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin yüksek bir ahlaki olgunluk düzeyine sahip olduğu anlaşılmıştır.

- Şirin, Turgay, *Ergenlerin Problem Çözme Becerileri ile Öznel Dindarlık Algıları Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, 2017, Değerler Eğitimi Dergisi, 15(33), 177-222, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, lise düzeyinde eğitim gören ergenlerin, problem çözme becerileri ile öznel dindarlık algıları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Çalışma, ilişkisel

tarama modeline dayalı, betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın örneklemini toplamda 293 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Problem Çözme Envanteri (PÇE)” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin problem çözme becerileri ile öznel dindarlık algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Aynı şekilde problem çözme becerileri ve öznel dindarlık algıları ile çeşitli demografik değişkenler arasında da anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

- Meral, İsa Gürkan - Öztürk, Latif - Yılmaz, Suat Serhat, *Lisans Öğrencilerinin Mutluluk ve Dindarlık İlişkisi: Kırıkkale Üniversitesi Örneği*, 2017, Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 8(1), 23-39, Pdf.

Özet: Din, tartışmasız olarak insanlık tarihi üzerinde etkili olan ve toplumların gidişatını, yaşam tarzlarını, kültürlerini etkileyen en önemli olgulardan biridir. Bu nedenle bu olgunun insanın mutluluğu üzerindeki etkisi akademik çevrelerce de araştırma konusu yapılmaktadır. Diğer yandan, bu alanda yapılmış mevcut çalışmalar farklı sonuçlar vermektedir. Bu çalışmanın amacı daha önce başka ülkeler için yapılmış ölçeklerden faydalanılarak Kırıkkale Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi’nde okuyan öğrencilerin maneviyatları ve mutlulukları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaçla anket formu oluşturulmuştur. Formda, mutluluğu ölçmede literatürde sıkça kullanılan ve hazır ölçeklerden olan Oxford Mutluluk Ölçeği (Oxford Happiness Questionnaire) ve Sahin-Francis İslami Tutum Ölçeği (Sahin-Francis Scale of Attitude toward Islam) kullanılmıştır. Çalışma kapsamında 420 öğrenciye anket uygulanmıştır. Bu anketlerin 127’si kontrol değişkenleri aracılığıyla analiz dışı bırakılmış ve örneklem çapı 293 olarak belirlenmiştir. Analiz sonuçları ise dindarlık ile mutluluk arasında istatistiksel olarak bir ilişkinin olmadığına işaret etmektedir.

- Hacıkeleşoğlu, Hızır - Kartopu, Saffet, *Merhamet ve Dindarlık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Ampirik Bir Araştırma*, 2017, The Journal of Academic Social Science Studies, (59), 203-227, Elazığ, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın temel problemi, üniversite öğrencilerinin dindarlık eğilimlerine göre merhamet düzeylerinde herhangi bir farklılaşmanın olup olmadığını incelemektir. Merhamet duygusu, tüm insanlığa hitap eden ortak bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Hemen hemen tüm dinlerde merhametin vurgulanması, evrensel bir niteliğe sahip olduğu fikrini desteklemektedir. Dinin veya insanda yansıması olan dindarlığın merhamet duygusunu güdüleyici bir güç olduğu varsayılmakta ve kendisini dindar olarak tanımlayan kişiler açısından merhamet duygusu, dinin ve muhataplarının üzerinde sıkça durduğu bir olgu olarak önem teşkil etmektedir. Dolayısıyla merhamet duygusunun bireyin psikolojik dünyası üzerindeki yansımalarının ne olduğu merak edilmekte ve merhamet duygusunu dindarlık üzerinden anlama ve açıklama, çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu çerçevede araştırma, merhamet duygusunun dindarlık eğilimlerine göre ortaya çıkan farklılaşmalarını Gümüşhane Üniversitesi örneğinde irdelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda Gümüşhane Üniversitesi bünyesindeki İlahiyat Fakültesi (n:99), Besyo (n: 96), Edebiyat Fakültesi (n: 99), Sağlık Bilimleri Fakültesi (n: 96), ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (n:100) öğrencilerinden tesadüfi yöntemle seçilmiş 490 kişiden oluşan örneklem grubunun merhamet duygusu düzeyleri ortaya çıkarılarak dindarlık eğilimlerine göre oluşan farklılaşmalar tespit edilmiştir. Uygulama Mayıs 2017’de gerçekleştirilmiş ve araştırmada, Frekans, T-Test, Tek Yönlü Anova Testleri kullanılmış olup, verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS 16.0 istatistik paket programından yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kendisini ‘dindar’ olarak görenlerin merhamet duygusu düzeylerinin kendisini ‘dindar’ olarak görmeyenlere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Kitaplar

- Onay, Ahmet, *Dindarlık Etkileşim ve Değişim: Üniversite Öğrencileri Örneklemini*, 2004, 231s., DEM Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Dindarlık, yaşama ve hissetme yönüyle bireysel, tezahürleri açısından da sosyal bir olgudur. Dindarlık, bireysellik yönüyle ne kadar sübjektif bir karaktere sahip ise, sosyal tezahürleri yönüyle de o kadar objektif ve gözlemlenebilir bir özelliğe sahiptir. Böyle bir olgunun iç ve dış faktörlerden çeşitli derecelerde etkilenmesi, ona göre değişmesi ve şekillenmesi tabiidir. Birey ve toplum hayatını yakından ilgilendiren dindarlık kavramının tanımı ve boyutları önemli bir konudur. Bireyin, düşünce, davranış ve duygularında ifadesini bulan dinle ilgili tepki cevaplardan hangilerinin dindarlık göstergesi, hangilerinin de sosyal, kültürel veya entelektüel eğilimlerinin ifadesi olduğunu dikkatle ayırtmak gerekir. Dinin temelini teşkil eden inanç, ibadet ve maneviyatla ilgili düşünce, davranış ve duygu ifadelerinin birer dindarlık göstergesi olduğu şüphesizdir. Mesela, İslam'ın iman esaslarını kabul ve tasdik, dua, havf ve recâ gibi manevî haller, namaz ve oruç gibi ibadetleri yerine getirme... ve benzeri hususlar, Müslümanlar için dindarlık göstergelerindendir. Dindarlık konusu, genellikle alan araştırmasına dayalı yöntemlerle ele alınarak incelenmektedir. Alan araştırmalarında veri toplama aracı olarak kullanılan anketlerin geliştirilmesi, güvenilirlik ve geçerliliklerinin uygun yöntemlerle kontrol edilmesi, belli seviyede teorik ve teknik yönden bilgi birikimini gerekli kılmaktadır. Aynı şekilde, alan araştırmasından elde edilen verilerin analizi ve yorumlanması da, temel ve uygulamalı istatistik konularında bilgi sahibi olmayı gerektirir. İstatistiksel testlerin üçüncü şahıslara yaptırılması, elde edilen sonuçların gereği gibi ifade edilip yorumlanamaması da, hatta test sonuçlarının hatalı okunması gibi riskleri de beraberinde getirebilmektedir.

- Şahin, Adem, *Ergenlerde Dindarlık ve Benlik: Dindarlığın Ergen Benliğine Etkisi Üzerine Bir Araştırma*, 2007, Adal Ofset, Konya.
- Pakdemirli, Mefkure Nur, *Genç Dindarlığı ve Din Eğitimi*, 2015, 238s., Çizgi Kitabevi, Konya.

KAPAK ARKA YAZISI: Gelişme, olgunlaşma, sosyalleşme, kimlik kazanma ve yaşama hazırlanma dönemi olan gençlik, aynı zamanda bireyin dünyasını yönlendirecek ahlâkî ve dinî anlayışın da gelişip olgunlaştığı bir dönemdir. Genç birey bu süreçte ahlâka ve dine yönelik belirli bir karara varmış olmakta ve yaşamının sonuna dek sürecek bir inanç ve hayat felsefesi oluşturmaktadır. Ahlâkî ve dinî tutumları, sorgulanmaksızın kabul edilen yüzeysel eğilimlerden, bilinçli tercih yoluyla edinilmiş kararlı yönelimlere dönüşmektedir. Üniversite gençliğine yönelik bir dindarlık araştırması olan bu kitap, konuyla ilgili literatür taramaya dayalı teorik kısım ve alan araştırmasına dayalı empirik kısım olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Üniversite gençliğinin ahlâkî ve dinî tutumlarını ve bu tutumların eyleme dönüşme düzeylerini incelemekte, araştırma bulgularını ahlâk ve din eğitimi bağlamında değerlendirmektedir. Kitap, gençlik dönemi ahlâk ve din eğitimi konusu ile ilgilenen eğitimci ve araştırmacılara önemli veriler sunmaktadır.

- Avcı, Özlem, *İki Dünya Arasında: İstanbul'da Dindar Üniversite Gençliği*, 2012, 288s., İletişim Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: "...Bazen bizim uzaydan gelmiş olduğumuza inandıklarını düşünüyorum; bakışlarıyla, sözleriyle ve bize karşı önyargılı tavırlarıyla..." "Aynı düşünce biçimine, yaşam tarzına ve dindarlık ölçüsüne sahip olduğunuz kişileri çok büyük kalabalıklar içinde hemen ayırt edebilirsiniz.

Öyle somut görünümlere, sembolik araçlara da ihtiyacınız yoktur aslında. İlk göz teması, selamlaşma ya da kullanılan tek bir sözcük bile bunu hemen anlayabilirsiniz.” “...sizin bildiklerinizi ve daha da fazlasını biliyoruz. Peki, sizin bizden, bizim inancımızdan, dinî bilgilerimizden haberiniz var mı?” Özlem Avcı’nın, dinî bir cemaat veya tarikatla doğrudan ya da dolaylı biçimde bağlantısı olmuş; büyük kısmı söz konusu ilişkiyi devam ettiren 60 üniversite öğrencisiyle yaptığı derinlemesine görüşmeler, Türkiye’de dindar üniversite gençliğinin ciddi bir portresini çiziyor: Yetiştikleri toplumsal çevreden aile yapılarına, dinî bilgi edinme kaynaklarından dini yorumlama biçimlerine, toplumsallaşma mekânlarını kullandıklarından kültürel çevrelerine, siyasi tavırlarından başörtüsüne bakışlarına, tüketim toplumuna dair değerlendirmelerinden cemaatlerle ve dinî gruplarla olan bağlantılarına... Modernlik ve gelenek, dindarlık ve laiklik, “öteki” olma ve “ötekileştirme” hallerinin yanı sıra gerek kendi içlerinde yaşadıkları gerek dinî gruplar arasında görülen gerilimleri teorik bir arka planla sunan İki Dünya Arasında, dindar üniversite gençliğinin yaşam biçimlerine, hayat algılarına ve gelecek beklentilerine ışık tutuyor.

- Atalay, Talip, *İlköğretim ve Liselerde Dindarlık*, 2005, 272s., DEM Yayınları, İstanbul.

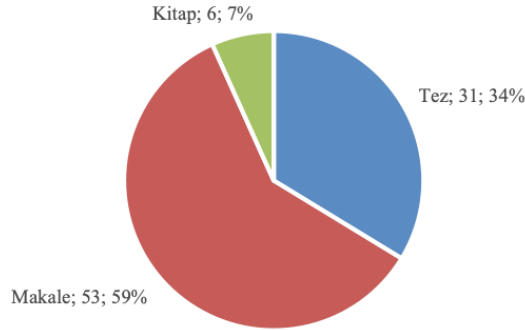
KAPAK ARKA YAZISI: Bu kitapta konu edinilen araştırma, 1980’li yıllardan yakın zamanlara kadar olağanüstü gelişmelere sahne olan Diyarbakır’da gerçekleştirilmiştir. Son çeyrek asırda yaşanan yoğun göçlerle birlikte nüfus özellikleri çok az görülen bir hızla neredeyse tümünden değişmiş, insan dokusu farklılaşmış olan şehirde şahit olunan demografik, sosyo-kültürel ve ekonomik değişimin başlıca nedeni olan fiili terör ve çatışma ortamı, aynı zamanda çok boyutlu toplumsal travmalara da yol açmıştır. Bu olağandışı süreçte insanların dini yönelimlerinde de doğal olarak köklü değişimler yaşanmış, din karşıtı siyasal propagandanın yanında, şiddetle iç içe geçen din söylemli grupların söylem ve eylemleri geleneksel dini hayat biçimini derinden sarsmıştır.

- Taş, Kemaleddin, *Üniversite Gençliğinin Dindarlık Kriterleri*, 2005, 193s., Alter Yayıncılık, Ankara.

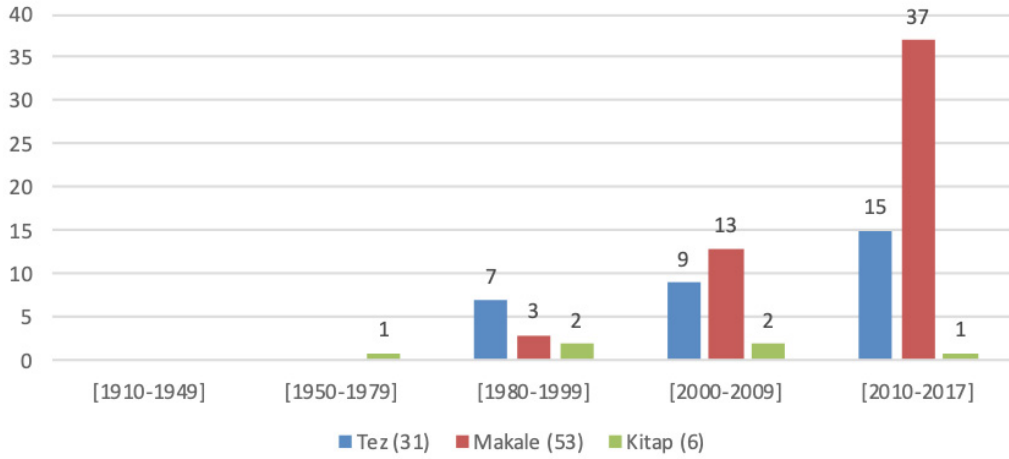
KAPAK ARKA YAZISI: Ülkemizde, özellikle son zamanlarda, akademik çevrelerde, üniversite gençliğinin dini ve davranışlarını bilimsel yöntemlerle anlamaya dönük birçok alan araştırması yapılmaya başlanmıştır. Genellikle, bu uygulamalı araştırmalarda, üniversite öğrencileri arasından oluşturulan örneklem gruplarının, dinin çeşitli boyutlarına yönelik tutum ve davranışları sorgulanmakta ve deneklerin dindarlık durumları tasvir edilmeye çalışılmaktadır. Bir “dini hayat” çalışması olmayan, bu bağlamda da konu ve muhteva olarak, yukarıda bahsedilen araştırmalardan büyük oranda ayrılan ve farklı bir anlayışla gerçekleştirilen bu araştırma, üniversite gençliğinin dindarlık kriterlerini, diğer bir ifadeyle hangi inanç ve davranışları dindarlık içerisinde gördüklerini, yani dindarlığa ne gibi bir anlam yüklediklerini...

2.8.11. “Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” Teması

Gençlik ve din, değer ve ahlak temalı çalışmaların tasnif edildiği alt temalardan bir diğeri de “Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” teması olmuştur. En çok eserin tasnif edildiği üçüncü alt tema olan “Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” temasında toplamda doksan (90) eser yer alırken bu eserlerin otuz biri (31) tez, elli üçü (53) makale ve altısı (6) kitap türünde verilmiştir.

Tablo 37: “Dini – Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” Teması (90)

Çalışmaların dönemlere göre dağılımı incelendiğinde [2010-2017] döneminin belirgin biçimde öne çıktığı görülmüştür. [2010-2017] döneminden önce toplam otuz yedi (37) eser üretilmişken yalnızca bu dönemde elli iki (52) eser üretilmiştir. Bu anlamda [2010-2017] dönemi “Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” temasında tasnif edilen doksan (90) eserin yaklaşık %58’ine karşılık gelmektedir. Diğer yandan konuya ilişkin verilen ilk çalışmanın Şemin’in (1954) “Çocukta Ahlaki Davranış ve Ahlaki Hüküm” isimli kitabı olurken ikinci eser Bayyigit’in (1989) “Üniversite Gençliğinin Dini İnanç, Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma” adlı doktora tez çalışması olmuştur. İki eser arasındaki 45 senelik zaman diliminde konuya ilişkin hiçbir esere ulaşılammış olması dikkat çekmektedir. Çalışmaların dönemsel olarak ilk kez yoğunlaştığı aralık olan [1980-1999] döneminde tez çalışmalarının ağırlıklı olarak verildiği görülmektedir. Diğer yandan aynı dönemde üç (3) makale ve iki (2) kitap çalışması bulunmaktadır. [2000-2009] dönemine geçildiğinde de makale çalışmalarında ilk kez belirgin artışın yaşandığı görülmektedir. Bir önceki dönemde üç (3) olan makale sayısı bu dönemde on üçe (13) çıkmıştır. Tez çalışmalarının sayısı da yalnızca iki (2) artışla yediden dokuza (9) çıkmıştır. [2010-2017] dönemi ise genel toplamda belirgin artışın yaşandığı ikinci dönem olmuştur. Bu dönemde verilen eserler arasında da makale çalışmalarının belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir. Nitekim bu dönemde verilen tüm eserlerin yaklaşık %72’si makale türünde verilmişken bunların sayısı, toplam makaleler arasında yaklaşık %71’lik bir dilime karşılık gelmektedir. Dolayısıyla “Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” konusuna ilişkin eserlerin son yıllarda arttığı; bu eğilimde özellikle makale çalışmalarına yoğunlaşıldığı görülmektedir. Kitap çalışmaları ise genel toplamda oldukça az iken dönemsel açıdan dikkat çekici bir değişiklik yaşamamış; tersine dönemler arasında dengeli bir dağılım göstermiştir.

Tablo 38: “Dini – Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” Temasında Dönemsel Dağılım

“Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” temalı çalışmaların içeriğine bakıldığında öne çıkan bazı konulardan söz edilebilmektedir. Bunlar arasında ilk olarak gençlerde dini tutum ve davranışı ölçen çalışmalar dikkat çekmektedir. Özellikle tez çalışmaları arasında daha çok çalışılmış olan bu konuya ilişkin olarak öne çıkan örneklerden Karacoşkun (1994) 374 İmam Hatip Lisesi öğrencisiyle yaptığı çalışmayla öğrencilerin dini tutum ve davranışlarını ve bunları etkileyen faktörleri incelerken Güllü (2003) Türk nüfusunun ve dini cemaatleşmenin yoğun olduğu Köln’de yaşıyan üçüncü kuşak Türk gençlerindeki dini tutum ve anlayışı sosyolojik bir perspektiften araştırmıştır. Boyar (2013) ise karşılaştırmalı bir çalışma olarak parçalanmış aileye sahip ergenlerle ailesi parçalanmamış ergenlerin dini tutum ve davranışlarındaki farklılaşmayı incelemiştir. Diğer yandan Ferşadoğlu (2013) lise öğrencisi kızların dini tutum ve davranışına odaklanırken, Çınar (2013) turizm bölgesi olarak Kuşadası örnekleminde yaşıyan gençlerin dini tutum ve davranışlarındaki eğilimi incelemiştir. Bunların yanında makalelerde de Küçükcan’ın (2003) yurt dışında yaşıyan Türk gençlerinin dini tutum ve davranışlarını ölçtüğü ve İmamoğlu ve Ferşadoğlu’nun (2013) ergenlerde dini tutum ve davranışları psikolojik açıdan tahlil ettiği çalışmalar bulunmaktadır.

Tema altında tasnif edilen eserlerde öne çıkan bir diğer konu ise gençlerin din algısı, din anlayışı ve dine bakışı olmuştur. Bu anlamda özellikle kitap çalışmalarında bu konuya olan eğilimden söz etmek mümkündür. Nitekim hazırlanan altı (6) kitap çalışmasından dördü (4) gençlerin dine bakışı ve dini algılayış biçimiyle ilgilidir. Bu bağlamdaki ilk kitap olan Koştay (1995) “Üniversite Öğrencilerinde Din’e Bakış” isimli çalışmasıyla konuya değinmişken, Akyüz (2007) ve Abuzer (2011) yine üniversite gençliğine yönelik çalışmış; bunlardan farklı olarak Kaymakcan (2007) “Gençlerin Dine Bakışı: Karşılaştırmalı Türkiye ve Avrupa Araştırması” adlı eserinde konuya ilişkin Türkiye ve Avrupa karşılaştırması yapmıştır.

Aynı konudaki tez çalışmalarına bakıldığında ise Yaman (2008) İstanbul’da 12689 lise öğrencisiyle anket aracılığıyla veri topladığı çalışmasında öğrencilerin din algısını ve bunlara etki eden psikososyal etkenleri araştırmışken, aynı konuyu Ceylan (2010) yine lise öğrencilerine yönelik olarak Muş’ta 361 öğrenciyle çalışmıştır. Mohammadi’nin (2010) Afganistan-Kabil Üniversitesi’ndeki

öğrencilerin din anlayışını ölçmeye yönelik hazırladığı çalışması ise aynı doğrultta üniversite gruplarına yönelik hazırlanan tez çalışmasına örnektir.

Yine makaleler arasında da öne çıkan konulardan biri olan gençlerindin algısı, din anlayışı ve dine bakışına ilişkin Akyüz (2002) din anlayış ölçeği üzerine üniversite öğrencileriyle pilot çalışma gerçekleştirmiş; Polat (2006) Güney Kırgızistan bölgesindeki gençlerin İslam algısı ve dünya görüşünü araştırmıştır. Araştırması yurt dışında yapılan bir diğer eserde de Doğan (2004) Almanya, Belçika ve Hollanda'da yaşayan Türk gençlerinin din algısını ve dini davranışlarını çalışmıştır. Konuya ilişkin son örnekte ise Kartal (2016) gezi eylemlerine katılan Y kuşağı gençlerinin din algısını araştırarak konuya sosyopolitik bir pencereden katkı sunmuştur.

Çalışma konularının zaman içerisinde gösterdiği eğilime bakıldığında da 2000'li yıllarla birlikte değer ve ahlak çalışmalarına olan yönelim dikkat çekici olmuştur. Özellikle yakın dönem makale çalışmalarında çeşitli genç gruplarında “ahlaki olgunluk düzeyi, değer düzeyi, değer algısı, etik, ahlaki olmayan davranış, iş ahlakı, muhafazakar tutum” gibi konuların dine ilişkin konulardan daha fazla çalışıldığı belirlenmiştir (örn. Aydın, 2003; Aktaş, 2006; Şengün, 2013; Kültür, 2013; Zavallı, 2013; Adıgüzel, 2017). Aynı süreçte dine ilişkin yürütülen çalışmalar da daha spesifik bir hal almış; mezhep, tesettür, batıl/paranormal inanç, vaizlik, manevi bakım, Bektaşilik, dini yasak, muhafazakarlık gibi özel konular etrafında yürütülmüştür (örn. Yapıcı ve Ögenler, 2012; Gören, 2015; Çaylak, 2016; Kendebai, 2016; Rayimbekova ve ark., 2016; Akhan ve Çelik, 2016). Ancak bu konular oldukça sınırlı sayıda çalışılmış; birçoğu birden fazla çalışmaya konu olmamıştır.

“Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- Bayyigit, Mehmet, *Üniversite Gençliğinin Dini İnanç, Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma*, 1989, Doktora, 202s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uludağ Üniversitesi, Pdf.
- Karacoşkun, Mustafa Doğan, *İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Dini Tutum ve Davranışları*, 1994, Yüksek Lisans, 107s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin dinî tutum ve davranışları ile bunları etkileyen faktörleri araştırmak amacıyla düzenlenmiştir. Araştırmada 1992-1993 öğretim yılında Samsun, Bafra ve Alacam İmam-Hatip Liselerine devam eden 374 öğrenci örneklem olarak alınmıştır. Araştırmada öncelikle cinsiyet, sınıf, yerleşim birimi, anne-baba mesleği, ailenin aylık gelir miktarı, anne- baba öğrenim durumları, anne-baba tutumu, anne-babanın dinin gereklerini yerine getirme durumları, dinî bilgilerin en çok öğrenildiği yerler, dinî basın-yayın araçlarına ilgi durumu, arkadaş çevresinin dinin gereklerini yerine getirme durumları, İmam-Hatip Lisesine isteyerek veya istemeden gelme ile okuldan memnuniyet durumu ve okul sonrası yapılması düşünülen iş gibi bazı değişkenlerle öğrencilerin dinî tutum ve davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan öğrencilerin dinî tutum ve davranışlarını tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Dini Tutum ve Davranış Envanteri” kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni olan öğrencilerle ilgili kişisel bilgiler için de “Kişisel Bilgi Anketi” kullanılmıştır. Bilgilerin istatistiksel analizinde F testi, tek yön-93 lü varyans analizi ve ortalamalar arası farkın önemliliğini ölçmede t-testi tekniklerin-

den yararlanılmıştır. Araştırma sonuçları “Bulgular ve Yorum” bölümünde iki başlık altında verilmiştir, ilk olarak öğrencilere ait kişisel bilgiler, ikinci olarak da hangi faktörlerin öğrencilerin dinî tutum ve davranışlarında değişiklik meydana getirdiği araştırılmıştır, önce grupların dinî tutum ve davranış puan ortalamaları ve standart sapmaları verilmiş, daha sonra da varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Gruplar arasındaki farkın önemli bulunduğu durumlarda t- testi yapılmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgular maddeler halinde şöylece özetlenebilir: 1. Farklı yerleşim birimi ve okullarda öğrenim gören öğrencilerin dinî tutum ve davranışları arasındaki fark önemli bulunmuştur. Buna göre Bafra İmam-Hatip Lisesine devam eden öğrencilerin dinî tutum ve davranış durumlarının diğer iki okul öğrencilerinden. Samsun İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin de Alacam İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinden daha yüksek düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Bu sonuç Denence-4’ü kısmen doğrulamıştır. 2. Cinsiyet faktörü açısından kız öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamalarının erkeklerden biraz daha yüksek olmasına rağmen istatistiksel analiz sonucunda ortalamalar arası farkın önemli olmadığı anlaşılmış ve Denence-2 doğrulanmamıştır. 3. Sınıf düzeyi itibarıyla ortalamalar arası fark. 94 önemli bulunmuştur. Buna göre üst sınıftaki öğrencilerin dinî tutum ve davranış durumlarının daha iyi olduğu anlaşılmış ve Denence-3 doğrulanmamıştır. 4. Anne-baba mesleği açısından öğrencilerin dinî tutum ve davranışları arasındaki fark önemli bulunmamış ve Denence-5 doğrulanmıştır. 5. Ailenin aylık gelir durumuna göre öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmuştur. Buna göre ailelerin gelir durumu itibarıyla çok zengin olarak kabul edilen öğrencilerin dinî tutum ve davranış durumlarının diğer gruplara nazaran düşük düzeyde olduğu görülmüş ve Denence-6 kısmen doğrulanmıştır. 6. Anne-babalarının öğrenim durumu itibarıyla öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olmadığı görülmüş ve Denence-7 doğrulanmamıştır. 7. Anne-babalarının tutumlarına göre öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmuştur. Buna göre annesinin tutumu demokratik ve babasının tutumu demokratik ve koruyucu olan öğrencilerin dinî tutum ve davranışlarının daha iyi, anne-babasının tutumu otoriter olan öğrencilerin dinî tutum ve davranışlarının ise daha düşük düzeyde olduğu sonucu elde edilmiş ve Denence-8 doğrulanmıştır. 8. Anne-babalarının dinin gereklerini yerine getirme durumlarına göre öğrencilerin dinî tutum ve davranışları arasındaki fark önemli bulunmuştur, istatistiksel analiz sonuçlarına göre, babaları dinin gereklerini tamamen ve kısmen, anneleri ise tamamen yerine getiren öğrencilerin dinî tutum ve davranış düzeyleri yüksektir. Bu sonuçla Denence-9 doğrulanmıştır. Ayrıca babaları dinin gereklerini hiç yerine getirmeyen öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamalarının yüksek olması da dikkat çekicidir. 9. Dinî bilgilerin en çok öğrenildiği yerlere göre öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmamıştır. Ancak dinî bilgilerini en çok kitaplardan öğrendiğini belirten öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamalarının diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmüş ve Denence-10 doğrulanmamıştır. 10. Dinî basın-yayın araçlarına ilgi durumlarına göre öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmuştur. Buna göre dinî basın-yayın araçlarına çok ilgi duyan öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca dinî basın-yayın araçlarına normal ilgi duyan öğrencilerin dinî tutum ve davranış düzeylerinin az ilgi duyanlara oranla daha yüksek olduğu görülmüş ve Denence-11 doğrulanmıştır. 11. Arkadaş çevrelerinin dinin gereklerini yerine getirme durumlarına göre öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmuştur. Buna göre, arkadaş çevresi dinin gereklerini tamamen ve kısmen yerine getiren öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamalarının daha yüksek olduğu anlaşılmış ve Denence-12 doğrulanmıştır. 12. İmam-Hatip Lisesine isteyerek veya istemeden gelme ile şu andaki memnuniyet durumu açısından öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmuştur. Buna göre, İmam-Hatip

Lisesine isteyerek geldiğini ve şu anda bu okula devam etmekten memnun olduğunu belirten öğrencilerden dinî tutum ve davranışlarının daha yüksek düzeyde olduğu anlaşılmış ve Denence-13 kısmen doğrulanmıştır. 13. Okul sonrası yapmayı düşündükleri ise göre öğrencilerin dinî tutum ve davranış puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmuştur. Buna göre, okul sonrası ilahiyat Fakültesinde okumayı düşünen öğrencilerle din görevlisi olmayı düşünenlerin dinî tutum ve davranış puan ortalamaları yüksek bulunmuş ve Denence-14 doğrulanmıştır. 14. Meslek ve kültür dersleri öğretmenlerinin öğrencilerin sahip oldukları dinî tutum ve davranışlar üzerindeki etki dereceleri ile öğrencilerin dinî tutum ve davranışları arasındaki ilişki önemsiz bulunmuş ve böylece Denence-18 reddedilmiş, Denence-19 ise doğrulanmıştır. Sonuç olarak bütün bu bulguların ışığında, öğrencilerin dinî tutum ve davranışları üzerinde etkisi olan faktörlerin etkisiyle, genelde, öğrencilerin dinî tutum ve davranış düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılmıştır.

- Öztürk, Nermin, *Kız Öğrencilerin Dini Tutumları (14-18 Yaş)*, 1994, Yüksek Lisans, 284s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erciyes Üniversitesi, Pdf.
- Kırca, Ekrem, *Üniversite Öğrencilerinde Dini İnançlarla İlgili Tutumların Yeri ve Önemi*, 1996, Yüksek Lisans, 86s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, Pdf.
- Apaydın, Halil, *Üniversite Öğrencilerinin Dini Yasaklarla İlgili Tutumları*, 1996, Yüksek Lisans, 140s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin dinî yasaklar ile ilgili tutumları ve bu tutumları etkileyen bağımsız değişkenlerin etki dereceleri incelenmiştir. Araştırma 1994-95 öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı Tıp, Ziraat, Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin birinci ve dördüncü sınıflarını kapsamaktadır. Örneklem, ilgili fakültelerden seçkisiz örnekleme yoluyla 470 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarını ölçmek için araştırmacı tarafından geliştirilen ve 25 maddeden oluşan “Dini Yasaklar Tutum Envanteri” kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerle ilgili bilgiler de yine araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Anketi” ile elde edilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan “Üniversite öğrencilerinin Dini Yasaklarla İlgili Tutumlarını etkileyebileceği düşünülen bağımsız değişkenlerin etkilerini belirlemek için, toplanan bilgilerin analizinde tek yönlü varyans analizi ve t-testi teknikleri kullanılmıştır, öğrenci gruplarının dinî yasaklarla ilgili tutum puan ortalamaları arasındaki önem kontrolünde en çok.05 hata payı kabul edilmiştir. Ayrıca, bağımlı değişkene etki dereceleri bakımından değişik dokuz faktörün etkisi % hesabı ile ölçülmüştür. Araştırma bulguları şu şekilde özetlenebilir: 1. Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumları genelde olumludur. 2. Fakülteler bakımından öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumları arasındaki farkın önemli olmadığı anlaşılmaktadır. 3. 1. sınıf öğrencilerinin dinî yasaklarla ilgili tutumları, 4. sınıf öğrencilerinin tutumlarından daha olumludur. 4. Yaşları ilerledikçe öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumları olumsuz yönde artmaktadır. 5. Erkek öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarının kız öğrencilerin tutumlarından daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır. 6. Hayatının çoğunu köyde, küçük kasabalarda ve küçük şehirlerde geçiren öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarının, hayatının çoğunu büyük şehirlerde geçiren öğrencilerin tutumlarından daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır. 7. Bitirdikleri lise bakımından meslek lisesi ve İmam-Hatip Lisesi mezunu olan öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarının diğer lise mezunlarının tutumlarından daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır. 8. Anne-babalarının öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin dinî yasaklar ile ilgili tutumlarının olumsuz yön-

de etkilendiği görülmektedir. 9. Anne-babalarının meslekleri bakımından, annesi ev hanımı, babası çiftçi ve işçi olan öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarının anne-babası diğer meslek gruplarında olan öğrencilerin tutumlarından daha olumlu olduğu görülmektedir. 10. Ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili olarak, ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan 114 öğrencilerin tutumlarından daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. 11. Anne tutumunun öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarını etkilemediği; babası “otoriter” olan öğrencilerin tutumlarının olumsuzluk bakımından daha yüksek olduğu görülmektedir. 12. Özel öğrenci yurtlarında barınan öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumları, diğer yerlerde barınan öğrencilerin tutumlarından daha olumludur. 13. Anne-babasının dinin gereklerini yerine getirme durumuna göre, öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili tutumlarının değiştiği görülmektedir. Anne-babası dinin gereklerini hiç yerine getirmeyen öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili olumsuz bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. 14. Arkadaşları dinin gereklerini çok az yerine getirenler ile dine karşı ilgisiz olan öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili olumsuz bir tutuma sahip oldukları anlaşılmaktadır. 15. Din eğitimi almamış öğrencilerin dinî yasaklar ile ilgili olumsuz bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin dinî yasaklarla ilgili bir tutuma sahip olmalarında; ailelerinin etkisinin yüksek, arkadaşlarının etkisinin normal, dindarların tutum ve davranışlarının etkisinin az fakat olumsuz yönde, basın-yayın araçlarının etkisinin az, ortaöğretimdeki din dersi ve diğer ders öğretmenlerinin etkisinin çok az, kendi zihinsel gelişimlerinin etkisinin çok fazla ve okudukları kitapların etkisinin fazla olduğu anlaşılmaktadır.

- Karaton, Leman Yüksel, *Üniversiteli Kız Öğrencilerde Cinsel Ahlak ile Dini İnanç ve Tutumların İlişkisi*, 1996, Yüksek Lisans, İlahiyat Fakültesi, Uludağ Üniversitesi.
- Topuz, İlhan, *Üniversite Öğrencilerinde Dini Tutum ve Davranışlar*, 1999, Yüksek Lisans, 172s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Pdf.
- Dişkaya, Mahmut, *Üniversite Öğrencilerinin Dini Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, 2000, Doktora, Fırat Üniversitesi.
- Yavuz, Şaban, *Lise Öğrencilerinin Dini İnanç Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma*, 2001, Yüksek Lisans, 108s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Pdf.
- Saylağ, Şenay, *Liselerin Birinci Sınıfında Öğrenim Gören Çocukların Ahlaki Değerleri Algılama Düzeylerinin İncelenmesi*, 2001, Yüksek Lisans, 123s., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi.

Özet: Resmi liseye devam eden 223, imam hatip lisesine devam eden 233, özel liseye devam eden 209 toplam 665 öğrenciye “Değerlerin Belirlenmesi Testi” uygulanmıştır. Varyansların eşitliği varsayımı için Bartlett Testi; farklılığı yaranları bulmak için Scheffe - LSD Testi (Çoklu Karşılaştırma) yapılmıştır. Kruskal Wallis varyansların homojen olması varsayımını sağlanmadığında ANOVA yerine yapılmış, ki-kare yöntemi ile kontrol edilmiştir. İki grup için t testi yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre, özel lise ve resmi liseye devam eden öğrencilerin ahlaki gelişim evre puanları imam hatip lisesine devam eden öğrencilerin evre puanlarına göre yüksek bulunmuştur. Cinsiyet, kardeş sayısı, anne babaların eğitim durumları, sosyo ekonomik durum değişkenlerinin öğrencilerin ahlak değerlerinin belirlenmesinde etkili olduğu görülmektedir. Eğitimin öğrencilerin ahlak gelişimini destekleyeceği düşünülmektedir.

- Küşat, Ali, *Dini Duygu ve Düşüncenin Gençlerin Tutum ve Davranışları Üzerindeki Etkisi*, 2002, Yüksek Lisans, İlahiyat Fakültesi, Erciyes Üniversitesi.
- Güllü, İsmail, *Almanya'daki Üçüncü Kuşak Türk Gençlerinin Dini Tutum ve Davranışları-Köln Örneği*, 2003, Yüksek Lisans, 231s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi, Pdf.

Özet: Tezimizin konusu Almanya'nın diğer kentlerine göre Türk nüfusunun yoğunluğu, dini cemaatleşme ve hareketliliğin fazla olması gibi özellikleriyle farklılaşan Köln kentinde yaşayan 16-24 yaşları arası Türk gençlerinin dini tutum ve davranışlarını sosyolojik yöntemlerle incelemektir. Bu amaçla bir anket formu hazırlanmış ve evrenimizi temsil edeceğim düşündüğümüz 200 genç ile anket çalışması yapılmıştır. Katılımlı gözlem, gençler ile ve kontrol grubu olarak oluşturduğumuz 30 anne-baba ile yapılan görüşmeler tezin en temel veri kaynağı olmuştur. Araştırmanın amacı Almanya'daki III. kuşak Türk gençlerinin dini inanç, tutum ve davranışlarını tespit etmek, bunlara yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyal çevre sosyo-ekonomik düzey ve eğitim düzeyi gibi değişkenlerin etkilerinin olup olmadığı ve etki derecelerini sosyolojik açıdan incelemektir. Araştırmamızın birinci bölümü teorik, kuramsal çerçeveden, ikinci bölümü ise ankete dayalı uygulamalı alan araştırmasından oluşmaktadır. Araştırmamızda III. kuşak Türklerin I. ve II. Kuşak Türklere göre kendilerini daha çok Avrupalı görmekle birlikte aileden aldıkları geleneksel değerlere de tamamen yabancı olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma yaptığımız bölgedeki III. kuşak Türklerin büyük çoğunluğunun (%43.6) kendilerini orta derece dindar olarak gördükleri, anne-babalarını ise daha kendilerinden daha dindar gördükleri ortaya çıkmaktadır. Gençlerin dini yaşantılarında dini cemaatlerin etkilerinin çok olduğu ve Türkiye'deki dini cemaatlerin Almanya'daki Türklerin dini yaşantılarının şekillenmesinde önemli etkisinin olduğu araştırmamız sonucunda varılan bulgulardan biridir.

- Şahin, Nurten Zeliha, *Ortaöğretim Gençliğinin Misyonerlik Faaliyetleri Karşısındaki Tutumu (Antalya Örneği)*, 2005, Yüksek Lisans, 153s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Pdf.

Özet: Son dönemlerde ülkemizde din değiştirerek Hristiyanlığı tercih edenlerde bir artışın gözlenmesi, misyonerlik faaliyetlerinin din değiştirmedeki etkisini gündeme getirmiştir. Bizde, ülkemiz gençliğine yönelik misyonerlik faaliyetlerinden ergenlik dönemindeki gençlerin etkilenme düzeyini ölçmek amacıyla, farklı kültürlerin buluşma yeri olan Antalya'da, ortaöğretim gençliği üzerinde bir anket çalışması yaptık. Çalışmamızın amacı, farklı dini inanç ve grupların gençlere yönelik misyonerlik faaliyetleri karşısında, onların tutumunu etkileyen psiko-sosyal faktörleri belirlemektir. Araştırmamız da, gençlerin dini propagandadan etkilenmelerinin psiko-sosyal nedenlerinin bulunduğunu tespit ettik. Kendi iç dünyalarında yaşadıkları sıkıntılardan bir kurtuluş beklentisi içinde olan gençler, dini propagandadan daha çok etkilenmektedir. Ergenlik dönemi gençlerinin sevgi ve ilgi beklentisi içinde olmaları, farklı dini inanç ve grupların onlara yönelik propagandalarını kolaylaştırmaktadır. İslamiyet'in dünyada terör eylemler sonucu oluşan olumsuz imajı onları kendi dini inançlarından utanır hale getirmiş ve farklı dini arayışlara yönlendirmiştir. Bu da onları, misyonerlerin dini propaganda faaliyetlerinden etkilenmeye müsait hale getirmiştir. Gençlerimizin misyonerlik faaliyetleri karşısında daha bilinçli bir tutum geliştirebilmeleri ve farklı dini inanç ve grupların etkisinden korunabilmeleri için, onların bu faaliyetler hakkında bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

- Ulu, Mustafa, *Üniversite Gençliğinin Dini İnanış ve Davranışları (Erciyes Üniversitesi Örneği)*, 2006, Yüksek Lisans, 171s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi, Pdf.

Özet: Ülkemizde üniversitede öğrenim gören gençlerin dini algılama ve davranış düzeylerini konu edinen çalışmaların azlığı dikkate alınarak gerçekleştirilen bu araştırma, üniversitede öğrenim gören gençlerin dini inançları ve bu inançların onların davranışlarına nasıl yansıdığını konu edinerek ve elde edilen bulguları bilim alanları, cinsiyet, yaş, ailenin sosyo-ekonomik durumu, anne ve babanın eğitim durumu, dini bilgi düzeyi, gelecek beklentileri ve isyan etme düşüncesi gibi değişkenlerle karşılaştırarak psikoloji biliminin bakış açısıyla yorumlamaya çalışmaktadır. Erciyes Üniversitesi Kampüsünde bulunan fakültelerden seçilen 220 kişilik bir örneklem gurubuna anket uygulanarak elde edilen veriler SPSS programı ile değerlendirilmiş ve Pearson χ^2 testi ile frekans dağılımları yorumlanmıştır. Sonuçta ise; 1. Üniversite gençliğinin büyük çoğunluğunun Allah inancı ile ilgili belli bir karara vardığı ve bu kararın rasyonel inanç yönünde olduğu, 2. Öğrencilerin üniversite öncesi ile karşılaştırıldığında kısmen de olsa olumlu ya da olumsuz bir inanç değişimi içerisinde oldukları, 3. Üniversite öğrencilerinin dindarlık anlayışında, ibadet boyutundan ziyade tutum ve bilgi boyutunun ön plana çıktığı, 4. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bilim alanlarının hakim atmosferi altında kaldıkları ve buna göre inanç, tutum ve davranışlarının oluştuğu, 5. Kızların erkeklerden daha fazla geleneksel dini yaşama biçimlerine sahip oldukları, 6. Üniversite öncesinde alınan dini eğitimin, üniversite ortamında inanç ve tutumlarda farklılaşmalara sebep olduğu, 7. Sosyo-ekonomik durum göz önüne alındığında öğrencilerin dindarlık anlayışları ile gelir durumları arasında bir ilişkinin olduğu, 8. Anne ve babanın eğitim durumlarının öğrencilerin dindarlık algıları üzerinde kısmen de olsa etkili olduğu tespit edilmiştir.

- Seydoğulları, Sedef Ünsal, *Demokratik ve Otoriter Ana Baba Tutumlarının Lisede Öğrenim Gören Öğrencilerin Ahlaki Yargı Yeteneğine Etkisi*, 2008, Yüksek Lisans, 102s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada; lisede öğrenim gören öğrencilerin ahlaki yargı yeteneğinin demokratik ve otoriter anne ile demokratik ve otoriter baba tutumlarına göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Ayrıca ahlaki yargı yeteneğinin cinsiyete, lise türüne, annenin ve babanın eğitim durumuna ve öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği de araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini; İstanbul Kadıköy ilçesindeki Atatürk Fen Lisesi, Prof. Faik Somer Anadolu Lisesi ve Prof. Faik Somer Lisesi'nden ve Kartal ilçesindeki Hacı İsmail Gündoğdu Ticaret Meslek Lisesi'nden tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 194'ü kız 183'ü erkek olmak üzere toplam 377 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada ölçme aracı olarak; öğrencilerin ahlaki yargı yeteneğini ölçmek için Ahlaki Yargı Testi (MUT), öğrencilerin ana baba tutumlarını tespit etmek için Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) ve öğrencilerin cinsiyet, lise türü, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu ve sosyo-ekonomik düzeyleri gibi değişkenleri belirlemek için ise araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgiler Anketi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda lisede öğrenim gören öğrencilerin ahlaki yargı yeteneği puanlarının annenin demokratik ve otoriter oluşuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Öğrencilerin ahlaki yargı yeteneği puanları baba tutumunun demokratik ve otoriter oluşuna göre de anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ahlaki yargı yeteneğinin cinsiyete ve sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık göstermediği de araştırma sonucunda elde edilen bulgulardandır. Öğrencilerin ahlaki yargı yeteneğinin annenin eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında, annesi üniversite ve

lise mezunu olan öğrencilerin ahlaki yargı yeteneği puanı, annesi ilkokul mezunu olanlarınkine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Fakat annesi okuryazar olmayanlar ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin ahlaki yargı yeteneği puanları diğerlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemiştir. Babanın eğitim düzeyine göre öğrencilerin ahlaki yargı yeteneği puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Fakat babanın farklı eğitim düzeylerinin kendi arasında yapılan karşılaştırma sonucunda, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin ahlaki yargı yeteneği puanları babası okuryazar olmayan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilerin ahlaki yargı yeteneğinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

- Yaman, Ali Osman, *İstanbul Büyükçekmece'de Lise Öğrencilerinin Din Algısı*, 2008, Yüksek Lisans, 143s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi, Pdf.

Özet: Araştırma İstanbul'un Büyükçekmece ilçesindeki lise öğrencilerinin din algılarını öğrenmek ve bunlar üzerinde etkili olan psiko-sosyal faktörleri tespit etmek amacıyla düzenlenmiştir. Araştırmanın evresini 2006-2007 öğretim yılında Büyükçekmece ilçesinde öğrenim gören 12689 liseli genç oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Büyükçekmece ilçesinde bulunan Anadolu Lisesi, özel lise, meslek lisesi ve düz liselerde okuyan 313 öğrenciden oluşturmaktadır. Örneklemini oluşturan öğrencilerin yaşları 14-19 arasında değişmektedir. Araştırmada öğrencilerin dini algıları üzerinde etkili olduğu düşünülen cinsiyet, yaş, okul türü, sınıf, yerleşim yeri, anne, babanın öğrenim ve inanç durumu, anne baba ile olan iletişim, ailenin ekonomik durumu, aile yapısı, anne babanın evlilik durumu, okul dışında din eğitimi almış olma durumu, geçmişte derinden etkileyen üzücü bir olay yaşamış olma durumu, sürekli bir rahatsızlık ve özür durumu, dini uygulamalar, dini yayınlar okuma ve izleme sıklığı olmak üzere 20 psiko-sosyal faktör ele alınmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenini oluşturan gençlerin dini algılarını tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Anketi" ve "Din Algısı Envanteri" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programı ile yapılmıştır. Hipotezlerin test edilmesinde t-testi ve Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuç olarak okul türü, anne ve babanın eğitim seviyesi ve dini yaşantıları, dışardan din eğitimi alma, ailede dini uygulamaları gençlerin dini duygu ve düşünce dünyasında etkili olduğu tespit edilmiştir.

- Şengün, Mustafa, *Lise Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi*, 2008, Doktora, 234s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, önce, lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini etkileyen faktörleri teorik olarak incelemek ve bu faktörler ile ahlaki olgunluk arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymaya çalışmaktır. Sonra, lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini betimsel açıdan tespit etmek ve bu düzeyleri etkilediği düşünülen bazı kişisel değişkenler ile lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri arasında önemli bir ilişkinin olup olmadığını alan araştırması ile incelemektir. Alan araştırması, Samsun il sınırları içinde faaliyet gösteren liselerden, random yöntemiyle seçilen 830 lise öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen Ahlaki Olgunluk Ölçeği ve Kişisel Bilgi Anketi ile toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizi ise, varyans analizi, t-testi, Scheffe ve LSD testleri ile yapılmıştır. Teorik inceleme neticesinde, biyolojik faktörler kalıtım ve çevre, bedensel gelişim, devimsel gelişim, cinsiyet, zeka ve psikolojik faktörler -nefis, yeti/meleke,

özdeşleşme, empati, vicdan/ahlaki bilinç, düşünce, yargı, inanç, irade, hoşgörü ile sosyal faktörlerin aile, akran ve arkadaş çevresi, kitle iletişim araçları, ekonomi, kültür, din, eğitim lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin nitelik ve niceliklerini belirlemede etkili ve önemli faktörler oldukları sonucuna varılmıştır. Alan araştırması neticesinde ise, cinsiyet, lise türü, akademik başarı, yerleşim yeri, anne-baba tutumu, anne öğrenim düzeyi, anne mesleği, ailenin ekonomik düzeyi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini etkileyen önemli faktörler oldukları sonucuna varılmıştır.

- Çelik, Fatih, *Dini Sosyalleşme Sürecinde Aile Kurumunun Önemi Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençler ile Aile Ortamında Kalan Gençlerin Din Algısı, Dini Tutum ve Davranışları ve Sosyal İlişkileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, 2010, Yüksek Lisans, 149s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma dini sosyalleşme sürecinde aile kurumunun önemini sosyolojik bakış açısıyla incelemeyi konu edinmiştir. Araştırmanın temel varsayımı, aile ortamından ayrı kalan gençler ile aile ortamında kalan gençler arasında dini sosyalleşme açısından farklılıklar olduğu şeklindedir. Aile ortamından ayrılmış ve yetiştirme yurtlarında bakım ve koruma altına alınmış gençler ile aile ortamında kalan gençlerin sosyalleşmelerinde ve özellikle dini sosyalleşme süreçlerinde farklılıklar olacağı düşüncesinden hareketle, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı yetiştirme yurtlarında barınan 13-18 yaş grubunda toplam 431 kişi ile aile ortamında kalan toplam 428 genç arasında mukayeseli bir araştırma yapılmıştır. Araştırmamız dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde çalışmanın amacı, önemi, kullanılan yöntem ve teknikler ile anket hakkında bilgiler içermektedir. İkinci bölüm kavramsal çerçeveden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde ise araştırmanın evreni, örneklem grubu ve kontrol grubu hakkında bilgiler yer almaktadır. Dördüncü bölümde bulgular tablolar halinde verilmiş ve varsayımlarımız test edilmiştir. Araştırmamızdan elde edilen verilere göre aile ortamından ayrı kalan gençlerin, dini sosyalleşme açısından, aile ortamında kalan gençler ile büyük benzerlikler gösterdiği ortaya çıkmıştır. Yetiştirme yurtlarında kalan gençlerin din konusuna karşı ilgi düzeyleri, aile ortamında kalan akranlarından daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

- Ceylan, Yılmaz, *Lise Öğrencilerinin Din Algısı*, 2010, Yüksek Lisans, 137s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın araştırma problemi, Muş ilinde bulunan lise öğrencilerinin Din Algısı ve onların dini duygu ve düşüncelerine etki eden psiko-sosyal etkilerin belirlenmesidir. Ergenlik ya da gençlik döneminin önemli aralığı olan lise çağı dini uyanış ve bilinçlenme, geleneksel değerlere karşı tenkit, tepki, şüphe ve güvensizlik tutumlarının gelişmesi, yeni dini arayış ve tercihlere yönelme, geçici ya da uzun süreli dine ilgisizlik ya da dini bir grup veya cemaat içerisinde kendini bütünüyle dine verme? gibi davranış eğilimlerinin varlığını hissettirdiği bir süreç olarak yaşanmaktadır. Bu amaçla ankete katılanların kişisel özellikleri ve tercihleriyle alakalı bilgi almak için 15 tane soru sorulmuştur. Din algısı başlığı altında, ankete katılanlardan, kendi dini tercihlerine göre bu ifadelerle katılım düzeylerini belirtmeleri istenmiştir. Bu soruların sayısı 24 tanedir. Ölçeğimiz beşli likert tipi ölçektir. Genel evren olarak Muş ili seçilmiş, örneklemimiz evreni temsil edeceğini düşündüğümüz, Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Düz Lise ve Endüstri Meslek Lisesinden olmak üzere beş okuldan 361

öğrenciden oluşmaktadır. Anket sonuçları sosyal bilimlerde de etkin olarak kullanılan SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken basit yüzde ve frekans dağılımları, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında çapraz tablolar yapılmıştır. Genel olarak sonuçlara bakıldığında İmam Hatip Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin Din Algısı envanterine vermiş oldukları cevaplar Anadolu Lisesi, Düz Lise ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin vermiş oldukları cevaplardan olumlu çıkmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerine ve yaşlarına bakıldığında aralarında küçük farklar tespit edilse de anlamlı bir fark saptanmamıştır. Uzun süre yaşadıkları yer ve ekonomik seviyenin de farklı olması çocukların din algısı üzerinde etki etmemektedir. Araştırmanın genelinde en önemli fark öğrencilerin okul türüne ve anne-babanın dini yaşantısına göre çocukların din algısı boyutunda çıkan farklardır.

- Mohammadi, Abdullah, *Üniversite Öğrencilerinin Din Anlayışı (Afganistan-Kabil Üniversitesi Örneği)*, 2010, Doktora, 235s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma, Kabil Üniversitesi İlahiyat, Hukuk ve Mühendislik Fakültelerinde okuyan öğrencilerin din anlayışını incelemektedir. Ayrıca bu çalışmada üniversitede okuyan öğrencilerin dinî tutum ve davranışlarının boyutları, Afganistan toplumunda meydana gelen değişim sonucunda üniversite öğrencilerinin dinî inanç, ibadet, sosyal hayat ve dünya görüşlerinde farklılaşma olup olmadığı ve farklılaşmanın ne düzeyde meydana geldiği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Yukarıda sıralanan bu hususların belirlenmesi için konu ile ilgili din anlayışı ölçeği formu kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin din anlayışının oluşmasına etki eden faktörler ve onların dinî inanç, sosyal hayat ve dünya görüşlerinin tespiti için, anket formundan elde edilen bulgular doğrultusunda çeşitli analizler yapılmıştır. Araştırma girişi, araştırmanın kuramsal çerçevesi, Afganistan'a ve Kabil kentine genel bir bakış, öğrencilerde dinî ve toplumsal yapı ve araştırmanın bulguları ve yorumları başlıkları altında toplanmıştır. Çalışmamızın ana konusunu oluşturan üçüncü bölümde anketten elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin din anlayışı, hangi din anlayışına yöneldikleri ve bu anlayışa etki eden faktörler üzerinde durulmuştur. Sonuç kısmında ise araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Sonuç itibarıyla üniversite öğrencilerin din anlayışının oluşmasına etki eden faktörlerin cinsiyet, yaş vb. olgusal durumlara göre farklılaştığı ve toplumda meydana gelen sosyal değişimlerin onların din anlayışlarını etkilediği görülmektedir.

- Oluğ, Fatma, *Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerde Dini Tutum ve Davranışlar (Sakarya Örneği)*, 2011, Yüksek Lisans, 89s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı; erinlik dönemi öğrencilerinde dini tutum ve davranışları incelemek, bu dönemindeki bireylerin dini tutum ve davranışlarının tanımlayıcı özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek ve erinlik döneminde dini tutum ve davranışlarda etkili olan faktörleri belirlemektir. Araştırma konusunun seçiminde, yapılan araştırmaların daha çok ergenlik dönemini bütün olarak ele alması, erinlik dönemiyle ilgili sınırlı sayıda araştırma yapılması belirleyici olmuştur. Amaç doğrultusunda hazırlanan anket; 2010-2011 eğitim öğretim yılında Sakarya ili Erenler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarının ikinci kademesinde okuyan 300 öğrenciye uygulanmış, uygun görülen 277 anket değerlendirmeye alınmıştır. Anket verileri bilgisayar ortamın-

da SPSS 17.0 istatistik programında değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda; erinlik dönemindeki bireylerin dini tutum ve davranışlarının yaşlarına, sınıflarına, anne-baba eğitim durumlarına göre farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca erinlik çağı çocuklarının dini tutum ve davranışları üzerinde aile, arkadaş, televizyon, internet ve din kültürü öğretmenlerinin etkili olduğu; çocuklar üzerinde en fazla etkiye aile ve din kültürü öğretmenlerinin sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

- Onat, Oya, *Genç Yetişkinlerin Ahlaki Kimliklerinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma*, 2011, Doktora, 290s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bireyler tarafından gösterilen ahlaklı davranışlar, toplumda var olan düzenin devam etmesini sağlamaktadır. Ahlak dışı davranışların toplumda yaratabileceği karmaşa ve huzursuzluk düşünüldüğünde, toplumu oluşturan bireylerin ahlaklı davranışlar gösterebilmeleri oldukça önemlidir. Bu nedenle, ahlaklı davranışların nasıl ortaya çıktığını anlayabilmek için, bireylerin sahip oldukları ahlaklı kimliklerin ne olduğunu bilmek gerekir. Bireylerin herhangi bir ahlaklı davranışı göstermelerinde, sahip oldukları ahlaklı kimlikleri onların davranışlarını yönlendirebilmektedir. Ahlaklı davranışın ortaya konmasında önemli bir yere sahip olduğu düşünülen ahlaklı kimliğin incelenmesi oldukça önemlidir. Bu çalışmada genel olarak, genç yetişkinlerin sahip oldukları ahlaklı kimliklerini incelemek amaçlanmaktadır. Araştırma, genç yetişkinlerin sahip oldukları ahlaklı kimliklerini değerlendirmek amacıyla, nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bir metodoloji üzerine oturtulmuştur. Araştırmada, genç yetişkinlerin sahip oldukları ahlaklı kimliklerine ilişkin olguların belirlenmesi amaçlandığı için nitel araştırma modellerinden yorumlayıcı fenomenoloji deseni ve gömülü teori kullanılmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesinden yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 20-25 yaş arasında olan ve üniversitede eğitim gören genç yetişkinlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklem büyüklüğünü belirlemede, kuramsal örnekleme yaklaşımı kullanılmıştır. Görüşme yapılmış bireylerin sayısını, ortaya çıkmış kavramlar ve süreçlerin tekrarlanması belirlemiştir. Araştırmada derinlemesine görüşme çeşidi kullanılmıştır. Araştırmada, genç yetişkinlerin sahip oldukları ahlaklı kimliklerini araştırmak amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme aracı kullanılmıştır. Araştırmada, genç yetişkinlerin sahip oldukları ahlaklı kimliklerine ilişkin görüşlerini almak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmış açık uçlu sorulardan oluşan Ahlaklı kimlik görüşme soru listesi uygulanmıştır. Ahlaklı kimlik görüşme soru listesinin açık uçlu soruları ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Kaydedilmiş verilerin, yorumlayıcı fenomenoloji ve gömülü teorisinin veri çözümleme aşamaları ile analiz edilmesinde, Maxqda bilgisayar programından yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, genç yetişkinlerin sahip oldukları ahlaklı kimliklerini meydana getiren değişkenlerin neler olduğu ve hangi unsurların ahlaklı kimliğin oluşumunda etkili olduğu bilgisine ulaşılmaya çalışılmıştır. Genç yetişkinlerin sahip oldukları ahlaklı kimliklerini; benlik algısı ve benlik özellikleri, benlik değerlendirmesi, amaçlar ve sorumluluklar, benlik kontrolü, ahlaklı duygular, ahlaklı yargı ve benliği etkileyen değişkenler oluşturmaktadır. Benlik özellikleri; önceki, şimdiki ve gelecekteki benlik özelliklerinin değerlendirilmesinden meydana gelmektedir. Ayrıca, benlik kontrolünü, irade ve vicdanın oluşturduğu ve genç yetişkinlerin ahlaklı kimliklerinde duyguların bulunduğu görülmektedir. Bunlar; empati, suçluluk, utanç, gurur, öfke, vicdan azabı, pişmanlık, mutluluk/mutsuzluk ve mahcubiyetten oluşmaktadır. Benliği etkileyen değişkenlere bakıldığında ise, bunların; aile, arkadaş ve diğer bireyler, toplum, inanç, yaşanan yer, üniversite ve eğitim, kültür ve yasadan meydana geldiği anlaşılmıştır.

- Aydın, Ceyda Burçin, *14-18 Yaş Arası Gençlerde Büyü, Sihir, Nazar vb. Tutumlar*, 2012, Yüksek Lisans, 147s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Araştırmada insan kişiliğinin oluşması açısından önemli bir dönemde olan 14-18 yaş arasındaki gençlerin büyü, sihir, nazar vb. ile ilgili tutumları din psikolojisi açısından incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma toplam dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu, amacı, problemleri, hipotezleri, önemi, ön kabul ve sınırlılıklarından bahsedilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde, tezin temelini oluşturan kavramsal ve kurumsal çerçeve üzerinde durularak büyü, nazar, fal gibi olgular ile bunların psiko-sosyal yönü tartışılmıştır. Üçüncü bölüm, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, katılımcıların nitelikleri, veri toplama araçlarının anlatıldığı yöntem bölümünden oluşmaktadır. Dördüncü bölümde ise, İstanbul'un çeşitli ilçelerinde öğrenim gören 279 lise öğrencisine uygulanan anket çalışmasının bulguları ve yorumları yer almaktadır.

- Boyar, Gülşah, *Aileye ve Parçalanmış Aileye Sahip Ergenlerin Dini Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma: Kahramanmaraş Örneği*, 2012, Yüksek Lisans, 103s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Pdf.

Özet: Din ilk insanın var olduğu günden bugüne insanların hayatında yer almış, insanların kişiliklerini, duygularını, düşünce, davranışlarını ve tutumlarını etkileyen önemli bir unsur olmuştur. Din psikolojisi de dinin insana yansıyan, onun tutum ve davranışlarını etkileyen yönünü incelemeyi amaçlayan bir bilim dalı olarak ortaya çıkmıştır. İnsan davranışları içerisinde dini özellik gösteren her tutum ve davranış din psikolojisini ilgilendirmiştir. İlk insanın var olduğu günden bugüne kadar var olan aile de din psikolojisini ilgilendiren konulardan biri olmuştur. Ailenin bazı sebeplerden dolayı parçalanması ve bu parçalanmışlığın çocuklara olan etkisi psikolojinin olduğu kadar, din psikolojisinin de ilgilendiği konulardan biri olmuştur. İnsanların dini tutumlarının oluşması ve gelişmesi açısından aile önemli bir kurumdur. Ailenin parçalanmış olması o ailede yaşayan çocukların dini tutumlarının gelişmesinde etkili olmaktadır. Bu çalışmada ergenlerin dini tutum ve davranışları ile bu tutum ve davranışların oluşmasında ve gelişmesinde ailelerin parçalanmış olmasının etkisi araştırılmaya çalışılmıştır.

- Ferşadoğlu, Saliha, *15-18 Yaş Lise Öğrencisi Kızların Dini Tutum ve Davranışları (Yalova Örneği)*, 2013, Yüksek Lisans, 100s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Araştırmamızın teorik bölümünde, din psikolojisinin konuları içinde yer alan dini tutum ve davranışların, özellikle de ibadet algısının ve Allah inançlarının gençlik döneminin dini gelişimindeki seyri, gerek kuramsal esastaki değerlendirmelerle gerekse konuyla ilgili yapılan deneysel çalışma sonuçları dikkate alınarak tahlil edilmeye çalışılmıştır. Yine gençlik dönemi dini duygu, inanç, dini düşünce-şüphe ve dini yaşantı kavramları ele alınmıştır. Bu bağlamda öncelikle, gençlik dönemi gelişim özellikleri ve gençlerin dini anlayışı ele alınmış; söz konusu dönemdeki dini tutum ve davranışlar incelenmiştir. Daha sonra uygulamış olduğumuz anketten elde edilen bulgular yorumlarıyla birlikte verilmiştir. Saha araştırmamızda, 15-18 yaş arasındaki genç kızların dini tutum ve davranışları ile dindarlık düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, konumuza dahil olan liseli gençlerin dini inanç düzeylerinin genel olarak yüksek, buna karşın dini tutum ve davranışlarının pra-

tikte düşük düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Dini pratiklerinin devam ve düzenlilik durumlarının henüz tamamiyle şekillenmediği; ergenlerin duygu, düşünce ve tutumlarının tam bir kararlılık göstermediği saptanmıştır. Bunun yanı sıra dini tutum ve davranışların, gençlerin ruh sağlığı üzerinde olumlu psikolojik etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Çınar, Ramazan, *Turizm Bölgesinde Yaşayan 18-25 Yaş Arası Gençlerin Dini Tutum ve Davranışları: Kuşadası Örneği*, 2013, Yüksek Lisans, 147s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Çalışmamızın amacı Kuşadası ilçesinde turizmin dini yaşantıya ne derece etki ettiğini incelemektir. Çalışmamızda turizm ile ilgili bilgilere yer verildikten sonra turizmin yerel kültür üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Turizm ile ilgili kavramsal çerçeve oluşturulduktan sonra araştırma evrenini oluşturan Kuşadası'na ait turizm verilerine yer verilmiştir. Turizmin dayandığı temel arz kaynakları; doğal ve sosyo-kültürel kaynaklardır. Dini değerler, kültürel kaynakların başında geldiği gibi, aynı zamanda, turistik çekiciliğe sahip olan en önemli unsurlardan biridir. Dinî değerlerin kaybedilmesi, kültürümüzün zayıf düşmesine sebep olacak ve aynı zamanda turizm gelirlerinde de ciddi azalmalara yol açacaktır. Bu sebeple çalışmamızda Kuşadası özelinde, turizm bölgelerinde, dini değerlerin ne ölçüde yaşandığını ortaya koymaya çalıştık. Turizmin Kuşadası'nda yaşayan gençlerin dini inanç, tutum ve davranışlarında ne derece etki ettiğini de bu çalışma kapsamında ele aldık. Sonuç olarak, dinî değerlerin canlılığını koruması için çözüm önerileri sunmaya çalıştık.

- Atlamaz, Zehra Nur Dacı, *Üniversite Öğrencilerinde Değer Algılamaları: İstanbul'daki Üniversitelerde Uygulama*, 2013, Yüksek Lisans, 149s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin yaşam değerlerinin sıralamasını belirlemek ve yaşam değerlerinin cinsiyete ve üniversiteye göre farklılaşıp farklılaşmadığını ölçmektir. Örneklem yöntemi olarak elverişlilik örneği yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi ve Şehir Üniversitesi olarak toplam İstanbul'daki altı üniversitesinden toplanmıştır. Toplamda 753 kişiye, 57 farklı değerden oluşan Schwartz değerler anketi uygulanmıştır. Veriler istatistiksel olarak SPSS 18.0 programında analiz edilmiştir. Betimleyici analiz, bağımsız örneklem t-test, tek yönlü anova testleri kullanılmıştır. Sonuçlar .05 ve .01 anlamlılık düzeyinde ölçülmüştür. Bulgulardan elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin değer sıralamaları özyönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, güvenlik, uyma, başarı, hazcılık, uyarılım ve güç şeklindedir. Araştırmanın ikinci hedefi cinsiyet farklılığının 10 temel değerdeki etkisini değerlendirmektir. Kadınların özyönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, uyma ve güvenlik değerlerine erkeklere oranla daha fazla önem verdiği bulunmuştur. Güç, başarı, hazcılık, uyarılım geleneksellik değerlerinde farklılığa rastlanmamıştır. Çalışmanın değer önceliklerinde üniversite farklılığının araştırıldığı bölümde elde edilen sonuçlar; güç, hazcılık, özyönelim, güvenlik, gelenek, başarı, uyarılım değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir. Evrensellik, iyilikseverlik, uyarılım değerleri ise üniversiteye göre farklılaşmamaktadır. Sonuç bölümünde, araştırmacı elde edilen bulgulara açıklamalar getirmeye çalışmış ve ileriki çalışmalar için bir yol haritası sunmuştur.

- Gören, Sümevra Teymur, *Lise Öğrencilerinin Mezhep Algısının Din Anlayışında Değişim Sürecine Etkisi (İstanbul Anadolu Yakası örneği)*, 2015, Doktora, 264s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ortaokul ve liselerde zorunludur. Diğer derslerde olduğu gibi bu derslerin müfredatı, ders kitapları ve diğer ders materyalleri öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun şekilde hazırlanmalıdır. Alanımız açısından lise öğrencilerin mezhep konusundaki bilgileri ve DKAB derslerindeki mezhep ünitelerinin yetkinliğini inceledik. Çalışmamızda 14-19 yaş grubu öğrencilerin diğer mezheplere bakış açısını tesbit etmeye çalıştık. Böylece ileride diğer yaş grupları üzerinde yapılacak başka bir çalışma bize kırılma noktalarını gösterecektir. İstanbul Anadolu yakasında bulunan toplam 10 okuldan, 933 öğrenci üzerinde anketimiz uyguladık. Anketten çıkan verileri öncelikle Excel’de topladık, daha sonra SPSS programını kullanarak bu verilerden istatistiksel sonuçlara eriştik. Giriş bölümüne araştırmanın amaç ve yöntemlerini incelediğimiz çalışmamız toplam dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmada geçen bazı kavram ve terimler açıklanarak çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. İkinci bölümde araştırmanın betimsel istatistikleri vardır. Üçüncü bölümde 14-19 yaş grubu öğrencilerinin mezhep hakkında neler bilip, neler bilmediği üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde ise deneklerin diğer mezheplere bakış açıları tesbit edilmeye çalışılmıştır.

- Çaylak, Melek, *Değişen Tesettür Algısı: Üniversite Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, 2016, Yüksek Lisans, 242s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Tesettür kavramı temel mahiyeti ve amacı açısından İslam dini kapsamında değerlendirilecek dini bir pratiktir. İslam’da kadının giyim konusundaki sınırlarının belirlenmesi, bedenın gizlenmesi açısından tesettür kavramı önem taşımaktadır. Fakat modernleşme ekseninde değişim ve gelişmeler gösteren tesettür anlayışının, tüketim kültürü ve moda ile birleşen, bu modern çağın gereklerine ayak uyduran yeni bir tesettür anlayışı ve imajıyla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Özellikle gençlerin giyim tercihlerinde tesettürün modernleşme dinamiklerinden etkilenmesi söz konusudur. Giyim tercihi olarak tesettürün, dinin talepleri ile moda, sosyal çevre, modernizm ve tüketim kültürünün de etkisiyle hızlı bir değişime maruz kalmaktadır. Dini bir pratik olan tesettürün, şekil ve içeriğinde meydana gelen değişim yönüyle bakıldığında tesettür tercihlerinde seküler bir anlayışın hakim olmaya, sekülerleşme dinamiklerine ayak uyduran yeni bir tesettür algısının oluşmaya başladığı görülmektedir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak çalışmamızda, tesettürlü öğrencilerin giyim tercihlerinde tesettür algısı ile bu algının aile, sosyal çevre, ekonomik, psikolojik ve sosyal medya ve aynı zamanda tüketim kültürü ile buna bağlı olarak moda ilişkisi bağlamında nasıl etkilendiği incelenmeye çalışılmıştır. Bu açıdan tezin temel argümanı olarak tesettürlü öğrencilerin giyim tercihlerinde tesettür algısının, tüketim kültürü ve moda ile bütünleşmesi sonucu ortaya çıkan “tesettür modası” ile olan münasebeti ve temelde tesettürün özsel ve şekilsel değişiklikleri ile bu değişikliklere sebep olan faktörlerin etkisi ortaya konulmuştur. Teorik boyut ve uygulanan bir anket ile gençlerin tesettür tercihi ve algısının değişim ve dönüşüm nedenleri, bu dönüşüme etki eden unsurlar sorgulanmıştır.

- Tanrıverdi, Ahmet Turgut, *Televizyonlarda Yayınlanan Dini Programların Üniversite Öğrencilerinin Dini Tutum ve Davranışları İle İlişkisi: Adana Örneği*, 2016, Yüksek Lisans, 74s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi, Pdf.

Özet: Din kavramı, sosyal bilimlerin başlangıcından itibaren sosyal bilimciler tarafından pek çok farklı bakış açısıyla çalışılan eski -önemli bir kavram olup, din kurumu da en temel toplumsal kurumlardan birisidir. Din olgusunun üç temel üzerinde yapılandığını söylemek mümkündür; inanç, ibadet ve ahlak. Bu üç temel ile ilgili çok farklı unsurlar etkili olabilmektedir. Aile, din eğitimi veren okullar-kurumlar, akraba çevresi, arkadaş grupları gibi unsurların yanı sıra, son yıllarda televizyon kanallarında yayınlanan dini programlar da dini tutum ve davranışlar konusunda yadsınamaz bir işlevi üstlenmişlerdir. Ülkemizde son yıllarda bu tür programların sayısının artması, insanların dini programları izlemeyi tercih ettikleri gerçeğini gözler önüne sermektedir. Din konusunda televizyonun bir etkisi olup olmadığı, etkisi var ise ne kadar etkili olduğu noktası da araştırmamızın temelini oluşturmaktadır. Konu sınırlandırılması bakımından televizyon kanallarındaki dini programların üniversite gençliğine etkisini araştırmakla, araştırmamızın sonucunda daha sağlıklı ve işlevsel bilgiler elde edilmiştir. Bu amaçla araştırmamızda Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsü'nde Lisans eğitimi veren Fakültelerde öğrenim gören 440 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, dini programları izleme durumu ve sıklığı ile üniversite gençliğinin din tutum ve davranışları arasında anlamlı ilişkiler olduğu istatistiksel olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, televizyonlarda yayınlanan dini programların üniversite öğrencilerinin dini tutum ve davranışlarını değiştirdiği ve dini bilgilerini arttırdığı sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır.

- Kendebai, Gaukhar, *Üniversite Öğrencilerinde Batıl ve Paranormal İnanç Algısı Üzerine Bir Çalışma: Çanakkale Örneği*, 2016, Yüksek Lisans, 100s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma, batıl inanç ve davranışların oluşum şekillerini, psiko-sosyal sebeplerini, bireye sağladığı faydaları ve batıl inançların cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik özellikler ile ilişkisini irdelemektedir. Bununla beraber batıl ve paranormal inançların kişilik özellikleri bağlantısı incelenmektedir. Araştırma Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesinde öğrenim gören 273 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Bilgi toplamak amacıyla Paranormal İnanç Ölçeği (PİÖ) ve Kişilik Ölçeği (KÖ) kullanılmıştır. Araştırmamızda, kişilerin paranormal inançlara ilgi göstermelerinin cinsiyet, eğitim düzeyi, okuduğu bölüm gibi değişkenlerle bağlantısı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Hâlbuki geçmişte yapılan paranormal inançların cinsiyet açısından inceleyen çalışmalarda kadınların erkeklere nispeten batıl ve paranormal inançlara daha çok eğilimli olduklarına dair bulgular elde edilmiştir. Bununla beraber paranormal inançlara eğilim göstermelerinin eğitim düzeyi açısından inceleyen bazı çalışmalarda ise eğitim seviyesi arttıkça insanların bu tür inançlara inanma oranında azalma görüleceğine dair bulgular da mevcuttur. Ayrıca paranormal inançların okuduğu bölüm açısından inceleyen bazı çalışmalarda ise ilahiyat bölümünde okuyan öğrencilerin batıl ve paranormal inançlara inanma oranının daha yüksek olduğuna dair bulgular da elde edilmiştir. Paranormal inançlar ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen Thalbourne, Dunbar ve Delin'in (1995) çalışmalarında nörotisizm kişilik tipiyle paranormal inançlar arasında olumlu bir ilişki olduğuna dair bulgular elde edilmiştir. Ayrıca Huntley ve Peeters (2005) çalışmalarında sadece sorumluluk özelliğine sahip kişi paranormal inançlara daha eğilimi olduğunu bulmuşlardır. Araştırmamızda ise dışa dönüklük kişilik özelliğiyle paranormal inançlar arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gösterilmektedir. Bu sonuç Thalbo-

urne ve Haraldsson'un (1980) ulaştığı sonuçlarla uyum sağlamaktadır. Önceki çalışmalardan farklı olarak çalışmamızda uyumsuz ve tutucu kişilik özelliğine sahip kişiler paranormal inançlara daha eğilimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Makaleler

- Kasapoğlu, Müzeyyen Aytül, *Sosyoloji Öğrencilerinin Sosyal Değer ve Tutumları*, 1991, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 35(1), 141-158, Ankara, Pdf.
- Çelebi, Nilgün, *Are The Young Turks Turning To Fundamentalism*, 1995, *Fundamentalism And Youth in Europe* kitabı içinde, 95-100, Milano.
- Apaydın, Halil, *Üniversite Öğrencilerinin Dini Yasaklarla İlgili Tutumları*, 1999, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (11), 217-238, Samsun, Pdf.
- Albayrak, Ahmet - Heyet, *Sevgi ve Korku Motiflerinin Gençlerin Dini Mesajları Algılamadaki Rolü*, 2000, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi* kitabı içinde, 277-308, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Taştan, Abdulvahap - Küşat, Ali - Çelik, Celalettin, *Üniversite Düzeyinde Din Öğretimi Alan Öğrencilerde Eğitim Sürecinde Oluşan Tutum ve Davranış Değişiklikleri (Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)*, 2001, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (11), 169-192, Kayseri, Pdf.

Özet: Bu araştırma, üniversite düzeyinde din eğitim ve öğretimi alan öğrencilerin sosyo-kültürel ve ekonomik alt yapılarını ve eğitim-öğretim sürecinde onlarda meydana gelen kişisel gelişim, tutum ve davranış değişikliklerini konu edinmektedir. Öğrencilerin yarıdan fazlasının kırsal kesim özelliği taşıyan yerleşim birimlerinden geldiği ve ekonomik olarak ise orta ve ortanın altında bir gelir düzeyine sahip ailelere mensup oldukları görülmüştür. Eğitim-öğretim sürecine bağlı olarak öğrencilerin kişisel gelişim, tutum ve davranışlarında önemli derecede bir farklılaşmanın ortaya çıktığı saptanmıştır. Bu değişimlerin sosyal boyutunun, cemaat türü ilişkilerden daha çok bireyleşme yönünde bir eğilim doğrultusunda olduğu gözlenmiştir. Kişisel gelişim açısından ise, öğrencilerin dini anlama ve yorumlama biçimlerinde büyük bir değişimin olduğu, farklılıkları algılamada ve kabullenmede hoşgörü temelinde bir anlayışın ağırlık kazandığı görülmüştür.

- Akyüz, Niyazi, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Din Anlayış Ölçeği Üzerine Bir Pilot Araştırma*, 2002, Ankara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 43(1), 123-134, Ankara, Pdf.
- Küçükcan, Talip, Heyet, *Diasporada Dini İnanç ve Tutumlar: Genç Türkler ve Dini Hayat*, 2003, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi Kitabı II* kitabı içinde, 169-195, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Aydın, Mustafa, *Gençlerin Değer Algısı: Konya Örneği*, 2003, Değerler Eğitimi Dergisi, 1(3), 121-144, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu makale değerlerin toplumumuzun gençlik kesiminde (Konya örneğinde) nasıl algılandığına ilişkin 1999 yılında yaptığımız “Gençliğin Sosyal ve Dinî Değerleri” adını taşıyan ve durum tespitini amaçlayan bir çalışmaya dayanmaktadır. Burada değerler kendi içinde genel “sosyal” ve özel “dini/İslâmî” olmak üzere iki ana sınıfa, ayrıca genel sosyal değerler -göreceli de olsa- “modern” ve “gele-neksel”; dini/İslâmî değerler ise “kurumsal” ve “eylemsel” alt sınıflarına ayrılmıştır. Böylece değişim

sürecinin hangi eksenlerde, nasıl ve ne gibi bir tempoda değişip geliştiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Onun için de test edilen bir hipotez kullanılmamıştır. Araştırma üç ana bölümden oluşmaktadır; kavramsal çerçeveye ilişkin birinci bölümde değerler tartışılmakta, kuramsal çerçeveye ilişkin ikinci bölümde bu çalışmaya özgü sorunlar ve yöntemler ortaya konmakta, üçüncü bölümde ise alan verileri değerlendirilmektedir. Bu yazıda birinci ve ikinci bölümler özet olarak ele alınırken üçüncü bölüm makalemizde değer kategorilerinden birisi olan “modern değerler” üzerinden örneklendirilip, yöntem ve uygulama gösterilmeye çalışılmış, diğer değer kategorilerine ise değinilmemiştir. Bulgulara göre toplumumuzda değerler, genel kanının aksine, her hâliyle modernden geleneksele bir değişim geçirmiyor, bir toplumsal seçicilik doğrultusunda geliyor. Hatta bu açıdan geleneksel-modern ikilemi bile anlamlı gözüküyor.

- Doğan, Mehmet Sait, *Batı Avrupa’da Türk Gençlerinin Din Algılaması ve Dini Davranışları (Almanya, Hollanda ve Belçika Örnekleri)*, 2004, Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi, 6 (43132), Adapazarı.
- Tüzen, Hasan - Meder, Mehmet, *Misyonerlik Faaliyetleri ve Gençlerimiz*, 2004, Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri kitabı içinde, 431-445, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Türküm, Ayşe Sibel - Balkaya, Ayşen - Balkaya, Erol, *Akıl Olmayan İnanç Ölçeğinin Lise Öğrencilerine Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*, 2005, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(23), 77-85, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışma, üniversite öğrencileri için geliştirilmiş olan Akıl Olmayan İnanç Ölçeği’nin (AOİÖ; Türküm, 2003) lise öğrencilerine uyarlanmasını içermektedir. Akıl Olmayan İnanç Ölçeği-Ergen Fonnu (AOİÖ-E) 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha içtutarı katsayısı (.70) ve iki yarı-test korelasyonu (.69) olarak bulunmuştur. Faktör analizi bulguları AOİÖ-E’nin toplam varyansın % 51.30’unu açıkladığını göstermektedir. Ölçeğin uyum geçerliği, Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (.47, p)

- Yapıcı, Asım - Kayıklık, Hasan, *Gençlerde Dinsel Hayatın Ötekine Yönelik Tutumlara Etkisi: Çukurova Üniversitesi Örneği*, 2005, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5(1), 5-38, Adana, Pdf.

Özet: Dinin bireye ve sosyal ilişkilere tesiri ‘sonul etki’ kavramıyla ele alınmaktadır. Dindarlıkla ön yargılı olma arasındaki ilişki de bu kapsamda araştırılmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular dindarlıkla ön yargılı olma arasındaki ilişkinin tek yönlü ve tek boyutlu olmadığını ortaya koymaktadır. Çünkü bazı çalışmalarda dindarlıkla ön yargı arasında pozitif, bazılarında ise negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu makalede de müslüman gençlerin dinsel hayatlarıyla ön yargı düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çukurova Üniversitesi’nde gerçekleştirilen anketten elde edilen sonuçlara göre, dindarlıkla dinsel ve sosyo-kültürel ön yargılar arasında anlamlı bir ilişki vardır (p.05).

- Aktaş, Dilşad, *Gençlerin Değer Algısı “Ben” mi “Biz” mi?*, 2006, Diyanet Dergisi, (188), 20-21, Ankara, Pdf.
- Kılıç, Ahmet Faruk, *Türk Çocuklarının Misyonerliğe Bakışı*, 2006, Değerler Eğitimi Dergisi, 4(12), 83-108, İstanbul, Pdf.

Özet: Misyonerlik, Hristiyanlığın ilk dönemlerinden günümüze kadar var olan bir olgudur. Öyle görülüyor ki, bundan sonra da var olacaktır. Misyonerlik tarihi, dini, sosyal, siyasal ve kültürel süreçlerle yakından ilgilidir. Misyonerliğin İslâm dünyası ve Türkiye'deki genel algılanışı onun basit bir din anlatma faaliyetinin sınırlarını aştığı şeklindedir. Bu kavramın ilköğretim seviyesindeki çocuklarımıza anlatılması çok önemlidir. Bu konu, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi müfredatı içerisinde 7. sınıf, VII. ünitenin bir alt başlığında yer almakta ve misyonerlik hakkındaki bilgiler birkaç paragraf içerisinde ifade edilmektedir. Bu bilgileri okuyan öğrenciler belli oranda bilgilenmekle birlikte kavram kargaşasına da düşebilmektedir. Özellikle bütün dinleri yaymanın bir çeşit misyonerlik olduğu vurgusu, birçok çocuğu "İslâmiyet'i yaymak da bir misyonerliktir," sonucuna götürebilmektedir. Oysa Türkiye'deki ilahiyatçıların çoğuna göre misyonerlik ile Müslümanların dinlerini anlatma faaliyeti olan "tebliğ" birbirinden çok farklı kavramlardır. Bu ve benzer kavram kargaşasına düşmemek için, çocuklara misyonerliği anlatan metinlerin çok dikkatli bir şekilde hazırlanması gerekmektedir.

- Polat, Fazlı, *Üniversite Gençliğinin İslam Dini Konusundaki Algılamaları ve Dünya Görüşleri Üzerine Bir İnceleme (Güney Kırgızistan Bölgesi)*, 2006, Dini Araştırmalar Dergisi, 9(25), 79-98, Ankara, Pdf.

Özet: Kirghizi people who had been under former Socialist Soviet Union administration, had lacked both cultural and socio-economic improvement during this period. Religious feeling constitutes one of the most important elements which determine the sensitivity of youth after independence to their cultural dynamics coming from history. Moving from this point, we tried to determine religious educational activities in Kirghizistan and information level of youth about Islam and their perceptions together with their mindset towards the world which they develop within that perception.

- Uğurlu, Celal Teyyar, *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Etik Davranışlarına İlişkin Algıları*, 2008, Kastamonu Eğitim Dergisi, 16(2), 367-378, Kastamonu, Pdf.

Özet: Bu araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin etik davranışlarına ilişkin algılarını cinsiyet, okul türü ve başarı puanı değişkenlerine göre belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Sivas İlinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 8 genel (441 öğrenci), 3 Anadolu (37 öğrenci), 2 endüstri meslek (51 öğrenci) ve 2 özel (31 öğrenci) lise öğrencisi olmak üzere toplam 560 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin çözümlenmesinde, aritmetik ortalama, standart sapma, değişkenlerin ikili karşılaştırmalarında t testi uygulanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda varyans analizi yapılmış ve p<0.05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. Araştırma bulgularına göre, lise son sınıf öğrencileri öğretmenlerinin etik davranışlarına ilişkin algılarında, öğrenci öğretmen ilişkileri ile ilgili yargılarda öğretmenlerini daha olumsuz algıladıkları ancak öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin davranışlarında ise öğretmenlerini daha olumlu algıladıkları görülmektedir. Araştırmada kız ve erkek öğrencilerin öğretmenlerinin etik davranışlarına ilişkin algılarında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu algılara sahip oldukları, okul türü değişkenine göre özel lise öğrencilerinin genel lise ve meslek lisesi öğrencilerine göre öğretmenlerin etik davranışlarına ilişkin algılarında daha düşük değerlendirmelerde bulundukları, başarı puanı değişkenine göre ise düşük başarı düzeyine sahip öğrencilerin öğretmenlerini daha olumlu değerlendirdikleri görülmüştür.

- Sinan, Melek - Bülbül, Şahamet, *Üniversite Gençliğinin Muhafazakar Tutumlar Açısından İncelenmesi*, 2010, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(1), 186-217, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin son yıllarda sıkça sözü edilen bir kavram olan muhafazakarlığın; toplum, gelenek, din, aile, otorite, devlet, millet gibi temel değerlerine ilişkin tutumları incelenmiştir. Genel anket sonuçlarının değerlendirilmesinin yanı sıra muhafazakarlığın siyasal bir akım olmasından hareketle üniversitelerin konu hakkındaki tutumlarının bazı demografik ve sosyo ekonomik olgular ile ilişkili olup olmadığı irdelenmiş, muhafaza edilmek istenen değerler açısından farklı grupların belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın üniversiteler nezdinde gerçekleştirilmesinin nedeni, ekonomik ve sosyal çevrede aktif rol alması beklenen bu kitlenin hangi değerleri muhafaza etmek istediğimize bir başka deyişle hangi değerler ile modernleştiğimize ışık tutacak olmasıdır.

- Türkkahraman, Mimar, *Gençlerin Eğitim Durumları ile Sosyal Değerlerle İlgili Tutumları Üzerine Bir Araştırma: Kırıkkale Örneği*, 2011, Sosyoloji Konferansları, (28), 33-52, İstanbul, Pdf.

Özet: Bir toplumun gençliğinin sahip olduğu değerler, o toplumun varlığının devamı, işleyişi, birliği ve geleceği açısından önemlidir. Sosyalizasyon yoluyla aktarılan değerler, bir toplumun iç yapısı kadar toplumlararası ilişkiler düzleminde de önemli role sahiptir. Bu bağlamda 13-25 yaşları arasında eğitim gören gençliğin bağımsız olmak, başarılı olmak, çevrecilik, zenginlik, alçak gönüllülük, dindarlık, dürüstlük, hoşgörülülük olmak, kadercilik, münzevi hayat ve sorumluluk sahibi olmak gibi temel sosyal değerler ve bu değerlerin dönüşüm süreci ortaya konulmuştur.

- Kulaksızoğlu, Adnan - Kula, Mustafa Naci, *İslam Kültüründe Engelli Çocuk ve Ergenlere Genel Bir Bakış*, 2011, *Engelli Çocuk ve Ergenlerin Hakları El Kitabı* kitabı içinde, 279-301, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, Pdf.
- Altunay, Esen - Yalçınkaya, Münevver, *Öğretmen Adaylarının Bilgi Toplumunda Değerlere İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, 2011, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 17(1), 5-28, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı; öğretmen adaylarının bilgi toplumunda değerlere ilişkin görüşlerini saptamak ve bu görüşlerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Çalışmada, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, seçkisiz yöntemle seçilen 514 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının geleneksel, evrensel ve hedonistik değer alanlarına ilişkin görüşleri cinsiyet, yaş, mezun oldukları okul türü, katıldıkları sosyal etkinlik sayısı, anne/baba eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi ve yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer değişkenlerine göre incelenmiştir. Verilerin analizinde, yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma, t testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmen adaylarının geleneksel, evrensel ve hedonistik değer alanlarına yüksek düzeyde önem verdikleri görülmüştür. Değer alanlarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri çok önemli düzeyindedir. Bunun yanında öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş, mezun oldukları lise türü ve katıldıkları sosyal etkinlik sayısına göre değer alanlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

- Yılmaz, Kürşad - Altinkurt, Yahya, *Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Mesleki Etik Dışı Davranışlar İle İlgili Görüşleri*, 2011, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(22), 113 - 128, Burdur, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının gözlemleri doğrultusunda, öğretmenlerin mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Tarama modelindeki araştırmanın örnekleminde 459 öğretmen adayı bulunmaktadır. Araştırmanın verileri “Etik Dışı Davranışlar Ölçeği” ile toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler ve t-testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adayları öğretmenlerin etik dışı davranışları “hiçbir zaman” yapmadığını düşünmektedir. Öğretmen adaylarına göre öğretmenlerin en sık yaptığı etik dışı davranış “Başarı düzeyi düşük öğrencilerle yeterince ilgilenmemek”, en az yaptıkları ise “Öğrencilere dini konularda baskı yapmak” davranışlarıdır. Öğretmen adaylarının görüşleri cinsiyet ve program değişkenlerine göre değişmektedir.

- Yapıcı, Gülçin - Ögenler, Oya, *Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Batıl İnanışlar ve Hastalıklara Karşı Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi*, 2012, Cumhuriyet Tıp Dergisi, 34(1), 1-8, Sivas, Pdf.

Özet: Amaç. Tıp, batıl ve dini inançlar belli bir toplumda sözlü veya yazılı bir şekilde nesilden nesile aktarılır. Tıp, batıl inançlar ve din birbirinden bazen kesin çizgilerle ayrılırken bazen aralarındaki sınır belirsizleşebilmektedir. Bu üçlünden herhangi birine ait davranışa neden olan bilgi zamanla değişime uğrar başlangıç noktası unutulur ama varlığını sürdürür. Doğru oldukları için değil, işe yaradıkları için doğru kabul edilen birçok inanış insanları belirsizlikten kurtarır, iç rahatlaması sağlar. İnsanın sağlıkla ilgili tutum ve davranışları batıl inanışlarının etkisinde kalabilir. Bu bağlamda çalışmamızda sağlıkla ilgili mesleklere yönelik üniversite eğitimi seçen öğrencilerin batıl inanışları ve hastalıklara karşı tutum ve davranışlarını belirlemeyi amaçladık. Yöntem: Çalışmamızda veri toplamak için yaş, cinsiyet, üniversiteye başlamadan önce yaşadığı şehir ve batıl olarak tanımlanan kişisel inanışlarıyla, günlük işlerin yapılmasıyla, hastalık oluştuğunda yapılan uygulamalarla ilgili toplam 31 sorudan oluşan anket formu kullanıldı. Bulgular: Çalışmamızda sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu ve tıp fakültesi birinci sınıfta okuyan 276 öğrenciden 184’üne (%66,6) ulaşıldı. Cinsiyete göre batıl inançlar karşılaştırıldığında; burcunun özelliğini bilenler (n=79, %69,9) p

- Şengün, Mustafa, *Anne-Baba Tutumuna Göre Lise Öğrencilerinin Ahlâki Olgunluk Düzeyleri*, 2013, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12(23), 203-215, Çorum, Pdf.

Özet: Bu çalışmada lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini etkilediği düşünülen anne-baba tutumları ele alınmıştır. Araştırma, alan araştırmasına dayanmaktadır. Alan araştırması, Samsun il sınırları içinde faaliyet gösteren liselerden random yöntemiyle seçilen 830 lise öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen Ahlaki Olgunluk Ölçeği ve Kişisel Bilgi Anketi ile toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizi ise, varyans analizi, t-testi ve Scheffe testleri ile yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise, anne-baba tutumlarının lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini etkileyen önemli faktörler oldukları sonucuna varılmıştır.

- Likaj, Matilda, *Arnavut Gençliğinin Toplumsal Değer Algısı Üzerine Bir İnceleme*, 2013, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (29), 135-150, Isparta, Pdf.

Özet: Toplumsal yapıyı oluşturan en önemli parçalarından birisi de toplumsal değerlerdir. Toplumsal değişimle beraber kültürde yaşanan değişiklikler değerleri de etkilemektedir. Bu yüzden bir kültürü daha iyi anlamak için değerlerin iyi anlaşılması gerekir. Geçen yüzyıla kadar Arnavut kültürü Türk kültüründen etkilenecek varlığını sürdürmüştü. Fakat komünist rejimin kuruluşuyla beraber yaklaşık elli senedir, Arnavut toplumunda yeni bir kültür yapısı ve yeni değerler algısı oluşmuştur. 1990'lı yıllardan sonra komünizmin çöküşüyle beraber toplumda yeni bir yapı oluşmaya başlamıştır. Bu yeni yapı, Batı kültüründen etkilenecek yeni bir kültürün oluşmasına sebep olmuştur. Bu araştırmada 1990'lı yıllarda başlayan değişimin Arnavut kültür yapısı ve değerleri üzerindeki etkileri araştırılmaya çalışılmıştır. Arnavutluk'ta yapılan saha araştırmasının verilerinden yola çıkılarak Arnavut kültürünün var olan değerleri, Arnavut gençlerin bu değerleri sürdürüp sürdürmediği ve yeni değerlerin oluşumunda gençlerin katkıları incelenmiştir. Aynı zamanda Arnavut gençlerin bu değerlere ne kadar önem verdikleri de belirlenmeye çalışılmıştır.

- Ege, Remziye, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Vaaz ve Avaizlik Konularına Bakışları: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği*, 2013, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 54(2), 129-158, Ankara, Pdf.

Özet: Bu makale, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ilahiyat programı son sınıf öğrencilerine Dinî Hitabet dersinde uygulanmış olan anketin sonuçlarını tartışmaktadır. Anket öğrencilerin "vaaz ve vaizlik" ile ilgili konulardaki bilgilerini ve düşüncelerini araştırmayı amaçlamıştır. Bu amaca yönelik olarak, öğrencilere bir vaazın hazırlanmasından sunumuna kadarki süreçler ile ilgili sorular sorulmuştur. Bu suretle İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin vaizlik mesleğine bakışları araştırılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin ilahiyat programında aldıkları eğitimin, vaizlik mesleğine yönelmelerine ve vaizlik mesleği yeterliklerinin gerçekleşmesine katkısı irdelenmiş; yaygın din eğitimi alanında vaaz ve vaizlik konularına ilişkin çalışmaların geldiği nokta tartışılmıştır. Çalışmada, son olarak, İlahiyat eğitiminin istihdam alanlarıyla nasıl bir ilişki içerisinde olması gerektiğine dair öneriler geliştirilmiştir.

- İnanc, Mesut, *Lise Öğrencilerinin Medya - Din İlişkisi Algıları*, 2013, Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(1), 121-146, Bingöl, Pdf.

Özet: Bilgi ve haberin şahıslara aktarılmasında önemli fonksiyonlara sahip olan medya sistemi insanlara yön veren bir konumda bulunmaktadır. Bu sistem içerisinde birçok unsuru topluma ulaştırmak mümkün olduğu gibi dinin veya dini görüşlerin de kitlelere ulaştırılması mümkündür. Bu makalede din ile ilgili yayınlar yapan medyanın bu yayınlar için uzmanlara müracaatı ve bir medya sistemi içerisinde ilahiyat uzmanlarının varlığı/var olması gerektiği 60 lise öğrencisine uygulanan anketle sorulmaktadır.

- Çekin, Abdulkadir, *Öğretmen Adaylarının Ahlaki Olgunluk Düzeyleri*, 2013, Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi, 21(3), 1035-1048, Kastamonu, Pdf.

Özet: Ahlaki olgunluk bireyin duygu, düşünce, tutum ve davranışlarında ahlaka uygunluk açısından yüksek bir seviyede olması olarak ifade edilebilir. Bu kavram özellikle eğitim ile ilişkili olarak öğrencilere istenilen davranışların kazandırılmasında bir rol model olan öğretmenlik mesleğinde daha da önem kazanmaktadır. Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının ahlaki olgunluk düzeylerini belirlemektir. Çalışma, 2012-2013 öğretim yılı güz döneminde Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 222 öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Genel tarama modelinde yürütülen araştırmada veri toplama aracı olarak “ahlaki olgunluk ölçeği” kullanılmıştır. Şengün ve Kaya (2007) tarafından geliştirilen ölçek 42 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin güvenirlik değeri 0.89’dur. Yapılan çalışma sonucunda öğretmen adaylarının yüksek bir ahlaki olgunluk düzeyine sahip olduğu, cinsiyet değişkeninin bu düzey üzerinde anlamlı bir farklılaşma oluşturmazken, bölüm değişkeninin anlamlı bir fark yarattığı tespit edilmiştir.

- İmamoğlu, Abdulvahit - Feriadoğlu, Saliha, *Psikolojik Açıdan Ergenlerde Dini Tutum ve Davranışların Tablili*, 2013, Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(1), 19-40, Bingöl, Pdf.

Özet: Bu çalışmada din psikolojisinin “dini tutum ve davranış” konuları; özellikle Allah inancının, ibadet algısının ve dinin uygulama boyutunun ergenlik dönemindeki gelişim seyri, gerek kuramsal esastaki değerlendirmelerle gerekse konuyla ilgili yapılan tecrübî çalışma sonuçları dikkate alınarak tahlil edilmeye çalışılmıştır. Ardından anket tekniğiyle elde edilen bulgular yorumlarıyla birlikte verilmiştir. Çalışmanın amacı, 15-18 yaş arasındaki ergenlik dönemi kızların dini tutum ve davranışları ile dindarlık düzeylerini incelemektir. Bu amaçla Yalova ilinin Merkez ilçesindeki Yalova Anadolu İmam Hatip Lisesi, Yalova Kız Teknik ve Meslek Lisesi ve Yalova Anadolu Lisesi’nde öğrenim gören 240 kız öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre liseli gençlerin dini inanç düzeylerinin genel olarak yüksek, buna karşın dini tutum ve davranışlarının uygulamada düşük düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca dini tutum ve davranışların, gençlerin psikolojik sağlıkları üzerinde olumlu etkiler icra ettiği tespit edilmiştir.

- Kültür, Ömer Faruk, *Üniversite Öğrencilerinin İş Ahlakı Algısı*, 2013, Mimar ve Mühendis Dergisi, (72), 68-71, İstanbul, Pdf.
- Kurnaz, Ahmet - Karapazar, Hilal - Çiftci, Ümit, *Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Değer Algılarının Betimsel Bir Analizi*, 2013, Değerler Eğitimi Dergisi, 11(26), 185-225, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın genel amacı, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin değerleri nasıl algıladıklarını metaforlar yoluyla belirlemektir. Araştırma nitel yaklaşımın olgubilim (fenomonoloji) deseninde yapılmıştır. Veriler üç farklı bilim ve sanat merkezinde destek eğitimi gören 89 üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciden elde edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır: I. Öğrenciler metaforlarında en çok anne, öğretmen, anne-baba, ağaç, Atatürk, karınca, Allah, ayrılmaz parçalar (iki elmanın yarısı, et-tırnak vb.), arkadaşlık, çiçek, Hz. Muhammed, fakirlik, güneş, Mevlana, kardeşlik ve su kavramlarını kullanmışlardır. II. Öğrencilerin en çok metafor ürettikleri değerler şefkat, doğayı sevmek, dostluk, doğru sözlülük,

liderlik, merhamet, bağışlayıcılık ve kanaatkârlık; en az metafor ürettikleri değerler ise minnettarlık, zamanı etkin kullanma, cesaret, tüm hayata ilgi duyma, ayırt etme, sebatkârlık, iyimserlik ve vatandaşlıktır. III. Üst sınıflarda öğrenim gören öğrenciler aşağı sınıflardaki öğrencilerden değerler için daha iyi metafor üretebilmektedir. Sınıf düzeyine paralel olarak metafor üretme oranı da yükselmektedir.

- Çayır, Celal, *Ergenlerin Dini İnanç, Şüphe ve Dini Tutumları Üzerine Bir Araştırma*, 2014, Bilimname, 27(2), 59-87, Kayseri, Pdf.

Özet: Fizyolojik ve ruhsal değişimlerin yoğun olarak yaşandığı ergenlik dönemi, gelişim psikolojisinin üzerinde durduğu en önemli konulardan birisidir. Kimlik ve kişiliğin şekillenmeye başladığı bu dönem, hem bir dini uyanış ve bilinçlenme, hem de dini şüphe ve kararsızlığın en yoğun görüldüğü bir dönem olarak kabul edilir. Zihinsel yeteneklerin gelişmesiyle birlikte dini konularda şüphe ve sorgulamalar da ortaya çıkmaya başlar. Ergenlik dönemindeki sorgulama ve şüphe süreci, bazı kişilerde taklit düzeyindeki dini inançları daha güçlendirip pekiştirirken, bazılarında ise dini ilgisizlik ve inançsızlıkla sonuçlanabilmektedir. Betimsel yöntemle yapılan bu araştırmada, yaş, cinsiyet, okul türü, öğrenci velilerinin eğitim seviyesi, ekonomik ve dindarlık düzeylerinin ergenlerin dini inanç, tutum ve dini şüpheleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmada okul türlerine göre gençlerin dini inanç, şüphe ve tutumları arasında anlamlı fark olduğu, yaş ilerledikçe dini şüphelerde de artışın olduğu, daha çok kaza-kader, ahiret inancı, dünyadaki kötülük ve adaletsizlik gibi konularda dini şüphelerin görüldüğü; kızların erkeklere göre dini ibadetleri yerine getirme ve dua etme puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu; ekonomik olarak ailesi zengin olan öğrencilerin, ailesi orta halli olan öğrencilere göre kaza-kader, hayır-şer ve ahiret inancı konularında daha yüksek puan aldıkları ve daha çok dini şüphe yaşadıkları bulunmuştur. Ailelerinin eğitim seviyesi yükseldikçe dinin bağımsızlığı kısıtlayan bir olgu olarak algılandığı tespit edilmiştir.

- Kulaksızoğlu, Adnan - Kocabıyık, Oya Onat, *Genç Yetişkinlerin Ahlaki Kimliklerinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma*, 2014, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 14(3), 835-858, İstanbul, Pdf.

Özet: Bireylerin herhangi bir ahlaki davranışı göstermelerinde, sahip oldukları ahlaki kimlikleri, onların davranışlarını yönlendirebilmektedir. Bu araştırmada genel olarak, genç yetişkinlerin sahip oldukları ahlaki kimliklerini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla bu çalışmada nitel araştırma modellerinden “yorumlayıcı olgubilim deseni” ve “gömülü kuram” kullanılmıştır. Araştırmacının çalışma grubu, 20-25 yaş arasında olan ve üniversitede eğitim gören 10 genç yetişkinden oluşmaktadır. Araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme aracı kullanılmıştır. Kaydedilmiş verilerin, analiz edilmesinde “Maxqda 2” bilgisayar programından yararlanılmıştır. Araştırmacının sonucunda, genç yetişkinlerin sahip oldukları ahlaki kimlik yapıları, ahlaki kimliklerini meydana getiren değişkenler ve ahlaki kimliğin oluşumunda etkili olan değişkenlerin neler olduğu bilgisine ulaşılmaya çalışılmıştır. Genç yetişkinlerin sahip oldukları ahlaki kimliklerinde: Benlik değerlendirilmesi; benlik özellikleri, amaç ve sorumluluklar, benlik algısı, benlik kontrolü ayrıca ahlaki duygular, benliği etkileyen değişkenler ve ahlaki yargı bulunmaktadır. Benlik özellikleri; önceki, şimdiki ve gelecekteki benlik özelliklerinin değerlendirilmesinden meydana gelmektedir. Benlik kontrolünü irade ve vicdan oluştururken ahlaki duyguları; empati, suçluluk, utanç ve öfke oluşturmaktadır. Benliği etkileyen değişkenler ise; aile, arkadaş, diğer bireyler, toplum, yaşanan yer, kültür, inanç, üniversite ve eğitim, yasadan meydana gelmektedir.

- Yazıcı, Hikmet, *Öğretmen Adaylarının Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilikle İlgili Temel Bilgi ve Tutum Düzeyleri*, 2014, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 72(-), 110-123, Ankara, Pdf.

Özet: Hacı Bektaş Veli Türk sülûlîğinin en önemli şahsiyetlerinden biridir. Kurucusu olduğu Bektaşilik, ortaya koyduğu görüş ve düşünceler etrafında sistemleşen bir tarikat anlayışıdır. İnsan tabiatına olumlu bakış, güçlü ve zengin bir edebiyata sahip olma, ilişkilerde hoşgörü ve mizahı ön plana çıkarma gibi özelliklerle tanımlanan Bektaşilik, toplum hayatı ve kurumları üzerinde önemli etkiler bırakmıştır. Bu araştırmada milli kültürün en önemli aktarıcıları arasında yer alan öğretmenlerin, Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik ile ilgili temel bilgi ve tutum düzeyleri incelenmektedir. Çalışma öğrenimini eğitim fakültesinde tamamlamış ancak henüz öğretmen olarak atanmamış 245 kişi (Kadın=162, Erkek=83) üzerinde gerçekleştirilmiştir. Veriler kontrol listesi ile toplanmış ve tanımlayıcı istatistik teknikleriyle analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, öğretmen adaylarının Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilikle ilgili temel bilgi düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Ortaya çıkan sonuçlar öğretmen adayları arasında Hacı Bektaş Veli hakkında bilgi veren kaynakların az sayıda okunduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının Bektaşiliğin insan ilişkileri, mizah ve hoşgörü gibi temalarından daha fazla haberdar oldukları saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar benzer araştırmalarla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

- Zavalı, Y. Sinan, *Üniversite Öğrencilerinin Değer Algısı (Karabük Üniversitesi Örneği)*, 2014, Turkish Studies, (9), 1739-1762, Pdf.

Özet: Son yıllarda değer kavramı üzerinde çokça durulmaya başlanmıştır. Bunun nedeni değerlere çok fazla önem vermemiz değil, aksine değerlerimizden hızla uzaklaşıyor oluşumuzdur. Yaklaşık 300 yıldır, toplum olarak uydu olmayı tercih ettiğimiz için kültürümüzden kopuş, değerlerimizden kaçış bizi hızla kendimiz olmaktan uzaklaştırmıştır, uzaklaştırmaya da devam etmektedir. Toplumumuzda Lale Devri ile başlayan değerlerden kopuş, Batı'da Sanayi Devrimi ile birlikte anılmaktadır. Bu yozlaşma, teknolojik gelişmelerin çok çabuk tüketildiği bugünlerde, artık önüne geçilemez şekilde küresel bir problem halini almıştır. Kendi kültürüne bağlılığı sırtında yük gören toplumlar, bundan önce olduğu gibi bundan sonra da hâkim kültürden etkilenecek ve hâkim kültürün boyunduruğu altına girecektir. Dünyanın küreselleşerek küçük bir köy halini aldığı günümüzde, olumsuzluklardan, anomi ortamından daha çok çocuk ve gençlerin etkilendiği aşikârdır. Bu çalışmanın konusu, eğitilmiş genç kesimin, üniversite öğrencilerinin değer önceliklerini tespit etmektir. Araştırmanın evrenini Karabük Üniversitesi'nde 2012-2013 ve 2013-2014 Güz Dönemi'nde Değerler Eğitimi dersini seçen öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmada 14 farklı bölümden öğrenci yer almıştır. Araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin tükettiğimiz değerlerin ne kadar farkında olduğunu saptayabilmektir. Değerler Eğitimi dersinin bu bağlamda ne kadar belirleyici olduğunu ortaya koymak ise araştırmanın en önemli kısmını oluşturmaktadır. Karabük Üniversitesi'nde öğrenim gören 340 öğrenci (180 erkek 160 kadın) ile gerçekleştirdiğimiz değer algısı çalışmasının sonucuna göre; öğrencilerin değer öncelikleri sırasıyla dini, ahlaki, sosyal, siyasi, estetik, teorik-bilimsel ve ekonomik değerler şeklinde ortaya çıkmıştır.

- Şengün, Mustafa, *Anne-Babanın Mesleğine ve Ekonomik Düzeyine Göre Gençlerde Ahlakî Olgunluk*, 2015, Atatürk Üniversitesi İlahiyât Tetkikleri Dergisi, (44), 213-225, Erzurum, Pdf.

Özet: Bu araştırmada, lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini etkilediği düşünülen bazı ekonomik değişkenler ele alınmıştır. Alan araştırması, Samsun il sınırları içinde faaliyet gösteren lise-

lerden, random yöntemiyle seçilen öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, anne mesleğinin ve ailenin ekonomik düzeyinin lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini etkileyen önemli faktörler oldukları sonucuna varılmıştır.

- Sadık, Fatma - Şafak, İbrahim, *Lise Öğrencileri ve Öğretmenlerinin Evrensel Değerlere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*, 2015, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(5), 70-88, Elazığ, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, lise öğrencileri ve öğretmenlerinin evrensel değerlere ilişkin tutum düzeylerini çeşitli değişkenler açısından inceleyerek, karşılaştırmaktır. Betimsel tarama modelinde olan araştırmaya Hatay ili İskenderun İlçesindeki 14 liseden gönüllülük esasına dayalı olarak 1365 öğrenci ve 313 öğretmen katılmıştır. Araştırmanın verileri, Demir ve Koç (2009) tarafından geliştirilen “Evrensel Değerlere İlişkin Tutum Ölçeği” (EDTÖ) ile toplanmış, Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testleri ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, lise öğrencileri ve öğretmenlerinin evrensel değerlere ilişkin tutum düzeyleri çok yüksek düzeyde olumludur. Cinsiyet açısından kadın öğretmenlerin ve kız öğrencilerin evrensel değerlere yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar, öğrenci sayısı daha fazla olan öğretmenlerin; akademik başarı düzeyini orta ve yüksek algılayan ve babası ilk, orta ve lise mezunu olan öğrencilerin tutumlarının daha olumlu olduğunu göstermiştir. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç, öğretmenlerin evrensel değerlere ilişkin tutum düzeylerinin öğrencilerden daha yüksek düzeyde olumlu olmasıdır.

- Alkan, Gönül İpek, *Muhasebe Eğitiminde Etik: Ön Lisans Öğrencilerinin Etik Algılarına Yönelik Bir Araştırma*, 2015, İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(2), 113-125, Bursa, Pdf.

Özet: Muhasebe meslek mensuplarının etik davranışı muhasebe mesleğinin toplumdaki yeri açısından önemlidir. Bu araştırmanın amacı, geleceğin muhasebe meslek mensubu adayları olan Muhasebe Ve Vergi Uygulamaları Programı öğrencilerinin etik değerlerinin bazı değişkenlere göre belirlenmesidir. Araştırmaya 724 öğrenci katılmıştır. Öğrencilere anket tekniğiyle sorular yöneltilerek meslek etiği algı düzeyleri belirlenmiştir. Araştırma verilerinin analizinde Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular istatistiksel olarak 0.05 anlamlılık düzeyinde sınıranmıştır. Araştırmanın sonucunda bazı değişkenlere göre etik algı düzeylerinde istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulguları, bayan öğrencilerin etik algı düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Yaş faktörü etik algı düzeyini etkilerken, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf etik algısını etkilememektedir. Gelir düzeyi öğrencilerin etik algısında farklılığa neden olan önemli faktörlerden birisi olarak araştırma sonucuna yansımaktadır. Ailenin geliri arttıkça etik algısının azalması araştırmanın ilginç bulguları arasındadır. Araştırma bulgularına göre babanın eğitim düzeyi muhasebe programı öğrencilerinin etik algılarını etkilememektedir ancak annenin eğitim düzeyi her boyutta öğrencilerin etik algısına yansımıştır. Görev ve sorumluluklara yönelik etik algısı ile mesleki bireysel davranışlara yönelik etik algısının annenin eğitim düzeyi yükseldikçe azaldığı belirlenmiştir.

- Kartal, Habib Celaleddin, *Gezi Eylemcileri Arasındaki Y Kuşağının Din Algısı*, 2016, Turkish Studies Dergisi, 11(12), 127-150, Pdf.

Özet: Toplumsal bütünlüğü koruma ve süreklilik için ne yapılması gerektiğini anlamak adına yapılan çalışmalar ve atılan adımlar hem sosyolojiye hem de din sosyolojisine olan ihtiyacı artırmaktadır. Sosyolojinin ve din sosyolojisinin gerek toplumsal hareketler, kuşaklar, kuşak çatışmaları, sosyal medya etkileri ve gerekse sosyal bir kurum olan din ve manevi değerlerin etkileri konusunda sunduğu verileri, toplumu oluşturan tüm sosyal üyelere yardımcı olmaktadır. Eski kuşakla yeni kuşak arasındaki mesafenin seviyesi nedir, yeni kuşağın din algılaması toplumsal yapı için bir tehdit midir, yeni kuşak olan Y Kuşağına nasıl bakmalıdır, Y Kuşağının din algısına etki eden faktörler nelerdir? Gibi soruların cevapları için yapılan her nevi çalışma, sosyal kurumların gelecek dizaynı ve şu anki durumları için yapılacak olan düzenlemelere etki edebilecektir. Kuşak olgusu her dönemde görülen bir olgu olmakla birlikte kuşaklar arası mesafe değişkenlik göstermektedir. Buna bağlı olarak toplumu ayakta tutan sosyal kurumlar da değişimin kaçınılmaz hedefi haline gelmektedir. Sosyal kurumların yeni durumlara adapte olabilme ve onlara etki edebilme güçleri, yeni durumları sağlıklı analiz edebilme ve bunu fonksiyonel hale getirebilmelerine bağlı olmaktadır. Sosyal kurumların hızlı teknolojik gelişme ve birçok diğer sebep yüzünden değişime ayak uyduramaması ve yeni nesle rehber olucu fonksiyonunu yitirmesi, toplum için cevher özelliği taşıyan gençlerin yine aynı toplum için, o toplumu ayakta tutan sütunların zarar görmesi anlamına gelebilir. Bu yüzden yeni nesil olan Y Kuşağının din ve değer algısını anlamak, değerler konusundaki davranış ve tutumlarının altında yatan sebepleri anlamayı kolaylaştırabilir, eksik yanlarından hareketle atılması gereken adımlar hakkında ipuçları verebilir.

- Aydar, Hidayet, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Bazı Hassas Konular Hakkındaki Görüş ve Tercihleri Üzerinde Bir Anket Uygulaması ve Anketin Değerlendirilmesi*, 2016, Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4(8), 61 - 92, Gümüşhane, Pdf.

Özet: Bu çalışmada bir İlahiyat Fakültemizde bir grup öğrenciye uygulanmış anket çalışması ve anketin sonuçları değerlendirilmektedir. Ankette sorulan sorularla ilgili olarak öğrencilere derste gerekli bilgiler verilmiş, ardından da dönem sonunda final sınavından önce uygulanan anketle bu konular hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Burada nesih, recim, tarihsellik ve benzeri hassas konularda soruların sorulduğu anketin sonuçları ele alınıp işlenmektedir.

- Yazarkan, Hakan - Yılmaz, Züleyha, *Muhasebe Dersi Alan Lisans Öğrencilerinin Ahlaki Olmayan Davranışların Duyurulmasına Yönelik Tutumları Ordu Üniversitesinde Bir Uygulama*, 2016, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 18(4), 945-972, Pdf.

Özet: Son yıllarda ortaya çıkan şirket skandalları, yolsuzluk, zimmete para geçirme, rüşvet, hileli raporlama, vb. gibi ahlaki olmayan davranışların, hem şirketler hem de toplum açısından önemli bir sorun haline geldiğini göstermiştir. Yabancı literatürde “whistleblowing” olarak bilinen ahlaki olmayan davranışların çalışanlar tarafından duyurulması, bu tip olayların engellenmesinde kullanılan en etkili yöntemlerden biridir. Bu araştırmanın amacı, işletme bölümü öğrencilerinin ahlaki olmayan davranışların duyurulması algıları ile verilen senaryolara karşı tutumları arasında bir ilişki olup olmadığının ölçülmesidir. Anket yöntemi ile elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin ahlaki olmayan davranış duyurma niyetleri ile whistleblowing algıları arasında çoğunlukla anlamlı bir ilişki bulunurken, whistleblower algıları arasında ise çoğunlukla ilişki olmadığı görülmüştür.

- Dinç, Erkan - Üztemur, Servet Suna, *Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Demokratik Değer Algılarının Karikatürler Aracılığıyla İncelenmesi*, 2016, İlköğretim Online Dergisi, 15(3), 974-988, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin eşitlik, adalet, özgürlük ve dayanışma değerlerine ilişkin algılarını karikatürler aracılığıyla ortaya koymaktır. Nitel araştırma yöntemi temelinde keşfedici araştırma modeline göre desenlenen araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 öğretim yılında Manisa ili Yunussemre ilçesindeki bir devlet ortaokulunun 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın birinci aşamasında gönüllü 60 öğrenciye her birinden üçer tane olmak kaydıyla ele alınan dört değere ilişkin karikatürler verilerek bunları ilgili değerlerle eşleştirmesi istenmiştir. İkinci aşamada öğrencilerin demokratik değer algılarının ayrıntılı analizi için karikatür yorumlama etkinliği yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrenciler en fazla adalet ve eşitlik değerlerini birbirine karıştırmışlardır. Özgürlük karikatürünün yorumlanmasında öğrencilerin zorluk yaşadığı görülmüştür. Araştırma sonucuna göre öğrenciler, adaletin eşitlikten daha iyi olduğunu ve adil bir yaşam için bazı insanlara pozitif ayrımcılık yapılması gerektiğini belirtmiş; özgürlük değerini düşünce özgürlüğü ve bağımsız hareket etme şeklinde algılamış; eşitlik değerini paylaşma, açgözlü olmama, elindekilerle yetinme ve uyum içinde yaşama kategorileriyle açıklamış; dayanışma değerinde işbirliği, birlik ve beraberlik, haksızlığa karşı çıkma ve yardımlaşmanın önemine vurgu yapmıştır.

- Akhan, Latife Utaş - Çelik, Sevecen, *Öğrenci Hemşirelerin Maneviyat ve Manevi Bakıma İlişkin Algıları*, 2016, Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 13(3), 202-208, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırma öğrenci hemşirelerin maneviyat ve manevi bakıma ilişkin algılarını ve etkileyen değişkenleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Ocak-Şubat 2014'te Karadeniz Bölgesi'nde bir ildeki sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümünde kayıtlı olan 461 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmemiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden 340 (%73.75) hemşirelik öğrencisi örnekleme alınmıştır. Veriler "Kişisel Bilgi Formu" ve "Maneviyat ve Manevi Bakım Dereceleme Ölçeği (MMBDÖ)" ile toplanmıştır. Verilerin analizi yüzdelik, ortalama, standart sapma, Kruskal Wallis testi, iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi ve MannWhitney U testi ile yapılmıştır.

- Atalay, Ahmet, *Türkiye'de Üniversitelerde Eğitim Gören Öğrenci Sporcuların Ahlaki Karar Alma Tutumları*, 2016, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 4(31), 53-66, Pdf.

Özet: Araştırmanın amacı, Türkiye genelinde üniversitelerde eğitim gören ve aynı zamanda üniversitelerin spor takımlarında yer alan öğrenci-sporcuların spora ilişkin ahlaki karar alma tutumlarını farklı değişkenler açısından (yaş, cinsiyet, sporculuk geçmişi ve uğraşılan spor branşı) incelemektir. Araştırma grubu Türkiye'de farklı tarih ve illerde düzenlenen futsal, voleybol ve basketbol branşlarında müsabakalara katılan üniversiteler belirlenerek oluşturulmuştur. Türkiye genelinde 35 üniversite ve bu üniversitelerde eğitim gören 675 öğrenci sporcu katılmıştır. Çalışmada anket yöntemi kullanılmış, yapılan geçerlilik ve güvenilirlik testlerinde ise Cronbach Alpha katsayısı 0,81 olarak hesaplanmıştır. Bu kapsamda Spearman korelasyon, Mann Whitney ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Sonuç olarak yaş, cinsiyet, sporcu geçmişi ve spor branşı değişkenlerinin ahlaki karar alma sürecinde ölçek alt boyutlarında belirleyici olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle hileyi benimseme ölçek alt boyutu ortalamaları tüm değişkenler açısından anlamlı farklılık göstermiştir.

- Kolyiğit, Hatun - Yağbasan, Mustafa, *Üniversite Öğrencilerinin Namus Töre ve Şiddet Algısı Fırat Üniversitesi Özelinde Bir Alan Araştırması*, 2016, the Journal of Academic Social Sciences, 4(35), 1-18, Pdf.

Özet: Bu çalışma üniversite öğrencilerinin namus, töre ve şiddet gibi kavramlarına olan yaklaşımlarını ölçmeye ve buna karşı olan tutumlarını değerlendirmeye yöneliktir. Araştırmanın evrenini Türkiye'deki üniversiteler ve örneklemini ise Fırat üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. 2014 - 2015 öğretim yılı güz döneminde Bu üniversitede öğrenim gören 374 öğrenci 'likert anket yöntemi' ile araştırma kapsamına alınmıştır. Örneklemi oluşturan toplam 374 öğrencinin 186'sını kız, 188'ini ise erkek öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınan gruplara uygulanan anketler sonucu elde edilen veriler, SPSS programında çözümlenmiştir. Çalışmada elde edilen verilere göre, üniversite öğrencilerinin ortaya atılan hipotezlerin büyük bir kısmını doğruladıkları, erkek öğrencilerin sorunlara daha ılımlı yaklaştıkları, kız öğrencilerin ise daha çok kadına yönelik saldırı şeklinde algıladıkları görülmüştür. Bununla birlikte üniversite öğrencilerinin, namus, töre ve şiddet kavramlarına karşı duyarlı oldukları ve olumlu baktıklarını söylemek mümkün görünmektedir. Araştırmanın sonuçları üniversite öğrencilerinin namus, töre ve şiddet algısına ilişkin görüşlerini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.

- Ocak, Ahmet - Gündüz, Samettin, *Üniversite Öğrencilerinin Yesevi Algısı*, 2016, Turkish Studies Dergisi, 11(18), 249-260, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı üniversite düzeyinde eğitim-öğretim gören öğrencilerin tasavvuf tarihinin ve düşünce dünyamızın önemli şahsiyetlerinden biri olan Hoca Ahmet Yesevi ile ilgili algı ve bilgi düzeylerini belirlemektir. Bu amaçla çalışmaya Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesindeki Türkçe konuşan Devletler ve Topluluklardan gelen öğrencilerden veri toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan on soruluk bir anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre: Türk Dünyasının manevi lideri olduğunu ifade edenlerin oranı %30, Kazakların manevi lideri olduğunu ifade edenlerin oranı %53.0, Özbeklerin manevi lideri olduğunu ifade edenlerin oranı %11 ve fikrim yok diyenlerin oranı %6 sı seviyesinde olduğu tespiti yapılmıştır. Yesevi'lik dersini aldıkları halde Divan-ı Hikmet'i okuyanların oranı %2.3, okumayanların oranı %97,7 olarak bulunmuştur. Yesevi türbesini katılımcıların %100 ziyaret ettiği tespit edilmiştir. Türbeyi ziyaret etmelerinin nedenleri ise %93 inanç ağırlıklı ziyaret olduğu tespit edilmiştir. Gündelik hayatta Yesevi öğretilerine dikkat edenlerin oranı % 2.3 olarak bulunmuştur. Yesevi felsefesinin Türk dünyasını birleştirici etkisini düşünenlerin oranı ise % 37.3 olduğu tespiti yapılmıştır. Makalenin sonunda Yesevi'liğin Türk Dünyasında öğretilmesine, anlaşılmasına ve yorumlanmasına yönelik birtakım öneriler yapılmıştır. Bu çalışmanın Yesevi ile ilgili çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Rayımbekova, Dinara - Yıldırım, Remzi - Gündüz, Samettin, *Üniversite Öğrencilerinin Yeseviliğe Bakışı*, 2016, Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi, 8(32), 514-520, Kars.

Özet: Bu çalışma, Kazakistan'ın bağımsızlığını kazandıktan sonra doğan yeni nesil arasındaki Yeseviliğin bilinirliği ve yaşatılması ile ilgili alan çalışmasıdır. Araştırmanın Evreni, Güney Kazakistan Eyaleti Devlet Taras Pedagoji Fakültesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Yesevi ve Yeseviliğe yönelik ilgi ve bilgi seviyesini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Alan örneklemini ise 82 lisans, 23 yüksek lisans, 42 erkek, ve 63 kız öğrenciden oluşmaktadır. Uygulama olarak cinsiyet dikkate alınmadan 19 sorudan oluşan anket uygulaması yapılmıştır. Katılımcıların Yesevi hakkında %100'nün bilgi sahibi olduğu, Yesevi hakkında ilk bilgiyi okulda aldıklarını ifade edenlerin oranı %60,56 ailede ilk bilgiyi alanların oranı

%15,49 ilk bilgiyi çevrede alanların oranı %9,85, ilk bilgiyi okuyarak elde edenlerin oranı %14,08 tespit edilmiştir. Katılımcıların Divan-ı Hikmetin Eski Türkçe’ de yazıldığını ifade edenlerin oranı %61,97, Arapça yazıldığını ifade edenlerin oranı %25,35, Farsça yazıldığını ifade edenlerin oranı %9,85, Fikrim yok diyenlerin oranı %1,40 da olduğu görülmektedir. Katılımcıların Divan-ı Hikmeti okuyanların oranı % 52,12, okumayanların oranı % 47,88’dir.

- Adalı, Hülya - Erdoğan, Rıfat Birtek - Körmükçü, Yeşim - Başaran, Zekiye, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Fair-Play Anlayışlarının İncelenmesi*, 2017, Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi, 9(1), 35-43, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı; Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin Fair-Play anlayışlarının incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini, 2015-2016 yılında Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’nda okuyan 291’i erkek, 400’ü kadın toplam 691 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile Valle- rand ve ark. tarafından geliştirilen ve Gülfem Sezen Balçıklı tarafından Türkçeye uyarlanan “Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin yorumlanmasında frekans, yüzde dağılımları ve nonparametrik testlerden Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların sosyal normlarla uyumlu, spordaki sorumluluklara bağlı ve kurallara ve yönetime saygılı oldukları belirlenirken, hakemin yanlış kararlarına ve rakibe karşı kısmen saygılı oldukları tespit edilmiştir.

- Uçak, Nazan Özenç - Ünal, Yurdağül, *Farklı Eğitim ve Kültürlerdeki Üniversite Öğrencilerinin İntihal ve Kopyaya İlişkin Görüş ve Davranışları*, 2017, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 34(1), 177-194, Ankara, Pdf.

Özet: Bu makalede Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü ve University of North Carolina at Chapel Hill School of Information and Library Science lisans öğrencilerinin intihal ve kopya konusundaki görüş ve davranışları incelenmiştir. Bu amaçla farklı iki Üniversitede benzer alanlarda eğitim gören öğrencilerin intihal ve kopya konusundaki görüş ve düşünceleri incelenerek, öğrencilerin farkındalıklarının, alınan eğitimin, akademisyenlerin ve üniversitenin konuyla ilgili yaptırımlarının öğrenci davranışları üzerine etkisi karşılaştırılmıştır. Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmış ve veriler anket tekniği ile toplanmıştır. 2014-2015 akademik yılında Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümüne kayıtlı toplam 285 öğrencinin 193’ü (%68), University of North Carolina at Chapel Hill School of Information and Library Science’de 127 lisans öğrencisinin 107’si (%84) ankete yanıt vermiştir. Araştırmada öğrencilerin intihal konusundaki farkındalıkları, kopya çekme ve etik dışı davranış alışkanlıkları, intihale neden olan unsurlar ve bunların önlenmesine ilişkin görüşleri saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin intihalin ne olduğunu bildiği ancak etik dışı davranışlarda bulunduğu görülmüştür. Öğrenciler arasında araştırma becerileri ve intihal ile ilgili alınan eğitim düzeyi, intihal yapma nedenleri ve caydırıcılık konusunda alınacak önlemler açısından farklılıklar olduğu saptanmıştır. University of North Carolina at Chapel Hill School of Information and Library Science’de eğitim gören öğrencilerin tamamının üniversiteye gelmeden önce, ilk ve orta eğitim düzeyinde “intihal” ve araştırma konularında bilgi sahibi oldukları, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin ise bu kavramla ve nasıl araştırma yapılacağı ile ilgili ilk bilgileri büyük çoğunlukla (%73) üniversite eğitimleri sırasında aldıkları görülmüştür. Araştırmada bir diğer önemli bulgu da uygulamalar, yaptırımlar ve cezalar ile ilgilidir. Elde edilen sonuçlar yaptırımların caydırıcılığı konusunda üniversitelerin uygulama farklılıklarının intihal üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

- Parlakyıldız, Belgin - Göçen, Gökçen - Kaya, İsa - Arslan, Nihan - Sölpük, Nihan - Bingöl, Tuğba, *Farklı Kademedeki Eğitim Gören Öğrencilerin Değerlerle İlgili Kavramlara Atfettikleri Anlamlar*, 2017, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(52), 743-772, Pdf.

Özet: Değerler eğitiminin bir parçasını da öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin de değerlerle ilgili anlayışlarının incelenmesi, hem öğretmenlerin düşüncelerinin eğitim-öğretim sürecine yansması hakkında fikir verecek hem de eğitim-öğretim sürecinin şekillendirilmesi için eğitimcilere ve araştırmacılara yardımcı olacaktır. Bu bağlamda, araştırmada farklı kademelerde eğitim gören öğrencilerin değerlerle ilgili kavramlara atfettikleri anlamları, bir başka deyişle bu kavramların öğrencilerin zihninde çağrıştırdıkları anlamları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaçla nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeliyle yapılan çalışmada, Konya il merkezinde 2016-2017 eğitim-öğretim yılında ilköğretim, ortaokulda ve lisede değerler eğitimi alan 900 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak, “Değerlerle İlgili Kavram Çağrışım Formu” kullanılmış ve her bir değerle ilgili verilen karşılıklardan “Çağrışım Seti” oluşturulmuştur.

- Coşkun, Ali - Çalışkan, Firdevs, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Dine Bakışı: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği*, 2017, Toplum Bilimleri Dergisi, 11(22), 189-200, Algi Tutum Anlayış.
- Kurnaz, Fatma Betül - Adıbatmaz, Mustafa, *Karabük Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda Öğrenim Gören Öğrencilerin Kopya Çekme Tutumları*, 2017, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(3), 1061-1078, Bolu, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, Karabük Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin kopya çekme tutumlarını öğrencilerin cinsiyetlerine, bölüme sınavsız geçiş hakkıyla gelip gelmemelerine ve öğretimin etkililiği, sınavların dersle ilişkisi ve sınavların mesleki gelişime katkısıyla ilişkili görüşlerine göre incelemektir. Araştırmada Ay ve Çakmak (2015) tarafından geliştirilen Kopya Çekmeye Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 269 kadın, 104 erkek olmak üzere toplam 373 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; kız öğrencilerin ahlaki tutum puan ortalamaları erkek öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek çıkmıştır, ancak kız ve erkek öğrencilerin çevresel şartlar ve fırsatbeceri alt faktörlerine ilişkin puanları farklılaşmamıştır. Ayrıca etkili öğretimin gerçekleştiği derslerde, sınav sorularının ders içeriğiyle örtüştüğü durumlarda ve sınav sorularının mesleki gelişime katkısı olduğuna inandıkları durumlarda öğrencilerin fırsatlar oluşsa da kopya çekme tutumlarının değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

- Aygün, Abdullah - Karadeniz, Hayrettin, *Üniversite Gençlerinin Kur'an'a Dair İlgi, Algi ve Bilgileri: Giresun Üniversitesi Örneği*, 2017, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 9(16), 97-133, Giresun, Pdf.

Özet: Üniversitelerde öğrenim gören gençler, üniversite öncesi örgün eğitimde Kur'an'a dar çeşitli bilgiler almaktadır. Aile ve çevreler de gençlere benzer bilgiler vermektedir. Bu bilgiler, onların Kur'an'ı tanımasını ve ona karşı tutum geliştirmelerini sağlamaktadır. İşte bu çalışmada, üniversite gençlerinin Kur'an hakkındaki birtakım ilgi, algı ve bilgiler, kız ve erkek öğrenciler ile lisans ve ön lisans öğrenciler arasında farklılaşma olup olmadığı açısından incelenmiştir. Giresun Üniversitesi öğrencilerinden rastgele yöntemle örneklem alınmıştır. Veriler, frekans dağılımı, yüzdelik oranlar ve k-kare analizler ile ortaya çıkarılmıştır. Kız öğrencilerin, Kur'an'a dair ilgi, algı ve bilgilerinin birçok

bakımdan erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Aynı şekilde lisans ve ön lisans öğrencileri arasında da bazı hususlarda farklılaşma tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre bazı önerilerde bulunulmuştur. Araştırma sonucuna göre üniversite gençler arasında Kur'an'a dar önemli bir ilgi ve genel kültür oluştuğu söylenebilir. Ancak ortalama sonuçlar iyi düzeyde görülse de ülke ve milletimizin özellikleri, özgün ve yaygın eğitim imkanları dikkate alındığında bu oranların çok daha yukarılara çıkarılması gerektiğini ifade etmek gerekir. Bunun için Kur'an, meal ve tefsir okumayı özendirici çalışmalar yapılmalıdır. Üniversitelere, "Kur'an ve Meal" gibi seçmeli dersler konulmalıdır. Dil, üslup, mantık, kültür, eğitim seviyesi gibi hususlar göz önünde bulundurularak, gençlerin okuyabileceği mealler ve tefsirler hazırlanmalıdır.

- Adıgüzel, Abdullah, *Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Düzeyleri ile Genel Özyeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*, 2017, Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi, 5(1), 1-16, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın genel amacı, üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri ile genel özyeterlik algıları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmanın çalışma evrenini, 2014-2015 öğretim yılı bahar döneminde Harran Üniversitesinin değişik fakültelerinde okuyan lisans son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan ölçekler 720 öğrenciye gönderilmiştir. Dönen ölçekler içerisinde 495 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgulara dayalı olarak, üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluğa ilişkin algılarının çoğu zaman olumlu olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin görüşleri, genel özyeterlik düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu göstermiştir. Ahlaki olgunluk ve genel özyeterlik düzeyleri arasında hem ikili hem de kısmi korelasyonlar incelendiğinde, ahlaki olgunluk algısı ve genel özyeterlik düzeyleri arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Kitaplar

- Şemin, Refia Uğurel, *Çocukta Ahlaki Davranış ve Ahlaki Hüküm*, 1954, 73s., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Kaymakcan, Recep, *Gençlerin Dine Bakışı: Karşılaştırmalı Türkiye ve Avrupa Araştırması*, 2007, DEM Yayınları, İstanbul.
- Karacoşkun, Mustafa Doğan, *İHL Öğrencilerinde Dini Tutum ve Davranışlar*, 1995, Etüt Yayınları, Samsun.
- Akyüz, Niyazi, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Din Anlayışı (Ankara, Marmara ve Atatürk Üniversitesi Örneği)*, 2007, 120s., Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Semavi olsun olmasın bütün dinler, doktrin olarak insanın iyiliğini istemekte, onları barış ve kardeşlik içinde yaşatmaya çalışmakta ve nihai kurtuluşu gerçekleştirmeye talip olmaktadır. Bununla birlikte dünyada tarih boyunca din uğruna ve Tanrı adına nice katliamlar ve savaşlar olmuş, olmaya devam etmekte ve olmaya devam edecek gibi görünmektedir. Milletler ve toplumlar üzerinde artık dinlerin değil, siyasî, kültürel, sosyal ve ekonomik faktörlerin etkisiyle ortaya çıkan din anlayışlarının etkisi görülmektedir. Çünkü dinler, o toplumun kültürel değerlerine ve sosyal yapı faktörlerine göre farklı şekillerde anlaşılabilir. Şu halde milletlerin ve toplumların aynı dinden farklı anlayışlara sahip olması ne kadar mümkünse, aynı millet veya toplum içinde farklı din anlayışlarının da mümkün olabileceğini hatırlamak da tutmak gerekmektedir. Üç kıtanın kavşak nok-

tasında bulunan ve farklı kültürlerin kaynaştığı ülkemizde de farklı din anlayışları görülebilmektedir. Fakat bu din anlayışlarının hangi şekiller altında meydana geldiği, hangi yönde ve ne şiddette cereyan ettiğinin anlaşılabilmesi son derece önemlidir. Din anlayışının ortaya çıkarılabilmesi ise, o dini anlatan, öğreten, bilgi veren, anlayan, öğrenen, vurgulayan ve uygulayanların hangi ortamlarda ve nasıl yetiştirildiğinin tespit edilmesine bağlı bulunmaktadır.

- Abuzer, Celil, *Üniversite Gençliğinin Değişen Din Anlayışı*, 2011, 184s., İpek Yayın-Dağıtım, İstanbul.

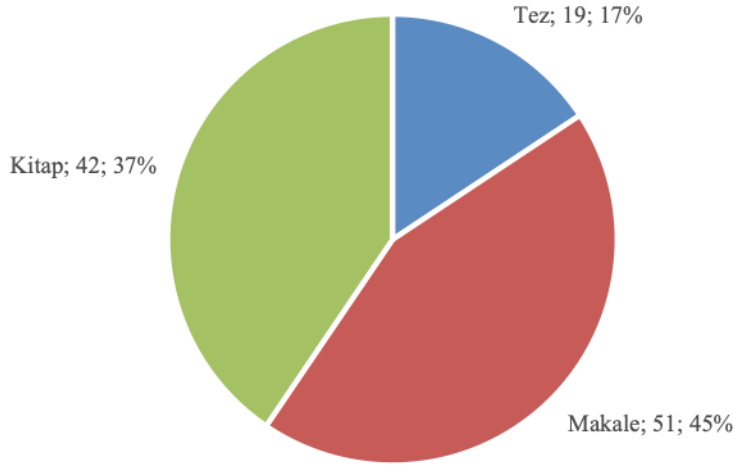
KAPAK ARKA YAZISI: Her din inananlarına bir dünya görüşü, bir yaşam tarzı sunar. İslam dini de bu anlamda toplumsal yaşamın her alanı ile ilgili öneriler ileri sürer. Ancak, modernizme geçiş sürecini yaşayan ülkemizde insanlarımız, zaman zaman modernitenin sunduğu yaşam tarzı ile örf, adet ve inançlarından gelen yaşam tarzı arasında bir ikilem yaşamaktadırlar. Bu bağlamda kitap, toplumumuzun en üst düzeyde eğitim alan üniversite öğrencilerinin din ile ilişkilerini, Din Sosyolojisi'nin verileri ışığında incelemeye çalışmaktadır. "Üniversite gençliğinin din ile ilişkileri ne düzeydedir? Dini yönelimleri nasıl gelişmektedir? Dünya algısını ve gündelik yaşamını din ne ölçüde belirlemektedir? Din toplumsal yaşamdaki varlığını nereye kadar sürdürmektedir? Toplumumuzun geçirmekte olduğu toplumsal değişim süreci, dini nasıl etkilemektedir?" gibi sorular, bu eserin cevabını aradığı temel sorulardır.

- Koştas, Münir, *Üniversite Öğrencilerinde Din'e Bakış*, 1995, 119s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Ankara Üniversitesi ile Gazi Üniversitesi'nin değişik fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerden oluşan bir örneklem grubu üzerinde gerçekleştirilen bu araştırma, bir alan araştırması mahiyetindedir. Adı geçen üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler, sadece Ankara'da yaşamakta olanlar değildir. Ankara'nın başkent oluşu ve ülkemizin coğrafi bakımdan da merkezi bir konumda bulunması sebebiyle öğrencilerin, ülkenin değişik bölgelerinden buraya gelmiş bulundukları görülmektedir. Bu bakımdan deneklerin gelmiş oldukları bölgelerin, pek çok özelliklerini üzerlerinde taşıdıkları varsayılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar, dini yaşamın farklı boyutları ve kullanılan değişkenler açısından dini hayatta ortaya çıkan değişimler, iki yönden değerlendirilebilir. Dini yaşamın sosyal yönden araştırılması, bir anlamda toplumun dini hayatının, adeta bir fotoğrafı olmaktadır. Ancak bu yaşayışa sosyolojik olarak bakılınca, pek çok sosyal güçlerin etkili oldukları görülmektedir. Aslında sosyal hayat veya yaşayış, karşılıklı etki-tepkiler bütününden oluşmaktadır. Toplumun dini yaşayışı da bu bütünün dışında düşünülmemektedir.

2.8.12. "Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi" Teması

Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu çalışmaların tasnif edildiği alt temalardan bir diğeri ise yüz on iki (112) eserle "Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi" teması olmuştur. Bu tema, tüm alt temalar arasında en çok eserin tasnif edildiği ikinci alt tema olurken toplam eserlerin yaklaşık %14'ünü içermektedir. Yüz on iki (112) eserin türüne göre dağılımı ise on dokuz (19) tez, elli bir (51) makale ve kırk iki (42) kitap şeklinde olmuştur. Genel dağılımda tez ve makalelere göre daha az olan kitap türü bu alt temada öne çıkmaktayken gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserler arasındaki kitapların da yaklaşık %20'sine karşılık gelmektedir.

Tablo 39: “Din – Değer – Ahlak Bilgisi, Eğitimi” Teması (112)

Çalışmaların dönemsel dağılımı incelendiğinde “Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” temalı çalışmaların her dönemde üretildiği görülmektedir. Bu anlamda en az eserin üretildiği dönem on yedi (17) eserle [1980-1999] dönemi olurken en çok eserin verildiği dönem otuz iki (32) eserle [2000-2009] dönemi olmuştur. Yalnızca [1910-1949] döneminde verilmeyen tez türü haricinde her dönemde üç türden de (tez, makale, kitap) eser verildiği görülmektedir. Bu anlamda “Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” temasının diğer alt temalara kıyasla tarihsel açıdan daha geniş bir zaman diliminde konu edildiğini söylemek mümkündür.

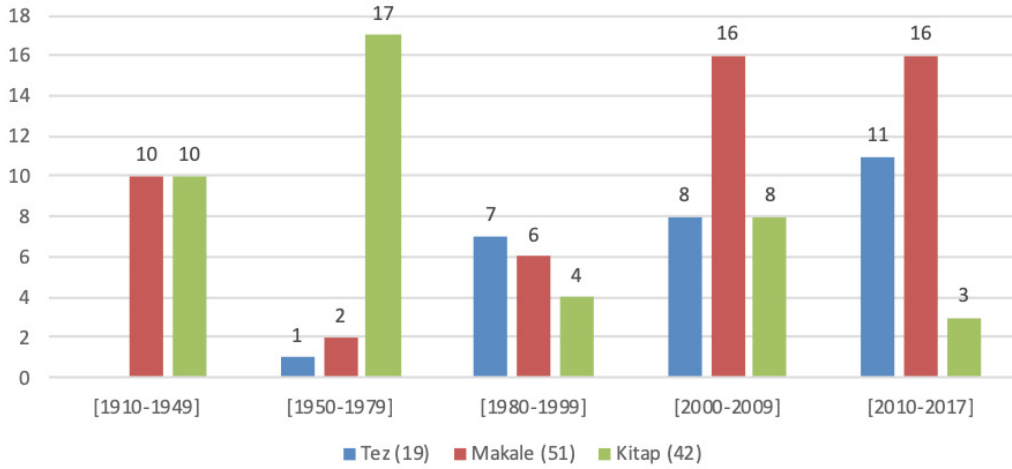
Dönemsel dağılımda dönemler arası geçişlerdeki eser sayıları incelendiğinde belirgin değişimin yaşandığı yalnızca bir dönem göze çarpmaktadır. Bu anlamda en çok eserin verildiği [2000-2009] dönemi bir önceki döneme göre on beş (15) eserlik bir artış ile otuz iki (32) eser içermektedir. Bunun dışında dağılıma ilişkin sayısal açıdan dikkat çekici başka bir dönemden bahsedilememektedir. Ancak eser türlerinin dönemsel dağılımı incelendiğinde aynı durum söz konusu değildir. Bu bağlamda özellikle kitap çalışmaları dönemler arasında dalgalı bir gidişat göstermektedir. [1950-1979] dönemi kitap türünde eserin en çok verildiği dönem olurken (18) bir önceki döneme göre sekiz (8) kitaplık bir artışı içermektedir. Devam eden süreçte [1980-1999] döneminde kitap çalışmalarının sayısı üçe (3) düşmüş, on beş (15) eserlik bir azalma yaşanmıştır. Ancak 2000’li yıllarla birlikte beş (5) eserlik bir artışla bu sayı yeniden sekiz (8) kitaba çıkmıştır. Yine bu dönemdeki artış da süreklilik arz etmemiş; son dönemde beş (5) kitap azalarak bu sayı üçe (3) düşmüştür.

Makaleler açısından bakıldığında kitaplara kıyasla daha dengeli bir durumdan söz edilebilmektedir. [1910-1949] döneminde makale sayısı on iken (10) 2000’li yıllara kadarki sürede yalnızca sekiz (8) makale çalışması yapılmıştır. Ancak 2000 yılı ve sonrasında makalelerde de ilk belirgin artışın olduğu görülmektedir. Bu dönemdeki sayı bir önceki döneme göre on (10) makalelik artışla on altıya (16) çıkmıştır. Devam eden süreçte ise yaşanan bu belirgin artışsüreklilik arz etmemiş; bir önceki döneme göre yalnızca bir (1) artış göstererek on yedi (17) makaleye erişmiştir.

Tezler açısından bakıldığında ise ilk yıllarda diğer birçok alt temada görülen süreçlerin benzer şekilde işlediğini söylemek mümkündür. İlk belirgin artışın görüldüğü [1980-1999] döneminden önce yalnızca bir (1) tez verilmişken bu dönemde yedi (7) tez üretilmiştir. Dolayısıyla tezlerdeki belirgin artışın görüldüğü ilk dönem yine [1980-1999] dönemi olmuştur. Devam eden süreçte ise tez sayısı yalnızca bir (1) artarak sekiz (8) tez olmuştur. Ancak son dönemdeki tez çalışmalarının sayısı azalma göstermiş ve üçe (3) düşmüştür. Nitekim [2010-2017] dönemi “Din-Değer-Ahlak

Bilgisi, Eğitimi” teması açısından herhangi bir eser türünde artışın olmadığı tek dönem olmuştur. Dolayısıyla bu temaya ilişkin eserlerin son yıllarda azaldığını söylenebilmektedir.

Tablo 40: “Din – Değer – Ahlak Bilgisi, Eğitimi” Temasında Dönemsel Dağılım

“Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” temalı çalışmalara içerik yönünden bakıldığında öne çıkan kimi konular söz konusudur. Bu anlamda çalışmalarda en çok konu edilen mesele din eğitimi olmuştur. Bu konuya ilişkin olan eserlerin bazıları din eğitimi genel anlamda değerlendiren eserler olmuşken kimi eserlerde din eğitimi psikolojik sorun, özdeşleşme, kişilik, ruh sağlığı gibi psikolojik konularla; kimi eserler de şiddet, okul hayatı, sosyal ilişki, engellilik, zararlı alışkanlık, dini şüphe gibi daha spesifik konularla birlikte çalışılmıştır (örn. Aksu, 1998; Yıldız, 2002; Gündüz, 2003; Çoşkun, 2006; Hökelekli ve Kılavuz, 2006; Yılmaz, 2010; Kula, 2017). Konuya ilişkin eserlerin tarihsel gidişatına bakıldığında da din eğitimi konusunun literatür açısından son 30 yılda gündemde olan bir konu olduğunu söylemek mümkündür.

Diğer yandan içerik itibarıyla din eğitimiyle ilişkili olmasına rağmen kimi çalışmaların daha spesifik biçimde odaklandığı bir konu olmasından dolayı din eğitiminden ayrı olarak ele alınan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi de öne çıkan çalışma konularından biri olmuştur. Bu konuya ilişkin hazırlanan çalışmalar özelinde bakıldığında da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ilişkin uygulama problemleri, beklentiler, öğrenci davranışları, tutumları ve algıları gibi konularla birlikte ahlaki sorunlar, sosyal gelişim ve kişilik bağlamında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi çalışılmıştır (örn. Altıok, 1994; Uçar, 1998; Kaya, 2001; Kasap, 2004; Turan, 2013).

Bunların yanında tema altında tasnif edilen eserlerin ele aldığı konular arasında öne çıkan diğer başlık ise ahlak eğitimi ve değerler eğitimi olmuştur. Ahlak eğitimi konusu tarihsel süreçte daha geniş bir döneme yayılırken değerler eğitimi çalışmaları son yıllarda üretilmiştir. Bu anlamda Onur (1976), Baycu (2002), Acuner (2004), Yüksel (2005), Kula (2017) gibi eserler ahlak eğitimine ilişkin geniş dönemli kronolojiyi sunabilmektedir. Değerler eğitimi çalışmaları ise kimi eserlerde doğrudan “değerler eğitimi” kavramsallaştırmasıyla yapılmışken (örn. Akbaş, 2012; Hancı, Karaduman ve Çengelci, 2013; Yalçınkaya ve Aktepe, 2016; Sezer, 2016) kimi çalışmalar vicdan eğitimi (Türkarslan, 2009), karakter eğitimi (Apuhan, 2003; Akkiprik, 2007), Kızıldan (2017) gibi tek bir değer özelinde çalışılmıştır.

Tarihsel süreçte konuya ilişkin eserlerde yer alan kavramların kullanımında da değişimlerin olduğu görülmektedir. “Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” teması diğer alt temalara kıyasla eski tarihli eserlerin daha yoğun olduğu bir kategoridir. Bu anlamda özellikle ilk üç dönemde (1980 öncesi) verilen eserlerin akademik hüviyetten uzak eserler olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla o dönemde yapılan çalışmalar akademik ve bilimsel üsluptan ziyade günlük dille yazılan eserler olmuştur. Şüphesiz o dönem Türkiye’sindeki akademik ve bilimsel düzlem göz önüne alındığında bu durum anlaşılır bir zemine oturabilmektedir. Ancak süreç içinde akademik açıdan ilerleme sağlandıkça eserlerin içeriği, yöntemi ve diline ilişkin gelişimler söz konusu olmuştur. Bu değişim sürecinin “Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” temasında yansımaları “terbiye” ve “eğitim” ifadelerinin kullanımında görülmektedir. Özellikle 1980 öncesi dönemde verilen kırk dört (44) eserin başlığında “eğitim” ifadesi yalnızca üç kez kullanılmışken (Kansu, 1947, Özkaya, 1951; Öz, 1959) “terbiye” ifadesi 18 kez kullanılmıştır. 1980 dönemiyle birlikte “terbiye” ifadesinin kullanımı azalırken “eğitim” söylemi daha çok tercih edilmeye başlanmıştır. Bu anlamda Rıza (2004) “*Sorunsuz Gençlik 2: Ruhsal Terbiye (Kız-Erkek-18-21 Yaş)*” isimli çalışması eser başlığında “terbiye” ifadesinin kullanıldığı son çalışma olmuştur; o tarihten itibaren eser başlıklarında yalnızca “eğitim” ifadesine rastlanmıştır.

“Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- Onur, Bekir, *Orta Öğretimde Ahlak Eğitimi, Ahlak Eğitimi Açısından Lise Son Sınıflarda Öğrenci-Eğitimci İlişkilerini Belirleyen Koşulların Araştırılması*, 1976, Doktora, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Kılavuz, Mehmet Akif, *Ergenlerde Özdeşleşme ve Din Eğitimi (İHL ve GL Öğrencileri Arasında Karşılaştırmalı Bir Araştırma)*, 1993, Doktora, 201s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Uludağ Üniversitesi, Pdf.
- Altıok, Rafet, *Din Kültürü Ahlak Bilgisi Öğretiminin Ortaöğretim Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkileri*, 1994, Yüksek Lisans, 200s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uludağ Üniversitesi, Pdf.
- Bozkurt, Ödül, *The Making of Young Women at an American Missionary School in Early Republican Turkey/Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bir Amerikan Misyoner Okulunda Genç Kızların Yetiştirilmesi*, 1995, Yüksek Lisans, 208s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Boğaziçi Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu tezde, Cumhuriyetin ilk döneminde İzmir’deki bir Amerikan misyoner okulunda yürütülmüş olan eğitimin nitelik, içerik, ve etkileri incelenmiştir. Çalışma bir sözlü tarih araştırmasına dayanmaktadır. Tezin ilk bölümünde Amerikan denizaşırı misyoner faaliyetinin kökenleri, iç mantığı ve amaçları aktarılmış, Amerikan misyoner eğitiminin Osmanlı İmparatorluğundaki gelişim süreci tanımlanmıştır. İkinci bölümde söz konusu faaliyetlerin Cumhuriyet rejiminin kurulmasının ardından geçirdiği dönüşüm süreci anlatılmış ve Cumhuriyet’in yabancı okullara ilişkin tutumu, yabancı okulların çalışmalarını belirleyen hukuki çerçeve ve bunlar karşısındaki Amerikan misyoner tepkisi üzerinde durulmuştur. Tez için yürütülmüş olan araştırmanın bulguları üçüncü bölümde tematik bir sınıflandırma içerisinde sunulmuştur. Kişisel yaşam tarihçelerinin analizi üzerinden, yoğun Türk milliyetçiliğiyle belirlenmiş bir dönemde bir Amerikan misyoner okulunda yetişmiş olmanın anlam ve açılımları tartışılmakta ve değerlendirilmektedir.

- Bağcıvan, H. Basri, *Adana-Düziçi İlçesi Merkezindeki Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Dini İnanç, Tutum ve Davranışlarının Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, 1996, Yüksek Lisans, 139s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Pdf.
- Boran, Abdurrahman, *Lise Birinci Sınıflarda Okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Öğrencilerin İslam Dini Dışındaki Dinler Hakkındaki Bilgi ve Düşüncelerine Etkisi*, 1996, Doktora, 186s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, lise birinci sınıfa verilen Din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde diğer dinler konusunda belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını tespit etmek, çıkacak sonuçlardan yararlanarak, din eğitimi ve betiminin planlanmasına yardımcı olabilecek bilgi birikimini sağlamak ve çözüm önerileri geliştirmektir. Polatlı ilçe merkezinde son sınıfı bitiren dokuz ortaokul ve ikinci sınıfı bitiren dokuz ilçenin öğrencileri araştırma kapsamına alındı. Tesadüfi küme örnekleme yöntemiyle her okuldan bir sınıf seçildi. Böylece, örnek grubu, 3351 ortaokul, 371 Lise öğrencisi olmak üzere, 756 öğrenciden oluştu. Araştırma kapsamına alınan öğrencilere 24 sorudan oluşan bir anket uygulandı. Ortaokul öğrencileriyle lise öğrencileri arasındaki farkın lise birinci sınıftaki öğretime bağlı olduğu kabul edildi. Araştırma sonucunda; öğrencilerin, İslam dini dışında dinlerle ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu, yetersizliğin yardımcı kaynaklar, öğretmenler ve ders kitaplarından kaynaklandığı belirlendi, öğrencilerin çoğunluğu diğer dinleri öğrendikleri takdirde; görüş açılarının genişleyeceğini, kültürel yönden zenginleşeceklerini, dünyada gelişen olayları daha iyi değerlendirebileceklerini, farklı dinlere mensup olan insanlarla aralarındaki anlaşmazlıkları gidererek hoş görülme bir anlayışa sahip olacakların ifade etmişler, öğrencilerin büyük bölümü diğer dinlere ait ibadetlerin serbest olmasını istemekte, diğer dinlere mensup olan insanların da İslam dini hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğini düşünmektedirler. Bunların gerçekleşebilmesi için; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ait müfredatın geliştirilmesi, ders kitaplarının bu doğrultuda yeniden yazılması ve yardımcı kaynaklar hazırlanması, derslerin branş öğretmenlerince okutulması, ilahiyat fakültelerinde kültürler arası eğitim konusuna önem verilmesi, lise birinci sınıflarda okutulmakta olan konular arasında Ehil Kitap başlığı altında yeni bir ünite eklenmesi, seçmeli dersler arasında “Kültürler Arası Eğitim” adıyla yeni bir ders konulması önerildi.

- Aksu, Ayşe Betül, *Gençlik Döneminde Görülen Zararlı Alışkanlıklar ve Din Eğitimi*, 1998, Yüksek Lisans, 161s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uludağ Üniversitesi, Pdf.
- Uçar, Recep, *Lise Din Kültürü ve Ahlak Ders Programlarının Uygulanmasındaki Problemler*, 1998, Yüksek Lisans, 140s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erciyes Üniversitesi, Pdf.
- Ak, Kadir, *17-25 Yaş Gençlerde Görülen Bazı Dini Şüpheler ve Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, 2002, Yüksek Lisans, 177s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma gençlik dönemindeki dini şüphe konularının tespit edilmesi ve bazı çözüm yollarının önerilmesi ile ilgilidir. Araştırmanın örneklemini 50’si mülakat ve 353 ‘ü anket olmak üzere toplam 403 genç oluşturmuştur. Bu gençler 17-25 yaş arasındadırlar ve büyük kısmını üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada dini şüphelerin gençlik dönemindeki en önemli problemlerden biri olduğu tespit edilmiştir. Gençlerin kendisine gelecek için önemli kararlar alma öncesinde olduğu bir dönem olan gençlik çağında, çeşitli dini, sosyal ve psikolojik nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan

dini şüphelerin bu dönemde onun kişiliğinin oluşmasında, gencin kendisine özgü bir hayat felsefesi geliştirmesi ve sağlıklı tercihler yapmasında önemli bir etken olduğu belirlenmiştir. Özellikle istekli ve hazırlıklı olarak mülakat ve anketimize katılan gençlerin fikirleri ve açıklamaları doğrultusunda dini şüphelerin gencin dini hayatına olduğu kadar, sosyal hayatına da büyük bir etkide bulunduğu söylenebilir. Araştırmada ayrıca, gençlik dönemindeki bireylerin biyolojik ve sosyo- psikolojik gelişimleri incelenmiştir. Gençlerin bu dönemde fiziksel olarak gelişimlerinin en üst sınırına ulaştıkları tespit edilmiştir. Genç bu dönemde sosyal ve psikolojik olarak da gelişmekte ve kendisine yeteneklerine, şartlara ve isteklerine uygun bir hayat programı belirlemektedir. Gençlerin dini gelişimleri incelendiğinde, genç bu çağda artık kararlarını hemen hemen tümüyle kendisi vermeye başladığı görülmüştür. Genç artık din konusunda fikirlerini tekrar ve olgunlukla değerlendirecek artık ya dini kabul edecek, ya inkarı seçecek ya da şüphe içinde hayatına devam edecektir. Bu çağlardaki gençlerin şüpheleri incelendiğinde üç tür şüphenin yoğunlukta olduğu söylenebilir; kendi imanındaki samimiyetinden şüphe etme olarak nitelendirilen sadakat şüphesi, bilimsel şüphe ve inkarcı şüphe. 21-25 yaş dönemindeki eleştiriler ve ortaya konan şüpheler; ya gençler gerçek (tahkiki) imana ulaşmak istediklerinden, ya fikir ve ideolojilerini desteklemek için, ya da araştırdıktan sonra bazı bilimsel teorilere ve anlatımlara karşı olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır. Gençler artık bu konularda belirli bir karar verme, dini ve sosyal hayatlarını bu yaşlarda düzenleme 155 noktasına ulaşmışlardır. 25 yaşlarına yaklaşan gençlerin artık kendi hayat felsefelerini oluşturdukları ve buna göre kararlar aldıkları görülmüştür Kur'an-ı Kerim ve hadislerde de genelde düşünmenin ve hakiki imana ulaşmanın gerekliliği vurgulanmıştır. Bu yüzden de dini şüphenin bir bakıma gerçek imana ulaşmak için gerekli olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan gençlerin, şüphe ettikleri konular incelendiğinde kutsal kitaplar ve peygamberler hakkında belirtilen şüpheler ilk sırada yer almaktadır. Daha sonra sırasıyla şüphe konulan Allah'ın varlığı ve sıfatları; melek, cin ve şeytan, cennet ve cehennem gibi soyut kavramlar; ibadetler, kader, dinin yasakladığı davranışlar hakkında ortaya çıkmıştır. Gençlerin en fazla sordukları ve kendilerini şüpheye ittiğini söyledikleri konulardan biri de son günlerde din adamları ve ilahiyatçılara değindiği yorum ve görüş ayrılıklarının sebepleri noktasındadır. Araştırma sonucunda okuldaki Din Kültürü dersleri dışında camilerden ya da özel vakıf veya cemaatlerden bilgi alanlarda dini şüphe olayı daha düşük olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte bazı cemaatlere giren gençlerin olumsuz dini tutum geliştirdikleri de tespit edilmiştir. Gençlerde şüphelerin giderilmesinde akla uygun anlatımlar ve temellendirmelerin çok büyük önem taşıdığı görülmektedir. Ailelerin de çocuklukta yeterli bir din eğitimi verememesi, ilk ve orta dereceli okullarda din dersi öğretmeninin yerine, başka branş öğretmenlerinin din kültürü ve ahlak bilgisi dersine girmesi, din ve bilimin bazı konularda çatışmasının görülmesi, din adamlarının veya dindar olarak bilinen şahısların dine aylan söz ve davranışlarda bulunmaları Özellikle üniversitede gençler düşüncelerini, hissettiklerini daha cesur biçimde ortaya koyabilmektedirler. Kendi fikrinden değişik görüşlerde olan arkadaşlarından etkilenmekte ve onları etkilemektedirler. Üniversiteye gelmeden önce kötü alışkanlıkları olmayıp dini vecibelerini yerine getiren birçok gencin üniversiteye geldikten sonra kötü alışkanlıklara başladığı ve ibadetlerini aksattığı görülmüştür. Kız-erkek ilişkilerinde ailenin etkisinin ortadan kalktığı üniversite ortamında ailelerinin ve dinin tasvip etmeyeceği şekilde birliktelikler olduğu belirtilmiştir. Gençlerin şüphelerini gidermek için seçtikleri en önemli yol, araştırıp okumak ve birbirleriyle tartışarak gerçeği bulmak şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca kendisine 156 güvenilen din büyüklerinden yararlanıldığı, Kur'an-ı Kerim ve Hadislere başvurulduğu, şüphe ettikleri konuların mantığa uydurarak çözülmeye çalışıldığı, kitle iletişim araçlarında özellikle din ile ilgili tartışma programlarının izlendiği belirtilmiştir. Araştırma dini şüphelerin gençlerin psikolojik ve sosyal gelişimini etkilediğini ortaya koymuştur. Bu tip araştırmaların çoğaltılmasını, din eğitiminin bu konularda metot geliştirmesini, şüphe konularının ilgili bilim dallarına göre sınıflandırılarak cevaplandırılmasını ve bu yönde bir din eğitimi verilmesi önerilmiştir.

- Baycu, Mevlüt, *Ahlak Eğitimi Çerçevesinde Utanma (Haya) Duygusu Eğitimi (Niğde İl Merkezindeki Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma)*, 2002, Yüksek Lisans, 148s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Cumhuriyet Üniversitesi.

Özet: Bu tez, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Ahlak Eğitimi Çerçevesinde Utanma (Haya) Duygusu ve Eğitimi (Niğde İl Merkezindeki Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma) adlı bu araştırma beş bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, araştırmanın problemi, amaç ve önemi, denenceleri, araştırmanın yöntemi, sayıtları, sınırlılıkları, araştırmada geçen temel kavramlar, konu ile ilgili yayın ve araştırmalar ve son olarak da araştırmanın evreni ve örneklemini üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, genel olarak ahlak, ahlak eğitimi ve ahlak gelişimi konuları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, duygusal gelişim, utanma duygusu ve utanma (haya) duygusunun eğitimi olmak üzere üç temel konu istenilmiştir. Dördüncü bölümde, lise düzeyindeki okullardaki 100 öğrenci üzerinde uygulanan anketle ilgili bulgular tablolar hâlinde gösterilmiş, verilen cevaplar doğrultusunda yorumlar yapılmıştır. Beşinci bölümde ise araştırmadan çıkan sonuç ve araştırmaya bağlı birtakım öneriler sunulmuştur.

- Yıldız, Nezahat, *Ergenlik Çağında Din Eğitimi*, 2002, Yüksek Lisans, 130s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma Ergenlik Çağında Din Eğitimi üzerinde bir alan çalışması olup, 8. sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada genel anlamda, ergenlik döneminin özellikleri incelenmiş ve bu dönemde ergenin kendisi ve çevresiyle ilişkileri incelenmiş, bunların yardımıyla, ergene nasıl bir din eğitimi verileceği, sorusu cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Araştırma örneklemini oluşturan öğrenciler İstanbul'un farklı semtlerinden seçilmiştir. Güzelcehisar İlköğretim Okulu (Beykoz), Gaziosmanpaşa İÖO. (Beşiktaş), Bernar Nahum (Beşiktaş), Orhangazi İÖO. (Maltepe), Osmangazi İÖO. (Sarıgazi) anketimize katılmıştır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu, amacı, önemi, metodu gibi konulara değinilmiştir. Birinci bölümde insanın gelişim alanları hakkında bilgi verilerek, ergenin gelişim özellikleri ve ergenlik çağında çevrenin etkileri incelenmiştir. İkinci bölümde ise, yaptığımız anketin sonuçları ve değerlendirmelerine yer verilmiş olup sonuç ve öneriler kısmıyla çalışmamız tamamlanmıştır. Ergenlik dönemi kendine özel hususiyetleri olması sebebiyle, ergene hoşgörü ve anlayışla yaklaşılması gereken bir dönemdir. Yine bu dönemde ergeni etkileyen bir takım faktörler vardır Aile, okul, arkadaş. Ergen zihinsel, fiziksel, duygusal, cinsel ve sosyal gelişimini içinde bulunduğu ve onu -müspet ya da menfi- etkileyen çevresi yardımıyla -iyi ya da kötü- geçirir. Ergen ilk terbiyeyi ailesinden alır, ardından okulla birlikte sosyal gelişim için fırsatlar kazanır. Yine bu dönemde arkadaşlık ergenler için çok önemlidir. Ergene nasıl bir din eğitimi verileceği konusu ise ergenin gelişim özellikleri ve çevrenin etkileriyle beraber düşünülmesi gereken bir konudur. Din eğitiminin ergenin zihinsel gelişimi ile uyumlu, duygusal gelişimini destekleyici olması din eğitimi faaliyetlerini başarıya kavuşturacaktır.

- Acuner, Hacı Yusuf, *14-18 Yaş Arası Gençlerde Ahlaki Yargı Gelişimi ve Ahlak Eğitimi*, 2004, Doktora, 177s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, din eğitimi bilimi açısından bazı değişkenlere göre 14-18 yaş arası gençlerin ahlaki yargı gelişimlerini incelemek ve ahlak eğitimi konusunda öneriler sunmaktır. Araş-

tırmanın evreni Samsun'da 6 ilk ve orta öğretim kurumunda 8-11. sınıflara devam eden 14-18 yaş arası gençlerden oluşmuştur. Bu evren içinde örneklem olarak tesadüfî yöntemle 437 öğrenci seçildi. Araştırmada, kişisel bilgi anketi ve Değerlerin Belirlenmesi Testi'nin Türkçe formu (Defining Issues Test: DİT) kullanıldı. Araştırmada, cinsiyet, yaş, devam edilen okul türü, sınıf düzeyi, akademik başarı, anne-babanın öğrenim düzeyi, öğrencinin anne-baba ve kendi dindarlık düzeyini algılama biçimi, din eğitimi alınan yer, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğrencinin din ve ahlak ile ilgili bilgi ihtiyacını tatmin durumu ve bu dersin öğrencilerin davranışları üzerindeki etkisi gibi bazı değişkenlerle ahlâkî yargı arasındaki ilişki incelendi. Örneklem giren öğrencilerin genelde geleneksel ahlâkî yargı düzeyinde olduğu bulundu. Yine, okul türü, sınıf düzeyi ve öğrenciler tarafından anne dindarlık düzeyinin algılanış biçimine göre bazı ahlâkî gelişim evrelerine ait ahlâkî yargı puan ortalamaları arasında önemli bir istatistiksel fark olduğu bulundu.

- Cingöz, Osman, *1924'ten Günümüze (2002) Lise ve Dengi Okullarda Din Öğretimi*, 2004, Yüksek Lisans, 131s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma 1924'ten günümüze lise ve dengi okullardaki din öğretiminin tarihsel gelişimini konu alan bir araştırmadır. Lise ve dengi okullardaki din öğretiminin yasal dayanak, program, öğretmen ve bu derslerde okutulan kitaplar açısından durumunun ne olduğunu ortaya koymaya çalışan araştırmadaki amaç; bu konulardaki çalışmalara yardımcı olacak bilgi birikimini sağlamaktır. 1924'ten günümüze lise ve dengi okullardaki din öğretiminin geçirdiği safhaları ve her safhada durumunun ne olduğunu betimlenmeye çalışan bu çalışmanın yöntemi tarihi betimlemedir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar ise şöyledir: Lise ve dengi okullardaki din dersleri 1982 yılına gelinceye kadar, program içi veya program dışı hep isteğe bağlı olarak okutulmuş, 1982'den sonra ise zorunlu ders haline getirilmiştir. 1967, 1976, 1982 ve 1992'de hazırlanan lise ve dengi okulları din dersi programlarının amaçlar, açıklamalar ve konular yönünden birbirinden farklı bazı yönleri görülmüş, bir sonraki programın bir önceki programdan her bakımdan ileri düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. 1953 yılında ilk öğretmen okullarına, 1967 yılında lise ve dengi okullara Din Bilgisi dersi konulunca bu dersi okutabilecek öğretmen yeterince bulunamamış, Yüksek İslam Enstitüsü ve İlahiyat Fakültesi mezunlarının sayısı arttıkça bu konuda büyük ölçüde çözüme ulaşılmıştır. Din dersi öğretmeni yetiştiren İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslam Enstitüleri ve İslami İlimler Fakültesinin programlarında, genel kültür, alan bilgisi ve pedagojik formasyon dersleri açısından zaman içinde değişiklikler yapılmış, gittikçe iyiye doğru adım atılmıştır. 1982'den sonra oluşturulan İlahiyat Fakültesi programlarının, öğrencilere pedagojik formasyon kazandırma bakımından öncakilere göre daha iyi nitelikte olduğu görülmüştür. 1969-2002 yıllarında lise ve dengi okullarda okutulan din dersi kitaplarında biçim ve konuları işleyiş tarzı bakımlarından zaman içinde olumlu gelişmeler görülmüştür.

- Kasap, Ali, *Lise Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinden Beklentileri (Diyarbakır Örneği)*, 2004, Yüksek Lisans, 92s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma lise öğrencilerinin D.K.A.B'dan beklentilerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu sebeple öğrencilerin D.K.A.B. programı, öğretimi ve süresi ile ilgili beklentileri belirlenmeye çalışılmıştır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu, amacı, yöntemi ile ilgili sınırlar belirlendi. Öğrencile-

rin bu dersten beklentilerini tepsî etmeye yönelik anket uygulaması yapıldı. Bu uygulama 2003-2004 eğitim-öğretim döneminde Diyarbakır il merkezinde bulunan üç genel lise Fatih Lisesi, Ziya Gökalp Lisesi, Melik Ahmet Lisesi, Diyarbakır Anadolu lisesi, Diyarbakır Anadolu teknik ve endüstri meslek lisesinde bulunan öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Bu öğrenciler araştırmamızın örneklem grubunu oluşturmuştur. Birinci bölümde ise lise öğrencilerinin gelişim basamaklarına yer verildi. İkinci bölümde ise ankettan elde edilen verilere yer verilmiştir. Uygulama sonucunda öğrencilerin okul türlerinin, cinsiyetlerinin, sosyo-ekonomik düzeylerinin D.K.A.B'dan beklentilerde etkili olduğu gözlemlenmiştir. Mevcut lise D.K.A.B. programının ve haftalık ders saatlerinin lise öğrencilerinin beklentilerine tam olarak cevap veremediği anlaşılmıştır. Öğrencilere göre D.K.A.B. programının iyileştirilmesi yanında haftalık ders saatlerinin de beklentilere cevap verecek şekilde artırılması gerekmektedir. Öğrenciler genellikle D.K.A.B. öğretmenleri ile ilgili olumlu kanaat ifade etmişlerdir. Ancak D.K.A.B dersi öğretmenlerinin ders anlatım metotlarında çoğunlukla anlatım yöntemini tercih etmesi, görsel unsurlar, günlük hayattan örneklerle ve dini hikayelerle dersi zenginleştirmede yetersiz oldukları görülmüştür. Sonuç olarak, veriler doğrultusunda D.K.A.B. programının beklentilere uygun olarak yenilenmesi ihtiyacı gözlemlenmektedir.

- Bayraktar, Muhammet Mustafa, *Gençlik Döneminde Görülen Bazı Psikolojik Belirtiler ve Din Eğitimi İlişkisi Obsesif Kompulsif Belirti Örneği*, 2007, Yüksek Lisans, 164s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, bir takım olgusal değişkenlere göre, gençlik döneminde görülen Obsesif Kompulsif Bozukluğun, din eğitimi açısından değerlendirilmesini yapmaktır. Araştırmanın teorik kısmını oluşturan birinci ve ikinci bölümde gençlik döneminde görülen temel gelişim özellikleri ve gençlik döneminde görülen bazı psikolojik belirtiler incelenmiştir. Araştırmanın uygulama kısmının yer aldığı üçüncü bölümde, alan araştırmasından elde edilen verilerin bulguları ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Araştırmamızın evreni, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde 2006-2007 eğitim ve öğretim yılında devam eden gençlerden oluşmuştur. Bu evren içinden örneklem olarak tesadüfi yöntemle 571 öğrenci seçilmiştir. Araştırmada Kişisel Bilgi Anketi, Dini Tutum Ölçeği ve Moudsley Obsesif Kompulsif Soru Listesi (Moudsley Obsessional-Compulsive Questionnaire- MOCO), kullanılmıştır. Örneklem giren öğrencilerin çoğunluğunda Obsesif Kompulsif Patolojik düzeyin mevcut olduğu görülmüştür. Bununla birlikte cinsiyet, hayatın çoğunluğunun geçtiği yer, babanın olgusal durumu, dini bilgi düzeyi, namaz kılma, tövbe etme, oruç tutma, Kur'an-ı Kerim okuma ve dini inanç durumlarına göre Obsesif Kompulsif Belirti puan ortalamaları arasında önemli bir istatistiksel fark olduğu bulunmuştur. Obsesif Kompulsif Bozukluk bireyin yaşantısı içinde farklı şekillerde ortaya çıkabildiği gibi dini düşünce ve davranışlarda da tezahür edebilmekte ve bireyde korku-endişeye sebep olabilmektedir. Olumlu bir din eğitimi için bu belirtilerin nedenlerinin bilinmesi ve önceden gerekli düzenlemelerin yapılması önemli görülmektedir. Bu çalışmada bu anlamda, Obsesif Kompulsif Bozukluk genel olarak ele alınmış ve yapılan alan araştırması ile bu belirti din eğitimi bağlamında incelemiştir.

- Akkiprik, Gülsen Budumlu, *Genel Lise Öğretmenlerine Göre Karakter Eğitimi Yoluyla Öğrencilere Kazandırılacak Değerler: Çok Boyutlu Bir Araştırma*, 2007, Yüksek Lisans, 115s., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, Yeditepe Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu araştırma ile karakter eğitiminde hangi değerlerin öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gerekliliği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, İstanbul ilindeki orta öğretim seviyesin-

deki 300 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiş olup demografik değişkenlerin toplanmasına yönelik bir bilgi formu ve Schwartz Değerler Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada bağımsız t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Post-Hoc LSD, non parametrik Kruskal Wallis-H testi, non parametrik Mann Whitney-U testi analizleri kullanılmış olup manidarlık 0.5 düzeyinde sınanmıştır. Araştırma ile öğrencilere hangi değerlerin öncelikli olarak öğretilmesi konusu öğretmenlerin cinsiyet, yaş, medeni durum, meslekteki kıdem, branş, en son mezun olunan okul, en son mezun olunan fakülte değişkenleri açısından ortaya konmuştur. Buna göre; branş öğretmenleri başarı, hazcılık, özyönetim, uyum ve güvenlik değerlerini öğrencilere kazandırmada meslek öğretmenlerine nazaran daha önemli bulmaktadırlar, kadın öğretmenler erkek öğretmenlere nazaran özyönetim, başarı, uyum ve güvenlik değerlerini daha çok önemsemektedirler, Eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenler ise güç ve hazcılık değerlerini diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlere göre daha önemli bulmuşlardır. Ayrıca öğretmenlerin öğrencilere kazandırılmasını gerekli gördükleri değerlerin öncelik sırası şu şekilde sıralanmaktadır; evrensellik, özdenetim, yardımseverlik, uyum, güvenlik, başarı, geleneksellik, hazcılık, uyarlama ve güç.

- Yılmaz, Macid, *Ergenlerde Şiddetin Önlenmesinde Din Eğitiminin Rolü*, 2010, Doktora, 230s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: İnsanlar değerlerle yaşarlar ve toplumu ayakta tutan bu değerlerin büyük bir kısmı inançla ilgili ahlaki değerlerdir. Toplumsal yaşamın sağlıklı ve ahenk içerisinde sürmesini sağlayacak bu değerlerin eğitim alanındaki ihmalı geleceğimizde onarılmaz yaralar açabilir. Dolayısıyla değerlerin eğitime eğitim sistemimizin içinde gereken yer verilmesine büyük ihtiyaç vardır. Araştırma ergenlerde şiddetin önlenmesinde dini-ahlaki değerlerin önemine vurgu yapmaktadır. Ayrıca ailede ve okulda alınan din eğitimi, bireyi değerler açısından şiddet ve saldırganlığa karşı donanımlı hale getirmektedir. Özellikle küçük yaşlarda alınan değerler eğitimi bireyde duygu eğitiminin tamamlanmasına yardımcı olmaktadır. Değerlerin eğitimi bireyde saygı, bağışlayıcılık, kardeşlik, hoşgörü, paylaşma ve iyimserlik gibi birçok olumlu duygunun içselleştirilmesinde etkin rol oynamaktadır. Günümüzde ergenlerde karşılaşılan şiddet olaylarının tırmanan bir seyir göstermesi konunun önemini pekiştirmektedir. Çalışmada uygulanan anket ile ergen bireylerin saldırganlık düzeyleri ölçülmüş, ailede ve okulda alınan din ve değerler eğitimi ile olan ilişkinin nasıl olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

- Genç, Muhammet Fatih, *Yaygın Din Eğitiminde Gençliğin Eğitimi: Hollanda'da Havra, Kilise ve Camilerde Gençliğe Yönelik Eğitsel Faaliyet ve Hizmetler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Alan Araştırması*, 2011, Doktora, 262s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada Hollanda gibi aşırı seküler bir toplumda Müslümanların, Hristiyanların ve Yahudilerin cami, kilise ve havralarında yürüttükleri yaygın din hizmetleri incelenerek; yaygın din eğitiminde kilise, cami ve havralarda gençliğe yönelik ne tür faaliyetlerin yapıldığı araştırılmıştır. Bu bağlamda tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmanın problemi, amacı, yöntemi, verilerin toplanması ve analizi, sınırlılıkları ve temel kavramları hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise Hollanda eğitim sistemi ve bu sistem içerisinde devlet ve özel okullarda din eğitiminin tarihi süreci ve şimdiki durumu hakkında anlatılarak Hollanda'daki üç büyük din olan Hristiyanlık, İslam ve Yahudiliğin Hollanda topraklarındaki tarihi süreci hakkında bilgiler verilerek Üçüncü bölümde ise, kilise, havra ve camilerdeki yaygın din eğitimi hakkında yapılan araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Daha sonra kilise, cami ve havralarda gençliğe yönelik faaliyetler hakkında araştırma sonuçları sunulmuş, araştırma sonuç ve öneriler ile bitirilmiştir.

- Güleç, Yasemin, *Adil Davranışlar Göstermede Din Eğitiminin Rolü: İstanbul Üniversitesi Öğrencileri Örneği*, 2014, Doktora, 164s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışma, ahlaki erdemlerden adalet erdemi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Adaleti; dini, ahlaki, felsefi, sosyolojik ve psikolojik yönlerden ele alarak, din ve ahlak eğitim-öğretimi açısından adil olmanın ne olduğunu irdelemektedir. Bu çalışmada, araştırmacı tarafından literatüre ve dini, ahlaki, kültürel alt yapıya uygun olarak hazırlanan “Adil Davranışlar Gösterme Ölçeği (ADGÖ)” ile Asım Yapıcı tarafından hazırlanan, “Dinin Etkisini Hissetme (Dindarlık)” ölçekleri kullanılmakta, adil davranışlarda, din eğitim ve öğretimi ile dindarlığın rolü, bir alan araştırmasıyla tespit edilmeye çalışılmaktadır. Araştırmaya 2012-2013 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, İstanbul Üniversitesi bünyesinde; Astronomi, Çevre Mühendisliği, Elektrik-Elektronik Mühendisliği, Hukuk, İlahiyat, Makine Mühendisliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Tıp, Türk Dili ve Edebiyatı fakülte ve bölümlerinde, 1 ve 4. sınıflarda öğrenimlerine devam eden 919 öğrenci katılmıştır. Veriler, basit tesadüfî örnekleme yöntemiyle, anket tekniğinden faydalanılarak toplanmıştır. Bulgular, “adil davranışlar gösterme” de, ailede alınan din eğitim ve öğretiminin, okullarda alınan din eğitim ve öğretimine göre daha etkili olduğunu göstermektedir. İlahiyat Fakültelerindeki din eğitim ve öğretimi, adil davranışlar göstermenin; “inanç-ibadet” yöneliminde istatistiksel açıdan olumlu etkiye sahiptir. Ancak “emanet-doğruluk”, “farkındalık”, “önyargıdan uzak olma” ve “israftan kaçınma” yönelimlerinde, diğer fakülte ve bölüm öğrencilerine göre, anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Yine bulgulara göre dini bilgi seviyesi ile adil davranışların; “inanç-ibadet” düzeyi arasında olumsuz ilişki; “farkındalık” ve “emanet-doğruluk” düzeyi arasında olumlu ilişki bulunmaktadır. Dinin etkisini hissetme ile adil davranışların; “inanç-ibadet”, “farkındalık”, “emanet-doğruluk”, “israftan kaçınma” düzeyleri arasında pozitif; “önyargıdan uzak olma” düzeyleri arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır.

Makaleler

- Sadak, Necmettin Sadık, *Terbiye Meselesi - Genç Kızların Terbiyesi*, 1917, İçtimaiyat Mecmuası, (1), 15-16.
- Sadak, Necmettin Sadık, *Terbiye Meselesi - Harbin Çocuklar Üzerindeki Tesirleri*, 1917, İçtimaiyat Mecmuası, (3), 114-116.
- Karatay, Namdar Rahmi, *İlk Gençlik Terbiyesi*, 1922, Anadolu Terbiye Mecmuası, (3), 75-81, Ankara.
- Şemseddin, Reşad, *Adan’da Gençliğin Terbiyesi*, 1926, Milli Mecmua, 6(65), 1048-1049, İstanbul.
- Eldem, Alişanzade İsmail Hakkı, *Bugünkü Hayat: Asri Tahkikat-Genç Kızların Terbiyesi Nereye Doğru Gidiyor?*, 1927, İctihad, 23(237), 4513-4516, İstanbul.
- Erişirgil, Mehmet Emin, *Gençlerin Ruhi Kudretini Arırmak Vasıtaları*, 1927, Hayat Mecmuası, 2(44), 341-342, Ankara.
- Ongun, Cemil Sena, *Gençlerin Ahlak ve Bilgi Seviyesi*, 1941, Varlık Dergisi, (200), 170-172, İstanbul.
- Ongun, Cemil Sena, *Gençlik ve Muâşeret Terbiyesi*, 1941, Varlık Dergisi, 12(197), 97-99, Ankara.
- Tanyeli, Halit, *İki Nesil ve Terbiye Hakkında*, 1942, Değirmen Dergisi, (3), 72-73, İstanbul.

- Temimhan, İhsan, *Terbiye ve Türk Gençliği*, 1948, Sesimiz Mecmuası, 1(1), 12-13, İzmir.
- Özyurt, Faik Saim, *Gençlerin Moral Terbiyesi için Uygulanacak Usul*, 1978, Karma Ekonomi Dergisi, 13(132), 18, İstanbul.
- Fırlı, Ethem Ruhi, *Genç Nesillerin Din Terbiyesi ve Destanlar*, 1979, Kubbealtı Akademi Mecmuası, 8(1), 38-43, İstanbul.
- Önsöz, Salih Zeki, *Hristiyan-Alman Okullarında Müslüman-Türk Çocuklarının Din Eğitimi ve Öğretimi*, 1983, Diyanet Dergisi, 19(1), 50-53.
- Hökelekli, Hayati, *Ergenlik Çağı Davranışlarına Din Eğitiminin Etkisi*, 1986, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(1), 35-51, Bursa, Pdf.

Özet: Bu yazımızda, İmam-Hatip Lisesi ve Genel Lise öğrencilerinin bazı psikolojik özellikleri ve tutumlarını karşılaştırmalı olarak ele aldığımız bir araştırmanın sonuçlarını vermeye çalıştık. Bu araştırmadaki amacımız, mesleki bir muhtevaya sahip dini eğitimin, ergenlerin davranışları üzerinde hangi yönde etkiler yaptığını tespit etmektir. Bu iki grup arasındaki en belirgin farklılık, dini tutumlarda kendisini göstermektedir. Mesleki dini eğitim, “farklılaşmış” ve “bütünleşmiş” bir dini tutum için en önemli faktör olarak gözükmektedir. Mesleki dini eğitimi, kuvvetli bir vicdan gelişimi için de bir faktördür. Ayrıca mesleki din eğitimi, aşırı ve zararlı milliyetçilik uygulamaları karşısında ihtiyatlı bir eğilimin gelişmesinde etkili olmaktadır.

- Hökelekli, Hayati, *Ergenlerin Sosyal İlişki ve İlgilerine Din Eğitiminin Etkisi*, 1987, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(2), 43-58, Bursa, Pdf.

Özet: Mesleki din eğitimi veren kurumlarda yetişen gençlerin bazı davranış özelliklerinin, diğer eğitim kurumlarında yetişenlerinkine kıyasla farklılıklar gösterdiği müşahade edilmektedir. Bunların büyük bir bölümü esasen, bu nitelikteki bir eğitim programının gerçekleştirilmeye amaç edildiği davranış özellikleridir. Bunun yanında diğer bazıları ise, ya büyük ölçüde başka faktörlerce belirlenmiştir ya da bu eğitim programının boşluklarından ve bu arada okul içi ilişki sistemindeki aksaklıklardan kaynaklanabilmektedir. Bu yazımızda, bir bölümünü geçen yıl bu dergide yayınlamış bulunduğumuz bir araştırmanın son bölümünü veriyoruz. Bu bölümde, İmam-Hatip Lisesi ve Genel Lise öğrencilerinin sosyal ilişkileri ve bazı ilgi alanları karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

- Bilgin, Beyza, *Gençlik ve Din Eğitimi*, 1988, MEB Din Öğretimi Dergisi, (10).
- Dura, Cihan, *İslamcı Eğitimciler Gençleri Etkilemek İçin Ders Kitaplarını Nasıl Kullanıyorlar?*, 1997, Öğretmen Dünyası Dergisi, (215), 4-11, Ankara.
- Özdemir, Saadettin, *Ortaöğretim Gençlerinin Din Öğretimi İhtiyaçları*, 1998, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5(5), 219-230, Isparta.
- Kula, Mustafa Naci, *Bedensel Özürlü Gençlerin Din Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Psikolojik Hususlar*, 2000, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi* kitabı içinde, 179-203, İslami İlimler Araştırma Vakfı Yayınları, İstanbul.

- Köylü, Mustafa, *Gençlik ve Barış Eğitimi (İslami Bir Yaklaşım)*, 2000, Gençlik Dönemi ve Eğitimi kitabı içinde, 227-256, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Kaya, Mevlüt, *İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutumları*, 2001, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (41609), 43-77, Samsun, Pdf.

Özet: Araştırmada, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin bazı bağımsız değişkenler açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı tutumları incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Samsun ilindeki ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde değişik okullardan tesadüfi olarak seçilen 944 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada bilgi toplamak amacıyla “kişisel bilgi anketi” ile “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. 20 maddelik Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Tutum Ölçeğinin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.93 ve ölçeğin maddelerinin birinci faktör yükleri 0.51- 0.76 arasında bulunmuştur. Bu ölçüler, ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğunun kanıtı sayılmıştır. Anket ve ölçek yoluyla toplanan veriler “varyans analizi” ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin büyük çoğunluğunun (%86’sının) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı tutumlarının olumlu olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı tutumları ile bazı bağımsız değişkenler arasında önemli bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bağımsız değişkenlerden bazıları şunlardır: Öğrencilerin okul düzeyi, anne-babanın öğrenim ve dindarlık düzeyi, annenin çocuğa karşı tutumu, ailenin çocuğuna dinî bilgi vermek isteyip istememesi, öğrencinin okul dışında dinî eğitim almış olup olmaması, öğrencilerin ders kitaplarını beğenip beğenmemesi, öğrencilerin derste yeterli bir dinî bilgi alıp alamadığını algılaması, öğrencilerin derste başarı düzeyi, öğrencilerin dersin öğretmenini sevip sevmemesi, ders öğretmenlerinin öğrencilerine karşı tutumları, öğrencilerin öğretmenin ders işleme yöntemini beğenip beğenmemesi.

- Önen, Engin, *Din, Devlet ve Toplum İlişkileri Bağlamında Dini Eğitime Yönelen Kız Öğrenciler Sorunu*, 2003, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi, (43414), İzmir.
- Gürses, İbrahim, *Dini Eğitimi Değişkeni ile Kişilik Değişkenlerinin İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*, 2003, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi Kitabı II* kitabı içinde, 263-311, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Gündüz, Turgay, Heyet, *İslam’ın Eğitim Anlayışı Çerçevesinde Gençlik Dönemi Din ve Ahlak Eğitime Yeni Bir Bakış*, 2003, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi Kitabı II* kitabı içinde, 45-63, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Çiftçi, Nermin, Heyet, *Liseli Gençlerde Ahlaki Yargı Yetenekleri ve Eğitimi*, 2003, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi Kitabı II* kitabı içinde, 345-393, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Kula, Mustafa Naci, Kolektif, *Ergenlik Döneminde Sosyal Gelişim Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları*, 2004, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi Kitabı II* kitabı içinde, 315-338, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Acuner, Hacı Yusuf, *Din Eğitimi Açısından 14-18 Yaş Arası Gençlerde Ahlaki Yargı Gelişimi (Samsun İli Örneği)*, 2005, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 18(18-19), 265-297, Samsun, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın amacı, din eğitimi bilimi açısından bazı değişkenlere göre 14-18 yaş arası gençlerin ahlaki yargı gelişimlerini incelemek ve ahlak eğitimi konusunda öneriler sunmaktır. Araştırmanın evreni Samsun'da 8-11. sınıflara devam eden 14-18 yaş arası gençlerden oluşmuştur. Bu evren içinde 6 ilk ve orta öğretim kurumunda örnekleme olarak tesadüfî yöntemle 437 öğrenci seçildi. Araştırmada, kişisel bilgi anketi ve Değerlerin Belirlenmesi Testi'nin Türkçe fonuu (Defining Issues Test: DIT) kullanıldı. Araştırmada, cinsiyet, yaş, devam edilen okul türü, öğrencinin annesine ve kendi dindarlık düzeyini algılama biçimi, din eğitimi alınan yer, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğrencinin din ve ahlak ile ilgili bilgi ihtiyacını tatmin durumu gibi bazı değişkenlerle ahlaki yargı arasındaki ilişki incelendi. Örneklemeye giren öğrencilerin genelde geleneksel ahlaki yargı düzeyinde olduğu bulundu. Yine, okul türü, öğrenciler tarafından anne dindarlık düzeyinin algılanış biçimine göre bazı ahlaki gelişim evrelerine ait ahlaki yargı puan ortalamaları arasında önemli bir istatistiksel fark olduğu bulundu.

- Gökler, Bahar, *Din Eğitiminde Değişiklik Tasarısı Bağlamında Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı*, 2005, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 12(1), 1-2, Ankara, Pdf.
- Yüksel, Sedat, *Kohlberg ve Ahlak Eğitiminde Örtük Program: Yeni İlköğretim Programlarında Yer Alan Ahlaki Değerleri Kazandırma İçin Bir Açılım*, 2005, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 5(2), 329-338, İstanbul, Pdf.

Özet: Örtük program (hidden curriculum) ahlak eğitiminde öğrenci üzerinde etkili olan, ancak üzerinde yeterli sayıda araştırma yapılmayan bir konudur. Ahlak eğitimi ve ahlak eğitimi programları üzerinde yapılan çalışmalarda örtük programın bazı öğelerine değinilmekle birlikte, Lawrence Kohlberg ahlak eğitiminde örtük programın rolü ve etkilerini sistematik olarak ortaya koymayı amaçlayan çalışmalarıyla dikkati çekmektedir. Bu makalede ahlak eğitiminde örtük programın rolü ve etkileri Kohlberg'in görüşleri doğrultusunda açıklanmıştır. Çalışmada özellikle ahlak eğitiminin bir ders biçiminde ve otoriter bir tarzda verilmesinin yetersizliğine dikkat çekilerek bu konuda örtük programın önemi açıklanmıştır. Ülkemizde geliştirilen yeni ilköğretim programları ahlaki değerlerin öğrencilere kazandırılması konusunda yeni bir anlayış getirmektedir. Bu programda yer alan ahlaki değerlerin öğrencilere kazandırılabilme derecesi Kohlberg'in örtük program konusundaki görüşleri doğrultusunda tartışılmıştır.

- Kur, Hüseyin, *Çocuk ve Gençlerde Din ve Ahlak Eğitimi*, 2006, Köprü Dergisi, (95), 197-209, İstanbul, Pdf.

Özet: Dünyanın bilim ve teknoloji çağını yaşadığı bir dönemde bulunuyoruz. Her alanda büyük gelişmelerin, ilerlemelerin yaşandığına şahit oluyoruz. Buna rağmen insanlık tam olarak huzur ve mutluluğu bulabilmiş değil. Her tarafta şiddetin, terörün, zulmün, insan haklarına tecavüzün, baskının, yalanın, hilenin, entrikanın; kısaca insanın ruhunu karartan her türlü kötülüğün hakim olduğunu görüyoruz. Bugün, insanlar arası ilişkilerin dumura uğradığı, insanın yalnızlaştığı ve yabancılaştığı, aile içi iletişimin kopma noktasına geldiği ve birçok aile dramlarının yaşandığı, ümidimiz ve geleceğimiz olan çocukların, gençlerin çeşitli suçlara hatta uyuşturucu batağına saplandığı ve ahlakının giderek bozulduğu bir dönemde yaşıyoruz. Hayat, sadece dünyevî istek ve arzularla sınırlı hale gelmiş maalesef. Gazetelerde, televizyonda veya İnternet'te basit bir tarama yapıldığında karşılaşılan veriler

bile insanı dehşete düşürmeye yetiyor. Kadınların başına gelenler, tacizden, tecavüzden, şiddete maruz kalmaktan öldürülmeye kadar uzanıyor. Bu olayların en gelişmiş ülkelerdeki oranları bile korkunç boyutlarda. Şiddet ve savaş mağdurları, fuhuş sektörüne itilenler ya da organları için kesilip satılan çocuklar... Özenilmiş hayatların arkasından koşan gençler... Hayatta kalabilmek için verdikleri mücadeleye Afganistan ve benzeri ülkeler... Bir yanda, aklıktan kaburgaları sayılan Afrikalı çocuklar ve diğer tarafta yolda yürüyemez hale gelmiş obezler... Nefsaniliğin aklı ve kalbi öldürdüğü bir zaman diliminde bulunuyor insanlık. İnsanın kalbine kasvet veren bu manzaralardan çıkış için tek ümit ışığı, inanç ve güzel ahlak prensipleridir. Bunalım çağını yaşayan insanlar, huzur ve mutluluğu İslam'ın getirdiği bu prensipleri uygulayarak bulacaktır. Bu nedenle, başta Müslümanlar olmak üzere tüm insanlığın İslam'ı, dolayısıyla Hz. Peygamber'i yeniden keşfetmeye ihtiyacı vardır.

- Ekşi, Halil - Hökelekli, Hayati, *Din Eğitimi, Gençlik ve Kişilik (İmam Hatip Lisesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma)*, 2006, *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi* kitabı içinde, 181-216, DEM Yayınları, İstanbul.
- Hökelekli, Hayati - Kılavuz, Mehmet Akif, *Ergenlerde Özdeşleşme ve Din Eğitimi*, 2006, *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi* kitabı içinde, 251-305, DEM Yayınları, İstanbul.
- Türkarlan, Nesrin, *Gençlerde Vicdan Eğitiminin Önemi*, 2009, Diyanet Dergisi, (227), 13-16, Ankara, Pdf.
- Müller, Christine - Zengin, Halise Kader, *Yahudi Din Dersi ve Yahudi Öğrencilerin Dinlerarası Eğitim Hakkındaki Görüşleri (Çeviri)*, 2009, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 50(2), 217-225, Ankara, Pdf.
- Kızılkoca, Sezgin, *Gençlik ve Manevi Eğitim*, 2010, Eğitim Yazıları Dergisi, (18), 73-81, İstanbul.
- Bahçekaplı, Mehmet, *Din ve Ahlâk Eğitiminin Ergenlerin Kişilik Gelişimine Katkısı*, 2011, Değerler Eğitimi Dergisi, 9(22), 7-42, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu araştırma, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi (DKAB) dersleri bağlamında din ve ahlâk eğitiminin ergenlik dönemi gençliğinin bazı kişilik özellikleri üzerinde oynadığı rolü belirlemeyi hedeflemektedir. Ergenlik dönemi biyolojik, fizyolojik, zihinsel ve duygusal açıdan pek çok değişimin yaşandığı ve bireyin kişilik yapısının olgunlaştığı bir dönemdir. Böyle bir değişim sürecini yaşayan gençlerin, bu dönemi daha sağlıklı ve sorunsuz geçirmeleri için, din ve ahlâk eğitiminin önemli katkılarının olacağı kanaatindeyiz. Din ve ahlâk eğitiminin bu açıdan en önemli katkısı, kişinin kendisini ve çevresini tanıma ve anlama noktasında olacaktır. Bu yönüyle din ve ahlâk eğitimi, bireyin hem kişilik hem de sosyal gelişimine önemli katkılar sunmaktadır. Araştırmanın örneklemini İstanbul Avrupa yakasındaki 11 ilçede yer alan Anadolu Liseleri, Düz Liseler, Endüstri Meslek ve Ticaret Meslek liselerinde 2009-2010 öğretim yılında öğrenim gören, yaşları 17 ile 19 arasında değişen ve tesadüfi yöntemle seçilmiş 650 öğrenciden oluşmaktadır. Verilerin analizinde öğrencilerin her bir değişken için verdikleri yanıtların sıklık dereceleri belirlenmeye çalışılmış ve değişkenler başta cinsiyet olmak üzere, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersini ve öğretmenini sevmeye durumları ile ilişkilendirilmiştir. Elde edilen verilerle değişkenler arasındaki anlamlılık ilişkisinin değerlendirilmesinde %95 güvenirlilik aralığında “ki-kare bağımsızlık testi” kullanılmıştır. Araştırmamızda ki-kare bağımsızlık testinin anlamlılık değeri olarak “p<,05” şartı aranmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel işlemleri SPSS 15 istatistiksel paket programı ile yapılmıştır. Ergenlik dönemi süresince Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi

dersini okuyan gençler üzerinde yapılan bu araştırma neticesinde, din ve ahlâk eğitiminin, gençlerin yaşamlarında karşılaştıkları sorunların çözümü, hayatı anlamlandırma ve sorumluluk bilinciyle hareket etme, kendilerine güvenme ve kendilerini gerçekleştirme noktasında önemli katkılar sağladığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersini ve öğretmenini sevmelerinin, yukarıda adı geçen değişkenler üzerinde olumlu yönde etki ettiği belirlenmiştir.

- Genç, Muhammet Fatih, *Hollanda Okullarında Müslüman-Çocukların Din Eğitimi ve İslam Okulları*, 2012, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (38), 361-377, Erzurum, Pdf.

Özet: Bu çalışmada, 1960'lı yılların başından itibaren Hollanda'ya yerleşen Müslümanların Hollanda eğitim sistemi içerisindeki devlet okullarında İslam din dersi verme mücadeleleri, günümüzdeki durum, İslam okulları hakkında bilgi verilerek Brede İslam okulunda yapılan gözlem ve mülakat sonuçlarına yer verilmiştir. Makalenin giriş kısmında Hollanda eğitim sistemi ve sosyal yapısı hakkında özet bilgiler verilmiştir. Daha sonra Müslümanların Hollanda toplumuyla ilk ilişkileri ve 1960'dan sonra misafir işçilerin Hollanda'ya gelerek Hollanda eğitim sisteminde Müslümanların eğitimi sorunun nasıl ortaya çıktığı anlatılmıştır. Bu süreçte Müslümanların kendi çocuklarına devlet okullarında eğitim verebilmek için yaptıkları mücadeleler ve karşılaştıkları sorunlar ayrıntılı olarak belirtilerek günümüzdeki İslam din eğitimi hakkında bilgiler verilmiştir. Sonraki bölümde İslam okulların tarihi ve günümüzdeki durumu belirtilerek Brede İslam okulunda yapılan gözlem ve mülakat sonuçlarına yer verilmiştir. Son bölümde ise Müslümanların eğitim problemlerine yönelik çözüm için önerileri sunulmuştur.

- Akbaş, Oktay, *Lise Öğrencilerinin İnsanların Çoğunluğuna Güvenmeme Nedenleri: Değerler Eğitimi Bağlamında Bir İnceleme*, 2012, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 12(2), 591-608, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmada lise öğrencilerinin diğer insanlara güvenmeme nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, doküman analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri ile veri toplanmıştır. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunda bulunan 87 öğrenciden açık uçlu soruları içeren formu cevaplamaları istenmiş ve 10 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu soruları içeren form ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yapılan içerik analizine göre öğrencilerin diğer insanlara güvenmeme nedenleri; herkesin kendi çıkarını düşünmesi, insan doğasına güvensizlik, günümüzde insanların değişmesi, hayal kırıklığına uğrama, insanları tanımama, insanların sır saklamaması ve para için her şeyin yapılmasıdır. Bulgular değer eğitimi bağlamında yorumlanmış ve eğitim kurumlarına yönelik öneriler sıralanmıştır.

- Artan, Adem - Tokdemir, M. Ahmet, *Öğrenciler Tarih Derslerinde Okudukları Metinlerden Değer Öğrenir mi? Tarih Derslerinde Değer Eğitimi Yönelik Öğrenci Görüşleri (Trabzon Örneği)*, 2012, Değerler Eğitimi Dergisi, 10(24), 169-186, İstanbul, Pdf.

Özet: Değerler tutumlarımıza, inançlarımıza ve her türlü davranışımıza etki eden unsurlar olarak insan hayatında önemli bir yere sahiptir. Kültür aktarımı ve sosyal değişim, değerler üzerinde yaşanan devamlılık ve değişikliklerle ilgili olduğundan toplumu eğitmenin ya da değiştirmenin temel unsur-

larından biri de değerlerdir. Bu çalışmanın amacı lise tarih derslerinde öğrencilerin ne tür değerler öğrenebildiklerini yapılan bir uygulamaya dayalı olarak öğrenci görüşleri üzerinden ortaya koymaktır. Trabzon'da yapılan çalışmanın sonuçları sadece uygulamaya katılan öğrencileri kapsayıcı olup genellemelere gidilmemiştir. Trabzon Fen Lisesi'nde her şubeden 26 mevcutlu birer sınıfta (9.,10. ve 11. Sınıflar) yapılan çalışma, nitel bir çalışma olup yapılan uygulamada öğrencilerin değerlere odaklanmaları için 'İstanbul'un fethi ve gayrimüslimler' ve 'Atatürk'ün bilimle ilgili sözleri' başlıklı kısa metinler kullanılmıştır. Öğrenciler, metinleri okuduktan sonra değerler ve değerlerin nasıl öğrenildiğine ilişkin soruları yazılı olarak cevaplandırmışlardır. Yapılan uygulama sonucunda öğrencilerin değerleri tanımlamakta zorlandıkları, tarih derslerinde birçok konuda farklı değerlere değinildiğini tespit ettikleri, değer aktarımı için özel vurgulamalar yapılmayıp değerlerin dersin doğal akışı içinde öğrenildiği, değerler sınıflamaları açısından değer ifadesinin öğrencilerde daha çok milli ve dini değerleri çağrıştırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

- Turan, İbrahim, *Gençlik Döneminde Görülen Ahlaki Sorunlar Karşısında Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersinin Yeri*, 2013, Atatürk Üniversitesi İlahiyât Tetkikleri Dergisi, (40), 271-293, Erzurum, Pdf.

Özet: Günümüzde teknolojik gelişmeler bireyin yaşamını her bakımından kolaylaştırırken, bazı tehlikeleri de beraberinde getirmektedir. Enformasyon devriminin bir sonucu olarak bireyler artık dünyanın farklı yerlerinde meydana gelen olaylardan çok hızla haberdar olmakla birlikte aynı zamanda kolayca etkilenebilmektedirler. Bu etki, ekonomik ve sosyal alanda olduğu kadar dini ve ahlaki alanda da kendini göstermektedir. Her bakımdan hızlı bir değişim sürecini yaşayan dünyamızda ahlaki değer problemi günümüz toplumlarının en önemli sorunlarından birisi haline gelmiştir. Özellikle gençler arasında görülen cinsellik, şiddet ve cinayet, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı gibi sorunlara ek olarak bu dönemde yaşanan ruhsal bunalımlar ve intihar, artık sadece bireysel nitelikli küçük sorunlar değildir. Başlangıçta bireysel bir durum olarak görülen bu sorunlar belirli bir süre sonra bireysel olmaktan çıkıp toplumsal hatta küresel ölçekte problemlere dönüşmektedir. Bu çalışmada, gençlik döneminde görülen bazı ahlaki sorunlara değinilmekte ve bu sorunlar karşısında spesifik olarak, Türkiye'de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi çerçevesinde eğitim ve din eğitiminin rolü tartışılmaktadır.

- Karacelil, Süleyman, *Gençlik-Sosyal Krizler ve Dini Eğitimin Krizleri Önlemedeki Rolü*, 2013, Beder Journal of Humanities, 1(2), 96-112, Ermenistan, Pdf.

Özet: On a global level, young people make a morally devastated impression on all over the world. The youth-led- movements in all corners of the world and both individually and socially disturbing actions of young people bear that fact out. Although nevertheless social movements could be taken as a means of defence of rights, regardless of its reason, either unemployment or university fees, economy or any other reason, the terrorizing devastation actions of the youth during this process cannot be accepted or found reasonable. The moderation of the claiming of rights, the realization of a balanced protest and their avoidance of riotous actions depend on their being well-oriented and giving them the moral qualities. The paper herein, will generally handle the relation between young people and social problems and crises. On a local level, this paper the importance and contribution of religious education oriented to young people, for this period of life as the most important of all, in preventing these problems.

- Hancı, Barış - Karaduman, Hıdır - Çengelci, Tuba, *Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*, 2013, Değerler Eğitimi Dergisi, 11(25), 33-56, İstanbul, Pdf.

Özet: Bu çalışmanın amacı bir ilköğretim okulu ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırma verilerinin toplanmasında nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlere göre okulda kazandırılmaya çalışılan temel değerlerin sevgi, saygı, hoşgörü, dayanışma ve sorumluluk olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler değerler eğitimiye yönelik olarak değerlerin öğretim süreci, okul personeli ve okul-aile-toplum işbirliği konularında öneriler getirmişlerdir. Öğrenciler okullarında en çok dürüstlük değerinin kazandırılmaya çalışıldığını düşünmektedirler. Öğrencilerin okulun temizliği ve sınıf kurallarının oluşturulması konusundaki maddelere ise daha düşük oranda katıldıkları belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara dayalı olarak okullarda değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrencilerin beklenti ve görüşlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, okullarda bu doğrultuda düzenlemeler yapılması önerilebilir.

- Selvitopu, Abdullah - Taş, Ali - Bora, Veysel, *Ortaöğretim Öğrencilerine Kazandırılması Gereken Değerlere İlişkin Velilerin Okuldan Beklentileri*, 2015, Kastamonu Eğitim Dergisi, 23(3), 979-994, Kastamonu, Pdf.

Özet: Bu çalışmada amaç, ortaöğretim öğrencilerine kazandırılması gereken değerlere ilişkin velilerin okuldan beklentilerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda fenomenolojik desende tasarlanan çalışmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Çalışma kapsamında 17 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Veri analizinde, tümevarımcı içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bulgulara göre, veliler, okulun çocuklarına insani, milli ve manevi değerleri kazandırmasını beklemektedirler. Çoğu veliye göre, okul, değer kazandırma bağlamında beklentileri karşılamamaktadır. Veliler çocuklarına değer kazandırabilmek için, onlara öğüt vermeye ve örnek olmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca veliler, günümüzde öğrencilerin toplumdaki soyutlanmış, bencil ve maddeci olduklarını ve bunun nedeni olarak da en çok; medya ve teknoloji alanında meydana gelen gelişmelere vurgu yapmışlardır.

- Aybey, Salih, *6-14 Yaş Arası Çocuğun Dini Gelişim Dönemi Özelliklerinin Bilinmesinin Din Eğitimi Açısından Önemi*, 2016, Turkish Studies Dergisi, 11(5), 69-84, Pdf.

Özet: Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir. Genelde eğitim özelde ise din eğitiminin amacı budur. Din ile ilgili tecrübî araştırmalarda dinî gelişim, özellikle çocukluk ve ergenlikte oldukça merkezi bir odak noktası olmuştur. Din eğitimi, dinî gelişimin problemleriyle ilgili araştırma sayısını arttırmıştır. Bu araştırmaların büyük bir kısmı yaşa ilişkin değişiklikler açısından dindarlığı tasvir etmiştir. Yine bu çalışmaların çoğu başlangıç noktasını gelişimle ilgili teorilerden almış ya da onlarla bağlantılı olmuştur. Din eğitiminin bilimselleşmesine önemli katkılar sağlayan bu tür çalışmalar aynı zamanda yöntem tartışmasını da ortaya çıkarmıştır. Hangi yaşlardan itibaren çocuğa din eğitimi verilmelidir? Çocuğa din eğitimi verilirken hangi metodlar kullanılmalıdır? Çocuğun gelişim çağlarını bilmenin din eğitimine katkısı var mıdır? Bu sorulara verilen cevaplar din eğitiminin değişik şekillerde ele alınmasını sağlamıştır. Çocuğun din eğitimi hem içerik hem de yöntem bakımından yetişkin din eğitiminden farklı olmak zorundadır. Çocuğun gelişim çağları dikkate alınarak verilen din eğitimi çocuk üzerinde daha kalıcı olacaktır. Çocuğa sağlıklı ve etkili bir din eğitimi verebilmek için, onun gelişim çağlarının yanında,

dini gelişim özelliklerinin de göz önüne alınması son derece önemlidir. İşte bu makalenin amacı da, 6-14 yaş arası kişilerin gelişim dönemleri özelliklerini bilmenin din eğitimi açısından önemini bu alanda yapılan araştırmalar doğrultusunda ortaya koyarak, daha doğru ve sağlıklı bir din eğitimi ve öğretimi gerçekleştirmeye çalışmaktır. Bu amaçla makale de belirtilen yaş dönemlerindeki çocukların önce genel gelişim özellikleri daha sonra da dini gelişim özellikleri verilerek konu ortaya çıkarılmaya çalışacaktır. Aynı zamanda makalede çocuğun ve gencin dinî gelişmesinde önemli bir yer tutan öğrenme türlerinden taklit üzerinde de kısaca durulmuş, bu konuda anne baba ve öğretmenlerin rolünün önemi vurgulanmıştır. Netice itibarıyla, çocuğun ve gencin zihinsel ve duygusal dünyasına uygun bir şekilde dini bilgi ve din eğitiminin verilmesi, kafalarına takılan hususları sorabilmesi için kendisine gerekli yakınlığın gösterilmesi ve onlara arkadaşça yaklaşarak uygun rehberliğin yapılması tüm eğitimcilere düşen bir görevdir. Böylece çocuğun ve ergenin ihtiyacı olan rehberlik, ilgililer tarafından karşılanırsa problemlili çocuk ve gençlerin yerine mutlu, sağlıklı ve başarılı kişileri yetiştirilebilir.

- Yalçinkaya, Elvan - Aktepe, Vedat, *Okul Ortamında Değerler Eğitiminin Öğrenci Görüşlerine Göre Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, 2016, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(2), 113-131, Kırşehir, Pdf.

Özet: Araştırmanın amacı, ilkökul ve ortaokul ortamında değerler eğitimi konusunda öğrencilerin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından belirlenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Nevşehir il merkezinde beş devlet okulunda öğrenim gören 187 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada betimsel araştırma modeli kullanılmış ve var olan durum olduğu şekliyle ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmanın verilerini elde etmede, “Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğrenci Görüşlerini Belirleme” anketi kullanılmış, veriler SPSS 16.0 (Statistical Program for Social Sciences) paket programı ile analiz edilmiştir. Toplanan veriler, alt problemler doğrultusunda, bağımsız t testi (independent sample t test) ve tek yönlü varyans analizi (oneway ANOVA) ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, okul ortamındaki değerler eğitimine ilişkin değişkenler açısından bakıldığında, cinsiyet değişkeninde kızlar lehine, sınıf düzeyi değişkeninde 3. sınıflar lehine, annenin çalışıp çalışmama değişkeninde çalışmayan anneler lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

- Ünver, Ayşe - Bıçak, Bayram - Sünter, Emel - Korkut, Gülcan - Gökalt, Hüseyin-Karataş, Süleyman-Akunova, Zhyldyz, *Ortaöğretim Öğrencilerinin Okullarda Yürütülen Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, 2016, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5(4), 401-422, Ankara, Pdf.

Özet: Bu araştırma Antalya’da öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin okullarında yürütölmekte olan Değerler Eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın katılımcıları 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında Antalya ili Döşemealtı ilçesi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nde 12. sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan herhangi bir disiplin cezası almamış ve değerler eğitimi etkinliklerinde aktif görev alma ölçütlerine uygun olarak seçilmiş 20 öğrenciden oluşmaktadır. Bu araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan 8 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Araştırma verileri betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, çalışma grubunun değer kavramı ve değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin farkındalıklarının olduğu, öğrencilerin değerler eğitimi uygulamalarına pozitif yaklaştığı ve etkinlik ağırlıklı değerler eğitimi uygulamalarını daha çok istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

- Acuner, Hacı Yusuf, *Öğrencilere Göre Seçmeli Kur'an-ı Kerim Dersi: Artvin İli Örneği*, 2016, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(4), 850-871, Pdf.

Özet: Bu araştırmanın temel amacı, seçmeli Kur'an-ı Kerim dersini seçen öğrencilerin, dersi tercih etme ya da etmeme nedenlerini, dersten memnuniyet düzeylerini, dersin amaçlarının gerçekleşme düzeyini ve dersin eğitim-öğretim sürecine ilişkin görüşlerini tespit etmektir. Bu amaçla veri toplama aracı olarak anket formu hazırlanmıştır. Artvin il merkezinde 7. sınıfa devam eden toplam 308 öğrenci araştırmanın örneklemini olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin daha önceki sınıflarda dersi seçip seçmemeleri, araştırmanın bağımsız değişkeni olarak belirlenmiştir. Elde edilen veriler SPSS paket programında analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin dersi seçmelerine etki eden en önemli faktör, kendi ilgi ve merakları ile ailelerinin yönlendirmesidir. Bunun yanında öğrenciler dersi seçmekten memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Dersin amaçlarının büyük bir oranda gerçekleştiği tespit edilmiştir. Öte yandan dersin eğitim-öğretim sürecine ilişkin öğrenci görüşlerinin olumlu olduğu sonucuna varılmıştır.

- Yiğit, Hulusi - Zengin, Mahmut - Kaymakcan, Recep, *Öğrencilerin Gözüyle İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümleri Üzerine Bir Araştırma*, 2016, Değerler Eğitimi Dergisi, 9(22), 103-138, İsrarbul, Pdf.

Özet: Bu araştırma, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümlerinde okuyan öğrencilerin, fakültelerindeki fiziki, sosyal, kültürel ve akademik imkânlar, bölüm programı, bölümde verilen eğitimin yeterliliği ve bölümlerin statüsü vb. konulardaki düşüncelerini ve memnuniyet düzeylerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın evrenini 2010 yılında Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi bölümlerinde okuyan öğrenciler oluşturmakta olup, örneklemini ise 12 farklı bölümden 1036 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin yarısı bölümlerinde öğrenim görmekten memnun gözükmektedir. Bununla birlikte bölümden kısmi memnuniyet duyan ve memnun olmayanlar yanında imkân olması halinde başka bir bölümde okumayı tercih edeceğini belirten öğrenci oranlarının yüksek olması dikkat çekmektedir. Bölümlerdeki fiziki ortam ve koşulların öğrenci memnuniyeti üzerinde olumsuz etki yarattığı, sosyal ve kültürel imkânların henüz arzu edilen düzeyde olmadığı, DKAB program içeriğinin öğrencilerin dörtte üçü tarafından yetersiz görüldüğü, sayı ve süre olarak en fazla “alan derslerinin” yetersizliğine vurgu yapıldığı, alınan eğitimle mesleği gereği gibi yapabilme noktasında problemlerin olduğu, lisansüstü eğitim konusunda öğrencilerdeki motivasyonun yüksek düzeyde olduğu, akademik personel sayısının yetersiz görüldüğü, öğrencilerin kendilerini hangi fakültenin öğrencisi olarak tanımlayacakları konusunda zihinlerinin karışık olduğu tespit edilen hususlardan bazılarını oluşturmaktadır.

- Sezer, Şenol, *Velilerin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri*, 2016, Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 4(2), 29-47, Zonguldak, Pdf.

Özet: Bu çalışma, üstün yetenekli öğrencilerin velilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, nitel araştırma desenindedir. Araştırmanın çalışma grubu, 2012-2013 eğitim öğretim yılında, Giresun Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 24 öğrencinin velilerinden oluşmaktadır. Çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu aracılığı ile elde edilmiştir. Ve-

lilerin değer eğitimi çocukları açısından çok önemli görmektedir. Veliler, Bilim ve Sanat Merkezinde verilen değerler eğitimi yeterli bulmamaktadır. Velilerin çocuklarına kazandırılmasını istedikleri değerler ahlaki, ulusal ve evrensel değerler şeklinde sıralanmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin velilerinin çocuklarına kazandırılmasını istediği ahlaki değerler sırasıyla doğruluk, dürüstlük, saygı, çalışkanlık, sevgi, merhamet, adalet, hakkaniyet, fedakârlık, hayırseverlik ve cesarettir. Velilerin çocuklarına kazandırılmasını istediği başlıca ulusal değerler vatan ve millet sevgisi, ulusal değerlere saygı ve bağlılıktır. Velilerin çocuklarına kazandırılmasını istediği başlıca evrensel değerler, evrensel barışa katkı, insan sevgisi, insan haklarına saygıdır. Veliler, değer eğitiminin hükümetlerin eğitim politikalarına göre değişmemesi ve yaşam boyu sürdürülmesi gerektiği şeklinde görüş belirtmektedir.

- Kula, Mustafa Naci, *Engelli Gençlerin Gelişim Özellikleri ve Din-Ahlak Eğitimi*, 2017, Turkish Studies Karşılaştırmalı Dini Araştırmalar, 12(20), 167-182, Ankara, Pdf.

Özet: Bu çalışma, engelli gençler için dini ve ahlak eğitiminde bir rehberlik sağlama amacını taşımaktadır. Biyo-psiko-sosyal değişim ve gelişmeleri ile kendine özgü bir dönem olan gençlik döneminin içinde oluşu ve çocukluktan yetişkinliğe geçişi yaşayan bir gencin doğum öncesi genetik bir nedenden ya da hamilelik dönemindeki rahatsızlık veya alkol uyuşturucu madde kullanımından dolayı doğuştan gelen; daha sonra ise kaza, hastalık gibi bir sebepten dolayı engellilik durumu ile karşılaşması, onun hayatında çok önemli bir süreci beraberinde getirmektedir. Çünkü engellilikten kaynaklanan tedavi, bakım, psiko-sosyal uyum gibi bazı zorlukları aşma mücadelesi, gencin yaşamını önemli hale getirmektedir. Bu süreçte tıbbi tedavi, psiko-sosyal destek yanında gencin eğitimi de gençlik döneminin gelişim özelliklerinin sağlıklı gelişmesine ve engellilikten kaynaklanan zorluklarla baş etmede yardımcı olma açısından ayrıca üzerinde durulması gereken bir konu olma özelliğini taşımaktadır. Özellikle engelli gencin dini ve ahlaki eğitimi kendine özgü yönleri ile ayrıca ele alınması gereken bir husustur. Zira gençlik döneminin dini ve ahlaki gelişim özellikleri, gencin kişilik gelişiminde önemli bir yeri olmakla birlikte gence verilecek eğitimde dikkate alınması gereken bir durumdur. Bu nedenle gencin din eğitiminde başta neden engelli olduğunu kavramaya yönelik engelliliğin anlamını doğru tespit edici dini bilgiler verilmelidir. Engelliliğin kesinlikle Allah'ın bir cezası olmadığı anne babanın günahını yüklenmeyle de ilişkisinin bulunmadığı Dini referanslarla izah edilmelidir. Bu durumun her insanın hayatında yaşadığı ailevi, sosyal, ekonomik, psikolojik bazı zorluklar gibi Allah'ın insanı zorluklar karşısında çözüm üretme becerisini ve en güzel davranışı ortaya koyma kabiliyetini sınaması yanında hayatın kurallarını doğru bir şekilde gerçekleştirmeyi öğrenme ve benzer durumu yaşayanlara da yardımcı olma açısından bize farklı şeyleri öğrenme durumuyla karşılaştırdığı anlatılabilir. Aynı şekilde hayatta paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, başkalarını anlama gibi sosyal hayatın sürekliliğini sağlayan bazı ahlaki değerler üzerinde de durarak eğitim verilebilir. Bunlar sayesinde de genç engellilik durumunu kabullenerek sağlıklı bir psiko-sosyal uyum sürecini gerçekleştirebilir.

- Kızılhan, Pınar, *Okullarda Erdem Öğretimi: Niçin? ve Nasıl?*, 2017, Journal of Education And Future, (11), 177 - 196, Ankara, Pdf.

Özet: Temel etik tutumlar, anadili öğrenimi gibi nasıl öğrenildiği anlaşılmadan benimsenir. Bu nedenle eğitim, 'iyi' insan olmanın ne anlama geldiği hakkında eleştirel düşünmeyi desteklemelidir. Öğrencilerin kendi etik değerlerinin nereden geldiğinin farkında olmaları için "Ne yapmalıyım?" ve "Bu doğru olur mu?" gibi sorulara öğretmen rehberliğinde yanıt aramaları, etik amaçlar ve ahlaki

kuralları ayırt etmelerine olanak sağlayabilir. Ahlaki bir davranış; ahlaki duyarlılık ve ahlaki akılcılığı gerektirir. Etik; iyilik, dürüstlük, adalet, erdem, gibi kavramlar aracılığı ile kuramlara dayalı sorgulamalar yapmaktır. ‘İyi yaşam’ı belirlemeyi amaçlayan bir ahlaki kurallar bilimi olarak etik, bu kavramlar ve kavramsallaştırmalar üzerinde akıl yürütür. Çoğu zaman ‘adalet’ gibi bazı kavramların kültürel gelenekleri aştığı ancak kavramsallaştırmaları aşamadığı öne sürülür. Bu kavramsallaştırmalardan biri de değerler eğitimi açısından ‘erdem’ öğretimidir. Değer problemi, felsefi düşüncede değerlendirme problemi ve değerler problemi olarak karşımıza çıkar. Bu makalede, öğrencilerinin; özgünlük, özerklik, kendini gerçekleştirme gibi kişisel mutluluklarını öne çıkarmayı amaç edinen öğretmenlere yönelik uygulamaların nasıl olması gerektiğini açıklayan erekbilimsel ahlak kavramsallaştırmaları analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın amacı; M.Ö. 5. yy’da Antik Yunan’da gelişen erekbilimsel (teleolojik) düşünme biçimine bağlı üç etik kuram olan Doğuşancı Öğreti, Üç Parçalı Ruh Öğretisi, Orta Yol Öğretisi ışığında ‘erdem’in ne olduğu ve “Erdem öğretilir mi?” sorusunun tartışılmasıdır. Bu nedenle ilk olarak, ‘erdem’in ilişkili olduğu temel kavramların analizi, ardından seçili etik kuramlarının özeti ve son olarak öğrencilerin etik bilinçlerini inşa etmelerine ve akıl yürütmelerine yardımcı olacağı düşünülen öğretmenin sınıfta ne tür sorular sorması gerektiği üzerinde durulmuştur. İlgili yönetime ilişkin eğitim durumlarının sürekli değer yargıları üretilen sorunlara felsefi temellendirmeler yaparak düşünmelerine, etik düşünürü gibi davranmasına, etik eylem ve duruş geliştirmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kitaplar

- Gövsa, İbrahim Alaaddin, *İlk Gençlik Hakkında Ruhیات ve Terbiye Tedkikleri*, 1921, 73s., Kitabhane-i Sûdî, İstanbul.
- Gölpinarlı, Abdülbaki, *Cumhuriyet Çocuğunun Din Dersleri*, 1929, 102s., Tefeyyüz Kitabevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Büyük Devrimci Atatürk’ün önderliğindeki Türkiye’de, 1927-1931 yıllarında, ilkokulların 3., 4. 5. sınıflarında okutulan din dersleri kitaplarını, tek bir kitapta toplayarak sunuyoruz. Kitaplarında başlığında, “Cumhuriyet Çocuğunun Din Dersleri” yazıyor. Bu başlık şöyle de okunabilir: Kemalist Cumhuriyet’in çocuklarına öğrettiği din dersleri... Örneğin 3. sınıf kitabının başında yer alan, Din Dersleri Programı’nda, şu talimatlar yer almaktadır: “Yalnız tarihi hakikatler söylenecek, mucizelerden ve harikulade menkıbelerden bahs olunmayacaktır.” 5. sınıf kitabının “Din İşleri Dünya İşlerinden Ayrıdır” başlıklı bölümü ise, Cumhuriyet Devrimi’nin laiklik anlayışını, çok güzel anlatmaktadır. İslamiyette ruhban sınıfının bulunmadığı sürekli vurgulanmaktadır. Din Dersleri, dini imanla birlikte, milli imanı ve Cumhuriyet Devrimi’ne bağlılığı işlemektedir. Vatan ve millet sevgisi, bilimin yol göstericiliği, akılcılık, bağnazlık ve hurafenin reddi, kardeşlik, eşitlik, hoşgörü, el birliği, kamuculuk, dayanışma, temizlik gibi Cumhuriyet değerleri aşılanmaktadır. Kaynak Yayınları olarak, bu kitabı yayımlarken, aynı zamanda bir kampanya da başlatıyoruz: Din dersleri kitapları değiştirilmeli ve ilkokullarda Atatürk döneminin din dersi olan elinizdeki kitap okutulmalıdır.

- Sedat, Felida, *Genç Kızlara Muaşeret Usulleri*, 1932, 136s., Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Dünün az okuyan, kitaplarıyla hayat arasında derin uçurumlar görmeye mahkum çekingen, örtülü, ürkek, zavallı genç kıızı yerine bugünkü hayat, canlı, vakur ve şen bir kız tipi yarattı diyen yazar; bu canlı yaşayışa geçişin genç kızların kafasında ve hatta ruhunda birçok sorunlar yarattığını ve bu yeni hayatlarında nasıl hareket etmeleri veya etmemeleri gerektiğini anlatır.

- Thomas, Felix, *Aile İçinde Terbiye, Ebeveynin Günahları, Kızlarımız*, 1933, 258s., Milliyet Matbaası, İstanbul.
- *Genç Nesle Ahlak Kanunları: İyi Türk'ün Dokuz Kanunu*, 1934, Selamet Basımevi, İstanbul.
- Sertelli, İskender Fahrettin, *Çocuklarımıza Muâşeret Dersleri*, 1941, 228s., Tefeyyüz Kitabevi, İstanbul.
- Tumlirz, Otto, *Pedagojinin Psikolojisi Yahut Çocuk ve Gençlik Terbiyesinin Yolları*, 1946, 80s., Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Genç de çocuk gibi dünyayı yetişkinden başka türlü görür. O bugünü red ve inkar ederek, yarına değer verir. Aşk ile nefret, güzellikle çirkinlik, hakikatle hata, iyilikle kötülük arasında, onun için hiçbir orta çizgi yoktur, yalnızca evet ve hayır vardır. Yetişkin nesille yetişmekte olan nesil arasında, gevşek, geçici bağlantıdan, samimi kaynaşmalara kadar ilerleyebilen çeşitli ilişkiler vardır. Her şeyden önce ana-baba ve çocuklar, sonra meslek eğitimcisi, özellikle öğretmenle öğrenci arasındaki pedagojik ilişkiler en kuvvetli insani ilişkilerdendir. Genç insanlar olgun insanların kültürüne ve hayat sahasına doğru büyümelidirler. Oluş halinde bulunanlar olmuşların dünyası lehine, kendi dünyalarını bırakma durumunda kalırlar. Bundan ötürü, terbiye işi, çocuğun ve gencin dünyasına bir el koyma, çok defa zorla şekil değiştirme, bağimli olma anlamını almaktadır.

- Hakkı, İzmirli İsmail, *Gençlere Din Dersleri*, 1947, 112s., Hilmi Kitabevi, Ankara.
- Kansu, Şevket Aziz, *Gençlikte İrade Eğitimi ve Büyük Adamlar*, 1947, 32s., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: İnsanlar, manevi değerlerini, ideallerini, özetle moral dünyalarını hareketleriyle, düşünceleriyle, imanlarıyla ve iç yaşayışlarıyla kendileri yaratmaktadır. İş bölümü olan toplumlarda ortaklaşa vicdandan başka her mesleğe ait bir de mesleki vicdan vardır. Başlangıçta her iki vicdan da fertlerin ruhlarında olduğu halde açıkça görülmediği için şuursuz bir haldedir. İşte toplumsal vicdanın, toplumsal bünyenin değişmeleriyle karışık olan bu soyut gidiş, bir gün özel bir kişi tarafından açık bir şekilde anlaşılacak toplumun önüne serilir. İşte bu gidişlerin bilinçlenmesine sebep olan kişilere büyük adamlar denir. Büyük adamlar milletin yaratıcı muhayyilesidirler. Ancak toplumsal sebepler büyük adamların ortaya çıkmasının gerekli şartları fakat yeterli şartları değildir.

- Atay, Tevfik, *Çocuk ve Genç Terbiyesi Üzerine Öğütler: Anneler, Babalar ve Öğretmenler İçin*, 1948, 103s., Ar Basımevi, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Eserde konular; hırsız çocukların terbiyesi, okula yeni başlayan çocuğu evde nasıl çalıştırılmalı, tembel çocukların terbiyesi yalancı çocukların terbiyesi, buluş çağında çocuk terbiyesi, yüzüstü çocukların terbiyesi v.b. başlıklar altında incelenmiştir. Çoğu zaman ufak bir şeyden kaynaklanan ve sık sık tekrar edilen aile kavgaları evde çocuklara tesir etmekte ve rahatlarını kaçırmaktadır. Tartışmalar sonucu, çocukta büyüğe itaat, sevgi ve saygı duyguları yerleşmez. Çocuk çoğunlukla evde annenin verdiği emrin baba, babanın verdiği emrin anne tarafından bozulması ve kendiliğinden iş yapmaya alıştırılmaması nedeniyle iyi ve kuvvetli irade kökleri atamaz. Neşe hayatın ve başarının esası olduğuna göre geçimsiz aileler, bu hareketleriyle çocuklarını, başarısızlığa kendi elleriyle sürüklemiş olurlar.

- Türe, Nazmi, *Doğu ve Batı Milletlerinde Çocuk ve Genç Terbiyesi*, 1948, 16s., Sinan Basımevi, İstanbul.
- Özkaya, Mahmut, *Okullarımızda Ahlak Eğitimi ve Disiplin Problemi*, 1951, 69s., Cumhuriyet Basımevi, İzmir.
- Beler, Turan Aziz, *Gençlere Görgü*, 1953, 240s., Ülkü Basımevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Çoğu kimseler günlük hayatlarında görgü kurallarına yer vermeyi düşünmezler. Aslında cemiyette, insanın yaptığı her hareketi, gezip yürüdüğü, yiyip içtiği, oturup kalktığı v.b. ölçülüdür ve anlamlıdır. İnsanlar arasındaki ilişkilerin düzenli olabilmesi için kaidelere bağlı olmamız gerekmektedir. Görgü inisiyatif işidir. Körü körüne disipline uymak değildir. Görgünün beşiği evdir. Görgü tekniğini gençlere göstermek için, onların önünde bu kaideler büyükler tarafından aynen, noksansız uygulanmalıdır. Gençler büyüklerinin modelleri olacaklarından ana babanın hareketlerini devamlı kontrol etmeleri gerekmektedir.

- Canbay, Osman, *Genç Neslimize Din Dersleri*, 1957, 23s., Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Matbaası, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençlerin dini inançlarını kuvvetlendirmek amacıyla hazırlanan kitapta, Müslümanlık hakkında kısa bilgiler verilmektedir.

- Ergin, Ömer Faruk, *Türk Gencine Din Bilgisi*, 1957, 64s., Hilal Yayınları, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Özellikle gençlerin özetle olsun İslâm dinini öğrenmeleri için, çeşitli kaynaklardan derlenerek meydana getirilen bu eserde, çeşitli kaynaklardan faydalanılarak meydana getirilen bu eserde, islâmın şartları, namaz kılmak, abdest almak v.b. konularda bilgiler verilmektedir.

- Ersöz, Ali Muzaffer, *Gençlik Terbiyesi Üzerine: Velilere Rehber*, 1958, 9s., Fırat Matbaası, Erzincan.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençlik vatanın en büyük hazinesidir. Bir millet ancak gençliği ile övünür ve ancak gençliği ile ileri gidebilir. Bunun için, varlığını koruyarak ilerlemek isteyen bir millet gençliği üzerinde önemle ve hassasiyetle durmalıdır.

- Mekikoğlu, Süleyman, *Okullarda Muaşeret Disiplini ve Gençlerde Başarı Yolları*, 1958, 88s., Bereket Matbaası, Ankara.
- Öz, Süleyman Nuri, *Türk Çocuğunun Ahlak Eğitimi İçin Düşünceler*, 1959, 108s., Çeltüt Matbaası, İstanbul.
- Arslanoğlu, Ali, *Gençlere Din Bilgisi*, 1960, 88s., Sıralar Matbaası, İstanbul.
- Bürge, Cemil, *Çocuklara ve Gençlere Muaşeret Kaideleri*, 1961, 112s., Aka Kitabevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Eser ilk, orta, lise ve üniversite öğrencilerine yol göstermektedir. Görgü kuralları yazara göre, hiçbir zaman bir ilim ve fen kuralları değildir. Bir kimsenin kendisine yapılmasını istemediği şeyleri başkasına yapmamasıdır. Toplum gerek bir kimsenin kendi ve gerekse başkaları için zararlı olan her hal, hareket ve sözü için koyduğu görgü kuralları ile onu dışlamakta ve cezalandır-

maktadır. Küçük yaşlardan başlayarak insanları, yemek yemesini, konuşmasını bilmediği için, yalan söylediği için, dedikodu yaptığı için, terbiye ve nezaket dışına çıktığı v.b. hareketler için kanun değil toplumun görgü kuralları cezalandırır. O zaman böyle bir kimse bir topluluk ferdi olmaktan çıkar. Eser çocukların ve gençlerin bu konulardaki bilgilerini arttırmak üzere yazılmış ve aile hayatında çocuk-şahsi muâşeret-cemiyet muâşeret-i başlıkları ile üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde yarı-nın ana babalarının nasıl olması gerektiği, ikinci bölümde ev hayatı görgü kuralları üçüncü bölümde okul ve toplum içi görgü kuralları ele alınmıştır.

- Kişioğlu, Mir Hamza, *Tanrıya Giden Yollar - 1.Cilt: Gençlere ve Yurt Dışındaki Türklere Din Bilgisi*, 1965, 331s., Resimli Posta Matbaası, Ankara.
- Kaçar, Ahmet Hamdi, *Gençlere İman ve İnanç Dersleri*, 1966, 32s., Meşher Matbaası, İzmir.

KAPAK ARKA YAZISI: Yazar, zaman içinde gençlerin kendisine başvurarak müslümanlıkta iman ve inancın ne olduğunu anlatan bir risale yazmasını istediklerini, Kuran-ı Kerim'den, peygamberin sözlerinden, bilginlerin tavsiyelerinden faydalanarak bu risaleyi kaleme aldığını belirtmektedir.

- Beğen, İbrahim, *Türk Gencinin Din Dersleri*, 1969, 140s., Başar Kitap ve Kirtasiye, Ankara.
- Coppius, Marie, *Çocuklarımızın Terbiyesi Yolunda Gördüklerim ve Denediklerim*, 1972, 105s., Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Besleyici, Hadi, *Çocuklara ve Gençlere Görgü Kuralları ve Okulların Disiplin Yönetmeliği*, 1973, 240s., İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İnsanlar toplu halde yaşamaktadırlar. Doğanın olayları karşısındaki güçsüzlüğünü ve zamanla artan gereksinimlerini insan toplu olarak yaşamakla yenmekte ve karşılamaktadır. İyiye bilinmeli ve insan davranışları buna göre ayarlanmalıdır. Yoksa toplum düzeni hemen bozulmaktadır. Doğumdan başlayarak, yaşanan sürece çevreden edinilen toplum içinde diğer insanlarla ilişkileri düzenleyen bilgi ve kuralların tümüne görgü denir. Görgünün okulu yoktur. Yaşadığımız toplumdan alır, birçok denemelerden geçerek görgüyü öğreniriz. Konular Görgü nedir - Toplumun kınayıp yadırgadığı davranışlar - Konuşmak - Arkadaş kazanmak - Tanışmak - Evde v.b. başlıklarla incelenmiştir.

- Pazarlı, Osman, *Gençlerimize Ahlak Dersleri*, 1975, 111s., Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Algül, Hüseyin, *Gençliğin Dini ve Ahlaki Terbiyesi*, 1979, 279s., Hafe Yayınevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Eserde, milletimizin dünya kültür ve medeniyetine, sanat ve ilime kalıcı, etkileyici hizmet ve ürünler bırakabilmelerinin Müslümanlığı din olarak kabul etmelerinden sonra olduğu, ancak günümüzde kafa ve kalplerinde sevgi ve dostluk yerine kin ve kavgayı büyütmeleri için kışkırtılan, vefasızlığa şefkatsizliğe ve acımasızlığa şartlandırılan bir nesil oluşturulmak istendiği, neslin kalbini İslâm ahlâkının diriltici ilkeleriyle yeniden düzeltmek, dini, tarihi, milli geçmişini ve gelecekteki sorumluluklarını kendilerine hatırlatmak gerektiği anlatılmaktadır. Bir milletin gençliği, halkı dini terbiyesini ve milli ahlâk esaslarını gereğince almış ve ona göre hareket ediyorsa içte ve dışta o ülke sağlam ve birbirine kenetlenmiş tam bir huzur içinde olmaktadır. Her milletin ahlâkının temeli ise dinidir. Türkün dini Müslümanlık olduğuna göre ahlâkı da Müslüman ahlâkı olacaktır. Türk gençliği günümüzde her zamankinden daha fazla dini ve ahlâki terbiyeye muhtaçtır. Bu terbiyenin

verilmesi konusunda ailelerin, eğitimcilerin görevi büyüktür. Ana-babalar çocukları ile yakından ilgilenmelidirler. Günlük çalışma içinde gençler ana-babalarının kendileriyle yakından ilgilendiklerini bilerek mutlulukla hayatta emin adımlarla ilerleyeceklerdir.

- El-Gazâlî, Ebû Hâmid Muhammed B. Muhammed, *Gençlere Din ve Ahlak Dersleri*, 1979, 136s., Kit-San Matbaası, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençlerimizin devlete ve millete yararlı olarak yetişmelerini sağlamak amacıyla sadeleştirilerek çevrilen eser namaz ve abdest konusundaki açıklamaların yanında, günlük hayatta uyulması gereken kuralları da vermektedir.

- Bilgin, Beyza, *Türkiye’de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, 1980, 173s., Emel Matbaacılık, Ankara.
- Mahmud, Ali Abdulhalim, *Müslüman Gençliğin Eğitimi*, 1997, 491s., Uysal Yayınları, Konya.

KAPAK ARKA YAZISI: İslam ve aile, toplum yapısında, ailenin önemi. - Müslüman toplumun alametleri, hususiyetleri ve hedefleri. - İslamın aileyi gözetlemesi, ailenin oluşturulması. - Yeni yetişmekte olan gencin ailedeki yeri. - Babaların, annelerin, akrabaların görevleri. - Gençliğin ruh terbiyesi, islam ruhu nasıl eğitiyor. - Çocukların ve gençlerin ahlaki terbiyesi. - İslamda ahlak kavramı, akıl terbiyesi kavramı. - İslamda beden terbiyesi, güzellik terbiyesi. - İslamda sosyal terbiye, politik terbiye. - Müslüman gencin yönlendirilmesi, ümmet ve islam alemi ile ilişkileri. - Cami, okul, kurs ve mahalledeki davranışlarında eğitim. - Allah’a çağırarak, marufu emir, münkeri yasaklama. - Allah yolunda cihada ruhen, bedenlen hazırlanma.

- Eşentüt, H. Ahmet, *Müslüman Gençliğin Eğitimi*, 1997, 272s., Selamet Yayınları, İstanbul.
- Özyılmaz, Ömer, *Çocuk ve Gençlik Çağında İslami Eğitim ve Psikolojik Temelleri*, 2003, 336s., Pınar Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İslam kültürünün, ailenin kuruluş ve işleyişine, çocuk gelişim ve eğitimine ve de gençlik çağı ve özelliklerine ilişkin zengin birikimiyle, çağdaş eğitim bilimleri, gelişim psikolojisi ve sosyolojiyi akılcı bir tarzda buluşturmaya gayret eden bu bilimsel çalışmanın, özellikle aile ve çocuk eğitimi ile gençlik dönemi eğitimine ilgi duyan herkes için incelenmesi zorunlu bir eser olduğuna inanıyoruz. Bu bağlamda, eğitim bilimi ve onun çeşitli disiplinlerinde lisans ve lisans üstü öğrenim gören insanlar başta olmak üzere, bütün anne-babalar, özellikle de belli bir tahsil seviyesinin üzerine çıkmış ve çocuğunu iyi yetiştirmeyi gaye edinen, böylece de hem kendi çocuğuna, hem de ülkemize yararlı olmayı hedefleyen anne babalar için bu çalışma hazırlanmıştır.

- Apuhan, Recep Şükrü, *Çocuklarda ve Gençlerde Ahlak ve Karakter Eğitimi*, 2003, 223s., Timaş Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Susuzluktan içi yanan bir insanın susuzluğunu ona suyun doyumsuz tadını anlatarak ve bir bardak su göstererek gideremezsiniz. Yapılacak iş onun bir bardak suyu içmesini sağlamaktır. Çocuk, kendisine kazandırılmak istenen güzel ahlakın hayattaki sonuçlarını gözleyebilmeli, kendi yaşantısında da bu sonuçlardan faydalanan olmalıdır. Ona nefis bir orman manzarası önünde

saatlerce ağacın faydalarından, gerekliliğinden bahsedebilirsiniz ama bu konuda onu gerçekten etkilemek çıplak bir tepeye fidan dikmekle mümkün olacaktır. Çevresini düzenlemeyen, her şey ve herkeşe karşı ilgisiz bir ahlak anlayışı çocuk için bir çekim alanı oluşturmaz. Değiştirme gücü ve heyecanı olmayan yaklaşımlar, çocuklar ve gençler için ilgi çekici değildir.

- Gündüz, Turgay, *İslam, Gençlik ve Din Eğitimi*, 2003, 321s., Düşünce Kitabevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: "...Gittikçe artış eğilimi gösteren intihar, yaralama, öldürme, cinayet, kaççılık, terör ve global savaş tehlikesi gibi modern çağla birlikte azgınlanan, insanın varlığını tehdit ve yok etmeye yönelik eylemlerin de dayatması ile birlikte din ve ahlak eğitimi, hem akademik hem de pratik anlamda yeniden insanlığın gündemine girmiştir. Bu süreçte, insanlığın mutluluğu ve insanca yaşama koşullarının temini için, 21. Yüzyılın din ve ahlak eğitiminin çok önemli rol oynayacağı bir çağ olacağını söylemek, bir kehanet sayılmanın ötesinde sıradan bir öngörü halini almıştır..." "... Gençlik dönemindeki hakikat özlemi ve anlam arayışı, maddi değerlere ve haz kültürüne dayalı modern dünyanın dini dışlayan elverişsiz ikliminde gerçekleşme ve tatmin imkanından büyük ölçüde yoksun bulmatadır. Dikkatinin kendine yöneldiği gençlik döneminde, ruh ve bedenden oluşan varlık yapısının farkına varan genç, içinde bulunduğu dünyanın sınırlılıklarına takılmadan kendini yerli yerine konumlandırabilmesi, için aşkın ve insanın varlık özülüyle örtüşen evrensel değerler sistemine ihtiyaç duyacaktır."

- Rıza, Ekrem, *Sorunsuz Gençlik 2: Ruhsal Terbiye (Kız-Erkek 18-21 Yaş)*, 2004, 312s., Uysal Yayınları, İstanbul

KAPAK ARKA YAZISI: Anne babalar veya eğitimciler, eksik bilgi veya utanma sebebiyle okul, cami veya evde ergenlik çağındaki çocuklara yeterince namaz için gerekli olan temizlik, abdest, gusül ve aybaşı gibi ergenlik konularını gençlere anlatamamaktadırlar. Gençlerin bu konuları, arkadaşlarından yanlışlarla veya zararlı kitaplardan öğrenmeleri yerine ehline hazırlanmış kitaplardan öğrenmeleri için bu seriyi hazırladık.

- Altaş, Nurullah, *Liselerde Din Öğretimi*, 2004, 300s., Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Ortaöğretim alanında yürütülen din öğretimi programları ve etkinlikleri birçok araştırmanın konusunu teşkil etmiştir. Ancak, hızlı gelişen teknoloji ve iletişim alanındaki yenilikler bireylerdeki değişimi de aynı hızla etkilemekte ve öğretimin hedef kitesinde farklılaşmalara yol açmaktadır. Bu değişim, eski araştırma bulgularının yeniden test edilmesini ve yeni ihtiyaçları ortaya çıkarmayı gerekli kılmaktadır. Aynı farklılaşmayı iletişimden başlamak üzere öğretimin bileşenleriyle bağlantılı disiplinlerin dayandığı paradigmalarda ve özel alan bilgisinde de gözlemlemek mümkündür. Bu çalışmada, liselerde yürütülmekte olan din öğretiminin tarihsel arka planı, program geliştirme anlayışlarındaki dönüşüm ve öğrencilerin değişen ilgi ve ihtiyaçlarını birlikte ortaya konarak, yapılacak program geliştirme çalışmalarına temel oluşturabilecek bileşenlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

- Altaş, Nurullah, *Gençlik Döneminde Din Olgusu ve Liselerde Din Öğretimi*, 2004, 300s., Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Ortaöğretim alanında yürütülen din öğretimi programları ve etkinlikleri birçok araştırmanın konusunu teşkil etmiştir. Ancak, hızlı gelişen teknoloji ve iletişim alanındaki

yenilikler bireylerdeki değişimi de aynı hızla etkilemekte ve öğretimin hedef kitlesinde farklılaşmalara yol açmaktadır. Bu değişim, eski araştırma bulgularının yeniden test edilmesini ve yeni ihtiyaçları ortaya çıkarmayı gerekli kılmaktadır. Aynı farklılaşmayı iletişimden başlamak üzere öğretimin bileşenleriyle bağlantılı disiplinlerin dayandığı paradigmalarda ve özel alan bilgisinde de gözlemlemek mümkündür. Bu çalışmada, liselerde yürütülmekte olan din öğretiminin tarihsel arka planı, program geliştirme anlayışlarındaki dönüşüm ve öğrencilerin değişen ilgi ve ihtiyaçlarını birlikte ortaya konarak, yapılacak program geliştirme çalışmalarına temel oluşturabilecek bileşenlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

- Coşkun, Ayşe İzci, *Okul Hayatı ve Dini Eğitim*, 2006, 136s., Pozitif Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Çocuklarımız bizim yarınlarımız. Onları geleceğe hazırlamada okulun ne büyük önemi olduğunu hepimiz biliriz. Hepimiz çocuklarımızın kaliteli bir öğrenim görmesini isteriz. Ne var ki çoğu zaman temenniler işe yaramaz, çocuklarımızın okul hayatı ile ilgili pek çok sorun önümüze dikiliverir. Diğer taraftan, müslüman bir toplum olarak çocuklarımızın güzel bir dinî eğitim almasını da arzu ederiz. Fakat bu isteğimizi karşılayacak kurum bulma sıkıntısı bir tarafa, dinî eğitimin okulla bir arada nasıl yürüteceğimizi bilemeyiz. Uzman eğitimci Dr. Ayşe İzci Coşkun bu kitabında çocuğumuzun okul hayatında karşılaşılabileceği sorunları ve dinî eğitim meselesini ele alıyor, çözümler sunuyor.

- Bayraktar, Mehmet Faruk, *İslam Eğitiminde Öğretmen Öğrenci Münasebetleri*, 2008, 319s., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İslam Eğitiminin tespit ve teklifleri ile eğitimimize getirdiği değerler daha önce de bazı çalışmalara mevzu edilmişti. Eğitim Bilimi açısından çağdaş ve başarılı özelliklere sahip olduğunu gördüğümüz İslam Eğitiminin üzerinde en çok durduğu hususlardan biri de öğretmen-öğrenci münasebetleri olmuştur. Nitekim “İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri”ni konu edinen bu eserde, İslam toplumunda öğretmenlik mesleğinin doğuşu, yeri, özellikleri ile öğretmenin sahip olması gerekli nitelikler, sınıf içi ve dışı davranışlar, öğrencilere yaklaşım biçimleri ortaya konmaktadır. Aynı zamanda öğrencilikle ilgili temel esaslar, öğrencinin nitelikleri, öğretmen ve arkadaşlarına karşı davranışları, derslerinde başarılı olabilme usulleri ve öğrenme metodları da ele alınmaktadır. Bu çalışmanın diğer bir özelliği de, İslam Eğitim Müesseseleri ile buralarda uygulanan eğitim metodlarını, ana hatlarıyla tanıtmayı ve İslam Eğitimcilerinin konu ile ilgili dikkat çekici görüşlerini günümüze aktarmasıdır.

- Kural, Mehmet, *Gençlik İçin Değerler Eğitimi Çalıştayı Sorumlular*, 2011, 87s., Gökkuşluğu Derneği Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Gökkuşluğu Derneği, çalışmalarıyla birey ve topluma ayna tutarken gerçeği görmemiz için çabılıyor. Ağustos 2010 tarihinde resmi ve sivil birçok kurum temsilcisinin katılımıyla tertiplenen “Gençlik ve Değerler Eğitimi Çalıştayı”nda kolektif zekânın üretkenliğiyle önemli bir çalışma ortaya kondu. Gökkuşluğu Derneği, çalışmalarının merkezine insanı koyduğunu bir kez daha gösterdi. Çalıştayı 1. oturumunda “Gençlere dönük bir program neleri amaçlamalı?”, 2. ve 3. oturumlarında ise “Gençlik-değişim ve değer ilişkisi neredeyiz ve nerede olmalıyız?” ve “Gençlerin düşünce, ahlak ve sosyal beceri gelişimlerine yönelik uygulama örnekleri” tartışıldı. Bu kitapta yıllardır gençlik üzerinde çalışan, kafa yoran ve bu çerçevede çalışmaları devam eden kurumların ve temsilcilerinin fikir zenginliklerini yansıtmayı ve çalıştayı yazılı hale getirerek kalıcılaştırmayı amaçladık.

- Aydınalp, Halil, *Yüksek Din Öğretimi ve Dini Köktencilik: Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi Öğrencilerinin Dini Köktencililiği Anlama Biçimleri*, 2011, 271s., Çamlıca Yayınları, İstanbul.

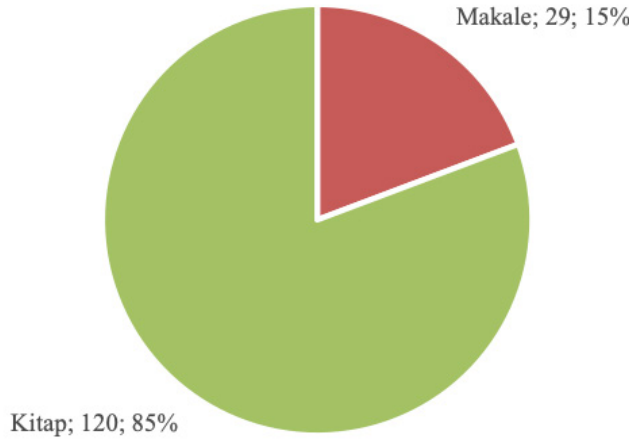
KAPAK ARKA YAZISI: Dini köklere vurgu, dini metinlerin literal anlamlarını öne çıkarma ve materyalist modernlik anlayışına, dolayısıyla seküler devlet ve toplum projesine tepki köktencilik kavramının dini geleneklerde ortak kullanım alanı bulmasını sağlamıştır. Bu çerçevede, son otuz senede oluşan köktencilik literatürü içinde, köktencilik kavramının özellikle dinlerdeki radikal ve militan akımları tasvir etmek için kullanılan genel bir akademik terim haline geldiği görülmektedir. Araştırmada, köktencilik kavramı Yahudi, Hristiyan, Müslüman, Hindu ya da Budist, herhangi bir grubu şeytanlaştırmak veya evcilleştirmek için değil; bu problemi daha iyi anlama ve sorgulama kaygısı içinde analitik bir araç olarak kullanılmıştır. Çalışmada Müslüman köktencililiği, Tarihsel Yaklaşım, Dini Yaklaşım, Sekülerleşme Yaklaşımı ve Popüler Yaklaşım şeklinde isimlendirilen dört operasyonel köktencilik tanımı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırmaya yön veren operasyonel tanımlarla birlikte, Müslüman köktencililiği, içerden ve dışarıdan iki açıklama seviyesinde ele alınmaya çalışılmıştır. İçerden bakış açısı, Müslüman köktencililiğinin, kendi içyapısı ya da özel metinlerinin dikkate alınarak tasvir ve tahlil edilmesi anlamına gelirken; dışarıdan bakış açısı, problemin, “dünya sistem analizi” teorisinden hareketle küresel kapitalizm bağlamında değerlendirilmesi manasına gelmektedir. Araştırmada öne çıkan kavramsal ve kuramsal yönelimler, yüksek din öğretimi lisans ve lisansüstü öğrencileri üzerinde test edilmeye çalışılmıştır. Yine, araştırmanın sonunda, Müslüman köktencililiğini bir yapı değil; farklı determinantların etkisi altında şekillenen dinamik bir süreç olarak açıklayan bir Müslüman köktencililiği modeline yer verilmiştir.

- Doğan, Davut, *Ergenlik Öncesi Ahlak Eğitimi*, 2016, 200s., Yankı Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Çocuğunuz ergenlik dönemine girdiğinde, ondaki bazı davranışlardan rahatsız olup bir gün, “Ben nerede hata yaptım?” diye kendinizi sorgulayabilirsiniz. Bu durumun sebebi, çocuğunuzun birçok maddi ihtiyacını (beslenme, giyinme vb.) en iyi şekilde karşılamınıza rağmen, onun için en az bunlar kadar önemli olan manevi ihtiyaçlarını (sevgi, özgüven, sorumluluk, merhamet vb.) ihmal etmiş olmanız veya maddi ve manevi ihtiyaçları arasındaki dengeyi kuramayışınız olabilir. Güzel ahlaklı bireyler yetiştirilmesinde, çocukluk döneminde sağlam temellere dayandırılarak verilen ahlak eğitiminin etkisi çok büyüktür. Çocuklar ihmal edilir, belirli bir ahlâki eğitimden geçirilmezlerse, kötü huylar onlarda yer etmiş olarak ergenlik dönemine girebilirler. Bu kitapta, çocuğun fiziksel, biyolojik, zihinsel, sosyal, duygusal, dini ve ahlâki gelişim özellikleri bir bütün halinde ele alınıp ergenlik öncesi dönem ahlak eğitiminin nasıl yapılacağı, yaş gruplarına göre gerekçelendirilerek örneklerle açıklanmıştır.

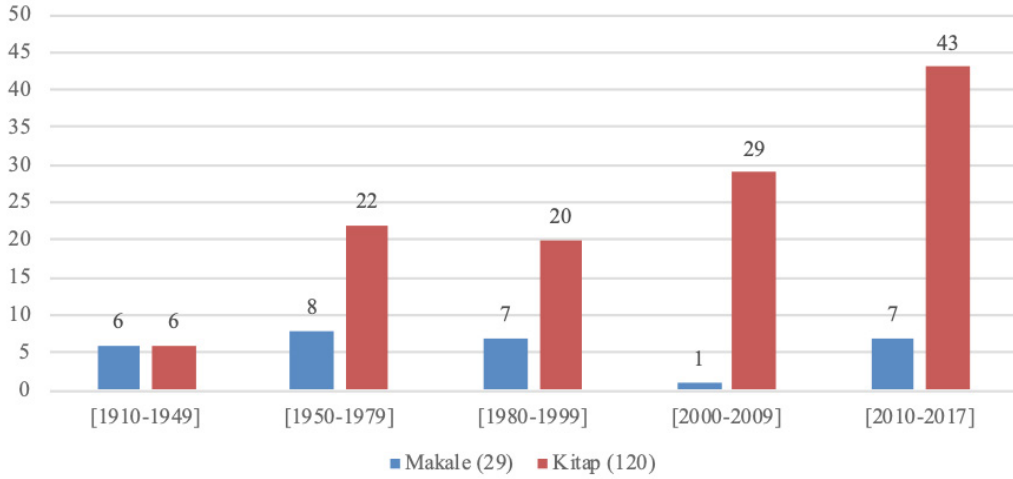
2.8.13. “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” Teması

Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu çalışmaların tasnif edildiği alt temalardan bir diğeri “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” teması olmuştur. İçerdiği yüz kırk dokuz (149) eserle en çok eseri kapsayan alt tema olan bu konu, gençlik ve din, değer ve ahlak konusunda verilen toplam eserlerin yaklaşık %19’una karşılık gelmektedir. Eser türü açısından bakıldığında da yalnızca makale ve kitap türünü içeren bu kategoride hiç tez çalışması bulunmazken makalelerin oranı %19, kitapların oranı ise %81 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca kitap türünde eserin en çok verildiği bu alt tema olan bu kategori, içerdiği yüz on üç (113) kitapla toplam kitapların yaklaşık %47’sini barındırmaktadır.

Tablo 41: “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” Teması (149)

“Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” temasında yer alan çalışmaların dönemsel dağılımına bakıldığında genel anlamda periyodik bir artışın olduğu görülürken yalnızca [2000-2009] dönemine geçişte bir azalma yaşanmıştır. Bu azalma ise yalnızca makalelerde yaşanan bir azalma olurken kitap çalışmaları her dönemde periyodik artış göstermiştir. Bu alt temaya ilişkin verilen ilk eser Hassan’ın (1910) “Hamiyetli Bir Genç” isimli çalışması olurken bu çalışma, yapılan taramalarda ulaşılan en eski tarihli eser olmuştur.

Dönemsel dağılımda ilk dönemde [1910-1949] döneminde on iki (12) olan eser sayısı [1950-1979] döneminde otuza (30) çıkmıştır. Devam eden süreçte [1980-1999] dönemindeki eser sayısı ise üç azalarak yirmi yediye (27) düşmüştür. 2000’li yıllarla birlikte ise konuya ilişkin eser üretiminde bir ilerleme söz konusu olmuş; [2000-2009] aralığında verilen eser sayısı üç (3) artarak otuza (30) çıkmıştır. Döneme ilişkin toplam sayıda yaşanan bu artış sadece kitap türünde olmuştur. Bir önceki döneme göre altı (6) eser azalan makale sayısı, bu dönemde yalnızca bir (1) olarak kalmış; kitaplar ise dokuz (9) eser artış göstermiştir. [2010-2017] döneminde ise büyük oranda kitapları içeren belirgin bir artış söz konusu olmuştur. Toplam dağılımda en çok eserin olduğu (50 eser) dönem olan [2010-2017] aralığına geçişte kitap çalışmaları, bir önceki dönemin üçte biri düzeyde artış göstererek kırk üç (43) olmuştur. Bu rakamla birlikte kitap türlerinin tematik şekilde dönemlere göre dağılımında herhangi bir dönemde en çok kitabı içeren tema “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” teması olmuştur. Aynı dönemde makale çalışmaları da altı (6) eser artış göstermiş; ancak bu artış makalelerin geneli açısından belirgin bir duruma karşılık gelmemiştir.

Tablo 42: “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” Temasında Dönemsel Dağılım

“Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” teması altında tasnif edilen çalışmaların genel olarak din-ahlak ve gençlik ilişkisi üzerine hazırlanmış olan, eğitici ve yönlendirici nitelikte eserler olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ahlak konulu çalışmalardan ziyade din konulu çalışmalar öne çıkmış; din konulu çalışmalarda “İslam ve gençlik” merkezli çalışmalar dikkat çekmiştir.

Gençlik ve din konusunda genel değerlendirmeleri içeren çalışmalara bakıldığında Hökelekli (1985), Aydın (1998), Bayyigit (2011) gibi eserler öne çıkarken; Clark (1977) ve Vertoge (1981) ergenlik dönemi vurgusuyla gençlik ve din konusunu çalışmıştır. İslam ve gençlik bağlamında verilen eserler ise genel anlamda İslam’da gençliğe dair değerlendirmeler içeren/hatırlatma yapan ve rehberlik eden/yol gösteren eserler olarak iki türde tasnif edilebilmektedir. İslam ve gençlik bağlamı, tema altında belirgin biçimde öne çıkan bir konu olmakta iken, çalışmaların geneli İslam açısından “ideal gençliği” tanımlama ve ona ulaşma yolunda yol gösteren ve örneklik sunan bir perspektif taşımaktadır. Bu anlamda İslam’ın penceresinden gence bakışı yansıtan ve gençliğe dair hatırlatma yapan/öğüt veren çalışmalar hemen her dönemde verilmişken; Şibay (1913), Arda (1949), Ayhan (1978), Ataç (1987), İnan (1995), Sercani (2007), Gökaş (2010) ve Yıldız (2015) gibi eserler konuya ilişkin eserlere örnek gösterilebilmektedir. Bunlarla birlikte gençler için rehber/el kitabı olarak tanımlanabilecek ve İslam’ın sunduğu örnekliğe “nasıl” ulaşılacağını içeren eserler de oldukça yaygın biçimde verilmiştir. Bu çalışmalar arasında El-Benna (1980), Cebeci (1987), Dereli (1996), Sırım (2007), Mısıroğlu (2015) gibi eserler rehber kitap/el kitabı olarak gösterilebilirken Sarıcı (2006), Okur (2012), Öze (2012) gibi eserler gençlere Kur’an’dan ve Hz. Peygamber döneminden örneklikleri anlatan çalışmalar olarak sunulabilmektedir. Bunların yanında daha kısıtlı biçimde ele alınan ahlak ve genç konusuna ilişkin olarak da gençlerin ahlaki gelişimlerine ilişkin “rehber” eserler (örn. Erzi, 1951; Yayıcı, 1985; Hatip, 2005) olarak örnek gösterilebilirken, Adil (1919), Arslan (1960), Arslantürkoğlu (1964), Kaçar (1964), Altan (1989), Türkben (2010) gibi eserler ahlaki öğüt ve prensipler, din ve ahlak ilişkisi, ahlaki derinlik vb. gibi konulara ilişkin verilmiş eserlerdir.

“Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” Temasına Ait Künyeler:**Makaleler**

- Şibay, Halim Sabit, *Cihad-ı Ekber: Genç Müslümanlık*, 1913, Sebülürreşad, 11(280), 305-306, İstanbul, Pdf.
- Adil, Hüseyin, *Darülfünun Gençlerine: Din ve Ahlak*, 1919, Sebülürreşad, 18(450), 94-95, İstanbul, Pdf.
- *Dalalet Yolları: Garb Terbiyesi Gençleri Nasıl Frenkleştirdi?*, 1922, Sebülürreşad, 20(496), 24, Ankara.
- Erişirgil, Mehmet Emin, *Manevi İnzibat ve Gençlik*, 1926, Hayat Mecmuası, 1(2), Ankara
- Saffet, Mehmed, *Garb Terbiyesinin Gençliğe Telkinatı*, 1928, Türk Yurdu Dergisi, 4(198), 24-27, Ankara.
- Buharalı, Nesil, *Yeni Nesil ve Ahlâk*, 1939, Bozkurt Dergisi, (2), 37-38, İstanbul.
- Aybar, Mehmet Ali, *Bir Üniversiteli Genç ile Hasbıhal*, 1947, Hür Fikirler Mecmuası, (5), İstanbul, İstanbul.
- Kuşcu, Kemal, *İslamiyeti Müdafaa Eden Amerikalı Genç Kız*, 1960, Sebülürreşad, 13(315), 230 - 234, İstanbul.
- Birinci, Necati, *İslâmi Türk Kültürü ve Bugünkü Nesil*, 1968, İslam Medeniyeti Dergisi, 1(8), 39-40, İstanbul, Pdf.
- Çağlar, Behçet Kemal, *Mürşitsiz Gençlik*, 1975, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(43193), 497-500, Diyarbakır.
- Clark, Walter Houston, *Ergenlik ve Gençlik Çağında Din III*, 1977, Eğitim Hareketleri, 22(260-261), 16-23, Ankara.
- Clark, Walter Houston, *Ergenlik ve Gençlik Çağında Din*, 1977, Eğitim Hareketleri, 22(258-259), 3-9, Ankara.
- Yılmaz, Erol, *İnançlı Gençlik*, 1977, Varlık Dergisi, 44(842), 10, İstanbul.
- Karaçam, İsmail, *Müslüman Talebenin Dikkat Edeceği Hususlar*, 1978, Nesil Dergisi, 2(10), 8-11, İstanbul.
- Vergote, Antoine, *Ergenlikte Din*, 1981, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 24(1), 583-592, Ankara, Pdf.

Özet: Zekanın gelişmesi, dostluğun uyanması, cinsel dürtülere bağlı suçluluk, bağımsız olma krizi ve benliğin uyanması, ergenin dinini derin bir şekilde belirleyecektir. Bu unsurlar dini vaziyet alışı kuvvetli bir biçimde kamçulamaktadır; fakat, bunlar, aynı zamanda dini vaziyet alışı, suçluluk sıkıntıları ve iman şüpheleri ile sarsmaktadır.

- Hökelekli, Hayati, *Gençlik ve Din İhtiyacı*, 1985, Milli Kültür Dergisi, (50), 87-89, Ankara.
- Yayıcı, Talha, *Gençlik Vicdanına Rehberlik (Okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri Üzerine)*, 1985, Sakarya Ticaret Dergisi, 1(2), 23-24, İstanbul.

- Büyükkörükçü, Tahir, *Mevlana'dan İslam Gençliğine*, 1985, İslam Dergisi, 2(21), 30-31, Ankara.
- Varol, Hüseyin, *Gençlik, Sevgi, Terbiye Ve Olgun İnsan*, 1986, Atatürk Üniversitesi İlahiyât Tetkikleri Dergisi, (7), 235-257, Erzurum, Pdf.
- Bolay, Süleyman Hayri, *Yeni Nesillere Hangi Değerler Verilmeli?*, 1987, Türk Yurdu Dergisi, 8(6), 3-5, Ankara.
- Aydın, Mehmet, *Gençlik ve Din*, 1998, *Gençlik ve Din* kitabı içinde, 219-258, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Hayta, Akif - Ekşi, Halil - Hökelekli, Hayati - Gürses, İbrahim - Kılavuz, Mehmet Akif - Kula, Mustafa Naci, *Gençlik ve Din*, 2002, *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi* kitabı içinde, 11-29, Ankara Okulu Yayınları, Ankara.
- Türkben, Ahmet, *Gençlikte Ahlaki Derinlik*, 2010, Eğitim Yazıları Dergisi, (18), 21-30, İstanbul.
- Avcı, Özlem, *İslami Gençlik ve Kanaat Önderleri*, 2012, Birikim Dergisi, (276), 45-53, İstanbul.
- Can, Burhanettin, *Geleceğin Dünyasını İnşa Edecek Nesil: Kuran Nesli ve Genç Öncüler*, 2013, Umran Dergisi, (223), 24-30, İstanbul.
- Güneş, Adem, *Gençliğin Değerlerle Buluşmasında Doğru Örneklik*, 2013, Diyanet Dergisi, (266), 19-20, Ankara, Pdf.

Özet: Gençler güven verici kişilerin etrafında bulunmaktan hoşlanırlar. Güven duyduğu kişinin adil olduğunu da görürse böylesi bir durum gencin o kişiye tutku ile bağlanmasını beraberinde getirir. Çocukluk döneminde duyarlılıklar tek tek oluşup kapandığı hâlde, gençlik döneminde aynı anda birkaç duyarlılık birden uyanır. Bu duyarlılıkların en belirgin iki tanesi; adalet ve emniyettir. İşte bundandır ki gençler, çevresinde adaletli görmedikleri kişilere karşı yıkıcı ve isyankâr davranışlar sergilerler. Yetişkinlerin gençlerle anlaşabilmesinin en önemli şartı “güvenilir” yani “emin” olmalarıdır. Gençler güven verici kişilerin etrafında bulunmaktan hoşlanırlar. Güven duyduğu kişinin adil olduğunu da görürse böylesi bir durum gencin o kişiye tutku ile bağlanmasını beraberinde getirir. Günümüz ebeveynlerinin temel eksikliği, gençlere “adaletli” bir anne baba görüntüsü sunamamalarıdır. Anne ve babasının bazen “yalanlarına” ve bazen kendi çıkarları adına “adaletsiz” davranışlarına şahit olan genç için ebeveynin itibarı düşmeye başlar. Bir gencin gözünde kendi anne babasının itibarının düşüyor olması, o gencin üzerinde anne baba tesirinin kalkıyor olmasını da beraberinde getirir. Yetişkinler ile genç arasında oluşan bu tesir zafiyeti, o gencin sosyal, dinî, kültürel ve ahlaki kuralları öğrenmesinin önündeki en büyük engeli oluşturur.

- Karslı, İbrahim Hilmi, *Günümüz Gençliği*, 2013, Diyanet Dergisi, (270), 48-49, Ankara, Pdf.

Özet: Çağdaş dünyada fert ve toplumlar dinden uzaklaştıkları için hayat anlamsızlaştı. Bu manada günümüz insanının bir anlam krizi içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Ne yazık ki cadde ve sokaklarımızda bu durumda olan gençlerin sayısı az değildir. Bugün tıp dilinde logoterapi denen bir tedavi yönteminden bahsedilmektedir. Batı'da daha yaygın olan bu yöntemle düştüğü anlam krizinden insan kurtarılmaya ve hayat kendisine sevdirmeye çalışılmaktadır. İslami değerlerin özümsemediği bir toplumda “hayatın anlamı” bir problem olmaktan çıkar. Çünkü din, insanın aşkla sevgiyle bağlanacağı bir değerler sistemini öngörür. Bu anlamda dindarlığın, ruh sağlığının da teminatı olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü insanı manevi yönden takkiye eder. Hayatın zorluklarına karşı onu

daha donanımlı hâle getirir. Bu açıdan insanın aklını ve gönlünü doyuran tevhit tasavvuru, ebedî hayat müjdesi, kader ve tevekkül inançları oldukça önemli değerlerdir. Dolayısıyla İslam'a gönülden bağlanan insan, ulvi gayelerin temsilcisi olur. Onun nazarında hayatın kendisi bir problem olmaktan çıkar; aksine bir hayır ve hasenat yarışına dönüşür. (Mü'minûn, 23/61)

- Kara, Seyfullah, *Hz. Peygamber'in Elinde Şekillenene İdeal Gençlik*, 2013, Gençlik Araştırmaları Dergisi, 1(2), 6-29, Ankara, Pdf.

Özet: Gençlik kesimi, toplumun en geniş ve en önemli parçasıdır. Bu yönüyle önemli olduğu gibi, bir milleti geleceğe taşıyacak kitle olması sebebiyle de önemlidir. Bu nedenle gençliği yetiştirme tarzı, esasen bir ülkenin kaderini tayin etmekle aynıdır. Hz.Peygamber inşa edeceği toplum, devlet ve medeniyet için gençlik kesiminin önemini bilmekteydi. Bu yüzden onlara apayrı bir değer vermiştir. Onun hedeflediği toplum, devlet ve medeniyet yapısı insanlık için bir umut olacağından, bu umudu gerçekleştirmeye aday olarak yetiştirdiği gençlik de, ideal bir gençlik olmuştur. Bu gençlik, hak, adalet ve sorumluluk duygusuna sahip, düşünen, bağımsız karar verebilen, katılımcı ve özgüveni yüksek bir gençliktir.

- Ay, Mehmet Emin, *İslam'ın Gençlik Tasavvuru*, 2014, Diyanet Dergisi, (286), 8-11, Ankara, Pdf.

Özet: Birleşmiş Milletler Örgütü'nün tanımına göre, "Genç, 15-25 yaşları arasında, öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir evi bulunmayan kişidir." (bkz. Atalay Yörükoğlu, *Gençlik Çağı*, Ankara 1986, s. 3.) Psikoloji kaynaklarında ise gençlik, "ergenlik çağı (büluğ) öncesinden başlayarak 20-25 yaşlarına kadar ki yılları kapsayan zaman dilimi" olarak kabul edilmektedir. (Geniş bilgi için bkz. c. I. Sandström, *Çocuk ve Gençlik Psikolojisi* (çev. Refia U. Şemin), 2. bs. İst. Ün. Edebiyat Fak. Yay. No: 1614, İstanbul 1982; Refia Uğurel Şemin, *Gençlik Psikolojisi*, İstanbul 1980.) Buna göre, yaklaşık 10-13 yıllık bir dönemi ifade eden bir kavramdır gençlik... Genel anlamda bu çağın, birtakım fizyolojik gelişme ve değişimler yanında, ruhsal bakımdan da pek çok değişikliği beraberinde getirdiğini görürüz. Duygusal iniş çıkışların, davranışlardaki tutarsızlığın sıkça yaşandığı dönemdir gençlik çağı. Yine, zihni uyanışın, bilinçlenme ve topluma açılmanın hızlandığı, ilk sevgilerin filizlenip sıkı arkadaşlıkların kurulduğu yıllardır gençlik yılları... Bu çağı, "insan hayatının şekil almaya en müsait dönemi" olarak görenler de vardır. (bkz. Ali Fuat Başgil, *Gençlerle Başbaşa*, İstanbul 1998, s. 41.)

Kitaplar

- Hassan, Vaizzade, *Hamiyetli Bir Genç*, 1910, 96s., Dersaadet, İstanbul.
- Ulvi, Ali, *Misyonerlere Cevap ve Gençliğe İkaz*, 1933, 151s., Bürhaneddin Matbaası, İstanbul.
- Çakar, M. Kamil, *Gençlik ve Kaynakları İctimai Tıbbî*, 1935, 77s., Temiziş Matbaası, İstanbul.
- *Genç Müslümanın Kitabı*, 1947, 156s., Tan Matbaası, İstanbul.
- Arda, Abdullah, *Çocuklarıma Din Bilgisine Dair Nasihatim*, 1949, 135s., Anadolu Basımevi, İzmir.

KAPAK ARKA YAZISI: Eser İslam dinine imam telkin edip, Tanrıyı ve onun elçisini tanıtmayı amaçlamıştır.

- Yaman, Kadri, *Dünya ve Gençlik*, 1949, 192s., İstanbul Matbaası, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Ard arda geçirilen iki dünya savaşı sonucu birçok zorluklar ortaya çıkmıştır. Dünya milletleri, insanlık için bir cevher olan ahlaki bozgundan kurtarmak, fikir savaşları bakımından milli birliğe sıkı sarılmak, ekonomik faaliyetleri, değişen hayat şekillerine göre düzenlemek gibi görevlerle baş başadır. Her millet canlı ve cansız bütün organizmasını daha hareketli ve daha kuvvetli bulundurmaya özellikle, geleceğin güven kaynağı olan gençleri kafaca ve bedence sağlam tutmaya mecburdur. Bir ülkenin medeni hayattaki yeri ve bir ülkenin kuvveti gençliğiyle ölçülür. Bu her şeyden önce, ahlâk ve karakterin ölçüsüdür. Gençleri ahlâk konusunda çok dikkatli ve çok önemli bir kavrayış içine almakta hiç tereddüt edilmemelidir. Ana kucağında başlayarak, aile çevresinde ve okullarda düzenlenen ve hayat yollarında olgunlaşan ahlâk eğitimi modern usullerle gençlerin bütün hayatlarına mal etmek tüm davaların üzerindedir.

- Köksal, Mustafa Asım, *Gençlere Din Kılavuzu: İman ve İbadet Yolu*, 1950, 152s., Diyanet İşleri, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Yazar, İslâm dininin Allah'ın kanunu olduğunu insanlara niçin yaratıldıklarını öğrettiğini, iman ve ibadet yollarını gösterdiğini, aklı başında olanlara kendi istekleriyle hayırlı işlere sevk ettiğini söyleyerek İslâm konusunda bilgiler verir.

- Erzi, Sadık, *Gençlere Ahlak Rehberi*, 1951, 63s., Bürhaneddin Erenler Matbaası, İstanbul.
- Arslan, Mustafa Kemal, *Gençler ve Çocuklar İçin Muhim Ahlaki Öğütler*, 1960, 16s., Dizerkonca Matbaası, İstanbul.
- Ertan, Veli, *Gençlere Nazari ve Ameli İslam Ahlakı*, 1963, 82s., Ülkü Basımevi, Konya.
- Yazıcıoğlu, Mehmet, *Çocuklarımıza Dini Öğütler*, 1963, 79s., Sönmez Matbaası, İstanbul.
- Arslantürkoglu, Ahmet Faik, *Gençlere Dini ve Ahlaki Öğütler*, 1964, 47s., Nuruosmaniye Matbaası, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Eserde gençlere dini ve ahlaki öğütlerle birlikte, din ulularının ve büyük adamların hikmet ve sözlerinden örnekler verilmektedir.

- Kayadelen, Hayri, *Gençlik Bugün Din Hakkında Neler Düşünmelidir*, 1964, 20s., Ar Basımevi, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Yazar kitabı oğullarının din hakkındaki soruları üzerine kaleme aldığını söyler ve din konusunda genel bilgiler verir.

- Coşkun, Hulusi, *İslam Dini Münevver Gençliği Kucağına Nasıl Çağırıyor?*, 1964, 63s., Güneş Matbaacılık, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Yazar gençlerin din konusundaki bilgisizliğini gidermek için eseri kaleme almıştır. Dinimizin ana temellerini, hakikatlerini dile getirmek amacındadır.

- Kaçar, Ahmet Hamdi, *Müslüman Çocuklarına Din ve Ahlak Öğütleri*, - 1964, Meşher Matbaası, İzmir.
- Sal-Kayrawani, Abu'l-Hassan'Ali Ibnu Muhammed Ibnu Halef Al-Ma'ruf Al-Kâbisi Al-Fakih, *İslâmda Öğretmen ve Öğrenci Meselelerine Dair Geniş Risale*, 1966, 88s., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Pilavoğlu, Mehmet Kemal, *Müslüman Çocuğuna Dini ve Tıbbi Öğütler*, 1966, 39s., Güven Matbaası, Ankara.
- Pilavoğlu, Mehmet Kemal, *Müslüman Gencine Hayat Damlası*, 1966, 62s., Güven Matbaası, Ankara.
- Şenler, Şule Yüksel, *Gençliğin İzdırabı*, 1969, 48s., Seher Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Eser yazarın, “Bugün Gazetesi”nin duyuslar köşesinde çıkan yazı serisinden derlenerek meydana getirilmiş ve okuyucu mektuplarından örnekler alınmıştır. Yazar, gençlerin sadece tenkid edildiğini suçlandığını tahkir edildiğini ve mahkum edildiğini, onları bu duruma düşüren sebeplerin düşünülerek, gereken şefkat ve anlayışın gösterilmediğini vurgulamaktadır.

- Erten, Sami, *Gençlerle Dini Sohbet*, 1971, 70s., Ar-Bas Matbaası, İstanbul.
- Çankaya, Hulki, *İnanç Konusunda Gençlerle Sohbet*, 1973, 76s., Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara.
- Yazgan, Mustafa, *Müslüman Türk Çocuğunun Ahlak Kitabı*, 1973, 192s., Nur Yayınları, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Hiçbir baba evladına güzel edeb ve terbiye den daha değerli ve üstün bir şey vermemiştir. Hadis-i Şerif. Sevgili yavrular, Sizleri ahlakın üstünlüğünü, ahlaklı hareketlerin neler olduğunu nasıl davranmamız gerektiğini derli toplu bir kitapta anlatmak istiyordum. Buhranlı dünyamızda ve Türkiyemizde Müslüman Türk çocuğunun böyle bir esere büyük ihtiyacı olduğunu zannediyorum. Bu kitapta hikayeler, fıkralar, güzel, derin, manalı sözler ibret verici öğütler bulacaksınız. Okuduklarınızı hayatını boyunca yaşamaya çalışacaksınız. Ahlaklı, dürüst ve faziletli, bir hayatı kendinize ideal edinecek bu mukaddes gayeyi her yerde ve her zaman gerçekleştirmenin gayreti içinde olacaksınız. Bu kitap muhterem anne ve babanıza sizin terbiyeli ve ahlaklı bir çocuk olmanızda yardımcı olabilir ve siz, son derece samimiyet ve iyi niyetle hazırlanmış olan bu kitaptan faydalanabilirsiniz küçük bir hizmet yapmış olmanın saadetini duyacağım.

- Kayhan, Burhaneddin, *İslam Gençliğinin Stratejisi*, 1975, 288s., Sırdas Yayınları Umumi Neşriyat, İstanbul.
- Odyakmaz, A. Nevzad, *Çocuklar ve Gençler İçin Çağdaş Görgü*, 1976, 136s., Yetişim Yayınları, İstanbul.
- *Genç Müslümanın El Kitabı Din, İman, Ahlak ve İslam Kültürü*, 1976, 158s., Bedir Yayınevi, İstanbul.
- Şakir, Muhammed, *Gençlerle Sohbet*, 1976, 240s., Türdav Basım Yayın, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Yolların karıştığı, izlerin belli olmadığı bir devirde yaşıyoruz. Hangi yolda gideceğimizi, kimin izini takip edeceğimizi şaşıyoruz. Her kafadan bir ses çıkıyor, her ses anlaşılma-

yor, her öğüt de doğruyu söylemiyor. Fakat dünyayı bir saray gibi yaratan Allah, bu saraya kullarını gönderirken, onlara hareket tarzını kitaplarıyla, peygamberleriyle öğretmiş.

- Arıkan, Yaman, *Gençlere Dini Bilgiler*, 1977, 234s., Uyanış Yayınevi, İstanbul.
- Ayhan, Celal, *İslam ve Gençlik*, 1978, 160s., Fon Matbaası, Ankara.
- Ulvan, Abdullah Nasih, *Gençler İşte Davanız*, 1980, 174s., Sebat Matbaası, Konya.

KAPAK ARKA YAZISI: “Allah’a ve O’nun Resûlüne itâat edin. Birbirinizle çekişmeyin. Sonra korku ile za’fa düşersiniz.....” Enfâl : 46 “Hakikat, biz sana kitabı -Allah’ın sana gösterdiği vech ile insanlar arasında hükmetmen için -hak olarak indirdik...” Nisa : 105

- El-Benna, Hasan, *Gençliğin El Kitabı Risaleler*, 1980, 202s., Hikmet Yayınları, İstanbul.
- Genç, H. Mustafa, *İslamcı Gence Notlar*, 1980, 358s., Tek Yol Yayınları, İstanbul

KAPAK ARKA YAZISI: Rampa ve yakıtını mazlum insanların kanları ve memleketlerinin meydana getirdiği zalim düzenlerin iktidar füzelerinin tasarladıkları yere çıkan adam “Hak” atmosfer tabakasının birine çarpıp parçalanacaklardır. Hem de parçaları bulunmazcasına... Mazlum insanlığın bir parçası, müslümanların tümü olarak ne yapıyoruz, ne yapacağız? Füzenin kendiliğinden çarpıp parçalanmasını mı bekleyeceğiz, yoksa “Hak” atmosferi katmanlarının bir an önce bu füzeyi parçalaması için mi çalışacağız? Biz, bu iki sorudan ikincisini cevaplandırmak istedik: Füzenin bir an önce parçalanması için gerekli olan herşeyi yapmak zorundayız. İşte elinizdeki bu kitap sorunun cevaplandırma ihtiyacı ve gereğinin yerine getirme zorunluluğundan doğmuştur. Evet, mazlum insanlığın bir parçası, müslümanların bütünü olarak bir cevap...

- Yeken, Fethi, *İslam Gençliği*, 1982, 50s., Davet Yayınevi, Konya.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençlik kanların kaynadığı, atılğanlığın coştığı ve büyük emellerin beslendiği çağdır denen eserde gençliğin, İslamda bir şey olduğu, İslâmsız gençliğin hiçbir şey olduğu ve İslâmla iyilik ve yükselmek, İslâmsız belâ olduğu söylenir. Müslüman gençliği yetiştirme yöntemi: Fikri yetişkinlik; İslâm düşüncesinin oluşturulması -Ruhi yetişkinlik; Müslüman gençte sağlam bir manevi şahsiyetin oluşturulması- Harekette yetişkinlik gibi üç alanı kapsar. Temel esasları ve çerçevesi, tam yetiştirmek, dengeli yetiştirmek, teoride olduğu kadar aksiyonda yetiştirmek şeklinde ise, kesinlikle kompleksi olmayan, noksansız, aşırılığa kaçmayan normal şahsiyetlerin yetişmesinde yardımcı olacaktır.

- Karmış, Mustafa, *Dinimizin Emirleri ve Gençlerimiz*, 1984, 77s., Petek Yayınları, İstanbul.
- Toker, Ali, *Gençlerle Sohbet*, 1985, 76s., Yeni Asya Yayınları, İstanbul.
- Ataç, İbrahim, *Hasan El - Benna Konuşuyor: Davetin Esasları - Gençliğin Me’seleleri*, 1987, 256s., Sebat Matbaası, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Şüphe yok ki, üstad Hasan el-Benna hicri 14. asırda ilk sırada gelen İslam davetçisidir. Allah’a ve Rasûlü’ne davette en büyük topluluğun lideridir. Bir takım yüce sıfatlara ve üstün meziyetlere sahiptir.

- Cebeci, Suat, *Üstün İnsan Olma Yolunda Emin Adımlar: Gençliğin El Kitabı*, 1987, 142s., Gonca Yayınevi, İstanbul.
- Altan, Bayram, *Gençliğin Aradığı Nizam İman ve Ahlak*, 1989, 154s., Gonca Yayınevi, İstanbul.
- Süer, Mete, *Ahlaksal Temizlik Gençliğin Güzelliğidir*, 1990, 32s., Kule Kitapları, İstanbul.
- El-Benna, Hasan, *Gençlik, İman ve Cihad*, 1990, 141s., İslamoğlu Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Ey Gençler; Bir fikir ancak kendisine olan inanç güçlü olduğu, yolunda samimiyetle çalışıldığı, bolca gayret sarfedildiği, uğrunda hiç bir fedakarlıktan kaçınılmadığı zaman başarıya ulaşır. Bunlar; iman, samimiyet, gayret ve çalışmadır. İmanın esası, canlı bir kalp, samimiyetin esası, temiz bir ruh, gayretin esası, kuvvetli bir şuur, çalışmanın esası ise genç bir gayrettir. Bu dördü birden yalnızca gençlerde bulunur. Bu nedenle yeni ve eski tüm ümmetlerin kalkınmasının sırrı siz gençlerdedir. Her görüşün taşıyıp yücelticileri de sizlersiniz.

- Ulvan, Abdullah Nasih, *İslam Risaletini Taşımada Gençliğin Rolü*, 1991, 100s., Uysal Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Arapça baskısı kısa zamanda kapışılarak arka arkaya 3. baskısını yapan ve Arapça aslının Mekke ve Medine Üniversitelerinde, bütün gençlere tavsiye edilerek hepsine dağıtılan bu kıymetli eser, ilim adamlarımızdan Celal Yıldırım tarafından çok sade ve akıcı bir üslupla terceme edilerek dilimize kazandırıldı. İslam aleminde olduğu gibi memleketimizde de gereken ilgi ve alakayı gördü...

- Mevdudi, Ebu'l Ala, *Müslüman Gençliğin Görevi*, 1991, 152s., Madve Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu kitaptan, çağın azgınlıklarının başlıcalarının neler olduğunu, bu azgınlıkların mahiyetlerini ve bunlar karşısında müslüman gençliğe düşen görevleri; sağlam ve doğru bir inkılabın gerçekleşme yol ve yöntemlerini, İslam terbiye sisteminin temel dinamiklerini ve daha pek çok lüzumlu hususu öğreneceksiniz.

- Scognamillio, Giovanni, *Kahraman Gençler: Hristiyan Gençlere Özel Bir Mesaj*, 1992, 55s., Orhan Basımevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Ne mutlu biz gençlere İkiyüzlülük ve kötülüğün hakim olduğu çıkar sağladığı dünyada doğru olma cesaretimiz varsa ne mutlu biz gençlere, çünkü gelecek bizi özgür kılacaktır. Bencillik hastalığına yakalanmış olan dünyada hayata, insana saygı ve sevgi gösteren gençlik yetiştirirsek ne mutlu biz gençlere, çünkü sevgiye tanıklık etmiş oluruz. kin ve şiddetle çirkinleşmiş toplumda herkesi olduğu gibi kabul edip seversek, ne mutlu biz gençlere, çünkü barışı getirenler oluruz. Kötülük, acı, umutsuzluğa karşı harekete geçerek, ne mutlu biz gençlere, çünkü sevgiyle, sevizce, karşılıksız kendini arayan Meryem Ana gibi oluruz. Ailemizde, okulumuzda, arkadaşlarımızın arasında Tanrı'nın tek gerçeğimiz ve güvencemiz olduğunu söyleme cesaretimiz varsa ne mutlu biz gençlere, çünkü dünyanın ışığı oluruz.

- İnan, Yusuf Ziya, *Gençlere Altın Öğütler: Allah diyor ki...*, 1995, 192s., Düşünmeye Çağrı Derneği Kültür Yayınları, İstanbul.
- Arabi, Muhyiddin İbn, *Genç Müslümana Öğütler*, 1996, 80s., Bedir Yayınevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Basit ilmihal bilgilerini bile rabbani alimler yazarlarsa başka bir feyiz ve tesir meydana gelir. Öğüdün mahiyeti ne kadar önemliyse, o öğüdü veren zatın da o nispette önemi vardır. Çünkü onlar, başkalarına ettikleri nasihatı daha önce kendi nefislerine tatbik ederler, bu suretle bilgilerini uygulayan alimler zümresine dahil olurlar. Bu büyük eser de Muhyiddin İbn Arabi Hazretlerinin ebedi saadete talip olanlara ettiği nasihatler mecmuasıdır.

- Ulvan, Abdullah Nasih, *İslam'ın Gençliğe Çağrısı*, 1996, 155s., İttifak Kültür Serisi, Konya.

KAPAK ARKA YAZISI:...ve İslâm nizâmı evrenseldir. Tarihin en eski devirlerinden günümüze kadar sürdürülen teori ve sistem oluşturma çabaları pek çok nedenlerle olumlu ve insanlığın yararına olabilecek bir sonuç vermemiştir. Çünkü beşerin elinden çıkan herhangi bir sistemin tüm dünyayı kuçaklaması mümkün değildir. Mesela, Smith, Locke ve Rausseau'nun içinde bulundukları ortamlar itibariyle dünyanın başka yerlerinde bulunan insanları anlamaları ve onlarla da şamil bir sistem oluşturmaları mümkün olamaz. İslâmi nizâm, kaynağı itibariyle evrensel olmaktadır. Çünkü bu nizâmı seçip insanlığa gönderen Allah'tır. Kâinatı yaratan O' dur. Durum böyle olunca insanlık için evrensel bir nizâmı vazetme hakkı yüce Allah'ta olmaktadır. İslâm nizamının evrenselliği bu nizâmın birinci kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in pek çok ayetinde açıklanmıştır. "Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik." (Sebe 28) İslâm nizâmında çözüme kavuşturulan problemler şu veya bu toplumun problemleri değildir. İslâmın üzerinde durduğu problemler tüm toplumların başına problem olan, başlarından hiç gitmeyen ortak problemlerdir. Artık bu nizâmı tanımayan toplumlar hiç bir zaman korku ve sıkıntılardan kurtulamayacaklardır.

- Dereli, Muzaffer, *Müslüman Gençliğin El Rehberi 1*, 1996, 189s., Ofset Hazırlık, Konya.

KAPAK ARKA YAZISI: Genç Kardeşim, Ufuklardan daha geniş gönlünü, iman ve aşkın sonsuz nurla nurlandır. Bilesin ki Hak'kın ışığı, seni uçurumların en tabanından, arşın en üst zirvesine çıkarak, ümitsizliğin coşkulu bir gayeye dönüşecektir. İşte o zaman, gönlünde binlerce kâinat meydana gelecek, insanlığa hayat iksiri sunan bir saki olacaksın. Kulluk sırrına ulaşacak, manâ ummanında yelkenler açacaksın. Ve o günün müjdesi şöyle olacaktır: Işıklar önlerinde ve defterleri sağlarından verilmiş olarak yürürler ve: "Rabbimiz, ışığımızı tamamla " derler. (Tahrim:8) Haydi genç kardeşlerim! Yepyeni bir aleme, muştular sunan bir manâya doğru... Gelin, Allah'a ve Rasûlüne aşık olmaya. İşte hayal; işte ölümsüzlük ve işte diriliş.. Kardeşlerim! Seviniz, Allah'ı seviniz. O'nun en güzel kulunu da seviniz. Seviniz ki sevilesiniz. Unutmayınız ki; Dünyada Hakk'ı seven, ahirette Hakk'ın sevdiklerinden olur. Selam onlara ve onları sevenlere olsun..

- Ulvan, Abdullah Nasih, *Gençler Anlayınca*, 1998, 152s., Ravza Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İmanın temeli, temiz bir kalp, ihlasın temeli, temiz bir gönül, azmin temeli, yüksek bir kavrayış, amelin temeli, dinç bir irade, fedakarlığın temeli, sağlam bir inançtır. İşte bütün bu özellikler sadece ve sadece Müslüman gençlerde bulunur. Onlar, Rablerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetlerini artırdık.

- Yılmaz, Hatice Nur, *Kur'an'dan Uzaklaştırılan Nesiller ve Gençlik*, 1998, 96s., Merve Yayınevi, İstanbul.
- Karabaşoğlu, Metin, *Ahırzamanda Genç Olmak*, 2001, 20s., Zafer Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Ahırzamanda genç olmak zor, hem de çok zordu. Zira, ahir zaman despotizmi, eski zamanların despotları gibi doğrudan dayatmalara kalkışıp direnç üretmiyordu., kendi tercihini size sizin tercihinizmiş gibi hissettirerek dayatan sofistike teknikler kullanıyordu. Özgür olduğunuzu hisseden bir köle, kendi kararını verdiğini zanneden bir güdümlü kılıyordu sizi. Farke demiyordunuz.

- Iannitto, P. Luigi, *Hıristiyan Gençlerin El Kitabı*, 2002, 90s., Orhan Basımevi, İstanbul.
- Abbas, Abdülhalim, *Altın Nesil Ashab-ı Kiram*, 2003, 288s., Timaş Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İman ve imanda sebatın azmi çelikleştiren kuvveti bir avuç insanı insanlığın iftihar tablosu” haline getirmişti. Muhammedi mirası bize emanet edenlerin hayatları yeni yetişen nesillerin nazarlarına sunulması gereken ideal birer modeldir. Eski Mısır Kültür Bakanı Müsteşarı Abdülhalim Abbas’ın kaleme aldığı, Prof. Dr. Hayrettin Karaman’ın Özenli bir çeviriyle dilimize kazandırdığı Altın Nesil Ashab-ı Kiram, sahabe hayatından yansıyan çarpıcı tablolarla nesillere bu göz kamaştırıcı modeli sunuyor.

- Hatip, Abdülaziz, *Gençler İçin İman ve Ahlak Rehberi*, 2005, 303s., Sebat Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Hayatın hayatı imandır. Dünya iman ile şenlenir. İnsan iman ile mutluluğa erişir. Toplum iman ile huzura ve saadete kavuşur. Günümüz insanı her şeyden önce kuvvetli bir imana muhtaç Sonra da doğru İslamiyeti ve İslamiyete layık yüksek ahlakı görmeye ihtiyacı var. Elinizdeki kitapta birbirini tamamlayan bu iki önemli nokta konu alınmıştır. İman esasları en sade ve özellikle gençlerimizin anlayacağı açık bir dille sunulmaya çalışılmıştır.

- Fadlullah, M. Hüseyin, *Gençlerin Dünyası*, 2005, 207s., Ağaç Kitabevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençler... Diğer tabirle her şeyin mayası... Toplumların, ideolojilerin, hareketlerin ve en nihayet de dinlerin. Bütün bunlar sahiplenilmek, savunulmak ve peşi sıra da bir model olarak sunulmak için gençlere muhtaç. Bir toplumun geleceğini görmek için şu anki genç kuşağa bakmak yeterli.

- Refik, İbrahim, *Öğrenci Başarı Rehberi*, 2005, 208s., Albatros Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Okul hayatından hayat okuluna... Öğrenciler için rehber kitap... Öğrenci Başarı Rehberi, en büyük beşerî sermayemiz olan okuyan gençliğimizin, kendini tanıyıp keşfetmesine, hayatını tefekkür üzerine örgülemesine, merak ve araştırma istidadını canlı tutmasına, bu âlemdeki varlığını derinden hissedip sorgulamasına, Yaratıcı’sını tanıyıp bilmesine, mesuliyet şuuru, çalışma aşkı, dürüstlük, fedakârlık, tevazu, sadakat vb. gibi yüksek ahlakî vasıflarla karakterini geliştirerek hakiki insan olma yolunda cehd göstermesine bir katkı sağlama gayesiyle kaleme alınmıştır.

- Şeriatî, Ali, *Gençler İçin İnanç ve Ahlak Prensipleri*, 2006, 64s., Hivda İletişim, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Biz büyüyünceye kadar, uykularını ve rahatlarını bize feda ettiler. Bizim uykumuz ve rahatımız için yıllarca uykularından ve rahatlarından oldular. Yıllarca sabahlara kadar, yastığımızın ucunda, bizim için kendilerini unuttular. Acıktığımız zaman, büyük bir sevgi merasimiyle bize süt verdiler. Hastalandığımız zaman, büyük zahmetlerle bize hemşirelik yaptılar. Biz, annemizden dünyaya geldik. Onun büyük muhabbet ve sevgi kucagında büyüydük. Çünkü benim varlığım, onun varlığındandır. Varoldukça ve varolduğumca seveceğim. Hz. Ali şöyle diyor her kesin en gerekli olan görevi, Annesini yüceltmesidir. Zira, herkesin içinde yüceltilip, azizleştirilecek en başta gelen insan o dur.

- Sülemini, Ebu Abdurrahman Es, *Gençlik Ahlakı Fütüvvet*, 2006, 143s., Ensar Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Fütüvvet, tarihimizin derinliklerinde kalmış, üstü küllenmiş bugünkü topluma muhtelif kollardan zıtlarıyla bertaraf edilmek istenen bir ahlak yapısıdır. Genç, yiğit, delikanlı, mert demektir fütüvvet. Farsça'da civanmert ve bunun çoğulu olan civanmerdan'da aynı anlamdadır. Yiğit bir delikanlıda bulunması gereken üstün vasıf ve meziyyetleri ve bunlarda özellikle cömertliği, eli açıklığı ifade eder...

- Sarıcık, Murat, *Örnek Nesil İçin Sahabe Modeli*, 2006, 303s., Nesil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Sahabe ve sahabe olmak ne demektir? Ümmetin fesadı ve bidatların revacı zamanında Müslümanlar Sahabe derecesine ve faziletine yetişebilir mi? "Ümmetimin bozulması vaktinde benim sünnetime yapışana yüz şehid ecri var" hadisinden ne anlamalıyız? Müslümanların başında İslam'a aykırı şeyleri emreden yöneticiler bulunduğunda, kişiler sabah mü'min, akşam kafir olabildiğinde amellerin faziletinde yine Sahabilere yetişilemeyecek midir? için Resulullah (a.s.m.) ahirzamanda gelecek kardeşlerini görmeyi arzulamıştır? Sahabileri hangi noktadan iyilikle anmak gerekir? Sahabileri aşağılayanlara karşı tavrımız ne olmalıdır? Orijinal bir araştırma olan bu çalışma, bu ve buna benzer yüzlerce soruya cevap veriyor, birçok önemli konuya ışık tutuyor.

- Akça, Hatice, *Söyleyeceklerim Var*, 2006, 117s., Çağdaş Eğitim Vakfı, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: "...Annem ve babam dini sohbetlere gidiyorlardı. 'Mahmut Efendi Hazretleri' dedikleri bir şeyh ile onun öğrencilerinin sohbetlerine katılıyorlar ve onlara hayran oluyorlardı. Mahmut Efendiciler'in şeriata ve sünnete tam uygun yaşadıklarını söylüyorlardı. İslama tam uygun yaşayanlara da 'şuurlu Müslüman' deniliyordu. Babam birkaç sakallı, şalvarlı arkadaş edindi. Evimizin yapımı da tamamlanmıştı. Artık evde haremlik-selamlık oturuyorduk..." "...Abidin Amca dördüncü sınıfa giden Gülsüm'ün sol elinin bileğini hırsızlık yaptığı gerekçesiyle kesmişti! Ufak bir yara değildi, çok derindi, çok korkunçtu. Karısını ve çocuklarını İslama göre yaşamadıklarında hep döverdi ama bu çok aşırıydı bana göre. Biz, Abidin Amca'yı asla kadın yüzüne bakmadığından ve kadınlarla konuşmadığından (bu kadınlara kız çocukları da dahildi), namazını hep camide kıldığından ve kocaman bir sarığı olduğundan dolayı çok şuurlu bir Müslüman olarak görüyorduk..." "...Ben yine camide açılan Kuran kursuna başladım... Bir gün genç erkek hocamız bize; 'Bugün anlatacaklarımı iyi dinleyin' dedi ve başladı anlatmaya: 'Size okullarınızda yanlış bilgiler veriyorlar. Atatürk aslında Türk değildir... Atatürk'ün okulda zorla sevdirmeye çalışıldığını düşünüyor ve hakkında bir sürü şey bilmem gereken bu adamı pek de sevmiyordum zaten. Genç hocamın dediklerine yıllarca inandım. Hocam sonra onun İngiliz ajanı olduğunu ve daha bir sürü hatırlayamadığım hikaye anlattı. Bu hocam, yıllar sonra imam-hatip lisesinde öğretmen olarak karşıma çıkacaktı..."

- Dal, Tarık, *Sufi: Ruhunu Arayan Genç*, 2006, 399s., Arayış Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Tevrat'ın "Tekvin" (Yaratılış) bölümüne göre, Tanrı'nın katına ulaşmak için göğe uzanan bir kule yapmak isteyen Babillilere Tanrı'nın verdiği ceza, insanların birbirlerinin dilini anlamayacak hale gelmesiydi. Tarık Dal'ın bu son romanında birbirinin dilini anlamayanlar, ana babalar ile çocuklarıdır; kısacası günümüz gençliği. Bu gençliğin cezası ise, farklılık peşindeyken aslında hep aynı yaşama tarzını ve onun dilini üretmek zorunda kalması. Uyuşturucu, can sıkıntısı, anlamsızlık, güvensizlik, kopukluk, sevgisizlik ve boşluk; bir varoluş çukuru; adrenalın tutkunlarının ölümle dansı... Tarık Dal, gençlerin ümitsiz "arayışlarda" paramparça olan kişiliklerini karşı karşıya getiriyor. Özgür seçilmiş bir hayat oyunu sergilediğini sanan gençliğin "kendisine hazırlanmış", hayat düşmanı bir senaryonun, aktörlerini yutuşunu görmek isteyenlere.

- Atıcı, Hilal - Güler, Merve - Atıcı, Nuri, *Gençler İçin Temel Dini Bilgiler*, 2006, 240s., Sevgi Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Temel Dini Bilgilerin, başta gençler olmak üzere, herkesin kolaylıkla anlayabileceği bir dille anlatılması gerekmektedir. Elinizdeki kitap bu amaçla hazırlanmıştır. İslam'ın inanç esasları, temizlik anlayışı, namaz ve gusül abdesti, namazla ilgili tüm bilgiler, oruç, zekat, hac ibadetleri, İslam'ın ahlak ilkeleri, siyer yani peygamberimizin örnek yaşayışı kitapta yer alan başlıca konulardır. Yer yer okuma parçaları, sözlük ve testler ile de zenginleştirilen bu eserin, yüce dinimiz hakkında genel bilgi edinmek isteyen herkese, kolaylık ve yarar sağlayacağı ümidiyle neşrediyoruz.

- Öztürk, Ali Rıza, *Gençler İçin Temel Dini Bilgiler (Dinimi Öğreniyorum)*, 2006, 222s., Hakka Hizmet Yayınları, Eskişehir.

KAPAK ARKA YAZISI: Genç Yavrular, Sizler; anne ve babaların her zaman cennet kokusu diye kokladığı hiç solmayan dikenli güllersiniz. Sizler; saadet sarayının aile yuvasında zamanlı zamansız, acı-tatlı öten çileli bülbüllersiniz. Herşeyin var olması veya yok olması O'nun elinde. O'nun idare ve iradesinde olduğunu bilecek, O'na güvenecek ve O'na kul olacaksınız. Dünya ve ahiret sıkıntılarından kurtulmak için dini bilginiz, sarsılmaz imanınız ve samimi kulluğunuz olmalı. Size yol gösteren müşhidiniz Hz. Muhammed (asv) ve O'nun varisleri olmalı. Rehberiniz Kur'an, hedefiniz Cenab-ı Hakk'ın rızasını kazanmak olmalı. Eğer bu kitabı dikkatle okursanız, bunları ve benzeri pek çok şeyleri öğreneceksiniz. Gençler! Elinize geçen bu kitabı dikkatle ve anlayarak okuyun. Yakınlarınıza ve sevdiklerinize okutun.

- Köksal, Mustafa Asım, *Gençlere Din Kılavuzu*, 2006, 206s., Nesil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu çalışma, bütün gençlerimizin ve dinini öğrenmek isteyen her Müslüman'ın bilmesi gereken temel dini bilgileri içermektedir. Kitapta, İslam dininin iman, ibadet ve ahlak boyutlu esasları sade ve akıcı bir dille anlatılmaktadır. Merhum yazarın İslam ilimlerindeki derin bilgisi ve tatlı üslubu kitaptan istifadeyi artırmaktadır

- Sırım, Veli, *Abdülkadir Geylani'den Gençlik Rehberi*, 2007, 96s., Menekşe Yayınları, İstanbul.
- Bulut, Seyfettin, *Gençliğin Arayışları (Kendini Bulan Gençlik)*, 2007, 166s., Gençlik Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Nereden geliyoruz? Nereye gidiyoruz? Biz kimiz? Dünyaya gelişimizin ve dünyadan gidişimizin sırrı nedir? Hayat bilmecesi nasıl çözülür? Hakikate nasıl ulaşılır? Hayat yolunda bize kurulan tuzaklar nelerdir? Kafamızdaki kelepçeleri nasıl açacağız? Bilim, felsefe ve dinin hayatımızdaki yeri nedir? Gençlik çağı bir insanın hayatı için ne kadar önemli ise, gençliğin bu arayışlarına cevap vermek, bir milletin geleceği için o kadar önemlidir. Hayatın içinden alınan canlı örneklerle, gençliğin yolunu aydınlatmak ve çağın getirdiği bunalımlardan kurtuluş çaresini göstermek bu çalışmanın hedefidir. Kendinizi ve hayatı yeniden keşfetmek istiyorsanız, mutlaka bu kitabı okuyun.

- Sırım, Veli, *Hiz. Ali'den Gençlik Rehberi*, 2007, 95s., Menekşe Yayınları, İstanbul.
- Sırım, Veli, *Hiz. Peygamberden Gençlik Rehberi*, 2007, 94s., Menekşe Yayınları, İstanbul.
- Sırım, Veli, *İmam Gazali'den Gençlik Rehberi*, 2007, 96s., Menekşe Yayınları, İstanbul.
- Sırım, Veli, *İmam-ı Azam'dan Gençlik Rehberi*, 2007, 96s., Menekşe Yayınları, İstanbul.
- Sercani, Ragıp Es, *İslam Gençliğine Mesajlar*, 2007, 128s., Misyon, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Mekke'de İslâm'ın gelişiyile Rasullullah (sav)'ın çağrısına icabet etmekte öne geçenler, gençlerdi. İslam, onların şahsında kıyamete kadar sürecek mükemmel bir örneklik meydana getirdi. Kendilerinden sonra gelecek olan nesillere örnek olan bu seçkin şahsiyetler, ellerindeki tüm imkanları iman etmeleriyle birlikte şeytanın yolunda kullanmaktan kurtulup canları pahasına da olsa Allah'a feda etmiştir. Ümmeti, bugün düştüğü bu sıkıntılı dönemden de yine sahabeyi örnek alan bugünkü gençliği kurtaracaktır.

- Hökelekli, Hayati, *İslama Giriş: Gençliğin İslam Bilgisi*, 2007, 455s., Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: İslâm'ın temel bilgilerinin öğretilmesinde gençlerin muhatap kitle olarak hedeflendiği kitap, on bölümden oluşmaktadır. Bunlar Kendini Bilmek, Allah'ı Bilmek, Kur'an-ı Kerim'i Bilmek, Hiz. Muhammed'i Bilmek, İslâm'ı Bilmek, Varlığı Bilmek, Allah'a Karşı Görevler, İnsanlara Karşı Görevler, Günlük Hayat, Çağımızda İslâm ve Güncel Meseleler başlıklarını taşımaktadır. İslâm'ın doğru kaynaktan, sağlıklı bir bakış açısıyla öğretilmesini hedefleyen "İslâm'a Giriş" serisi kitaplarından biri olan eserdeki bölümler, konularında uzman araştırmacılar tarafından kaleme alınmıştır.

- Hamanei, Seyyid Ali, *Seyyid Ali Hamanei'den Gençlere Yönelik Konuşmalar*, 2007, 135s., Liberty Yayınevi, İstanbul.
- Muhammed, Casim Bin, *Genç Davetçilere Mektuplar*, 2008, 414s., Dua Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Davet... Hayatın her alanını doldurması gereken bir fiildir. Ama davet yolu zor ve sıkıntılıdır. Davetçi ne ile karşılaşır? Ne ile donanır? Kur'an ve Sünnet eksenli bir davet anlayışını kazanmak için; eğilmeden, bükülmeden, tökezlemeden davet yolunu sürdürmek için... 'Genç Davetçilere Mektuplar'

- Çetin, İsmail, *Müslime Genç Şuuru*, 2008, 161s., Dilara Yayınları, Isparta.

KAPAK ARKA YAZISI: Ayet-i kerimde, “Evlerinizde okunan Allah’ın ayetlerini ve (emirlerinden ve yasaklarından, helalden ve haramdan ibaret) hikmeti hatırlayın. Şübhesiz Allah her şeyin iç yüzünü bilendir ve her şeyden haberdardır.” Hadis-i şerifede, “Kendi evinize siz kadınların çalışması, mücahidlerin cihadına ulaşır inşaallahu Teala.” “Bu gece birçok kadınlar Muhammed’in ehli beytine kadar geldiler, hepsi kocalarının kendilerini dövmelelerinden şikayet ediyorlar. Allah’a and olsun, o zavallı kadınları (dünyevi bir iş için) dövenler sizin hayrınız değildir.” “Bir Mü’min erkek, (evin dağınıklığı, bardağın kırılması gibi şeylerden dolayı) Mü’mine kadından kızmasın. Şayed erkek kadının bir huyunu beğenmezse de başka birçok huylarını beğenir.” buyrulmaktadır.

- Efe, Ahmet, *Çocuklar ve Gençler İçin Temel Dini Bilgiler: İslam Akaidi*, 2008, 63s., Akçağ Yayınları, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: İslam Akaidi, yüce dinimizin inanç temellerini ortaya koyan bir ilimdir. Bu ilim İslam dininin iman esaslarından (itikat köklerinden) Kur’an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflere göre düzenli bir şekilde bahseden bir ilim dalıdır. Amentü’nün esasları, cennet ve cehennemle ilgili bilgiler, rızık, ecel, şefaet, mirac, kabir ve buna benzer konularla ilgili özlü bilgiler İslam Akaidi içinde yer alır. Akaid, akide kelimesinin çoğuludur. İtikat; inanılması ve tereddütsüz kabul edilmesi gerekli hususlardır. Her Müslümanın bunları en sağlam şekilde öğrenmesi ve kabul etmesi gerekir. Bu küçük kitap, içinde barındırdığı gerçekten önemli ve büyük konuları ana başlıklar halinde anlatmaktadır.

- Kısakürek, Necip Fazıl, *Sahte Kahramanlar/İman ve Aksiyon-Özlediğimiz Nesil*, 2008, 144s., Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Necip Fazıl Kısakürek’in iki ayrı konferansı... İman ve Aksiyon - Özlediğimiz Neslin Vasıfları... Her konferans, farklı tarih ve şehirlerde çeşitli defalar binlerce dinleyiciye hitaben verilmiş olup büyük ilgi doğurmuştur. 1949’da Büyük Doğu Cemiyetinin kuruluşundan itibaren Anadolu’yu bir uçtan öbür uca sarsan Necip Fazıl için, mevzu ne olursa olsun verdiği her konferans, «Tanzimattan beri gelen sahte inkılapların çürüttüğü ruh kökümüzü kurtarma, kainat çapında hesaba vurma, Türkün ruh ve madde dünyasını Batının da hayran olacağı ve içinde her derde deva bulacağı bir ideolocya planında kurma ideali»ne bağlıdır.

- El-Avde, Selman, *Müslüman Gençliğin Hayat Rehberi*, 2009, 106s., Buruc Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Ey gençler! Gücünüzü boşa harcamayan, enerjisini boşa tüketmeyen, gençliğini dinamik ve hareketli geçiren, gücünü eyleme ve eğilmeyen bir kararlılığa dönüştürerek yaşayan gençten daha güzeli var mı? Gencin adamlığına yakışır şekilde bir işi, beğeni ve inceliklerini gözeterek yapması ne güzel bir haslettir. Ey gençler! Yaşlılar gençliklerini kaybettikleri gün pişmanlık duydular, gençliklerini kaybetmelerine esefle üzüldüler, gözyaşı döktüler. Sizler bu duruma düşmeyin pişmanlık duyacağınız işler yapmayın ve yapmanız gerekenleri ertelemeyin!

- Elaldı, Murat, *Öğrenciler İçin Din ve Hayat*, 2009, 512s., Uludağ Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Öğrenciler: Yeni okul müfredatına uygun, çoklu zeka kuramında yararlanılmış, ayetler, hadisler, hikayeler, resimler, karikatürler, Hazırlık çalışmaları, kazanımlar, değerlendirme testleri, çoklu zeka değerlendirmeleri, özlü sözlerle desteklenmiş, anlaşılır konu anlatımı, kitaba özel sözlüklü, eğlenerek, severek okuyacağınız, sevgi dolu bir kitap. ANNELER Yardımcı materyallere, ihtiyaç hissetmeden, çocuğunuzun temel dini bilgileri, anlaşılır özgün bir üslupla, dosdoğru, severek öğrenmesini istiyorsanız işte size yüzlerce kaynak ve tecrübelerden yararlanılarak hazırlanmış bilgi dolu bir kitap. Çocuğunuzu batıl ve sapık inançlardan korumak en son ve geçerli tek dini İslamiyet'i dosdoğru öğrenen, yaşayan ve yaşatan bir nesil yetiştirmek istiyorsanız işte size temel kaynak eser. BABALAR Çocuklarımızın, Öğrencilerimizin İslam ahlakıyla temizlenmiş kalbe sahip olmalarına yardımcı olmak için, adalet, merhamet, hoşgörü duygularının gelişimi için, doğru bilgiye, doğru düşünceye, doğru eyleme, doğru vicdana ulaşmalarını sağlamak istiyorsanız işte size güven dolu eser. Öğretmenler: Ders sunumlarınızda ihtiyaç duyduğunuz birçok kaynağı bulabileceğiniz, hayatınızı kolaylaştıran, alternatif yardımcı ders kitabı. Her bölüme özel; hazırlık soruları, kazanımlar, değerlendirme testleri, çoklu zeka değerlendirmeleri, özgün, anlaşılır konu anlatımı, ayetler, hadisler, atasözleri, kitaba özel sözlük bu eserin alternatif özelliklerindendir.

- Karacelil, Süleyman, *Gencim, Dinimi Öğrenmek İstiyorum*, 2009, 192s., Nesil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Ergenlik dönemi, insan ömrünün en önemli, en kritik ve en hassas dönemidir. Bu dönemde genç sürekli sorgulama içindedir. Hayatı sorgular, insanları sorgular, kural ve kaideleri sorgular. Sürekli sorar. Anlamaya, algılamaya çalışır. Örneğin genç, iman esaslarını merak eder. Allah'ı, melekleri, peygamberleri, âhret hayatını merak eder. Dinimizin yerine getirilmesini istediği, emrettiği kuralları ve onların hikmetlerini merak eder. Namazı, orucu, zekatı, haccı sorar, sorgular. Bu dönemin en hayati noktası, gencin aradığı cevabın ve çözümün doğru bir şekilde bulunması veya sunulmasıdır. Yol gösterilmesi, rehberlik yapılmasıdır. Gençler! "Gencim Dinimi Öğrenmek İstiyorum" diyerek çırpınıyorsanız. Anne-babalar! Öğretmenler! Çocuğunuz, öğrenciniz veya bir yakınınızın aynı feryadına kulak vermek istiyorsanız. İdeal bir rehberi ve başucu kitabını şu an elinizde tutuyorsunuz.

- Elaldı, Murat, *Çocuklar ve Gençler İçin Hayat Rehberi*, 2010, 511s., Yeni Şafak, İstanbul.
- Göktaş, Mehmet, *Gençlere Tevhid Dersleri*, 2010, 159s., İstışare Yayınları, Kayseri.

KAPAK ARKA YAZISI: Nankörlük olmasın ama bizler gerçek manada tevhid ehli kişileri görmedik; Allah'dan gayri kendi üzerindeki hakimiyetleri reddeden, Allah'dan gayrisi önünde eğilmeyen, insan üzerindeki her türlü beşeri yönlendirmeleri reddeden, bu tür gölgelerin altında bulamayan kişileri görmedik, onların mirasçıları değiliz. Yani bizler tevhid olayı kitaplardan okuduk, hemde çok geç okuduk. Üstelik tatbikatını hiç görmedik. Kitaplarda yazılanların nasıl uygulanacağına dair ciddi örneklerle şahid olmadık. Evet, nankörlük olmasın fakat bizler özellikle tevhidi anlamda bahçivansız kendi kendine dağlarda büyüyen, hüdayi münbit denilen bitkileriz. Bizler tevhid erleri tarafından yetiştirilmedik. Tevhidi ancak kitaplardan okuduk, bilmem kaç aracı vasıtasıyla kulaklardan duyduk. Bizden sonrakilerin de aynı yalıtkanlıkta kalmaması için bizler mutlaka şahıslarımızda tevhidi yanıklandırmak durumundayız. Tevhid olayını artık okuyup yazmaktan ziyade bizzat uygulama alnına geçirmeliyiz.

- Nursi, Said, *Gençlik Rehberi*, 2010, 342s., Şahdamar Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: “Sizdeki gençlik kat’iyyen gidecek. Eğer siz daire-i meşrûada kalmazsanız; o gençlik zayı olup başınıza hem dünyada, hem kabirde, hem ahirette kendi lezzetinden çok ziyade belalar ve elemeler getirecek. Eğer terbiye-i İslâmiye ile o gençlik nimetine karşı bir şükür olarak, iffet ve namusluluk ve taatte sarfetseniz, o gençlik manen baki kalacak. Ve ebedî bir gençlik mânen baki kalacak. Ve ebedî bir gençlik kazanmasına sebep olacak.

- Topbaş, Osman Nuri, *Hakk’a Adanmış Gençlik*, 2010, 400s., Erkam Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Peygamber Efendimiz buyuruyor: “Hiçbir kul kıyamet günü ömrünü nerede tükettiğinden, ilmiyle ne yaptığından, malını nerede kazanıp nereye harcadığından, vücudunu nerede yıprattığından hesaba çekilmedikçe bir adım dahi atamaz! (Tirmizi, Kıyamet, 1/2417) “Allah çocukça davranışları olmayan, hayra yönelip heva ve hevesi terk eden vakar sahibi olgun genci sever” “Elden gitmeden önce şu iki şeyin değerini takdir etme zordur: Birincisi sağlık, diğeri ise gençliktir.” (Hz. Ali) “Gençlik serveti bir hayat definesidir. Gençliğini heva-heves, gelgeç boş sevdalar ve çıkmaz sokaklarda eğlenmekle geçirenler, ihtiyarlıklarını hüznolenerek geçirirler. Aslanlar kendi tarihlerini yazmadıkları sürece, avcı hikayelerine inanmak zorundadırlar. Hakim milletlerle mahkûm milletler arasındaki fark, terazinin bir kefesini diğerinden ağır getiren bir gram gibidir. Yetişmiş bir avuç insanın varsa galip milletsin, yoksa mahkûm!..

- Çetin, İsmail, *İnançlı Gençlik Şuuru*, 2010, 115s., Dilara Yayınları, Isparta.

KAPAK ARKA YAZISI: Bugün yeryüzünde huzur ve adaletin olmamasının tek sebebi, insanın kendisine yöneltilen âlî İslam Dini’nin hayat nizamından, cehalet ve inadı yüzünden gâfil kalmasıdır. Bütün dünyadaki Müslüman gençliği gibi memleketimiz gençliğinin üzerine de bir sel gelmiştir. Gençlerimiz öz kültürlerinden mahrum, yolunu şaşırmış, yanlış telkinlerden dolayı ümidini ve dayanma gücünü yitirmiş bir haldedir. Gençliğin bu sıkıntılardan kurtulabilmesi, sadece okumakla değil, hak olan bilgiyi tatbik etmekle mümkündür. Müellif, müctehidlerin anlayışlarına uyarak hayatını düzenlemesi gereken gençlerin uğradığı fitnelerden sağ salim kurtulabilme yollarını beyan ederken der ki: “Ey şuurlanmak isteyen genç kardeşlerim! Yükünüz ağırdır. Din, namus, mukaddesat ve bu memleket atalarınızdan size emanettir. Gelecek nesil size emanettir. Hadi aslan olun, Allah Tealâ’nın dinini yükseltmeye çalışın; geçmişlerin duasına, geleceklerin övgüsüne mazhar ve Allah Tealâ’nın vâdetmiş olduğu hâkimiyete muvaffak olursunuz.” Eserde basın ve televizyonun, doğrusu «teledeccal»in tahribatı, timsal, heykel ve tasvirin hükmü, mut’a nikahı, kadının ilim tahsili ile ilgili meseleler genişliğine izah edilmiştir. Bu manada eser, gençliğe yüksek kıymette bir hediyedir. Onlarca baskısı yapılan bu eser, bir risâle ebadında olup, içeriği itibarıyla ise bir kütüphane mesâbesindedir.

- Bayyigit, Mehmet, *Gençlik ve Din*, 2011, 239s., Yediveren Kitap, Konya.

KAPAK ARKA YAZISI: Toplumun en duyarlı, dinamik ve yeniliklere açık bir kesimi olan; aynı zamanda sosyo-kültürel değişme/gelişme sürecini en yoğun bir şekilde yaşayan gençliğin, çok boyutlu ve karmaşık sorunları vardır. Gençliğin bu sorunlarının önemli bir boyutu da dini konular oluşturmaktadır. Bu araştırma, yeterince önem verilmeyen bu konuya genel gençlik kesiminin önemli bir kategorisi olan “üniversite gençliği” planında bir yaklaşımdır.

- Dama, Süleyman, *Gülleri Toplayan Genç*, 2011, 193s., İkinci Adam Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İnsan, yaratılıştan şaşmaz bir program dâhilinde yaratıldığı için onun ilk aşaması kabul edilen ergenlik ve gençlik dönemlerinde doğru yaklaşım, onların olması gereken yerde olmalarının sağlanması açısından önemlidir. Ancak yanlış, yanlı ve yaratılıştan uzak bir yaklaşım onların dengesini ve dinamizmini tamamen bozacaktır. Çalışması benzinle programlanmış bir araca dizel yakıt kullanılamayacağı gibi yaratılış itibarı ile Hakk'ı görebilecek bir yapı ile donatılan fertlere aykırı bir donanım asla kabul görmeyecektir. Gerek ülkemizde gerekse tüm dünyada gençlik denen büyük bir kitleden istenilen olgunluk ya da doğru ve ahlaki davranışlar görülemiyorsa sorumluluğu onların üzerine atmak değil, olgun olduğunu sanan yetişkinlerde ya da hoşgöründen oldukça uzak kişilerden kopuk kurumlarda aramak gerekir. Aslında tüm çocuklar ve gençler, gerek yapı bakımından gerekse yaratılış çizgisinde olsun ilerleme açısından hepsi Hz. İbrahim peygamberi bir durum sergilerler. Muhakkak ki insan, yaratılıştan ona yardımı ifade eden Hakk'ı görebilecek bir duygu ile yaratılmış olsa da nihayetinde onun davranışlarını özgürce ortaya koyabileceği bir de iradesi vardır. Her iki durum da mevcut engeller nedeni ile ergenlerin gerçeği bütünü ile görmelerine yeterli değildir. Yetişkinler tarafından elde edilen doğru bilgi ve davranışlar çocukların ya da ergenlerin ruhsal yapılarına uygun bir şekilde verilmesi gerekir. Bu durum sadece onlar için değil tüm yaş grupları için geçerli bir durumdur. Gençlerin doğuştan getirdikleri ile yaratılış çizgisinde nasıl yol aldıklarını ya da ebeveyn ve diğer unsurların onları nasıl etkilediklerini bu kitapta yaşanan örnekleri ile açıklamaya çalıştık. Gülleri Toplayan Genç, hepimize görevimizi hatırlatacak ve kendimize getirecek bir kitap...

- Arslan, M. Lütfi, *Hakim ile Genç*, 2011, 134s., Erkam Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Hayatımda en çok etkilendiğim fotoğraflardan birisi neydi biliyor musun? Sahilde bir ev, pencere önüne konmuş bir akvaryum, akvaryumun içindeki süs balığı... Gideceksin, gitmelisin. Önemli olan gitmek değildir, önemli olan ermek. Bugün gider, yarın dönersin. Bu gidişler gidişler olmadan sırra erilmez. Sırrına ermek için, sırrının kaynadığı yere gitmelisin. Beden kuyusuna düşmüş Yusuf'lardır. Çıksak yeryüzüne, kurtulacağız. Bize ip lazım, bize bir er kolu lazım. Uzatacak elini ve çekip çıkaracak. Bizi kuyudan kurtaracak birisi lazım. Ama heyhat, o kadar çok Yusuf var ki kuyularda bekleyen... Birbirine yazılmış olanlar, birbirlerinin ihtiyaçlarını en iyi giderecek olanlardır. Bunlardaki sırrı keşfetmek kendimizdeki sırrı keşfetmek kadar önemlidir. O yüzden kimle olduğumuza ayrıca dikkat kesilmemiz gerekiyor.

- Kınkıl, Harun, *Hakk'a Tapan Gençlik (Safahat'ten Seçmeler)*, 2011, 280s., Erkam Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: "Safahat" tek başına, bu günkü ve yarınki nesillere, din, tarih, vatan sevgisi, birlik duygusu, şuur ve milli edebiyat için gerekli bilgi ve tehassüsleri temin edebilecek kudrette büyük bir eserdir. Bu eserin dilini bilmeyen, onu anlamayan ve onunla aynı hisleri paylaşmayan, bir "okumuş"un, "aydınlık" iddiasına hakkı olamaz. Bu eser Müslüman Türk milletinin bin yıldır yaşadığı ve yaşattığı değerlerin, his ve fikirlerin derinliklerinden fıskırmış bir pınardır. Milletini gerçekten öğrenmek isteyenler, bu kitabı okumalı; milletiyle birleşmek ve ona lâyık olmak isteyenler bu eserdeki fikirlere göre kendilerini tashih etmelidirler. Bu millet için böyle bir esere sahip olmak ilâhi bir lütuftur.

- Karagöl, Yusuf, *Yol Rehberim 1: Gençlerin Başucu Rehberi*, 2011, 224s., Muştu Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İman, ibadet ve güzel ahlaka dair bir bilgi pınarı olan bu eserde; Yüce Allah'ın, O'nun Sevgili Resulünün ve Allah dostlarının dilinden gül demetleri sunulduğunu göreceksiniz, gence arkadaş sayfalar bulacaksınız Allah sevgisini, hak dinin üzere yaşamayı ve güzel ahlakı; insanlığın yanılmaz ve yanılmaz rehberi olan Peygamberlerin, Nebiler Sultanı Efendimiz ve O'nun gökteki yıldızlar misali sahabilerin hayatlarından okuyacaksınız. Alçak gönüllülük, cömertlik, tevekkül, adalet, büyüklere saygı, iyi arkadaş seçme, iyi arkadaş olma, hoşgörü, fedakarlık, sabır, ihlas, doğruluk, sözünde durma, merhamet gibi güzel hasletlerin yaşanmış misallerle anlatıldığına şahit olacaksınız.

- Türkan, Asiye, *Gence Haya Yakıştır*, 2012, 184s., Kalbi Kitaplar, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Rivayetlere göre Züleyha, hayânın sembolü hükmünde olan Hz. Yusuf'a yaklaşmak ve arzusunu tatmin etmek için yaklaştığında etrafındaki putların üzerini örtmüştür. Olgunluk çağının akabinde muhakeme yeteneği verilen Hz. Yusuf, neden böyle yaptığını sorduğunda; "putlardan utandığım için" demiştir. Züleyha, Yusuf Peygamberin sözleri ise yıllar, asırlar geçse de önemini asla yitirmeyecek tarzdadır. "Sen sahte ilahından hayâ duyuyorsun da, ya ben Rabbimden nasıl hayâ etmeyeyim?" Dört duvar arasında yalnız olduğunu düşünen, duygularına hâkim olamayıp böylesi bir hayâsızlık ile karşı karşıya olan ve Kur'an'da cenabı Hakk'ın "o kadın" diye anlattığı bu hadise asırlar geçse de hala dillerdedir. Ve kıssaların en güzeli olma kabilinde. Utanma duygusu kişileri kötülük yapmaktan uzak tutar. Bundan dolayıdır ki; Hz. Resulullah (S.A.V. utanmıyorsan dilediğini yap.) İnsanın fıtratına yerleştirilen hayâ duygusu bir oto-kontrol görevi yapar. Şu da bir gerçektir, Allah'tan utanmayan, insanlara karşı da hayâ duymaz. Çünkü utanmak hayânın hem kökü, hem de meyvesidir. Her yerde ve her zaman gören, duyan, bilen Allah'tan utanan kişi bu utanması sayesinde kullardan da hayâ duyacaktır.

- Nasr, Seyyid Hüseyin, *Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*, 2012, 295s., İz Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Neredeyse bütün sosyal, ekonomik, kültürel vd. faaliyet alanlarının İslâm'a ve onun temel prensiplerine aykırı olduğu bir çağda yaşıyoruz. Toplumsal hayatın temel taşlarının İslâm yok sayılarak döşendiği bu dünyada genç Müslüman ne yapacaktır? Elbette ki modern dünyayı yok sayıp kendi izole hayatını yaşamayacak, Batıya ve onun eseri olan modern dünyaya güre, kuvvetini imanından ve geleneğinden alan bir sesle yanıt verecektir.

- Okutan, Ahmet - Karaçizmeli, Talat, *Gençlerle Sohbetler*, 2012, 294s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bir kimsenin inancı ne yönde ise davranışları da aynı yönde olur. İstemeyerek de olsa kötü bir şey yaparsa, içinde huzursuzluk duyar. İslâm'dan önceki cahiliye devri insanların da olduğu gibi inancı kötülüklerle dolu ise, kötü işler yapmaktan ve etrafına zarar vermekten zevk alır. Fakat Sevgili Peygamberimiz, İslâm'ın nurunu o cahiliye devri insanların kalplerine yerleştirdikten sonra Müslümanlarda kötülük duygusundan eser kalmamıştır.

- Kollektif, *Gençlik ve Din*, 2012, 258s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Dikmen, Mehmet, *Gençlik ve İman*, 2012, 448s., Cihan Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İnsanın bilmesi ve öğrenmesi zaruri olan bilgilerin başında dini bilgiler gelir. Dini öğrenmek ve öğrendiklerini yaşamak, her insanın hem vazgeçilmez ihtiyacı hem de temel hakkıdır. Dini hayat, iki temel direk üzerine kuruludur. İman esasları ve Allah’a kulluk ve ibadet esasları.. Dini hayat gücünü, doğru, sağlam ve ikna edici bir iman bilgisinden alır. Din binasının temelini, iman teşkil eder. Temeli sağlam olmayan bir bina, ayakta duramadığı gibi, doğru ve sağlam inanç temelleri üzerine kurulmamış bir din binası da yıkılmaya maruzdur. O halde din eğitiminde en önemli nokta, iman esaslarının doğru şekilde, doyurucu biçimde yeni nesillere öğretilmesi, manevi değerlerin benimsetilmesidir. Aileler, imanlı bir gençlik ve inançlı nesiller yetiştirmekle; ülkeyi yöneten idareciler de buna zemin hazırlamakla yükümlüdürler. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesinin faturasını sadece bireyler ve aileler değil, toplum da en ağır şekilde ödemek durumunda kalır. İslam dininin iman esaslarını geniş şekilde ele aldığımız bu eseri; imanlı, ahlâklı, dindar, manevi değerlerini bilen ve sahip çıkan nesillerden eylemesi dua ve niyazı ile genç okurlarımızın istifadesine sunuyoruz.

- Asımgil, Sevim, *Gençlik: Yaz Çiçeği Gibidir Çabuk Gelir Geçer*, 2012, 216s., Çelik Yayınevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: – Peygamber Efendimiz -s.a.v.-, “Gençlik delilikten bir şubedir” buyurmuştur. – Amerikalı psikiyatrist H. S. Sullivan’a göre; “Ergenlik bir cehennem”dir. Hakikaten cehennem mi? – Değerli yazarımız, güçlü kalem sahibi, sevimli ve hoşsohbet edebiyatçımız Sevim Asımgil’in yazdığı bu eser, gençlerimize güzel bir ışık tutmaktadır. *Ragıp Güzel, Emekli Müftü* - Genç, güzel, sağlıklı ve ebedi olarak yaşamak fitri bir arzudur. Yüce Allah tüm semavi kitaplarda kulluğunu gereği gibi yerine getirenlere bunları Cennetle vereceğini vaad buyurmuştur. O vaadinden asla dönmez.

- Atabey, Abdullah Z., *İbrahimi Genç*, 2012, 259s., Furkan Basın Yayın, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: “Burada bulunan herkese şunları söylemek istiyorum. Aziz ve Celil olan Allah’ın bana verdiği ömür boyunca benim için en değerli, en önemli ve öncelikli mesele İslam olacaktır. İslam’ın özü olan tevhid akidesi olacaktır. Hayatımı bu amaca adadım. Rabbimden dileğim şudur ki, ölümüm de bu yüce gayenin peşinde koşmakla olsun. Başkalarının bu yolda olup olmaması benim için hiçte önemli değildir. Müslümanmış gibi davranıp İslam’ı tahrif edenler, İslam’ı küfür ideolojileriyle barıştırıp karıştırmak isteyenler, yüzyıllardır bize kokuşmuş fikirler ve bombalarla saldıran küfür ittifakı ile onların yerli işbirlikçileri toplanıp engellemeye çalışsalar da, beni yardımsız ve yoldaşsız bırakalar da bu yolda azimle yürümeye devam edeceğim!”

- Öze, Özkan, *Peygamberin (s.a.v.) Genç Arkadaşları 2: Medine Gençleri*, 2012, 192s., İlkgençlik Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Birincisinde, Mekke gençlerinden örnekler verdiğimiz Peygamberin Genç Arkadaşları adlı iki kitaplık dizinin ikinci ve son kitabında, Allah’ın Elçisi’ne (asm) Medine’de arkadaş olmuş genç sahabilerden bazılarını konu edindik... Kitabın sayfaları arasında, genç sahabileri kendinize yakın hissedeceğiniz ve onların müthiş hayatlarından kendi hayatlarınıza, yön verecek hatıralar okuyacaksınız...

- Yaşar, Sebahattin, *Pozitif Gençlik*, 2012, 184s., Yeni Asya Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: “Pozitif Gençlik” sağlam bir bilgi donanımına sahip olarak haysiyetli bir duruş sergilemektir. İçinde modern bilimler ve din olmayan gencin hayatında pozitiflik bahsetmek zordur. Ayrıca “pozitif gençlik” ifadesi, içerisinde köklü iman barındırır... İman ise yaratılmışlara ve olaylara bakışı biçimlendirir. Bu kitabın sayfalarında “pozitif genç” yetiştirmede Hz. Peygamber’in gençlerle nasıl konuştuğu, onların psikolojilerini hangi yaklaşımlarla dikkate aldığı gibi pek çok uygulama örnekleri; kısacası, Peygamberi metodlar sunuluyor.

- Ay, Ahmet, *Abir Zamanda Genç Olmak*, 2013, 143s., Nev Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Hayat bir sahnedir. Herkes yaşadığı hayatı oynayan bir artisttir. Bu sahneyi yaratan, bizi bu sahneye getiren, bize bu rolü vermiş. Rolü beğenip beğenmemek bize düşmez. Verilen rolü en iyi şekilde oynamak, rejiyi memnun etmektir bize düşen. Çıkmaz sokaklar insanın dünyasında da vardır. İçimizdeki inişler, yokuşlar, coğrafyadan daha çoktur. Cevapsız kalan sorular çıkmaz sokaktır. Halbuki insan yol mühendisi gibi olmalıdır. Mühendisin karşısına bataklık çıkarsa etrafını dolaşır. Dağa çıkarsa tünel açar, yoluna devam eder. Nehir çıkarsa köprü yapar. Yol bitti diyen, “kendi ulaşımını durdurur” Aile hayata her yönüyle herkesin içinde olduğu bir sahnedir. Bu seti hazırlamaktaki maksadımız sahnedeki rolleri bir kez daha hatırlamaktır. Haydi şimdi! Muhabbet kapılarını açınız... Huzur meltemine yelken açınız.

- Öztürk, Osman, *Genç Adam: İmanı, Heyecanı, İdeali, Kimliği ve Hedefleriyle*, 2013, 112s., Rağbet Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Genç Adam’ın dünyalık görünen ideallerinin arkasında edebi hayatı kazanma endişesi vardır. Okuyup bir meslek ve mevki sahibi olmak istese de, zengin olmayı hedeflese de; bunlara nihai hedef gözüyle değil, vasıta gözüyle bakar. Kendinden önceki nice meslek, mevki ve para sahiplerinin dünyalık akibetlerinin toprak olmak olduğunu düşünür. Eğer sonsuz bir başka alemde yeni bir hayat bizi bekliyor olmasa; bu kadar çabanın sonucunun, mezara girmek gibi basit bir hedefe yönelik koşuşturmaca olacağının mantığını yakalar.

- Beşer, Faruk, *Genç Kızlara Özel Fetvalar*, 2013, 264s., Paradoks Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Kadının Cennette Cinsel Özgürlüğü, Kadının Araba Kullanması, Tüy Dökücü Krem Kullanmak, Fotoğraf ve Mahremlik Oje ve Abdest, Erkek Hocalardan Ders, Parfümden Dolayı Gusül, Burç ve Fal, Tüy Temizliği ve Gusül, Evlenme Yaşı ve Eşite Aranacak Özellikler, Vesvese ve Stresin çaresi, Düğünde Oyun, Kısa Çorapla Namaz Kılmak, Kadının Okuması Gereken Kitaplar, Boyalı Dudakla Namaz, Epilasyonla Tüy Alma, Ramazan ve Adet/Hayız, Kadının Pantolon Giymesi.

- Atmaca, Aylin, *Gençler İçin Görgü Kuralları*, 2013, 159s., Nesil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu kitapta “görgü” kavramı sadece bir kurallar bütünü, davranış kalıpları ya da toplum içindeyken uyulması gereken ilkeler olarak değil de insan ruhunu derinleştiren, insanın kişiliğini geliştiren, kendilerine ve başkalarına olan saygısını arttıran bir yaşam bilgeliği olarak ele alın-

mıştır. Bu kitapta anlatılan görgü sadece nezaket anlayışlarıyla sınırlı değil, bilakis ruhta yaşlanan, bir yaşam felsefesi haline getirilen bir anlayıştır. Bunu anlayan kişiler için görgü, kaliteli yaşamayı bilme sanatının özüdür. Bu ruhta yaşanır. İnsan bunu vicdanının bir gereği olarak yapar. Bu anlamda görgü, aynı zamanda güzel ahlakın, iyi huyun da dışı vurum şekillerinden birisidir. İnsani gelişimi geleneksel öğretilerin birikiminden faydalanarak modern tarzda sunan, günlük hayatımızda olumlu etkilerini en kısa sürede göreceğiniz, faydalı olduğu kadar da zevkli bir eser...

- Kara, Mustafa, *Gençlerle Gönül Gönüle*, 2013, 120s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

KAPAK ARKA YAZISI: Sevgili Gönüldaşlarım; Gençlik bir şelale gibidir. Çağlar, çoşar, köpürür, önündekileri siler süpürür. Sonunda denize ulaşır, deryaya dolar, sükûnete kavuşur. Tıpkı şairin dediği gibi: “Cûlar ki deryaya vardılar hamûş oldular.” “Çağıldayan ırmaklar, denize ulaştınca sakinleşir.” Hayatınızın en güzel yıllarını, aklınızın ve gönlünüzün eğitime ayırmakla tercihlerinizin en iyisini yaptınız. Meslek ve mektebinizin size sağlayacağı ufuk ise hakikate ve sonsuzluğa açılmaktadır. Asla pişman olmayacaksınız. Kitaplardan okuduklarınızla, büyüklerinizden duyduklarınızla kapasiteniz ve düşünceleriniz oranında “helva” haline getirdiğinizde içinde şöyle bir ses Arif Nihat Asya ile birlikte tekrar yankılanacaktır. Yürü hâlâ ne diye oyunda oynaştasın Fatih’in İstanbul’u fethettiği yaştasın! Bilmem neden gündelik işlerle telaştasın Kızım sende Fatih’ler doğuracak yaştasın!

- Sezgin, A. Başak, *Gençlik İlmihali*, 2013, 142s., Muştı Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İnsanın yaşadığı en büyük güzellik, kendini var edeni tanıması, bilmesi; O’nun varlığına ve birliğine iman etmiş olmasıdır. İman ise ibadetle çok sıkı bağlantılıdır. İbadet; Yaradan’a teslim olmak, nefsin ve şeytanın değil, O’nun razı olacağı şekilde yaşamaktır. Rabbimizin vermiş olduğu nimetlere karşılık sevgimizi, saygımızı, teşekkürümüzü ifade etmenin en güzel yoludur ibadet, ibadetlerimizi en güzel şekilde yerine getirebilmemiz de hangi durumda ne yapacağımızı en doğru haliyle bilmemize bağlıdır. İbadetin en güzel sonucu ise Allah’ın rızasını kazanmaktır. Allah’ın rızasını, hoşnutluğunu kazanan insan, hem dünya hem de ahiret mutluluğunu elde eder. Zaten bir insan bundan başka ne isteyebilir ki?

- Paksu, Mehmed, *Gençlik İlmihali*, 2013, 190s., Nesil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İncancı yaşamak isteyen gençlere özel... Allah’ı neden göremiyoruz? Melekler nasıl varlıklardır? Peygamberlere neden ihtiyaç vardır? Öldükten sonra dirilmek aklen mümkün mü? Niçin ibadet etmeliyiz? Mezhepler neden birden fazladır? Namaz kılmaya ne zaman başlamalı? Namaz nasıl kılınır? Oruç tutmak kimlere farzdır? Zekatı kimler verir? Hac kimlere farzdır? Bir Müslüman nasıl olmalı? 54 farz hangileridir? “Gençlik İlmihali”, her gencin el kitabı... Öğrencilere din derslerinde kaynak bir eser...

- Karagöl, Yusuf, *Hayat Yolunda Genç*, 2013, 244s., Muştı Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu kitap; iman, ibadet ve güzel ahlaka dair güvenilir bir kılavuz, hayat yolunda sizlere eşlik edecek bilgi dolu bir yol arkadaşı olacak. Allah sevgisini, hak din üzere yaşamayı ve güzel ahlakı, yüce kitabımız Kur’ân-ı Kerim, insanlığın yanılmaz ve yanıltmaz rehberi olan Peygamber Efendimiz (s.a.s.), O’nun gökteki yıldızlar misali sahabeleri ve Allah dostlarının dilinden okuyacaksınız.

- Göktaş, Mehmet, *İslam'ın Genç Davetçilerine*, 2013, 84s., Okyanus Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İslam adına şimdiye kadar yaptığımız konuşmaları, sohbetleri, İslam için yaptığımız münakaşaları hatırlamaya çalışalım. Neler elde etmişiz? Allah Teala bizim elimizle kaç kişiyi hidayete erdirmiş? Davetimizdeki başarı oranımız, çağrımızdaki verim ne olmuştur? Bir müslüman olarak, İslam'a davetteki başarısızlıklarımızın nedenlerini bulup çıkarmak zorundayız. Hedefe isabet etmeyen gayretlerimizi kırık oklar gibi önümüze yığıp, didik didik hatalarını aramak zorundayız. “Benden söylemesi, benim vazifem tebliğdir, hidayet Allah'tandır” gibi sözlerle yükün altından sıyrılmak kolay olmasa gerek. Müslüman, etrafında müşahade ettiği kötülükler karşısında sessiz kalamayacağı gibi, kötülükler yaptığı müdahalenin neticesiz kalmasında da kendisini sorumlu tutmak zorundadır. Kısacası, İslam'a yaptığı çağrılardan ses gelmiyorsa yalıtkanlığı kendisinde aramalıdır.

- Topbaş, Osman Nuri, *Nesil Endişesi*, 2013, 96s., Yüzakı Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Evladının ve neslinin akıbet endişesini duyan bir mü'min, geçici bir metadan ibaret ve hususen inişli-çıkışlı imtihan şartlarına sahip olan bu hayattan ziyade; evlatlarının nihai akıbetlerini, yani ahiretlerini düşünür. Onun için, çırpınır. Evlatlarını dünyaya hazırladığı ve dünya-lığın helalinden kazandığı gibi; sonsuz ahiret yolculuğunun yegane azığı olan takvayı da ihmal etmez.

- Paksu, Mehmed, *Sahabilerden Gençlere Sesleniş-2*, 2013, 168s., Nesil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: “Bir hayrı kaçırsan, onu yakalamaya çalış. Elde edince de onu geçmeye bak. Daha güzelini yapmaya gayret et.” Hz. Ebubekir (r.a.) “Ey oğul! Ölümü çok hatırla. Bugün ele geçirmek için çırpındığın ve ahirette de kendisinden hesaba çekileceğin şeyleri şimdiden düşün. Hesap için hazırlıklı ol. Ani düşersen mağlup olursun.” Hz. Ali (r.a.) “Kalpler kaplara benzer. Onları Kur'an'la doldurun, meşgul edin, başka şeyle değil.” Hz. Abdullah bin mes'ud (r.a.) birer Peygamber yıldızı olan sahabilerin, hayatımıza ışık tutacak seslenişlerini, bu kitapta bulacaksınız.

- Yıldız, Nureddin, *Bir Umut Bir Mektup 1: Gençlik*, 2014, 200s., Tahlil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Mahrem aile konularından toplum hayatının getirdiği sıkıntılı açmazlara, iffetli kalmaktan onurlu yaşamaya kadar bir Müslüman'ın her yaş ve şartta karşılaşılabileceği problemlere yıllardır fetvameclisi.com üzerinden gelen sorulara cevaplar veren Nureddin Yıldız hoca, birçoğu rehber görevi görebilecek bu mektupları kitaplaştırdı. Elinizdeki eser, toplumun her kesiminden ve farklı meslek alanlarından gelen yüzlerce soru içinden seçilerek hazırlandı. Eserde, derdine serin bir umut arayan yanık yüreklerin arayışlarına Nureddin Yıldız'ın kaleminden ufuk açıcı cevaplar okuyacaksınız.

- Genç, Ayşegül, *Dünyayı Kurtaran Kız*, 2014, 152s., Genç Dergisi Kitapları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu dünyaya katlanabilmek adınadır tüm yazma çabaları. Var olmanın dinlemek bilmek sancısı ile dünyada oyalanmanın ıstırabını sinemizin ortasında birleştirip hakikate doğru bir adım atabilmek adınadır yazdığımız her ne varsa. Bu kitap, vicdanı ahret inancına, 'İslam ve kadın' resmini 'İslam ve insan' çerçevesine genişletme çabasıdır. Tüm haksızlıkları sadece insan ile çözümlemeye çalışanlara, yeryüzünün vekili değil de sahibi gibi davrananlara ve özgürlük kavramının içini boşaltanlara hakikatin engin ve kuşatıcı halini duyurabilmek derdindedir. 'Birey' üzerinden toplumun

İslami algı ve yorumlarının izlenmesine olanak sağlayacaktır. Kaskatı bir mahiyete bürünen sözün; canlılığını ve hareketliliğini yitirerek basit bir nesne haline getirilen duyguların; değişmeyen maske-lerin ve aldatıcı suretlerin arasında; kendine özgü, kendi koşullarının bilincinde, yeni sorular sorarak yatağını doldurmaya çalışan cılız bir ırmaktır bu kitap. Beş duyu organı olduğu halde insan neden bu kadar duyarsız? Kendinden feragat eden insan özgürlüğe ulaşamaz mı? Takva, çevreye duyarlı olmak ve pür dikkat yaşamak değil midir? İslami değerleri canlandırmak ve buna kendi üzerimizden başla-mak en büyük cihad değil midir? Kalbin kararması, taşlaşması aşktan uzak düştüğü için değil midir? Dünyadaki her eksikliği ve kusuru bizimle tamamlamayı murad eden bir dine mensupken neden bu kadar aciz ve bahaneciyiz? Neden bize emanet olarak verilenlere sahiplik iddiasında bulunuyoruz? Almakla değil vermekle imtihanda olduğumuzu ne zaman kavrayacağız? Elinizdeki kitap tüm bu soruları yeniden kalbinize düşürecek ve asıl soruya akmak adına sizden refakatini talep edecektir. Ancak bu sayede cılız ırmaklar coşkun nehirlerle dönüşür ve kuruyup buharlaşmadan maksuda ulaş-mak mümkün olabilir.

- Okur, Hüseyin, *Genç Hayatlar*, 2014, 80s., Semerkand Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Gençlik hayatın en önemli, en dinamik dönemidir. Elbette en kritik dönem de... Çünkü maddi manevi sorumluluk bu çağda başlar ve sorumluluk sahibi genç bu çağda topluma karışır. Dolayısıyla bu dönem doğru ve önemli olanı seçme, ortaya koyma dönemidir. Gençlere bu dönem öncesinde kazandırılacak farkındalık, bütün hayatı maddi manevi etkileyecektir şüphesiz. Hüseyin Okur, “Genç Hayatlar”da doğruyu yanlıştan ayıran, istikametinin farkında, kısa ve uzun va-dede kendisine zarar verecek şeylerden uzak duran gençliği anlatıyor. Ve böyle bir gençlik için gerekli olan alt yapıyı hatırlatıyor.

- Yıldız, Nureddin, *Hür Yürekli Genç*, 2014, 270s., Tahlil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: “Genç! Sen sözlerin önündesin! En başta şehvetlerin, Sonra çevren, seni yanlış yönlendiren kötü örnekler, Ardından tembelliğin seni esir eden prangalarıdır. Yüreğini elinde tutar onlar. Meleklerle yarışacak gücünü onlar eritir de sen çöker kalırsın bu dünyada. Seni bekler durur Mus’ablar, Hamzalar cennetlerde. Sen ise prangalı olduğun için ne yürüyebilir ne de uçabilir-sin. Kırıp attığın zaman prangalarını hür olacaksın. O zaman seni bekleyen Mus’ablar, Hamzalar gibi olacaksın. Umut olacaksın seni bekleyenler için. Bu sözler senin içindir.”

- Yıldız, Nureddin, *Arşın Gölgesindeki Genç*, 2015, 192s., Tahlil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine’ye hicret ettiğinde o, on bir yaşındaydı. Yetimdi. Mübarek huzura getirildi, dua aldı. O gün ensardan biri oldu. On bir yaşınday-ken Kur’an’ın övdüğü iki mümin gruptan birine dâhildi. Hemen Kur’an’a sarıldı, ezberlemeye başladı onu. Kısa bir zaman sonra yine huzura çıkarıldı. Onu huzura çıkaranlar ‘Bu çocuk Kur’an’dan on yedi sure biliyor.’ dediler. Resûlullah dinledi onu, pek memnun oldu. Bedir günü, akrabalarıyla cihada katılmak istedi. Yaşı küçük, bedeni cılızdı; kabul edilmedi. Aynı şey Uhud’da da oldu, orada da cihat yapması uygun görülmedi. Hendek’te ise önü açıldı. Mücahitler arasına katıldı. On altı yaşındaydı. Ondan sonra da bir daha geri kalmadı cihattan. Allah yolunda cihat eden ensar arasında yerini aldı. Yine mübarek bir ziyaretle bir kere daha huzura çıkmıştı. Zekâsı ve himmeti Resûlullah’ın dikkatini çekti. Buyurdu ki: İşte bir genç!”

- Mısıroğlu, Kadir, *İslamcı Gençliğin El Kitabı*, 2015, 244s., Sebil Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: İslamcı Gençler, ibrahimi bir mazhariyetle, asri nemrutların dehşetengiz manevi ateşlerinde yanmayan muhammedi goncalardır!... Bu naçiz eser, onların mes’ud gülistanında dertli bir bülbül seranadından başka bir şey değildir. Evet, dertli bir bülbül seranadı yahut emektar bir bahçıvanın, çiçek tarhlarında bir mevsimi diğerine ulaştırmaya me’mur toprakaltı köklerinin bahardaki tuğyanı karşısında teemmül ve tehalükün, sabır ve teaddinin, şevk ve şekvanın hatt-ı munfasılındaki canhıraş sayhası...

- Beşer, Faruk, *Genç Kızlara Özel İlmihal*, 2016, 224s., Nun Yayıncılık, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Kadın Nedir? Kadının Hakları ve Sorumlulukları, Feminizm Nasıl Doğdu? Genel Olarak Adet, Kadınlarla İlgili Kanın ve Temizliğin Çeşitleri, Adetini Şaşıran Kadının Durumu, Dokunma, Tokalaşma ve Avret, Kadın Elbisesinde Aranılan Özellikler, Haremlik ve Selamlık, Avret ve Örtünme, Cinsel İlişki, Kadın Erkek Eşitliği

- Bulut, Ahmet, *Allah’a Koşan Genç*, 2016, 192s., Timaş Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Bu kitabın muhatabı, “Asım’ın Nesli”, “Diriliş Nesli”, “Davası Allah olan adanmış nesil”, “Ateşte ama yanmayan zamanın İbrahimi”, zamanın Mus’ab’ı, Ammar’ı, Fatıma’sı, Zeyneb’i ve cennetin özlediği elmas nesil... Ahmet Bulut, sade dili, kısıvrak yakalayan üslubuyla seni bir yolculuğa davet ediyor, sonu cennete varan bir yolculuk... Bu yolda, hedefini belirlemişsin, yoldaki engellerden azadesin... Gençlik nimetlerini, Allah’a yürürken bir nimet biliyorsun... Tuttuğun yola arkadaşlarını da davet ederek yeryüzünde bir müjdeci gibi ferahlıkla dolanıyorsun... Çünkü sen Allah’a Koşan Genç’sin! Kitaba Allah’a Koşan Genç ismini verdim. İstedim ki Allah’a koşasın. İstedim ki nefsin ve şeytanın kışkırtmalarından Allah’a kaçasın. İstedim ki seni cennet yurduna davet eden Rabbine, “Buyur Allahım emrine amadeyim,” diyesin. İstedim ki Rahmet Peygamberi’nin (sav) özlediği ve, “Kardeşimdir,” buyurduğu sen olasın. İstedim ki insanlığın kurtuluşu için kendine harap edercesine adanmış yüreğin kardeşi sen olasın. İstedim ki ateşler içinde ama yanmayan İbrahim, bıçağın kesmediği İsmail, suyun boğmadığı Musa, kuyunun yutmadığı Yusuf sen olasın. İstedim ki bir şehrin imarına adanmış yürek Mus’ab sen olasın. İstedim ki ıssız çöllerde yalnız kaldığında, ümitlerin tükendiği anda, “Allah bana yeter,” diyen Hacer, karnındaki bebeği Allah’a adayan Hanne, sudaki bebeğe sahip çıkan Firavun’un sarayındaki Asiye sen olasın. İstedim ki sadakatin, sevginin ve fedakârlığın simgesi Hatice sen olasın. İstedim ki ilmin, ferasetin ve muhabbetin zirvesi Âişe sen olasın. İstedim ki iffetin, edebin ve hayânın membaı Fatıma sen olasın... Allah’a Koşan Genç, dünyasını gözden geçirmek isteyen herkes için gençlik nimetini nasıl bir hazineye çevireceğini merak edenlere bir el kitabı...

- Efe, Ahmet, *Çocuklar ve Gençler İçin İslam Ansiklopedisi*, 2016, 405s., Akçağ Yayınları, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Allah (azze ve celle) onları seçti... Bizim sevgililerimizi, nebi ve resullerimizi. Gecelerimizi onlarla sabaha erdirdi bizim. Onlarla ışığı, önümüzü ve yolumuzu gösterdi. Mahzun gönlümüzün sevinci olarak geldi onlar. Ellerini uzatıp ellerimizi tuttular. Şefkatli parmaklarıyla gözyaşlarımızı silip, saçlarımızı okşadılar. Bir anneden, bir babadan daha müşfiktiler. Teselli verip avuttular ve ne kadar feryadımız varsa susturdular. Kızgın çöllerde düşüp yol ve izimizi kaybetmiştik.

Önümüze düşüp yol ve izimizi gösterdiler. Kupkuru kesilmiş, çatlamış dudaklarımıza soğuk şerbetler uzatıldılar. Bizi o aşılmaz karlı dağların uçurumlarından kurtaranlar onlardı. Yabanın kurduna, yem olmak üzereyken üstümüze kol ve kanat gerdiler Allah'ın izni ve lütfuyla. Allah (azze ve celle) onları seçti... Bizim sevgililerimizi... Allah (azze ve celle) dilediğini seçer ve yükseltir. Ahmet Efe'nin çocuklarımız ve gençlerimiz için hazırladığı, Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi, Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen nebi ve resulleri tanıtmak, onların hayat hikâyelerinden ve mücadelelerinden haber vermek için yazılmıştır. Kur'an-ı Kerim'e, hadis-i şeriflere ve diğer güvenilir kaynaklara müracaat edilerek hazırlanan bu kitap, o yüce elçilerin tanınıp sevilmesinde bir katkı sağlarsa vazifesini yapmış sayılacaktır.

- Ghobash, Omar Saif, *Genç Müslümana Mektuplar*, 2017, 192s., Profil Kitap, İstanbul.

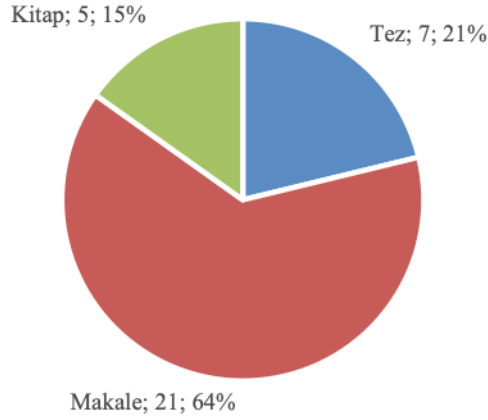
KAPAK ARKA YAZISI: Birleşik Arap Emirlikleri'nin Rusya büyükelçisinden, 21. yüzyılda Müslüman olmak üzerine cesur ve samimi bir anlatı... Omar Saif Ghobash, oğluna yazdığı mektuplarda, eğitilmiş bir diplomatın deneyimi ve baba olmanın sorumluluğuyla, çağımızın küresel problemine dair okunmaya değer bir metin sunuyor. Bugünün genç Müslümanları yarının liderleri olacak, ancak çoğu, teknoloji devrinde kolayca maruz kaldıkları köktenci propagandaya karşı savunmasız! Ghobash, aktif ve üretken bir biçimde modern dünyaya ayak uyduran ılımlı Müslümanların İslam'a uygun tek bir ses olmak için nasıl bir araya gelebileceklerini tartışıyor, "İyi Müslüman olmak ne demektir?" sorusunun cevabını arıyor. Omar Saif Ghobash, tüm bu sorular çerçevesinde, karşılaşılabileceği zorluklar için oğlunu cesaretlendirirken günümüz dünyasının karmaşasında dinlerine sadık olmaları konusunda gelecek nesillerdeki Müslümanlara da ışık tutuyor.

- Nasr, Seyyid Hüseyin, *Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*, 2017, 155s., İnsan Yayınları, İstanbul.

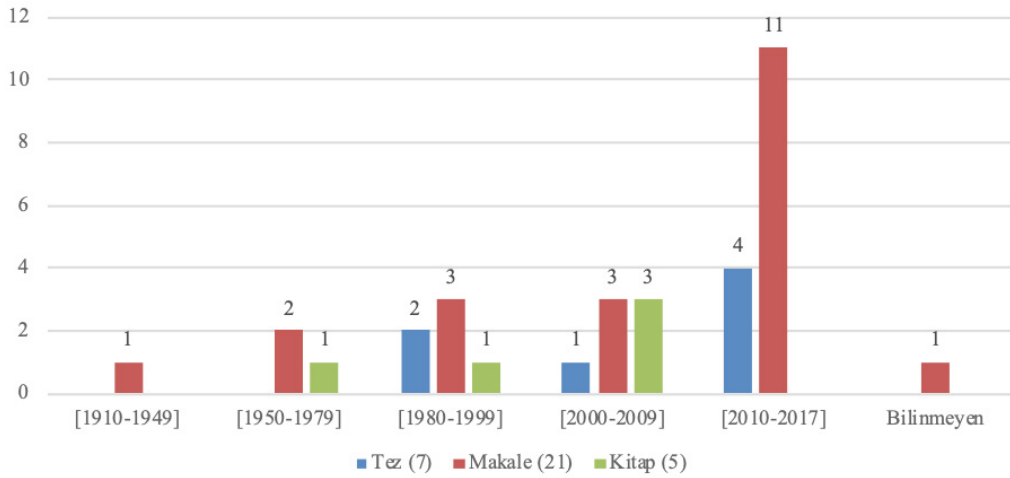
KAPAK ARKA YAZISI: Traditional/Geleneksel Ekol'ün İslâm coğrafyası içinde doğmuş tek Müslüman temsilcisi Seyyid Hüseyin Nasr, bu kitabın birinci kısmında İslâm'ın temel akidevi, itikadi, ahlaki, içtimai esaslarını kısa ve öz bir şekilde anlattıktan sonra İslâm Bilimi, İslâm Sanatı, İslâm Düşüncesi, kısacası İslâm Medeniyetinin ne olduğunu, nasıl geliştiğini, devamında ise içine düştüğü mevcut durumu ortaya koymaktadır. Kitabın ikinci kısmında ise modern dünyanın tabiatını; Batı'da sekülerleşen din, hayat ve sanat algısını; Batı düşüncesini ve felsefesini şekillendiren öncü isimleri; modern bilimin insanlığı yüz yüze getirdiği vahim durumu; ve Müslümanların globalleşen bu aura içinde takınması gereken tavrı anlatan Seyyid Hüseyin Nasr, tam olarak kitabın adının ele verdiği üzere bir kılavuz/rehber metin koymaktadır önümüze.

2.8.14. "Diğer" Teması

Gençlik ve din, değer ve ahlak konulu eserler konularına göre on üç (13) alt temaya ayrılırken, bu on üç (13) tema altına dahil edilemeyen ama gençlik ve din, değer ve ahlak konusuna ilişkin eserleri içeren "Diğer" teması oluşturulmuştur. Bu tema altında tasnif edilen eserlerin türlerine göre dağılımı yirmi bir (21) makale, yedi (7) tez ve beş (5) kitap şeklinde olmuştur.

Tablo 43: “Diğer” Teması (33)

“Diğer” temasında tasnif edilen eserlerin dönemsel dağılımına bakıldığında özellikle son dönem olan [2010-2017] yılları arasındaki yoğunluk öne çıkmaktadır. Buna göre [2010-2017] döneminde 17 eser bulunurken diğer dönemler arasında öne çıkan bir aralık söz konusu olmamıştır. Yine çalışmanın en eski eserlerinden olan Aral’ın (1914) “*Amerika’da Hristiyan Olan Türk Genci*” çalışması bu alt tema altında tasnif edilmiştir.

Tablo 44: “Diğer” Temasında Dönemsel Dağılım

“Diğer” Temasına Ait Künyeler:

Tezler

- *Genç Psikolojisinde Din-Bilim Çatışmasının Motifleri ve Etkileri*, 1987, Yüksek Lisans, Uludağ Üniversitesi.
- İşçi, Uğur, *Köy Gençliği ve Din, Küpeli Köyü (Özvatan-Kayseri) Örnek Olayı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, 1994, Yüksek Lisans, 87s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erciyes Üniversitesi, Pdf.

- Çalışkan, Abdullah, *Fırat Üniversitesi Öğrencilerinin Dini İnançları Üzerine Bir Alan Araştırması*, 2002, Yüksek Lisans, 127s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Pdf.

Özet: Ülkemizin içinde bulunduğu sosyal, kültürel ve ekonomik problemlerin arasında ve çevremizde cereyan etmekte olan dinî olayların Üniversite gençleri üzerindeki etkilerinin sosyolojik yöntemlerle kelâmî açıdan kısmen de olsa tespit edilmesi maksadıyla bu çalışma gerçekleştirildi. Salt İslâm inanç esasları bağlamında tespit edilen yargısal ifadeler, anket uygulamasıyla deneklere sunuldu. Önceden tespit edilen altı fakülteden, tesadüfî örnekleme yöntemi ile seçilen toplam 450 denekğin ortaya çıkan tutamları, geleneksel kelâmî anlayış çerçevesinde yorumlandı. Bu doğrultuda deneklerin büyük çoğunluğunun İslâm inanç esaslarına (âmentü) iman noktasında bir problem yaşamadığı, ancak konunun bilgi boyutundan kaynaklanan yetersizliğin denekleri sık sık kararsızlığı ve hatta yanılğıya düşürdüğü görüldü.

- Cerrah, Lokman, *İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin 'Din-Toplum İlişkileri' Konusundaki Mülâhazaları (Erzurum Örneği)*, 2010, Yüksek Lisans, 109s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Pdf.

Özet: İmam Hatip Liseleri 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat kanunu çerçevesinde kurulmuşlardır. Bu okullar aradan geçen 86 yıllık sürede pek çok evreden geçmiş, gerek eğitim içeriği olsun gerekse men-suplarının hakları olsun zaman zaman değişikliklere uğramıştır. Milli Eğitim Bakanlığı mevzuatına göre dini eğitim veren birer devlet kurumları olmalarına rağmen kapatılmaları veya sınırlandırılmaları sürekli tartışılmıştır. Fakat yaşanan bütün tartışmalara rağmen bu eğitim kurumları hayatîyetlerini halkın yoğun teveccühü ve desteği ile bugüne kadar devam ettirmişlerdir. Bir ara hem okul sayıları ve hem de bu okullarda okuyan öğrencilerin sayıları oldukça azalmış olsa da bugün yine halkın yoğun ilgisine mazhar olmakta ve oldukça fazla miktarda yeni kayıtlar almaktadırlar. Her bilim dalının ve yine her bilim adamının kendi ilgi alanına ve anlayış tarzına göre farklı tanımlarını yaptıkları dinin, insanlık tarihi ile paralellik gösterir. Tarihte belki dinsiz fertlere rastlanılabilir ama dinsiz bir topluma rastlamak mümkün değildir. Aynı şekilde insanı tanımlarken onun için sosyal bir varlık benzetmesi yapılır. Dolayısıyla insanlar toplum denilen, insanların oluşturduğu, canlı, değişebilen bir yapı içerisinde yaşamak zorundadırlar. Ayrıca isimleri geçen bu iki kurum arasında oldukça önemli derecede bir etkileşim yaşanmıştır ve her zaman ve mekân diliminde bu etkileşimin yaşanması kaçınılmazdır. İşte bu araştırmada İHL öğrencilerinin bu iki önemli kurum arasındaki ilişkiler hakkındaki düşüncelerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde İHL'lerin tarihçeleri hakkında bilgi, ikinci bölümde Din-Toplum ilişkileri hakkında teorik bilgi, üçüncü bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin profilleri ve hakkında bilgi, dördüncü bölümde ise araştırmada elde edilen veriler ışığında öğrencilerin, Din-Birey ilişkileri, Din-Toplum ilişkileri ve Din-Devlet ilişkileri hakkındaki düşünceleri ve bunların yorumları yer almaktadır. Araştırmanın bulgularına neticesinde, İHL öğrencilerinin dini inançlarının oluşmasında okulun yanı sıra hatta okuldan daha fazla aile ve dini cemaatlerin etkisi olduğu, Öğrencilerin dinin hem teorik olarak insan hayatında hem de pratik olarak kendi hayatlarında önemli bir yere sahip olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Yine aynı bulgular sonucunda öğrencilerin dinin toplum ve devlet ile yakından ilişkisi içerisinde olması gerektiği düşüncesi içerisinde oldukları görülmektedir.

- Mendeş, Necip Fazıl, *Ortaöğretim Öğrencilerinin İnanç Esaslarını Algılayış Biçimleri (Tuzla Örneği)*, 2010, Yüksek Lisans, 129s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi, Pdf.

Özet: Türk toplumunun önemli bir kesitini oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin inanç konularını algılayış biçimlerini konu edinen alan araştırmaları çok değildir. İlahiyat fakültelerinin din sosyolojisi, din eğitimi ve din psikolojisi anabilim dallarında konuyla ilgili bir takım araştırmalar yapılmaktadır. Ancak kelam bilim dalında, uygulamalı sosyolojinin yöntem ve tekniklerini kullanarak yapılan alan araştırmalarının çok az olduğu görülmektedir. Günümüzde ergenlik dönemine ilişkin psikolojik ve sosyolojik birçok araştırma yapılmaktadır. Ergenlik dönemi bireyin dünyaya geldikten sonraki ilk 8 ayı hariç hayatı boyunca değişimi en yoğun yaşadığı dönemdir. Dolayısıyla ergenlik dönemi yaşam dönemlerinin en önemlilerindendir. Ergenlik döneminde birey biyolojik anlamda vücudunda değişiklikler yaşarken kimlik gelişimini tamamlamaya da çalışır. Kimliğin bir parçası olan dini yönelim de bu dönemde oluşmaya ve bireyin kişiliğinde oturmaya başlar. Hiç şüphesiz ergenlik dönemindeki birey bütün bu değişimleri yaşarken çevresinden ve en önemlisi de o ana dek en yakınında bulunan anne babasından ve onların tutum ve davranışlarından etkilenir ve bu etkilenme ergenin kişiliğine ve dolayısıyla dini yönelimine de yansır. Ergenlik çocukluk ile yetişkinlik arasındaki büyüme periyodudur. Bu periyotta birey biyolojik, sosyal, duygusal ve zihinsel gelişimler yaşar. Her ne kadar gelişim sürecinde zaman dilimi her insan için aynı olmasa da neticede her ergen yetişkin olacaktır. Bu düşünüşle ergenlik; bireyin tamamıyla olgunlaşmış, sorumluluk sahibi bir birey olmadan önce geçmek zorunda olduğu çocukluk ile yetişkinlik arasındaki bir köprü gibidir. Bireyin kişilik gelişimi, doğuştan getirilen bazı özelliklerin, çevre etkisi altında biçimlendirilmesiyle oluşur. Birey üzerindeki çevre etkisi ilk olarak anne-baba etkisi ile oluştuğuna göre, birey doğal olarak onların aracılığı ile yaşadığı kültürün özelliklerini, yaşam biçimlerini algılamaya başlar. Daha sonraki yıllarda ruh sağlığı yerinde bir birey olabilmesi psikolojik gelişim evrelerinde sergilenen çevrenin çeşitli uyaranlarına büyük ölçüde bağlıdır. Çünkü bu dönem toplumu oluşturan bireylerin kişiliklerinin geliştiği ve hayata hazırlandıkları bir dönemdir. Bu dönem içinde birçok unsur ve olgu etkilidir. Bulardan biri de din olgusudur. Özellikle günlük yaşamda ergenlere yol gösteri olan dinin inanç esaslarının öğrenilip içselleştirilmesi önemlidir. Bu bağlamda, ergenlerin inanç esaslarını benimseyip davranışlarına yansıtması önemlidir. Araştırmada kelam ilminin temel konularını içeren özgün bir anket geliştirilmiş, bulgular bilimsel yöntem ve tekniklere uygun olarak elde edilerek yorumlanmıştır.

- Karagöz, Latif, *Üniversite Öğrencilerinin Ahlâka Dair Konuşmalarındaki Konum Alışlar*, 2013, Yüksek Lisans, 203s., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Pdf.

Özet: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin ahlâka dair konuşurken, ahlâkı nasıl anlamlandırdıkları konumlandırma teorisi çerçevesinde, özne konumları incelenerek ele alınmıştır. Bu çerçevede, üniversite öğrencilerinin etkileşimdeki konuşmalarda ne türden konumlandırma stratejileri kullandıkları ve bu konumlandırma stratejileri ile ne el etmeye çalıştıkları incelenmiştir. Çalışmanın katılımcılarını İstanbul'da üniversitelerin farklı bölümlerinde öğrenim gören 8 kadın, 7 erkek olmak üzere toplam 15 öğrenci oluşturmuştur. Kendilerini ideolojik olarak farklı şekillerde tanımlayan bu öğrenciler ile her birinde en az 3 kişi olmak üzere toplam 4 odak grup görüşmesi yapılmıştır. Yapılan görüşmeler söylem analizi ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda katılımcıların üç temel başlık altında sınıflandırılacak stratejiler kullanarak konum aldıkları görülmüştür. İlk olarak, katılımcıların ahlâka dair konuşurken, yaptıkları eylemlerin sorumluluğunu almaları gerektiğinde bu sorumluluğu

farklı stratejiler kullanıp kendilerinin dışında tutacak şekilde konum aldıkları görülmüştür. İkinci olarak, katılımcıların ahlâki olup olmadığına dair konuştukları eylemlerin kendilerine sağladığı menfaat üzerinden konum aldıkları tespit edilmiştir. Son olarak katılımcıların konuşma içerisinde hem yaptıkları eylemi hem de bu eylemdeki failliklerini farklı konumlandırma stratejileri kullanıp muğlaklaştırarak konum aldıkları görülmüştür. Bütün bu bulgular neticesinde, kişinin kendisinin merkezde olduğu, ahlâkın ve ahlâki olanın ise araçsallaştırıldığı bir anlam inşasının ortaya konulduğunu söylemek mümkündür.

Makaleler

- Aral, Nezihe, *Amerika'da Hristiyan Olan Türk Genci*, 1914, Sebilürreşad, 12(293), 284.
- Kafil, Kadircan, *Genç Müslüman Almanlar*, 1955, Sebilürreşad, 8(198), 368, İstanbul.
- Schipkowski, Ali Ömer, *Kilise Karşısında Alman Gençliği ve İslâmiyet*, 1956, İslam Dergisi, 1(3), 19-21, Ankara.
- Yalçın, Şehnaz, *Şeffaf Başörtülü Genç Kadın*, 1984, Türkiye'de Sanat Dergisi, (16), 67-69, İstanbul.
- Gül, İsmail, *Laiklik Tartışması ve Dindar Gençler*, 1986, Yarın Dergisi, (53), 17, Ankara
- Bacanlı, Hasan - Bilgin, Nuri, *Türk ve Müslüman Kavramları: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma*, 1997, *Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik* kitabı içinde, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Özcan, Ömer, *Üniversitede İlim ve Ahlak [Cahit Tanyol ve Sosyoloji Adlı Eseri Üzerine]*, 2004, Türk Yurdu Dergisi, 24(202), 50-53, İstanbul.
- Yılmaz, Hüseyin, *Gençlik ve Uzak Doğu Dinleri İlgili mi Yönlendirme mi?*, 2009, Diyanet Dergisi, (221), 12-15, Ankara, Pdf.

Özet: Uzak Doğu dinlerinin ya da bu dinlerle bağlantılı çeşitli akımların kendilerini en iyi ifade ettikleri yayılmak için kullandıkları aracın, özellikle İnternet ortamı olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim bilhassa büyük şehirlerimizdeki çeşitli adreslerin verildiği birçok merkez kurdukları İnternet siteleri aracılığıyla hem kendi görüşlerini yaymaya çalışmakta hem de kendi etkinliklerine insanları çekmek için propaganda yapmaktadırlar.

- Altaş, Nurullah, *Gençlerin Değişen İlgisi ve İhtiyaçları, Din Hizmetlerini Nasıl Dönüştürmeli?*, 2010, Diyanet Dergisi, (233), 17-21, Ankara, Pdf.
- Aydın, Cüneyt - Kaya, Mevlüt, *Üniversite Öğrencilerinin Dini İnanç ile Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2011, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (30), 15-42, Samsun, Pdf.

Özet: Bu çalışma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde (n=229), Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümünde (n=148), Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji (n=141) ve Felsefe (n=88) bölümlerinde 2010-2011 öğretim yılında öğrenim gören öğren-

cilerden, tesadüfî olarak seçilen toplam 606 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmada, üniversite öğrencilerinin dini inançları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Kişisel Bilgi Anketi, Dini İnanç Ölçeği ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği, 425 kız ve 181 erkek olmak üzere toplam 606 öğrenciye, 2010-Aralık ayı içinde uygulanmıştır. Dini inanç ile ahlaki olgunluk arasındaki ilişkiler; cinsiyet, ekonomik durum, sınıf, bölüm, yaşanan yer gibi değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, dini inanç ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında pozitif yönde önemli bir ilişki ($r=0,21$; $p<0,01$) bulunmuştur. Ayrıca, öğrencilerin dini inanç ve ahlaki olgunluk düzeylerinde bazı değişkenler (cinsiyet, bölüm, sınıf) açısından önemli farklılıklar görülmüştür.

- Mutlu, M. Kayhan - Kahraman, Yavuz, *Değişim Yönetimi: Üniversite Öğrencilerinin İnanç Sistemindeki Değişimler*, 2012, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 19(2), 219-237, Manisa, Pdf.

Özet: Üniversite öğrencilerinin yıllar içerisindeki inanç değerleri ve bu değerlerin değişimine neden olan faktörlerle ilgili olarak 1998, 2002, 2007 ve 2008 yıllarında veriler toplanmıştır. Bu çalışmada uygulanan anketlerde ve derinlemesine mülakatlarda “Kendinizi mütevazî ölçüde dindar bir kişi olarak tanımlar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya büyük bir çoğunluk, “Hayır, dindar değilim” cevabını vermiştir. Öte yandan, bu öğrencilerin büyük bir çoğunluğu İslam’ın temel iman esaslarından olan Allah’ın, Cennet-Cehennem’in, Hesap Günü’nün varlığını kabul etmektedirler. Bu sonuçlar, “Üniversiteli olma kimliği” ile “mütevazî ölçüde dindar olma kimliği” birlikte ele alındığında çelişkili bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Bu çelişkiye ve değişime neden olan faktörlerin irdelenmesi bu araştırmanın konusunu teşkil etmektedir.

- Topuz, İlhan, *Gençlerde Normatif, Popüler ve Paranormal İnançlar Üzerine Bir Araştırma: SDÜ Örneği*, 2012, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (29), 13-40, Isparta, Pdf.

Özet: Doğuştan inanmaya yatkın olarak dünyaya gelen insanoğlu, tarihin her döneminde huzur ve güven duymak için bir şeye inanmıştır. Bu araştırmada, Süleyman Demirel Üniversitesi’nden seçilen örneklem grubunu oluşturan gençlerin normatif, popüler ve paranormal inanışları incelenmiştir.

- Özbolet, Abdullah, *İhlsozluk’ta Dindar Gençliğin Özneleşmesi: İmam Hatipli, Ahlaklı ve Entelektüel*, 2013, Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 13(6), 51-72, Malatya, Pdf.

Özet: Dindar gençliğin -ihlsozluk.com örneğinde- internet ortamındaki durumunun incelendiği çalışmanın problemi, internet ortamında dindar gençliğin özneleşip özneleşmediği oluşturmaktadır. Özneleşme kavramıyla Foucault’un özne ve iktidar üzerine çalışmalarında ele alınan kavramsal çerçeveden hareket edilmekte ve özneleşme ile iktidar karşısında bireyin durumu, bireyin iktidara direnmesi, iktidar karşısında taktik geliştirmesi kullanılmaktadır. Örnekleme, ihlsozluktur. Çalışmanın yöntemi ise, ihlsozluk web sitesinde yapılan tanımların derlenmesi ve analizidir. Çalışma, zaman aralığı olarak 2009-2013 yıllarını kapsamaktadır. Çalışma, ihlsozluk örneğinde dindar gençliğin özneleştiğini ileri sürmekte ve özneleşmenin boyutları, yedi başlık halinde kavramsallaştırmaktadır: Bu boyutlar, a) geleneksel Müslümanlık eleştirisi, b) sorgulayıcı Müslümanlık ve özgürlüğe yapılan vurgu, c) din istismarı eleştirisi, d) iktidarı kutsallaştırma eleştirisi, e) İslamileşme eleştirisi, f) özentî kültürü eleştirisi, g) İslam’ın savunusu şeklinde yedi boyuttan oluşmaktadır. İlk bölümde, bir sanal

cemaat örneği olarak ihlsözlükte gençlik dindarlığı ele alınmış ve sözlüğün yazarlarının gözünden ihlsözlük incelenmiştir. İkinci bölümde, özneleşmenin boyutları kavramsallaştırılmış ve bu kavram-sallaştırmalar ihlsözlükten derlenen verilerle örneklendirilmiştir.

- Akyüz, İsmail, *Türkiye’de Gençlik, Din ve Değerler Konusunda Yapılan Ampirik Araştırmaların Yöntem ve İçerik Analizi*, 2014, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 16(30), 1-20, Sakarya, Pdf.

Özet: Yaklaşık iki yüzyıldır yaşanmakta olan modernleşme süreci toplumsal hayatı derinden etkilemektedir. Bu süreçte geleneksel kurumlar ve değerler önemini yitirmektedir. Toplumsal hayatta yaşanan hızlı değişimler insanların dünyaya bakışını ve değer yargılarını da etkilemektedir. Toplumsal hayatta yaşanan bu hızlı değişimlerden en çok etkilenen kesimlerden birisi de şüphesiz gençlerdir. Bilindiği gibi gençlik çağı, insanın kişiliğinin oluştuğu çalkantılı bir dönemdir. Toplumsal hayatta yaşanan kırılmalar en çok gençleri etkilemekte ve bu durum dolaylı olarak toplumun geleceğini ilgilendirmektedir. Bu anlamda toplumsal değerlerin değişmesi karşısında gençlerin yaşadıkları problemler ve geliştirdikleri tutum, üzerinde çalışılması gereken önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle din ve değerler alanında yapılan çalışmalar gençlerin karşılaştıkları problemlerin çözümünde dinin ve geleneksel değerlerin önemli katkıları olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de gençlik din ve değerler konusunda yapılan ampirik çalışmaları yöntem ve içerik açısından incelemeye çalıştık.

- Çatalbaş, Resul, *Young Men’s Christian Association’ın Türkiye’deki Faaliyetleri*, 2014, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 55(1), 101-122, Ankara, Pdf.

Özet: Young Men’s Christian Association (YMCA), Hristiyan hayatının ve kültürünün gençler arasında benimsenmesini kendisine gaye edinmiş misyoner bir teşkilattır. 19. yüzyılın sonlarından itibaren Amerikan Board’un çatısı altında Anadolu’da faaliyet göstermeye başlamış, kısa sürede de İstanbul, İzmir ve Adana’ya şubeler açmıştır. Osmanlı Devletinde gençlik kuruluşu olarak faaliyet gösteren bu teşkilat, özellikle gayrimüslimler üzerinde etkili olmuştur. Cumhuriyet sonrasında Türkiye’deki faaliyetlerini yavaşlatmak zorunda kalan teşkilat, diğer birçok misyoner teşkilatın aksine Anadolu’yu hiçbir zaman terk etmemiştir. Bu makalede söz konusu teşkilatın Osmanlıların son döneminden itibaren Anadolu’daki örgütlenme süreci ele alınmış ve bu çerçevede gerçekleştirdiği faaliyetler üzerinde durulmuştur.

- Çelepi, Mehmet Surur, *Somut Olmayan Kültürel Miras ve Üniversite Gençliği*, 2016, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(3), 15-35, Aydın, Pdf.

Özet: Küreselleşmenin milletlerin kültürel ifade çeşitliliğini ortadan kaldırdığını düşünen UNESCO, Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi’ni hazırlayarak, toplumların kültürel kimliklerinin bir parçası olarak gördükleri ve kuşaktan kuşağa aktarmak suretiyle günümüze kadar getirdikleri somut olmayan kültürel miraslarını ve bu mirasları gelecek kuşaklara aktarmalarına katkı sağlayacak yol, yöntem ve imkânları korumayı hedeflemektedir. Sözleşmenin sınırlarını toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar olarak belirler. Birleşmiş Milletler ve alt örgütü UNESCO bu sözleşmeyi uluslararası alanda kültürel kimliğin hayati bir parçası olarak kabul eder ve yaratıcılığın geliştirilmesinin, kültürel çeşitliliğin korunmasının

buna bağlı olduğunu belirtir. Türk gençliği son yarım yüzyılda küreselleşmenin etkisiyle kimliksiz bir şekilde gönüllü olarak sömürülmektedir. Bu çalışmada üniversite gençliğinin Türklerin Somut Olmayan Kültürel Miras değerleriyle ilgili farkındalıklarını ve bağlılıklarını tespit etmek, değerlere yaklaşımlarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu çerçevede öğrenciler arasında bir anket düzenlenmiş ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

- Okumuş, Ejder, *Modern Toplumda Ahlâk ve Gençlik*, 2017, Gençlik Araştırmaları Dergisi, 5(11), 79-100, Ankara, Pdf.

Özet: Modernlik, modern toplum, ahlâk ve gençlik, bu makalenin temel boyutlarını oluşturmaktadır. Modernlik, toplumsal hayatta gençliği ahlâk bağlamında çeşitli şekillerde etkilemektedir. Modern toplum, içinde barındırdığı insanlara bir yandan evlilik, siyaset, eğitim, kültür, din, ekonomi, hukuk, ahlâk, eğlence, zevk, boş zaman, beden, organizasyon, küresel ilişkiler vs. alanlarında devasa bir imkânlar seti sunarken, diğer yandan da aynı veya benzer alanlarda büyük kısıtlamalar, sınırlamalar, meydan okumalar ve problemler getirmektedir. Bu, paradoksal bir durum olup modernliği ve modern toplumu en iyi anlatacak boyutlardan biridir. Modern toplumun bu özelliği, ister erkek isterse kadın olsun bilhassa gençler üzerinde çok boyutlu problematikler ve problemler yumağı oluşturmaktadır. Söz konusu problematikler içinde ahlâki problematik, gençlik için belki de en zor, en sorunlu, en yakıcı birkaç problematik arasındadır. Bu çalışmada araştırmacı, belirtilen yönleriyle modern toplumda gençliğin durumunu, ahlâki bir problematik olması itibarıyla anlamaya, anlamlandırmaya, tartışmaya çalışmaktadır. Çalışma, araştırma konusunu ahlâk sosyolojisi merkezinde, fakat ilgili disiplinlerden de yararlanarak incelemektedir. Araştırma sürecinde yazar modernlik, modern toplum, gençlik ve ahlâk hakkındaki tarihî ve güncel kaynaklardan yararlanma yoluna gitmiştir.

- Usta, Niyazi, *Ülke Kalkınması Bakımından Gençliğin Rolü ve Din*, Türk Yurdu Dergisi, (107), Ankara.

Kitaplar

- Kirman, Mehmet Ali, *Din ve Sekülerleşme: Üniversite Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, 2005, 303s., Karahan Kitabevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Modernleşme sürecinde toplumsal etkinliğini yitirerek kendi öz alanına çekilen din, özelleşerek bireysel bir tercih meselesi halini almıştır. Ancak zamanla yaşanan değişim tecrübeleri, dinin modern toplumlarda yok olmadığını, her ne kadar biçim değiştirmiş olsa da varlığını devam ettirdiğini açık bir şekilde göstermiştir. Bir zamanlar Freud, dinden “bir yanılsamanın geleceği” diye söz ederken, “dinin geleceği”ni konuşan günümüz sosyologlarının “dinsiz bir gelecek düşüncesinin illüzyon” olduğunu ifade etmeleri dikkat çekicidir. Ancak 20. yüzyılın hakim paradigması olan sekülerizm, her ne kadar gerilemiş gözükse de, etkisini hala güçlü bir şekilde sürdürmektedir. Anlaşılan din ve sekülerleşme arasında çok yakın, fakat bir o kadar da karmaşık bir ilişki söz konusudur. Din ve sekülerleşme ilişkisini üniversite öğrencileri örneğinde inceleyen bu çalışmada elde edilen bulgular, din, bilim, ekonomi, siyaset ve aile gibi temel toplumsal kurumlar bağlamında incelenmiştir: Din ve sekülerleşme, din ve bilim, din ve ekonomi, din ve siyaset, din ve aile.

- Gümüş, Adnan - Gömleksiz, Müfit, *Din, Milliyetçilik ve Otoriteriyenizm: Lise ve Üniversite Gençliği Üstüne 1945'lerden Günümüze Toplumlararası Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, 1999, 302s., Eğitim-sen Yayınları, Ankara.
- Akbal, Oktay, *Gençler Bize Bakıyor*, 1978, 268s., Tekin Yayınevi, İstanbul.

KAPAK ARKA YAZISI: Eser, 1974-1977 yıllarında, yazarın Cumhuriyet ve Barış gazetelerinde yayınlanmış, ek ve düzeltmelerle gözden geçirilmiş, güncel ve toplumsal yazılarını kapsamaktadır.

- Seufert, Günter, *Türk Gençleri Arasında Din ve Milliyetçilik: Türkiye ve Avrupa'da Gençlik*, 2000,-, Ankara.
- Koçar, Musa, *Üniversite Gençliğinin Dini İnançları*, 2009, 195s., Süleyman Demirel Üniversite İlahiyat Fakültesi, Isparta.

KAPAK ARKA YAZISI: Türk toplumunun ve onun bir kesitini oluşturan üniversite öğrencilerinin dinî inanç ve tutumlarını konu edinen alan araştırmaları neredeyse yok denecek kadar azdır. İlahiyat Fakültelerinin din sosyolojisi, din eğitimi ve din psikolojisi anabilim dallarında konuyla ilgili birtakım araştırmalar yeni yeni yapılmaya başlanmıştır. Kelâmda ise uygulamalı sosyolojinin yöntem ve tekniklerini kullanarak yapılan alan araştırmaları yok gibidir. Halbuki toplumun inanç ve tutumları hakkında fikir sahibi olmak ve buradan hareketle birtakım değerlendirmeler yapmak veya mevcut inanç problemlerine yeni açılımlar getirmek için bilimsel yöntemlerle alan araştırmaları yapmak bir gerekliliktir. Zira hızlı bir sosyal değişme ve gelişme kaydeden toplumumuzun inanç ve tutumlarında herhangi bir değişimin meydana gelip gelmediği ancak alan araştırmalarıyla test edilebilir. Üniversite gençliğinin dinî inançlarını konu alan araştırmamızda böyle bir amaç güdülmüş, elde edilen bulguların kelâm ilmi açısından değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Giriş, bir bölüm ve sonuçtan oluşan çalışmanın giriş kısmında araştırmanın konusu, amacı ve önemi, varsayımları, kapsamı, sınırları ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın teorik çerçevesi ayrı bir bölüm içinde değil, araştırmanın bulguları başlığını taşıyan bölümde işlenmiştir. Burada kelâm ilminin ana konuları çerçevesinde bulunan genel olarak din, bilgi, varlık, uluhiyyet, nübüvvet, ahiret, iman ve küfür gibi konular yer almaktadır. Teorik çerçeve, tekrardan kaçınmak ve daha sağlıklı bir mukayese imkânı elde etmek için Kelâm ilminin ana konularına göre sistematize edilmiş olan bu bölümün alt başlıkları altında ele alınmıştır. Araştırmada kelâm ilminin ana konularını içeren özgün bir anket geliştirilmiş, bulgular bilimsel yöntem ve tekniklere uygun olarak elde edilerek yorumlanmıştır.

- Genç, Ayşegül, *Metropol Bedevişi*, 2010, 141s., Erkam Yayınları, İstanbul.

3. Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye’de 1910-2017 yılları arasında gençlik alanına ilişkin verilen tüm eserleri derlemeyi ve tematik açıdan yorumlamayı amaçlayan “Türkiye Gençlik Bibliyografyası” çalışmasının “Gençlik ve Din, Değer, Ahlak” kategorisine ait bulgular sunulmuş ve değerlendirilmiştir. Bu kapsamda gençlik ve din, değer ve ahlak konusuna ilişkin olarak ulaşılan yedi yüz altmış iki (762) eser tür, yıl, yazar, yayın yeri, konu gibi alt tasnifler ışığında ayrıntılı biçimde yorumlanmıştır. Böylece bir çalışma, gençlere ve gençliğe yönelik olarak din, değer ve ahlak konulu olarak hazırlanan çalışmaların derlenmesi, yorumlanması ve konuya ilişkin yapılması planlanan yeni çalışmalar için

kolaylaştırıcı ve yönlendirici olması açısından kıymetlidir. Nitekim bibliyografik çalışmaların üretilmesindeki temel motivasyon, ilgili alana ilişkin literatürün derlenmesi, derlenen bu çalışmalara dair eleştirel bir okumanın yapılması ve sonucunda yeni çalışmalar için araştırmacılara rehberlik edecek bir metin sunulmasıdır.

“Türkiye Gençlik Bibliyografyası” en temelde alana ilişkin akademik eserleri derleyen bir çalışmadır. Genel anlamda çalışmaların bilimsel ve akademik yönü kuram ve yöntem vurgusuyla daha çok tezlerde ve akademik dergi makalelerinde öne çıkmaktadır. “Gençlik ve din, değer, ahlak” literatüründe yer alan eserlerin çalışma türlerindeki dağılıma bakıldığında, eserlerin akademik mahiyetine göz atmak önemli görünmektedir. Zira tema altındaki kitap çalışmaları, büyük oranda bilimsel yöntemlerin ve akademik kaygının daha az önemsendiği, aktüel eserler olarak dikkat çekmiş ve tez türüne kıyasla daha fazla kitap hazırlanmıştır. Bunun yanında her ne kadar makale sayısı yüksek olsa da bilimsel dergilerin dışında yer alan metinlerin de makale türüne dahil edildiği göz önüne alındığında genel anlamda tema altındaki eserlerin akademik kimliği, eser sayısının yansıttığı düzeyde değildir. Tema altında tasnif edilen eserlerde tez çalışmalarının yanında makale çalışmalarının büyük çoğunluğu alana ilişkin literatürün akademik yönünü temsil ederken, kitap çalışmaları akademik kaygısı daha düşük olan eserleri temsil etmektedir. Ele alınan din, değer ve ahlak konusu diğer kategorilerden farklı olarak salt akademik çevrelerin konusu olmanın dışında bireysel ve toplumsal yaşama ilişkin temel bir alan olması itibarıyla din adamlarının ve diğer araştırmacı yazarların gündemine sıkça girmektedir. Dolayısıyla bu çevrelerden de verilen eserler değerlendirmeye alındığında konuya ilişkin üretilen eserlerdeki akademik kaygı, diğer kategorilere kıyasla daha geri planda kalmıştır. Bu anlamda kategori altında belirlenen alt temalardan “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal”, “İbadet”, “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” gibi daha çok din merkezli olan temalardaki eserler akademik kaygıdan uzak eserler iken, “Din/Değer/Ahlak ve Psikososyal Konular”, “Değer”, “Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” gibi birden çok disiplinle ilişkili olan alt temalarda, akademik yöntem ve yaklaşımlara göre hazırlanan çalışmaların daha çok olduğu görülmüştür.

Eser türlerine göre yapılan dönemsel dağılımın grafiğine bakıldığında gençlik ve din, değer, ahlak konulu eserlerin periyodik bir artış gösterdiği görülmüştür. Yalnızca [2010-2017] arasındaki dönemde üç yüz yirmi beş (325) eser verilmiş olması alana ilişkin yayın üretimindeki artışın önemli bir göstergesidir. Eser sayılarında sürekli bir artış olsa da dönemler arası geçişte önemli hareketliliğin olduğu iki önemli dönem bulunmaktadır: 1980 sonrasındaki tezler ve 1980 ve 2010 sonrasındaki makale çalışmaları. Yukarıda da ifade edildiği gibi tez çalışmaları akademik anlamda en kapsamlı içeriğe sahip olan çalışmalardır. Dolayısıyla Türkiye özelinde gelişimi ve üretimi makale ve kitap türüne göre daha geç olmuştur. Gençlik ve din, değer, ahlak konulu çalışmalar için elde edilen bulgulara bakıldığında da 1980-1999 dönemi öncesinde oldukça sınırlı sayıda tez üretimi yapılmışken bu dönemle birlikte tez ve makale üretiminde artış söz konusudur. Esasında bu durum yalnızca gençlik ve din, değer, ahlak konulu eserlerle ilgili değildir ve Türkiye’de akademinin ve yükseköğretimin gelişimiyle paraleldir. 1981 yılında Türkiye’de Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YÖK) kurulmasıyla birlikte akademik alanda koordinasyon ve planlama alanında yaşanan gelişmelerle birlikte akademik araştırmalar hız kazanmıştır. Yükseköğretim alanındaki bu kurumsal gelişimle birlikte Türkiye’deki tez çalışmaları da artış göstermiştir. Dolayısıyla gençlik ve din, değer, ahlak konulu tez çalışmalarının büyük oranda ilk olarak 1980-1999 döneminde gelişmesi bu du-

rumla ilişkili olarak açıklanmaktadır. Yine aynı dönemde ilk kez belirgin biçimde görülen makale sayısındaki artış da bu durumla ilişkilendirilebilmektedir. Bilimsel çalışmalardaki gelişimin artmasıyla makale üretimi de hız kazanmıştır. Akademik teamüle göre tezler için yapılan araştırmaların makale türünde de yayın olarak sunulabilmesi, tez sayısındaki artışla birlikte makale sayısını da artırmıştır. Diğer yandan 2010 yılı sonrasındaki dönemde makale çalışmalarındaki artışa ilişkin olarak yine konuya özgü bir durumdan ziyade Türkiye sathında akademik alanda yaşanan gelişmelerin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle 2008 yılından itibaren bir devlet politikası olarak “Her İle Bir Üniversite” fikrinin uygulamaya koyulmasıyla birlikte üniversite sayılarındaki artışa paralel olarak akademik kadroların genişlemesi ve araştırmaların artması, bu dönemden sonra artan akademik çalışma eğilimini açıklayabilmektedir. Bunun yanında akademik çalışmalara sunulan teşvik ve desteklerin genişlemesi de araştırmalardaki yükselen trendi açıklamaya yardımcı olmaktadır. Özellikle Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YÖK) akademisyenlere yönelik 2015 yılı faaliyetlerini esas alarak başlattığı akademik teşvik uygulamaları ile birlikte ulusal düzeyde akademik faaliyetlerde sayısal bir artışın yaşandığı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla “Gençlik ve din, değer, ahlak” temalı akademik çalışmalarda, özellikle makalelerde, son yıllarda görülen artışları Türkiye sathında akademik alanda yaşanan gelişimlerle ilişkilendirilebilmektedir. Tüm bu gelişmeler ışığında gençlik ve din, değer ve ahlak temalı olarak hazırlanan bilimsel çalışmaların son dönemde belirgin düzeyde artış gösterdiği söylenebilmektedir.

Temaya ilişkin verilen tez çalışmaları incelendiğinde konuya olan eğilimin görülmesi açısından yüksek lisans ve doktora tezlerinin ayrı olarak değerlendirilmesinde fayda görülmüştür. Hazırlanan yüz altmış beş (165) tezin yüz yirmi üçü (123) yüksek lisans tezi kırk biri (41) doktora tezi olarak hazırlanmıştır. Doktora çalışmaları, araştırmacıların konuya ilişkin uzmanlığını ve derinliğini gösteren çalışmalar olarak kabul edilirken yüksek lisans çalışmaları araştırmacının literatür hakimiyetini gösteren ve daha az derinlik isteyen çalışmalardır. Dolayısıyla doktora çalışmaları araştırmacıların çalışma alanlarına ilişkin daha belirgin ipuçları sunan çalışmalardır. Gençlik ve din, değer, ahlak temalı doktora çalışmalarına bakıldığında 1980 döneminden bu yana yalnızca kırk bir (41) eser olduğu görülmüştür. Bu rakam, mevcut akademik sahadaki araştırma ve eser sayılarıyla kıyaslandığında oldukça sınırlı bir düzeyi temsil etmektedir. Dolayısıyla gençlik gruplarına ilişkin olarak din, değer ve ahlak konulu çalışmaların uzun süreli akademik planlamalarda kısıtlı biçimde yer aldığı ve konuya ilişkin uzmanlık çalışmalarının oldukça sınırlı kaldığı görülmüştür.

Tezlerin hazırlandığı anabilim dalları açısından bakıldığında da felsefe ve din bilimleri anabilim dallarının öne çıktığı görülmektedir. Genç bireyler, hayatlarında din, değer ve ahlak konularıyla ilişkili olabilecek çok çeşitli sorunlar yaşayabilmektedir. Öyle ki bu zorluklar birey, aile ve toplum düzeyinde var olabilmekte ve kişinin iyilik halini azaltan uzun süreli bir probleme dönüşebilmektedir. Gençlik konusunun din, değer ve ahlak konuları bağlamında ele alınması disiplinler arası bir alana karşılık gelmektedir. Bu durum akademik çalışmaların sosyoloji, psikoloji, sosyal hizmet gibi bilim dallarıyla ilişkili olarak yapılmasını gerekli kılarken mevcut literatürde bu nitelikte çalışmaların oldukça sınırlı kaldığı görülmüştür. Dolayısıyla din psikolojisi, din eğitimi, dini-ahlaki gelişim, değer gelişimi gibi konuyla daha çok ilişkili alanlarda yapılan çalışmalarda bu disiplinlerden faydalanılması; diğer yandan dasosyal hizmet, sosyoloji, psikoloji gibi alanlarda din, değer ve ahlak konularının da multidisipliner bir yaklaşımla çalışılması önem arz etmekte; bu yöndeki eğilimin geliştirilmesi beklenmektedir.

Tematik değerlendirmelere bakıldığında ise eserlerin sayısal dağılımında dikkat çekici farklılıklar söz konusu olmuştur. “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” teması yüz kırk dokuz (149) ve “Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” teması yüz on iki (112) eserle en çok eserin verildiği temalar olurken sırasıyla “Dini-Ahlaki Yargı, Değer Yargıları” teması on dokuz (19), “Dini-Ahlaki Gelişim” teması yirmi iki (22) ve “Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı” teması yirmi üç (23) eserle en az eserin verildiği temalar olmuştur. “Rehber, Tavsiye, Öğüt, İlmihal” temasındaki artış daha çok akademi dışından araştırmacıların ve yazarların katkısıyla oluşmuşken “Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” temasındaki eserlere özellikle 2000’li yıllarla birlikte hazırlanan tez ve makale çalışmaları önemli katkı sunmuştur.

Temalara içerik yönünden bakıldığında bibliyografik yorumlamaya katkı sunacak kimi noktaları belirlemek mümkün olmuştur. Bu kapsamda ilk olarak “Değer” temasına bakıldığında 2000’li yıllarla birlikte konuya ilişkin saha araştırmalarının arttığı; özellikle tezlerde okul merkezli saha araştırmalarının belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir. Nitekim genel anlamda tez çalışmalarında okul merkezli saha çalışmalarının daha sık gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla gençlik konulu değer araştırmalarının okul dışında yer alan gençlik grupları için de yapılması literatüre katkı sağlayacaktır.

En çok eseri içeren alt tema olan “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” temasında dikkat çeken nokta ise bu alt temada hiç tez türünde eser verilmemiş olmasıdır. Bunun yanında makale ve kitap türlerinin arasındaki dağılımda da kitap türünün fazlalığı belirgin biçimde dikkat çekmektedir. Diğer yandan konuya ilişkin eser veren yazarların büyük kısmı da üniversite/akademi dışından isimler olmuştur. Dolayısıyla bu alt tema altında akademik eserler çok sınırlı oranda yer bulmuştur. Bu nokta, konuya ilişkin eserlerin akademik perspektifle hazırlanmasına yönelik belirgin bir boşluğu ifade etmektedir. Bununla birlikte çalışılan konulara bakıldığında çoğu kez yazarlar İslam’ın dini ve ahlaki açıdan gençlik idealini anlatmaya ve gençlerin bu ideale ulaşmasına yardımcı olacak yol ve yöntemleri sunmaya çalışmışlardır. Bu kapsamda hazırlanan eserler büyük oranda öznel bir bakışla hazırlanmıştır. Dolayısıyla kitap çalışmalarının sayısal anlamda öne çıkması yazarların çalışma alanlarıyla ilişkili olmakla birlikte sahip oldukları perspektifi sübjektif olarak yansıtmalarına en müsait tür olmasıyla da açıklanabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında alt tema altında akademik yayınların sınırlı kalması, çalışmaların yönlendirici metinler olması itibarıyla olağandır.

“Dini-Ahlaki Yaşam/Şüphe/Sorun” temasında ise çalışmalar sayısal olarak az iken diğer temaların aksine son yıllarda herhangi bir artış eğilimi de göstermemektedir. Dini şüpheyeye ilişkin yapılan çalışmalar daha eski tarihli çalışmalar iken özellikle ergen-lise gruplarıyla yapılmıştır. Üniversite öğrencileri ise daha sıklıkla dini yaşamı belirlemeye yönelik çalışmalarda araştırma grubunu oluşturmuştur. Bu anlamda gençlerin dine ve dini yaşama yönelik şüphe ve sorgulamalarını araştıran akademik çalışmaların hem lise hem de üniversite düzeyinde artırılması gerektiği söylenebilmektedir. Özellikle son dönemlerde Türkiye gençliğinde deizmin arttığına yönelik tartışmaların gündeme gelmesi, böylesi bir meseleye ilişkin olarak durumun gerçekte “ne olduğunu” ve “nasıl oluştuğunu” araştıran bilimsel çalışmalara olan ilgiyi arttıracakını düşündürmektedir. Diğer yandan bu konu “Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” temasıyla da içerik bakımından yakın görünmektedir. “Dini Tercih/Eğilim/Yönelim” teması görece az eser barındırmakla birlikte tema altında konuya ilişkin akademik çalışmaların son yıllarda arttığı görülmekte; ancak bu artış gençler arasında marjinal dini tercihleri

araştırmaktan ziyade gençlerin dini yönelimlerinde etkili olan süreçleri ve değer yönelimlerini çalışmaktadır. Ayrıca tema altında hem lise hem üniversite öğrencilerine yönelik çalışmalar mevcut iken üniversite düzeyinde çoğu kez ilahiyat öğrencilerinin konu edilmesi, konuya ilişkin ulaşılan sonuçların farklı profildeki gruplar için ne kadar geçerli olduğu sorusunu akla getirmektedir. Her ne kadar dini ve ahlaki yaşantı, eğitim alanlarıyla ilişkili olarak ilahiyat öğrencilerinin gündemine daha sık gelse de din ve ahlak konularının bireylerin günlük yaşamında önemli bir alan oluşturmaması itibarıyla diğer gençlik gruplarının da konusudur. Dolayısıyla yapılacak araştırmalarda çalışma gruplarının okul, bölüm, sınıf, yaş, cinsiyet, okul içi/okul dışı gibi parametreler açısından çeşitlilik kazanması konuya ilişkin daha sağlıklı çıkarımların yapılmasına yardımcı olacaktır.

“Dini-Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” teması en az eserin olduğu ikinci alt tema iken çalışma grubunda öne çıkan profil diğer alt temalardan farklı olarak ortaokul ve lise düzeyi olmuştur. Şüphesiz alt temanın öne çıkardığı bu farklılık çalışma konusunun çalışma grubuyla uyumlu olması itibarıyla olağandır. Zira dini-ahlaki gelişim ve değer gelişimi daha çok gençlerin fiziksel, duygusal ve ruhsal yönden gelişimlerinin hızlandığı yaş dönemlerinde gündeme gelen bir konudur. Dolayısıyla bu alt temanın daha çok gelişim dönemi gençlerini ele alması olağandır. Günümüzde “sağlıklı birey” tanımlaması biyo-psiko-sosyal yönlerin tamamını kapsamaktadır. Dolayısıyla biyo-psiko-sosyal konuları ele alan tüm disiplinler bireylerin sağlamlık durumlarını farklı yönleri ile ele alan çalışmalar yürütebilir. Dini-ahlaki gelişim ve değer gelişimi konusu gençlerin duygusal ve ruhsal sağlığına katkı sunan çalışmalar olduğundan psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyal hizmet, çocuk gelişimi gibi alanları da içeren bir konudur. Ancak mevcut durumda dini-ahlaki gelişim ve değer gelişimi çalışmalarının hem sayısal açıdan azlığı hem de daha çok ilahiyat çevreleri tarafından çalışıldığı düşünüldüğünde, konunun bu boyutuna dair literatürde bir eksiklik olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla dini-ahlaki gelişime ve değer gelişimine ilişkin çalışmaların gelişim süreçlerinde bireyi çalışan disiplinlerden psikoloji, sosyal hizmet, çocuk gelişimi gibi alanlarda da yürütülmesi literatüre yapılacak önemli katkılardan olabilir.

“Ölüm/Ahiret/Kader/Allah/Tanrı Tasavvuru” teması da yine az eseri içeren alt temalardan biridir. Yapılan çalışmalarda Allah/Tanrı tasavvuruna ilişkin çalışmalar çoğu kez öne çıkarken ölüm, ahiret, kader gibi kavramlara ilişkin çalışmalar sınırlı kalmıştır. Bu konular genellikle soyut meseleler olduğu için özellikle gelişim/ergenlik dönemindeki gençler açısından daha ilgi çekici hale gelmekte ve gençlerin bu dönemde konuya ilişkin soru ve sorgulamaları artmaktadır. Ancak mevcut literatürde bu konuların kısıtlı sayıda çalışılmış olması, gençler arasındaki bu konulardaki eğilimin ne düzeyde olduğunu tespit etme noktasında bir eksikliğe işaret etmektedir.

“İbadet” temasına bakıldığında dikkat çeken nokta, tema altında 2014 yılında “cami ve gençlik” konulu çalışmaların öne çıkması olmuştur. Bu durum mevcut literatürün yönlendirmesinden ziyade Diyanet İşleri Başkanlığı’nın kurumsal olarak konuya olan ilgisini arttırmasına paralel olarak gelişmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı, camileri toplum yaşamında daha aktif merkezler haline getirmek adına 2011 yılından itibaren yeni bir açılım geliştirmiş; bu açılımın bir parçası olarak 2014 yılını “Geç Kalma Genç Gel” sloganı ile “Cami ve Gençlik” yılı olarak ilan etmiştir.⁵ Buna paralel olarak da 2014 yılı içerisinde verilen “İbadet” temalı eserlerin tümü “cami ve gençlik” eksenli olarak yürütülmüştür.

5 Bknz: “Cami ve Gençlik”. *Diyanet Aylık Dergi*. Ekim 2014, Sayı:216. Erişim: <http://www2.diyanet.gov.tr/DiniYayinlarGenel-Mudurlugu/DergiDokumanlar/Aylık/2014/ekim.pdf>

“Din-Değer-Ahlak ve Psikososyal Konular” teması ise kitap türündeki eserlerin oldukça kısıtlı olmasıyla dikkat çekmektedir. Bu temada makale ve tez çalışmaları sırasıyla öne çıkan türler olmuşken verilen eserlerin genel olarak bilimsel akademik yayın olarak hazırlandığı görülmektedir. Zira çalışılan konular öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş, ruh sağlığı, depresyon, kimlik, benlik, bağlanma, sosyalizasyon, kaygı gibi bilimsel kavramları içerdiğinden bu eserlerdeki akademik kimliğin öne çıkması olağandır. Alt tema altında tasnif edilen çalışmalar psikososyal konular olmasına rağmen psikoloji merkezli çalışmaların sosyal bağlamı önceleyen çalışmalara kıyasla çok daha yoğun çalışıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların yanında din, değer ve ahlakın sosyal yaşamla ilişkisi az sayıda çalışmaya konu olmuştur. Bununla birlikte çalışılan psikolojik konular çeşitli olmakla birlikte her biri oldukça az sayıda çalışılmıştır. Kimlik, kişilik, ruh sağlığı ve benliğe ilişkin çalışmalar görece daha sık çalışılmışken diğer konular oldukça sınırlı düzeydedir. Dolayısıyla her bir konuya ilişkin farklı yaklaşımları ve yöntemleri içeren yeni çalışmaların hazırlanması literatürde önemli bir ihtiyaca karşılık gelmektedir. Yine hazırlandığı bilim dalı itibarıyla bakıldığında çalışmaların çoğu ilahiyat merkezli çalışmalar iken eğitim bilimlerinden de kimi çalışmalar yapılmıştır. Bu durum psikososyal konuların içeriği itibarıyla konuya ilişkin önemli bir boşluğa işaret etmektedir. Din, değer ve ahlak konuları kişinin psikososyal gelişiminde ve sağlığında önemli bir alana karşılık gelmesi itibarıyla psikoloji, sosyal hizmet, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, pedagoji ve sosyoloji gibi alana ilişkin temel disiplinlerde de çalışılmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla din, değer ve ahlak konulu çalışmaların bu disiplinler altında, disiplinler arası bir bakışla incelenmesi konuya ilişkin literatürde önemli bir boşluğu dolduracaktır.

“Din-Değer-Ahlak Bilgisi, Eğitimi” teması ise eski tarihli eserlerin diğer alt temalara kıyasla daha fazla olduğu temalardan biri olmakla birlikte son dönemlerdeki eser sayısı azalma eğilimi göstermiştir. Konuya ilişkin verilen toplam eser sayısı diğer alt temalara kıyasla fazla olsa da akademik perspektiften uzak olarak hazırlanan eserlerin oranı dikkat çekici düzeydedir. Bu anlamda akademi dışından yazarların kitapları ve akademik olmayan dergi makaleleri önemli oranda iken akademik olarak hazırlanan çalışmaların sayısı bunlara kıyasla sınırlı kalmıştır. Bu anlamda konuya ilişkin yapılan tüm sayısının yalnızca on dokuz (19) olması önemli bir gösterge olarak yorumlanmıştır. Halbuki din, değer veya ahlak eğitimi konusu başta eğitim fakültesi ve ilahiyat fakültesi olmakla birlikte çok disiplinli bir bakış çerçevesinde psikoloji, pedagoji, sosyal hizmet gibi alanların da konusudur. Dolayısıyla akademik anlamda oldukça geniş bir çalışma yelpazesine karşılık gelmektedir. Bu anlamda akademik çalışma sayılarının daha yüksek düzeyde olması beklenirken mevcut oran oldukça düşük bir düzeyde kalmıştır. Yine tez çalışmalarının yürütüldüğü anabilim dallarında da Felsefe ve Din Bilimleri ABD (12) öne çıkarken konuya ilişkin diğer çalışmaların eksikliği dikkat çekmektedir. Bu anlamda alt temaya ilişkin yapılacak çalışmaların hem sayısal açıdan artırılması hem de içerik bakımından çok disiplinli bir yaklaşımı temsil etmesi alan yazına katkı sağlamak adına önemli görülmektedir.

“Dini-Ahlaki Algı/Tutum/Anlayış” teması incelendiğinde ise yayınların büyük oranda bilimsel akademik eser olarak üretildiği dikkat çekmektedir. Tema altındaki toplam eser sayısının da (90) diğer birçok alt temadan fazla olduğu göz önüne alındığında gençlik ve din, değer ahlak konulu çalışmalar arasında bu konunun akademik boyutta öne çıkan konular arasında olduğu söylenebilmektedir. Nitekim dönemsel dağılımı gösteren grafikte görüldüğü üzere son dönemdeki makale

çalışmalarında oldukça belirgin bir artışın olması, alan yazında konuya ilişkin eğilimin arttığını ifade etmektedir. Çalışmaların içeriğine bakıldığında ise ilk dönem eserlerde dine yönelik tutum ve algılamaların çalışıldığı dikkat çekmekte iken son dönemde özellikle makale çalışmalarında ahlak ve değer çalışmalarına olan eğilimin arttığı görülmektedir. Aynı dönemde dine ilişkin çalışmalar da genel dini tutum ve algılamaları ölçen çalışmalardan ziyade daha spesifik konulara (bektaşilik, mezhep, tesettür, batıl inanç vb.) odaklanmıştır. Bu durum yeni konuların alan yazına dahil edilmesi açısından bir yeniliğe işaret etmekle birlikte mevcut durumda sınırlı sayıda eser içermesi itibarıyla literatür açısından bir boşluğa işaret etmektedir. Öne çıkan bir diğer önemli nokta ise eserlerdeki okul merkezli çalışmaların öne çıkması olmuştur. Özellikle tezlerde ve makalelerde çalışma grubu olarak büyük oranda lise ve üniversite öğrencilerinin ele alınmış olması konuya ilişkin dar bir perspektifin literatüre sunulması demektir. Bu nedenle bir şekilde okul hayatının dışında kalan genç gruplarına ve dezavantajlı gençlere yönelik çalışmaların arttırılması, Türkiye gençliğinin din, değer ve ahlak tutumunu değerlendirmede önemli bir ihtiyacı cevaplayacaktır.

“Dindarlık ve Dindarlık Algısı” temasına göz atıldığında ise ilgili eserlerinin tümünün 2000’li dönemden itibaren verilmiş olması ve genel olarak bilimsel akademik yayınların öne çıkması dikkat çekmiştir. Bu yayınların da büyük oranda lise ve üniversite olmak üzere okul merkezli saha çalışmaları olduğu ve gençler açısından dindarlığın empati, psikolojik sağlamlık, öznel iyi oluş, şiddet eğilimi, siyasal katılım, akademik başarı, sanal bağımlılık, iyilik algısı, aile içi iletişim, yaşamın anlamı, öznel iyi oluş, psişik izolasyon, affetme, problem çözme becerisi, merhamet, mutluluk gibi çeşitli parametrelerle ilişkisini araştıran çalışmalar olduğu görülmüştür. Konuya ilişkin kimi teorik çalışmalar söz konusu olsa da bu çalışmalar oldukça sınırlı düzeyde kalmıştır. Diğer yandan saha çalışmalarında konuların çeşitliliği dikkat çekse de her bir konunun sınırlı düzeyde çalışıldığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla dindarlık konusuna ilişkin derinlikli çalışmalardan ziyade çeşitlilik arz eden spesifik konular etrafında hazırlanan saha çalışmalarının şekillendirdiği bir alan yazın profili öne çıkmıştır. Bu anlamda saha araştırmalarının yoğun olarak okul merkezli yürütülmüş olması, kimi alt temalarda olduğu gibi, konuya ilişkin yapılacak değerlendirmeler açısından bir dezavantaj olarak yorumlanmıştır.

“Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” teması ise daha çok konuya ilişkin akademik olmayan eserleri içermesi açısından dikkat çekici bulunmuştur. Alt tema altında verilen otuz sekiz (38) eserin üçünün (3) tez, sekizinin (8) makale olması itibarıyla konunun daha çok akademisyen olmayan isimler tarafından öznel bir bakışla hazırlandığı çıkarımını desteklemektedir. Çalışılan konular arasında da özellikle Hz. Peygamber’in gençliğe bakışını yansıtan eserler dikkat çekmiştir. Bu anlamda bu “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis” teması, “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmi hal” ve “İbadet” temalarıyla birlikte gençlik ve din, değer, ahlak konulu eserler arasında akademik profilden uzak eserleri temsil eden bir alt tema olarak değerlendirilmiştir.

En az eseri içeren (19 eser) alt tema olarak “Dini-Ahlaki Yargı, Değer Yargısı” teması ise kitap türünde hiç eser içermemesi açısından dikkat çekici bulunmuştur. Okul merkezli saha araştırmalarının öne çıktığı alt temada özellikle ahlaki yargı konulu çalışmalar ilgili literatürü şekillendirmiştir. Gençlik ve din, değer ve ahlak konusundaki diğer alt temalara kıyasla daha az çalışılan bu temaya ilişkin çalışmaların arttırılması; bu çalışmalarda dini yargı ve değer yargısı konularıyla birlikte okul hayatı dışında genç gruplarının merkeze alınması alan yazına katkı sunacaktır.

Gençlik ve din, değer, ahlak konulu olarak derlenen çalışmaları, kaleme alan isimler açısından incelediğimizde akademisyenler ve akademi dışında alana ilişkin çalışma yapan araştırmacı yazarlar ve din adamları şeklinde iki ana profil öne çıkmaktadır. Şüphesiz ki din, değer ve ahlak içerikli eserler hem din adamlarının hem din alanında çalışan akademisyenlerin konusudur. Ancak tematik anlamda yapılan tasnifte her iki grup açısından dengeli dağılımın olduğu alt tema sayısı az iken genelde akademik olmayan eserlerin yoğunlaştığı alt temalarda akademik eserlerin; akademik eserlerin yoğunlaştığı alt temalarda bağımsız araştırmacı yazarlar ve din adamları tarafından verilen ve bilimsel teamülden uzak hazırlanan eserlerin daha kısıtlı kaldığı görülmektedir. Bu anlamda “İbadet”, “Kur’an/Hz. Peygamber/Ayet/Hadis”, “Rehber/Tavsiye/Öğüt/İlmihal” gibi temalarda akademik olmayan çalışmaların daha yoğun olduğu görülürken “Dindarlık ve Dindarlık Algısı”, “Din-Değer-Ahlak ve Psikososyal Konular”, “Dini-Ahlaki Gelişim, Değer Gelişimi” gibi temalarda akademik eserlerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Araştırmacı yazarlar ve din adamları tarafından verilen eserlerin yaygınlığına ilişkin bir itiraz geliştirmemekle birlikte, bu çalışmanın kapsamına uygun olarak akademik eserlerin geri planda kaldığı alt temalarda çalışmaların bilimsel teamüllere uygun olarak yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Mevcut literatürde din, değer ve ahlak konulu olarak gençlerle ya da gençliğe dair yapılan çalışmaların geneli üniversite, lise ya da ortaokul gençliği üzerine odaklanmıştır. Özellikle tez ve makale çalışmalarındaki saha araştırmalarının kahir ekseriyeti okul merkezli çalışmalar olmuştur. Dolayısıyla okul ve eğitim sistemi dışında kalan gençlere dair din, ahlak ve değer konulu çalışmaların eksik kaldığı ifade edilmelidir. Bu minvalde halihazırdaki literatürde tematik bir eksiklik olarak dezavantajlı gençlere yönelik din, değer ve ahlak çalışmalarının sınırlı olması dikkat çekmiştir. Zihinsel veya fiziksel engeli olan, kayıp yaşayan veya ebeveynleri boşanan, suça sürüklenen veya suç mağduru, madde kullanan, sokakta yaşayan, göç mağduru, taciz/tecavüz mağduru, lgbti olarak tanımlanan ve işsiz gençler gibi dezavantajlı gruplarda yer alan gençlere yönelik çalışmalar oldukça azdır. Zira bu gruplarda yer alan bireylerin yaşadıkları bir takım sorunlar ve travmalar yaşamlarındaki önemli kırılma noktalarına karşılık gelebilmekte; onların dini ve ahlaki yaşama ve değer algılamalarına ilişkin yaklaşımlarında belirgin değişimlere kaynaklık edebilmektedir. Dolayısıyla literatürdeki mevcut eksiklik Türkiye gençliğine yönelik din, değer ve ahlak konularında doğru değerlendirmenin yapılmasında önemli bir dezavantaj teşkil etmektedir. Bu kapsamda temaya ilişkin verilecek yeni eserlerin bu grup gençlere yönelik hazırlanması alanyazına önemli katkılar sunacaktır.

Kaynakça

- Creswell, John, W. (2016). Araştırma Deseni-Nicel, Nitel ve Karma Yöntem Yaklaşımları. Ankara: Eğiten Kitap
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- 2018-2019 URAP Türkiye Sıralaması Basın Bildirisi, Erişim: <http://cabim.ulakbim.gov.tr/wp-content/uploads/sites/4/2016/07/Dünya-Ülkeler-ve-Gruplar-Bilimsel-Yayın-Sayısı-2010-2015.pdf>

- Cami ve Gençlik. *Diyanet Aylık Dergi*. Ekim 2014, Sayı:216. Erişim: <http://www2.diyaret.gov.tr/DiniYayınlarGenelMudurlugu/DergiDokumanlar/Aylık/2014/ekim.pdf>

Veri Kaynakları

- TUBİTAK-ULAKBİM Kataloğu
- TO-KAT (Ulusal Toplu Katalog)
- YÖK Tez Tarama Kataloğu
- YÖK Akademik Arama
- Google Akademik
- ASOS İndeks
- ACAR İndeks
- Türkiye Makaleler Bibliyografyası
- Türkiye Kitaplar Bibliyografyası
- Milli Kütüphane Kataloğu
- İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphane Kataloğu
- Beyazıt Devlet Kütüphanesi Kataloğu
- Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
- Bilgi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
- İstanbul Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
- Yalova Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
- Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
- Ankara Üniversitesi Kütüphane Kataloğu
- www.suconleme.org
- www.kutuphane.fisek.org
- www.arastirmax.org
- www.psikiyatri.org
- www.kriminoloji.com
- www.maddebagimliliği.org
- <http://addicta.com.tr/>
- www.tcps.org
- www.pdfqueen.com
- www.sabev.org.tr
- www.pa.edu.tr
- www.kitapyurdu.com
- www.idfix.com
- www.nadirkıtap.com/
- pdf.gen.tr
- www.belgeler.com

- www.pdfbul.com/
- <http://www.docpdfs.com/>
- <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/index/index>
- <http://psikiyatridizini.net/Default.aspx>

DEĞERLER EĞİTİMİ MERKEZİ

Süleymaniye Caddesi, Elmaruf Sokak, No:3 Fatih/İSTANBUL

Tel: 0(212) 512 19 90 Faks: 0(212) 512 19 91

www.dem.org.tr | info@dem.org.tr